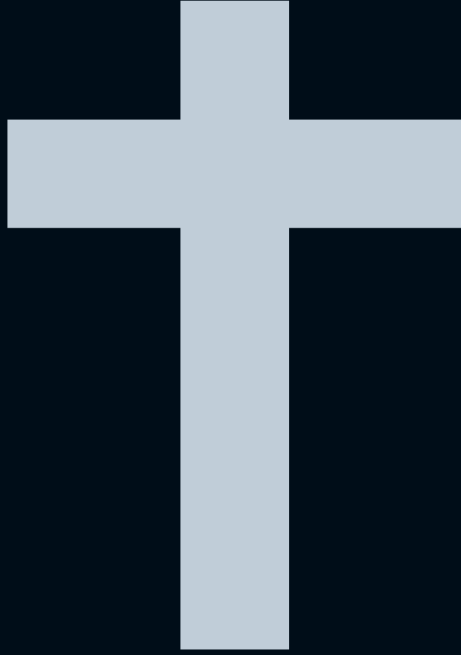

Ulibra wi Naşibaŋi

New Testament and Shorter Old Testament in Mankanya

Ulibra wi Naşibaṭi
New Testament and Shorter Old Testament in Mankanya

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mankanya

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mankanya

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 30 Dec 2021
a40dd8c3-0687-5ed7-bd1a-ef16ae8e3b9c

Contents

UJUNI	1
MACI	51
MARKUF	88
LUK	110
YOWAN	149
ULEMP	176
ROM	212
1 KORINT	229
2 KORINT	245
GALATIYA	255
EFET	261
FILIP	267
KOLOF	271
1 TEFALONIK	275
2 TEFALONIK	279
1 TIMOTE	281
2 TIMOTE	286
TIT	290
FILEMON	293
HEBERĒ	295
YAKOB	308
1 PIYEER	313
2 PIYEER	318
1 YOWAN	321
2 YOWAN	325
3 YOWAN	326
YUDA	327
Uko wi bayuujun Yowan	329

Ujuni

Uɕup ujuni

Ulibra uteek wi Uɕup wi Naɕibaɕi katim ki wa kawo « Ujuni » ɕiki uji uɕiiniyaan ujuni wi umundu, na iko bti inwoon abot aɕiiniyaan pntaali pi Itrayel panwoon pi Naɕibaɕi. Kafah 1 te 11: Hum di ɕiaan akdoon kadoo kame umundu wi nwoon wi? In awoon ɕiaan? We uwoon ulempul keme we ukaan ke abi ɕi umundu? We ukaan ke baɕiaan baji baban ɕun kawo ɕi pnom na bkujar na ugut? We uhinanun kapenan uko menɕ? Iko menɕ yi yi kafah kateek ki ulibra ujuni wi kakdoon na pteem. Niinɕ na Naat jibi baɕakadiiri (1-2); pgar pi bagarun na Naɕibaɕi (3); Kayin na Abel (4) Nowe ɕi wal wi uɕabal uweek (6-9); Katoh kawee ki nsoobra ki Babel (11). Iko impiitun ɕi, ɕiaan aanhil kaɕup bnuura wal wi itepun na manjoonan jibi baɕiaan bajen bajaan bado henkun. Ifah 12 te 50 ikakales jibi Naɕibaɕi aktijun umundu mbuur wi aduun bantohi bateek biki Itrayel bado kalempara : Abraham (12.1-25.18), anwoon ɕiaan anfiyaarun bnuura abot aji ɕas Naɕibaɕi awo i baɕiaan bado katen ɕi a. Itaak awoon abukul. Ababul Yakob (25.19-36.43) i i babin aɕu katim ki Itrayel. Yotef (37.1-50.26) anwoon alon ɕi babuk Yakob, abiin ado ke Yakob na babukul bandukiin na babuk baka bti ke baya afet du Ejiptu. Ulibra ujuni uwo duna pjukan ɕi uko wi Naɕibaɕi adolon. Ujunna aɕup ke Naɕibaɕi apaɕun umundu, ke uko menɕ ukdiiman mindem mi wa, ke umundu bti use wo ɕi inen yi Naɕibaɕi, ul akɕihun wa. Ulibra ubaana ɕi kahon ki Naɕibaɕi ahonun aji ado katen pntaali pi nul. Du ujuni te uba ulibra wi, Naɕibaɕi awoon i baktiiniyaanun: Ado ke baɕiaan bame a, aji wayes, aji ɕon kabot kaɕenk pntaali pi nul, aji boman iko bti yi pntaali pi nul. Ke ase ji nal baɕiaan bafiyaara bakuɕ bafiyaar kahon ki ahonun, bado kaɕas uko wi aɕuun pdo na bgah bi nul. Ulibra wi ujej idolade yi unjon yi Itrayel kadolna baɕiaan bayikren bnuura hum di pntaali menɕ pabin awo ɕi pfiyaar,

jibi padolon ke pfiyaar menɕ paliint abot ajoonan.

Upasa umundu

¹ Du ujuni Naɕibaɕi apaɕ baɕi na mboɕ.

² Ke mboɕ manse wo mnjinɕ ke nin ukoolan uunwo ɕi ma, bdem bawun bnjiir, ke uyook umpennun du Naɕibaɕi use fuuɕ ɕi meel duuɕ.

³ Naɕibaɕi aji wal menɕ: « Bjeehi bawoon » ke bjeehi bawoo. ⁴ Naɕibaɕi awin ke bjeehi banuura, ase pates bjeehi na bdem. ⁵ Naɕibaɕi adu bjeehi aji « unuur » adu bdem « utejan. » Utaakal uwo, nfa ke mankuɕ awo : unuur menɕ uwoon uteek.

⁶ Ke Naɕibaɕi ase ji : « Uko ulon unnaamun ji kanjan uwoon ɕi ptoof pi meel, upatesaan ma » ke uwo han. ⁷ Naɕibaɕi ado uko menɕ ke upates meel, ke mlon manwo ɕi uteeh ke mlon manwo du bko duuɕ. ⁸ Naɕibaɕi adu uko menɕ aji « baɕi. » Utaakal uwo, nfa ke mankuɕ awo : unuur menɕ uwoon utebanten.

⁹ Ke Naɕibaɕi ase ji : « Meel manwoon ɕi baɕi uteeh manɕonkanderen ɕi dko dloolan, pkay pakuɕ papen pawinana » ke uwo han.

¹⁰ Naɕibaɕi adu dko dkay aji « mboɕ » ase du dko di meel « bdek. » Naɕibaɕi awin ke uko menɕ unuura. ¹¹ Naɕibaɕi aji : « Mboɕ mam-bukan ujaagal, ugoɕ bti na mnko bti. Uko undoli uko wi ukdoon kabuk udo kawo na uhiib keme mbuk » ke uwo han. ¹² Mboɕ ke mambuk ujaagal, ugoɕ bti na mnko bti. Ujaagal unwoon, uji uwo na kanaamare ki wa, bgof banwoon baji bawo na kanaamare ki ba, bko bandoon kawo na kanaamare ki ba ; uko undoli uji uwo na mbuk keme uhiib. Naɕibaɕi awin ke uko menɕ unuura. ¹³ Utaakal uwo, nfa ke mankuɕ awo : unuur menɕ uwoon uwajanten.

¹⁴ Naɕibaɕi ke ase ji : « Iko ilon inkdoon kajeehan iwoon du baɕi duuɕ ipatesaan unuur na utejan! Idoon kadiiman wal wi nfettu, nnuur, na nsubal ; ¹⁵ iwoon du baɕi duuɕ ido kajeehan mboɕ! » ke uwo han. ¹⁶ Naɕibaɕi ado iko iteb iweek injaan ijeehan, uweek uji upen kash na nfa te utaakal, umpoti kapen kash na utejan. Ado kak njah. ¹⁷ Naɕibaɕi aɕu ya du baɕi duuɕ ido kajeehan mboɕ, ¹⁸ ido kash pnak na utejan,

ipaṭeṣaan bjeehi na bdēm. Naṣibaṭi awin kē uko mēnt̄ uwo unuura. ¹⁹ Utaakal uwoo, nfa kē mankuṭ awo : unuur mēnt̄ uwoon ubaakanṭēn.

²⁰ Kē Naṣibaṭi aṣē ji : « Meel mantum ṅko, ṅkat ṅabot ṅado kayiṭ du baṭi, ṭi mboṣ duuṭ! » ²¹ Naṣibaṭi apaṣ ṅko ṅweek nyibanaan ṅi bdēk na ṅko ṅanwoon ṭi meel bti kē ṅatum maakan, akak apaṣ ṅkat bti. Naṣibaṭi awin kē uko mēnt̄ uwo unuura. ²² Naṣibaṭi awul ṅa bnuura aji : « An ṅko ṅi meel, kabuk kajoobēt̄ na an, nabuk maakan natuman meel mi idēk. Kē an ṅkat, nabukan natuman mboṣ! » ²³ Utaakal uwoo, nfa kē mankuṭ awo : unuur mēnt̄ uwoon uñeenanṭēn.

²⁴ Naṣibaṭi aji : « Mboṣ manwulan ṅko bti : ṅntaam ṅi katoh, ṅko ṅmpoṭi na ṅko ṅi uṭeeh bti » kē uwo haṅ. ²⁵ Naṣibaṭi ado ṅko ṅi uṭeeh bti, ṅntaam ṅi katoh bti na ṅko ṅmpoṭi bti. Naṣibaṭi awin kē uko mēnt̄ unuura.

²⁶ Naṣibaṭi aji : « Nawulan ṅdo ṅnaan anaa-mun, awo ji un, aṣih ṅṭēb ṅi bdēk, ṅkat ṅi baṭi, ṅntaam ṅi katoh, na ṅko bti ṅanjaan ṅapula ṭi mboṣ. »

²⁷ Naṣibaṭi apaṣ baṅnaan kē banaam na a :
bapaṣana anaam na Naṣibaṭi,
apaṣ baka kē bawo ṅiint̄ na ṅnaaṭ.

²⁸ Naṣibaṭi awul baka bnuura aji : « Kabuk kajoobēt̄ na an, nabukan maakan, natuman mboṣ nabot naṣih ma. Naṣihan ṅṭēb ṅi bdēk, ṅkat ṅi baṭi na ṅko bti ṅanwoon ṭi mboṣ. » ²⁹ Naṣibaṭi aji : « Natenan, dwulan ujaagal unwoon na mbuk na uko wi ugof na mnko bti manjaan mambuk nado kade. ³⁰ Dwul kak iko mēnt̄ ṅko bti ṅanwoon na uhēfēnt̄: ṅnko bti ṅanwoon ṭi mboṣ, ṅkat bti ṅi baṭi na ṅko bti ṅankmpuliin ṭi mboṣ. Dwul ya ṅa ṅado kade » kē uwo haṅ. ³¹ Naṣibaṭi aten uko bti wi adoluṅ aṣē win kē uwo unuura. Utaakal uwoo, nfa kē mankuṭ awo : unuur mēnt̄ uwoon upaajanṭēn.

2

¹ Hēnk di di Naṣibaṭi abaan ppaṣ baṭi na mboṣ na iko bti inwoon da. ² Unuur uṭēnk paaj na ulon uṭēnk kē Naṣibaṭi aba ulempul. Anoorfēn unuur mēnt̄ wi adoluṅ ulempul bti aba. ³ Naṣibaṭi adēman unuur uṭēnk paaj na ulon akuṭ ado wa kē uyimani, ṭiki

anoorfēn unuur mēnt̄ wi abaan ppaṣ iko bti.

Naṣibaṭi aṭak ṅiint̄ na ṅnaaṭ

⁴ Kē hēnk di di *Yawe Nawat Kabuka apaṣun baṭi na mboṣ. ṭi wal wi Naṣibaṭi Nawat Kabuka apaṣun mboṣ na baṭi, ⁵ nin ugof na ujaagal ulon uundobi may may ṭi mboṣ, ṭiki Naṣibaṭi Ajugun aandobi do uṣubal kē uṣub ṭi ma, kē nin ṅnaan aankak awo, ankjaari ma. ⁶ Kē meel manṣē ji mampēna ṭi ukumpēṣ ulon katulan mboṣ bti. ⁷ Wi wi Naṣibaṭi Ajugun aṭakuṅ ṅnaan na ufuuṣ wi mboṣ, afuuṭ ṭi iyiṣ yi nul uhēfēnt̄ wi ubida, kē akak ṅnaan ankhefēnt̄un.

⁸ Naṣibaṭi Nawat Kabuka atepi uwoorta du umban wi umayar unuur ṭi utaak wi Eden aṣē ṭu da ṅnaan i aṭakuṅ. ⁹ Naṣibaṭi Nawat Kabuka anaṭan ṭi mboṣ mnko bti manuriin bten abot alil. Akak anaṭan ṭi uwoorta bko bi ubida na bko bmeeni bnuura na buṭaan.

¹⁰ Bdēk blon bapēna Eden abi atulan uwoorta, aṣē paṭṣēraan da, ado itant ibaakēr. ¹¹ Kateek katim ki ka kawo Piṣon : kafooy utaak wi Hawila bti, unwoon na wuuru, ¹² wuuru mēnt̄ uwo ujint̄ piṣ. Utaak mēnt̄ uwo kak na bko blon banjaan babomanaan mnkulan bi bajaan bado bdeliyum, na mnlaak mpoṭi mnlon mannuuriin maakan aji manuur abot atam preeṣ ji wuuru, mi bajaan bado koralin. ¹³ Katēbant̄en katim ki ka kawo Gihon : Kafooy utaak wi Kuṣ bti. ¹⁴ Kawajanṭēn katim ki ka kawo Tigrē: Kawo du umayar unuur wi utaak wi Aṣuur. Kabaakanṭēn katim ki ka kawo Ēfrat.

¹⁵ Naṣibaṭi Nawat Kabuka aṭu ṅnaan ṭi uwoorta wi Eden ado kajaar wa abot ado kayen wa. ¹⁶ Naṣibaṭi Nawat Kabuka aṭiini na a wal mēnt̄ aji : « Ihinan kade mnko bti mi uwoorta, ¹⁷ kē bko bi pme bnuura na buṭaan iinkde ba, ṭiki unuur wi ikdeen ba, ikeṭ. »

¹⁸ Naṣibaṭi Nawat Kabuka aji wal mēnt̄: « Unnuura ṅnaan awo aloolan. Dwo kado naṭēnka, annaamun na a. » ¹⁹ Naṣibaṭi Nawat Kabuka akak ajeṅ mboṣ abomanaan ṅko ṅi uṭeeh bti na ṅkat ṅi baṭi bti, aṣē ṭij ṅa ṅnaan, katen itim yi akṭuun ṅa : undoli uwo kawo katim ki ṅnaan akṭuun wa. ²⁰ Kē

ñaan awul ntaam ni katoh bti itim na nkat bti na nko ni uteeh bti. Nin ulon unnaamun na a, unhinanun kaŕenka na manjoonan uunwoo. ²¹ Wal mēnt, kē Naŕibaŕi Nawat Kabuka aŕē tu ņiint bnoy bweek. Wi aknoyēntun, kē aŕē pēnan kamoh kalon ki kantaagan aŕē tuh dko di apēnanaanun ka. ²² Wi wi aŕaan ajej kamoh mēnt aŕakna ņaaŕ aŕē tja ņiint.

²³ Kē ņiint aŕē wuuhar aji :
« Yoow, byaaŕ bi kamoh ki imoh yi naan ka,
pŕaak pi naan pa.

Adu'ana ņaaŕ,

ŕiki apēna ŕi ņiint*! »

²⁴ Waŕ ukaan kē ņiint akun kaduk aŕin na anin kanaakiir na aharul, bakak ņaan aloolan. ²⁵ Kē bukal batēb bti, ņiint na ņaaŕ baŕē wo byiŕu, kē nin alon aankowa atēntul.

3

Adam na Ewa badookana du uwoorta wi Eden

¹ Upula ubi wo unkguuradaanun ŕi nko ni uteeh bti ni Naŕibaŕi *Nawat Kabuka apaŕun. Uji na ņaaŕ: « Kē Naŕibaŕi aji nawut kade nin pko plon ŕi mnko mi uwoorta? »

² Kē ņaaŕ ateema aji : « Nhinan kade mnko mi uwoorta. ³ Kē bko banwoon ŕi ptoof pi uwoorta, Naŕibaŕi aji nkeŕ woli nban ba, kēme ade ba. »

⁴ Kē upula uteema aji : « Nin! Naankkeŕ!

⁵ Naŕibaŕi ame kē unuur wi nakdeen bko mēnt, kēŕ ki nan kahaabēŕa naŕē nawo ji a*, name bnuura na buŕaan. »

⁶ ņaaŕ awin kē bko baka plil pde, anuura ŕi kēŕ, abot awo bko banjaan bawul uŕal untuŕa. Amar wal mēnt pko plon ŕi bko mēnt ade, akak awul ayinul, anwoon na a, kē adee. ⁷ Wal mēnt kē kēŕ kaŕē haabēŕa na baka kē bame hēnkun kē bawo byiŕu. Bajej itoh yi bko bi bajaan bado bfig aŕiir awunna nleef.

⁸ Na utaakal, uyook ulil ukob, kē Naŕibaŕi Nawat Kabuka aŕē pēn ptar ihoŕ, ņiint na ņaaŕ batiinka aŕē mena ŕi mnko mi uwoorta.

⁹ Naŕibaŕi Nawat Kabuka adu ņiint aji : « Iwo ŕun ba? »

¹⁰ Kē ateema aji : « Dtiink kē ikpoŕ ŕi uwoorta kē nlēnki ŕiki dwo byiŕu, aya amena. » ¹¹ Kē akak aji na a : « In aŕupiin aji iwo byiŕu? Ikeer ade bko bi nneenaniin pde! »

¹² Kē ņiint aji na a : « ņaaŕ i iŕuun kē aŕogēn amaruŕ ŕi bko bun awulēn, kē ndee! »

¹³ Kē Naŕibaŕi Nawat Kabuka aŕē ji na ņaaŕ: « we wi idolun hēnk? » Kē ateem aji : « Upula uguurnun, kē nde ba. » ¹⁴ Kē Naŕibaŕi Nawat Kabuka aŕē ji na upula : « Jibi idolun uko mēnt,

Ikfēpaniin ŕi ntaam ni katoh bti
na nko ni uteeh bti.

Ido kapoŕna kayin kabot kade mboŕ
nnoor bti ni ubida wi nu.

¹⁵ Dŕu bŕoorad ŕi iwi na ņaaŕ,
ŕi pntaali pi nu na pi nul.

Baluŕ kanantlu bkow,

kē iwi, ilun katib baka ŕi pŕoŕ. »

¹⁶ Naŕibaŕi Nawat Kabuka akak aji na ņaaŕ:

« Dluŕ kaŕu'u ŕi unoor uweek woli ibuk,
ilun kahaj woli ibuk.

Unal wi nu ulun kado kawuuku du ayinu
ado kaŕu'u pdo uko wi aŕaluŕ. »

¹⁷ Naŕibaŕi Nawat Kabuka aji na ņiint:

« Jibi itiinkun uŕup wi aharu,
ade bko bi mbiin aneenanu pde,

iŕu mboŕ manfēpana!

Ido kaji khaj maakan kaba kahinan
kapēnan ŕi ma uko ude

nnoor bti ni ubida wi nu.

¹⁸ Mboŕ mando kawulu iyiw,
ibot ido kade nŕeey ni uteeh.

¹⁹ Ujēnk wi nu

wi wi ikluŕ kado kadeena
te wal wi ikluŕ kakak du mboŕ mi ipēnnun

ŕiki iwo ufuuŕ

akuŕ alun kakak du ufuuŕ. »

²⁰ Adam, ņiint, aŕu aharul katim ki « Ewa†
» ŕiki awoon anin baŕaan bti.

²¹ Naŕibaŕi Nawat Kabuka ado Adam na aharul imiŕa yi injan awoharan baka. ²² Wi wi aŕaan aji : « Hēnkun ņaan akak ji nja,

kame bnuura na buŕaan! Awutan hēnkun
katar kaŕen, kamar kak ŕi bko bi ubida

kakaana ubida wi mnŕo! » ²³ Kē Naŕibaŕi

* **2:23** Adu'ana ņaaŕ ŕiki apēna ŕi ņiint: ŕi uhebēre ņiint awo Iŕ kē ņaaŕ awo Iŕa.

* **3:5** Nawo ji a : Balon baji baŕibaŕi.

† **3:20** Ewa : ŕi uhebēre uwoon Najeb.

Nawat Kabuka ašë dooka ti uwoorta wi Eden ado kajaar mboş mi bapënananuluŋ. ²⁴ Wi adookuluŋ ašë tu nwanjuŋ ni bajaan bado kerubim kē njakyeŋ du umban wi umayar unuur wi uwoorta, na kakej ki bdoo kankdolun ji kabëntabën, kayeŋna bgah byaani du bko bi ubida.

4

Kayin afiŋ Abel

¹ Wi iko yan iŋepuŋ, Adam ameer na Ewa aharul ; kē awo na kayiŋ, abuk Kayin* ašë ji : « *Yawe Nawat Kabuka ado kē mbuk ŋiintŋ » ² Akak abuk napoŋ ŋiintŋ, Abel.

Abel awo nayafan, kē Kayin ašë wo na-jaar. ³ Wi bayaan aban tuŋ, kē Kayin ašë tiŋ nŋdeey ni apënananuluŋ ti mboş aŋeŋan Nawat Kabuka. ⁴ Abel ul kak, kē apënan nlon ti nŋtaam nambukiŋ uteek ti batani bi nul aŋu na mniir mi ŋa aŋeŋanaan Nawat Kabuka. Kē Ajugun adi bŋeŋan bi Abel, ⁵ ašë wo aandi bi Kayin. Kē Kayin ašë deebaŋ maakan, kaara kē daŋoŋara na a.

⁶ Nawat Kabuka aji na Kayin wal mēntŋ : « we ukaan kē ideebaŋi, kē kaara di nu dabot aŋoŋara ba? ⁷ Woli ido hēnkunŋ uko unnuuriŋ, iinkhil kadeeŋ bkow i? Kē woli ido uko unwoonŋ unnuura, buŋaan daji dabop ti plēman pi nu ji uko wi uŋeeh unjoŋun kado na pwatu. Kē iŋe wo i kawat da. »

⁸ Kayin kē ašë ji na Abel aŋa'ul : « Biin nŋya uŋeeh†. » Kē wi bawoonŋ du uŋeeh, kē Kayin ašë dēpa ti Abel afiŋ.

⁹ Nawat Kabuka aji na Kayin : « Abel aŋa'u awo tuŋ ba? » Kē aŋeem aji : « Mēmme. Dwo nayeŋ i aŋa'naan i? » ¹⁰ Kē Nawat Kabuka akak aji na a : « we wi idolunŋ ba? Dtiink pŋaak pi aŋa'u du mboş kē pakhuuran abi ti nji ala nlukana. ¹¹ Hēnkunŋ, ifēpanaa, adookana ti mboş manhaabēŋun mntum adaan pŋaak pi aŋa'u i ifiŋun. ¹² Ukaan kē woli ijaar, mboş maankak awulu nŋdeey : ido kaŋaay ŋaay na umundu. »

¹³ Kē Kayin ašë ji na Nawat Kabuka : « Kakob ki katam maakan pa nji. ¹⁴ Idookēn nŋa ti mboş mnuura, kē nwoyi kamena kaya kalowu ; kado kaŋaay ti umundu, ŋaan

awinēnle afiŋen. » ¹⁵ Nawat Kabuka kē ašë teema aji : « Nin, woli ŋaan afiŋu, baŋaan paaj na alon bakfiŋaniŋ pa plukanu. » Wi wi Nawat Kabuka aŋaan aŋu uko ulonŋ ti Kayin unktuunŋ ŋaan awinale awut kafiŋa. ¹⁶ Kē hēnk di ayaan alow Nawat Kabuka, afēŋ du uŋaak wi Nod unwoonŋ du umayar unuur wi Eden.

Pntaali pi Kayin

¹⁷ Kayin ameer na aharul, kē awo na kayiŋ abuk Henok. Kayin awo wal mēntŋ ti pniw ubeeka, kē hēnk di aŋuunŋ wa katim ki abukul Henok. ¹⁸ Henok awoonŋ aŋin Irad, kē Irad awo aŋin Mehuyahel, kē Mehuyahel awo aŋin Metuŋayel, kē Metuŋayel awo aŋin Lamek.

¹⁹ Lamek aniim baatŋ batēb, alon awo katim ki Adah, kē natēbantēn awo Filah. ²⁰ Adah abuk Yabal ; awoonŋ aŋin banjaan bafēŋ ti iloona kabot kayafan. ²¹ Katim ki aŋa'ul kawo Yubal ; awoonŋ aŋin banjaan bakob uko unnaamunŋ ji bntuni wi bajaan bado « harpe » kabot kateen. ²² Filah kak abuk napoŋ ŋiintŋ i katim ki Tubal Kayin, anwoonŋ aŋeem baŋak bti banjaan baboman iko ijul injaan ilofar. Aŋa Tubal Kayin ŋaŋ awo katim ki Naamah.

²³ Lamek aji na baharul :

« Adah na Filah, natiinkan ;
bahar Lamek, nawatan ibaŋ.

Dfiŋ ŋiintŋ, ŋiki bakobēn awuran
Aa, dfiŋ naŋaŋa mēntŋ, ŋiki batehanaan

²⁴ Woli ŋaan afiŋ Kayin, baŋaan paaj na alon

bakfiŋaniŋ kalukanaana,
kē woli ŋaan afiŋ Lamek, baŋaan iŋeen-
paaj-na-alon na paaj na alon (77)
bakfiŋaniŋ kalukanaana. »

²⁵ Adam akak ameer na aharul kē abuk napoŋ ŋiintŋ, kē Ewa aŋu'a katim ki Fet ašë ji : « Wi Kayin afiŋunŋ Abel, kē Naŋibaŋi ašë wulēn napoŋ ŋiintŋ i. » ²⁶ Fet ul kak kē abuk napoŋ ŋiintŋ, aŋu'a katim ki Enoŋ. Wal mēntŋ wi wi baŋaan bajununŋ pdēman Naŋibaŋi kadola *Nawat Kabuka‡.

* 4:1 Kayin : Katim ki kanaam kadu'are na pka. † 4:8 Biin nŋya uŋeeh : Dko di daanwo ti ulibra uteek. ‡ 4:26 Wi wi baŋaan bajununŋ pŋehan Nawat Kabuka : bapiit ti nliŋra nlon aji : wi wi baŋaan bajununŋ pŋehan Naŋibaŋi aji badu'a kaji Nawat Kabuka.

5

Pntaali pi Adam te kaban du Nowe na babukul

¹ Uko umpiitaniin ɥi pntaali pi Adam wii wi : unuur wi Naŋibaɥi aɥakuɥ ɥnaaɥ, adola kē anaam na a. ² Wal mēntɥ ado baka kē bawo ɥiintɥ na ɥnaaɥ, awul baka bnuura, aŋe ɥu baka katim aji « Baɥaaɥ. »

³ Wi Adam adoluɥ ɥŋsubal iɥeen-week na iɥeen ɥwajaɥtɥ (130), abuk napoɥ anaamuɥ na a, aŋe ɥu'a katim ki Fet. ⁴ Wi Fet abukiin, Adam akak ado ɥŋsubal iɥeen-week bakreɥ (800) abot abuk bapoɥ biintɥ na baaɥ. ⁵ ɥŋsubal bɥi ɥi Adam adoluɥ ɥi mboŋ ɥawo iɥeen-week ɥyaaŋ kaɥeen-kaloɥ na iɥeen ɥwajaɥtɥ (930). Wi wi aŋaaɥ akeɥ.

⁶ Wi Fet adoluɥ ɥŋsubal iɥeen-week na kaɥeen (105) aŋe buk Enoŋ. ⁷ Wi Enoŋ abukiin, Fet akak aɥo ɥŋsubal iɥeen-week bakreɥ na paaj na uloɥ (807), abot abuk biintɥ na baaɥ. ⁸ ɥŋsubal bɥi ɥi Fet adoluɥ ɥi mboŋ ɥawo iɥeen-week ɥyaaŋ kaɥeen-kaloɥ na ɥŋsubal iɥeen-na-ɥtēb (912). Wi wi aŋaaɥ akeɥ.

⁹ Wi Enoŋ akaaɥ ɥŋsubal iɥeen kaɥeen-kaloɥ (90) aŋe buk Kenan. ¹⁰ Wi Kenan abukiin, Enoŋ akak aɥo ɥŋsubal iɥeen-week bakreɥ na iɥeen-na-kaɥeen (815), abot abuk biintɥ na baaɥ. ¹¹ ɥŋsubal bɥi ɥi Enoŋ adoluɥ ɥi mboŋ ɥawo iɥeen-week ɥyaaŋ kaɥeen-kaloɥ na ɥŋsubal kaɥeen (905). Wi wi aŋaaɥ akeɥ.

¹² Wi Kenan akaaɥ ɥŋsubal iɥeen paaj-na-uloɥ (70) aŋe buk Mahalalel. ¹³ Wi Mahalalel abukiin, Kenan akak aɥo ɥŋsubal iɥeen-week ɥyaaŋ bakreɥ na ɥŋsubal iɥeen ɥbaakēr (840) abot abuk biintɥ na baaɥ. ¹⁴ ɥŋsubal bɥi ɥi Kenan adoluɥ ɥi mboŋ ɥawo iɥeen-week ɥyaaŋ kaɥeen-kaloɥ na ɥŋsubal iɥeen (910). Wi wi aŋaaɥ akeɥ.

¹⁵ Wi Mahalalel akaaɥ ɥŋsubal iɥeen-paaj na kaɥeen (65) aŋe buk Yered. ¹⁶ Wi Yered abukiin, kē akak aɥo ɥŋsubal iɥeen week bakreɥ na ɥŋsubal iɥeen ɥwajaɥtɥ (830) abot abuk biintɥ na baaɥ. ¹⁷ ɥŋsubal bɥi ɥi Mahalalel adoluɥ ɥi mboŋ ɥawo iɥeen-week bakreɥ na ɥŋsubal iɥeen kaɥeen-kaloɥ na kaɥeen (895). Wi wi aŋaaɥ akeɥ.

* **6:2** Baɥaaɥ biki baɥi : Bapiit aji babuk Naŋibaɥi : Baloɥ baŋal aji baɥiiniyaan ɥwanjuɥ, baloɥ kak kē baji baɥiiniyaan babuk baŋih. Kē baloɥ baji baɥiiniyaan biki pntaali pi Fet.

¹⁸ Wi Yered akaaɥ ɥŋsubal iɥeen-week na iɥeen paaj na ɥtēb (162) aŋe buk Henok. ¹⁹ Wi Henok abukiin, Yered akak aɥo ɥŋsubal iɥeen-week bakreɥ (800) abot abuk biintɥ na baaɥ. ²⁰ ɥŋsubal bɥi ɥi Yered adoluɥ ɥi mboŋ ɥawo iɥeen-week ɥyaaŋ kaɥeen-kaloɥ na iɥeen paaj na ɥtēb (962). Wi wi aŋaaɥ akeɥ.

²¹ Wi Henok akaaɥ ɥŋsubal iɥeen-paaj na kaɥeen (65), aŋe buk Matutalem. ²² Wi Matutalem abukiin, Henok awo na Naŋibaɥi aɥaŋa ɥŋsubal iɥeen-week ɥyaaŋ ɥwajaɥtɥ (300) abot abuk biintɥ na baaɥ. ²³ ɥŋsubal bɥi ɥi Henok adoluɥ ɥi mboŋ ɥawo iɥeen-week ɥwajaɥtɥ na iɥeen-paaj na kaɥeen (365). ²⁴ Henok awo na Naŋibaɥi aɥaŋa kē Naŋibaɥi aŋe jeja, baɥaaɥ baankak awina, ɥiki Naŋibaɥi aya na a.

²⁵ Wi Matutalem akaaɥ ɥŋsubal iɥeen-week na ɥŋsubal iɥeen bakreɥ na paaj-na-uloɥ (187) aŋe buk Lamek. ²⁶ Wi Lamek abukiin, Matutalem akak aɥo ɥŋsubal iɥeen-week ɥyaaŋ paaj-na-uloɥ na ɥŋsubal iɥeen bakreɥ na ɥtēb (782) abot abuk biintɥ na baaɥ. ²⁷ ɥŋsubal bɥi ɥi Matutalem adoluɥ ɥi mboŋ ɥawo iɥeen-week ɥyaaŋ kaɥeen-kaloɥ na iɥeen paaj na kaɥeen-kaloɥ (969). Wi wi aŋaaɥ akeɥ.

²⁸ Wi Lamek akaaɥ ɥŋsubal iɥeen-week na iɥeen bakreɥ na ɥtēb (182) aŋe buk napoɥ ɥiintɥ. ²⁹ Awul napoɥ mēntɥ katim ki Nowe, ɥiki aji : « I, akɥuuɥ iɥen yi nun inoorfēn ulemp na unoor. Mboŋ mi Naŋibaɥi afēpuɥ manɥuuɥ un ulemp na unoor mēntɥ. »

³⁰ Wi Nowe abukiin, Lamek akak aɥo ɥŋsubal iɥeen-week kaɥeen na ɥŋsubal iɥeen kaɥeen-kaloɥ na kaɥeen (595). Abot abuk bapoɥ biintɥ na baaɥ. ³¹ ɥŋsubal bɥi ɥi Lamek adoluɥ ɥi mboŋ ɥawo iɥeen-week ɥyaaŋ paaj-na-uloɥ na ɥŋsubal iɥeen paaj-na-uloɥ na paaj-na-uloɥ (777). Wi wi aŋaaɥ akeɥ.

³² Wi Nowe akaaɥ ɥŋsubal iɥeen-week kaɥeen (500) aŋe buk ŋem, Ham na Jafet.

6

Kaɥaafa ki uŋsubal uweek

¹ Wi baɥaaɥ bajunuɥ pɥum ɥi mboŋ abot abuk bapoɥ baaɥ, ² kē baɥaaɥ biki baɥi* baŋe win kē baaɥ biki baɥaaɥ bajēn banuuraa,

aniim biki banjalun. ³ Wi wi *Yawe Nawat Kabuka aŝaan aji : « Uhefënt wi naan, wi nwulun ñaan uunkduka ti a te mnto tiki awo ñaan najën ; hënkun nşubal ni nul njaanktëp iñeen-week na iñeen ntëb (120). »

⁴ Wal mënt bañaan balon badëm maakan bamëgaŝaan bawo ti mboş ; badobi woho wo da wal wi bañaan biki baŝi babiin ti baat bubuk bañaan bajën abuk bapoŝ na baka. Bukal bawoon tfa bañaan biki itim ipënaliin.

⁵ Nawat Kabuka awin kë buŝaan bi ñaan akdolun ti mboş badëma adëm pya kë ñaan abot aji bi tu tu uşal bti ti pdo buŝaan nnuur bti. ⁶ Nawat Kabuka adug umeli ti uko wi aŝakun ñaan, kë uhaaşul uwo ti mntëg mnweek. ⁷ Wi wi aŝaan aji : « Dpënan ti mboş bañaan biki ni nŝakun, na nntaam ni katoh, na nko ni uŝeeh na nkat, tiki ddug umeli uko wi nŝakari na. » ⁸ Kë ñaan alon aşë wo, i Naşibaŝi alilandëri, anwoon katim ki Nowe.

Pboman upuur

⁹ Uko wi Nowe wii wi :

Nowe abi wo ñiinŝ natool ti këş ki Naşibaŝi abot aji tiinka ; awo na a aji taşa. Wal mënt ul awohan han ti bañaan bti. ¹⁰ Nowe abuk bapoŝ biinŝ bawajanŝ: Şem na Ham na Yafet. ¹¹ Kë bañaan biki mboş bti başë wuŝ awo bado buŝaan ti këş ki Naşibaŝi, mnnot kë mantum ti mboş. ¹² Naşibaŝi aten mboş awin kë bañaan bawuŝi, tiki bawo bti ti pdo buŝaan.

¹³ Kë Naşibaŝi aşë ji na Nowe : « Dba na bañaan bti na nko bti tiki bañaan bakaan kë mnnot mantum ti mboş. Dpënan baka keeri ti mboş. »

¹⁴ Akak aji na Nowe : « Bomaan upuur pa iwi, upuur unkwoon uweek, wi ikbomanun na impiñu inuura, ido imeet ti wa, ikër wa ti meet na bdig na uko un-kneenanun meel pŝëp. ¹⁵ Hënk di di ikbomanun upuur mënt: udëm kado uko ji nmetër iñeen-week na iñeen nwanjanŝ (130m) kahaan kado nmetër iñeen ntëb na ntëb (22m), kadiilade kawo nmetër iñeen na nwanjanŝ (13m). ¹⁶ Doon bŝuk ti upuur bi kakujënt kakwoon ptoof pi umetër, ibot ido plëman pi wa pawo ti kaban, ido wa uka nşoobra ntëb aŝu na uŝeeh.

¹⁷ « Nji, dtij meel kado ma mampar mani-ink dko, kabaana na bañaan na nko bti : nin uko ulon uunkduka ti mboş kado kahefënt. ¹⁸ Kë ni nşë do bhoŝar na iwi, lunj ineej ti upuur iwi na aharu na babuku, na bahar baka. ¹⁹ Ti nko bti doon kaneejan ntëb ti upuur njabuur na iwi ; nawoon ukaş na waat. ²⁰ Nkat, nntaam ni katoh na nko ni uŝeeh bti njanun kabi du iwi kado kawoona ntëb ntëb ukaş na waat kabuur na iwi. ²¹ Kë iwi, laan uko ude unwohan bti ihank nakaana uko ude iwi na nko mënt. »

²² Kë hënk di Nowe adolon, ado uko wi Naşibaŝi ajakulun bti ado.

7

Pneej ti upuur

¹ Kë *Yawe Nawat Kabuka aji na Nowe : « Neejan ti upuur iwi na biki katohu bti, tiki ti bañaan bti iwi tañ iwoon natool ti këş ki naan. ² Ti nko bti njanhilun pdo bŝenan bi Naşibaŝi, doon kajejna ntëb ntëb, ukaş na waat te nyaaş paaj-na-ulon. Kë nandukiin, jejan ukaş na waat tañ. ³ Jejan kak nkat ni baŝi, ukaş na waat nyaaş paaj-na-ulon, nko na nkat njanilna naniink mboş bti. ⁴ Nnuur paaj-na-ulon nŝëple, kado uşubal uşub nnuur iñeen nbaakër na ntejan iñeen nbaakër, kawet ti mboş bañaan na nko bti ni ni ndolon. » ⁵ Kë Nowe ado iko bti yi Nawat Kabuka ajakulun ado.

⁶ Nowe aka nşubal iñeen-week nyaaş paaj (600) wi uşubal uweek ujonun ti mboş. ⁷ Aneej ti upuur na aharul na babukul na bahar baka kabuurna meel mamparun. ⁸ Nko njanhilun pdolna bŝenan bi Naşibaŝi na njanwoon njanhil pdolna ba, nkat na nko njanpuliin ti mboş bti ⁹ nabi ukaş na waat aneej ti upuur wi Nowe jibi Naşibaŝi ajakulun. ¹⁰ Wi nnuur paaj-na-ulon nŝëpun kë uşubal uweek uşë jot.

¹¹ Ti unuur uŝënk nnuur iñeen na paaj-na-ulon wi pli ptëbantën pi uşubal wi Nowe akaan nşubal iñeen-week nyaaş paaj (600), kë meel mntum maakan manwoon ti mboş uŝeeh manşë may, kë baŝi bawo wo ji bahaabëşa haabëşa, kë meel manktula. ¹² Uşubal uşub ti mboş ado nnuur iñeen nbaakër na ntejan iñeen nbaakër (40).

¹³ Unuur mēnt, Nowe, aharul na babukul Şem na Ham na Yafet na bahar baka kē başē neej na a ti upuur. ¹⁴ Baneej na nntaam ni katoh, na nko ni uţeeh bti na nkat bti na nko nmpoţi nankyitun bti. ¹⁵ Nko bti nankheefēntun nabi ti Nowe aneejna ntēb ntēb ti upuur ; ¹⁶ kawo ukaş na waat jibi Naşibaţi abiinj ajaka. Wi wi Nawat Kabuka aşaan adēt bgah.

¹⁷ Uşubal unşubun wun udo nnuur iñeen nbaakēr ; kē meel mampar apel mboş aşē deej upuur kē ukyaak. ¹⁸ Meel mampaya atum maakan, kē upuur uşē yaak aya, ¹⁹ mampaya ayaha ya adoo gur inkun bti. ²⁰ Mandoo tēp inkun nmetēr paaj-na-ulon. ²¹ Wal mēnt kē bañaan bti na nko bti nanwoon ti mboş kē nşaşē ket; nkat, nntaam ni katoh, nko ni uţeeh, na nko nmpoţi bti na bañaan bti. ²² Nin uhefēnt uunkak aduka ti mboş. ²³ Hēnk, kē Naşibaţi awet uhefēnt bti ti mboş: bañaan, nntaam ni katoh, nko ni uţeeh, na nko nmpoţi na nkat, kē Nowe na bañaan banwoon na a, aţu na nko nanwoon na baka ti upuur tañ babuurun. ²⁴ Meel mampar ado nnuur iñeen-week na iñeen-kañeen (150).

8

Ukay meel

¹ Kē Naşibaţi aşē leş Nowe na nko ni uţeeh na nntaam ni katoh bti nanwoon na a ti upuur. Ado kē uyook uyook ti mboş, kē meel manjun pwala. ² Kē meel mntum maakan manwoon ti mboş uţeeh bti manşē tañan ppēn, kē baţi badētanaa, meel maankak at-ula. Kē uşubal uţañan pjot.

³ Meel manwala ntiinku ntiinku, hēnk, wi nnuur iñeen-week na iñeen-kañeen (150) ntaţepun kē manşē wala ; ⁴ te kē upuur udo hil anaţ du inkun yi Arafat ti unuur utēnk nnuur iñeen na paaj-na-ulon wi pli ptēnk paaj na plon. ⁵ Meel manwali'aara wala te pli ptēnk kli iñeen. Ti unuur uteek wi pli mēnt kē inkun işē pēn awinana.

⁶ Wi nnuur iñeen nbaakēr ntaţepun, kē Nowe aşē haabēş ujaneel wi adolon ti upuur, ⁷ aşē wutan untomaali. Uya, akak, ayoonk meel mankay ti mboş. ⁸ Akak awutan ubalab ufaatal katenna me meel manwalaa. ⁹ Wi ubalab uwoon uunya

win dko dţo, tiki meel mangur mboş bti, uwugşa akak du Nowe du upuur. Nowe atar kañen, ayeenk wa aneejan ti upuur meet. ¹⁰ Ayoonk nnuur paaj na ulon akak awutan wa kē upēn ti upuur. ¹¹ Ukak na utaakal awo na katoh kahalulu ki bko bi bajaan bado bnoliwera ti mntum! Nowe ame wal mēnt kē meel manwalaa. ¹² Aţo kak nnuur paaj na ulon aşē wutan ubalab, kē wi uyaan, uunkak abi.

¹³ Ti unuur uteek wi pli pteek pi uşubal wi Nowe akaan nşubal iñeen-week nyaaş paaj na uşubal (601), wi wi meel mankayun ti mboş. Nowe agurēş bţuk bi upuur ; aten, awin kē mboş manjun pkay. ¹⁴ Ti unuur utēnk iñeen ntēb na paaj-na-ulon wi pli ptēbantēn, kē mboş manşē kay bti.

Upēn ti upuur

¹⁵ Wal mēnt kē Naşibaţi aşē ji na Nowe : ¹⁶ « Pēnan ti upuur, iwi na aharu, na babuku na bahar baka. ¹⁷ Pēnaan kak nko bti nanwoon na iwi, nkat, nntaam ni katoh na nko ni uţeeh na nko nmpoţi. Nabukan maakan natum naniink mboş. » ¹⁸ Kē Nowe na aharul na babukul na bahar baka bapēni. ¹⁹ Nntaam ni katoh na nko ni uţeeh na nko nmpoţi na nkat bti napēn ti upuur, awo kabuka na kabuka.

²⁰ Wi wi Nowe aşaan ado *bliit bi mn-gur pa *Nawat Kabuka, ajej nlon ti nko na ti nkat bti nanhilun pdolna Naşibaţi bţenjan afinara, atēr na kē nayik bti. ²¹ Yawe Nawat Kabuka atiink ptēkēn plil aşē ji ti uşalul : « Bañaan baankak ado nfēp mboş. Uwo manjoonan kē nhaaş ni baka nawuţna du kpoţ ; kē nşē wo mēnkak atok bañaan na nko bti jibi ndolon.

²² Te wi mboş mankdoon kawoha wo, kajaar na kakit, ujonţ na uyikaj, kanuur na pti, pnak na utejan ido kawoha wo. »

9

Kahon ki Naşibaţi

¹ Naşibaţi awul Nowe na babukul bnuura bi nul aşē ji na baka : « Kabuk kajoobēt na an, nabukan maakan, natuman mboş. ² Nko ni mboş, nkat na nko nmpoţi na ntēb ni

bdëk, ηul bti ηado kaṭi¹ an kakuṭ kado kalënk ṭi kadunan. Dwulan ηa bti. ³ Jibi nwulanaη iko yuη yi ujaagal na mnko manjaan mam-buk, dkak awulan ηko ηuη bti nado kade. ⁴ Kë naşë wo naanwo kade uko na pñaak pi wa ṭiki pñaak pawoon ubida. ⁵ Dkak aluη kaṭu ñaan këme uko unktuluη pñaak pi ñaan uhēpna ṭi uko mënt. Kabot kaṭu ñaan andoli atēem ṭi ubida wi atēntul.

⁶ Naşibaṭi aṭak ñaan
kë anaam na a

ukaan kë ñaan anktuluη pñaak pi atēntul,
bakak atula pñaak.

⁷ Kë an, kabuk kajoobët na an, nabukan maakan ; naniink mboş, nabukan maakan.
»

⁸ Naşibaṭi aṭiini wal mënt na Nowe na babukul banwoon na a aji : ⁹ « Natenan, dhonan, an na knaali ki nan te mnṭo, ¹⁰ na ηko bti ηanwoon na iwi : ηkaṭ, ηntaam ηi katoh na ηko ηi uṭeeh, ηko bti ηampënuη ṭi upuur na iwi, ηko bti ηanwoon ṭi mboş, ¹¹ kë mënkak ado uşubal utēnt wi kë mënkak ado meel manpar hënk mantok uko bti unwoon na uhēfënt. Meel maankak abi katok iko bti inwoon ṭi mboş. »

¹² Naşibaṭi akak aji : « Uko unktiimanuη kahoη ki nji ndoluη na an na ηko bti ηanwoon na an wii wi, kahoη kaη ddo ka kak na pntaali pi nu te mnṭo. ¹³ Dṭu kaṇaanan ki naan du baṭi ki najaan nado ki ubopal, kul kakdoon kayuuj kahoη ki nji ndoluη na umundu. ¹⁴ Woli dlun ado uşubal kë ujëni, kë kaṇaanan ki ubopal kapën awinana, ¹⁵ kaleş wal mënt kahoη ki nji ndoluη na an na ηko bti. Nin meel maankak apar jibi mamparuη kafin uhēfënt ṭi mboş. ¹⁶ Woli kaṇaanan ki ubopal kapën awinana du baṭi, dwin ka, kaşë kaleş kahoη kanwoon kaankba ki nji Naşibaṭi ndoluη na bañaan bti na ηko bti ηanwoon ṭi mboş. »

¹⁷ Hënk, kë Naşibaṭi aji na Nowe : « Waη uwoon uko unkyuujun kahoη ki nji ndoluη na bañaan bti na ηko bti ηanwoon ṭi mboş. »

Babuk Nowe

¹⁸ Şem, Ham na Yafet babak Nowe bampënnuη ṭi upuur. (Ham awoon aşin Kanaan) ¹⁹ Bawajanṭ bukuη bawoon

babuk Nowe, kë ṭi bukal di di bañaan bti banfëṭuη ṭi mboş bawoonuη.

²⁰ Nowe anwoon najaar, ado uṭeeh atēpi mnko manjaan mandolna ubiñu. ²¹ Wi adaanuη ubiñu umpënuη ṭi uṭeeh mënt, aşë kuj awohëş aduka byişu du kaloona ki nul meeṭ. ²² Ham, aşin Kanaan, awin aşin kë awo byişu, aşë ya bdig aṭup babak aşin batëb bandukiin. ²³ Kë Şem na Jafet başë jej bayeti aṭu ṭi igan an yi baka aşë bot apoş poş akak ufeṭ ado bi agur aşin baka. Baten umban wundu kahilna kawo baankwin aşin baka byişu.

²⁴ Wi Nowe anaṭiin, kë ukuj ubaa, ame uko wi Ham nabaasha i nul adoluη. ²⁵ Wi wi aşaan aji :

« Kanaan afëpaniin!

Awo pa bamakul najuuk i bajuuk. »

²⁶ Nowe akak aṭiini aji :

« Ddëman *Yawe Nawat Kabuka, Naşibaṭi i Şem!

Dñehan ajuukntën Kanaan ṭi ulemp, ado kalempar Şem.

²⁷ Dñehan Naşibaṭi ado Yafet abuk pntaali pṭum, padëm paka utaak uweek, dñehan kak babak Yafet bafët na babak Şem,

babuk Kanaan babot bajuukët ṭi ulemp bado kalempar babak Yafet na Şem.

»

²⁸ Wi uşubal uweek na meel mamparuη ηaṭëpuη, Nowe aṭo ηşubal iñeen-week ηwajanṭ na ηşubal iñeen kañeen (350). ²⁹ Nşubal bti ηi Nowe adoluη ṭi mboş ηawo iñeen-week kañeen-kaloη na ηşubal iñeen kañeen (950), wi wi aşaan akeṭ.

10

Pntaali pampënnuη ṭi babak Nowe

¹ Pntaali pi bi Şem, Ham na Yafet babak Nowe babukuη wi uşubal uweek ubaan pii pi.

Babuk Yafet

² Babuk Yafet biinṭ bawo : Gomer, Magog, Maday, Yawan, Tubal, Moşek na Tirat.

³ Kë babak Gomer biinṭ bawo : Aşkenat, Rifat, Togarma. ⁴ Kë biki Yawan bawo : Eliş, Tarşiş, Kitim na Dodanim. ⁵ Du bukal di di bañaan banwayşëruη afët aňog idëk bawoonuη. Bukuη bawoon babak Yafet,

baji bawayşer kawo bandoli na pntaali pi baka na utaak wi baka na uşup wi baka.

Babuk Ham

⁶ Babuk Ham biinş bawo : Kuş, Mişrayim, Put na Kanaan. ⁷ Kë biki Kuş bawo : Teba, Hawila, Fabta, Raama, na Fabteka. Kë biki Rama bawo : Şeba na Dedan.

⁸ Kuş akak abuk Nemrod ambiinş awo naşih nateek ti mboş. ⁹ Abi wo najan naweek ti kadun ki Naşibaţi, ukaanş kë baji baji : « Awo ji Nemrod, najan naweek ti kadun ki Naşibaţi. » ¹⁰ Nbeeka njanwoonuş nşweek ti dko di aşihuş nşawo Babel, Erek, Akad na Kalneh du utaak wi Şineyar*. ¹¹ Du utaak mënş di di Nemrod apënnuş aya te Aşuur aşë niw Niniwe na Rehobot-İr, na Kalah. ¹² Akak aniw Reten ti ptoof pi Niniwe na ubeeka uweek wi Kalah.

¹³ Mişrayim awoonş aşin bañaanş biki Lud, biki Anam, biki Lehab, biki Naftuh, ¹⁴ na biki Patroş, na biki Katluh na biki Kaftor [di *bafilittenş bapënnuş].

¹⁵ Kanaan awoonş aşin bañaanş biki Fidonş, anwoonş abukul nateek. Abot awo aşin bahitit, ¹⁶ na Bayebutit, Bahamorit, Bagirgaşit, ¹⁷ Bahiwit, Barkit, Batinit, ¹⁸ Barwadit, Batemarit, Bahamatit ; wi wi kntaali ki Kanaan kaşaanş awayşer. ¹⁹ Utaak wi Kanaan upëna Fidonş, aya umbanş wi Gerar, te Gata, abot ayeenk du Fodom na Gomora na Adma na Şeboyim te aban du Leşa.

²⁰ Bukunş bawoonş babuk Ham, baji bawayşer kawo bandoli na pntaali pi baka na utaak wi baka na uşup wi baka.

Babuk Şem

²¹ Şem şmak Yafet akak abuk bapoş biinş. Ul awoonş ateem babuk Eber na pntaali pi baka bti.

²² Babuk Şem biinş bawo : Elam, Aşur, Arpakşad, Lud, Aram. ²³ Biki Aram bawo : Uş, Hul, Geter na Maş. ²⁴ Arpakşad abuk Şelah, kë Şelah abuk Eber. ²⁵ Eber abuk bapoş biinş batëb : nateek awo katim ki Peleg†, şiki ti wal mënş wi wi bañaanş bawayşeruş ti mboş. Aşa'ul awo katim ki Yoktan.

²⁶ Yoktan abuk Almodad, Şelef, Haşarmawet, Yerah, ²⁷ na Hadoram, Ufal, Dikla, ²⁸ na Obal, Abimayil, Şeba, ²⁹ Ofir, Hawila, na Yobab : bukunş mënş bti bawo babuk Yoktan. ³⁰ Bafëşna ubeeka wi Meşa te adoo ban wi Şefar unwoonş du inkunş inwoonş du umayar unuur.

³¹ Bukunş bawoonş babuk Şem, baji bawayşer kawo bandoli na pntaali pi baka na utaak wi baka na uşup wi baka.

³² Bukunş bawoonş pntaali pi babuk Nowe, baji bawayşer kawo bandoli na pntaali pi baka na utaak wi baka.

Du bukal di di bañaanş bajunnuş pwayşer aniink mboş wi uşubal uweek uşepunş.

11

Katoh kaweek ki nşoobra ki Babel

¹ Bañaanş bti ti mboş başup uşup uloolan.

² Jibi bañaanş bakyaanşunş du umayar unuur, bawin dko dlonş danwoonş daanwo na inkunş du utaak wi Şineyar* aya afëş da.

³ Wal mënş kë başë tiinkar aji : « Nawulën nşdo induba yi nşkjunuş ti bdo. Kë bajej induba mënş na bnag blonş aniwna‡. »

⁴ Bakak aji : « Nawulën nşniw ubeeka na katoh kaweek ki nşoobra kankyaanş te du başı! Hënk katimun kapënala, nşkuş nşwo nşenkwayşer kaniink mboş bti. »

⁵ Kë *Yawe Nawat Kabuka aşë wala ti mboş pten ubeeka na katoh kaweek ki nşoobra ki bañaanş bajën bawoonş ti pniw, ⁶ aşë ji : « Nawin hënkunş! Bañaanş bti bawo baloolan, aşup uşup uloolan. Woli hënk di ulemp wi babaanş ajun jun uwoonş, we uklunş kaneenan baka pdo uko wi banşalunş? ⁷ Nşwala hënkunş nşhotan uşup wi baka bawut kado katiinkar. »

⁸ Hënk di di Yawe Nawat Kabuka agarunş baka kë baya aniink mboş bti aşañanş pniw ubeeka. ⁹ Uko wanş ukaanş kë badu da aji Babel‡ şiki dul di Yawe Nawat Kabuka ahotanaanuş uşup ti mboş bti kë dul di di agarnuş bañaanş kë baniink mboş bti.

Pntaali pi Şem te du Abram

¹⁰ Pntaali pi Şem pii pi :

* **10:10** Şineyar : Babel. † **10:25** Peleg : Şi uhebërë dawoonş pwayşer. * **11:2** Şineyar : Babel. † **11:3** Bnag : Şi nşwal mënş baji baniwna mnlaak na bnag blonş bampaşunş na bi baniwnuş şiki. ‡ **11:9** Babel : Şi uhebërë daka katiinkare kaloolan na photan.

Wi uşubal uweek uţëpuŋ ado ŋşubal ŋtëb, Şem aka ŋşubal iñeen-week aşë buk Arpakşad. ¹¹ Wi Arpakşad abukiin, Şem akak aţo ŋşubal iñeen-week kañeen (500) abot abuk bapoţ biinţ na baat.

¹² Wi Arpakşad akaaŋ ŋşubal iñeen ŋwajanţ na ŋşubal kañeen (35) abuk Şelah. ¹³ Wi Şelah abukiin, Arpakşad akak aţo ŋşubal iñeen-week ŋbaakër na ŋşubal ŋwajanţ (403) abot abuk bapoţ biinţ na baat.

¹⁴ Wi Şelah akaaŋ ŋşubal iñeen ŋwajanţ aşë buk Eber. ¹⁵ Wi Eber abukiin, Şelah akak aţo ŋşubal iñeen-week ŋbaakër na ŋşubal ŋwajanţ (403) abot abuk bapoţ biinţ na baat.

¹⁶ Wi Eber akaaŋ ŋşubal iñeen ŋwajanţ na ŋşubal ŋbaakër (34) aşë buk Peleg. ¹⁷ Wi Peleg abukiin, Eber akak aţo ŋşubal iñeen-week ŋyaaş ŋbaakër na ŋşubal iñeen ŋwajanţ (430) abot abuk bapoţ biinţ na baat.

¹⁸ Wi Peleg akaaŋ ŋşubal iñeen ŋwajanţ, aşë buk Rewu. ¹⁹ Wi Rewu abukiin, Peleg akak aţo ŋşubal iñeen-week ŋyaaş ŋtëb na ŋşubal kañeen-kaloŋ (209) abot abuk bapoţ biinţ na baat.

²⁰ Wi Rewu akaaŋ ŋşubal iñeen ŋwajanţ na ŋşubal ŋtëb aşë buk Ferug. ²¹ Wi Ferug abukiin, Rewu akak aţo ŋşubal iñeen-week ŋyaaş ŋtëb na ŋşubal paaj na uloŋ (207) abot abuk bapoţ biinţ na baat.

²² Wi Ferug akaaŋ ŋşubal iñeen ŋwajanţ aşë buk Nahor. ²³ Wi Nahor abukiin, Ferug aţo ŋşubal iñeen-week ŋyaaş ŋtëb (200) abot abuk bapoţ biinţ na baat.

²⁴ Wi Nahor akaaŋ ŋşubal iñeen ŋtëb na ŋşubal kañeen-kaloŋ aşë buk Terah. ²⁵ Wi Terah abukiin, Nahor aţo ŋşubal iñeen-week na ŋşubal iñeen na kañeen-kaloŋ (119) abot abuk bapoţ biinţ na baat.

²⁶ Wi Terah akaaŋ ŋşubal iñeen paaj-na-uloŋ aşë buk Abram na Nahor na Haran.

Pntaali pi Terah

²⁷ Pntaali pi Terah pii pi :

Terah abuk Abram, Nahor na Haran. Kë Haran abuk Lot. ²⁸ Haran akeţ ŋi kadun ki Terah aşin du utaak wi kabuka wi nul, du ubeeka wi Ur, wi bakaldeyeŋ. ²⁹ Abram na Nahor baniimi : Ahar Abram awo katim ki Faaray ; kë ki ahar Nahor kawo Milka, ul na

Yitka bawo babak Haran. ³⁰ Kë Faaray aşë wo aanhil pbuk : aanka napoţ.

³¹ Terah ajeŋ Abram abukul, na Lot ababul, abuk Haran, na Faaray ahar Abram abukul. Ado baka kë bapën ŋi Ur di bakaldeyeŋ pya utaak wi Kanaan. Kë wi babanuŋ ubeeka wi Haran aşë fëţ da. ³² Ŋşubal ŋi Terah adoluŋ ŋi mboş ŋawo iñeen-week ŋyaaş ŋtëb na ŋşubal kañeen (205), wi wi aşaaŋ akeţ du Haran.

12

¹ Unuur uloŋ, *Yawe Nawat Kabuka aji na Abram : « Dukan utaaku, na bayiţu na katoh ki şaaş, iya utaak wi ŋji kaluŋ kadi-imanu.

² Ddolu ibuk pntaali pweek, kabot kawulu bnuura.

Ddo katimu kapënala maakan,

iţu hënk nwul bañaan bandukiin bnuura.

³ Dluŋ kawul bnuura bankñehandëriin bnuura, kafëp bankmbeehiin ;

kaţëpna ŋi iwi kawul kntaali ki mboş bti bnuura* . »

⁴ Kë Abram ado jibi Nawat Kabuka ajakuluŋ apën ŋi ubeeka wi Haran aya, kë Lot aya na a. Aka wal mënţ ŋşubal iñeen-paaj-na-uloŋ na kañeen (75).

⁵ Ajeŋ Faaray aharul na Lot abuk aţa'ul, na bka'ul na balemparul biki aţënkberuŋ anug bti ŋi Haran aya utaak wi Kanaan.

⁶ Wi babanuŋ, bamuur utaak bti te ado ban du bko byimanaan bi More du ubeeka wi Fikem. Bañaan biki Kanaan bawo wal mënţ ŋi utaak.

⁷ Kë Yawe Nawat Kabuka aşë pën awinana ŋi kadun ki Abram aji : « Dluŋ kawul pntaali pi nu utaak wi. » Wi wi Abram aşaaŋ ado *bliit bi mngur kado kaţëjanaan Nawat Kabuka ampënuŋ awinana ŋi kadunul. ⁸ Abram awoona Fikem aya du pnkuŋ du umayar unuur wi ubeeka wi Betel, atan da kaloona ki nul, Betel kë dawo ŋi kayoba, kë ubeeka wi Ayi uwo ŋi umayar unuur wi dko di awoon. ŋi dko mënţan di di adoluŋ Nawat Kabuka bliit bi mngur aşë dëmana. ⁹ Kë ŋi pdo kafëţ

* **12:3** Kaţëpna ŋi iwi kawul kntaali ki umundu (mboş) bti bnuura : baloŋ bapiit kak aji : ŋi ŋtaak ŋi mboş bti baluŋ kado kaji : “Naşibaţi awulan bnuura jibi awuluŋ ba Abram.”

ti kanaŋa kaya kafëŋ tuŋ, kē aya adoo ban utaak wi Negeb.

Abram du Ejiptu

¹⁰ Ubon ubi wo ti utaak, adēm maakan, kē Abram adoo naŋa aya Ejiptu afëŋ da. ¹¹ Wal wi akyaan pneej ti Ejiptu ašë ji na Faaray aharul : « Tenan, dme kē iwo ñaät nanuura. ¹² Woli bañaan biki Ejiptu bawinu baji iwo ahar naan, kafinën, kašë duku. ¹³ Dkooŋu kooŋ, jakan na baka iwo aŋa'naan, hënk iŋu bamëbanaan bnuura kabot kawo baankfinën. »

¹⁴ Wi Abram abanuŋ du Ejiptu, bañaan biki utaak mënŋ bawin kē Faaray anuura maakan. ¹⁵ Baweek biki utaak bawina ašë ya aŋup *Farawuna naših, ahompa kanuura ki ñaät. Kē bašë ñooŋ ñaät du dko di baat biki Farawuna bawoon. ¹⁶ Faaray aŋu kē Farawuna amëban Abram bnuura. Aŋena ŋpi, ŋkaneel na ŋgit, abot awula balemp biinŋ na baat, na ŋbuuru, na ŋntaam ŋi pnkunkaali.

¹⁷ Kē Nawat Kabuka ašë tu Farawuna na katohul pwuŋan pweek, ŋiki ajej Faaray ahar Abram. ¹⁸ Farawuna adu Abram wal mënŋ ašë ji na a : « we wi idolnuŋ hënk ba? We ukaan kē iintupën aji awo aharu? ¹⁹ We ukaan kē iji awo aŋa'u, kē ndo jeja kē awo ahar naan. Hënkunŋ aharu awi ; jejana, iŋëp iya na bgahu! » ²⁰ Farawuna ado biinŋ balonŋ kē bapënana ti utaak ul na aharul na bka'ul bti.

13

Abram na Lot bawayšëri

¹ Kē Abram awoona Ejiptu na aharul na bka bi tul bti, agakandër na Lot kē baya Negeb. ² Wal mënŋ Abram ayok maakan, aka ŋntaam, na itaka na uwuuru. ³ Apënna Negeb aya, aya te aban du umban wi ubeeka wi Betel du dko di abiinŋ atan kaloona ki nul ti ptoof pi Betel na Ayi, ⁴ du dko di abiinŋ aniw *bliit bi mngur. Kē dul di Abram adëmananuŋ *Yawe Nawat Kabuka.

⁵ Lot angakandëruŋ na Abram akak aka itani yi ŋkaneel, yi ŋpi, na yi ŋgit abot aka bañaan baŋum. ⁶ Utaak uunkëš bafëŋ bukal batëb bti : bka bi baka baŋum maakan kē

baanhil pwo ti dko dlolan. ⁷ Bañaan biki Kanaan na baperitit bafëŋ kak wal mënŋ ti dko mënŋ. Kē bayafan biki Abram na biki Lot bakak ti pŋom. ⁸ Kē Abram ašë ji na Lot : « Tenan, nja ŋyiŋi, dkooŋu kooŋ, mënŋal ŋŋëpar abot awo mënŋal bayafan biki nja bado kaŋom! ⁹ Tenan utaak wi bti! Joh ŋwayšër. Woli iya na kañen kamayu, kaya na kadeenu ; woli iya na kadeenu, kaya kamayu. »

¹⁰ Lot aten bnuura ašë win utaak bti un-kabuŋ bdëk bi Yordan di mboš manëkuŋ. Uwo ti wal wi Našibaŋi awoonŋ aandobi tok ŋbeeka ŋi Fodom na Gomora. Dko mënŋ te du umbanŋ wi ubeeka wi Šowar dawo na itant ji uwoorta wi Nawat Kabuka du Eden, na utaak wi Ejiptu. ¹¹ Kē Lot adat utaak wi Yordaniya bti unwoyi umbanŋ wi umayar unuur atool pya da ; hënk di bawayšëruŋ. ¹² Abram aya afëŋ du utaak wi Kanaan kē Lot afëŋ aŋog ŋbeeka ŋi bdëk bi Yordan. Atan iloona yi nul kē iban te Fodom. ¹³ Bañaan biki ubeeka mënŋ bawuŋ maakan abot aji bado uko wi Nawat Kabuka awoonŋ aanŋali.

¹⁴ Wal wi Lot awayšëruŋ na Abram, Nawat Kabuka aji na Abram : « Iwin dko di inaŋuŋ, hënkunŋ katan këš iten ifooyan. ¹⁵ Utaak wi ikwinuŋ wuŋ bti dwulu wa, iwi na pntaali pankpënuŋ ti iwi te mnŋo. ¹⁶ Ddo pa paŋum ji pyiw pi mboš: unuur wi bakhi-nanuŋ pŋën pyiw panwoonŋ ti mboš unuur mënŋ wi wi bakaanŋ ahinan pŋën pntaali pi nu. ¹⁷ Naŋiin iñaay na utaak bti ŋiki dlunŋ kawulu wa. »

¹⁸ Kē Abram ajej iloona yi nul, aya afëŋ du mnko mnweek mi Mamre du Hebron kē dul di adoluŋ bliit bi mngur pa Nawat Kabuka.

14

Abram abuuran Lot

¹ Wal wi Amrafel awoonŋ naših i Šineyar, kē Aryok awo naših i Elatar, kē Kedor-Lawomer awo i Elam, Tideyal kē awo naših i Goyim* ² baših babaakër bukuŋ banaŋa ugut na bi Bera naših i Fodom na Birša naših i Gomora, na Šineyab naših i Adma

* 14:1 Naših i Goyim : kēme naših i ŋtaak.

na Şemeber naşih i Teboyim na naşih i Bela (danwoon Şowar).

³ Başih kañeen babaañşaani bukuñ bti bayitiir na bangoli biki baka du dko danwoon daanwo na inkun du Fidim (dawoon hênkuñ Bdëk bi Pnam). ⁴ Bado nşubal iñeen na nteb kë Kedor-Lawomer akşih baka, ti uşubal uţenk iñeen na nşwajanţ kë başë bër wa.

⁵ Kedor-Lawomer aţo uşubal aşë naţa ul na başih banwoon na a aya pğut na bam-pokuñ. Wi bakyaan, bakob barefayim du Aşerot-Karnayim, akob batutim du Ham, bayemim du Şawe-Kiriyatim, ⁶ akob bahorit du inkun yi Feyir te ado ban El-Paran, dankabuñ du *pndiış. ⁷ Wi wi başaan awugşa aban te du ukumpëş wi En-Mişpat (dawoon Kadeş) akob bamaletit du uţaak wi baka bti abot akob bahamorit banfëtuñ du Haşaşon-Tamar.

⁸ Wal mënt, kë naşih i Fodom na i Gomora na i Adma, naşih i Teboyim na naşih i Bela (danwoon Şowar) başë naţa abomandër ugut na baka du Fidim, ⁹ agut na Kedor-Lawomer naşih i Elam, Tideyal naşih i Goyim, Amrafel naşih i Şineyar na Aryok naşih i Elatar : bawo başih babaakër agut na başih kañeen! Bañaan biki Kedor-Lawomer bakob biki bakgutanaanuñ.

¹⁰ Kë Fidim daşë tum ihër iweek yi kafuuş ; wi naşih i Fodom na i Gomora baktiin, aşë jot ti ya, kë bandukiin bamena du inkun. ¹¹ Bankobuñ baka kë başë yeenk bka bi biki Fodom na Gomora bti na iko ide yi baka bti aşë ya na bgah bi baka. ¹² Bakak ajej Lot (abuk aţa Abram) na bka bi tul bti ayaanaan ; ţiki Lot abi fëţ du Fodom.

¹³ Alon ambuuruñ aya du Abram, nahëberë, anfëtuñ du mnko mnweek mi Mamre nahamorit, ayiţ bi Eşkol na Aner ; bukal bawajanţ bti baţok na Abram. ¹⁴ Wi Abram ameen kë bamob ayiţul ayaanaan, ajej ti bañaan biki nul bañaan iñeen-week nşwajanţ na bañaan iñeen na bakreñ (318) bambukiin ti katoh ki nul, kë babomandër ugut, adookar na bamobuñ Lot, te ubeeka wi Dan. ¹⁵ Abram na bañaan biki nul bawayşëri aneej ugut na baka na utejan, akob baka abot adookar na baka te ubeeka

wi Hoba du btamşanka bi ubeeka wi Damat. ¹⁶ Ayeenk bka bti bi bajejuñ, ayeenk kak Lot ayiţul na bka bi tul bti na baaţ na bañaan biki bamobuñ.

Melkitedek

¹⁷ Wi Abram akobuñ Kedor-Lawomer na başih banwoon na a, awugşa pkak, kë naşih i Gomora aşë bi ayit na a du dko danwoon daanwo na ikun di Şawe (danwoon dko di naşih).

¹⁸ Uka wal mënt naşih alon ambiyi pyit na Abraham katimul kawo Melkitedek. Awo naşih i Talem, abot aji ţejan Naşibaţi Andëmuñ Maakan. Aţij ipoom na poot ; ¹⁹ Añehandër Abram Naşibaţi aji :

« Bnuura bawo ti Abram ti katim ki Naşibaţi Andëmuñ Maakan,
ampaşuñ baţi na mboş!

²⁰ Dbeeb Naşibaţi Andëmuñ Maakan,
andoluñ başooradu kë banup ti kadunu!

»
Wi wi Abram aşaan ajej iko bti yi bayeenkuñ du başih bukundi ado ifah iñeen, aşë pënan kalon awul Melkitedek.

²¹ Kë naşih i Fodom aşë ji na Abram : « Wulaan bañaan işë iduka na iko bti yi nayaan ayeenk. » ²² Kë Abram aşë teema aji : « Ddeen kañen kamehna ti kadun ki *Yawe Nawat Kabuka Naşibaţi Andëmuñ Maakan, ampaşuñ baţi na mboş, ²³ kë mënkyeenk nin uko ulon ti iko yi nu, mendo yeenk yeenk nin unduş†, iwutna kaji iyokan Abram. ²⁴ Mënkhan nin uko ulon pa nji. Dyeenk uko wi baţaşaraan badeen tañ na kafah ki bangakandëruñ na nji, Aker, Ekekol na Mamre bahilan kajej ifah yi baka. »

15

Bhoñar bi Naşibaţi na Abram

¹ Wi iko mënt iţëpuñ, *Yawe Nawat Kabuka ahaabëş Abram këş apën awinana ti kadunul aji na a : « Abram, wutan kalënk! Dwo ubeel wi nu, dlun katuumu bnuura. »

²⁻³ Kë Abram ateema aji : « Nawat Kabuka Naşibaţi i naan, ibaa wulën uko ulon wi nji kalun kaya bë mënkkaka napoţ nadukar wa? Iinwulën napoţ, Eliyeter i ubeeka wi

† 14:23 Mendo yeenk yeenk nin unduş: Bapiit aji mënkyeenk nin kaguja.

Damat, nalempar naan alon akdukiin na iko yi naan. »

⁴ Kë Nawat Kabuka akak aji na a : « Mënt ul akdukiin na iko yi nu, napoŋ i ikbukun akdukiin na ya. » ⁵ Wi wi aŋaŋ ado Abram kë apën bdig aŋe ji na a : « Tenan baŋi, ifën njah woli ihinani. » Akak aji na a : « Jibi njah nŋatumun, hënk di babuku bakluŋ katum. »

⁶ Abraham ahaŋ Nawat Kabuka ŋi uko wi ajakuluŋ, ukaŋ kë Nawat Kabuka aji awo natool.

⁷ Nawat Kabuka aji na a kak : « Nji dwoon Nawat Kabuka, andoliin kë ipën du Ur di bakaldeyen kawulu mboŋ mi, ika. » ⁸ Kë Abram aŋe teema aji : « Nawat Kabuka Naŋibaŋi i naan, hum di di nji nhiluŋ kame kë dlun kaka ma. »

⁹ Kë aji na a : « Yaan itijën uwit upatar, upi utaŋ na unkaneel ukaŋ. Undoli ŋi na uwo kaka nŋubal nŋwajanŋ. ŋijan kak urikaŋe na ubalab unhumun. »

¹⁰ Kë Abram aŋija nŋa bti aŋi. Afaaŋ nŋtaam ŋi ptoof ado ifah itëb, kandoli kataan na katënt ka, aŋe wo aanfaaŋ nkat. ¹¹ Njugude nŋatool pdëpa ŋi nŋtaam nŋankeŋun nŋun kë Abram aŋe dook nŋa.

¹² Na utaakal ukeŋ, Abram awo ŋi bnjy bweek aŋe win bdëm bweek blënkandëraan.

¹³ Kë Nawat Kabuka aŋe ji na a : « Iwo i kame kë babuku balun kawo bayaanŋ du mboŋ manwoon maanwo mi baka, mi bakluŋ kakak kado kajuukntën baka ŋi ulemp, balun kahajan baka nŋubal iŋeen-week nŋyaaŋ nŋbaakër (400). ¹⁴ Kë nji nŋe luŋ kakob banjuukntënuŋ baka, bapën da na bka btum. ¹⁵ Kë iwi iŋe luŋ kaŋaf kabaa kakeŋ kamoya kakak na bnura du bajugu. ¹⁶ Bakak ŋi, woli uraan ubaakanŋen ubii, ŋiki te wal mënt pjuban pi bahamorit paandobi ŋëplën. »

¹⁷ Wi unuur uyobun, kë bdëm batooti, kë bdoo banjeenuŋ maakan awo na udu uweek na unkaniya untehanun nŋaŋe mara mara amay amuur ŋi ptoof pi nŋtaam nŋanfiŋun nŋun. ¹⁸ Kë unuur mënt, Nawat Kabuka ado bhoŋar na Abram, aji na a : « Dluŋ kawul mboŋ mi pntaali pampënuŋ ŋi iwi, kapëna bdëk bi Ejiptu, te kaban bdëk bweek bi Ewufrat. ¹⁹ Mboŋ mënt manwoon

mi nŋtaak nŋi bakenit, na mi bakenitit, na mi bakadmonit, ²⁰ na mi bahitit, mi baperitit, mi barefayit, ²¹ na mi bahamorit, mi bakanaan, na mi bagirgaŋit na mi bayebutit. »

16

Kabuka ki Iŋmayel

¹ Faaray ahar Abram aambi buk, aŋe ka nalemparul nŋaŋ alon anwoon i utaak wi Ejiptu i katim kawoon Hagar. ² Kë Faaray aŋe ji na Abram : « Tenan, jibi *Yawe Nawat Kabuka awoon aandi mbuk, dkooŋu kooŋ kakan ido kawinar na nalempar naan ; ulome nŋëpna ŋi a nka napoŋ. » Abram atiink uko wi ajakuluŋ. ³ Wi Abram adoluŋ nŋsubal iŋeen nŋi afëŋun ŋi utaak wi Kanaan, Faaray aharul kë aŋe jej Hagar, nalemparul, awula kë aniimi. ⁴ Abram awinar na Hagar, kë awo na kayin.

Wi Hagar awinuŋ kë awo na kayin, aŋe jun pkul Faaray ajugul. ⁵ Kë Faaray aŋe ji na Abram : « Iwi iŋuun kë Hagar abeehën hënkun. Nji ŋi uleef naan dwuliin nalempar naan, kë hënkun wi awoon na kayin aŋe beehën. Dñehan *Nawat Kabuka awayŋun nji na iwi. »

⁶ Kë Abram aŋe teema aji : « Nalemparu awo ŋi kaŋen ki nu, dolana uko wi inaluŋ. » Wi wi Faaray akakuŋ ahajan Hagar, kë adoo noor aŋi, kabuurna.

⁷ Uwanjuŋ wi *Nawat Kabuka uyit na Hagar du kaŋog pliik plon panwoon du *pndiiŋ, pliik mënt pawo ŋi bgah bi ŋur. ⁸ Uji na a : « Hagar, nalempar Faaray, iwoona ŋun, aŋe aya ŋun? »

Kë aŋe teem aji : « Dŋi ŋi kabuurna Faaray, ajug naan. »

⁹ Kë uji na a : « Kakan du ajugu, ido katiinka. »

¹⁰ Uwanjuŋ wi Nawat Kabuka ukak aji : « Ddo babuku batum te nin alon aando hil pfën baka. »

¹¹ « Tenan, iwo na kayin, ilun kabuk napoŋ nŋiint, luŋi iŋu'a katim ki Iŋmayel*, ŋiki Nawat Kabuka atiink mntëg mi nu. »

¹² Alun kawo ji ubuuru unwoon uundomi ; anknaŋariin baŋaŋ bti,

* 16:11 Iŋmayel : ŋi uhebërë dawoon Naŋibaŋi atiink.

bañaan bti bakak banaŋari'a ;
alun kalow bayiŋul bti. »

¹³ Hagar aŋal aji awin na manjoonan anjaan awina, aŋe ji wal mēnt na Nawat Kabuka, anŋiiniin na a : « Iwo El-Roy, Naŋibaŋi anwinnun. » ¹⁴ Uko waŋ ukaan kē bakdu pliik mēnt aji Lahay-Roy, dawoon « *Anwoon Aankba awinēn. » Pliik mēnt pawo ŋi ptoof pi Kadeŋ na Bered.

¹⁵ Hagar abukar Abram napoŋ ŋiint, kē Abram aŋu napoŋ i Hagar abukarulun katim ki Iŋmayel. ¹⁶ Abram aka nŋsubal iŋeen bakreŋ na nŋsubal paaj (86) wi Hagar abukarulun Iŋmayel.

17

Bhoŋar bi Naŋibaŋi na Abram

¹ Wi Abram akaan nŋsubal iŋeen kaŋeen kalon na kaŋeen kalon (99), kē *Yawe Nawat Kabuka aŋe pēn awinana ŋi kadunul aji na a : « Nji dwoon *El ŋaday, Naŋibaŋi Anhiniin iko bti ; doon kaŋaŋen ibot ido katiinkēn. ² Ddo bhoŋar na iwi, kabot kawulu pntaali ptum maakan. »

³ Abram ajot wal mēnt afēŋ kaara ŋi mboŋ, Naŋibaŋi kē aŋe ji na a : ⁴ « Tenan, bhoŋar bi, bi bi nji kadolon na iwi : Nji, dlun kado iwo aŋin kntaali ktum. ⁵ Iinkak adu'ana Abram*, katimu kawo hēnkuŋ Abraham†, ŋiki ddolu iwo aŋin kntaali ktum. ⁶ Ddolu ibuk bañaan batum maakan, banklun kado kntaali, ilun kabuk baŋih. ⁷ Ddo bhoŋar na iwi, na pntaali pankmbiin ŋi kafeŋu woli ikeŋi. Bhoŋar mēnt bawo te mnto, hēnk dlun kawo Naŋibaŋi i nu na i pntaali pankmbiin ŋi kafeŋu. ⁸ Mboŋ mi Kanaan bti mi iwoon nŋa nayaant ŋi ma, dlun kawulu ma ika te mnto, iwi na pntaali pankmbiin ŋi kafeŋu, dlun kawo Naŋibaŋi i baka. »

⁹ Naŋibaŋi akak aji na Abraham : « Kē iwi, iwo kamēban bhoŋar bi ndolon na iwi na pntaali pi ikbukun. ¹⁰ Bhoŋar baŋ bi bi nji kadolon na iwi na pntaali pi ikbukun, iwo i kamēban ba. Biint bti banwoon na iwi bawo biki kawala katēmp. ¹¹ Nawo biki kawala katēmp, uwo uko unkyuujun bhoŋar bi nji ndolon na an. ¹² Kē ŋi kntaali ki ikbukun, napoŋ ŋiint anwoon awo

kawala katēmp ŋi nnuur bakreŋ, kaŋu na bambukiin ŋi itohan kēme biki nanugun nug du ŋaan alon nayaant, anwoon aanwo i pntaali pi nan. ¹³ Hēnk, babukale ŋi katohu kēme anugana nugana na itaka yi nu, bawo biki kawala katēmp. Bhoŋar bankwinaniin ŋi nleef ŋi nan bawo bhoŋar banwoon baankba. ¹⁴ ŋiint anwoon aanwala katēmp, alun kadookana ŋi bayiŋul, ŋiki agar bhoŋar bi naan. »

¹⁵ Naŋibaŋi akak aji na Abraham : « Faaray aharu, iinkak ado kadu'a Faaray, ido kadola Faara. ¹⁶ Dwula bnuura, kē abot alun kabukaru napoŋ ŋiint. Dwula bnuura, alun kawo anin kntaali ktum, alun kabuk baŋih batum. »

¹⁷ Wal mēnt, kē Abraham aŋe jot afēŋ kaara ŋi mboŋ aŋe muujan. Aŋal wal mēnt aji : « ŋiint ankaan nŋsubal iŋeen-week kabuk napoŋ? Kēme Faara ankaan nŋsubal iŋeen kaŋeen kalon akbukun? » ¹⁸ Wi wi aŋaan aji na Naŋibaŋi : « Dkooŋu kooŋ, wutan Iŋmayel ayeenk uko wi ihoŋnun! »

¹⁹ Kē Naŋibaŋi aŋe teema aji : « A-a, Faara aharu abukaru napoŋ ŋiint, i ikluŋ kaŋu katim ki Itaak. Dluŋ kado bhoŋar na a te mnto, kado ba na pntaali pankpēnnun ŋi a. ²⁰ Dkak atiinku ŋi uko wi Iŋmayel. Tenan, dwula bnuura, ddo kabuk kajoobēŋ na a, pntaali pi nul patum. Alun kabuk baŋih iŋeen na batēb, ddola abuk pntaali ptum maakan. ²¹ Kē bhoŋar bi naan, ddo ba na Itaak, i Faara aklun kabukaru pkili ŋi wal wi. » ²² Wi Naŋibaŋi abaan pŋiini na Abraham aŋe ya aduka.

²³ Unuur mēnt, Abraham ajeŋ Iŋmayel abukul, na bañaan bti bambukiin ŋi katohul na biki anugun nug, bañaan biint bti banwoon ŋi katohul awalan baka katēmp jibi Naŋibaŋi ajakulun ado. ²⁴ Abraham aka nŋsubal iŋeen kaŋeen kalon na nŋsubal kaŋeen kalon (99) wi awaliin katēmp, ²⁵ kē Iŋmayel abukul aka nŋsubal iŋeen na nŋwajanŋ (13) wi awaliin katēmp. ²⁶ ŋi unuur uloolan mēntan wun wi wi Abraham na Iŋmayel abukul bawaliin katēmp. ²⁷ Biint biki katohul bti, bambuknaaniin da na biki

* **17:5** Abram : ŋi uhebēre dawoon niint antumun na mndēm. † **17:5** Abraham : ŋi uhebēre dawoon aŋin bañaan batum.

banugun nug du ñaan alon nayaant, kë bawala katëmp na a.

18

Bayaant bawajant

¹ Unuur ulon Abraham afo ti plëman pi kaloona ki nul du mnko mnweek mi Mam-bre wi unuur udiñun, kë *Yawe Nawat Kabuka ašë pën awinana ti kadun ki nul. ² Abraham akat kës, ašë win biint bawajant kë banañ du kadunul. Wi awinañ win baka, aña ina du plëman pi kaloona, aya yit na baka ajot afët kaara ti mboş adëman baka, ³ ašë ji na alon ti baka : « Naweeek, dkooñu kooñ, pantan ti katoh ki nalemparu, idole hañ kalilan. ⁴ Yoonkaan ddo bañjan meel, nañow ihoñ našë nafo nanoorfën ti bko bi uñeek. ⁵ Dya kañjan kapoom nade, nañišan ñleef, nabaa nañep wi nabiiñ te ti katoh ki nalemparan. »

Kë bašë ateema aji : « Aa, dolan jibi ijakuñ. »

⁶ Abraham amint wal mënñ aya du kaloona meet di Faara awoon, ašë ji na a : « Faraan ijej pñon pnuura pankëşun, inag ijuñ ipoom. » ⁷ Wi wi Abraham ašaan amint aya du batani ajej ubay unuura, awul wa nalemparul kë ajuñ ataran. ⁸ Ajej mntow mnañ na mntow mnjiilu na ubay wi babomanun wun abëkan iko mënñ bti ti kadun ki baka. Anañ aňog baka du pñeef pi bko kë bašë de.

⁹ Bahepara aji : « Faara aharu awo ñun ba? »

Kë ateem aji : « Awo du kaloona meet. »

¹⁰ Kë nayaant ašë ji na a : « Dluñ kabi ti pkili ti wal wi ; uñenk wal mënñ Faara aharu abuk napoñ ñiint. »

Faara awo du plëman pi kaloona, du kafet ki nayaant atiink. ¹¹ Bi Abraham na Faara bado bi wo wo baweeek, kë Faara akak añaan kañowa. ¹² Hënk, kë Faara ašë ji ti uşalul, amujan. Aşal aji : « Hënkun wi ndoon añañ, kabaa kawinar na ñiint naan! Kë ajug katoh naan abot awo nañañ! »

¹³ Kë Nawat Kabuka ašë ji na Abraham : « we ukaan kë Faara ajii ba, aşal aji aanhinan kabuk wi adoon abi ñaf ñaf? ¹⁴ We wi Nawat Kabuka awoon aanhinan pdo? Pkili, ti wal wi, dkak ti katohu, uñenk wal mënñ Faara abuk napoñ ñiint. »

¹⁵ Faara apok aji : « Mënñii » ñiki alënki, kë Nawat Kabuka ateema aji : « Iñii. »

Abraham añaaniir Fodom

¹⁶ Biint banaña atool pya, aten ubeeka wi Fodom. Kë Abraham ašë ñooñan baka. ¹⁷ Yawe Nawat Kabuka aji ti uşalul : « Dwo i kamen Abraham uko wi ñji kadolun i? ¹⁸ Ul ankbukuñ pntaali pñum pankkaan mnhina, kabot kañu nwul knaali ki mboş bti bnuura. ¹⁹ Ddata ahilna ado babukul na biki katohul bado kañaş bgah bi naan, kado uko wi nñaluñ na uko unwoon uñool ti kës ki naan. Hënk, nşë ndo pa a uko wi mbiin ahoña. »

²⁰ Wi wi Nawat Kabuka ašaan aji : « Batapar biki Fodom na Gomora iko iwuñaan maakan, pñuban pi baka padëm maakan. ²¹ Dya da katen me uko wi bataparun baka uwoha manjoonan, woli uunwo, kame. »

²² Batëb ti biint bukuñ bapëna da, ašë ya Fodom. Kë Abraham ahum nnañ ti kadun ki Nawat Kabuka. ²³ Abi aňog ašë ji na a : « Na manjoonan, ifiñ batool kanaakrën na bado buñaan i? ²⁴ Ulome bañaan iñeen kañeen batool bawo ti ubeeka? Ifiñ bañaan biki ubeeka bti i? Kë bañaan iñeen-kañeen batool banwoon ti ubeeka, baankdo imiir wa i? ²⁵ A-a, iinkdo uko uñent wañ, kado natool akeñ na nado buñaan. Natool awo wo ji nado buñaan. Iinkdo uko uñent wañ. Kë iwi nawayëş umundu bti ido uko unwoon uñool di. »

²⁶ Kë Nawat Kabuka ateema aji : « Woli dñenk du Fodom bañaan batool iñeen-kañeen, katen ti baka kamiir ubeeka bti. »

²⁷ Kë akak añaani na a aji : « Nji nwoon pdëpalën na ufob, dñoomun añaani na Aju-gun. ²⁸ Ulome bañaan kañeen bañaanş ti batool iñeen-kañeen bukuñ: Bañaan kañeen bampënuñ bukuñ bañu itok ubeeka bti i? »

Kë ateem aji : « Woli dñenk da bañaan iñeen ñbaakër na bañaan kañeen mënktok ubeeka. »

²⁹ Abraham akak añaani ji uteek aji : « Ulome bawoha iñeen-ñbaakër? »

Kë ateem aji : « Bañaan iñeen ñbaakër mënñ bañu mënktok ubeeka. »

³⁰ Kë akak aji : « Ajugun awutan kadeebañ akaan awutën nñup : Bahinan kawo iñeen-ñwajant. »

Kë atëem aji na a : « Mënktok ubeeka woli dtënk da bañaan iñeen n̄wajan̄t baťool. »

³¹ Abraham akak aji : « Miiran, wi nkaan aňoom aťiini na Ajugun : Bahinan kawo iñeen-ñtëb. »

Kë atëem aji : « Bañaan iñeen ñtëb bukuñ baťu mënktok ubeeka. »

³² Kë aji : « Ajugun awutan kadeebať, dkak aťiini ubaaňsaani : Bahinan kawo iñeen. »

Kë atëem aji : « Bañaan iñeen bukuñ bado kë mënktok ubeeka bti. »

³³ Wi Nawat Kabuka abaan pťiini na Abraham aťe ya, kë Abraham aťiis katohul.

19

¹ Na utaakal, n̄wanjut ñtëb ñuñ n̄aban du Fodom. Kë Lot aťe ťo wal mënť ťi uneej ubeeka. Wi awinan̄ win ña aťe naťa aya ayit na ña ajot afëť kaara ťi mboť adëman ña.

² Aji na ña : « Dkooťan kooť, nabiin nafër du katoh ki nalemparan, naňow ihoť, na nfa naťe naya na bgah bi nan. »

Kë naťe teema aji : « A-a, ñya kafër du bayiti. » ³ Lot akooť ña te kë ñado dinan awala du katohul. Ado kë bajun̄ ña, abo-man ipoom indať kë ñadee.

⁴ Bahum baandobi piinť kë biinť biki ubeeka baťe bi afooy katoh, bañaan bti bawo da, du baťaťa te baťaf, nin alon̄ aandukaa. ⁵ Badu Lot aji na a : « Biinť bambiin ťi katohu na utejan wi bawo ťunť? Pënaan baka, ñpiinť na baka. »

⁶ Lot apën abi moñ baka aťe dët bgah ťi kafetul. ⁷ Aji na baka : « An banoh naan, dkooťan kooť nawutan kado buťaan. ⁸ Natenan, dwo na bapoť baať batëb banwoon̄ baandobi me biinť. Ddo baka bapën nado baka uko wi nañalun̄, naťe nawut kado biinť biki nin uko ulon̄ ťiki bawo bayaanť biki naan. »

⁹ Kë baťe teem aji : « Totiin ťi. » Bakak aji na a : « Iwi inwoon̄ nayaanť, aťe ñal pwo nawayëť! Hënkuñ ñdolu uko unwuťnuñ apel wi ñkdolon̄ baka. » Bawuuk Lot aťe tool pya kapaat plëman. ¹⁰ Kë biinť banwoon̄ du meet baťe haabëť amob Lot apulad meet aťe tuh plëman. ¹¹ Bado wal mënť biinť banwoon̄ du bdiğ kë bakak bakuul

bukal bti, ajunna ťi bapoť te du baťaf, kë baankak awin plëman.

¹² N̄wanjut ñuñ ñaji na Lot : « Ikak awo na ñaan̄ alon̄ ťi i? Bayootanu, babuku biinť na baať, bañaan bti banwoon̄ biki nu ťi ubeeka, jejan baka napën ťi wa. ¹³ N̄tok ubeeka wi bti ťiki na manjoonan baťup iko iwuťaan maakan yi bañaan biki wa badolon̄. Yawe Nawat Kabuka ayilun aji ñtok ubeeka. »

¹⁴ Lot aya aťiini na bayootanul, banjokun̄ babukul aji : « Nanaťiin, napën ťi dko di, ťiki *Nawat Kabuka abi katok ubeeka. » Kë baťe řal aji aben̄ ben̄.

¹⁵ Wi unuur ujintun̄ na nfa kub, n̄wanjut ñakak aji na Lot : « Naťiin, ijeť aharu na babuku baať batëb banwoon̄ ťi këme nakeť woli Nawat Kabuka akob biki ubeeka wi. »

¹⁶ Kë jibi Lot ahumuñ na ñřal ñtëb, kë biinť bukuñ baťe mëbana ťi kañen, na aharul na babukul baať batëb ťiki Nawat Kabuka aňagi'a. Badola kë apën ťi ubeeka.

¹⁷ Wi bapënanun̄ baka ťi ubeeka, uwanjut ulon̄ ťi baka kë uťe ji : « ťiin ibuuran ubida wi nu! Kten kafet ibot iwut kanať nin dko dlon̄ ťi utaak wi, yaan du pnkuñ iwutna kakeť. »

¹⁸ Kë Lot atëem aji : « A-a, Naweeke, uunhinan kawo hënk! ¹⁹ Nalemparu awinana bnuura ťi këť ki nu, kë ibot adiimana mňaga mnweek wi ibuuranulun̄. Kë ñji ñťe wo mënihil kaťi kaya du pnkuñ bë pwuťan paankbanën nkeť. ²⁰ Tenan, iwin ubeeka umpoťi wi i? Uňogi, kë nihil kaťi kaban da. Wutan nya mmena da mbuurna, ťiki uwo umpoťi! »

²¹ Kë atëema aji : « Dkak aťenu uko wañ, mënktok ubeeka wi ikťiiniyaanun̄. ²² Faraan iťi iya imena du wa, ťiki mënihil kado nin uko ulon̄ bë iindobi ban da. » Uko wañ ukaan̄ kë baťu ubeeka mënť katim ki řowar.*

²³ Unuur ujun pjinť wal wi Lot abanun̄ du řowar, ²⁴ kë Yawe aťe do pdëpalën panktëradun̄† kë pawoona baťi ajot ťi Fodom na Gomora. ²⁵ Atok ñbeeka mënť na utaak mënť bti, afin̄ bañaan̄ na iko bti immayun̄ ťi

* 19:22 řowar : ťi uhebërë dawoon̄ umpoťi. † 19:24 Pdëpalën panktëradun̄ : "Soufre, Sulfur, Sulfuro."

mboş. ²⁶ Ahar Lot akok aten du kafetul aşë bi kak kak pnam.

²⁷ Abraham anaşa na nfa kub aşë ya du dko di abiiñ anaş ti kadun ki Nawat Kabuka, ²⁸ aten Fodom na Gomora na utaak bti aşë win udu kë ukpën da ji udu wi uyik! ²⁹ Wi Naşibaţi atokunŋ nbeeka nŋun ales Abraham apënan Lot kë abuur kaşaafa ki bdoo du dko di abiiñ afët.

Lot na babukul baat

³⁰ Lot aya afët du pnkun ul na babukul baat batëb ŋiki aaññoom pto du Şowar. Baya du pnkun afët du bñot banhoorun. ³¹ Unuur ulon, bajeen ñaaŋ i Lot aji na aşa'ul : « Aşinun aşaf hënkun, kë nin ñiint ulon aankak awo ti utaak anhilun kapiint na nja jibi bañaan bti bajaan bado. ³² Biin nŋwul aşin nja poot akuj nşë npiint na a nka bapoŋ, pntaali pi nul pawutna kaba. »

³³ Na utejan mënt bawul aşin baka poot, kë bajeen aşë bi apiint na aşin anwoon aando me upiint na unaşa abukul. ³⁴ Wi nfa mambanun, kë bajeen aşë ji na aşa'ul : « Takal na utejan dpiint na aşin nja ; biin nŋkak nŋwula nşa na utejan poot adaan işë iya ipiint na a, hënk nşë nŋbuk bapoŋ, pntaali pi nul pawutna kaba. » ³⁵ Bakak awul aşin baka poot utejan mënt, kë nabaşa apiint na a, bë aando me upiint na unaşa abukul. ³⁶ Hënk di babak Lot bawoon na iyin, inwoonun du aşin baka. ³⁷ Bajeen abuk napoŋ ñiint aşë ŋu'a katim ki Mohab‡, awoon ateem bamohabit biki nşa. ³⁸ Nabaşa kak abuk napoŋ ñiint aŋu'a katim ki Ben-Ami§; ul awoon ateem bahamonit biki nşa.

20

Abraham na Abimelek

¹ Abraham apëna du umban wi Mamre aya du utaak wi Negeb afët ti ptoof pi nbeeka ni Kadeş na Şur. Abi ya pyaanŋ du Gerar. ² Aji na bañaan kë Faara aharul awo aşa'ul. Kë Abimelek naşih i Gerar aşë do kë bayaarada Faara pa aniima.

³ Na utejan, Naşibaţi apën awinana ti kadunul na nşaafi aji na a : « Ñaaŋ i iyeenkun aŋu ikeŋ ŋiki aniimaa. »

‡ **19:37** Mohab : ŋi uhebëre dawoon anwoonun du aşin. naan. * **20:16** Itaka itum maakan : Iwo uko ji baluk bi nşubal iñeen-week na iñeen nŋwajanŋ (130) ni nayafan.

⁴ Abimelek ahum aando bi piint na a, aşë ji : « Ajugun, ifin ñaan anwoon aando uko ulon i? ⁵ Abraham ti uleeful ajakunŋ aji awo aşa'ul kë Faara akak ajakën aji Abraham awo naweekul. Uko wi ndolonŋ ddo do wa na uhaaş ujint, mendo nin uko ulon uwuŋaan. »

⁶ Kë Naşibaţi ateema na nşaafi aji na a : « Aa, nji kak dme kë ido uko mënt na uhaaş ujint. Nji dneenaniinŋ pjuban ti kadun naan wi ndolonŋ kë iimbana. ⁷ Hënkunŋ kakaan ñiint unŋ aharul ŋiki awo *naşuparaan. Alunŋ kañehandëru ibuurna. Woli iinkakana, kkeŋ iwi na biki katohu bti. »

⁸ Wi unuur ujintun, Abimelek adu baweek bti biki utaak aşë ŋup baka uko unŋepun, kë başë lënk maakan. ⁹ Adu Abraham aşë ji na a : « we wi idolonŋ bañaan hënk ba? We wi ndoliinŋ kë ido kak i kaŋjaraan pjuban pweek pi, nji na bañaan biki utaak wi naan bti? Ido uko wi ñaan awoonŋ aanwo kado. »

¹⁰ Akak ahepar Abraham aji : « We ukaan kë ido uko wanŋ ba? »

¹¹ Abraham ateema aji : « Dşal aji bañaan banwoonŋ ti bañoom Naşibaţi, kë kanuura ki ahar naan kahil kaŋu bafinën. ¹² Ado woha aşa'naan ŋiki nşok aşinun, baninun biki nŋwoonŋ nşentoki, kë nşë bi niimar. ¹³ Wi Naşibaţi adolonŋ kë mpën du katoh ki paapa añaay, djaka aji : “Dñehanu uko ulonŋ: woli injalën, dko di nŋkyahaan, jakan na bañaan iwo aşa'naan.” »

¹⁴ Abimelek ajej nŋkaneel na nŋpi na nŋgit, balemp biint na baat awul Abraham aşë kakana Faara aharul. ¹⁵ Akak aji na a : « Utaak wi naan wii wi, ihinan kafët dko di injalun. » ¹⁶ Aji na Faara kak : « Dwul naweeku itaka itum maakan*. Uko wanŋ ukyuunŋ bañaan bti banwoonŋ na iwi kë iwo najintŋ ti uko unŋepun. »

¹⁷ Kë Abraham aşë ñehan Naşibaţi ajeban Abimelek na aharul na balemparul baat bahilna babak, ¹⁸ ŋiki ado kë baat bti biki katoh ki Abimelek baanhil kabuk ti uko wi adolonŋ Faara ahar Abraham.

§ **19:38** Ben-Ami : ŋi uhebëre dawoon abuk pntaali pi

21

Kabuka ki Itaak

¹*Yawe Nawat Kabuka ado Faara bnuura jibi abiiñ aṭupa, ado uko wi abiiñ ahoña.

²Awo na kayiñ abukar Abraham andoon abi wo wo naṭaf napoṭ ñiint, ɸi wal wi Naṣibaṭi abiiñ ajaka. ³Abraham aṭu napoṭ i Faara abukarulun katim ki Itaak*.

⁴Wi Itaak abukul adolon ɸnuur bakren, ke Abraham aṣe do jibi Naṣibaṭi ajakulun, awalana katemp. ⁵Aka ɸṣubal iñeen-week (100) wi abukun Itaak.

⁶Ke Faara aṣe ji : « Naṣibaṭi awulen uko wi nji kadoon kajiina, bañaan bti banktiinkun uko wi balilan na nji. »

⁷Akak aṭiini aji : « In ahilanun ɸfa kaji na Abraham ke Faara abi kabootan? Ke nṣaan abukara ñiint henkun wi aṭafun. »

Hagar na Iṣmayel badookanaa

⁸Itaak adem te ke anin ado kayana. Unuur menṭ ke Abraham aṣe do ufettu uweek.

⁹Hagar i utaak wi Ejiptu awo da na napoṭ i abukaruñ Abraham. Faara awin napoṭ ke aknoha†, ¹⁰aṣe ji na Abraham : « Dookan nalemp i na abukul, abuk nalemp i aanwo kayeenk ɸi iko yi ikdukarun Itaak abuk naan. » ¹¹Uko menṭ ude Abraham maakan ɸiki Iṣmayel awo kak abukul. ¹²Ke Naṣibaṭi aṣe ji na a : « Kṭoo kaṭaaf abuku na nalemparu, uko wi Faara akhepariin bti dolan wa, ɸiki ɸi Itaak di di pntaali pi nhoñiñ pakpenun. ¹³Ke abuk nalemp, ddola abuk pntaali pweek maakan, ɸiki awo kak abuku. »

¹⁴Abraham anaṭa na nfa kub, ajej kapoom na ubuuli wi meel awul Hagar, ke aṭu ɸi feṭ, akak awula napoṭ aṣe dola ke ayaa. Ke Hagar aya añaay na *pndiiṣ pi Bertabe.

¹⁵Wi meel manyaan aba, ke aṣe bekan napoṭ ɸi bko blon uṭeeh, ¹⁶aya alow btiṣu aṭo aṣe jun ɸwooni aji : « Menṅal pwin pkeṭ pi napoṭ naan. »

¹⁷Naṣibaṭi atiink napoṭ ke akwooni, ke uwanjuṭ wi nul uṣe duuna Hagar du baṭi aji na a : « Hagar, we wa ba? Klenk, Naṣibaṭi atiink ɸwooni ɸi napoṭ du dko di ibekanulun. ¹⁸Jejana ibot imebana bnuura ɸiki ddo

babukul batum, bawo pntaali pweek. » ¹⁹Naṣibaṭi ahaabes wal menṭ kes ki Hagar ke aṣe win pliiik. Wi wi ayaan aliiik ubuuli atuman awul napoṭ ke adaani.

²⁰Naṣibaṭi ayeñ napoṭ ke akdem. Afet du pndiiṣ akak ñaan anhilun kaṣuuri maakan.

²¹Wi afetun du pndiiṣ du Paran, anin ke aṣe la'ara ñaṭ anwoon i utaak wi Ejiptu.

Bhoñar bi Abraham na Abimelek

²²Unuur ulon, Abimelek na Fikol naṣih i bangoli biki nul baya du Abraham aji na a : « Naṣibaṭi awo ɸi kafeṭu ɸi iko bti yi ikdolun. ²³Henkun mehniin ɸi kadunul iji iinkguuren nin, nji na bubuk naan na bubuk baka, ke ido bnuura na nji na utaak wi iwoon nayaanṭ wi, jibi nwoon bnuura na iwi. » ²⁴Ke Abraham ateen aji : « Dhoñ uko menṭ. »

²⁵Wi wi Abraham aṣaan aleṣana pliiik plon pi balempar Abimelek babin ateha.

²⁶Ke ateema aji : « Memme ñaan andolon uko wan. Inṭupen, dbaan atiink tiink nṭa uko menṭ. »

²⁷Wi wi Abraham aṣaan ajej ɸkaneel, ɸpi, na ɸgit awul Abimelek, ke baṣe do bhoñar.

²⁸Abraham apenan ɸkaneel ɸmpoṭi ɸwaaṭ paaj na ulon. ²⁹Ke Abimelek aṣe hepara aji : « we ukaan ke ipaṭes ɸkaneel ɸmpoṭi ɸwaaṭ paaj na ulon ɸi ba? »

³⁰Ke ateema aji : « Yeenkan ɸkaneel paaj na ulon ɸi, uwo uko unkdiiimanun ke ɸi djipun pliiik pi. » ³¹Uko wan ukaan ke badu dko menṭ aji Beerṣeba‡ ɸiki bukal bateb bti bahoñarun da amehna.

³²Wi badolon bhoñar du Beerṣeba aba, Abimelek na Fikol naṣih i bangoli biki nul banaṭa akak du utaak wi bafiliten.

³³Abraham atepi du Beerṣeba bko bi bajaan bado Tamarit aṣe deman da *Yawe Nawat Kabuka anwoon aankba. ³⁴Wi wi Abraham aṣaan aṭo ajon du utaak wi bafiliten.

22

Bṭeñan bi Abraham

¹Wi iko yan itepun, Naṣibaṭi anjal pten me Abraham aṣiyaara kado uko wi akjakulun aṣe ji na a : « Abraham. »

* **21:3** Itaak : dawoon ɸi uhebere aji. † **21:9** Ke aknoha : Balon bapiit aji Ke akben Itaak. ‡ **21:31** Beerṣeba : ɸi uhebere dawoon pliiik pi kamehna.

Kë ateam aji : « Nji wi. »

² Kë aji na a : « Jejan abuku, aloolan ãañ i ikaañ, Itaak i iñaluñ maakan, iya du utaak wi Moriya du pnkuñ pi nji kaluñ kayuuju. Woli iban da, kjeja kafiñaraan kabot katëra kadolën bñenan. »

³ Abraham anaña na nfa kub, atan ubuuru ajej balemparul batëb na abukul, abot atib imul yi akyaan katërna'a, ašë tool pya dko di Našibați ajakuluñ. ⁴ Wi bapoşuñ ado ñnuur ñwajanť, kë Abraham ašë win dko di bajakuluñ du kalowan. ⁵ Aji wal mënť na balemparul : « Nadukiin ãi na ubuuru. Nji na napoť ñya kadëman Našibați kašë kakak. »

⁶ Abraham ajej imul yi akyaan katërna Itaak abukul awula kë akuñaa, ul ãi uleeful kë ašë mëban bdoo na umbañ. Wi wi batooluñ bukal batëb. ⁷ Itaak ažiini wal mënť na Abraham ašin aji : « Paap! »

Kë ateema aji : « Abuk naan, dtiinku! »

Kë akak aji na a : « Bdoo bii bi, kë imul yii yi, unkaneel wi bñenan ubaa wo ãuñ ba? »

⁸ Kë ateam aji : « Abuk naan, Našibați akyaan kawul unkaneel » kë bašë tool bukal batëb bti.

⁹ Wi babanuñ du dko di Našibați ajakuluñ, Abraham aboman *bliit bi mngur, apaf da imul ašë tan Itaak abukul aťu ãi imul duuť. ¹⁰ Atoolan kañen ajej umbañ kafiña abukul. ¹¹ Kë uwanjuť wi *Yawe Nawat Kabuka ušë duuna du baťi aji na a : « Abraham! Abraham! »

Kë ateam aji : « Nji wi! »

¹² Kë ušë ji na a : « Kdeen kañen ãi napoť! Kdola nin buñaan! Dme hënkun kë iji ktiink Našibați : Idinan pwulën abuku aloolan ãañ i ikaañ. »

¹³ Abraham akat kës ašë win unkaneel ukaş uloñ wi itiiim ihotuñ ãi bgof. Aya ajej wa afinar Našibați atër ado bñenan, kë ukeťar abukul. ¹⁴ Abraham adu dko mënť aji : « Adonay Yire » uwoon Ajugun awul. Uko wañ ukaañ kë hënkun baji baji : « Du pnkuñ Ajugun awul. »

¹⁵ Uwanjuť wi Nawat Kabuka ukak aduuna Abraham du baťi, ¹⁶ aji na a : « Dmehna ãi bkow naan, nji Nawat Kabuka aji : jibi idoluñ uko wi, adinan pwulën abuku aloolan ãañ i ikaañ, ¹⁷ dwulu bnuura bweek maakan, ddo pntaali pankpënnuñ

ãi iwi patum ji ñjah ñi baťi na pyiw panwoon ãi kabañ ki bdëk. Pntaali pi nu pawat başoorad pa, payeenk ñbeeka ñi baka. ¹⁸ Dťëpna ãi pntaali pi nu kawul kntaali ki mboş bti bnuura, ãiki itiinkën. »

¹⁹ Abraham awuğša akak du balemparul, kë batool pkak Beerşeba. Abraham afëť da.

Babuk Nahor

²⁰ Wi iko yan iťëpuñ, baťup Abraham aji Milka kak, ahar Nahor aťa'ul abukara bapoť biinť. ²¹ Bajeen awo katim ki Uť, aťu na Buť aťa'ul, na Kemuwel ašin Aram, ²² na Keted, na Hato, na Pildaş, na Yidlaf, na Betuwel. ²³ Betuwel abukuñ Rebeke. Bukuñ bawoon bapoť biinť bakren biki Milka abukaruñ Nahor, aťa Abraham. ²⁴ Nahor abi do baniw na ñaať aloñ i katim ki Rewuma, ankaañ abuk bapoť biinť, bawo : Teba, Gaham, Tahaş na Maaka.

23

Pkeť pi Faara na umoy wi nul

¹ Faara ado ñşubal iñeen-week na ñşubal iñeen ñtëb na paaj na uloñ (127); hënk di di ñnuurul ñalinuñ. ² Wi wi ašaan akeť du Kiriyat-Arba (dawoon Hebron) du utaak wi Kanaan ; Abraham awoonira abot aťëga.

³ Abraham apën du meetť di puum pi aharul papiinťanuñ ašë ya du bahitit aji na baka : ⁴ « Dwo nayaanť anfeťuñ na an, nayuujaan dko dloñ di nhili kanug kamoyna ahar naan. »

⁵ Kë bahitit bašë teema aji : ⁶ « Naweeek tiinkun : Našibați adëmanu kë iwo ãi ptoofun, tenan ãi dko bti di ñbomanuñ aji ñmoyna, datan dannuurnaaniin imoy aharu, nin aloñ ãi un aankneenanu dko di nul. »

⁷ Abraham anaña wal mënť abi aņup ãi kadun ki bañaan biki utaak mënť, bahitit. ⁸ Ažiini na baka aji : « Woli nadinan mmoy ahar naan, natiinkaan, nabot naťënkën naťiini na Efron abuk Fohar. ⁹ Dñal awulën du Makpela dko di abomanuñ du kabañ ki uťeehul kado kamoyna ; awulaan da, dluka itaka yi dakwaaparun ãi kadunan, dakak dko dmoyini di naan. »

¹⁰ Kë Efron ašë ão ãi ptoof pi bahitit batëñťul wal mënť. Ateem Abraham ãi kadun ki bahitit bti banwoon du bayiti aji

na a : ¹¹ « A-a naweek, tiinkan! Dțenu uțeeh kabot kațenu dko dmoyni danwoon du wa meet. Dțenu da ți kadun ki bañaan bti : moyan aharu da. »

¹² Kē Abraham așe kak anup ți kadun ki bañaan biki uțaak. ¹³ Aji na Efron ți kadun ki baka : « Dkooțu kooț duni itiinkēn. Wutan nnug uțeeh : yeenkan itaka, nșe mmoy ahar naan da. »

¹⁴ Kē Efron așe teema aji : ¹⁵ « Naweek, tiinkaan! Preeș pi mboș mi pawo [ktaka iñeen week ņbaakēr ki bațaknuŋ untaam.] Kē itaka mēnt, iwo we ți ptoofun? Moyan puum pi aharu. »

¹⁶ Abraham atiink Efron, afēn itaka yi Efron ajakuŋ ți kadun ki bahitit : ktaka iñeen week ņbaakēr (400) ki bațaknuŋ untaam.

¹⁷ Hēnk, kē uțeeh wi Efron du Makpela dantaanun na Mamre, uțeeh na dko dmoyni danwoon da, na mnko bti manwoon ți uțeeh meet ¹⁸ kē ikak yi Abraham ți kadun ki bahitit bti banwoon du bayiti.

¹⁹ Wi uko waŋ uțepun, kē Abraham așe ya amoy Faara aharul du bhēr banwoon du uțeeh wi Makpela ataŋ na Mamre, dawoon Hebron du uțaak wi Kanaan. ²⁰ Hēnk, kē bhēr na uțeeh bti, ņapēn ți iñen yi bahitit akak bka bi Abraham, kē ado da pnguran.

24

Ñaaț i Itaak

¹ Abraham ațaf wal mēnt maakan, kē *Yawe Nawat Kabuka akak awula bnuura ți iko bti. ² Abraham adu anwoonun naweek ți balemparul, abot awo namali i nul aji na a : « Dkooțu, țuun kañen ți pnkant pi naan uțeeh*. ³ Mehniin ți kadun ki Nawat Kabuka Nașibați anțakuŋ bați na mboș, iji iinklun kalaar abuk naan napoț ñaaț ți biki Kanaan biki nfēțun ți ptoof pi baka ți. ⁴ Luŋi iya du uțaak wi naan, du bayiț naan, idat da ñaaț pa Itaak abuk naan. »

⁵ Kē nalemparul ahepara aji : « Kē woli ñaaț aanluŋ adi pțășen te ți uțaak wi, wal mēnt, kañooț abuku du uțaak wi iwoonun i? »

⁶ Kē Abraham ateema aji : « A-a. Țaafaraan kakakan da abuk naan. ⁷ Nawat Kabuka Nașibați ampēnanaanun du katoh ki paapa na du uțaak wi bayiț naan, anjakuŋ abot amehna aji alun kawul pntaali pi naan mboș mi, alun kayil uwanjuț wi nul ți kadunu, ijejna ñaaț i uțaak naan pa abuk naan. ⁸ Așe wo woli ñaaț aandi pțășu, iinkwo angaruŋ kamehna. Țaafaraan kakakan abuk naan da. »

⁹ Kē nalemp ațu kañen ți pnkant pi Abraham uțeeh, amehna ți uko mēnt.

¹⁰ Nalemp un ajeŋ ņntaam ņi pnkunkaali iñeen ņi Abraham abot aya na iko inuura itum yi akaan, așe tool aya du ubeeka wi Nahor afēțun du uțaak wi Metopotamiya. ¹¹ Wi abanuŋ da, ado ņntaam kē ņaknoorfēn du upēn ubeeka kañoŋ pliik. Uwo utaakal, ți wal wi baaț bajaan bapēn kabi pliik.

¹² Wal mēnt kē așe ji : « Nawat Kabuka, iwi Nașibați i Abraham ajug naan ajaan adēman, dkooțu kooț dolan iko ițep bnuura, ibot idiiman Abraham ajug naan bnuura bi nu! ¹³ Dwo ți kañoŋ pliik, kē baaț biki ubeeka bakpēn pbi kaliik meel. ¹⁴ Dolan poonu i ņji kakuŋ awalan pdunk pi nul ațenēn ndaan așe teemēn aji : “Daanan, mbot nwul ņntaam ņi nu ņadaan,” awo ñaaț i inaluŋ pa Itaak nalemparu ; kawin kē idiiman ajug naan bnuura bi nu. »

¹⁵ Aando bi ba pțiini așe win poonu alon kē akbi na pdunk ți pgaŋan. Katimul kawo Rebeka, awo abuk Betuwel, ñiint abuk Milka, ahar ața Abraham anwoon katim ki Nahor. ¹⁶ Napoț ñaaț mēnt awo neegani nannuura maakan, anwoon aando bi me biint. Aya du pliik, aliikar pdunk așe tool pkak.

¹⁷ Nalempar Abraham ați aya ayit na a aji : « Dkooțu kooț, țenaan meel mntiinku ți pdunku ndaan. »

¹⁸ Kē ateem aji : « Naweek, daanan » așe taran awalan pdunk awula kē adaani. ¹⁹ Wi adaanun aba, kē poonu akak aji na a : « Dkak aya kaliik, ņntaam ņi nu ņadaan ņado ņateban. » ²⁰ Ațaran ajeș ņntaam meel mandukiin mun ți kambēnan akak ați aya aliik meel mnlon pa ņntaam bti. ²¹ Ñiint

* **24:2** Țuun kañen ți pnkant pi naan uțeeh : Ți udolade wi baka ñaan aji do haŋ woli amehna uko uweek.

awo ti pşalana byompan aşë şal me Nawat Kabuka ado k  bğahul banuuraa.

²² Wi ŋntaam ŋi pnkunkaali ŋadaanuŋ ado teban, ŋiintŋ k  aşë jej brinku bi uwuuru bdiŋ abot aŋu'a kak inguuri it b yi wuuru idiŋ. ²³ Wi wi aŋaanŋ aji na poonu : « Iwo abuk in ba?  rupaan, dkooŋu kooŋ, dko df r dawo du uko ŋaaŋ ŋhilna ŋwala da i? »

²⁴ K  ateem aji : « Dwo abuk Betuwel, ŋiintŋ i Milka abukaruŋ Nahor. » ²⁵ Akak aji na a : «  wo na ujaagal wi ŋhiluŋ kaŋeef ipiintŋanaan ŋntaam ŋi nu na uko ude utum pa ŋa, akuŋ awo na dko di nahiluŋ kaf r. »

²⁶  niintŋ nalempar Abraham aŋup wal m ntŋ ad man Nawat Kabuka ²⁷ aji : « Dbeeb *Yawe Nawat Kabuka, Naŋibaŋi i Abraham ajug naan ajaan ad man, anwoonŋ aanŋaŋan pdiiman ajug naan bnuura na pdo uko wi ahoŋuluŋ. K  ŋji, Yawe aŋij n du katoh ki bayiŋ ajug naan. »

²⁸ Poonu aŋi aya du uko anin, aŋup uko unŋ puŋ. ²⁹ Ul Rebeka, aka naweekul ŋiintŋ i katim kawoonŋ Laban, Laban m ntŋ aŋi aya du ŋiintŋ du pliiik. ³⁰ Wi Laban awinaŋ win brinku na inguuri yi aŋa'ul ŋaaŋ awohuŋ abot atiink k  Rebeka aji : « H nk di di ŋiintŋ m ntŋ aŋiiniŋ na ŋji aji » aya du a, aŋ nk k  ahuma nnaŋ aŋog ŋntaam ŋi pnkunkaali du pliiik. ³¹ Laban aji na ŋiintŋ : « Biini, iwi i Nawat Kabuka awuluŋ bnuura bi nul! we ukaanŋ k  iduka du bdig ba te dboman katoh ala dko di iktuunŋ ŋntaam ŋi nu? »

³²  niintŋ abi awala ti katoh, k  Laban af n ŋa ŋntaam, aŋeef ujaagal abot awul ŋa uko ude. Awul ŋiintŋ na bangakand ruŋ na a meel baŋowna ihoŋ. ³³ Baŋij pde ab kana, k  nalempar Abraham aş  ji : « M nkde b  m ntŋup uko wi ŋji nwoonŋ i kaŋup. »

Laban k  aji na a : «  upan keeri. »

³⁴ K  aji : « Dwo nalempar Abraham. ³⁵ Nawat Kabuka awula bnuura maakan, k  akak nayok. Awula ŋkaneel na ŋgit, untaam na uwuuru, balemp biintŋ na baatŋ, na ŋntaam ŋi pnkunkaali na ŋbuuru. ³⁶ Faara, ahar ajug naan abukara napoŋ ŋiintŋ wal wi adoonŋ abi ŋaf ŋaf k  awul abukul m ntŋ iko bti yi akaanŋ. ³⁷ Ajug naan adol n k  mmehna aji : “Iinklaar abuk naan ŋaaŋ ti babuk baŋaanŋ biki utaak wi Kanaan wi nf tuŋ. ³⁸ Mehniin iji iya du bayiŋ naan,

du katoh ki paapa kadat da ŋaaŋ pa abuk naan.”

³⁹ « K  nŋ  hepar ajug naan aji na a : “K  woli ŋaaŋ aandi pbi na ŋji kado hum?”

⁴⁰ « K  ateem aji : “Nawat Kabuka i njaanŋ kaŋaŋ aluŋ kayil uwanjut wi nul, utju te du dko di njakuŋ iŋ  idat wal m ntŋ ŋaaŋ pa abuk naan ti bayiŋ naan, du katoh ki paapa. ⁴¹ Iinkwo angaruŋ kamehna ki ŋŋu'iiŋ pdo : iya du bayiŋ naan, k  woli bapok pwulu ŋaaŋ itij, iinkwo angaruŋ kamehna ki ŋŋu'iiŋ.”

⁴² « Dban ŋŋa du pliiik aş  ji : “Nawat Kabuka, iwi Naŋibaŋi i Abraham ajug naan ajaan ad man, dkooŋu kooŋ dolaan iko it p bnuura, nwin uko wi mbiŋŋ pla! ⁴³ Dnaŋ aŋog pliiik, napoŋ ŋaaŋ ankmbiiŋ pliiik da i ŋji kajakuŋ: ‘Dkooŋu kooŋ, ŋenaan meel mntiinku ti pdunku, ddaan’, ⁴⁴ k  ateem n aji : ‘Daanan, mbot nya nliik meel pa ŋntaam ŋi nu’, kdola awo i iwi Nawat Kabuka adatuŋ pa awo ahar abuk ajug naan.”

⁴⁵ « M ndo bi ba p nehan Ajugun ti uŋal naan, k  Rebeka aş  bi na pdunkul ti pgaŋan, aya du pliiik, aliiik meel, k  nŋ  jaka : “Dkooŋu kooŋ, ŋenaan meel mntiinku ddaan.”

⁴⁶ Aŋaran awalan pdunk, aş  jak n : “Daanan mbot nya nliik meel, ŋntaam ŋi nu ŋadaan.” Ddaan, k  akak aliiik ŋntaam meel.

⁴⁷ « K  nhepara aji : “Iwo abuk in ba?”

« K  ateem aji : “Dwo abuk Betuwel i Milka abukaruŋ Nahor.” Wal m ntŋ wi wi ŋŋu'uluŋ brinku ti byiŋ abot aŋu'a inguuri ti i nen. ⁴⁸ Dŋup ad man Nawat Kabuka abot abeeba, ul Naŋibaŋi i Abraham ajug naan anŋijnuŋ ti bğah bi bnuura pyeenk abab aŋa ajug naan pa awo ahar abukul. ⁴⁹ H nkuŋ woli naŋal pdo ajug naan bnuura naŋupaan, k  woli naankak ahil naŋup n mmee jibi ŋji kadoli. »

⁵⁰ Laban na Betuwel k  baŋ  ŋiini na a aji : « Uko uwoona du Nawat Kabuka, ŋ nhil kaji uko ulonŋ da, kadinan k me kapok. ⁵¹ Rebeka awuŋ ti kadunu : jejana iyaanaan akak ahar abuk ajugu jibi Nawat Kabuka ajakuŋ. »

⁵² Wi nalempar Abraham atiinkuŋ uko waŋ aş  f ŋ k ŋ ti mboŋ ad man Nawat Kabuka. ⁵³ Ap nan wal m ntŋ uwuuru na untaam na imiŋa awul Rebeka, akuŋ aŋen

naweeikul ñiint na anin iko itum inuura.
⁵⁴ Ul na biint bangakanderuñ na a bade, adaan abot afër da.

Na nfa wi banañiñ, kë aşë ji : « Nawutaan nñiis du uko ajug naan. »

⁵⁵ Naweeik Rebeka na anin kë başë ji na a : « Wutan napot aduka na un uko ji ñnuur iñeen abaa aya. »

⁵⁶ Kë aşë teem baka aji : « Nakjonanaan, wi Nawat Kabuka añjnuñ kë ndo win uko wi mbiñ pla. Nawutaan nkak du ajug naan. »

⁵⁷ Kë başë ji na a : « Nawulën ñdu poonu ñhepara uko wi aşaluñ. » ⁵⁸ Hënk di baduñ Rebeka ahepara aji : « Injal kaya na ñiint i i? »

Kë ateem aji : « Dñali. »

⁵⁹ Bawut wal mënt Rebeka aña baka na nalemp anyewi'uluñ, kë baya na ñiint nalempar Abraham uñ na biint bangakanderuñ na a. ⁶⁰ Bañehandër Rebeka bnuura aji na a :

« Iwi aña'un, yaan

ibuk bapot batum maakan

babuku baji bawat başoorad baka

kajej ñbeeka ñi baka. »

⁶¹ Rebeka na balemparul banaña apaya ti ñntaam ñi pnkunkaali añaş ñiint. Hënk di di nalempar Abraham ajejuñ ñaaf aya.

⁶² Itaak awoona du pliik pi Lahay-Roy, afët wal mënt ti Negeb. ⁶³ Aya na utaakal apën ptar ihoñ du uñeeh, aşë win ñntaam ñi pnkunkaali kë ñakbi. ⁶⁴ Rebeka akak awin Itaak. Alut awala ti untaam, ⁶⁵ aşë ji na nalempar Abraham : « Ñiint ahon akwoonuñ du uñeeh abi pkitun hënk ba? »

Kë ñiint ateema aji : « Ajug naan a. » Wi wi añañ ajej uleent agur bkow.

⁶⁶ Ñiint nalempar Abraham añup Itaak iko bti jibi iñëpari. ⁶⁷ Kë Itaak aşë jej Rebeka aneejan du kaloona ki Faara anin : ajeja kë awo aharul, abot añala. Hënk di di Itaak añañanuñ pñëga pkeñ pi anin.

25

Pntaali pi Katura

¹ Abraham akak abi niim ñaaf alon i katiim kawoon Katura. ² Kë abukara Fimran na Yokşan na Medan, na Majaan na Yişbah na Şuwah. ³ Yokşan abuk Şeba na Dedan,

kë babak Dedan bawoon bahaşurit na baletuşim na balewumin. ⁴ Babuk Majaan bawo : Efa na Efer na Hanok na Abida na Eldaa. Bukun bti bawoon babak Katura.

⁵ Abraham adukar Itaak bka bi tul bti. ⁶ Kë wi ahumuñ aandobi keñ, añañ babak iniwul iko ilon aşë do baka kë balow Itaak aya du utaak unwoon du umayar unuur.

⁷ Abraham ado ñşubal iñeen-week na ñşubal iñeen paaj na iñeen na kañeen (175) ti mboş. ⁸ Wal mënt wi wi añañ akeñ wi añañ aba ñnuur abot awo ti mnlilan, kë bamoya kë aya du bajugul. ⁹ Itaak na Işmayel babakul bamoya du bhër bi Makpela, kañog Mamre du uñeeh wi Efron abuk Fohar nahitit. ¹⁰ Uñeeh mënt Abraham abiiñ anug wa du bahitit. Dul di amoyiñ ul na Faara aharul. ¹¹ Wi Abraham akeñuñ, Naşibañi awul Itaak anfeñuñ du kañog pliik pi Lahay-Roy bnuura.

Babuk Işmayel

¹² Hagar ñaaf i Ejiptu, nalempar Faara, abukar Abraham Işmayel. Babuk Işmayel biki biki. ¹³ Itim yi baka jibi bañaari yii yi : bajeen awo Nebayot aña na Kedar, na Adbeel na Mibtam, ¹⁴ na Mişma, na Duma, na Maata ¹⁵ na Hadad na Tema, na Yetur na Nafiş na Kedema. ¹⁶ Bukun bawoon babak Işmayel iñeen na batëb, andoli awo naşih i pntaali pampënnuñ ti a. Bawul itim yi baka ñntanka na ñfët ñi baka.

¹⁷ Işmayel ado ñşubal iñeen-week na ñşubal iñeen ñwajant na paaj na ulon (137) ti mboş. Wi wi añañ akeñ amoya aya du bajugul. ¹⁸ Pntaali pampënnuñ ti a pafët du utaak unwoonuñ Hawila te Şur danwoon du umayar unuur wi utaak wi Ejiptu. Pntaali pi Işmayel paantiinkar na biki kntaali ki babak aşin.

Kabuka ki bi Etawu na Yakob

¹⁹ Uko wi Itaak abuk Abraham wii wi : Abraham abuk Itaak, ²⁰ kë Itaak aka ñşubal iñeen ñbaakër wi aniimuñ Rebeka aña Laban abuk Betuwel. Betuwel na Laban bawo baharameñ banwoonuñ Padan-Aram.

²¹ Itaak añañan *Nawat Kabuka pa aharul tiki aanhil pbuk. Kë Nawat Kabuka atiinka, Rebeka aharul kë awo na kayiñ. ²² Bapot başintar ti kayiñul meet, kë aşë ji « we ukañ

kë uko waŋ uwo ba? » Aya wal mēnt ahepar Nawat Kabuka.

²³ Kē Nawat Kabuka ašē ji na a :
« Kntaali ktēb kawoon ʔi kayiŋu
kē kntaali ktēb kamkpēnuŋ ʔi iwi,
kaluŋ kagarna du kayiŋ meet.
Plon pabi kadēm kapel pundu,
pi naweek pabi kado kalempar pi
nampoʔi. »

²⁴ Wi wal wi kabuk ubanuŋ, kē kbet kapēn ʔi kayiŋul. ²⁵ Nateek ampēnuŋ ajeenk jud awo ji umanta wi pfaal ; kē badu'a aji Etawu* ²⁶ Wi akpēnuŋ, kē aʔa'ul ašē bi kak, amēbana mēban ʔi pšoŋ ; kē badu'a aji Jakob†. Itaak aka nšubal iñeen-paaj (60) wi babukiinŋ.

²⁷ Bapoʔ badēmi, kē Etawu akak najan naweek, anŋaluŋ uʔeeh. Jakob ul kē awo ñaan anyompandēruŋ abot aji ŋal pʔo du kaloona meet. ²⁸ Itaak ul amagan Etawu ʔiki aŋal uyemaʔ wi pjan, kē Rebeka ašē magan Jakob.

²⁹ Unuur ulonŋ, Jakob awo ʔi pjuŋ poʔ, kē Etawu ašē woona uʔeeh akeʔ ubon. ³⁰ Aji na Jakob : « Faraan, wulaan nde ʔi poʔ bjeenk al bunŋ! Ubon ude'ēn. » Ukaanŋ kē bakak adu'a kak aji Edom, uwoonŋ najeenk al.

³¹ Jakob kē ašē ji na a : « Waapaan duna pweek pi nu‡. »

³² Kē Etawu ateema aji : « Tenan, dkeʔ abaa dolna we pweek ba? »

³³ Kē Jakob akak aji na a : « Duni imehna ʔi kadun naan. » Kē amehna, awaap Jakob pweek pi nul. ³⁴ Wal mēnt, kē Jakob ašē naʔa awula kapoom na poʔ bi ujoŋar, kē ade adaan ašē naʔa aya. Hēnk di di Etawu abeehuŋ pweek.

26

Itaak du Gerar

¹ Ubi ka wal mēnt ʔi utaak wuŋ ubon uweek, umpaʔuŋ na uteek umbiinŋ awo ʔi wal wi Abraham, kē Itaak ašē ya du Abimelek naŋih i bafilittenŋ du utaak wi Gerar. ² *Yawe Nawat Kabuka apēn awinana ʔi kadunul ašē ji na a : « Wutan kaya du utaak wi Ejiptu! ʦoon du utaak wi nji kaluŋ kayuuju. ³ ʦoon ʔi utaak wi,

dwo na iwi kabot kawulu bnuura. Aa, dwulu mboŋ mi ŋtaak ŋi bti iwi na pntaali pankpēnuŋ ʔi iwi. [Hēnk] ddo wal mēnt kahonŋ ki mbiinŋ ado Abraham ŋaaŋ. ⁴ Ddo pntaali pankpēnuŋ ʔi iwi paʔum ji ŋjah ŋi baʔi kašē kawul pa ŋtaak ŋi bti. Dʔēpna ʔi pntaali pi nu kawul kntaali ki mboŋ bti bnuura. ⁵ Ddo haŋ ʔiki Abraham atiinkēn abot ado uko wi njakuluŋ, aʔaŋ pjukan pi naan na bgah bi naan. » ⁶ Kē hēnk di di Itaak aʔoon du Gerar.

⁷ Bañaanŋ biki dko mēnt bahepara jibi awoori na aharul, kē ašē ji na baka awo aʔa'ul. Aʔi pji na baka awo aharul, ʔiki aŋal aji Rebeka abi kaʔu bafiŋa ʔiki anuura maakan. ⁸ Wi baʔoonŋ ajon ʔi utaak, kē Abimelek naŋih i bafilittenŋ ašē naʔ unuur ulonŋ ʔi ujaneel wi nul ašē win Itaak na Rebeka aharul kē baknoha. ⁹ Ado kē badu Itaak ašē ji na a : « Dwin kē Rebeka awo aharu, kē ibaa ji awo aʔa'u? »

Itaak kē ateem aji : « Dŋal aji uko wi nul uhil kaʔu bafiŋēn. »

¹⁰ Kē Abimelek ašē kak aji na a : « Imeha uko wi idolonŋ un hēnk i? Uduka ntiinku alonŋ ʔi utaak wi apiinŋ na aharu, ido wal mēntŋ ŋjuban pjuban pweek. »

¹¹ Abimelek ado wal mēntŋ kē baʔup ʔi utaak bti aji ankdolonŋ ñiinŋ i kēme aharul uko uwuʔaan ado bafiŋa.

¹² Itaak ajaar ʔi utaak wuŋ ašē kit uŋubal mēntŋ, ŋyaaŋ iñeen week uko wi atepiinŋ. Nawat Kabuka awula bnuura, ¹³ kē akak nayok, abot yoka yok pya ado wo nayok naweek maakan. ¹⁴ Aka itani yi ŋntaam ŋmpoʔi na yi ŋntaam ŋweek, abot aka balemp baʔum. Kē bafilittenŋ bašē kak akuja.

¹⁵ Bamoy mnliik mi balemp biki Abraham aŋin babinŋ ajip wi ahumuŋ najeb.

¹⁶ Abimelek aji na Itaak : « Pēnan ʔi dko di nun ikak hēnkunŋ ñaanŋ naweek pa pʔo ʔi na un. »

Mnliik mi umbanŋ wi Beerŋeba

¹⁷ Itaak apēn da, aya du dko danwoonŋ ʔi uʔeeh wi inkunŋ yi Gerar aʔo da. ¹⁸ Amoyēŋ mnliik mi Abraham aŋin, mi bafilittenŋ babinŋ amoy, wi akeʔuŋ, abot aʔu ma itim yi abiinŋ awul ma. ¹⁹ Wi balempar Itaak

* 25:25 Etawu : ʦi uhebēre daʔok katiinkare na pjab uwel. † 25:26 Jakob : ʦi uhebēre daʔok katiinkare na pšoŋ.

‡ 25:31 Pweek pi nu : ʦi bukal nateek anjaanŋ abuka ʔi kbet awoonunŋ naweek.

bakjipuŋ du uŋeeh wi inkunŋ du Gerar bawuj du ukumpëş wi meel manktiin. ²⁰ Kë bayafan biki Gerar başë neej pŋom na biki nul, baji meel muŋ manwo mi baka. Ukaanŋ kë Itaak awul ukumpëş mënŋ katim ki Eteka*, ŋiki baŋomna wa. ²¹ Kë bakak ajip pliik ploŋ kë bakak aŋomna pa, aŋu pa katim ki Fitna†. ²² Apën da aya jipan pliik ploŋ kë başë wo baanŋomna pa, kë awul pa katim ki Rehobot‡ aşë ji : « Nawat Kabuka ajeehanun bgah ŋhilna ŋyok ŋi dko di. »

²³ Dul di apënuŋ aya Beerşeba. ²⁴ Kë Yawe Nawat Kabuka aşë pën awinana ŋi utejan mënŋ aji na a :

« Nji dwoonŋ Naşibaŋi i Abraham şaaş ajaan adëman, wutan kalënk, dwo na iwi. Dwulu bnuura kabot kado pntaali pankpënnunŋ ŋi iwi patum, ŋiki dleş Abraham nalempar naan. »

²⁵ Itaak aboman da *bliit bi mngur adëman da Naşibaŋi adu'a Nawat Kabuka.

Atar da kaloona ki nul ; kë balemparul başë jip da pliik.

Bhoŋar na Abimelek

²⁶ Abimelek, na Ahutat aňŋoguluŋ, na Pikol naweek i bangoli biki nul, bapëna Gerar aya pwin Itaak. ²⁷ Itaak aji na baka : « we ukaanŋ kë nabi ŋi nji? An nanşoornunŋ adoo dookën du uŋaak wi nan. »

²⁸ Kë bateem aji : « Nwin hënkuŋ bnuura kë *Yawe Nawat Kabuka awo na iwi, aşë ji ŋwo i kamehna un bti ŋhilna ŋdo bhoŋar na iwi. ²⁹ Mehniin kë iinkdolun nin buŋaan bloŋ, jibi ŋbiinŋ awo ŋëndolu nin buŋaan, bnuura ŋaň bi bi ŋdoliinŋ abot awutu kë iya, kë ŋënooranu. Kë Nawat Kabuka aşë wulu bnuura hënkuŋ. » ³⁰ Itaak Ajuŋar baka bnuura kë bade abot adaan. ³¹ Wi banaŋiinŋ na nfa aşë do andoli kahonŋ. Kë Itaak aşë wut baka kë bayaa, aya na iŋëb ijoob.

³² Kë ŋi unuur mënŋ wi wi balemparul banwoonŋ ŋi pjip pliik ploŋ, babinŋ ajaka kë bawuj du meel. ³³ Kë Itaak aşë ŋu pliik mënŋ katim ki ŞibaŞ, dul di katim ki ubeeka wi Beerşeba* kawoonunŋ te hënkuŋ.

Baaŋ biki Etawu

³⁴ Wi Etawu akaanŋ ŋşubal iŋeen ŋbaakër aniim baaŋ bahitit batëb : Judit abuk Beer, na Batmat abuk Elon. ³⁵ Bukal batëb bti banooran Itaak na Rebeka.

27

Itaak aňehan Naşibaŋi awul Yakob bnuura

¹ Itaak abi ŋaf, këş kë kafël na a, kë aando kak awin. Adu Etawu abukul bajeen aji na a : « Abuk naan. » Kë unŋ ahepna aji na a : « Nji wi. »

² Kë aşë ji na a : « Tenan, dŋaf hënkuŋ, mëmme unuur wi nji kakeŋun. ³ Jejan işuuri yi nu, iya uŋeeh ijanën uko ulonŋ, ⁴ ibi ijuŋën pde plil jibi njaanŋ kaŋal, biin iwulën pa, ndele kaşë ŋehandëru Naşibaŋi awulu bnuura. »

⁵ Kë Rebeka aşë tiink Itaak wi aktiiniinŋ na Etawu abukul. Etawu aya du uŋeeh pjan aşin uko ulonŋ. ⁶ Kë Rebeka aşë ji na Yakob abukul : « Dtiink hënkuŋ kë şaaş akji na Etawu naweeku, ⁷ aya ajana uko ulonŋ ajuna pde plil, adele aşë ŋehandëra *Yawe Nawat Kabuka awula bnuura ji abi keŋ. ⁸ Hënkuŋ abuk naan, tiinkaan ibot ido uko wi nji kajakiinŋ. ⁹ Yaan du batani iŋijën ŋpi ŋtëb ŋmpoŋi ŋnuura, djuŋ şaaş pde plil jibi ajaanŋ aŋal. ¹⁰ Iya kawula pa ade, aşë ŋehandëru Naşibaŋi awulu bnuura ji abi ado kakeŋ. »

¹¹ Yakob aji na Rebeka anin : « Iwin kë Etawu abuk paapa ajab uleef kë nji nşë wo na katël kajinŋ. ¹² Paapa ahilan kalaalanaan, kaşë kawin kë ddo na pguura, wal mënŋ afëpën nin aankŋehandërenŋ Naşibaŋi. »

¹³ Anin kë aşë ji na a : « Afëpule, uko mënŋ ukaknën. Abuk naan, tiinkaan ŋaň, yaan iŋijën ŋpi. »

¹⁴ Yakob ayaarad ŋa abi awul anin kë ajuŋar Itaak pde plil jibi ajaanŋ aŋal. ¹⁵ Rebeka ayaar iko innuurnaaniinŋ ŋi yi Etawu bajeenul awoonaanunŋ ŋi katoh abi woharan Yakob abukul nabaasha. ¹⁶ Akak ajej kanjan ki ŋpi ŋunŋ agura ŋi iŋen na dko danwoonŋ djinŋ ŋi kaŋuŋ, ¹⁷ aşë wul pde plil

* 26:20 ŋi uhebëre Eteka dawoonŋ pŋom. † 26:21 ŋi uhebëre, Fitna dawoonŋ pşoor. ‡ 26:22 Rehobot : ŋi uhebëre dawoonŋ dko danhaanunŋ këme danjeehuŋ. § 26:33 Şiba : ŋi uhebëre dawoonŋ kahonŋ këme paaj na ulonŋ ŋi uŋup wi uhebëre. * 26:33 Beerşeba : ŋi uhebëre dawoonŋ pliik pi kahonŋ këme pliik pi paaj na ulonŋ. Natenan kak ŋi Ujuni 21.31.

na kapoom yi ajuṅuṅ Yakob abukul. ¹⁸ Kē Yakob aya du ašin aji na a : « Paap! »

Kē uṅ ahepna aji : « Wo, iwi in ul a abuk naan? »

¹⁹ Aji na ašin : « Nji Eṭawu abuku nateek a, ddo uko wi ijaknuṅ. Dkooṭu naṭiin iṭo ide uko wi nyaan ajan, idele aba kšē ñehandērēn Našibaṭi. »

²⁰ Kē ateema aji : « Iba tar we ṭi pjan pi iyaan ba? »

Kē aji na a : « Nawat Kabuka Našibaṭi i ijaan kdēman awoon na nji. »

²¹ Kē Itaak ašē ji na a : « Ñogan nlaalanu nten me iwi Eṭawu abuk naan a ha. »

²² Kē abi aṅog ašin, kē alaalana ašē ji : « Pdiim pawo pi Yakob kē iñen iṣē wo yi Eṭawu. »

²³ Aanyikrēn Yakob ṭiki iñen ijab ji yi Eṭawu naweekul. Adun ahepara ji abi ado kañehandēra Našibaṭi aji : ²⁴ « Iwoha Eṭawu abuk naan i? » Kē adinani.

²⁵ Itaak kē ašē ji na a : « Abuk naan, wu-laan nde uko wi iyaan ajan nšē ñehandēru Našibaṭi awulu bnuura. »

Ayiṣa kē adee abot awula poot kē adaani.

²⁶ Ašin aji na a : « Abuk naan, biin iñogēn imookēn. » ²⁷ Kē abi ñoga amooka, kē Itaak ašē ñēfnṭēna imiṣa ašē ñehandēra Našibaṭi aji : « Aa, pṭēkēñ pi abuk naan pawo ji pi mboṣ mnēk

mi Nawat Kabuka awuluṅ bnuura.

²⁸ Dñehan Našibaṭi awulu upoṣ wi baṭi, na mboṣ mnēk

mankwuluṅ ṅdeey ṅṭum maakan na mnko mndolni ubiñu mntum maakan

²⁹ Kntaali kado kalemparu

bañaan bado kaṅup ṭi kadunu.

Iwo naṣih i babak ṣaaṣ,

babuk naan babot bado kaṅup ṭi kadunu.

Ankñehandēriiṅ buṭaan afēpana,

Bnuura pa ankñehandēriiṅ bnuura. »

³⁰ Itaak aba pñehandēr Yakob Našibaṭi, kē wi Yakob akpēnuṅ du uko ašin kē Eṭawu naweekul ašē pēna pjan. ³¹ Ul kak ajuṅ ašin pde plil ašē ṭija pa. Aji na a : « Paapa anaṭiin ade uko wi abukul ayaan ajana, hēnk ašē ñehandēra Našibaṭi awula bnuura. »

³² Kē ašin ahepara aji : « Iwi in ul a? »

Kē ateem aji : « Nji Eṭawu abuku nateek a. »

³³ Kē uleef ušē lēnk na Itaak maakan kē ašē hepar aji : « Kē in ayaan ajan aṭijēn kē ndee? Dnaṭa ade abot añehandēra Našibaṭi awula bnuura ji ibi ido kabi. Bnuura mēnt baankpēn ṭi a. »

³⁴ Wi Eṭawu atiinkuṅ uṭup wi ašin, ajooṭan abot adeebaṭ ašē ṅajar maakan aji na ašin : « Kak iñehandērēn Našibaṭi awulēn bnuura. »

³⁵ Kē uṅ ašē teema aji : « Abuk ṣaaṣ ado mntit abi yeenk bnuura bi nwoon kañehandēru. »

³⁶ Kē Eṭawu akak aji : « Uyaaṣ utēbantēn wi akguurnuṅ wi. Wom wi katimul kawoon Yakob naguuru ukaan. Abi yeenkēn pweek abot ayeenkēn hēnkunṅ uko wi iwoon kañehandērēn Našibaṭi. »

Eṭawu akak aji : « Kē iinkak ahank nin uko ulonṅ wi ihinanuṅ kañehandērēn Našibaṭi i? »

³⁷ Itaak kē ašē ji : « Ddo kē awo naṣih i nu, ddo kē babak ašin bti bawo balemparul. Dwula ṅdeey na poot. Abuk naan, we wi nkaan ahil kañehandēru Našibaṭi? »

³⁸ Kē Eṭawu ašē ji na ašin : « Kē waṅ wi wi ihinanuṅ kañehandēr ñaan ṭaṅ? Ñehandēraan Našibaṭi, Paap » ašē jun ṅwooni.

³⁹ Kē Itaak ašē ji na a :

« Iya kafēṭ kalow mboṣ mnuura, kalow upoṣ wi baṭi.

⁴⁰ Ido kadeena kakej ki nu, ido kalempar abuk ṣaaṣ

kē unuur wi ikpataṭiiṅ ibuur ṭi pṭal pi aṭu'iinṅ ṭi kaṭuṭ. »

Pṭi pi Yakob

⁴¹ Eṭawu adeebaṭēr Yakob maakan ṭi uko wi ašin añehandēruluṅ Našibaṭi ašē ji ṭi uṣal : « Wal wi Paapa akkeṭuṅ uñogi. Wal mēnt dfinṅ Yakob aṭa'naan. »

⁴² Wi babiinṅ aṭup Rebeka uṭup wi Eṭawu abukul bajeen, kē ašē do kē badu'a Yakob abukul nabaaṣa aji na a : « Naweeku aṅal kafinṅ kalukanaan. ⁴³ Hēnkunṅ abuk naan, tiinkaan bnuura : ṭiin, iya du ubeeka wi Haran du Laban abuk paapa. ⁴⁴ Ṭoon da te udeeb wi ṭmaku udoo uba, ⁴⁵ wal wi udeeb wi nul ukbaan, aṭilma uko wi idolonṅ, dyl

babiiradu da. Dwo i kawaanjan an batëb bti unuur uloolan i? »

⁴⁶ Rebeka aya aji na Itaak : « Baat bahitit biki banooranaan maakan. Woli Yakob akak aniim ti baat biki utaak wi, baat batent bahitit biki, kahokan kaket. »

28

¹ Kë Itaak adu Yakob añehandëra Naşibaţi aşë ji na a : « Kjej ñaaţ ti babuk Kanaan. ² Naşiin iya utaak wi Padan-Aram du Betuwel aşin naan, yaan idat ñaaţ ti babuk Laban naan ñiinţ. ³ Dñehan *El Şaday, Naşibaţi Anhiniin iko bti awulu bnuura, ado kabuk kajoobët na iwi ibuk kntaali ktum. ⁴ Awulu bnuura iwi na pntaali pankpënnunţ ti iwi, bnuura bi awulun Abraham, ihilna ika utaak wi iwoonţ nta hënk nayaant, wi Naşibaţi awulun Abraham. » ⁵ Itaak ado kë Yakob aya Padan-Aram du Laban abuk Betuwel naharameen naweek Rebeka anin bi Yakob na Etawu.

⁶ Etawu awin kë Itaak añehandër Yakob bnuura abot adola kë aya Padan-Aram pla ñaaţ, akak ame kë wi aşin akñehandërunun bnuura aji na a awut kaniim baat biki Kanaan, ⁷ kë Yakob atiink uko wi aşin na anin bajakulun. ⁸ Wal mënt kë Etawu aşë yikrën kë Itaak aşin aanjal baat biki Kanaan. ⁹ Kë aşë naţa aya du Işmayel abuk Abraham, aniim Mahalat abukul, aţa Nebayot, ahoţëlëş ti biki adoon abi niim.

Nşaafi ni Jakob

¹⁰ Yakob apën ti Beerşeba atool pya Haran. ¹¹ Aya aban ti dko dlon aşë naţ da kafër ţiki unuur udo bi jot jot. Ajej plaak plon apafna bkow aşë nyoënt. ¹² Wi aknyoëntun aşë şaafi awin uko ji ndiir kë natëf ti mboş te baţi, nwanjut ni Naşibaţi kë nakpaya awala. ¹³ Kë *Yawe Nawat Kabuka aşë pën awinana aji : « Nji dwoon Yawe Nawat Kabuka, Naşibaţi i Abraham ateemu na Itaak bajaan badëman. Mboş mi ipiintun mi dwulu ma iwi na pntaali pankpënnunţ ti iwi. ¹⁴ Pntaali mënt patum ji pyiw pi mboş, patum kaniink dko bti ti mboş, kntaali ki umundu bti kaţëpna ti iwi na pntaali pi nu kayeenkna bnuura bi Naşibaţi. ¹⁵ Tenan, dwo na iwi kayenju du dko bti di ikyaan, dlun kakakanu kak

ti utaak wi. Mënkwatanu, ddo uko bti wi nhonjin. »

¹⁶ Yakob alënk aten aşë ji : « Na manjoonan Nawat Kabuka awo ti dko di, kë nşë wo mëmmee. » ¹⁷ Alënk aşë ji : « Dko di dayimani. Dawo dko di Naşibaţi, plëman pi baţi pa. » ¹⁸ Anaţa na nfa kub ajej plaak pi apafnun bkow atëf pa aşë tul ukëra ti pa duuţ. ¹⁹ Awul dko mënt katim ki Betel*, katim ki ubeeka mënt kabi wo Lut.

²⁰ Kë Yakob aşë mehna aji na Yawe Nawat Kabuka : « Woli iwo na nji amëbanaan bnuura ti bayaaş bi nji kayaan, awulën uko ude na uwohara, ²¹ woli dkak najeb du uko paapa, iwi, Yawe Nawat Kabuka, ikwoon i nji kadoon kadëman. ²² Kë plaak pi pakwoon katoh ki Naşibaţi, kë iko bti yi ikwulun ddo ya ifah iñeen kapënan kalon kawulu. »

29

Yakob ayit na Rakel

¹ Yakob akak ajej bgah apoş aya umban wi ntaak ni umayar unuur. ² Unuur ulon awin pliik plon du uţeeh, itani iwajant yi nkaneel na npi ipiint aşog ti pa : ti pliik mënt di di bajaan badaananan itani yun ; kë plaak pi bajaan badëtna pa paşë wo pweek. ³ Woli itani bti ibi ayit, baji bakël plaak, kahaabëş pliik kaşë danaan nntaam. Babale baji bakakan plaak kadët pa.

⁴ Yakob ahepar bayafan aji : « Bayit naan, nawo biki tun ba? »

Kë bateema aji : « Nwo biki Haran. »

⁵ Kë akak aji na baka : « Naamme Laban abab Nahor i? »

Kë baji : « Nme'a. »

⁶ Kë akak aji : « Uleef uwo ujoob na a? »

Kë bateem aji : « Uwo ujoob na a. Tenan, Rakel, poonu abukul adoon abi hënk na nntaam. »

⁷ Kë aji na bayafan : « Unuur uhoji, wal uundobi ban wi ptişan nntaam. Nadolan nja njaadan naşë nakakan nja pşaar. »

⁸ Kë bukun başë teema aji : « Nñhil kado han, nji njoonk itani bti iyit, kabaa kël plaak pandëtnun pliik kadaan nntaam. »

⁹ Bahum kaţëlşër kë Rakel aşë ban na batani bi aşin, awo nayafan. ¹⁰ Wi Yakob

* **28:19** Betel : Ţi uhebëre dawoon katoh ki Naşibaţi.

awinan win Rakel, abuk Laban aninul ñiinṭ, na batani bi ašin, ašë ya du pliiṭ, akël plaak pandëtnuṅ pa adaanan nṅtaam nṅi Laban aninul ñiinṭ. ¹¹ Abi amook Rakel ašë jun nṅwooni. ¹² Aṭupa kē awo ayiṭ ašin, awo abuk Rebeka, kē poonu ñaaṭ uṅ ašë ṭi aya aṭup ašin.

¹³ Wi Laban amehaṅ me kē Jakob, abuk aṭa'ul, i i Rakel akjakuṅ, ašë ṭi aya ayit na a, abaan amooka ašë ṭija katohul. Jakob akakalëša uko unṭëpuṅ bti. ¹⁴ Kē Laban ašë ji : « Na manjoonan, pñaaṅ pankṭiinṅ ṭi intaañ yi naan pawoonṅ ṭi iwi. » Jakob aṭo du katohul aba pli.

Baaṭ biki Jakob

¹⁵ Laban aji na Jakob : « Pwo ayimi naan paṭu ido kalemparaan bē iinkdo kaluka i? Ṭupaan uko wi inṅaluṅ nluku. »

¹⁶ Kē Laban ašë ka bapoṭ baaṭ batëb : katim ki nateek kawo Leya kē ki nabaasha kawo Rakel. ¹⁷ Leya anuura kēš, kē uleef na kaara yi Rakel išë nuura. ¹⁸ Kē Jakob ašë nṅal Rakel, aji na Laban : « Dlemparu nṅsubal paaj na ulonṅ išë wulën Rakel nabaasha i nu nniim. »

¹⁹ Kē ateema aji : « Dhokan pwulu a kē di pwula ñiinṭ alonṅ, ṭoon ṭi katoh ki naan. »

²⁰ Kē nṅsubal paaj na ulonṅ nṅi Jakob alem-puṅ pyeenkna Rakel nṅaṭëp ji nṅnuur, ṭiki aṅala maakan. ²¹ Aji na Laban : « Wulaan ñaaṭ naan, ṭiki dlemp nṅsubal nṅi nwoonṅ i kalemp. Wulaana, nhilna nniima. »

²² Laban adu bañaanṅ biki uṭaak mēntṅ bti ado ufettu. ²³ Kē wi utejan ubanuṅ, ajej Leya abukul awul Jakob, kē uṅ awinar na a. ²⁴ Laban apënan Filpa nalemparul ñaaṭ awul Leya kē aklempara.

²⁵ Wi nfa mabanuṅ kē Jakob ašë win kē Leya i i afërananuṅ ašë ya aji na Laban : « we wi idolnuṅ hēnk ba? Mēntṅ Rakel akaanṅ kē nlemparu i? We ukaanṅ kē idaarën ba? »

²⁶ Kē ateem aji : « Ṭi uṭaakun, ñaaṅ aanji ni-imandën nabaasha uteek. ²⁷ Baañëšan kanëm ki ñaaṅ ajaanṅ aṭo na aharul, nṅšë wulu kak

nabaasha ; ilemparaan kak nṅsubal paaj na ulonṅ pa a. »

²⁸ Jakob ado uko wi ajakuluṅ, kē wi kanëm kabaanṅ kē awula Rakel kē aniiimi. ²⁹ Laban apënan Bila nalemparul ñaaṭ awul Rakel kē aklempara. ³⁰ Jakob awinar na Rakel, ašë nṅala apel Leya ; aṭo kak nṅsubal paaj na ulonṅ alempar aninul ñiinṭ.

Babuk Jakob

³¹ *Yawe Nawat Kabuka awin kē Leya aanṅalanaa, ašë do kē kabuk kajoobët na a, kē Rakel ašë wo aankbuk. ³² Leya amobana kayiṅ ašë buk napoṭ ñiinṭ i aṭuunṅ katim ki Ruben*, ṭiki aji : « Nawat Kabuka awin pñagan pi naan, hēnkuṅ ayin naan aṅalën. »

³³ Akak amobana kayiṅ abuk napoṭ ñiinṭ aji : « Nawat Kabuka atiink kē mēṅalanaa, ašë kak awulën i. » Aṭu'a katim ki Fimeon†.

³⁴ Amobana kak kayiṅ abuk napoṭ ñiinṭ ašë ji : « Ṭi byaaš bi, ayin naan amëbanaan bnuura ṭiki dbukara bapoṭ biinṭ bawajanṅ. » Awula katim ki Lewi‡.

³⁵ Akak amobana kayiṅ abuk napoṭ ñiinṭ, aji : « Ṭi byaaš bi ddëman Nawat Kabuka. » Ukaanṅ kē aṭu'a katim ki Yuda§, ašë ṭañan kabuk.

30

¹ Wi Rakel awinuṅ kē aanhil pbukar Jakob bapoṭ, ašë kak akuj ṭmakul, aji na ayinul : « Woli iinwulën bapoṭ, kakeṭ. »

² Kē Jakob ašë deebaṭ aji : « Nji dwoon Naṅibaṭi anneenaniinṅ pka bapoṭ i? »

³ Kē aji : « Bila nalempar naan awi, winaran na a, abuk ṭi inkant naan*, nṅšë woona ṭi a nka bapoṭ nji kak. » ⁴ Awul ayinul Bila nalemparul kē adola ñaaṭul. Awinar na a, ⁵ kē Bila amobana kayiṅ abukar Jakob napoṭ ñiinṭ. ⁶ Rakel aji : « Naṅibaṭi awayëšaan, atiinkën, awulën napoṭ ñiinṭ. » Ukaanṅ kē aṭu'a katim ki Dan†.

⁷ Bila nalempar Rakel akak amobana kayiṅ abukar Jakob napoṭ ñiinṭ, uṅ mēntan awoonṅ natëbantën i Bila. ⁸ Rakel aji : « Dgut

* 29:32 Ruben : Ṭi uhebërë daṭu kanaam katiinkare na awin. † 29:33 Fimeonṅ : Ṭi uhebërë daṭu kanaam katiinkare na atiink. ‡ 29:34 Lewi : Ṭi uhebërë daṭu kanaam katiinkare na pmëban. § 29:35 Yuda : Ṭi uhebërë daṭu kanaam katiinkare na ddëman. * 30:3 Abuk ṭi inkant naan : Napoṭ i Bila akbukunṅ awo i Rakel. Uwo wo ji Rakel abukuluṅ. † 30:6 Dan : Ṭi uhebërë dawoonṅ awayëšaan. ‡ 30:8 Neftali : Ṭi uhebërë dawoonṅ ugut wi naan.

na naweek naan ugut unṭepuṅ uṭup kē nji dṣaan awat. » Aṭu'a katim ki Neftaliṡ.

⁹ Wi Leya awinuṅ kē aṭañan kabuk, ajej Filpa, nalemparul, awul Yakob kē ado ṅaaṭul. ¹⁰ Filpa nalempar Leya abukar Yakob napoṭ ṅiintṡ. ¹¹ Leya aji : « Ni nji nnuurēndani! » aṭu'a katim ki GadṢ.

¹² Filpa nalempar Leya, abukar Yakob napoṭ ṅiintṡ, uṅ mēntṡ awoonṡ natēbantēn i Filpa. ¹³ Leya aji : « Mnlilan mi naan mandēmi! Baaṭ bado kadolēn annuurandēnuṅ. » Kē waṅ ukaṅ kē aṭu'a katim ki Ateer*.

¹⁴ Na pubēl, Ruben aya du ṅṭeeh aṣē win mnko mi kabuk. Aṭij ma Leya anin. Kē Rakel aṣē ji na a : « Dkooṭu kooṭ, ṭenaan ṭi mnko mi abuku aṭijiinṡ. »

¹⁵ Kē ateema aji : « Uunkēṣu wi itehuṅ ayin naan, ikak aṅal pjej mnko mi abuk naan. »

Rakel akak aji : « Keeri iwulēn mnko mi abuku, ayin nja aṣē fēr nṭa du meetṡ di nu. »

¹⁶ Kē wi Yakob akpēnnuṅ uṭeeh na utaakal, kē Leya aṣē pēn akita aji na a : « Meetṡ di naan di di ikfēruṅ nṭa, ṭiki dwul wul mnko mi abuk naan ihilna ibi na nji. » Kē afēr na a utejan mēntṡ.

¹⁷ Naṣibaṭi atiink Leya, kē amobana kayiṅ abuk napoṭ ṅiintṡ. Bapoṭ biintṡ biki abukaruṅ Yakob bawo kañeen. ¹⁸ Aji : « Naṣibaṭi alukēn, ṭiki dwul ayin naan nalempar naan. » Aṭu abukul katim ki Itaakar†.

¹⁹ Leya akak amobana kayiṅ, napoṭ ṅiintṡ i abukuṅ awoonṡ napaajantēn i abukaruṅ Yakob. ²⁰ Aji : « Naṣibaṭi aṭenēn uko unuura, uyaaṣ wi ayin naan adēmanaan ṭiki dwula bapoṭ biintṡ paaj. » Awula katim ki Fabulon‡. ²¹ Akak abuk napoṭ ṅaaṭ i aṭuuṅ katim ki Dina.

²² Naṣibaṭi aleṣ Rakel abot atiinka, adola kē akak abuk. ²³ Amobana kayiṅ abuk napoṭ ṅiintṡ, aji : « Naṣibaṭi ahil apēnanaan mnkow. » ²⁴ Aṭu'a katim ki YotefṢ aṣē ji : « *Yawe Nawat Kabuka akaan ahoṭalēṣēn napoṭ ṅiintṡ alon kak. »

Batani bi Yakob

Ṣ 30:11 Gad : Ṭi uhebērē Gad daṭu kanaam katiinkare na dnuurandēni. * 30:13 Ateer : Ṭi uhebērē daṭu kanaam katiinkare na dilani. † 30:18 Itaakar : Ṭi uhebērē daṭu kanaam katiinkare na baluk bi naan. ‡ 30:20 Fabulon : Ṭi uhebērē daṭu kanaam katiinkare na adēman. Ṣ 30:24 Yotef Ṭi uhebērē dawoonṡ akaan ahoṭalēṣ. * 30:32 Ṇnkaneel ṅjēnal na ṅntaam ṅanwoonṡ na ṅndampu kēme ṅpiiṭ; Ṭi utaak wi baka ṅaantumi.

²⁵ Wi Rakel abukaṅ buk Yotef kē Yakob aṣē ji na Laban : « Wutanaan ṅṭiiṣ, nya du uṭaak wi naan. ²⁶ Wulaan babuk naan na bahar naan banṭuuṅ kē nlemparu, nṣē nya. Ime ulemp wi ndolonṡ pa iwi bnuura. »

²⁷ Kē Laban ateema aji : « Woli dwinana bnuura ṭi kēṣ ki nu, kṭo ṭi na nji, ṭiki pṭoori paṭupēn kē iwi iṭuuṅ kē *Yawe Nawat Kabuka awulēn bnuura. »

²⁸ Akak aji : « Ṭupaṅ uko wi iṅaluṅ uwo baluk bi nu, dluku wa. »

²⁹ Kē ateem aji : « Ime ṭi bkowu jibi nji nlempariinṡ na jibi batani bi nu bakakuṅ wi bawoonṡ ṭi iñen yi naan. ³⁰ Bka bi nu babi wo bṭiiṣu ji ndo kabi, hēnkuṅ iwin jibi batumuṅ maakan na jibi Nawat Kabuka awuliinṡ bnuura wi mbiinuṅ ṭi katohu. Hēnkuṅ, kē nji lum di di nji kalemparuṅ katoh ki naan ba? »

³¹ Laban ahepara aji : « Kē we wi nji kawuliinṡ? »

Kē ateem aji : « Iinkwulēn nin uko ulonṡ. Woli idinan uko wi nji kajakiinṡ, kawohara nayafan kabot kayeṅ ṅntaam ṅi nu. ³² Dya nṭa batani bi nu, katen ṅntaam bṭi ṅanwoonṡ da, kapaṭēṣ ṅntaam bṭi ṅanwoonṡ na ṅndampu kēme ṅpiiṭ na ṅnkaneel ṅjēnal bṭi, ṅul ṅakwoonṡ baluk bi naan*. ³³ Hēnk di ikhiluṅ pten me nwo natool ṭi uko wi ṅjakiinṡ: iṭēnkle du nji ṅntaam ṅanwoonṡ ṅaanwo na ṅndampu kēme ṅpiiṭ, na ṅnkaneel ṅanwoonṡ ṅaanwo ṅjēnal kēme kē dkiinṡ kiinṡ ṅa. »

³⁴ Laban ateema aji : « Uwo bnuura, uwoon jibi ijakuṅ. »

³⁵ Unuur mēntṡ kē Laban aṣē ya du batani apēnan ṅpi ṅdow bṭi ṅanwoonṡ na ṅndampu kēme ṅpiiṭ, na ṅnkaneel ṅwaaṭ ṅjēnal na ṅanwoonṡ na uko unaakiiruṅ na ufaatal, awul babukul. ³⁶ Kē baya na ṅa uko unlowiiruṅ ji ṅnuur ṅwajanṡ ṅi poṣ na dko di Yakob akyafanaanuṅ ṅntaam ṅandukiinṡ ṭi batani bi Laban.

³⁷ Yakob aji ya ṭi ṅnko ṅwajanṡ ṅanwoonṡ ṭi uṭaak mēntṡ katib inah, kafejal dko dlonṡ ṭi ya dadoo kak dfaatal. ³⁸ Aji jej inah infejaluṅ yuṅ kaṭu ya ṭi kadun ki ṅntaam ṭi

dko di njajaan njadaanna ; njntaam njaji njawo ti pay woli njabi udaan. ³⁹ Woli njawo ti pay njaji njaten inah yi afejalun, kaşë buk njmpoŋi njanwoon na njdampu kême njpiit. ⁴⁰ Apaŋeş njkaneel aŋu nj kē njataan na njntaam njanwoon na njdampu na njjenal. Hēnk di awoon ti pka batani, aannaakrēn njntaam nj nūl na nj Laban. ⁴¹ Akak aji yoonk woli njntaam njkēm njnuura njawo ti pay aşē jej inah yi afejalun kaŋu ti kadun ki nj. ⁴² Uşale wo njbon njawoon ti pay aanji do haŋ, hēnk di di njntaam njbon njawoon nj Laban kē njkēm njnuura njawo nj Jakob.

⁴³ Hēnk, kē Jakob akak ayok maakan, aka njntaam njtum, aka na balemp baat na biinŋ, na njntaam nj pnkunkaali na njbuuru.

31

Pŋi pi Jakob

¹ Wal mēnt Jakob atiink kē babak Laban baktup aji : « Jakob ajej bka bi aşin nja bti, bka bi aşin nja bi bi ayoknuŋ hēnk. » ² Akak win ti kaara ki Laban kē aankak wo jibi abiiŋ awo na a ti kateeku. ³ Kē *Yawe Nawat Kabuka aşē ji na a : « Kakan du utaak wi başinu, du bayiŋu, nj dwo na iwi. »

⁴ Jakob ado kē badu bi Rakel na Leya baya baŋenka du uŋeeh wi awoon na batani bi nul. ⁵ Aji na baka : « Dwin ti kaara ki aşinan kē aankak awo na nj jibi abiiŋ awo ti kateeku, kē Naşibaŋi i paapa ajaan adēman aşē wo na nj. ⁶ An ti ikowan name kē dlempar aşinan jibi nhiniŋ bti. ⁷ Aşinan, ul kē aşē guuraarēn guur : aŋelēş uko wi nŋtiinkaraanun aji uwo baluk bi naan njaaş iŋeen. Kē Naşibaŋi aşē wo aandi adolēn buŋaan. ⁸ Nyaaş bti nj ajakuŋ: Njntaam njanwoon na njdampu njakwoon baluk bi naan, njntaam njaji njabuk njmpoŋi njanwoon na njdampu. Kē akale ji : Njanwoon njpiit njakwoon baluk bi naan, njntaam njaji njabuk njpiit. ⁹ Hēnk, kē Naşibaŋi apēnan njntaam nj aşinan awulēn.

¹⁰ « Ti wal wi njntaam njawoon ti pay, dkat kēş kē kahaabēşa na nj, kē nwin kē njdow njanjaan njapaya kē njaji njawo na njdampu, njpiit kême njataprēn. ¹¹ Kē uwanjuŋ wi Naşibaŋi udu'ēn aji : “Jakob,” kē nteem aji : “Nji wi.” ¹² Kē uji na nj : “Katan kēş, iwin kē njko bti njankpayiŋ njawo na njdampu na

njiit kême ataprēn ŋiki dwin uko wi Laban akdoliŋ. ¹³ Nji Naşibaŋi ampēnuŋ awinana ti kadunu du Betel a, di ituluŋ ukēra ti plaak pi itēfuŋ abot amehna aji iŋaşēn. Hēnkunŋ naŋiin ipēn ti utaak wi, ikak du utaak wi kabuka ki nu.” »

¹⁴ Bi Rakel na Leya bateema aji : « Njuma nka kafah kalon kême bka bloŋ ti iko yi aşinun i? ¹⁵ Ndo kak kak hēnkunŋ bayaanŋ ti kēş ki nul, wal wi ajejuŋ un, awaapu abot ade uko wi awaaparun un. ¹⁶ Aa, bka bti bi Naşibaŋi ajejuŋ ti aşinun bawo bi nun na babakun. Hēnkunŋ doon uko bti wi Naşibaŋi ajakiŋ. »

¹⁷ Jakob anaŋa apayan babakul na baharul ti njntaam nj pnkunkaali. ¹⁸ Ajej njntaam nj nul, bka bi nul bti bi akaan wi awoon ti Padan-Aram, ajej ba pa pŋiŋ du uko Itaak aşin du utaak wi Kanaan.

¹⁹ Laban aya wal mēnt ppuunk njkaneel, kē Rakel aşē kiiŋ itu yi aşin. ²⁰ Jakob aya amena mena, kē Laban naharameen aam-mee. ²¹ Aŋi na bka bi nul bti aya amuur bdēk bi Ēfrat, aşē ya umban wi inkunŋ yi Galad.

Laban adookar na Jakob

²² Wi udolonŋ njnuur njwanŋ, kē başē ŋup Laban kē Jakob aŋii. ²³ Ajej babak aşin adookar na a ado njnuur paaj na ulon abaa moba du inkunŋ yi Galad. ²⁴ Na utejan, Naşibaŋi apēn ti njŋaafi awinana ti kadun ki Laban naharameen, aji na a : « ŋaafaraan, meen jibi ikyaan kaŋiŋi na Jakob. »

²⁵ Laban aban du dko di Jakob ataruŋ kaloona ki nul du inkunŋ yi Galad, aşē tar kak kaloona ki nul da, ul na baŋaan biki nul. ²⁶ Aji na Jakob : « we umobiŋ ba? We ukaan kē iguurēn ba? Adoo ya na babak naan ji bawo bakalabuş biki ikaanunŋ du ugut. ²⁷ We ukaan kē imena mena aya ba? Iwo i lah kaŋupēn nşē nwutu iya na mnlilan, nŋnooŋanan na iyeeh na njntambēr na bntuni. ²⁸ Iindo wutēn mmook babab naan na babak naan. Na manjoonan ido do ji napēn. ²⁹ Dhilan lah kadolu buŋaan, kē Naşibaŋi i şaaş ajaan adēman aşē jakēn na utejan utakal : “ŋaafaraan, meen jibi kyayi kaŋiŋi na Jakob.” ³⁰ Kē woli iwo i pya ŋiki inuh katoh ki şaaş, we ukaan kē ikiŋ itu yi naan? »

³¹ Yakob ateema aji : « Iwinle kē nya amena mena, dşal kē iteehēn babuku. ³² Kē du űnaan i işaan aţēnkna itu yi nu, aŋ mēntan akeţ. Neejan iten, baűnaan biki nja bawo bamaar, iwinle uko wi nu kjej wa. » Yakob aamme kē Rakel akiijun itu mēnt.

³³ Laban aya neej du kaloona ki Yakob, apēn aya du ki Leya, akak apēn aya du iloona yi balempar babukul batēb aanwin nin uko ulon. Wi akpēnun űi kaloona ki Leya, aşē neej du ki Rakel. ³⁴ Kē Rakel anjejun ktu kun aşē jej ka aţu űi uko uţoori wi bajaan baţu űi feţ di unţaam wi pnkunkaali aşē űo űi wa duuţ. Laban aten tenan űi kaloona bti aanwin nin uko ulon. ³⁵ Kē Rakel aşē ji na aşin : « Ajug naan awutan kadeebaţ woli mēnaţa wi aneejun, dwin pli. » Hēnk, kē Laban ala anoor aanwin nin uko ulon.

³⁶ Wal mēnt kē Yakob aşē deebaţ aşē űoman na Laban aji : « Uko uwuţaan uhoŋ wi ndoliin ba? We wi njubaniin ba? Kē ido bi duka duka űi kafet naan. ³⁷ Iten űi iko yi naan bti bē iinwin win nin kako kalon ki nu. Iwinle kalon, kpēnan ka űi kadun ki baűnaan biki nu na biki naan, bawo bamaar. ³⁸ Nşubal iűeen űtēb űi űi nwoon űi katohu, űnkaneel űi nu na űpi űi nu űaambaan kapara, kē mēnde nin udow űi batani bi nu. ³⁹ Woli űnko űi uţeeh űafin unţaam ulon mēnji kaţiju wa, űi djaan kaluk wa. Iji ktu'ēn pluk űntaam űi bakiijun na pnak kēme na utejan. ⁴⁰ Bnuur baji batērēn na pnak, ujoŋt kaneenanaan bűoy na utejan. ⁴¹ Nşubal iűeen űtēb űi űi űi nwoon du katohu : dlemparu nşubal iűeen na űbaakēr pa babuku, abot alemparu paaj pa batani bi nu, kē iwi itēlēs uko wi űtiinkaruŋ aji uwo baluk bi naan űyaaş iűeen. ⁴² Woli Naşibaţi, i Paapa na Abraham aşin bajaan badēman, Naşibaţi i Itaak akţiin, aanwo lah na űi, kdolēn űiiş iűen ijint. Kē Naşibaţi aşē win unoor wi naan na ulemp wi iűen yi naan, kē utejan unţepun kē aşē wayēş nja. »

Bhoŋar bi Yakob na Laban

⁴³ Laban ateema aji : « Baaţ biki bawo babuk naan, kē bapoţ biki bawo biki naan.

* **31:47** Yegar Fahaduta : űi uţup wi baharameen dawoon Bnjun bi bamaar. † **31:47** Galeed : űi uhebērē danaam katiinkare na Bnjun bi bamaar. ‡ **31:49** Mişpa dawoon dko dyenji űi uhebērē. * **32:3** Mahanayim : űi uhebērē dawoon kntuk ktēb.

űntaam űi bti űawo űi naan. Uko wi ikwinun hēnk bti uwo wi naan. Kē űi we wi nhilanun kado pa babak naan na bapoţ biki babukuŋ? ⁴⁴ Joh űdo bhoŋar űi na iwi. űdo uko mēnt uyuuj kē andoli ahoŋ atēntul uko ulon. »

⁴⁵ Kē Yakob aşē tēf plaak, ⁴⁶ akak aji na baűnaan biki nul bajejēnt mnlaak. Kē bajejēnt mnlaak ado bnjun, aşē űo ade bukal bti űi mnlaak mēnt.

⁴⁷ Laban adu dko mēnt Yegar Tahaduta*, kē Yakob adu da Galeed†. ⁴⁸ Laban aji : « Bnjun bi mnlaak bi bakyyuujun kē űhoŋar űta űi na iwi. » Ukaan kē badu da aji Galeed. ⁴⁹ Bakak adu da aji Mişpa‡, űiki Laban aji : «*Yawe Nawat Kabuka akdoon kayen nja, nja batēb bti, woli űēnkak awinar. ⁵⁰ Woli inooran babak naan kēme ajej baaţ balon ahoţalēs űi baka, mēnt űnaan akwayēşun nja, lipariin, Naşibaţi akwayēşun nja. »

⁵¹ Akak aji na Yakob : « Iwin bnjun bi mnlaak bi na plaak pantēfun pi űi ptoof pi nja, ⁵² ikwoon uko unkyujun uko wi űdolun űta di. Mēnwō i kaţep bnjun bi na plaak pi kaya du umban wi nu na uşal uwuţaan. Kē iwi kak iinwo i kaţep pa kabi di umban wi naan na uşal uwuţaan. ⁵³ Naşibaţi i Abraham, i Nahor na i bateem baka akwayēşun nja. »

Yakob amehna űi katim ki Naşibaţi i Itaak aşin akţiin. ⁵⁴ Afinjar Naşibaţi unţaam du pnkun aşē du bayiţul babi bade. Bade aşē fēr du pnkun.

32

¹ Laban anaţa na nfa kub, aya amook bababul na babukul aűehandēr baka bnuura aşē űiiş katohul. ² Yakob aya na bgahul, kē űwanjut űi Naşibaţi űaşē bi ayit na a. ³ Kē wi awinan win űa aşē ji : « Pntuk pi baűnaan biki Naşibaţi pii pi! » Adu dko mēnt Mahanayim*.

Yakob abomandēr pyit na Etawu

⁴ Yakob ayil baűnaan du Etawu abuk aşin, bajota kadun, aya du a du inkun yi Feyir du uţaak wi Edom. ⁵ Aji na baka : « Uko wi, wi nakyaan kaţup Etawu ajug naan, najakana

: “Uko wi, wi wi Yakob nalemparu ajakuñ, aji : Dya du uko Laban aŕo da te hënkun. ⁶ Dya ka da ñngit, ñbuuru, ñpi, ñnkaneel na balemp biinŕ na baaŕ. Dñal ajug naan ame wa nhilna nwinana bnuura ŕi kadunul.” »

⁷ Bayili bakak du Yakob aji na a : « Npënnna du Etawu abuk ŕaaŕ. Ul ŕi uleeful abi pyit na iwi awo na biinŕ iñeen uweek ñbaakër (400). » ⁸ Wal mënŕ kër Yakob aŕë lënk maakan abot ahaajala. Afaaŕ bañaan banwoon na a, na ñnkaneel na ñpi na ñngit na ñntaam ñi pnkunkaali, ado ifah itëb. ⁹ Aŕal aji : « Woli Etawu aya jotna bañaan biki kafah kalon, bañaan biki kandukiin bahil kaŕi na iko yi bawoonaanun. »

¹⁰ Añehan Naŕibaŕi aji : « Naŕibaŕi i Abraham ateem naan na i Itaak paapa bajaan badëman, iwi *Yawe Nawat Kabuka ijakuñ na ñji : “Kakan du utaak wi baŕinu du bayitu ddolu bnuura.” ¹¹ Dpoŕët maakan pa uko na bnuura bti yi ikdolaan do nalemparu. Wal wi mbiin amuur bdëk bi Yordan bi, dwoha aloolan na pmul, kër hënkun ñŕaan awo na bañaan ado hil afaaŕ baka ado kntuk ktëb. ¹² Dkooŕu kooŕ buranaan ŕi Etawu abuk paapa. Dŕi abi ajotnaan afin baaŕ biki naan na babuk baka. ¹³ Kër iwi iŕaan ajakën iwulën iko inuura katuman kabot kado pntaali pankpënnun ŕi ñji paŕum ji pyiw pi bdëk, pi nin ñaan alon awoon aanhil pfën. »

¹⁴ Yakob afër ŕi dko mënŕ. Ajej uko wi ahilanun kaŕen Etawu abuk aŕin ŕi uko wi awoonaaun. ¹⁵ Ajej ñpi ñwaaŕ iñeen uweek ñtëb (200) na ñdow iñeen ñtëb, na ñnkaneel ñwaaŕ iñeen uweek ñtëb (200) na ñnkaŕ iñeen ñtëb. ¹⁶ Ajej kak ñntaam ñi pnkunkaali iñeen ñwajanŕ na ñmpoŕi ñankbootun, ñngit ñwaaŕ iñeen ñbaakër na ñnkaŕ iñeen, ñbuuru ñwaaŕ iñeen ñtëb na ñnkaŕ iñeen. ¹⁷ Apaŕëŕ ñntaam ñandoli aŕë wul ña balemparul aji na baka : « Najotan kadun, batani baŕë bado kaduk btënt uko unŕuun kalow. » ¹⁸ Uko wi aŕuun nalemparul nateek pdo wii wi, aji na a : « Woli iyit na Etawu abuk paapa, kër aheparu ñaan iklemparun, dko di ikyaan, na anwoon ajug batani bi igakanun, ¹⁹ kteema kaji : “Iwo yi Yakob nalemparu, aŕenu ŕen

ya iwi Etawu ajug naan, ul ŕi uleeful adoo bi, awo ŕi kafeŕun.” »

²⁰ Akak aŕu natëbantën na nawajanŕen na banwoon na itani bti baŕup uko wi ajakuñ na nateek wi bakwinun Etawu. ²¹ Akak aji na baka baji : « Yakob nalemparu abi ŕi kafeŕun. » Aŕal wal mënŕ aji : « Ddo udeeb uwala na a na iko yi ñi kaŕenulun, wal mënŕ mbaa nhil nwinana ŕi kadunul. Ahilan kamiirën. » ²² Ajotan iko bti yi awoon i kaŕen abuk aŕin kadun, aŕë duka du pntuk na bañaan biki nul.

Kampëtar ki Yakob na Naŕibaŕi

²³ Na utejan mënŕan wun, Yakob anaŕa ajej baaŕ batëb biki nul, na balempar baka, Bila na Filpa, na babukul biinŕ iñeen na aloolan, amuur na baka kabuul ki Yabok. ²⁴ Wi adolon kër bamuuri, abot amuuran bka bi nul bti, ²⁵ aduka aloolan. Kër ñiinŕ alon aŕë bi apëtar na a te mnjinŕ. ²⁶ Wi un mënŕ awinun kër aanhil pwata aŕë koba ŕi pnkuunt, kër pabuur na a. ²⁷ Aji na Yakob : « Wutanaan nya, mnjinŕ mambani. »

Kër ateem aji : « Mënkwatanu bër iinñehandëraan bnuura. »

²⁸ Ahepara aji : « Katimu kawo hum? »

Kër ateem aji : « Yakob. »

²⁹ Kër aŕë ji na a : « Baankak kado kadu'u Yakob, iwo Itrayel†, ŕiki ipëtar na Naŕibaŕi abot apëtar na bañaan, kër iwi iŕaan awat. »

³⁰ Yakob aji na a : « Dkooŕu kooŕ ŕupaam katimu. »

Kër ateem aji : « we ukaan kër ikheparaan katim naan? » Aŕë ñehandëra bnuura ŕi dko mënŕan dun.

³¹ Yakob aŕu dko mënŕ katim ki Penuwel‡, ŕiki aji : « Dwin Naŕibaŕi na kër naan aŕë wo mënkeŕi. » ³² Wi unuur ujintun, aŕëp kabuul du Penuwel aŕë jiink. ³³ Uko mënŕ ukaan kër bañaan biki Itrayel baanji bade kantaañ ki pnkuunt ŕiki dul di Naŕibaŕi akobun Yakob.

33

Pyit pi Yakob na Etawu

¹ Yakob akat kër aŕë win kër Etawu akbi, awo na biinŕ iñeen uweek ñbaakër (400), kër Yakob aŕë jej bapoŕ apaŕëŕ, awul baka banin baka, Leya, Rakel, na balemp biki

† 32:29 Itrayel : ŕi uhebërë daŕu kanaam na apëtar na Naŕibaŕi. ‡ 32:31 Penuwel : ŕi uhebërë dawoon kaara di Naŕibaŕi.

baka Bila na Filpa. ² Aṭu baat balemp na babuk baka ṭi kadun, kē Leya ayeenk na biki nul, Rakel kē abaañsaan na Yotef. ³ Ul kē aṣē jot kadun, aya aṣē ṇup adoo do ṇyaaṣ paaj na ulon aṣē aṇog abuk aṣin. ⁴ Etawu aṭi aya ayit na a, alut amooka, kē baṣē wo ṭi ṇwooni.

⁵ Etawu akat kēṣ awin baat na bapoṭ aṣē hepara aji : « Bañaan biki bawo bahon ba? »

Kē ateem aji : « Bapoṭ biki Naṣibaṭi ṭi pjoob bkow pi nul awulon nalemparu. »

⁶ Balemp baat baṇog na babuk baka, abi aṇup ṭi kadun ki Etawu. ⁷ Leya kē aṇog na biki nul, abi aṇup ṭi kadunul. Kē Yotef akak aṇog na Rakel abi aṇup.

⁸ Wal mēnt kē Etawu aṣē ji na Jakob : « Kē we uwoon pntuk pi bañaan na ṇntaam ṇi nyitanaanun ba? »

Kē ateem aji : « Dṇal ṇal pwinana bnuura ṭi kēṣ ki ajug naan ukaan. »

⁹ Kē Etawu aji na a : « Abuk paap, iko yi nwoonaanun ikēṣi, dukiin na bka bi nu. »

¹⁰ Kē ateema aji : « A-a, woli dwina bnuura ṭi kēṣ ki nu, kdinan kayeenk uko wi nwuliin. Hēnk di uwoon, dpēn awinana ṭi kadunu jibi ṇaan ajaan apēn kawinana ṭi kadun ki Naṣibaṭi, kē iyeenkēn na uhaaṣ ujint. ¹¹ Keeri idinan iyeenk uko wi nwuliin, wi nwinaniin bnuura ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi awo na uko bti wi nnumiin. » Aṭiini ṭiini haṇ te kē un adoo dinan.

Bi Jakob na Etawu bawayēṣeri

¹² Wi babanun ṭun, kē Etawu aṣē ji na Jakob : « Joh ṇnaṭa ṇya, ddo kapoṣ ṭi kadun na bañaan biki naan. »

¹³ Kē ateema aji : « Ajug naan ame kē bapoṭ bañeeñēṭi kē nkak awo i kaṭu uṣal ṭi ṇntaam ṇankbootun. Woli dmint mintan ṇa unuur uloolan ṇntaam bti kakeṭ. ¹⁴ Ajug naan akeeri jot nalemparul kadun, ṇi ddo kapoṣ btiṣu na batani bi ṇgakanun na bapoṭ te kadoo kaban du ajug naan du Feyir. »

¹⁵ Kē Etawu aji na a : « Ddukaru bañaan balon ṭi bangakanderun na ṇji. »

Kē ateem aji : « Ndolna we? Uko unkaan udooni uwo nwinana bnuura ṭi kēṣ ki ajug naan. »

¹⁶ Kē Etawu ajeṣ unuur mēnt bgah aya Feyir, ¹⁷ kē Jakob, ul aṣē ya Fukot. Aniw da katoh abot ado impen pa ṇntaam. Uko mēnt ukaan kē baṭu dko mēnt katim ki Fukot*.

Yakob aban du Fikem

¹⁸ Wi Jakob apēnnun Padan-Aram, aban najoob du ubeeka wi Fikem du utaak wi Kanaan. Afēṭ ataṇ na ubeeka. ¹⁹ Anug dko di atarnun kaloona ṭi babuk Hamor aṣin Fikem. Anugar da ktaka iṇeen uweek ki baṭaknun untaam. ²⁰ Aboman da *bliit bi mngur, aṣē ṭu ba katim ki « El Elohe Itrayel†. »

34

Uko wi Dina

¹ Dina napoṭ ṇaat i Leya abiin abukar Jakob apēn pya kawin baat biki utaak wi bawoon. ² Kē Fikem, abuk Hamor nahitit naṣih i utaak aṣē wina. Amoba, aṭupana. ³ Kē uhaaṣ uṣē wo ṭi Dina poonu abuk Jakob kē aṇala ala'a baniw. ⁴ Aya aji na Hamor aṣin : « Yaan iṇehandērēn poonu un nniima. »

⁵ Baṭup Jakob kē baṭopan Dina abukul, kē jibi babukul biint bawoon du uṭeeh na batani aanji nin uko ulon kē bado pēna uṭeeh.

⁶ Hamor, aṣin Fikem, aya du uko Jakob kaya kaṭiini na a. ⁷ Uṭēnk wal mēnt kē babuk Jakob biint bakamṣii, bame uko unṭepun. Uko mēnt ude baka, kē badeebaṭ maakan ṭiki Fikem ado Itrayel uko unwuṭun maakan wi apiintun na abuk Jakob. ṇaan aanwo kado haṇ. ⁸ Kē Hamor aṣē ji na baka : « Fikem abuk naan aṇal poonu abukan na manjoonan. Nawulana a aniiim. ⁹ Nawulan ṇtiinkar ṇbot ṇmēbandēr : nawulun babukan baat ṇniim, un kak ṇwulan biki nun naniim. ¹⁰ Naṭoon ṭi na un, utaak wi uwo wi nan, nafēṭ na un nado kapoṣ jibi naṇali. »

¹¹ Wal mēnt Fikem aji na aṣin poonu na baweekul : « Nawutan nwinana bnuura ṭi kadunan, dwulan uko bti wi nakheparaanun. ¹² Ddo uko bti wi naṇaluṇ, uko uloolan ṭaṇ wi wi ṇṇaluṇ, nawulaan abukan nniim. »

¹³ Babuk Jakob bateem Fikem na aṣin, bado mntit na baka ṭiki aṭopan abuk aṣin

* 33:17 Fukot : ṭi uhebērē dawoon impen. † 33:20 El Elohe Itrayel : Dawoon Naṣibaṭi awo Naṣibaṭi i Itrayel.

baka. ¹⁴ Baji na baka : « Njēnhilan kawul abuk ašinun ŋiinṅ anwoon aanwala katēmp aniiim. Uko mēnt uwo mnkow pa un. ¹⁵ Ndinanan uko wi naheparun woli nado uko wi : nakakan ji un, nawalan biinṅ biki nan katēmp bti. ¹⁶ Wal mēnt ṅwulan babukun baat, kabot kajej babukan baat, ṅto na an kak, ṅwo pntaali ppoolan. ¹⁷ Ašē wo woli naandi ptiinkun, njej abuk ašinun kaya na bgahun. » ¹⁸ Uṅup wi baka ulil bi Hamor na Fikem abukul. ¹⁹ Fikem awoon anwinaniinṅ bnuura ṅi katoh ki ašin bti, aanwo na ṅṣal ṅtēb ṅi uko wi bajakulun, ṅiki aṅal poonu abuk Jakob maakan.

²⁰ Hamor na Fikem abukul baya du un-eej ubeeka aṅiini na biinṅ biki wa aji : ²¹ « Baṅaanṅ biki bawo na uṣal unuura : Baṅoon ṅi utaak wi na nja, udēmi, bado kapoṣ jibi baṅali ṅdo kaniim baat biki baka, bado kaniim biki nja. ²² Kē uko uloolan ukṅuunṅ badi pṅo na nja bti, ṅwo pntaali ppoolan. Uko mēnt wii wi : biinṅ biki nja bti bawo kawala katēmp jibi bukal bawaliinṅ ka. ²³ Itani yi baka, bka bi baka na ṅntaam ṅi baka bti iinkkak wal mēnt yi nja i? Nawulan ṅdinan baka uko wi bajakun, bašē baduka na nja. » ²⁴ Baweek biki ubeeka batiink uko wi Hamor na Fikem abukul bajakun. Kē biinṅ biki ubeeka bti baya wala katēmp.

Plukan pi Fimeon na Lewi

²⁵ Unuur uwajanṅen wi ṅleef ṅakdeen banwaliinṅ katēmp kē banoori, kē bi Fimeon na Lewi, babak Jakob biinṅ, baweek Dina, bašē naṅa ajej ikej yi baka apoṣ aneej ṅi ubeeka kē nin ṅaanṅ aankit baka, adēpa ṅi biinṅ bti aṅi. ²⁶ Bafinṅ kak bi Hamor na Fikem abukul ajej Dina apēnan ṅi katoh ki Fikem ašē ya.

²⁷ Babuk Jakob babi abaañēṣ banklaanṅ pkeṅ, ajej iko bti inwoonṅ ṅi ubeeka, ṅiki bakowandēn aṅa baka. ²⁸ Bajej ṅpi na ṅnkaneel na ṅgit na ṅbuuru ṅi baka na iko inwoonṅ du ubeeka na ṅṅeeh. ²⁹ Bajej bka bi baka bti, babak baka na bahar baka, na iko bti yi bakaanṅ ṅi itoh yi baka.

³⁰ Jakob aji na bi Fimeon na Lewi : « Naṅjaraanṅ bṅup. Naṅu kē nkak ṅaanṅ

nawuṅaan maakan ṅi kēṣ ki baṅaanṅ biki utaak wi bakanaan na wi baperitit. Woli batiinkar abi agutan na nja bafinṅen na biki katoh naan bti ṅiki baṅum apel nja maakan. »

³¹ Kē bašē teema aji : « Nṅwo kawut bado aṅa'un ji awo naṅuunk i? »

35

Yakob du Betel

¹ Naṣibaṅi aji na Jakob : « Naṅiin iya Betel iya iṅto da. Yaan ido da *bliit bi mngur pa ṅji Naṣibaṅi, ṅji mpēnuṅ awinana ṅi kadunu wi ikṅiinṅ Etawu abuk ṣaaṣ. »

² Jakob aji na baṅaanṅ biki katohul na bangakandēruṅ na a bti aji : « Napēnaan itu yi najaanṅ nadēman ṅi pṅoofan, nadolan baṅow nakakna najinṅ ṅi kēṣ ki Naṣibaṅi. Naṅelṣan kak imiṣa. ³ Najoh ṅya Betel ddo da bliit pa Naṣibaṅi antiinknuṅ wi nwoonṅ ṅi mnṅēg, anṅēnknuṅ ṅi bayaaṣ bi ndoluṅ. »

⁴ Bapēnan itu yi bawoonaanunṅ na irinku yi baṅuunṅ ṅi ibaṅ* awul Jakob kē amoy ṅi bko bweek banwoonṅ ṅi kaṅog Fikem. ⁵ Wal mēnt kē bašē naṅa atool pya. Naṣibaṅi aṅu palēnk ṅi ṅbeeka ṅanfooyunṅ dko di babinṅ awo, kē baṅaanṅ banwoonṅ da baandookar na baka.

⁶ Jakob na baṅaanṅ biki awoonaanunṅ bti baban du Luṅ du utaak wi Kana. Dko mēnt dawoonṅ Betel. ⁷ Aboman da bliit bi mngur ašē du dko mēnt El Betel†, ṅiki dul di di Naṣibaṅi apēnuṅ awinana ṅi kadunul wi akṅiinṅ abuk ašin.

⁸ Wi bawoonṅ da kē Debora, ṅnaaṅ ambiinṅ ayewi Rebeka ašē keṅ, kē bamoya du Betel du pṅeef bi bko bweek banwoonṅ da. Uko waṅ ukaanṅ kē Jakob adu bko mēnt aji bko bweek bi ṅwooni.

⁹ Naṣibaṅi akak apēn awinana ṅi kadun ki Jakob wi apēnuṅ Padan-Aram, awula bnuura. ¹⁰ Aji na a : « Katimu kawo Jakob, kē bašē wo baankak ado kadu'u Jakob ; katimu kawo Iṅrayel‡. » Kē hēnk di aṅu'u luṅ katim ki Iṅrayel.

¹¹ Naṣibaṅi akak aji na a : « Nṅji dwoonṅ *El Ṣaday, Naṣibaṅi Anhiniinṅ iko bti. Kabuk kajoobēṅ na iwi ibot ibuk ituman. Pntaali pankpēnuṅ ṅi iwi pawo utaak, pado

* **35:4** Irinku yi baṅuunṅ ṅi ibaṅ; Baji baṅu ya buṅaan bawutna kajotna baka. † **35:7** El Betel : ṅi uhebēre dawoonṅ Naṣibaṅi i Betel. ‡ **35:10** Iṅrayel : ṅi uhebēre danaam na apētar na Naṣibaṅi.

wo n̄taak n̄tum ; baſih babot bap̄enna ʒi iwi. ¹² Utaak wi nwulun Abraham na Itaak dwulu wa, kabot kawul pntaali pankmbiin ʒi kafetu ap̄enna ʒi iwi utaak wi. » ¹³ K̄e Naſibaʒi aſe p̄en ʒi kadunul aya.

¹⁴ Jakob ajej plaak at̄ef ʒi dko di Naſibaʒi abiin aʒiiniyaan na a, ajatan ʒi pa abot atul uk̄era ʒi pa. ¹⁵ Adu dko di Naſibaʒi abiin aʒiini na a aʒi Betel̄ſ.

Kabuka ki Benjamin na pkeʒ pi Rakel

¹⁶ Jakob na bañaan biki nul bap̄en du Betel aya. Baankak alow Efrata, k̄e Rakel aſe buk. Kabuk kanoorana maakan. ¹⁷ Wal wi akhajuŋ na pdo na kabuk k̄e ñaaʒ ankbuk bukanulun aſe ʒi na a : « Wutan kal̄enk, ikak abuk napoʒ ñiinʒ. » ¹⁸ Anoor maakan ado ñogan pkeʒ, k̄e wi abanuŋ ʒi pj̄emſa aſe wul napoʒ katim ki Ben-Oni*, k̄e Jakob aſe wula katim ki Benjamin†. ¹⁹ Rakel akeʒi, k̄e bamoya du bgah bi Efrata, dko m̄enʒ dawoon Betleyem. ²⁰ Jakob at̄ef plaak ʒi bh̄er bi nul. Plaak pi bh̄er bi Rakel m̄enʒ pawoon da h̄enk te n̄ta ayuuŋ dko di amoynaaniin.

Pjuban pi Ruben

²¹ Jakob i bakakuŋ ado Itrayel anaʒa na bañaan biki nul aya aʒep Migdal-Eder aſe tar kaloona ki nul. ²² Wi bawoon ʒi utaak wuŋ k̄e Ruben aſe ya apiinʒ na Bila, ñaaʒ i aſin awoonaanun, k̄e baʒup aſin uko m̄enʒ.

Babuk Jakob

Babuk Jakob biinʒ bawo iñeen na bat̄eb. ²³ Biinʒ biki abukuŋ na Leya bawo : Ruben bajeenul, Timeyoŋ, Lewi, Yuda, Itaakar, na Tabulon. ²⁴ K̄e biki abukuŋ na Rakel bawo : Yotef na Benjamin. ²⁵ K̄e biki Bila nalemp i Rakel bawo : Dan na Neftali. K̄e biki Filpa nalemp i Leya bawo : Gad na Ater. ²⁶ Bapoʒ bukuŋ biki Jakob abukuŋ wi awoon du Padan-Aram.

Pkeʒ pi Itaak

²⁷ Jakob aban du uko aſin du Mamre du Kiriya-Arba, dul dawoon Hebron. Dul di Abraham na Itaak babin afeʒ. ²⁸ Itaak aka n̄ſubal iñeen-week na iñeen bakreŋ (180), ²⁹ aſe noorf̄en aya du bajugul. Wi akkeʒuŋ,

aʒafi, k̄e n̄nuur ʒi nul n̄abot atum. Etawu na Jakob babukul k̄e bamoya.

36

Baaʒ na bapoʒ biki Etawu

¹ Pntaali pamp̄ennun ʒi Etawu pii pi, pul pawoon Edom :

² Etawu aniiim baaʒ biki Kanaan, baaʒ m̄enʒ biki biki : Ada na Oholibama na Baʒmat. Ada awo abuk Elon nahitit, k̄e Oholibama awo abuk abot awo abab Fibeyon nahiwit. ³ Baʒmat awo abuk Iſmayel. Nebayot awo abuk aſin. ⁴ Ada abukar Etawu Elifaʒ, k̄e Baʒmat abuk Reuwel. ⁵ Oholibama abuk Yewuſ, Yalam na Korah. Bukuŋ bawoon biinʒ babuk Etawu bambukiin du utaak wi Kanaan.

⁶ Etawu ajej baharul, babukul na bañaan biki katohul b̄ti, itani yi nul na n̄ntaam ʒi nul b̄ti na iko b̄ti yi akaan wi awoon ʒi utaak wi Kanaan aya utaak wi Feyir alow Jakob abuk aſin. ⁷ Itani yi baka id̄em wal m̄enʒ maakan k̄e utaak wi baf̄etuŋ uunhil pk̄eſ baka ʒiki itani yi baka itum maakan. ⁸ H̄enk, k̄e Etawu aya afeʒ du dko di pnkuŋ du Feyir. Etawu dawoon Edom.

Babuk Etawu du Feyir

⁹ Pntaali pi Etawu aſin bahedomit anfeʒuŋ du dko di pnkuŋ du Feyir pii pi : ¹⁰ Itim yi biinʒ babuk Etawu yii yi : Elifaʒ awo abuk Ada ahar Etawu, k̄e Reuwel awo abuk Baʒmat ahar Etawu kak.

¹¹ Elifaʒ abuk Teman, Omar, Œefo, Gatam, na Kenat. ¹² Elifaʒ abuk Etawu akak awo na ñaaʒ alon i awoon aanniimi, k̄e abukara Amalek. Bukuŋ bawoon babab Ada ahar Etawu.

¹³ K̄e biki Reuwel bawo : Nahat, Ferah, Œama, na Miʒaa. Bukuŋ bawoon babab Baʒmat ahar Etawu. ¹⁴ K̄e Etawu abuk na Oholibama aharul abuk Ana, poonu abuk Fibeyon, bi Yewuſ, Yalem na Korah.

Baweek biki Edom

¹⁵ Bañaan banwoon baweek ʒi pntaali pamp̄ennun ʒi Etawu biki biki :

Baweek bamp̄ennun ʒi Elifaʒ bajeenul bawo : Teman, Omar, Œefo, Kenat, Korah, ¹⁶ Gatam na Amalek. Bukuŋ bawoon

§ 35:15 Betel : ʒi uheb̄er̄e dawoon katoh ki Naſibaʒi. * 35:18 Ben-Oni : ʒi uheb̄er̄e dawoon napoʒ i unoor wi naan.

† 35:18 Benjamin : ʒi uheb̄er̄e dawoon napoʒ i kañen naan kadeenu.

baweek bampënnuñ ti Elifat abuk Ada.
¹⁷ Kë bampënnuñ ti Reuwel abuk Etawu bawo : Nahat, Ferah, Şaama, Mitaa. Bukun bawoon baweek bampënnuñ ti Reuwel abuk Batmat ahar Etawu du utaak wi Edom.
¹⁸ Kë baweek bampënnuñ ti Oholibama abuk Ana, ahar Etawu bawo : Yewuş, Yalam, na Korah. Bukun bawoon baweek biki Etawu abukun na Oholibama abuk Ana.

¹⁹ Bukun bawoon babuk Etawu baweek biki Edom.

Babuk Feyir nahorit

²⁰ Babuk Feyir nahorit bawoon banfëtuñ uteek ti utaak wun, bawo : Lotan, Şobal, Fibeyon, Ana ²¹ Dişon, Eşer, na Dişan bukun bawoon baweek biki bahorit, babuk Feyir du utaak wi Edom. ²² Babuk Lotan bawo : Hori, na Heman, kë abuk aşin Heman ñaaţ awo Timnah. ²³ Babuk Şobal bawo : Alwan, Manahat, Ebal, Şefo na Onam. ²⁴ Babuk Fibeyon bawo : Aya na Ana. Ana mënt ayaan awin du *pndiiş dko di meel mnyik wi akyafanuñ njuuru ni Fibeyon aşin. ²⁵ Babuk Ana bawo : Dişon, na Oholibama abukul ñaaţ. ²⁶ Biki Dişon bawo : Hemdan, Eşban, Yitran na Keran. ²⁷ Babuk Eşer bawo : Bilhan, Fawan na Akan. ²⁸ Babuk Dişan bawo : Uş na Aran.

²⁹ Baweek biki bahorit bawo : Lotan, Şobal, Fibeyon, Ana, ³⁰ Dişon, Eşer, na Dişan. Bukun bawoon baweek bahorit du utaak wi Feyir.

Başıh biki Edom

³¹ Bañaan biki bawoon banşıhuñ du utaak wi Edom ji naşih alon ti biki İtrayel abi ado kaşih. ³² Bela abuk Bewor aşih du Edom, kë ubeeka wi nul uwo katim ki Dinhaba. ³³ Bela akeţ, kë Yobab abuk Ferah i ubeeka wi Botra ayeenk aşih. ³⁴ Wi Yobab akeţun, kë Huşam i utaak wi batemanit ayeenk aşih. ³⁵ Wi Huşam akeţun, kë Hadad, abuk Bedad ayeenk aşih. Ul agutuñ na bamadiyanit abot akob baka du nteeh ni Mowab, katim ki ubeeka wi nul kawo Awit. ³⁶ Wi Hadad akeţun kë Falma i Maşreka ayeenk ti a aşih. ³⁷ Wi Falma akeţun kë Şawul i Rehobot-ha-Nahar aşë yeenk aşih. ³⁸ Wi Şawul akeţun kë Baal-Hanan, abuk Akbor aşë yeenk ti a aşih. ³⁹ Wi Bal-Hanan abuk Akbor akeţun

kë Hadar ayeenk aşih, ubeeka wi nul uwo Pawu ; aharul awo Mehetabel abuk Matred abuk Meh-Fahab.

Baweek biki Edom kak

⁴⁰ İtim yi baweek bampënnuñ ti Etawu yii yi ; baduuna baka andoli ti katoh ki apënnuñ na ti dko di afëtuñ: Timnah, Alwa, Yetet, ⁴¹ Oholibama, Ela, Piñon, ⁴² Kenat, Teman, Mibşar, ⁴³ na Magdiyel, na Iram. Bukun bawoon baweek bampënnuñ ti Etawu aşin bahedomit. Baduuna baka andoli ti utaak wi afëtuñ.

37

¹ Kë Yakob ul aşë duka du utaak wi Kanaan wi aşin abiin awo.

Yotef na babak aşin

² Uko wi katoh ki Yakob wii wi : Yotef aka nşubal iñeen na paaj na ulon aji yafan nkaneel na npi na babak aşin. Ado kpoţ ki nul na babak Bila na Filpa bahar aşin. Yotef abi ţup aşin baka aji baji bado iko iwuţaan.

³ Kë Yakob i bakakun ado İtrayel aşë nal Yotef apelan babakul bti ţiki abuka wi awoon naţaf, ado kë badola kamişa kanuura. ⁴ Kë babak aşin başë win kë aşin baka anjala apel baka, kë başë şoor Yotef adoo wo baanji baţiini na a bnuura.

⁵ Unuur ulon, Yotef aţaafi aşë ţup na babak aşin, kë bukal babaa şoor şoor maakan apel. ⁶ Yotef aji na baka : « Natiinkan nţaafi ni ndolun: ⁷ Dţaafi kë nwo wo ji nwo ti ptan intooliin du uţeeh, kë bdaaj bi intooliin bi naan başë mara mara awo bnaţ kë idaaj yi nan işë fooy ba aşë wo wo ji iko inñupuñ ti kadun ki bi naan. »

⁸ Babuk aşin bateema aji : « Woon işal aji iwo naşih i nun kë nwo i kado kado uko wi ijakun? » Nţaafi ni nul na nţup ni nul nado kë başoor kak maakan.

⁹ Yotef akak aţaafi kak aţup babak aşin aji : « Natenan, dkak aţaafi kak kë uwo wo ji bnuur, pli na njah iñeen na uloolan njanup ti kadun naan. » ¹⁰ Aţup uko wan aşin kak, kë un aşë noman na a aji : « Kë nţaafi nuñ ni idolon! Nji, naan na babak şaaş nbi kanup ti kadunu i? » ¹¹ Babuk aşin bakuja maakan kë aşin aşë hank uko wan ti uşal.

Yotef awaapanaa

12 Unuur ulon, babak aşin Yotef baya byafan bi batani bi aşin baka du Fikem.

13 Yakob aşin i bakakuñ ado Itrayel aji na Yotef : « Babuk şaaş bawo du byafan du Fikem. Biin dyilu du baka. »

Kë ateem aji : « Nji wi. »

14 Yakob akak aji na a : « Yaan iten jibi bawoori bukal na nntaam işë ibi itupën. » Ayilna du dko danwoon du uteeh wi inkun du Hebron kë Yotef aşë ya aban Fikem.

15 Niiñt alon ayit na a, kë akñaay na uteeh aşë hepara aji : « We wi iklaañ ba? »

16 Kë ateem aji : « Dla babak paapa. Dkooçu kooçu tupaan dko di bakyafanaanun nntaam ni baka. »

17 Kë ñiiñt aji na a : « Bapën ti, dtiink kë baji baya Dotan. » Kë Yotef apën ala babak aşin aya tñnk baka du Dotan.

18 Bawina kë akbi du kalowan aşë tiinkar ji abi ado kaban du baka aji bafiña.

19 Bañiini aji : « Natenan ajug ntaafi akbiin hñnk. 20 Hñnkun, najoh nfiña nşë nfëla du bhër blon, nyale nya ji uko ulon ujooç wi uteeh udohulun. Wal mñnt nten uko wi ntaafi ni nul nakkakuñ. »

21 Kë Ruben aşë tiink baka, añał pbuuran Yotef. Aji na baka : « Nwut kafina. 22 Naktul pñaak! Nafëlana du bhër blon du *pndiis, nawutan kafina këme kakoba. » Ruben ado do hañ kahilna kabuurana kakakana du aşin.

23 Wi Yotef abanun kë babak aşin başë wohëşa kamişa kanuura ki awohun aşë 24 jeja awat du bhër blon. Bhër mñnt baanwo na meel. 25 Baya wal mñnt aya aço ade. Wi bakatun kës aşë win pntuk pi bahiřmayelit* kë pakpëna Gilaad. Nntaam ni pnkunkaali ni baka nñij iko itum itaabanaani pde, ilil ptekeñ na ikuraaraani yi bañijun kaya kawaap du Ejiptu. 26 Kë Yuda aşë ji na babak aşin : « We wi nkkaañ şëm nfiñ abuk aşin nja abot amen pkeç pi nul ba? 27 Nawulën nwaapa bahiřmayelit, nwut kafina. Awo abuk aşin nja, nwo biki pñaak ploodan. » Kë batiinka.

28 Kë bawaap bahiřmayelit başë tęp. Kë baweekul başë pënana ti bhër, awaapa baka itaka inliñun na baluk bi nşubal nteb

* 37:25 Bahiřmayelit : Bakak aji badu baka bamadiyanit. ti puum.

na kli paaj bi nayafan, kë bukuñ bañooça Ejiptu.

29 Kë wi Ruben akakuñ du bhër, aantñnk da Yotef. Atow imiřa yi nul, 30 aşë kak du babak aşin aji na baka : « Napoç aanwo du bhër, hum di di nji kadolon hñnkun? »

31 Babuk aşin Yotef bajej wal mñnt upi udow afiñ, aşë jej kamişa ki Yotef ayek ti pñaak. 32 Bañooç kamişa kanuura kuñ aşin baka aşë ji na a : « Paap, uko wi nyaañ awin wii wi, tenan me kawo kamişa ki abuku. »

33 Kë un aten ka aşë ji : « Kamişa ki abuk naan ka. Uko ulon ujooç wi uteeh upiteş Yotef adoha. »

34 Yakob atow imiřa yi nul wal mñnt awohara iko yi puum†. Atega pkeç pi abukul ajon. 35 Babukul bti, biinñ na baat, babi pyompana, kë aşë pok aji : « A-a dtega te kado kalun kaya kañnk abuk naan du mnkeç. » Yakob awooni'ara wooni abukul.

36 Bahiřmayelit baya waap Yotef ñiiñt alon i katim ki Potifar du Ejiptu. Niiñt mñnt awo ti baweek biki pñih pi Farawuna nañih i Ejiptu, ul awoon nañih i bayen biki nul.

38

Yuda na Tamar

1 Ti wal mñnt, Yuda aduk babak aşin aya du ñiiñt alon i utaak wi Adulam i katim kawoon Hira. 2 Awin da poonu abuk ñiiñt alon i katim kawoon řuwa i utaak wi Kanaan. Ajej poonu mñnt aniim. Awinar na a, 3 kë poonu awo na kayiñ abuk napoç ñiiñt, Yuda kë açu'a katim ki Er. 4 Naaç akak amobana kayiñ abuk napoç ñiiñt kë açu'a katim ki Onan. 5 Akak amobana kayiñ uyaaş uwajanñen abuk napoç ñiiñt aşë tu'a katim ki řela. Wal wi řela abukiñ, Yuda awo du Ketib.

6 Yuda ajejar Er abukul bajeen, ñaaç i katim ki Tamar. 7 Kë Er bajeen i Yuda aşë wo nawuñaan ti kës ki *Yawe Nawat Kabuka, kë afina. 8 Kë Yuda aşë ji na Onan : « Ime uko wi iwoon i kado wi iwoon aça Er : yaan iwinar na aharul ibukar naweeku bapoç. » 9 Kë Onan aşë me kë bapoç biki akbukun baankwo biki nul. Aji woli awinar na ahar naweekul, aji pënan bduun

† 37:34 Atow imiřa : Uko mñnt uji udiiman kë ñaañ awo

katoon du mboş kahilna kawo aankbukar naweekul bapoŕ. ¹⁰Uko wi ajaanŕ ado uunlil Nawat Kabuka, kē aŕiŕa ul kak. ¹¹Kē Yuda ašē ji na Tamar ababul : « Ŧoon du uko ŕaaš iwo nayoŕ. Yoonkan ŕela adēm nšē nwulu a aniimu. » Ašal aji : « Abuk naan i aanwo kak i kakeŕ ji baweekul. » Hēnk, kē Tamar akak du uko ašin.

¹²Baŕo ajon, kē ahar Yuda, anwoonŕ abuk ŕuwa, ašē keŕ. Wi Yuda aŕēgiinŕ ayomp, aya na Hira nanohul i utaak wi Adulam du Timnah kaya du bankpuunkunŕ ŕkaneel ŕi nul. ¹³Baŕup Tamar aji : « Tenan, ayootanu aya Timnah ppuunk ŕkaneel ŕi nul. » ¹⁴Awin kē ŕela adēmi akak ŕiintŕ kē bašē wo baanwula a kē aniima. Apēnan imiŕa yi pyiman, ajeŕ uleentŕ agur bkow, agurada hēnk ašē Ŧo du uneeki wi Enayim du bgah bi Timnah.

¹⁵Yuda aŕēp awina ašē nuŕ kē awo ŕnaaŕ ankwaapunŕ uleeful, Ŧiki agur kaara di nul na uleentŕ. ¹⁶Abi aŕoga ašē ji na a : « Wutan nya na iwi. » Aamme kē ababul a.

Kē Tamar ateema aji : « Woli dya na iwi we wi ikwulnuŕ? »

¹⁷Kē ateema aji : « Dyilbanu upi umpoŕi du batani. »

Kē ašē kak aji na a : « Wulaan uko ulonŕ wi iwoonaanunŕ Ŧi mmēban, ibile wulēn upi kašē kakanu wa. »

¹⁸Kē ahepara aji : « we wi iŕalunŕ nwulu? »

Kē atēem aji : « Paneel panwoonŕ na katimu na ptal pi pa, na pjuuŕi pi iwoonaanunŕ Ŧi kaŕen. » Awula ya, kē baya awinar, kē aduk ŕnaaŕ na kayiŕ. ¹⁹Tamar anaŕa akak katohul, apēnan uleentŕ wi agurunŕ Ŧi kaara, awoh imiŕa yi pyiman.

²⁰Yuda ado Hira nanohul i Adulam aŕooŕ upi umpoŕi wi ahoŕunŕ, kahilna kayeenk iko yi adukarunŕ ŕnaaŕ, kē unŕ ašē wo aanwina. ²¹Ahepar baŕaanŕ biki Enayim ŕnaaŕ nawaap uleef ambiinŕ awo Ŧi bgah Ŧi, kē bašē teema aji uumbaanŕ kaka'aara ŕnaaŕ nawaap uleef Ŧi dko mēntŕ. ²²Kē akak du Yuda aji na a : « Mēnya wina, baŕaanŕ biki Enayim bajakēn uumbaanŕ kaka'a nawaap uleef da. »

²³Kē Yuda aji : « Adukiin na iko mēntŕ, ŕwut kado kalaar ikow yi nja mnkow,

dbubara me kē dyilu na upi kē iya wo iinwina. »

²⁴Uko mēntŕ udo uko ji kli kwajanŕ kē bašē bi aji na Yuda : « Tamar ababu aya awaap uleeful ado mobana kayiŕ Ŧi buŕaan bi adolonŕ. »

Kē Yuda ašē ji : « Nadoon bapēnana bdig batēra najeb. » ²⁵Kē wi bakpēnanulunŕ kašē yil baya baji na ayootanul : « ŕiintŕ ajug iko yi, awulnuŕ kayiŕ. Dkooŕu kooŕ tenan bnuura paneel na ptal pi na pjuuŕi, iŕal aji iwo yi in ba? »

²⁶Yuda ayikrēn ya ašē ji : « ŕnaaŕ i awo natool apelēn ; na manjoonan mēndi pwula ŕela abuk naan aniima. » Wi wi Yuda aŕaanŕ ado kē bawutana, awo aankak apiintŕ na a.

²⁷Kē wal wi Tamar abanunŕ Ŧi kabuk, abuk kbet. ²⁸Wi akbukunŕ alonŕ Ŧi bapoŕ adun apēnan kaŕen, kē ŕnaaŕ ankbuk bukanulunŕ atan ptal pjeenkul Ŧi ka ašē ji : « I apēnunŕ uteek. » ²⁹Kē napoŕ ašē bi kakan kaŕen kē natēbantēn apēn uteek. Kē ŕnaaŕ ankbuk bukanulunŕ kē ašē ji : « Ihaabēŕ bgah aŕēpna! » Ukaanŕ kē Yuda aŕu'a katim ki Peret*. ³⁰Kē abuk ašin anwoonŕ na ptal pjeenkul abaa pēn, kē baŕu'a katim ki Terah.

39

Yotef du Ejiptu

¹Wi baiŕmayelit baŕiŕunŕ Yotef du utaak wi Ejiptu bawaapa ŕiintŕ alonŕ i katim kawoonŕ Potifar. Awo Ŧi baweek biki pŕih pi Farawuna naŕih i Ejiptu, ul awoonŕ naŕih i bayenŕ biki nul.

²Kē *Yawe Nawat Kabuka ašē wo na Yotef, kē iko bŕi yi ajaanŕ aŕu kaŕeen iŕi iŕēp bnuura. Afēŕ du uko Potifar i utaak wi Ejiptu. ³Kē jibi unŕ awinunŕ kē Nawat Kabuka awo na a, abot aji do uko bŕi wi aŕuunŕ iŕeen yi nul kē uji uŕēp bnuura, ⁴amēbana bnuura, aŕu'a kē aklempara ul Ŧi bkowul. Adola kē awo namali i nul, aŕu bka bi nul bŕi Ŧi iŕeen yi nul. ⁵Yotef aŕu kē Nawat Kabuka awul katoh ki Potifar bnuura, wi adolonŕunŕ kē awo namali i nul. Awula bnuura Ŧi iko bŕi yi akaanŕ Ŧi katoh na du uŕeeh. ⁶Hēnk, kē Potifar ašē Ŧu bka bi nul bŕi Ŧi iŕeen yi Yotef, uko ude wi nul Ŧaŕn wi wi adukiinŕ akaanaan.

* **38:29** Peret Ŧi uhebērē dawoonŕ bgah bŕēpni.

Yotef na ahar Potifar

Kë Yotef ašë wo ñaañ annuuriin uleef abot anuura kaara. ⁷ Wi ñwal ñlon ñačëpuñ, kë ahar ñiint i aklemparuñ ašë tu kës ti a. Aji na a : « Joh ñpiint. »

⁸ Kë Yotef apoki ašë ji na a : « Ayinu, ajug naan aču bka bi tul bti ti iñen yi naan, aando ji heparaan uko unčëpuñ ti katoh. ⁹ Ul ti uleeful aando pelanaan nin uko ulon ti katoh ki. Anneenanaan nin uko ulon ti katoh bë mënč iwi, tiki iwo aharul. Kë hum di di nhiniin kado uko uwuțaan wuñ kajuban ti kadun ki Našibači ba? » ¹⁰ Kë ñaač ašë bi duka duka ti ptiini na Yotef ñnuur bti, kë uñ apoka pok ppiint na a, pwo na a.

¹¹ Unuur ulon kë Yotef ašë neej ti katoh pya kado ulempul, nin ñaañ alon aanwo da ti balemp bandukiin. ¹² Ñaač ahar Potifar amëbana ti kamiša ašë ji na a : « Joh ñpiint! » Kë Yotef ašë ti apën bdig kë kamiša kaduka ti iñen yi ñaač. ¹³ Wi ñaač awinuñ kë adukara kamiša, apën bdig, ¹⁴ ahuuran wal mënč adu balemp biki nul aji na baka : « Nabiin naten, nahebëre i ayin naan ačijun nja abi pnoha na nja. Abi aji apiint na nji kë nšë huuran maakan. ¹⁵ Wi atiinkuñ kë nñajari, kë ašë ti aduk kamiša ki nul ki, apën bdig. »

¹⁶ Ajej kamiša abëkan ayoonkna ayinul abi. ¹⁷ Wi abanuñ kë ašë tupa uko wi ačupuñ balemp : « Nalemp nahebëre i itijun un abi pnoha na nji. Abi ala ppiint na nji, ¹⁸ wi nñajaruñ kë ašë ti apën bdig aduk kamiša ki. » ¹⁹ Wi ajug Yotef atiinkuñ kë aharul aču uko wi nalemparuñ adolulun, adeebač maakan. ²⁰ Ado kë bamob Yotef awat ukalabuš du dko di bakalabuš biki naših bawoon.

Yotef du ukalabuš

Kë hënk di Yotef awoon du ukalabuš. ²¹ Kë *Yawe Nawat Kabuka ašë wo na a, awula bnuura abot adola kë awinana bnuura ti kës ki naweek i ukalabuš. ²² Naweek uñ aču'a kë awo naweek i bakalabuš bti, uko bti unkdolaniin da uji učëpna ti iñen yi nul. ²³ Naweek i ukalabuš aankak aji do do nin uko ulon wi baču'u luñ pdo, tiki Nawat Kabuka awo na Yotef, abot ado kë iko yi ajaan ado bti iji itëp bnuura.

40

Ntaafi ni naboman poot na ni najun i naših

¹ Wal wi iko yan itëpuñ ajon, ubi ka unuur ulon kë naweek i baboman poot na naweek i bajuñ biki Farawuna naših i utaak wi Ejiptu kë bajuban ajug baka. ² Farawuna adeebačë baka, ³ adoo wat baka ukalabuš wi naših i bayen. Du ukalabuš mënč di di Yotef awoon. ⁴ Naših i bayen ado kë Yotef aklempar baka.

Bajon ntiinku du ukalabuš. ⁵ Uka utejan ulon wi bukal batëb bti, naboman poot na najun bačaačiin, ntaafi ni andolon naka uko wi njaki. ⁶ Na nfa, wi Yotef abiin du baka ašë win ti kaara di baka kë bahaajalaa. ⁷ Ahepar baka aji : « we ukaan kë ikaara yi nan itëla tëlää ba? »

⁸ Bateema aji : « Ntaafii, kë nin alon ti ašë wo aanhil hil pčupun uko wi ntaafi njakuñ. »

Kë Yotef ašë aji na baka : « Našibači ajaan ačup uko wi ntaafi njakuñ, kë nšë koočan, načupaan nja. »

⁹ Naweek i baboman poot aji na a : « Dtaafi kë bko banjaan badolna ubiñu kë banač ti kadun naan, ¹⁰ bawo na inah iwajant. Itëfi abuk mnko, kë manjeenki. ¹¹ Dmëban pnkalame pi Farawuna, amar mnko muñ apooñ ti pa ašë jej pa awul Farawuna. »

¹² Yotef aji na a : « Uko wi ntaafi njakuñ wi : inah iwajant iwo ñnuur njawant. ¹³ Ti na ñnuur njawant, Farawuna adeenu, kakakanu du ulemp wi nu. Ido kawula pnkalame pi uko udaan jibi ibiin aji kdo wi iwoon naweek i babomana poot. ¹⁴ Dkooču kooč, ktilmi'aan wal wi iko bti ikkakuñ bnuura na iwi, ñagi'aan itiini na Farawuna uko wi naan, ado mpën ti ukalabuš wi. ¹⁵ Hënk di učëpuñ aji : bamëbën apënan du utaak wi bahebëre, kë ti utaak wi mendo do nin uko ulon unhilanuñ kaču bawatën ukalabuš. »

¹⁶ Naweek i bajuñ awin kë pwin ntaafi pi Yotef pawo pnuura ašë ji na a : « Nji kak dtaafii. Dmara mara akuña icah iwajant inwoon na ipoom na iko ilon itënt ya. ¹⁷ Iko ilil impoti yi bajuñ Farawuna iwoon du kacad kanwoon du bko duuč, kë nkat nšë ji nabi kade iko mënč ti kacad. »

¹⁸ Yotef ateema aji : « Uko wi n̄taafi n̄jakuŋ wi : icaŋ iwajan̄t yuŋ iwo n̄nuur n̄wajan̄t. ¹⁹ Ți kak na n̄nuur n̄wajan̄t, Farawuna adeeŋu kafal bkow, kado bayoontu Ți bko, n̄kat n̄așe n̄abi n̄ado katibu. »

²⁰ Wi aȚupuŋ n̄taafi ado n̄nuur n̄wajan̄t k̄e ușe wo unuur unjaan̄ uleșan̄ unuur wi kabuka ki Farawuna, k̄e adu balem-parul baweek b̄ti ufettu, awutan naweek i baboman poot, na naweek i bajun̄ ado k̄e banaȚ Ți kadun ki baŋaan̄. ²¹ Akakan naweek i baboman poot Ți ulemp, k̄e awula pnkalame k̄e adaani, ²² k̄e naweek i bajun̄, ado k̄e bayoonta, jibi Yotef abiin̄ aȚup baka. ²³ K̄e naweek i baboman poot așe wo aanleș Yotef, aȚilmi'a.

41

N̄taafi n̄i Farawuna

¹ « Wi iko yan̄ iȚepuŋ udo n̄șubal n̄t̄eb k̄e *Farawuna nașih i Ejiptu așe Țaafi. AȚaafi amara mara anaȚ du kaŋog bd̄ek bi bajaan̄ bado Nil, ² așe win uko ji n̄ngit paaj na ulon̄ n̄nuura n̄mag k̄e n̄ap̄enna du bd̄ek, abi afeer Ți kaban̄ ki ba. ³ Akak awin k̄e n̄ngit paaj na ulon̄ k̄e n̄ap̄enna du bd̄ek abi Ți kafet̄ ki n̄teek, n̄awo n̄wuȚaan n̄bon maakan. N̄abi anaȚ Ți kaŋog n̄teek du kaban̄ ki bd̄ek bi Nil, ⁴ așe doh n̄ngit n̄nuura n̄mag paaj na ulon̄ n̄uŋ. Wal m̄ent̄ k̄e Farawuna așe l̄enk aten.

⁵ « An̄oyent̄ kak așe kak aȚaafi. AȚaafi k̄e uko uwo wo ji n̄deey n̄nuura n̄mag n̄ap̄en̄ Ți kantoliin kaloolan atag adoo do n̄yaaș paaj na ulon̄. ⁶ Uwo kak ji n̄deey n̄wuȚaan n̄i uyook wi umayar unuur ut̄eruŋ n̄ap̄en̄ Ți kafet̄ ki n̄teek atag ado do n̄yaaș paaj na ulon̄. ⁷ N̄deey n̄wuȚaan n̄afiikl̄en̄ n̄deey n̄nuura n̄mag paaj na ulon̄ n̄uŋ. Wal m̄ent̄ k̄e Farawuna așe l̄enk aten, awin k̄e aȚaafi Țaafi.

⁸ Na n̄fa ahaajalaa, așe du baȚen̄an na baŋaan̄ bakowȚaan b̄ti Ți Ejiptu. AȚup baka n̄taafi n̄i adolon̄ k̄e nin alon̄ aanhil p̄Țupa n̄a.

⁹ K̄e naweek i baboman Farawuna poot așe ji na a : Dbaan̄ aleș uko wi m̄biin̄ awo i kado. ¹⁰ Farawuna abi deebaȚ̄er balem-parul, n̄ji na naweek i bajun̄. Ajejun awat ukalabuș du nașih i bayeŋ biki nul. ¹¹ N̄taafi un bat̄eb b̄ti Ți utejan uloolan, k̄e uko wi n̄taafi n̄i nun ujakun̄ ușe paȚ. ¹² Uka du ukalabuș naȚașa alon̄ naheb̄er̄e, anwoon̄

nalemp i nașih i bayeŋ. N̄kakal̄eșa n̄taafi n̄i nun, kașe Țupun uko wi n̄jaki. AȚup andolon̄ n̄taafi n̄i nul. ¹³ K̄e jibi aȚupuŋ un, h̄enk di ut̄epuŋ: bakakanaan du ulemp wi naan, k̄e undu bașe yoonta. »

¹⁴ K̄e Farawuna așe do k̄e badu Yotef, k̄e bașe taran ap̄enana du ukalabuș. Bapuunka, aȚel̄eșa imișa așe Țija Ți kadun ki Farawuna. ¹⁵ Farawuna aji na a : « DȚaafi, k̄e nin alon̄ așe wo aanhil p̄Țup̄en̄ uko wi n̄jakuŋ. K̄e bașe Țup̄en̄ aji iji kwin n̄taafi. »

¹⁶ K̄e Yotef așe teema aji : « M̄ent̄ n̄i dhilun̄ pdo uko m̄ent̄! NașibaȚi akt̄upuŋ Farawuna uko wi n̄taafi n̄i nul n̄jakuŋ. »

¹⁷ K̄e așe ji na a : « DȚaafi k̄e uwo wo ji dnaȚ Ți kaban̄ ki bd̄ek bi Nil, ¹⁸ așe win n̄ngit paaj na ulon̄ n̄nuura n̄mag k̄e n̄ap̄enna du bd̄ek bi Nil abi afeer Ți kaban̄. ¹⁹ Dkak awin kak k̄e n̄ngit paaj na ulon̄ n̄wuȚaan, n̄bon n̄kay maakan k̄e n̄ap̄en̄ Ți kafet̄ ki n̄teek, m̄embaan̄ kawina n̄ngit n̄anwuȚi ji n̄aŋ Ți Ejiptu b̄ti. ²⁰ N̄ngit n̄wuȚaan n̄bon n̄adoh n̄ngit paaj na ulon̄ n̄teek n̄anwoon̄ n̄nuura. ²¹ K̄e wi n̄ayooruŋ n̄a, iindo ji kwin win me n̄ayoor n̄undu, Țiki n̄abona bon awuȚet̄ ji kateeku. Wal m̄ent̄ k̄e n̄șe l̄enk aten. ²² Dkak an̄oyent̄ așe Țaafi kak, dȚaafi awin k̄e uwo wo ji n̄deey n̄nuura n̄mag n̄ap̄en̄ Ți kantoliin kaloolan atag ado do n̄yaaș paaj na ulon̄. ²³ K̄e n̄deey n̄wuȚaan n̄kay n̄i uyook wi umayar unuur ut̄eruŋ n̄akak ap̄en̄ Ți p̄ntooliin m̄ent̄ atag ado do n̄yaaș paaj na ulon̄. ²⁴ N̄deey n̄wuȚaan n̄afiikl̄en̄ n̄deey n̄nuura paaj na ulon̄ n̄uŋ. DȚup n̄taafi n̄i baȚen̄an, k̄e nin alon̄ aanhil p̄Țup̄en̄ uko wi nhilun̄ katiink. »

²⁵ Yotef aji na Farawuna : « N̄taafi n̄i Farawuna adolon̄ n̄awo n̄loolan. NașibaȚi aȚupa uko wi akdolon̄. ²⁶ N̄ngit paaj na ulon̄ n̄nuura n̄awo n̄șubal paaj na ulon̄, n̄deey n̄nuura n̄amp̄enuŋ Ți p̄ntooliin atag te n̄yaaș paaj na ulon̄ n̄awo n̄șubal paaj na ulon̄: n̄taafi n̄awo n̄loolan. ²⁷ K̄e n̄ngit n̄bon n̄wuȚaan paaj na ulon̄ n̄ankbiin̄ Ți kafet̄ ki n̄teek na n̄deey n̄wuȚaan n̄antagun̄ Ți kantoliin te n̄yaaș paaj na ulon̄ n̄i uyook wi umayar unuur ut̄eruŋ n̄akak awo n̄șubal paaj na ulon̄. Uko m̄ent̄ uyuuŋ k̄e uka n̄șubal paaj na ulon̄ n̄i ubon uweek.

²⁸ « Jibi n̄Țupuŋ Farawuna, NașibaȚi ayu-
uja yuuŋ uko wi akdolon̄. ²⁹ Udun aka

nşubal paaj na ulon, pyok pweek pawo ti utaak wi Ejiptu bti. ³⁰ Woli nşubal mēnt nşəpi, nşubal paaj na ulon ni ubon uweek nşə bi. Bañaan bado ŋilma ŋilma pyok pambiiŋ awo ti utaak wi Ejiptu. Ubon mēnt unooran, uhajan utaak maakan. ³¹ Bañaan bado ŋilma ŋilma pyok pambiiŋ awo ti utaak, ubon mēnt uhajan wa maakan. ³² Woli iwin kē Farawuna aṭaafi nŋaaş nṭēb uwo kē Naşibaṭi ado uko mēnt na manjoonan, adoo taran taran kado wa.

³³ « Hēnkuŋ Farawuna alaan ŋaan natit anwoon na uşal untuŋa aṭu'a ti bkw bi utaak wi Ejiptu bti. ³⁴ Farawuna anaŋiin, aṭuun balemp biki nul ti utaak, ti nşubal paaj na alon ni pyok, baṭuun bañaan badoki bafaş uko wi bakitun kado ifah kañeen kapēnan kalon kaluku. ³⁵ Baṭonkan nṭeey bti ti nşubal ni pyok. Farawuna aṭuun baka pṭu nṭeey du inkuti du nṭeeka bahank ŋa da. ³⁶ Nṭeey nṭuŋ bahank ŋa pa nşubal paaj na ulon ni ubon ti utaak wi Ejiptu ; hēnk bañaan biki utaak bawutna kakeṭ wal wi ubon ukbiin kabi. »

Pdēm pi Yotef

³⁷ Nṭup ni Yotef ŋalil *Farawuna na banjaan baṭenka pşih bti. ³⁸ Farawuna aji na baka : « Nhilan kawin ŋaan alon atēnt i i? Anwoon na Uhaaş wi Naşibaṭi? »

³⁹ Aji na Yotef : « Wi Naşibaṭi adoliin kē ime uko wi, uunka nin ŋaan antitun, anwoon na uşal untuŋa ji iwi. ⁴⁰ Iwi ikwoon naweek i katoh ki naan, bañaan biki utaak bti bado kado uko wi ijakuŋ, pṭij pi pşih ŋaŋ pakṭuun mpelu. ⁴¹ Dṭu'u ti kadun ki utaak wi Ejiptu bti. »

⁴² Farawuna apēnan wal mēnt paneel panwoon ti kañen ki nul awoh Yotef. Awoharana imişa yi patenda pdaan abot aṭu'a bkitrēn bi wuuru ti kaṭuṭ. ⁴³ Apayana ti ukaaru wi nul utēbantēn wi nmpēlēt ŋakpuluŋ unwoon wi nalemparul aŋnognuluŋ. Kē başē huuran ti kadunul aji : « Naṭēpaana! » Kē hēnk di di Farawuna aṭu'u luŋ ti kadun ki utaak wi Ejiptu bti.

⁴⁴ Aji na Yotef : « Nji dwoon Farawuna, kē nin alon ti Ejiptu aşē wo aankdo uko wi iwoon iindinani. » ⁴⁵ Wi wi aṭu'uluŋ katim

* **41:51** Manate : ŋi uhebēre danaam katiinkare na pṭilma. kajoobēt na nji.

ki Şafnat Paneya aşē wula Atenat abuk Potifera naṭenjan i On kē aniimi. Kē Yotef aşē ŋaay na utaak wi Ejiptu bti.

⁴⁶ Yotef aka nşubal iñeen ŋwajanṭ wi baṭijuluŋ ti kadun ki Farawuna naşih i Ejiptu. Apēn aduk Farawuna aşē ŋaay na utaak wi Ejiptu bti. ⁴⁷ ŋi nşubal paaj na ulon ni pyok, mboş manwul nṭeey nṭum maakan. ⁴⁸ Kē Yotef ado kē baṭoonkan nṭeey ni nşubal paaj na ulon nṭuŋ aṭu ŋa ti nṭeeka. Aji ŋu ti ubeeka undoli nṭeey ni nṭeek nṭanfooyun wa. ⁴⁹ Ahank nṭeey kē nṭum ji pyiw pi bdēk, nṭum pṭum paŋ kē badoo ŋaŋan pniib ŋa, ŋiki nṭum pṭum pweek maakan.

Babuk Yotef

⁵⁰ Ji uşubal wi ubon udo kabi, Atenat abuk Potifera naṭenjan i On, abukar Yotef bapoṭ biinṭ batēb. ⁵¹ Yotef awul nateek katim ki Manate*, aji : « Naşibaṭi ado kē nṭilma unoor wi naan bti, abot ado kē nṭilma katoh ki paapa bti. » ⁵² Awul natēbantēn katim ki Efrayim†, aji : « Naşibaṭi ado kē kabuk kajoobēt na nji ti utaak wi pjuuk pi naan. »

⁵³ Wal mēntan kē nşubal paaj na ulon ni pyok ti Ejiptu kē nşə ba, ⁵⁴ kē ni paaj na ulon ni ubon uweek nşə jun, jibi Yotef abiiŋ aṭup. Ubon uwo ti nṭaak bti, kē uko ude uşē wo ti Ejiptu. ⁵⁵ Wi bañaan biki Ejiptu bawoon baankak aka uko ude, baya du *Farawuna ahuuran ahepara uko ude, kē aji na baka : « Nayaan du Yotef, nado uko wi akjakanan. »

⁵⁶ Ubon uwo ti utaak bti. Kē Yotef ahaabēş inkuti yi bahankuŋ nṭeey aşē waap ŋa bañaan biki Ejiptu. Ubon ubaa kak adēma dēm du utaak. ⁵⁷ Bañaan bapēnna nṭaak bti abi Ejiptu pnug nṭeey du Yotef ŋiki ubon udēm ti nṭaak bti.

42

Pyit pi Yotef na babak aşin

¹ Wi Yakob atiinkuŋ kē bawaap nṭeey du Ejiptu, aji na babakul : « we wi naṭoon atentar ba? ² Dtiink kē baji bawaap nṭeey du Ejiptu! Nayaan da naya nanug nṭeey ŋwutna kakeṭ ubon. »

† **41:52** Efrayim : ŋi uhebēre danaam katiinkare na kabuk

³ Kë babuk aşin Yotef iñeen baya Ejiptu pnug ndeey. ⁴ Kë Yakob aşë wo aando kë baya na Benyamin aña Yotef țiki aji buțaan baanwo i kajotna. ⁵ Babuk *Itrayel baya wal mënț pnug ndeey anaakiir na bañaan bankyaan kak pla ndeey, țiki ubon uwo kak du utaak wi *Kanaan.

⁶ Wal mënț Yotef ațijanun utoak, ul ajaan awaap biki utaak bti ndeey. Babuk aşin babi anup țı kadunul afëț kaara țı mboș. ⁷ Wi Yotef awinan win babuk aşin aşë yikrën baka, ado ji ñaan anwoon aambaan kawinara baka. Ațini alëbar na baka aji : « Napënna țun? »

Kë bateem aji : « Npënna utaak wi Kanaan, nbi bi pnug ndeey. »

⁸ Yotef ayikrën babuk aşin kë bukal bașë wo baanyikrëna. ⁹ Wal mënț aleș nțaafi nı abiiñ ado țı baka aşë ji na baka : « An nawo bañaan bammeniin abi pten umban wi nahilanun kakobna utaak woli nabi ugut. »

¹⁰ Kë bașë pok aji : « Nawee, mënț hënk da, nbi bi pnug ndeey. ¹¹ Jibi nwoon hënk ñiinț aloolan abukun un, nwo bañaan batool, un balemparu nënwo bañaan biki ijakun. »

¹² Kë ul aşë ji na baka : « Aa, nabi pten dko di nahilnun kakobna utaak, woli nabi ugut. »

¹³ Kë bateem aji : « Balemparu babi wo iñeen na batëb, awo bti babuk ñiinț aloolan du utaak wi Kanaan : nampoți aduka na aşinun kë alon aneemi. »

¹⁴ Yotef kë aji na baka : « Dțijan țı uko wi njakun. ¹⁵ Uko unktuun nı națup manjoonan wi : dmehna țı bkow bi Farawuna kë naankpën țı woli aña'an aambi țı. ¹⁶ Nahilan alon țı an aya ațija ; kë an naduka țı kawo ukalabuș te ndo ten me nțup nı nan njaoonani, woli naandi wa kamehna kak țı bkow bi Farawuna kaji nawo bañaan biki njakun aji nawoo. »

¹⁷ Ajej baka bti awat ukalabuș, kë bado nnuur nwanjanț. ¹⁸ Unuur uwajanțen Yotef aji na baka : « Nji dji kadëman Nașibați na manjoonan, ukaan kë nji kațupan uko wi nakdolun kahilna kawo naankkeț. ¹⁹ Woli națup manjoonan, alon țı an kaduka țı, kawo ukalabuș, bandukiin bayaan na ndeey nı banumiin pa itoh yi baka inwoon

na ubon. ²⁰ Națijan aña'an nhilna nwin kë nțup nı nan njaoonani. » Kë badinani.

²¹ Bațëlșër aji : « Na manjoonan, nwo țı pluk uko wi ndolun abuk aşin nja : nwin mñaga țı kęș ki nul wi akjakun na nja nmiira, kë nșë wo nendi ptiinka. Ukaan kë mñaga mënț mamëb nja. »

²² Ruben ateem baka aji : « Mënjakan aji nawut kado napoț buțaan i? Kë nașë wo naandii, hënkun nłuk pkeț pi nul. »

²³ Baamme kë Yotef ate uko wi bajakun, țiki ado ñaan alon kë aji țëlëș na uțup wi Ejiptu uko wi bajaan bațup na uhebërë.

²⁴ Yotef aya alow aşë wooni. Wi akakun, ațini na baka aşë do kë bamob Timeon atan țı kadun ki baka. ²⁵ Yotef ado kë batuman nșaaaku nı babiinaanun ndeey, abot ado kë bakakan andolun itaka yi ațijun țı ușaaaku wi nul wi ndeey. Awul baka uko uya kade na bgah. ²⁶ Kë bapaf ndeey țı nbuuru aşë ya.

Pkak du utaak wi Kanaan

²⁷ Kë wi bașaan aya naț du dko dlon kafër, alon țı baka ahaabëș ușaaaku wi ndeey wi nul pa pwul ubuuru wi nul ude, aşë win itaka kë ipaf țı ndeey duuț. ²⁸ Aji na babuk aşin : « Bakakanaan itaka yi naan, dwin ya du ușaaaku naan meeț. » Wal mënț kë palënk pweek pașë mob baka kë bakkat kat aşë ji : « we wi Nașibați abaan ado nja hënk ba? »

²⁹ Wi babanun du Yakob aşin baka du utaak wi *Kanaan, bațupa uko bti unțepun, aji : ³⁰ « Ñiinț anwoon ajug utaak wi nyaan, alëbar na un aji nwo bañaan bammeniin abi pten utaak wi baka kame dko di nkkobnun wa woli nbi ugut. ³¹ Nji na a kë nwo bañaan batool, kë nënwo bañaan biki ajakun. ³² Njaka aji nbi wo bañaan iñeen na batëb biki ñiinț aloolan. Kë alon aşë neem, kë alon aduka du aşinun du utaak wi Kanaan. ³³ Kë ñiinț ajug utaak aşë teemun aji uko unkaan ame kë nțup nı nun njaoonani uwo ndukara alon țı un, njej ndeey nı nnumiin pa itoh yi nun nja. ³⁴ Kë nșë wo i kațija aña'un, wal mënț ame kë nënwo bañaan biki ajakun aji nwoo, nwo bañaan batool. Wal mënț akakanun abuk aşinun, nbot nhl kado kañaay na utaak. »

³⁵ Kë jibi bakpënanun ndeey țı nșaaaku nı baka, kë andolun aşë win itaka yi nul țı umbootu wi atanun ya, balënk maakan bukal

na ašin baka. ³⁶ Wal mēnt̄ kē Yakob ašē ji na baka : « Nañal pdo nwaan̄ babuk naan : Dneemandēn Yotef, abot aneemandēn Fimeon, kē našē ñal kak kaya na Benyamin! Ʀi nji i i iko yuñ bti ikjotuñ. »

³⁷ Kē Ruben ašē ji na ašin : « Ihilan kafin̄ babuk naan batēb woli mēnt̄iju a. Ʀu'ana Ʀi kañen ki naan, dkakanu a! »

³⁸ Kē aji : « Abuk naan aankyā na an, abuk anin aneemi kē aduka aloolan. Woli buṡaan daya jotna du bgah, mnhaj kafin̄en, nji ndoon̄ abi Ʀaf Ʀaf. »

43

Benyamin na babuk ašin baya du Ejiptu

¹ Ubon udēma dēm pya Ʀi utaak. ² Wi Yakob na babukul babaan̄ n̄deey ñi baṡijn̄uñ Ejiptu, kē ašē ji na baka : « Nakakan naya nanug n̄deey ñlon. »

³ Kē Yuda ašē teem aji : « Ñiin̄t̄ i utaak wi Ejiptu aṡup na mntumul aji : “Nawutan kabi Ʀi kadun naan kē naanwo na aṡa'an.”

⁴ Woli iwutun kē nya na aṡa'un, nya kaya nug n̄deey, ⁵ kē iṡale wo iinwuta, n̄enkya, Ʀiki ñiin̄t̄ aji : “Nawutan kabi Ʀi kadun naan kē naanwo na aṡa'an.” »

⁶ Yakob i bakakuñ adu *Itrayel aji na baka : « we ukaan̄ kē najaka naṡaa ba? Nji i i najubanuñ. »

⁷ Kē bateem aji : « Ñiin̄t̄ aheparaarun hepar iko itum Ʀi biki katohun, aji na un : “Ašinan ahuma najeb i?” “Naka aṡa an alon̄ i?” Hēnk kē n̄ṡupa, n̄ēnhilan kame kē abi kajakun n̄ṡija aṡa'un. »

⁸ Kē Yuda ašē ji na ašin : « Wutan napoṡ abi na nji. Nya, n̄hilna n̄wo n̄ēnkkeṡ un na iwi na babukun. ⁹ Djeñ uko wi napoṡ Ʀi bkow naan, nji i i ikheparuluñ woli mēnkak na a, aṡija Ʀi kadunu. Uko mēnt̄ uwole kajubanu te unuur wi nji kakeṡuñ. ¹⁰ Woli n̄ēnjon lah hēnk, n̄ndoon̄ abi ya kadobi kak utēbant̄en. »

¹¹ Kē Itrayel ašin baka ašē ji : « Jibi uwoon̄ hañ nadoon̄ uko wi : naṡijan iko ilon̄ Ʀi inuurnaaniñ Ʀi utaak naṡij ñiin̄t̄ mēnt̄, iko itaabanaani pde, ilil pṡēkēn, na ikuraaraani, mnob na mbuk mnlon̄ mndoh. ¹² Nakaan najej itaka nahoṡan Ʀi yi nabiñ aṡēnk Ʀi n̄ṡaaku ñi nan, uhinan kawo baamme kē baṡu ya da. ¹³ Najajan aṡa'an nakak du ñiin̄t̄

mēnt̄. ¹⁴ Dñehan *El ṡaday, Naṡibaṡi Anhiniñ iko bti ado ñiin̄t̄ mēnt̄ ajoob bkow na an adoo wutan nakak na abuk ašinan undu na Benyamin. Kē nji woli dwo kawaan̄ babuk naan uwo hañ. »

¹⁵ Kē bajej iko yi bawoon̄ i kaya kaṡen, ajej itaka yi banumiñ ado n̄yaaṡ n̄tēb ašē ya na Benyamin. Baya wal mēnt̄ Ejiptu aya du uko Yotef.

Du uko Yotef

¹⁶ Yotef awin Benyamin kē agakandēr na babuk ašin ašē ji na naweek i balemp biki nul : « Ñooṡan bañaan̄ biki du katoh, ifin̄ unṡaam iboman, bade n̄ṡa blant na nji. »

¹⁷ Kē ñiin̄t̄ ado jibi Yotef ajakuñ aṡooṡ baka du katohul. ¹⁸ Balēnk wi bañooṡuñ baka du uko Yotef ašē ji : « Itaka yi n̄ṡēnkun̄ du n̄ṡaaku ñi nja uyaaṡ uteek iṡuun̄ kē bakñooṡ nja, bajotna nja, kamob kado kajuukn̄ṡen Ʀi ulemp. Bajej kak n̄buuru ñi nja. »

¹⁹ Baya aṡog naweek i balemp biki Yotef du plēman pi katoh ašē ji na a : ²⁰ « Naweek, miirun! N̄bi uyaaṡ uteek pnug n̄deey. ²¹ Kē wi n̄ṡaan̄ aban du dko di n̄naṡuñ kafēr, n̄haabēṡ n̄ṡaaku, ašē win kē itaka yi andolon̄ Ʀi un kē iwo du n̄a meet̄, afēnana alin̄ na itaka yi n̄lukun̄. N̄ṡij ya, yi yi. ²² N̄kak aṡij itaka pa pnug n̄deey kak. N̄ēmme an̄ṡuun̄ ya du n̄ṡaaku ñi nun. »

²³ Kē un̄ ašē teem baka aji : « Natēn̄ṡēnēn, nawut kalēnk! Naṡibaṡi, i an na ašinan na-jaan̄ nadēman aṡuun̄ itaka mēnt̄ Ʀi n̄ṡaaku ñi nan. Nji Ʀi uleef naan dyeenk itaka yi nan. » Wi wi aṡaan̄ aṡij baka Fimeon. ²⁴ Aneejan baka du katoh awul baka meel kē bañow ihoṡ abot awul n̄buuru ñi baka ujaagal. ²⁵ Bapēnan iko yi bawoon̄ i pṡen Yotef abēkan ayoonka abi pde blant Ʀiki baṡup baka kē badeena da.

²⁶ Wi Yotef aṡiṡuñ du katoh, bawula iko yi baṡijun̄ ašē n̄up afēṡ kaara Ʀi mboṡ. ²⁷ Kē un̄ ašē wul baka mboṡ ašē hepar baka aji : « Hum di uleef uwoon̄ na ašinan naṡaf i nabiñ ajakēn ba, ahuma da i? »

²⁸ Bateema aji : « Ašinun, nalemparu, awo da, uleef uwo bnuura na a. » Bakak an̄up afēṡ kaara Ʀi mboṡ.

²⁹ Wi Yotef akatuñ kēṡ ašē win Benyamin aṡa'ul, abuk anin, ašē hepar aji : « I, awoon̄ aṡa'an i najakun̄ i? »

Aṭiini na a aji : « Abuk naan, dñehan Naṣibaṭi awulu bnuura. »³⁰ Aṭaran apèn ṭiki pñaaḱ paṭi na a, kè mnkuul mañogi. Aya aneej du meetḱ di nul aṣè jun nwooni.³¹ Wi abaaṅ, aṅow kaara akaṅ mnkuul aṣè pèn aji na balemparul baṭij pde.

³² Bayiṣa mpaṭ, ayiṣ babuk aṣin mpaṭ abot ayiṣ bañaanḱ biki Ejiptu ṭiki biki Ejiptu baan-hil pde ṭi dko dlolan na biki Itrayel : bapok uko mènṭ bnuura.³³ Ado babuk aṣin kè baṭo aṭaaṅ na a, andoluṅ na dko di awoon i kaṭo, ajunna du bajeen te du nabaasha, kè bukal baṣè ñoṅar awo ṭi ptenar.³⁴ Ul kè aṣè do kè bapènan ṭi kayiṣ ki nul idaaṣ innuuriinḱ awul baka. Dko di Benyamin dapel di bandukiinḱ nḱyaaṣ kañeen. Badaan na a, alilan akuj.

44

Pnkalame pawinana ṭi uṣaaku wi Benyamin

¹ Yotef aji na naweek i balemp : « Fumaan nṣaaku nḱi bañaanḱ biki nḱdeey, bajejan nḱdeey bṭi nḱi bahilanuṅ kayaanaan, ṭuun kak ṭi uṣaaku wi andoluṅ itaka yi nul. ² Jejan pnkalame pi naan, panṭaknuṅ unṭaam, iṭu pa ṭi uṣaaku wi anwoonuṅ nampoṭi, na itaka yi aluknuṅ nḱdeey. » Kè unḱ ado jibi Yotef ajakuluṅ.

³ Wi nfa mambanuṅ, bado babuk aṣin Yotef kè badapa nḱbuuru nḱi baka aṭool pya.⁴ Bapènaara pèn ṭi ubeeka, kè Yotef aṣè ji na naweek i balemp : « Naṭiin, idookan biinṭ bukuṅ iṣè iji na baka : “we ukaaṅ kè nakakan bnuura bi badolananaṅ na buṭaan ba? ⁵ We ukaaṅ kè nakiiḱ pnkalame pi ajug naan ajaanḱ adaanna kabot kadolna pṭoori ba? Uko wi nadoluṅ uwuṭi.” »

⁶ Aya amob baka aṣè ṭup baka nṭup nḱaṅ.⁷ Kè baṣè teema aji : « we ukaaṅ kè ajugun aṭiini hènḱ? Un balemparu nḱhil kado uko waṅ i? ⁸ Iwin kè itaka yi nḱbiinḱ aṭènḱ du nṣaaku nḱi nun meetḱ nṭiju ya wi nḱpènnuṅ utaak wi Kanaan, hum di di nḱhiluṅ kakiiḱ du katoh ki ajugun uwuuru kème iko yi unṭaam? ⁹ Tenan ṭi iko yi nun, ṭi nalemparu i bakṭènḱuṅ kako kankiiḱjaniinḱ nafiṅana, un ṭi nḱleefun, nakakanun bañaanḱ biki bakjuuknṭènuṅ ṭi ulemp. »

¹⁰ Kè unḱ aji : « Uwoonḱ jibi najakuṅ: ñaan i bakwinuṅ ṭi iko yi nul kako kankiiḱjaniinḱ djuuknṭèna ṭi ulemp, kè bandukiinḱ bahil kaya na bgah bi baka. »

¹¹ Kè bataran, andoluṅ kè awalan uṣaaku wi nul ahaabèṣ wa.¹² Kè aten tenan nḱa ajunna du naweek aṣè baañṣaan du nampoṭi, kè pnkalame pawinana ṭi wi Benyamin.¹³ Wi babuk aṣin Benyamin bawinuṅ uko mènṭ, batow imiṣa yi baka aṭu nṣaaku ṭi nḱbuuru aṣè kak ubeeka.

Bṭup bi Yuda

¹⁴ Wal wi bi Yuda na babuk aṣin bakneejuṅ du uko Yotef, ahum da. Babi aṅup ṭi kadunul afèṭ kaara ṭi mboṣ.¹⁵ Ahepar baka aji : « we wi wi nabaanḱ ado hènḱ ba? Naamme kè ñaanḱ anwoonḱ ji nḱi ahil pme iko immeniinḱ i? »

¹⁶ Kè Yuda aṭeem aji : « Naweek, we wi nṣaanḱ aji na iwi, we wi nḱbaanḱ aṭup kaji wul ukaaṅ kè uko wi udolanaa, Naṣibaṭi ayu-ujunḱ pḱuban pi balemparu. Un biki biki, kakanun bajuuk ṭi ulemp un na i baṭènḱuṅ na pnkalame pankiiḱjaniinḱ. »

¹⁷ Kè Yotef aji : « Mènḱhil kado uko waṅ, ñaanḱ i bawinuṅ pnkalame ṭi a i i nḱi ka-juuknṭènuṅ ṭi ulemp. An, nakakan na iṭèb ijoob du aṣinan. »

¹⁸ Kè Yuda aṣè ya aṅoga aji na a : « Naweek, iwo ji *Farawuna, ṭenaan dṭupu uko ulonḱ iṣè iwut kadeebaṭèr nalemparu!¹⁹ Ajug naan abi heparun me aṣinun ahuma najeb abot aheparun me nḱka abuk aṣinun alonḱ kak,²⁰ kè nṭeema aji aṣinun awo naṭaf kè nḱbot aka aṭa'un alonḱ anwoonḱ nabaasha i nul i abukuṅ ṭi pṭaf pi nul. Abuk anin aṅ mènṭan akeṭ kè aduka aloolan ṭi kayiṅ ki anin. Aṣinun aṅala bnuura.²¹ Kè iji na balemparu baṭiju a itap pḱèṣ.²² Kè nṭeemu aji napoṭ aanhil pduk aṣin, woli aya aduka, aṣin kakeṭ.²³ Kè iṣè mèbanaara mèban aṭup aji nḱwut kakak ṭi kadunu kè nḱenwo na a.

²⁴ « Kè wi nḱkakuṅ du aṣinun nalemparu nṭupa uko wi ijakuṅ.²⁵ Wi nḱwal nḱlonḱ nḱaṭèpuṅ, kè aṣinun ajakuṅ na un nḱkak nḱya nḱnug nḱdeey.²⁶ Nṭeema aji nḱenkya kè nḱèngakandèr na aṭa'un, ṭiki ijakuṅ aji woli nḱèmbi na a nḱènkḱhil pbi ṭi kadunu.²⁷ Wal mènṭ kè paapa nalemparu aṣè jakun : “Name kè ahar naan awulaarèn bapoṭ

batëb. ²⁸ Alonj aneemi, uko ulonj wi utureh uka pfiņa țiki aanwinana te nța. ²⁹ Kë woli naya na i, kë uko ulonj uya dola, nado mnhaj manfiņën nji ndoonj abi țaf țaf.”

³⁰ « Kë hënkunj woli dban du uko paapa nalemparu, awo mënwo na napotj i uhaaş wi nul uwoonj, ³¹ wi akwinarunj win kë aanwo na un, aketj, un balemparu njkdolonj mnhaj manfiņj așinun andoonj abi țaf țaf. ³² Kë nji nalemparu nșë ji na așinun ațu napotj țikañen ki naan. Aji na a woli mënțija a, kajubana nnuur nji naan bti. ³³ Hënkunj, wutaan nji nalemparu nyeenkar ața'naan, nwo i ikdoonj kajuuknțen țu ulemp. Ul așë ya na babak paapa. ³⁴ Hum di di nhilanunj kaya du paapa kawo mënwo na napotj? Mënňal pwin pwuțan pi nul. »

45

Ptiinkar pi Yotef na babak așin

¹ Wal mënț kë Yotef așë wo aanhil pmëban mnkuul mi nul țu kadun ki bañaan banwoonj na a, ahuuran aji na bañaan biki Ejiptu bti bapën bdig. Nin alonj nampați aanwo da, kë așë țup babak așin aji awo Yotef. ² Awooni wal mënț ado pdiim kë banwoonj bdig badoo tiink. Uko unțëpunj wunj uya adoo ban du katoh ki *Farawuna.

³ Yotef aji na babak așin : « Nji Yotef a. Paapa ahum najeb i? » Kë baanhil pteema țiki balënk maakan.

⁴ Kë așë ji na baka : « Nabiin nañogën. » Kë bañoga. Aji na baka : « Nji a, Yotef abuk așinan i nawaapunj kë bañootj Ejiptu. ⁵ Nawutan kahaajala nabot nawut kadeebațer ikowan țu uko wi nawaapunj țu, țiki Nașibați adolnunj kë njotan kadun țu, nawutna kakeț. ⁶ Natenan, hënk di uwoonj, nșubal nțëb nji nji, nji ubon uwoonj țu uțaak, ukak aka kak nșubal kañeen nji nin ñaanj awoonj aankjaar këme kakit. ⁷ Nașibați ajotanaan kadun, pntaali pi nja pawutna kaba, batum țu an babot babuur. Uko mënț uwo mbuur mnweek. ⁸ Kë uwo hënk, mënț an națijnunj țu, Nașibați a. Ul akaanj adolën kë nwo nalemp anwoonj naweek țu biki Farawuna nașih, naweek i katoh ki nul bti, abot ațu'ën țu kadun ki uțaak wi Ejiptu bti.

⁹ « Hënkunj, nataraan nakak du uko paapa nașë najaka, uko wi Yotef abuku ajakunj wii wi : “Nașibați ațu'ën kë nwo anwoonunj naweek țu uțaak wi Ejiptu bti. Taraan ibi țu nji. ¹⁰ Dwulu dko ifët du uțaak wi Goșen, ifët iñogën iwi na babuku, bababu, nntaam nji nu bti na bka bi tu bti. ¹¹ Dhil wal mënț kado kado kanuma ki nu, ihilna iwo iinkwaanj bka bi nu, iwi na biki katohu țiki ubon ukak ațo te nșubal kañeen kak.” »

¹² Akak aji na babak așin : « Nawin na kës ki nan, kë Benyamin akak awin kë nji kaținiinj na mntum mi naan. ¹³ Nayaan du paapa națupa mndëm bti mi nkaanj țu Ejiptu na uko bti wi nawinunj. Nataraan naya nakak na paapa țu. »

¹⁴ Yotef alut amook Benyamin, kë bakwooni bukal batëb bti. ¹⁵ Akak aya amook babak așin bti așë wooni, wi ayompunj kë bașë țëlșër na a.

Farawuna adu Yakob abi du uțaakul

¹⁶ Uko unțëpunj uban du uko *Farawuna. Bațupa aji babak așin Yotef babii, kë ul na balemparul banjaan bațenka pșih bawin kë uwo uko unuura. ¹⁷ Kë Farawuna așë ji na Yotef : « Ţiiniin na babak șaaș iji na baka : “Najijan nđeey nji nan țu njuuru nji nan naya uțaak wi Kanaan. ¹⁸ Najejan așinan na bañaan biki nan nabi țu nji. Dwulan mboș mannuurnaaniinj țu uțaak wi Ejiptu, nabot nado kade mnde mannuurnaaniinj țu uțaak.” ¹⁹ Kaki iji na baka bajej nkaaru nji nmpëlënt năkpulunj bațijna șaaș, bapoț bampoți na baaț. ²⁰ Jakan na baka bawut kado katen iko yi badukunj, țiki iko innuurnaaniinj țu Ejiptu iwo yi baka. »

Pkak du Kanaan

²¹ Kë hënk di di babak Yakob i bakakunj ado *Itrayel badolonj uko mënț. Yotef ado jibi *Farawuna ajakulunj awul baka nkaaru nji nmpëlënt năkpulunj na uko wi bakyaan kade țu bgah. ²² Awul baka andolonj kamișa kahalul, așë wul Benyamin itaka itum* na imișa kañeen ihalu. ²³ Akak awul pa așin njuuru iñeen njanjijunj iko innuurnaaniinj țu Ejiptu na njuuru nwaat iñeen njanjijunj nđeey, na ipoom na iko ide pa bayaaș bi așin.

* 45:22 Itaka itum : Itaka mënț iwo ktaka iñeen week nwanjanj (300) yi bațaknunj untaam.

24 Ado babak aşin kë bayaa, aşë ji na baka : « Nawutan kadeebațer ńleefan ți bgah. »

25 Bapën du Ejiptu aya aban du utoak wi *Kanaan du Yakob aşin baka. 26 Baji na a : « Yotef awo najeb, ul adooń awo nantunja i Ejiptu bti. » Kë uhaaş wi tul uşë woħa wo jibi uwoon ți ki aanfiyaar baka. 27 Kë wi başaan akakalëşa uko bti wi Yotef ajakuń, kë abot awin iko bti yi ayilbanuń pa pijina kë uhaaş wi nul uşë jun plilan. 28 Kë aşë ji : « Ukëşi! Yotef abuk naan awo najeb. Dya kawina ji mbi ndo kakeť. »

46

Pya pi Yakob du utoak wi Ejiptu

1 Yakob i bakakuń adu *Itrayel anaťa na iko yi akaan bti pya Ejiptu. Wi abanuń du Berşeba, ado bteńan pa Naşibați i Itaak aşin ajaan adëman. 2 Na utejan mënť, Naşibați ațiini na Itrayel ți ńtaafi aji na a : « Yakob, Yakob » kë ateem aji : « Nji wi. » 3 Naşibați kë aşë ji na a : « Nji dwoon Naşibați, Naşibați i şaaş ajaan adëman. Kkali pya Ejiptu, dlun kado pntaali pweek papëna da ți iwi. 4 Nji kak dwala na iwi du Ejiptu, nji kaluńiń kapënanu da. Yotef awo na iwi ul aklun kadëtu kës woli ikeťi. »

5 Yakob apëna Berşeba kë babakul başë payana ul na bapoť bampoťi na baat ți ńkaaru ńi ńmpëlënt ńakpuluń ńi Farawuna adoluń kë ńayaarada. 6 Baya na itani yi baka na iko bti yi bakaan ți utoak wi *Kanaan. Yakob aya du Ejiptu na bampënnuń bti ți a : 7 babakul biint na baat, na bababul biint na baat. Aya na baka bti Ejiptu.

Katoh ki Yakob

8 Itim yi bańaan biki Itrayel banyań du Ejiptu yii yi :

Itim yi Yakob na babakul :

Ruben awoon bajeenul, 9 babakul bawo : Hanok, Palu, Hetron na Karmi.

10 Babuk Fimeon bawo : Yemuwel, Yamin, Ohad, Fohar, na Şawul abuk ńaať i utoak wi Kanaan.

11 Babuk Lewi bawo : Gerşon, Kohat na Merari.

12 Babuk Yuda bawo : Er, Onan, Şela, Peret na Ferah. Er na Onan bakaťna du utoak wi Kanaan.

Babuk Peret bawo : Hetron na Hamul.

13 Babuk Itaakar bawo : Tola, Puwa, Yaşub na Şimron.

14 Babuk Tabulon bawo : Fered, Elon na Yahleel.

15 Bukuń bawoon biint biki Leya abukaruń Yakob du Padan Aram, na bababul aťu na Dina abukul ńaať. Bawo ińeen ńwajanť na bawajanť.

16 Babuk Gad bawo : Fefon, Hagi, Şuni na Etbon na Eri na Arodi na Areli.

17 Babuk Aşer bawo : Yimna, Yişwa, Yişwi, Beriya na Ferah poonu abuk aşin baka.

Babuk Beriya bawo : Heber na Malkiyel.

18 Bukuń bawoon babak Filpa, nalemp ńaať i Laban awuluń Leya abukul. Bapoť biki abukaruń Yakob na bababul bawo ińeen na paaj.

19 Bapoť biki Rakel aħar Yakob abukuń bawo : Yotef na Benyamin.

20 Yotef abuk na Atenat abuk Poti-Fera naťenjan i On bi Manate na Efrayim du utoak wi Ejiptu.

21 Babuk Benyamin bawo : Bela, Beker na Aşbel na Gera na Naaman, na Ehi na Roş, na Mupim, na Hupim na Ard.

22 Bukuń bawoon biint biki Rakel abukaruń Yakob, na bababul, bawo bukal bti ińeen na babaakër.

23 Abuk Dan awo : Huşim.

24 Babuk Neftali bawo : Yahtiyel, Guni, Yeter na Şilem.

25 Bukuń bawoon babak Bila nalemp ńaať i Laban awuluń Rakel abukul. Bapoť biki abukaruń Yakob na bababul bawo paaj na alon. 26 Bańaan bti biki katoh ki Yakob bampënnuń ți a aya na a du Ejiptu, woli bahar babakul baanfënanaa, bawo ińeen paaj na paaj. 27 Babuk Yotef bambukiń da bawo batëb. Bańaan biki katoh ki Yakob banyań Ejiptu bawo ińeen paaj na ulon (70).

Yotef aya pkit aşin

28 Yakob i bakakuń ado *Itrayel ayil Yuda kë ajota kadun aya du Yotef aji na a baya bayit du Goşen. Wi Yakob na biki katohul babanuń ți Goşen, 29 kë Yotef aşë tan ukaaru wi umpëlënt ujaan upul, apaya ți wa aşë ya pyit na Itrayel aşin. Wi awinaaruluń win, alut amooka aşë wooni ajon. 30 Itrayel aji na a wal mënť : « Hëkuń dhilan kakeť wi nwiniń kë iwo najeb. »

31-32 Wal mēnt̄ kē Yotef ašē ji na babak ašin na bañaan̄ biki katoh ki ašin : « Dya kaṭup *Farawuna kē nabani kabot kaji na a babak paapa na bañaan̄ biki katohul bawo bayafan, baji balemp du itani. Babi na n̄ntaam̄ n̄i baka b̄ti na iko b̄ti yi bakaan̄. 33 Hēnk, woli Farawuna adu'an aheparan uko unwoon̄ ulemp wi nan, 34 najaka : “Balemparu bawo bayafan du kpoṭ̄ ki baka te hēnkuṅ, kē bašinun kak babi wo bayafan.” Hēnk nahil kafēṭ̄ ṭ̄i mboṣ mi Gošen, ṭ̄iki bañaan̄ biki Ejiptu baan̄ji ba-naakiir na bayafan. »

47

Yakob du uko Farawuna

1 Yotef aya du *Farawuna aji na a : « Paapa na babak paapa bapēnna utaak wi *Kanaan aban ṭ̄i na n̄ntaam̄ n̄i baka b̄ti na iko b̄ti yi bakaan̄, bawo du Gošen. » 2 Ajej kañeen ṭ̄i babak ašin biki aṭ̄ijun̄ aya yuuj Farawuna. 3 Kē un̄ ahepar baka : « we uwoon̄ ulemp wi nan? »

Kē bateem aji : « Balemparu bawo bayafan ji bašin baka. »

4 Bakak aji na Farawuna : « N̄bi bi pyaanṭ̄ ṭ̄i utaak wi, ṭ̄iki ubon uweek uwo du Kanaan, kē pjaagal paankak awo pa itani yi balemparu. ṭ̄enun hēnkuṅ n̄ya n̄fēṭ̄ du Gošen. »

5 Farawuna aji na Yotef : « Šaaš na babak šaaš babi ṭ̄i iwi. 6 Hēnkuṅ utaak wi Ejiptu wu wun̄, tenan dko dannuurnaaniin̄ iwul da baka bafēṭ̄. Bafēṭ̄an du Gošen. Ikale win ṭ̄i baka banhiniin̄, kṭ̄u itani yi naan ṭ̄i iñen yi baka. »

7 Wal mēnt̄ kē Yotef ašē ṭ̄ij Yakob ašin du Farawuna ayuuja a, kē Yakob awula mboṣ bnuura. 8 Farawuna kē ašē hepara aji : « Ika n̄ṣubal hum ba? »

9 Kē ateem aji : « N̄ṣubal n̄i n̄ji kayaanṭ̄un̄ ṭ̄i mboṣ n̄awo iñeen-week na iñeen n̄wajanṭ̄ (130). N̄ṣubal n̄i naan n̄jatiinkṭ̄i abot awo n̄i unoor, mēnbanan n̄ṣubal n̄i bašin naan wi bakyaanṭ̄un̄. »

10 Yakob awul kak Farawuna mboṣ bnuura ašē pēn aya.

11 Kē hēnk di Yotef adolon̄ kē ašin na babak ašin bafēṭ̄ du utaak wi Ejiptu, awul

baka dko dannuurnaaniin̄ ṭ̄i utaak du umban̄ wi Ramtet di bakaan̄ aji bado Gošen jibi Farawuna ajakulun̄. 12 Awul ašin na babak ašin na bañaan̄ b̄ti biki bawoonaanun̄ n̄deey n̄jankēṣun̄ baka b̄ti.

Udo wi Yotef ṭ̄i wal wi ubon

13 Ubon udēm maakan ṭ̄i Ejiptu na *Kanaan, nin uko ude uunwo ṭ̄i utaak b̄ti, kē bañaan̄ banoor baamme jibi bakdoli. 14 Yotef awaap bañaan̄ biki Ejiptu na biki Kanaan n̄deey, hēnk ajej itaka yi baka b̄ti awul *Farawuna. 15 Wal wi itaka yi biki Ejiptu na yi biki Kanaan ibaṅ, bañaan̄ biki Ejiptu b̄ti babi du Yotef aji na a : « Wulun n̄deey! N̄wo i kakeṭ̄ ṭ̄i kadunu wi n̄woon̄ n̄jēnkak awo na itaka yi? »

16 Kē ašē ji na baka : « Jibi nawoon̄ naankak aka itaka, nawulan n̄ntaam̄ n̄i nan, n̄ṣē nwulan n̄deey. »

17 Kē baṭ̄ij n̄a Yotef kē awul baka n̄deey. Balon̄ bawul n̄mpēlēt̄ ayeenk n̄deey, kē balon̄ babi na n̄kaneel, n̄pi, n̄git, n̄buuru ayeenk n̄deey. Uṣubal mēnt̄ bañaan̄ bawula n̄ntaam̄ n̄i baka ahilna ade.

18 Wi uṣubal wun̄ uṭ̄epun̄, kē bakak du a uṣubal utēbant̄en̄ aji na a : « Iwi, naweek, ime kē n̄jēnkak aka itaka, kē n̄ntaam̄ n̄i nun b̄ti n̄kak n̄i nu. N̄jēnkak aka nin uko ulon̄ uṭ̄iju wonṭ̄i mēnt̄ n̄leefun̄ n̄a kēme n̄ṭ̄eehun. 19 N̄wo i kakeṭ̄ ṭ̄i kadunu i? N̄ṭ̄eehun n̄japot̄ n̄atoka i? Nugun na n̄ṭ̄eeh n̄i nun na n̄deey n̄i iwoonaanun̄, n̄ṣē n̄kak balempar Farawuna. Wulun kak b̄tepi n̄hilna n̄wo bajeb n̄wut kakeṭ̄ ubon, n̄ṭ̄eeh n̄i nun n̄jawut kadiiṣ. »

20 Hēnk, kē Yotef anug pa Farawuna mboṣ mi Ejiptu b̄ti, ṭ̄iki ubon udo kē bañaan̄ biki utaak b̄ti bawaap n̄ṭ̄eeh n̄i baka. Utaak ukak wal mēnt̄an̄ b̄ti wi Farawuna. 21 Ado bañaan̄ kē bakak alempar naṣih* ṭ̄i utaak b̄ti. 22 N̄ṭ̄eeh n̄i baṭ̄en̄an̄ ṭ̄aṅ n̄i n̄i awoon̄ aannugi, ṭ̄iki Farawuna apiit̄ ṭ̄i bgah bi utaak aji ul akdoon̄ kawul baka uko ude. Kē baji bayeenkna uko ude ṭ̄i a, ukaṅ kē baanwaap n̄ṭ̄eeh n̄i baka. 23 Yotef aji na balemp biki utaak : « Natenan, dnugan, an na n̄ṭ̄eeh n̄i nan, kē nakak biki Farawuna. Hēnkuṅ nanje b̄tepi, 24 woli nakiti, nado

* 47:21 Ado bañaan̄ kē bakak alempar naṣih : Balon̄ baji : ado baka kē bakak du n̄beeka.

kafaas ɳdeey kado ifah kañeen, kajej kalon kawul ka Farawuna, ibaaker indukiin iwo yi nan. Najej ɳi ya uko utepi, uko ude wi nan na wi bañaan biki katohan bti. »

²⁵ Bateema aji : « Ibuuranun pkeɳ. Jibi idolon un bnuura, ɳkak balemp biki Farawuna. »

²⁶ Yotef ke aſe do ke bado ɳi bgah bi baka uko wi bajaan baſaſ, bado ɳaſ wa te henkuɳ. Baji bawul Farawuna kafah kañeenanɳen ɳi iko yi bakiton. ɳteeh ɳi baſenjan ɳaɳ ɳawoon ɳaankak ɳi Farawuna.

Nɳup ɳbaaɳsaani ɳi Jakob

²⁷ Henk, ke bañaan biki *Itrayel bafet du utaa wi Ejiptu du Goſen. Baka da ɳteeh, ke kabuk kajoobet na baka ke bakak pntaali pweek. ²⁸ Jakob awo du Ejiptu ado da ɳſubal iñeen na paaj na ulon (17). ɳnuur ɳi nul bti ɳi mboſ ɳawo iñeen-week na iñeen-ɳbaaker na paaj-na-ulon (147). ²⁹ Wal wi pkeɳ paɳogon ado ke badu'a Yotef abukul, ke aſe ji na a : « Woli ɳnalen, kyuujen ke itu'en ɳi uhaas abot aji ktiink ɳup ɳi naan wi iktuun kañen ɳi pnkant naan† kamehna kahonen ke iinkmoyen ɳi utaa wi Ejiptu. ³⁰ Woli dkak du bajug naan, kjejen ɳi Ejiptu kaya moy du iher yi baka. »

Ke ateem aji : « Ddo jibi ijakuɳ. »

³¹ Ke aſe jaka : « Mehniin keeri. » Ke amehnaa, wal menɳ ke Itrayel aſe ɳup ɳi kaliſa ki nul.

48

Manate na Efrayim

¹ Wi iko yan itepun ajon, ke baſe bi aji na Yotef : « ſaaſ amaaki. » Ke anaɳa aya da agakander na babakul biinɳ batet, Manate na Efrayim. ² Baji na Jakob ke Yotef abukul abani. Ke Jakob i bakakuɳ adu *Itrayel, adoonaan anaɳa aɳo ɳi kaliſa. ³ Aji na Yotef : «*El ſaday, Naſibaɳi Anhiniin iko bti apen awinana ɳi kadun naan du Luɳ du utaa wi Kanaan, awulen bnuura, ⁴ aſe jaken : “Ddo kabuk kajoobet na iwi, ibuk ituman maakan. Ddo pntaali pankpenun ɳi iwi

pawo ɳtaak ɳtum. Dwulu mboſ mi, iwi na pntaali pankpenun ɳi iwi te mnɳo.”

⁵ « Henkuɳ bapot batet biki ibukuɳ ɳi Ejiptu ji mbi ndo kabi, bawo biki naan. Efrayim na Manate bakak babak naan ji bi Ruben na Timeon bawoon baka. ⁶ Ke bapot biki ikaan abi kabuk, bawo biki nu, bayeenkna ɳi baweeb baka uko wi bawoon i pyeenk*.

⁷ « Ddo uko menɳ ɳiki wi ɳji kapennun Padan Aram, naan Rakel akeɳ du utaa wi Kanaan ɳi bgah ji ɳdo kaban Efrata. Dmoya da ɳi bgah bi Efrata, dko menɳ dawoon Betleyem. »

⁸ Wal menɳ Itrayel awin bapot biki Yotef aſe hepar aji : « Biki bawo bahon? »

⁹ Ke Yotef ateem aſin aji : « Bapot biki Naſibaɳi awulun ɳi baka. »

Ke aji na a : « ɳijaan baka nñehandet baka Naſibaɳi. »

¹⁰ Wal menɳ ptaf pado ke keſ ki Itrayel kanoorani, ke aankak awin bnuura. Yotef ado baka ke baɳog aſin, ke aboot baka abot amook baka. ¹¹ Aji na Yotef : « Menſal ɳfa aji dkak awin kaara di nu, ke Naſibaɳi aſe do ke nwin babak. »

¹² Yotef awalan baka wal menɳ bukal batet bti ɳi ijuhel yi Jakob aſe ɳup ɳi kadunul afet kaara ɳi mboſ. ¹³ Ametan Efrayim ɳi kañenul kadeenu ahilna awo ɳi kamayu ki Itrayel aſin, aſe metan Manate ɳi kamayu ahilna awo ɳi kadeenu ki Itrayel. ¹⁴ Ke aſin aſe tar iñen yi nul ke iyitiiri, apaf kadeenu ɳi bkow bi Efrayim anwoon nabaaſa aſe ɳu kamayu ɳi bkow bi Manate, anwoon naweeb.

¹⁵⁻¹⁶ Henk di di añehandetun Yotef Naſibaɳi aji : « Dñehan Naſibaɳi i bi Abraham na Itaak baſin naan babin aſaſ awul bapot biki bnuura ; dñehana, ul, anyafanaanun wi mbuknaaniin te henkuɳ, awul baka bnuura. Dñehana, ul, Uwanjut umbuuranaanun ɳi buɳaan bti, awul baka bnuura. Katim ki naan na yi bi Abraham na Itaak bateem naan itepna ɳi baka ido kameetana meetana pya. Kabuk kajoobet na baka, babak bapot batum maakan. »

† 47:29 Wi iktuun kañen ɳi pnkant naan : ɳi udolade wi baka ñaan aji do han woli amehna uko uweek. * 48:6 Bayeenkna ɳi baweeb baka uko wi bawoon i pyeenk : Efrayim na Manate bawo baweeb biki knaali ki Itrayel ji Ruben na Timeon, ke pntaali plon paſe wo paankka katim ki Yotef. Ukaan ke baſa Efrayim na Manate bakneej du knaali ki baweeb baka.

17 Kë Yotef ašë win ašin kë ațu kañen kadeenu ki nul ți bkow bi Efrayim, ašë wo aanlilani. Ajej kañen kadeenu ki ašin aya ppënan ka ți bkow bi Efrayim kațu ți bi Manate. 18 Aji na ašin : « Paap, kdo hënk, i awoonun naweek ; ținun kañen kadeenu ki nu ți bkow bi nul. »

19 Kë ašin ašë pok ašë ji : « Abuk naan, dme bnuura : ul kak pntaali pankpënnun ți a pabi kadëm, alun kawo naweek. Kë ața'ul ašë dëm kapela, pntaali pi nul pabot pațum pakak ntaak ntu. »

20 Unuur mënț aňehandër baka Naşıbați aji : « Baňaañ biki Itrayel bado kadu itiman woli baňehandër ñaañ Naşıbați, bado kaji : “Naşıbați adolu inaan na bi Efrayim na Manate.” » Hënk kë ațu Efrayim ți kadun ki Manate.

21 Itrayel akak aji na Yotef : « Nji wi, dban ți pkeț, kë Naşıbați ašë wo na an, alun kakakanan du uțaak wi bașinan. 22 Kë nji nșë dukaru Tikem dawo dko di ikpëlanun babuk șaaș. Ddukaru dko du Tikem di ntehuñ du Bahamorit na kakej na ișuuri yi naan. »

49

Uțup wi Jakob ți uko unkmbiin kațep pa babukul

1 Jakob adu babukul aji na baka :
« Nabiin nayit, nțupan uko unknțepun ți nwal nankmbiin.

2 Nabiini, natiinkan, an babuk Jakob, natiinkan *Itrayel așinan.

3 « Ruben, iwi iwoon bajeen i naan, nateek i pwiinț pi naan, dbuku wi nhumun nhinaa, iwo ñaañ antaun maakan abot ahina maakan.

4 Ašë wo ji bdëk banțuunkun, iinkak awo andëmnun ți babuk șaaș, ți ki ikowandënën wi ipayin ți kalișa ki naan, apiinț na alon ți bahar naan.

5 « Timeon na Lewi, an nawo na nșal nloolan, natiinkar ațij ugut.

6 Kë nji nșë wo mënknëej ți iko yi nan, mënknëaakiir na an ți uko wi natiinkarun, ți ki ți udeeb wi nan nafiñ baňaañ, ațakman ngit nkaș ți ki ulilan.

7 Dfëp udeeb wi baka uwuțaan, na uko utam wi badolun.
Ddo baka bawayëșar ți itoh yi babuk Jakob, kafaas baka ți ikub yi Itrayel.

8 « Kë iwi Yuda, babuk șaaș balun kadëmanu, kañen ki nu kawo ți imbun yi bașooradu, babuk șaaș babot banup ți kadunu.

9 Yuda abuk naan, iwo ji uliihu, umpënnun pjan ade uko wi umobun, aya jot apiinț,

iwi uliihu umpiințun in akñoomun kabi kanațanu?

10 Pșih paankpën ți iwi, kë pjuuți pi pșih pakak aduka ți pntaali pankpënnun ți iwi

te wal wi ajuj pa na manjoonan akbiin, ñaañ i baňaañ biki ntaak bti bakdoon kado uko wi ajakun.

11 Atan ubuuru wi nul ți bko bdolni ubiñu ašë tan umpoți wi wa ți kanah kanuur-naaniin.

Anaj kamișa ki nul na ubiñu, bayeti bi nul ți meel mi mnko manjaan mandolna ubiñu.

12 Ubiñu ujeenkan kęșul kë mntow manfaatan iñiinul.

13 « Kë Tabulon ul, afëț kakab bdëk du pkëñ pi nlanu, ufëț wi nul udëm te kaban Tidon.

14 « Ițaakar awo ji ubuuru ukëm umpiințun ți kampen ptoof.

15 Awin kë dko dalil ppiinț kë uțaak ubot alil, ajiñ akuña bdaaj kë bakak ajuuknțëna ți ulemp.

16 « Dan așih pntaali pi nul, jibi babuk așin bakșihun ki baka.

17 Awo upula ți bgah, umagëñ ți plël, atib umpëlënt ți kahoț, ampayiin ți wa ajotna feț.

18 « Dhaț kë iwi *Yawe Nawat Kabuka ikbu-uranaanun.

19 « Kë iwi Gad, baňaañ bajotnu

işë ilukan ibot idookar na baka.

20 « Aşer ul, utaak wi nul utum iko ide, iko ide yi başih.

21 « Neftali awo ji ubaťa untaruŋ, unkdoon kabuk ŋmpoŋi ŋnuura.

22 « Yotef awo ji bko banjaan babuk maakan banwoon ŋi kakab dko di meel. Inah yi ba iji idem kalawşa kabiig.

23 Bañaan biki işuuri bala'a ugut, awata işuuri ajotna.

24 Kë kaŋaanan ki nul kaşë liint kë iñen yi nul ihil kawiiñtu, Naşibaŋi anhiniin, i Yakob ajaan ademan adolon iko menŋ bti.

Naşibaŋi menŋ awoon nayafan i Itrayel, plaak pi danañnuñ aliint.

25 Naşibaŋi i şaaş ajaan ademan abi kaŋenku pdo iko menŋ bti

*El Şaday, Naşibaŋi Anhiniin iko bti awulu bnuura banwoonun baŋi awulu bnuura na meel mi ŋkumpëş awulu bnuura kado ibuk bapoŋ batum ŋntaam ŋi nu ŋabot ŋabuk ŋatuman.

26 Bnuura bi şaaş akñehandëriin badem kapel bnuura bi inkun iweek injonun nwoo, kapel iko inuura inwoon ŋi inkun inkwoon te mnŋo.

Bnuura bunŋ bti bawaliin ŋi bkow bi Yotef, ŋi pjuk pi i badatun ŋi ptoof pi babuk aşin.

27 « Benyamin awo ji uko ujoot wi uŋeeh, na nfa uji ufiñ kade, na utaakal ufaaşer uko wi uyaan aka. »

28 Bukun bawoon bajug itoh inwoon ŋi Itrayel, bawo iñeen na batëb. Uko wañ wi wi aşin baka ajakun na baka, añehandër andolon Naşibaŋi uko wi awoon i kañehandëra.

Pkeŋ pi Yakob

29 Yakob akak abi aji na babukul : « Dya hënkun du bajug naan. Namoyaan du kakab bateem naan du bhër banwoon du uŋeeh wi Efron nahitit, 30 du Makpela dantaanun na Mamre du utaak wi Kanaan,

du uŋeeh wi Abraham abiin anug du Efron nahitit ado dko dmoyni bañaan biki nul.

31 Dul di Abraham na Faara aharul bamoynaaniin ; kë dul di Itaak na Rebeka aharul bakaan amoynaana ; kë dul di mmoynun Leya. 32 Uŋeeh na bhër banwoon ŋi wa inuganaana ŋi bahitit. »

33 Wi Yakob abaan pŋup babukul uko wi bawoon i kado, apul ihoŋ akakan ŋi kalişa, aşë jëmşa aya du bajugul.

50

Umoy wi Yakob

1 Kë Yotef aşë mook aşin, awooni aňowana na mnkuul aboot bootana. 2 Aji na bapiinŋan banwoon da baboman puum jibi bajaan baboman muum mi baweek biki baka. Kë bukun bado Yakob i bakakun adu Itrayel uko wi Yotef ajakun. 3 Bado ŋnuur iñeen ŋbaakër ji udolade wi baka, awo ŋi pboman puum. Bañaan biki Ejiptu bawooni puum ŋnuur iñeen paaj na ulon (70).

4 Wi ŋnuur ŋi ŋwooni ŋabaañ, Yotef aji na baweek banjaan baŋenk *Farawuna pşih : « Woli dwinana bnuura ŋi kës ki nan, naya kaji na Farawuna, 5 Paapa aji na nji aňogan pkeŋ aşë dolën kë mehnaa aji dlun kamoya du bhër bi ajipanun du Kanaan. Farawuna aŋenaan keeri nya moy paapa, nşë kak. »

6 Farawuna aji na a : « Yaan imoy şaaş ido uko wi aŋu'iin kë imehnaa. »

7 Yotef kë ayaa, kaya kamoy aşin, kë baweek bti banjaan baŋenk Farawuna naşih, baweek biki katoh ki Farawuna, na baweek bti biki utaak baňooŋana. 8 Baya na biki katoh ki Yotef bti na babuk aşin, na biki katoh ki aşin bti. Bapoŋ na ŋntaam ŋañ badukiin du Goşen. 9 Nkaaru ŋi ŋmpëlënt ŋakpulun ŋanwoon na bañaan ŋakak aya na baka. Bawo pntuk pweek maakan.

10 Baban du plut pi Yordan du dko di bajaan bado Gored-Ha-Atad. Banaŋ da awooni aŋëga maakan, kë Yotef awo da ŋnuur paaj na ulon awooni aşin. 11 Bañaan biki Kanaan bawin kë bañaan bakwooni maakan du Gored-Ha-Atad aşë ji : « Puum pi biki Ejiptu pi pawo pi ñaan naweek. »

* 50:11 ŋi uhebërë Abel Mitrayim dawoon; puum pi biki Ejiptu.

Ukaan kë bakak ado dko mënt danwoon du plut pi Yordan aji Abel Mitrayim*.

¹² Babuk Yakob bado uko wi abiiñ aji na baka. ¹³ Baya na a du utaak wi Kanaan, aya amoya du bhër banwoon du uṭeeh wi Makpela untaanuñ na Mamre, wi Abraham abiiñ anug du Efron nahitit kado kamoyna bañaan biki nul. ¹⁴ Yotef akak du Ejiptu na babak ašin na bañaan bti banyaan na a wi akyaan pmoy ašin.

Phaajala pi babak ašin Yotef

¹⁵ Babuk ašin Yotef bawin kë ašin baka akeṭi aṣë ṭiini aji : « In ameen ba? Yotef ahilan kakak kaṣoor nja, kakakan nja buṭaan bti bi ṅdoluluñ. » ¹⁶ Wal mënt kë baṣë yil kë baya ji na a : « Ji ṣaaṣ abi ado kakeṭ aji na un ¹⁷ “Najakan na Yotef amiir babak ašin pjuban na pekadu di baka, amiir baka buṭaan bti bi badoluñ.” Kë hēnkuñ, miirun ipekadu yi nun, un balempar Naṣibaṭi i ṣaaṣ ajaan adēman. »

Nṭup ṅi baṭupuñ Yotef ṅaṭu'a kë awooni.

¹⁸ Babuk ašin babi bukal ṭi ṅleef ṅi baka agēntla ṭi ihoṭul aṣë ji : « Un biki biki ṭi kadunu, kakanun balemparu. »

¹⁹ Kë Yotef aṣë teem baka aji : « Naklēnk, dwo Naṣibaṭi i? ²⁰ Buṭaan bi naṭuuñ pdolēn Naṣibaṭi akakan ba kë bawo bnuura, uko unwoon ṅa wi uhilna udolana : uko mënt uwo mbuur mi bañaan baṭum. ²¹ Hēnkuñ naklēnk, ṅi kadoon kawulan uko wi nanumiin, an na babukan. » Aṭiini na baka bnuura aṭooran baka iṭēb.

Pkeṭ pi Yotef

²² Yotef na biki katoh ki ašin kë bawo du Ejiptu. Nṣubal ṅi Yotef adoluñ ṭi mboṣ ṅawo iñeen-week na iñeen (110). ²³ Awin babak bababul, biki Efrayim abukul, abot ahup biki Manakir ababul i Manate abukul.

²⁴ Unuur ulon, Yotef aji na babak ašin : « Dñogan pkeṭ, kë Naṣibaṭi aṣë bi ṭi an kapēnanan ṭi utaak wi, kañooṭan du utaak wi abiiñ amehna ahon bi Abraham, Itaak na Yakob. »

²⁵ Yotef ado babak Itrayel kë bamehnaa, aji na baka : « Wal wi Naṣibaṭi aklun kabi ṭi an, najejan imoh yi naan, napēnan ya ṭi utaak wi. »

²⁶ Yotef akeṭ wi akaan ṅṣubal iñeen-week na iñeen (110). Baboman puum pi nul jibi

bajaan baboman muum mi baweek biki Ejiptu, aṭu'a ṭi btuur aṣë moya ṭi Ejiptu.

Uṭup Ulil Unuura wi Maci apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo Uṭup Ulil Unuura wi Maci apiitun. Maci awoon nakobraar daaṣa i Yetu abiiṅ adu adola kē akak naṭaṣarul. Maci awo alon ṭi banjañan biki Yetu ajakuṅ aji baya bado kaṭup Uṭup Ulil Unuura babot baṭooran pntuk pi banfiyaaruṅ du dko di bakyaḥaṅ. Maci aṭup ṭi ulibra wi jibi Yetu abukiin, na uko wi adoluṅ ṭi umundu wi na uko wi ajukanuṅ bañaan, na pkeṭ pi nul na pnaṭa ṭi pkeṭ pi nul. Yetu aṭup na bañaan na mntēṅ, ajeban bamaakal, adook ḡntaayi, ado iko itum maakan iñoṅarēnaan ṭi kadun ki bañaan. Maci aṭup Uṭup Ulil Unuura wi pa bayiṭul bayuday kadiimanaan baka kē na manjoonan Yetu awoon nabuuran bañaan i baṭupar Naṣibaṭi bataruṅ aṭiiniyaan ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi, kē iko yi baṭupun ṭi a bti ji abi ado kabi, idolanaa. Ul awoon naṣih ambiin awo i kabi. Uko mēntṅ ukaan kē bañaan babi bawut katimul adola « Abuk Dayiṭ », ṭiki Dayiṭ abiiṅ awo naṣih naweek i bañaan biki Iṭrayel, banwoon bañaan biki Naṣibaṭi. Kē wi Yetu adoon adiiman bañaan biki Iṭrayel uko wi Pṣih pi Naṣibaṭi, baweek biki baka badoon apok pok Yetu. Wi Yetu akeṭun, badook baṭaṣarul aneenan baka bakak baneej du dko dñehanaani di baka. Bukal kē baṣē wayṣēr ṭi umundu aṭup bañaan bti Uṭup Ulil Unuura.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pntaali pi Yetu na kabuka ki nul (1.1–2.23)
2. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (3.1–12)
3. Batitmu bi Yetu na jibi Fatana akdoon na pguura ajuban (3.13–4.11)
4. Yetu aṭup uko unklun kabi, ajeban bamaakal, ado mlagre du Galilay (4.12–18.35)
5. Yetu apēnna Galilay pya Yerutalem (19.1–20.34)

6. Kanēm kabaañṣaani ki Yetu ṭi umundu wi, pwayēṣ pi bawayṣuluṅ na pkeṭul (21.1–27.66)

7. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (28.1–20)

Pntaali pi Yetu

¹ Pntaali pi Yetu Krittu, anwoon abab *Dayiṭ naṣih abot awo abab *Abraham pii pi: ² Abraham abuk Iṭaak, Iṭaak abuk Yakob, Yakob abuk Yuda na babak aṣin*. ³ Yud abuk Peret na Fera. Tamar* awoon anin baka, Peret abukuṅ Hetron, Hetron abuk Ram. ⁴ Ram abuk Aminadab, Aminadab abuk Naaton, Naaton abuk Falmon. ⁵ Falmon abuk Boot. Anin Boot awo Rahab*. Boot abuk Obed. Anin Obed awo Rut*. Obed abuk Yete; ⁶ Yete abuk Dayiṭ naṣih.

Dayiṭ abuk Falomon, anin Falomon abiiṅ awo ahar Uriye*. ⁷ Falomon abuk Roboham, Roboham abuk Abiya, Abiya abuk Aṭaf. ⁸ Aṭaf abuk Yotafat, Yotafat abuk Yoram†, Yoram abuk Oṭiyat; ⁹ Oṭiyat abuk Yohatam, Yohatam abuk Akat, Akat abuk Hetekiyat; ¹⁰ Hetekiyat abuk Manate, Manate abuk Amon, Amon abuk Yotiyat; ¹¹ Yotiyat abuk Yekoniya na babak aṣin ṭi wal wi bamobun bañaan biki *Iṭrayel aṅooṭ utaak wi Babilon.

¹² Wi bamobun bañaan biki Iṭrayel ayaanaan Babilon, Yekoniya abuk Falatiyel, Falatiyel abuk Forobabel. ¹³ Forobabel abuk Abiyud, Abiyud abuk Eliyakim, Eliyakim abuk Aṭor. ¹⁴ Aṭor abuk Fadok, Fadok abuk Akim. Akim abuk Eliyud, ¹⁵ Eliyud abuk Eleyatar, Eleyatar abuk Mathan, Mathan abuk Yakob‡. ¹⁶ Yakob abuk Yotef, ayin *Mariya, ambukuṅ Yetu i bajaan badu Krittu.

¹⁷ Iwuun injunuṅ du Abraham te Dayiṭ iwo iñeen na ibaakēr; injunuṅ du Dayiṭ te wal wi bamobun bayuday ayaanaan Babilon, iwo iwuun iñeen na ibaakēr, injunuṅ du wi bamobun baka ayaanaan Babilon te ubuka Krittu, iwo iwuun iñeen na ibaakēr.

Kabuka ki Yetu (Luk 2.1–7)

* **1:2** Yuda na babak aṣin: Biinṅ iñeen na batēb biki bawo baweek biki kntaali ki Iṭrayel. * **1:3** Natenan ṭi Ujuni 38.27–30. * **1:5** Natenan ṭi Yotuwa 2. * **1:5** Natenan ṭi Rut. * **1:6** Natenan ṭi 2 Famiyel 12. † **1:8** Yotafat abuk Yoram: Na manjoonan Yotafat awo ateem aṣin Yoram. ‡ **1:15** Kajunna ṭi Forobabel te Yakob, Maci alut iwuun itum.

18 Yetu abuka hënk : Mariya anin ajokar na Yotef. Kë, wi bawoonj baandobi niimar, kë Uhaaş wi Naşibaţi uşë do kë Mariya awo na kayinj. 19 Yotef anjokulunj, anwoonj ñiinj natool abot awo aanjal ppeeta ti kadun ki bañaan, aji ti uşalul agar baniw na a bë aanktup bañaan. 20 Jibi awoonj na uşal wan, kë uwanjut wi Ajugun ulonj uşë pën awinana ti ntaafi aji na a : « Yotef, abuk Dayit, kkali pyeenk Mariya du katohu, awo aharu. Uhaaş wi Naşibaţi ukaanj kë awo na kayinj. 21 Alunj kabuk napotj ñiinj, i iktuunj katim ki YetuŞ, tiki ul aklunj kabuuran pntaali pi nul ti ipekadu yi pa. »

22 Iko mënţ bti iyuu j kë uko wi Ajugun abiiñ aţup aţëpna ti *naţuparul idolanaa, aji : 23 « *Ñaaţ anwoonj aamme ñiinj alunj kawo na kayinj, kabuk napotj ñiinj, balunj kaţu'a katim ki Emanuwel* »* uwoonj : « Naşibaţi awo ti ptoofun. »

24 Wi Yotef atenuj, ado jibi uwanjut ujakulunj : ajej Mariya kë awo aharul 25 aşë wo aanwinar na a kë adoo buk napotj ñiinj i aţuunj katim ki Yetu.

2

Bayaanţ banwoonuj umayar unuur babi pwin Yetu

1 Yetu abuka du ubeeka wi *Betleyem du uţaak wi *Yuda, ti wal wi *Herod awoonj naşih. Ti wal mënţ wun, kë biinj bame njah başë pëna umayar unuur aban ti Yerutalem, 2 aşë hepar aji : « Tuñ di di Naşih i bayuday ambukiinj awoonj ba? Nwin ujah wi nul du uţaak wi nun, aşë bi pdëmana. »

3 Wi Herod naşih atiinkunj uko wan, ayewlaa ukaanj kë bañaan biki Yerutalem bti bakak ayewla. 4 Ado *baţenjan baweeek na *bajukan Bgah bti kë bayiti, aşë hepar baka dko di *Krittu awoonj i kabuknaana. 5 Kë bateema aji : « Du Betleyem du uţaak wi Yuda, wan wi wi *Naţupar Naşibaţi apiitunj : 6 *“Iwi Betleyem, mboş mi uţaak wi Yuda mënţ iwoonj ufëţ umpotjëtaanunj ti Yuda ; ti iwi di naşih akpënnunj ul akwoonj nayafan i Itrayel, pntaali pi naan.”** »

7 Wal mënţ kë Herod aşë bop adu biinj bame njah, ado kë baţupa bnuura wal wi ujah ujaan upën. 8 Wi wi aşaanj ado baka kë baya du Betleyem, aji na baka : « Nayaan nahepar bnuura ti uko wi napotj mënţ, woli naya wina, nabi kaţupën, nhilna kak nya ndëmana. » 9 Wi naşih ajakunj han, kë başë ya ; wi wi ujah wi babiinj awin uşaan apën, awo ti kadun ki baka, te adoo ya aţaan na dko di napotj awoonj aşë naţ. 10 Wi bawinunj ujah aşë lilan maakan. 11 Baneej ti katoh, awin napotj na Mariya anin, aşë njup adëmana. Bahaabëş wal mënţ njmañ ni baka apënan da uwuuru, na mnkulan*, na ukëra ujun ulil pţëkëñ, aţena. 12 Kë Naşibaţi aşë diiman baka ti ntaafi kë baanwo i kakak du Herod, wi wi başaanj aţëpna bgah blonj akak uţaak wi baka.

Yotef na aharul baţi na abuk baka aya Ejiptu

13 Wi biinj bame njah bayaan, kë uwanjut wi Ajugun uşë pën awinana ti ntaafi ti kadun ki Yotef aji na a : « Naţiin, ijej napotj na anin, naţi naya Ejiptu, iţo da te wal wi nji kabiinj kaţupu, tiki Herod abi kado karab napotj pa pfiņa. » 14 Kë Yotef anaţa na utejan, ajej napotj na anin kë baya Ejiptu. 15 Baya ţo da te wal wi *Herod akeţunj. Uko mënţ uyuuj kë uko wi Ajugun abiiñ aţup aţëpna ti *naţuparul udolana : « *Du Ejiptu di di nduunuj abuk naan* »*

16 Wi Herod ammeenj kë bame njah baguura, adeebaţ maakan. Ayil wal mënţ du Betleyem na ti njëţ njanogun da bti aji bafinj bapotj biinj bti banwoonj baampel nşubal ntëb, tiki bame njah baţupa wal wi napotj abukiinj. 17 Hënk di di uko wi Yermiya Naţupar Naşibaţi abiiñ aţup udolaniinj :

18 « *Pdiim pi ñaaţ alonj patiinkana du ubeeka wi Rama, njwooni na mntëg mweek : Rakel akwooniirunj babukul ; aşë nooran pyompan, tiki bakeţi.* »*

Yotef awoona Ejiptu abi afëţ ti Nataret

Ş 1:21 Yetu : dawoonj : « Ajugun abuuran. » * 1:23 Itayi 7.14. * 2:6 Mike 5.2. * 2:11 Mnkulan : Manwo pñaak pi mnko, pi bajaanj bakayan. Udu wi pa ulil pţëkëñ. Pñaak mënţ patam maakan. * 2:15 Hotey 11.1. * 2:18 Yermiya 31.15.

19 Wi *Herod akeṭuṅ, kē uwanjut wi Aju-gun ušē pēn awinana ṭi kadun ki Yotef ṭi ṅṭaafi du Ejiptu. 20 Uji na a : « Naṭiin, ijej napoṭ na anin, nakak utaak wi *Itrayel : banjalun pfiṅ napoṭ bakeṭi. » 21 Kē Yotef anaṭa ajej napoṭ na anin, akak Itrayel. 22 Kē wi ameen kē *Arkelayut ahiijuṅ utaak wi *Yuda wi Herod ašin akeṭuṅ, kē ašē ṭi pya da. Našibaṭi ayuuja ṭi ṅṭaafi kē awo i kaya utaak wi *Galilay†. 23 Aya afēṭ du ubeeka uloṅ wi bajaan badu *Nataret, hēnk uko wi *baṭupar Našibaṭi bajakuṅ udolanaa : « *Aluṅ kadu'ana ṅiinṭ i Nataret.* »

3

Yowan Nabattaar aji na bañaanṅ bawut pjuban baṭelēš ṅbida
(Markut 1.1-8; Luk 3.1-18; Yowan 1.19-28)

1 Wi ṅṣubal ṅṭum ṅaṭepuṅ, kē *Yowan Nabattaar ašē pēn awinana, aṭup du *pndiiš pi *Yuda 2 aji na bañaanṅ: « Nawutan pjuban, naṭelēš ṅbida, ṭiki *Pših pi Baṭi paṅogi. » 3 Uko wi nul wi wi *Itayi *Naṭupar Našibaṭi aṭiiniyaanuṅ aji :

« Pdiim ploṅ pahuuran du pndiiš aji :

“Nabomaan bgah bi Ajugun aklunṅ kaṭepna, nadolana ilēl itool.” »✧

4 Yowan awohara kamiša ki babomanuṅ na pfaal pi untaam wi pnkunkaali ašē tan katēl ṭi blank ; aji de ṅguul na mnob. 5 Wal mēṅ kē bañaanṅ biki ubeeka wi Yerutalem na utaak wi Yuda bṭi, na utaak wi bdēk bi Yordan bṭi bašē ya du a. 6 Baji babi kaṭup ipekadu yi baka kašē do *babattaar baka ṭi bdēk bi Yordan.

7 Wi Yowan awinuṅ kē *bafaritay na *bataduk baṭum kē bakbi pyeenk batitmu ṭi a, kē ašē ji na baka : « An, nawo pn-tuni pi ṅnfunan! In ahoopaṭanaṅ aji naṭi udeeb wi Našibaṭi unkmbiinṅ ba? 8 Nadoon kado keeri iko inkyuujunṅ kē nawut pjuban abot aṭelēš ṅbida. 9 Nawutan kašal kaji : “Nwo biki pšini pi Abraham!” Dṭupan, Našibaṭi ahilan kakakan mnlaak mi babuk Abraham. 10 Ptibi padobi bēkan bēkan ṭi mnko uṭeeh, bko banwoonṅ baankbuk mnko mnuura bafal kafēl du bdoo.

† 2:22 Utaak wi Galilay : Dul di di aṭa Arkelayut awoonṅ naših. ✧ 3:3 Itayi 40.3. ✧ 4:4 Plešan 8.3. ✧ 4:6 Kañaam 91.11-12.

11 « Nji, dji kabattaaran na meel kadi-imanaan kē nawut pjuban aṭelēš ṅbida ; kē anšaanṅ abi ṭi kafēṭ naan ašē dēm apelēn maakan, mēndoo ṅoom ṅoom kamēbana iṣapaat ; ul aluṅ kabattaaran na Uhaaš wi Našibaṭi na bdoo. 12 Awo na kajeṭ ṭi iñen, aweey kapaṭēš ptiij na plēfar. Aya katoor ptiij ṭi pnkuti kašē kafēl plēfar du bdoo banwoonṅ baankjēṃša. »

Batitmu bi Yetu

(Markut 1.9-11; Luk 3.21-22)

13 Wal mēṅ kē Yetu ašē pēna utaak wi *Galilay, abi bdēk bi Yordan, *Yowan ahilna abattaara. 14 Kē Yowan ašē pok, aji na a : « Nji dwoonṅ kayeenkna batitmu ṭi iwi, kē iṣē bi ṭi nji! » 15 Kē Yetu ašē teema aji : « Duni idinan uko mēṅ. Aa, hēnk di di ṅwoonṅ i kado uko bṭi wi Našibaṭi aṅaluṅ. » Kē Yowan adinani. 16 Wi Yetu ayeenkanṅ yeenk batitmu apēn ṭi meel, kē baṭi bašē haabēša ṭi dko mēṅ. Awin *Uhaaš wi Našibaṭi kē uwala ṭi a ji ubalab ufaatal. 17 Kē pdiim ploṅ pašē pēna baṭi aji : « Iwi iwoonṅ abuk naan, dṅalu maakan, dmaganu. »

4

Untaayi Uweek ula pguur Yetu du pndiiš
(Markut 1.12-13; Luk 4.1-13)

1 Wi Yetu apēnaṅ pēn du meel kē Uhaaš wi Našibaṭi ušē ṅooṭa du *pndiiš, kē *Untaayi Uweek ukdo na pguura ado buṭaan. 2 Aṭo ṅnuur na ṅtejan iñeen ṅbaakēr bē aandee, wi ṅaṭepuṅ, kē ubon ušē de'a. 3 *Naguuru kē ašē ṅoga aji : « Woli iwo Abuk Našibaṭi, jakan na mnlaak mi mankak ipoom. » 4 Kē ateema aji : « Upiitana aji :

“Mēṅ uko ude ṭaṅ umēbanuṅ ubida wi ṅaan ṅṭup bṭi ṅankpēnuṅ ṭi mntum mi Našibaṭi ṅa.”✧ »

5 Kē Untaayi Uweek ukak aṅooṭa du Yerutalem ubeeka uyimanaan, apayana du bṭuk bi *Katoh Kaweek ki Našibaṭi duuṭ 6 ašē ji na a : « Woli iwo Abuk Našibaṭi, klut kajot. Kē hēnk di di upiitunṅ ṭi Ulibra wi Našibaṭi aji :

“Kē Našibaṭi aluṅ kaji na ṅwanjut ṅi nul ṅajeju ṭi iñen

kaṭi ihubta ṭi plaak ploṅ.”✧ »

⁷ Kē Yetu aji na wa : « Ukak apiitana aji :
“*Inwo kado katen me Ajugun Naṣibaṭi i nu
ahinan pdo uko wi ajakuṅ.*”✧ »

⁸ Untaayi ukak apayana du pnkuṅ ploṅ
pweek maakan aṣē diimana ṅtaak bti ṅi
umundu na mndēm mi ṅa, ⁹ aṣē ji na a :
« Dwulu iko yi bti woli iṅup adēmanaan. »
¹⁰ Wal mēntṅ kē Yetu aṣē ji na wa : « *Fatana,
ṭēpan iya! Upiitana aji :

“*Ajugun, Naṣibaṭi i nu ṭaṅ i i iwoon kadēman,
kē ul ṭaṅ i i iwoon kado kalempar.*”✧ »

¹¹ Wi wi untaayi uṣaaṅ aya aduka. Kē
ṅwanjut ṅaṣē bi aṅoga, alempara.

*Yetu awuḡṣa akak Galilay
(Markut 1.14-15; Luk 4.14-15)*

¹² Baṭup Yetu aji bawat *Yowan nabattaar
ukalabuṣ. Wi atiinkuṅ uko waṅ, awuḡṣa
wal mēntṅ akak du utaak wi *Galilay. ¹³ Apēn
du ubeeka wi *Nataret aya afēt du wi
Kapernawum. Uwo du kabaṅ ki bdēk,
kaṅog ṅtaak ṅi Fabulon na Neftaliya. ¹⁴ Uko
mēntṅ uyuuṅ kē uko wi *Itayi *Naṭupar
Naṣibaṭi abiiṅ aṭup udolanaa :

¹⁵ « *An, ṅtaak ṅi Fabulon na Neftaliya,
naṅṅogung bdēk bi Galilay du plut pi Yor-
dan,*

*nanwoon du Galilay di banwoon
baanwo bayuday bafētun!*

¹⁶ *Pntaali panwoon ṭi bdēm
pawin bjeehi bweek,*

*bjeehi bweek bapēn
ajeehan baṅaaṅ banwoon du dko di
bdēm bi pkeṭ. »✧*

¹⁷ Wal mēntṅ waṅ kē Yetu aṣē jun pjukan
aji : « Nawutan pjuban, naṭēlēṣ ṅbida, ṭiki
*Pṣih pi Naṣibaṭi paṅog pii pi. »

*Yetu adu baṭaṣarul babaakēr bateek
(Markut 1.16-20; Luk 5.1-11)*

¹⁸ Unuur uloṅ, Yetu apoṣ ṭi kabaṅ ki
*bdēk bi Galilay, aṣē win biintṅ batēb
banṭaarun, Fimoṅ andu'aniinṅ Piyeer, na
Andre, kē bakfēl bridiya du bdēk, bawo
baṭuh. ¹⁹ Aji na baka : « Naṭaṣaan, dkakanan
baṭuh baṅaaṅ. » ²⁰ ṭi dko mēntṅ kē babi duk
duk iridiya, aṭaṣa.

²¹ Aya alow btiṣu akak awin batēb
banṭaarun, *Yakob na *Yowan babuk ṅiintṅ

aloṅ anwoon katim ki Tebede. Bawo ṭi
bṭeem na aṣin baka, awo ṭi pboman iridiya,
kē aṣē du baka. ²² ṭi dko mēntṅ, kē baduk
aṣin baka na bṭeem, aṭaṣa.

*Yetu ajukan akuṭ ajeban baṅaaṅ
(Markut 1.39; Luk 4.44; 6.17-18)*

²³ Yetu aji ṅaaṅ na utaak wi *Galilay
bti kajukan ṭi itoh iṅehanaani, kabot kaṭup
*Uṭup Ulil Unuura wi *Pṣih pi Baṭi, kaje-
ban mmaak bti na pṭakēm bti ṭi baṅaaṅ.
²⁴ Katimul kapēnala ṭi utaak wi Firi bti, kē
baṣē ji baṭija bamaakal bti na biki iko iloṅ
iknooranunṅ: banwoon na ṅntaayi, bankjo-
tunṅ kako, na banyojuṅ iṅeen na ihoṭ kē
aji jeban baka. ²⁵ Baṅaaṅ baṭum maakan
baji babi kaṭaṣa, kawoona Galilay, utaak wi
ṅbeeka Iṅeen, ubeeka wi Yerutalem na utaak
wi *Yuda bti na utaak unwoon du plut pi
Yordan.

5

*Pjukan du Pnkuṅ
(Luk 6.20-23)*

¹ Wi Yetu awinunṅ baṅaaṅ baṭum aṣē paya
du pnkuṅ, aṭo. Baṭaṣarul babi aṅoga, ² kē aṣē
jun pjukan baka aji :

³ « Baṅaaṅ bannumiinṅ Naṣibaṭi ṭi ṅhaaṣ ṅi
baka banuurandēni
ṭiki *Pṣih pi Baṭi pawo pi baka.

⁴ Baṅaaṅ banwoon ṭi ṅwooni banuurandēni
ṭiki Naṣibaṭi aluṅ kayompan baka!

⁵ Baṅaaṅ banjoobunṅ bkow banuurandēni
ṭiki umundu bti uluṅ kawo wi baka.

⁶ Baṅaaṅ banklaanṅ pdo iko yi Naṣibaṭi
ajakunṅ na ṅhaaṣ ṅi baka bti, banuu-
randēni
ṭiki Naṣibaṭi aluṅ kawul baka kakēṣan
uko wi baklaanṅ.

⁷ Baṅaaṅ bankṅagiinṅ banuurandēni,
ṭiki Naṣibaṭi aluṅ kaṅaga baka.

⁸ Baṅaaṅ banwoon na ṅhaaṣ ṅjintṅ, banuu-
randēni
ṭiki baluṅ kawin Naṣibaṭi.

⁹ Baṅaaṅ bankṭijunṅ btiinkar banuurandēni
ṭiki Naṣibaṭi aluṅ kaji bawo babukul.

¹⁰ Baṅaaṅ biki bakhajanunṅ aji baṭaṣ
Naṣibaṭi, banuurandēni,
ṭiki Pṣih pi Baṭi pawo pi baka.

11 « Nanuurandëni woli babenjan, ahajanan, ačilandëran țiki naji națaşën. 12 Nalilaan, nawo țî mntan, țiki baluk bweek bayoonkan du bați. Naleșan kē hēnk di bahajanuñ kak *bațupar Nașibați biki țfa.

*Pnam na bjeehi bi umundu
(Markut 9.50; Luk 14.34-35)*

13 Yetu akak aji : « Nawo pnam pi umundu. Kē pnam pașē doona we woli payași ba? Nahilan kakakan kataabare ki pa i? Pawaan udooni, paji pafēl du bdig, bañaan kapoș pa.

14 « Nawo bjeehi bi umundu ji ubeeka unwoon du pnkuñ duuț wi bañaan bti bajaan bawin. 15 Ńaan aanji tehan unkaniya kașē fēt wa na kakana! Ńaan aji țep țep kațu wa du bko duuț ujeehan bañaan bti banwoon țî katoh. 16 Hēnk, nawo kawut udo wi nan unuura udo kajeehan ji unkaniya pa bañaan bti bawin, andolon ahilna adēman Nașibați Așinan anwoon du bați. »

Pjukan țî uko wi Bgah bi Moyit

17 Yetu akak aji na baka : « Nawutan kașal kaji dbi bi pba na *Bgah bi Moyit, na uko wi *bațupar Nașibați bajakuñ. Mēmbi bi ppēnan wa, dbi bi uko mēnt uhilna udolana. 18 Dțupan, manjoonan ma : Ji mboș na bați ņado kaba, nin uko umpoțētaanuñ țî Bgah uunkpēn bē iko yi bajakuñ bti iindolanaa. 19 Hēnk di uwoon, Ńaan anwoon aanktaș uko umpoțētaanuñ țî iko yi Bgah bajakuñ, așē jukan bañaan bado ji a, uñ mēntan akwoonuñ ampoțētaanuñ du *Pșih pi Bați. Kē anșaan ado iko yi Bgah bajakuñ akuț ajukan ya bañaan, uñ mēntan aluñ kawo naweek du Pșih pi Bați. 20 Dțupan, woli naanțaș uko wi Nașibați apel *bajukan Bgah na *bafaritay, naankhil pneej du Pșih pi Bați. »

*Pjukan țî uko wi udeeb
(Markut 11.25; Luk 12.57-59)*

21 Yetu akak ațiini aji : « Natiink uko wi bajakuñ na bateeman țfa : “*Tinkfiñ Ńaan*”[☆]; Ńaan ankfiñuñ atēntul aya kahepna du uruha. 22 Kē nji nșē țupan : Ńaan andebațeruñ atēntul aluñ kateem țî uko

wan du nawayēș. Ńaan anjakuñ na atēntul awo nayila aluñ kahepna țî uko wan du *uruha uweek. Ńaan anjakuñ na atēntul awo nawaan udooni awo i kafēlana du bdoo bi infernu. 23 Keeri woli iya pdo bțenjan du *bliit bi mngur pa Nașibați, așē leș kē atēntu adeebațeru, 24 dukan iko yi ibiinaanuñ țî kadun ki bliit bi mngur idun iya ikak țî ploolan na atēntu, ișē iwugșa ikak ibi iwul Nașibați bțenjan bi nu.

25 « Woli itool pya uruha na Ńaan i nakaan uhok, țaraan ikak țî ploolan na a, wi nahonuñ țî bgah, ji abi aňooțu du nawayēș, nawayēș aji na nalemparul awatu ukalabuș. 26 Dțupu, manjoonan ma : linkpēn da bē iinluk uko wi ițeetuñ te du pataka pbaaňșaani. »

*Pjukan țî uko pjuban pi piint
(Maci 18.8-9; Markut 9.43,47-48)*

27 Yetu akak aji : « Natiink uko wi bajakuñ na bateeman țfa : “*Tinkpiint na ahar Ńaan*.”[☆]

28 Nji kē nșē țupan : Ńaan antenuñ ahar Ńaan na ușal wi ppiint na a, adobi piint piint na a țî ușalul. 29 Woli pkēș pi nu pdeenu pațu'u ijuban, lookșen pa ifēl du kalowan : uhokan iwaan dko dlolan di uleefu kē di ifēlana du infernu na uleefu bti. 30 Kē woli kañen kadeenu ki nu kațu'u pjuban, falan ka ifēl du kalowan : uhokan iwaan dko dlolan di uleefu kē di ifēlana du infernu na uleefu bti.

31 « Ulibra wi Nașibați ukak aji : “*Ńaan ankdookuñ aharul awo kawula kakaarta kankyuujun kē bniim babaa*.”[☆] 32 Kē nji nșē țupan : Ńaan andookuñ aharul anwoon aampiint na nin Ńaan alon nampați ațu aharul mēnt pjuban pi piint woli aniimar na Ńiint alon ; kē Ńaan anniimuñ Ńaăț i badookuñ țî bniim, ajuban pjuban pi piint. »

Pjukan țî uko wi pmehna

33 Yetu akak ajukan aji : « Nakak atiink kak uko wi bajakuñ na bateemun : linkgar pmehna pi nu, iwo kado uko wi ihoñuñ țî kadun ki Ajugun[☆]. 34 Kē nji nșē jakan nawutan kamehna nin : nawutan kamehna țî bați, țiki dul di di Nașibați ajaan ațo kașihna ; 35 nawutan kamehna

☆ 5:21 Ppēn 20.13. ☆ 5:27 Ppēn 20.14. ☆ 5:31 Pleșan 24.1. ☆ 5:33 Bgah 19.12; Mnfen 30.3; Pleșan 23.22-24.

ti mboş ʒiki manwoon dko dpafni ihoʒ di nul ; nakmehna ʒi Yerutalem, ʒiki dawoon ubeeka wi *Andemuŋ Maakan. ³⁶ Kmehna kak ʒi bkowu, ʒiki iinhina kakakan kawel kaloolan ki ba kakak kafaat keme kajen. ³⁷ Pdinan pi nan pawoon pdinan na manjoonan, ke ppok pi nan pawoon ppok na manjoonan. Uko umpafuŋ ʒi nʒup menʒ uwoona du *Untaayi Uweek.* »

Pjukan ʒi uko wi plukan

³⁸ Yetu akak aji na baka : « Natiink uko wi bajakuŋ ʒfa : “Woli ʒnaan alookʒu pkęʒ ; lookʒana pi nul, woli akitu pniin, kitana pi nul.*” ³⁹ Ke nji nʒe jakan, nawutan kaneenan uleefan ʒnaan anʒaluŋ pdolan buʒaan. Naʒepen ʒep nadoki woli ʒnaan akobu kaŋen ʒi kajeem kadeenu, kdeka kundu. ⁴⁰ Woli anʒal pnooʒu uruha kayeenknu kamiʒa, doon iwula kak bayeti bi nu. ⁴¹ Woli ʒnaan aʒu'u ppoʒ dko danlowuŋ, poʒan na a dko dampeluŋ dko menʒ nʒaaʒ nʒteb. ⁴² Woli ʒnaan aŋehanu, ʒenana ; woli ʒnaan anʒal pʒeeʒu, wutan kadeka feʒ. »

Naŋalan baʒooradan (Luk 6.27-28,32-36)

⁴³ Yetu akak ajukan aji : « Natiink uko wi bajakuŋ ʒfa : “Nalan atenʒu* ipok naʒooradu.” ⁴⁴ Ke nji nʒe jakan : Naŋalan baʒooradan nakuʒ naŋehandër bankfepanaŋ Naʒibaʒi awul baka bnuura, nado kado bampokanaŋ bnuura. Nakaan nado kaŋehan Naʒibaʒi pa bankʒupuŋ uko wi nan buʒaan, pa bankhajananaŋ. ⁴⁵ Nadiiman henk, ke nawo babak Naʒibaʒi Aʒinan anwoon du baʒi. Ul andoon bnuur ke baktër pa bado buʒaan na bado bnuura, abot ado uʒubal ke ukjot ʒi baʒool na ʒi banwoon baanwo baʒool. ⁴⁶ Woli naŋal banʒalanaŋ ʒaŋ, ubeeb uhoŋ wi wi nakaan ba? Bakobraar daaʒa badoo ji bado haŋ. ⁴⁷ Woli bayiʒan ʒaŋ biki najaŋ nawul mboş, nado uko ulon undemuŋ i? Banwoon baanfiyaar Naʒibaʒi badoo ji bado haŋ. ⁴⁸ Nawoon bajinʒ baʒool jibi Aʒinan anwoon du baʒi awoon najinʒ naʒool ʒi iko bti. »

* 5:37 Untaayi Uweek keme : “buʒaan”. ☆ 5:38 Ppen 21.24; Bgah 24.20; Pleʒan 19.21. ☆ 5:43 Bgah 19.18. * 6:13 Untaayi Uweek keme : “buʒaan”.

6

Pjukan ʒi uko wi pʒenk banwaanuŋ

¹ Yetu akak aji na baka : « Naʒaafaraan kayuuj ʒi kadun ki baŋaan ke naʒaʒ uko wi Naʒibaʒi ajakuŋ kahilna ʒaŋ kawinana ʒi baka. Woli nado haŋ naankluŋ kayeenk baluk bi Aʒinan anwoon baʒi. ² Woli iʒenk keeri ʒnaan anwaanuŋ, wutan kado kapiitar. Henk di balagare bajaŋ bado du *itoh iŋehanaani na du igah, baŋaan bahilna bado kademan baka. Na manjoonan, dʒupan, badobi yeenk yeenk baluk bi baka. ³ Ke iwi, woli iʒenk ʒnaan anwaanuŋ, kaŋenu kamayu kaanwo kame uko wi kadeenu kawuluŋ, ⁴ uʒen wi nu uhilna uwo uunkmeeʒana. Woli ido haŋ, Naʒibaʒi ʒaaʒ anjaŋ awin iko yi baŋaan bawoon baanji bawin, aluŋ kaluku. »

Pjukan ʒi uko wi pŋehan Naʒibaʒi (Luk 11.2-4)

⁵ Yetu akak ajukan aji : « Ke woli naŋehan Naʒibaʒi, nawutan kado ji balagare : woli baŋehan Naʒibaʒi, baji baŋal kanaʒ du *itoh iŋehanaani na du nʒaʒ bgah baŋaan bahilna bawin baka. Dʒupan, na manjoonan, badobi yeenk yeenk baluk bi baka. ⁶ Ke iwi, woli iŋehan Naʒibaʒi, neejan du meeʒ di nu, idet bgah, iŋehan Naʒibaʒi ʒaaʒ, awo da na iwi ʒaŋ. ʒaaʒ anjaŋ awin iko yi baŋaan bawoon baanji bawin, aluŋ kaluku.

⁷ « Woli naŋehan Naʒibaʒi, nawutan kado kaʒup iko itum kakaleʒ ji banwoon baanfiyaar Naʒibaʒi : baʒal aji woli baʒum bʒup, Naʒibaʒi katiink baka. ⁸ Nawutan kado ji baka, Aʒinan ame bnuura uko wi nanumiin ji nabi nado kahepara wa.

⁹ « An, keeri, woli naŋehan Naʒibaʒi na-jaan naji :

Aʒinun inwoon du baʒi,
baŋaan bti badinan ke iyamani,

¹⁰ pʒihu pabi,
uko wi inʒaluŋ udolana
ʒi mboş ji du baʒi.

¹¹ ʒenun nʒa uko ude wi nnumiin.

¹² Miirun pjuban pi nun
jibi un nkaŋ aji nmiir banjubanuŋ un.

¹³ Kwutun nʒo buʒaan woli baguurun

işë ibuuranun ti *Untaayi Uweek.*
[Iwoon ajug pşih, mnhina, na *mndëm te
mñto. Uwo hañ.]

14 « Enhën, woli namiir bañaan ban-
jubananañ, Aşinan anwoon baţi akak
kamiiran ; 15 kë woli naanji namiir ban-
jubananañ, Aşinan kak aankmiir pjuban pi
nan. »

Pjukan ti uko wi pyiman

16 Yetu akak aji na baka : « Woli nayi-
manii, nawutan kajooñan jibi balagare ba-
jaan bado : baji bañoñaran kaara, bañaan
bahilna bawin kë bayimani. Na manjoo-
nan, dtupan, badobi yeenk yeenk baluk bi
baka. 17 Kë iwi, woli iyiman, këran uleef
na ukëra ulil ptekëñ ibot iñow këş, 18 bañaan
bawutna kame kë iyimani, Naşibaţi Şaaş tañ
anwoon da aji win iko immeniin, amee.
Şaaş anjaan awin iko yi bañaan bawoon
baanji bawin aluñ kaluku. »

Pyok pi baţi (Luk 12.33-34)

19 Yetu akak ajiini aji : « Nawutan kado
kala pyok ti umundu wi, wi nbob na njof
njajaan natok iko, wi bakiiñ bajaan bajip.
20 Naţëpën ţëp nado kala pyok pi baţi, ban-
woon baanwo na nbob na njof nkanţoki bka
bi nan, bawoon baanwo na bakiiñ bankjipi.
21 Dko di bka bi nu bawoon, dul di di kaţëb
ki nu kakwoon. »

Pkëş pawoon bjeehi bi uleef (Luk 11.34-36)

22 Yetu akak aji : « Këş kawoon unkaniya
wi uleef ; woli këşu kawo kjeb, uleefu bti
uwo ti bjeehi. 23 Kë woli këşu kafëli, uleefu
bti uwo ti bdëm. Woli bjeehi banwoon ti iwi
bawo bdëm, ikeer awo ti bdëm bweek! »

Naşibaţi na itaka (Luk 16.13)

24 Kë Yetu akak aji : « Nin ñaan aan-
hil kalempar başih batëb : apok alon
kañal undu, këme amëban alon, kaşë beeh
undu. Naanhinan kalempar Naşibaţi kabot
kalempar itaka. »

Nahañan Naşibaţi (Luk 12.22-31)

25 Yetu akak ajukan aji : « Uko wañ
ukaan kë njakan, nawut kaţaaf uko ude
[na udaan] wi nanumiin pa ubida, këme

iko iwohara yi nanumiin pa uleef wi nan.
Ubida uumpel uko ude i? Kë uleef, uumpel
imişa i? 26 Natenan nkat: ñaanji natepi,
ñaanji nakit, ñaanji nahank ti inkuti, kë Aşinan
anwoon baţi aşë ji wul ña uko ude! Mëñţ
an napelun ña i? 27 Ahon ti an ahilanun
ti manţaaf kahoţalëş unuur uloolan tañ ti
ubida wi nul? 28 Kë we uwoon ptaaf uko
uwohara? Natenan iteeñ yi ugof wi uţeeh
jibi ijaan idëm : iinji ilemp, iinji işiir. 29 Kë
nşë jakan, Falomon naşih, ti pdëm pi nul
bti, aambaan kañëgi'aara ji kalon ti ya.
30 Ujaagal uwo nta du uţeeh, faan balun
bafël wa du bdoo, kë Naşibaţi aşë ji woh-
rana woharan wa iko inuura. An, nan-
woon naanfiyaar akëşan, nameen na man-
joonan kë aluñ kawoharënan kak kapelan.
31 An kak, nakhaajala, nakbi kaduka duka
ti pla uko ude këme uko udaan, këme uko
uwohara. 32 Iko yan yi yi banwoon baan-
fiyaar Naşibaţi bajaan babi wo wo ti bla, kë
an, Aşinan anwoon du baţi ame kë nanuma
iko mëñţ bti. 33 Nawo i kaţëp ţëp duna kala
pneej du Pşih pi nul na pdo uko wi ajakuñ
uwo utool, kaşë kayeenk kak iko mëñţ bti.
34 Nawutan keeri kaţaaf uko wi faan : faan
dawo di Naşibaţi. Unuur unjinţi na unoor
wi wa. »

7

Nawutan kado katen buñaan di batëñtan

1 Yetu akak aji na baka : « Nawutan kabi
kaduka duka ti pten buñaan bi batëñtan,
Naşibaţi awutna katen bi nan. 2 Jibi nak-
tenun batëñtan, hënk di di Naşibaţi aklun
katenan ; kë kaniibi ki nakniibnun, kul
ki ki bakluñ kaniibnan. 3 Ibaa tenar we
katëmal kanwoon ti pkëş pi atëñtu, aşë duk
pmul panwoon ti pi nu? We ukaan ba?
4 Hum di di ihinanun kaji na atëñtu, “ayıñ
naan, biin mpënanu katëmal ti pkëş” aşë
duk pmul panwoon ti pi nu? 5 Iwi nataaki,
duni ipënan pmul panwoon ti pkëş pi nu!
Woli ipënan pa kbaa hil kawin bnuura,
kapënan katëmal kanwoon ti pkëş pi atëñtu!
6 « Nakwul nbuş uko unyimanun, kaţi
ñakakaran ñadum ; nakfël wuuru wi nan ti
ihoţ yi nkuma kaţi ñabi ñapoş poşan wa. »

Nañehaan Naşibaţi Aşinan (Luk 11.9-13)

⁷ Yetu akak ajukan aji : « Nañheaan, nalun kayeenk, nalaan, nalun kawin, nakob kobaan, balun kahaabëšan. ⁸ Hënk di uwoon, ñaan aññehanun aka, anklaan awin ; kë ankob kobanun, bahaabëşa.

⁹ « Ahoñ ti an i i abukul akñehanun kapoom aşë wula plaak? ¹⁰ Këme añehana uţëb aşë wula upula ba? ¹¹ Woli an nandoon awo bado buţaan name pwul babukan iko inuura, naşalanun ñyaaş hum ni ni Aşinan i baţi ahilanun kaţen bankñehanulun iko inuura?

¹² Kë hënk di di nawoon kado bañaan uko bti wi nañalun badolan. Uko wañ wi wi *Bgah bi Moyit na *baţupar Naşibaţi bakanun. »

Plëman pamminun (Luk 13.24)

¹³ Yetu aţiini na baka aji : « Natamaan naneejna plëman pamminun. Plëman na bgah injaan iñoot ñaan du dko di akyaan katoknaana ihaani, kë batum baji baţëpna ya. ¹⁴ Kë plëman na bgah inşaan aji iñoot ñaan du dko di akkaani ubida işë miñ, kë bañaan bantiinku bajaan bawin ya kaţëpna ya.

¹⁵ « Nalipariin bandaarun aji bawo *baţupar Naşibaţi. Baji babi ti an kawo ji ñkaneel aşë wo du ñhaaş ni baka ññiin ñanjooţun. ¹⁶ Nalun kayikrënaan baka ti mnwo mi baka. Ñaan aanhilan kamar mbut ti byuw, këme mnjaak ti bţëmpël. ¹⁷ Bko bjeb baji bawul mbuk mnuura, kë bko bmaakal baji bawul mbuk mnwuţaan. ¹⁸ Bko bjeb baanhil pwul mbuk mwuţaan, kë bko bmaakal baanhil pwul mbuk mnuura. ¹⁹ Bko banwoon baanji bawul mbuk mnuura baji bafal kafël du bdoo. ²⁰ Kë hënk di di naklun kayikrënaan bañaan mënt ti mnwo mi baka.

²¹ Mënt bañaan bti bankjaknun “Ajugun, Ajugun” bakneejun du *Pşih pi Baţi, ankdolun ţañ uko wi Paapa i baţi anjalun akneejun da. ²² Unuur mënt batum balun kajakën : “Ajugun, Ajugun, jëm ti katim ki nu ki ki ñţupnun Uţup wi Naşibaţi i, adook ñntaayi abot ado mlagre mntum i?” ²³ Wal mënt, dji na baka : “Mëmbaan kame'aaran ; nalowaan, an nanwoon naanji naţaş Bgah bi Naşibaţi.” »

Itoh itëb (Luk 6.47-49)

²⁴ Yetu akak aji : « Hënk, woli ñaan atiink ñţup ni naan ni, abot aţaş ña, awo wo ji ñaan natit anniwun katohul, apaf ka ti mnlaak. ²⁵ Uşubal ubii, kë meel mampaari, uyook kë unaţa akëk ; kë kaanjoti, ţiki kajip adiilën, apaf ti mnlaak. ²⁶ Kë anşaan atiink ñţup ni naan ni aşë wo aanktaş ña awo ji ñaan anwoon aantiti, anniwun katoh ti pyiw. ²⁷ Uşubal ubii, kë meel mampaari, kë uyook unaţa akëk, kë kajot atoka bti. »

²⁸ Wi Yetu aţiiniñ hañ aba, bañaan bañoñar pjukan pi nul, ²⁹ ţiki aanji jukan ji *bajukan Bgah biki baka, aji jukan na pdiim pi naşih.

8

Yetu ajeban ñiinţ ammaakun bdoo (Markut 1.40-44; Luk 5.12-14)

¹ Yetu awala du pnkun, kë bañaan batum başë wo ti pţaş. ² Ñiinţ alon ammaakun bdoo abi, añaoga, aşë jot ti ihoţul, afët kaara ti mboş aji na a : « Naweeek, woli inali, ihinan kajebanaan, nkak njinţ. » ³ Yetu atar kañen abana, aşë ji : « Aa, dñali, kakan ijinţ. » Ti dko mënt kë pmaak pi bdoo pabi pën pën ti a. ⁴ Kë aşë ji na a : « Wutan kaţup nin alon uko unţëpun, duni iya iwinana du *naţenjan Naşibaţi ibot ido bţenjan bi Moyit ajakun pa bañow bi nu kadiimanaan bañaan bti kë ijebi. »

⁵ Yetu aneej ubeeka wi Kapernawum, kë naweeek i bangoli iñeen-week alon aşë bi añaoga akooţa ⁶ aji : « Naweeek, nalempar naan amaak apiinţ du katoh, ayoj iñeen na ihoţ, ahaj maakan. » ⁷ Yetu ateema aji : « Nya, dya kajebana. » ⁸ Naweeek i bangoli kë aşë ji na a : « Naweeek, dpoţ pa ibi ineej ti katoh naan, bë işale ţup uţup uloolan ţañ, nalempar naan kabi jeb jeb. ⁹ Nji kak dka anşihnun, abot awo na bangoli biki nşihun, woli dji na alon ti baka : “Yaani” aya, aji na undu “Biini” abi. Woli dkak aji na nalempar naan : “Dolan uko wi!” Ado wa. »

¹⁰ Wi Yetu atiinkun uko wañ aşë maţ naweeek i bangoli maakan, aji na banktaşulun : « Dţupan na manjoonan, ti Itrayel bti, mëmbaan kawina ñaan alon anfiyaari ji i. » ¹¹ Dţupan, batum balun

kawoona n̄taak bti n̄i umundu, kaṭo kade du P̄sh̄i pi Baṭi na *Abraham, *Itaak, na *Yakob bateemun. ¹² Kē bañaan̄ bambiin̄ aka na pneej du P̄sh̄i pi Baṭi, baṣē fēlana bdig, du dko di bdēm, dul di bakluṅ kawooni, kadeebaṭ kadohrēn.

¹³ Kē Yetu aṣē ji na naweek i bangoli : « T̄iṣan! Naṣibaṭi ajeban namaakal i nu, ṭiki ifiyaar aji ado haṅ. » Kē nalemp ajeb ṭi dko mēnt̄.

Yetu ajeban bamaakal batum
(Markut 1.29-34; Luk 4.38-41)

¹⁴ Yetu aya du uko Timon̄ Piyeer, aṣē tēnk̄ kē anin aharul apiin̄ṭi, kē uleef uyik na a. ¹⁵ Abana ṭi kañen, kē pmaak papēn̄ ṭi a, kē anaṭa awul baka pde.

¹⁶ Wi utaakal ubanuṅ, baṭija bañaan̄ batum biki n̄ntaayi n̄akyewlēnuṅ, kē ado pdiim̄ ploodan̄ adook n̄ntaayi abot ajeban bamaakal bti, ¹⁷ Hēnk̄ di uko wi *Itayi *Naṭupar Naṣibaṭi ajakuṅ udolaniin̄:

“Ajeṭ p̄ṭakēm̄ pi nun̄ abot akun̄a mmaak mi nun̄.✧”

Naṭaṣar Yetu awo kawul uleeful bti
(Luk 9.57-62)

¹⁸ Wi Yetu awinuṅ kē bañaan̄ batumi kē aṣē ji na baṭaṣarul baya bdēk umban̄ wundu. ¹⁹ Wal mēnt̄, kē *najukan Bgah alon̄ aṣē ji na a : « Najukan, dko di ikyahan̄, dṭaṣu da. » ²⁰ Kē Yetu aṣē teema aji : « N̄nfēs̄ n̄aka ihēr, kē n̄kat n̄aka intan̄, kē *Abuk N̄iin̄ṭ̄ aṣē wo aanka dko dpafni bkow. »

²¹ Alon̄ kak ṭi baṭaṣarul aji na a : « Naweek, duni ṭenēn̄ te umoyēn̄ Paapa. » ²² Kē Yetu aji na a : « Ṭaṣaan̄, iwut bakaṭ baya bamoy bakaṭ biki baka. »

Yetu aṭañan ukēk
(Markut 4.35-41; Luk 8.22-25)

²³ Yetu apaya wal mēnt̄ ṭi bṭeem, kē baṭaṣarul bakak apaya na a ṭi ba aya. ²⁴ Ukēk uweek umara mara anaṭa, kē n̄maaron̄ n̄ado wun bṭeem. Yetu kē aṣē n̄oyēnt̄. ²⁵ Baṭaṣarul bañoga ahuma aṣē huran̄ aji : « Ajugun, buuranun, n̄keṭ! » ²⁶ Kē Yetu aṣē ji na baka : « we ukaan̄ kē naklēnk̄ ba, an̄ nanwoon̄ naanfiyaar akēṣan? » Anaṭa wal mēnt̄, anoman na uyook na meel mi bdēk kē dko dayompandēri. ²⁷ Bañon̄ar

maakan aṣē ji : « N̄aan̄ i awo ahon̄, kē uyook na meel n̄ado ji n̄atiinka? »

Yetu ajeban biin̄ṭ̄ batēb̄ biki n̄ntaayi n̄aneejuṅ

(Markut 5.1-20; Luk 8.26-39)

²⁸ Wi Yetu abanuṅ du plut, du utaak wi Bagenaterēn̄, kē biin̄ṭ̄ batēb̄ banwoon̄ na n̄ntaayi baṣē pēnna du pnguran̄ abi ayit na a. Bajooṭ maakan kē nin̄ n̄aan̄ alon̄ aando n̄oom̄ n̄oom̄ p̄ṭēpna bgah mēnt̄. ²⁹ Biin̄ṭ̄ mēnt̄ bawo ṭi phuuran̄ aji : « Inumi'un̄ we ba, abuk Naṣibaṭi? Ibi bi pyewlēnun̄ ji unuur wi pwayēs̄ ubi udo kaban̄ i? »

³⁰ Batani bweek bi n̄nkuma blon̄ bawo ṭi kañog dko mēnt̄, aṣuuñ. ³¹ Wi wi n̄ntaayi n̄aṣaan̄ akooṭ Yetu aji na a : « Woli in̄al pdookun, kdolon̄ n̄neeṭ̄ ṭi batani bi n̄nkuma n̄i. » ³² Kē aji na n̄a n̄aya, kē n̄apēn̄ aya neej du n̄kuma. Ṭi dko mēnt̄, kē batani bti baṣē wor woran du pnkuṅ aneej du meel ayoora. ³³ Bayafan̄ bajug batani bajiṅ na p̄ṭi aṣē ya kakalēs̄ ubeeka uko unṭēpuṅ bti na uko undolon̄ biin̄ṭ̄ biki n̄ntaayi n̄abiin̄ aneej. ³⁴ Kē bañaan̄ bti banfēṭuṅ ṭi ubeeka baṣē ṭool pya du Yetu. Wi bawinaarulun̄ win aṣē kooṭa apēn̄ ṭi utaak wi baka.

9

Yetu ajeban n̄iin̄ṭ̄ anyojuṅ ihoṭ
(Markut 2.1-12; Luk 5.17-26)

¹ Yetu apaya ṭi bṭeem, amuur bdēk aṣē ya du ubeeka wi nul. ² Kē bañaan̄ balon̄ baṣē ṭija n̄iin̄ṭ̄ alon̄ anyojuṅ ihoṭ, ampiin̄ṭuṅ ṭi kajiiñ. Wi Yetu awinuṅ p̄fiyaar pi baka, aṣē ji na n̄iin̄ṭ̄ naṭakmaan̄ : « N̄iin̄ṭ̄u, haṭan̄, ipekadu yi nu ipēnanaa. »

³ Kē *bajukan Bgah balon̄ baṣē hoopāṭēr aji : « N̄iin̄ṭ̄ i akar Naṣibaṭi! » ⁴ Kē Yetu, ammeen̄ n̄ṣal n̄i baka aṣē ji na baka : « we ukaan̄ kē nawo na n̄ṣal n̄wuṭaan̄ n̄an̄ ba? » ⁵ We uyojuṅ ba : p̄ji na n̄iin̄ṭ̄ i : “Ipekadu yi nu ipēnanaa” kēme “Naṭiin̄ ipos”? ⁶ Natenan̄, nabaan̄ ame kē Abuk N̄iin̄ṭ̄ aka mn̄hina mi p̄pēnan̄ ipekadu ṭi mboṣ. » Wi wi aṣaan̄ aji na n̄iin̄ṭ̄ naṭakmaan̄ : « Naṭiin̄, ijeṭ kajiiñ ki nu, iṭiṣ̄ katohu! » ⁷ N̄iin̄ṭ̄ anaṭa ṭi dko mēnt̄, aṭiṣ̄ katohul. ⁸ Wi p̄ntuk̄ pi bañaan̄ pawinuṅ uko mēnt̄, palēnk̄ maakan, aṣē wo

✧ 8:17 Natenan̄ ṭi Itayi 53.4; na ṭi 1 Piyeer 2.21-24.

ti pbeeb Naşibaŋi ti uko wi awulun bañaan mnhina mntënt mi.

*Yetu adu Maci
(Markut 2.13-17; Luk 5.27-32)*

⁹ Wi Yetu apënuŋ, awin ñiint alon anwoon katim ki Maci kë aŋo du dko di aklempnuŋ, aji kobraar daaşa. Kë ašë ji na a : « Ƨaşaan! » kë Maci anaŋa aŋaşa. ¹⁰ Yetu aya Ƨo ade du katoh ki Maci, kë bakobraar daaşa batum na bañaan balon batum biki bajaan badu bado buŋaan bašë wo da, bawo ti pde na a, ul na baŋašarul. ¹¹ *Bafaritay bawin uko mënt ašë ji na baŋašar Yetu : « we ukaan kë najukan i nan akde na bakobraar daaşa na bado buŋaan ba? » ¹² Kë Yetu antiinkunŋ baka ašë ji : « Mënt bañaanŋ banwoonŋ bajeb banumiinŋ nakuraar, bamaakal banumi'ulun. ¹³ Nayaan najuk uko wi uŋup wi ujakunŋ: “Mñaŋa mi mi nnumiinŋ, mënt pñaak pi nntaam pi pi nnumiinŋ.”* Yetu akak aji na baka : Mëmbi bi pdu bañaanŋ banşalunŋ aji bawo batool, dbi bi pdu bandinanunŋ aji bawo bado buŋaan. »

Yetu aŋiiniyaan pyiman

¹⁴ Baŋašar Yowan bañog Yetu ašë ji na a : « we ukaanŋ kë un na bafaritay nji nyiman kë baŋašaru bašë wo baanji bado haŋ? » ¹⁵ Kë Yetu ašë teem baka aji : « Ƨi unuur wi bniim, ñaanŋ ahilan kado bañaanŋ bambiinŋ bniim bajooŋan ji bawo na puum i wal wi naniim ahumuŋ da? Kë wal ušë bi wi naniim akjejaniinŋ. Bayiman Ƨi nnuur mënt. ¹⁶ Ñaanŋ aanji jej kalëmënt kahalü kabamna kamişa kaŋaf, woli ñaanŋ ado haŋ kalëmënt kahalü kaji kapul ital yi ubamna, dko dantowiinŋ dabaa haan haan maakan!

¹⁷ « Nin ñaanŋ alonŋ kak aanji Ƨu poot phalu Ƨi nbuuli nŋaf, ado le haŋ poot phalu puŋ pafom nbuuli, poot katula Ƨi mboş, nbuuli katoka. Kë ñaanŋ ašë wo kaŋu poot phalu Ƨi nbuuli nhalu, poot na nbuuli nşaşë wo njob. »

*Yetu ajeban ñaaŋ alonŋ akuŋ anaŋan poonu abuk Jayirut Ƨi pkeŋ
(Markut 5.21-43; Luk 8.40-56)*

¹⁸ Yetu ahum kaŋiini, kë naweek alonŋ i *katoh kañehanaani ki bayuday ašë bi añoga aŋup Ƨi kadunul ašë ji : « Abuk naan abaa

keŋ keŋ hënkunŋ. Biin ipafa kañen ajebna. » ¹⁹ Kë Yetu anaŋa na baŋašarul aŋaşa.

²⁰ Wal mënt kë ñaaŋ alonŋ anwoonŋ na pmaak pi ptula pñaak nşubal iñeen na nteb ašë ñog Yetu Ƨi kafet, aban kambiint ki kamişa ki nul, ²¹ ašë ji Ƨi uşalul : « Woli dhinan Ƨañ aban kamişa ki nul kajeb. »

²² Yetu akok awina ašë ji : « Haŋan ñaaŋu, pfiyaar pi nu pajebanu. » Ƨi dko mënt kë ñaaŋ abi jeb jeb.

²³ Wi babanuŋ du uko naweek i katoh kañehanaani kë Yetu ašë win bateen puum* na bañaanŋ banyewliinŋ ašë ji : ²⁴ « Napënan : Poonu aankeŋi, aŋoyëntŋ njoyëntŋ. » Kë bañaanŋ bašë beŋa. ²⁵ Wi wi adolunŋ bañaanŋ kë bapëni, ašë mëban poonu Ƨi kañen kë anaŋa. ²⁶ Uko mëntŋ upënala Ƨi utaak mëntŋ bti.

Yetu ajeban bakuul batëb

²⁷ Yetu atool pya, kë bakuul batëb bašë wo Ƨi pŋaşa ašë huuran aji : « Abuk Dayiŋ ñagi'un! »

²⁸ Wi abanuŋ du katoh, kë bakuul bukuŋ bašë bi añoga, kë ašë ji na baka : « Naşal aji dhil pdo uko wi nakheparaanunŋ i? » Kë bateema aji : « Naweek, ihili. » ²⁹ Kë ašë ban baka keş wal mëntŋ aji : « Uwoon jibi nafiyaaruŋ. » ³⁰ Keş ki baka kë kaşë haabşa. Yetu abëg baka wal mëntŋ aji : « Naŋaafaraan kaŋup ñaanŋ! » ³¹ Kë bukal, wi bapënuŋ, ašë ŋup bañaanŋ bti Ƨi utaak.

*Yetu ajeban ñiintŋ ambişunŋ bŋup
(Luk 11.14-15)*

³² Wi Yetu na baŋašarul bakpënuŋ, kë bašë Ƨija ñiintŋ alonŋ ambişunŋ bŋup Ƨiki untaayi ulonŋ uneej Ƨi a. ³³ Yetu adook untaayi, kë ñiintŋ ašë bi jun jun bŋup. Bañaanŋ bañonar ašë ji : « Nin nëmbaanŋ kawinara uko utëntŋ wi Ƨi *Itrayel! » ³⁴ Kë *bafaritay bašë ji : « Uweek wi nntaayi uwululunŋ mnhina mi pdook nntaayi. »

Yetu añaga pntuk pi bañaanŋ

³⁵ Yetu aji Ƨëp Ƨi nbeeka na nfeŋ bti, kajukan du itoh iñehanaani, kaŋup Uŋup Ulil Unuura wi Pşih pi Baŋi kabot kajeban mmaak bti na pŋakëm bti mi bawoonaanunŋ. ³⁶ Wi Yetu awinunŋ pntuk pi bañaanŋ ašë ñaga pa, Ƨiki banoor baamme uko wi bakdolunŋ awo ji

* 9:13 Hotey 6.6. * 9:23 Bateen puum : Bayuday woli ñaanŋ akeŋa keŋ baji babi kateen teen.

ɲkaneel ɲanwoon ɲaanka nayafan. ³⁷ Wal mēnt̄ kē ašē ji na baṭašarul : « Kakit kadēmi, kē balemp bašē tiinkēt̄ ; ³⁸ nakooṭan ajug kakit ado balemp babi kakit. »

10

Banjañan iñeen na batēb biki Yetu
(Markut 3.13-19; Luk 6.12-16)

¹ Yetu adu baṭašarul iñeen na batēb ašē wul baka mnhina mi pdook ɲntaayi, na mi pjeban mmaak bti na pṭakēm bti. ² Itim yi banjañan iñeen na batēb mēnt̄ yii yi : Fimon ɲi bajaan badu Piyeer na Andre aṭa'ul ; Yakob na Yowan babak Febede ; ³ Filip na Bartelemi ; Tooma na Maci nakobraar daaša ; Tade na Yakob abuk Alfe ; ⁴ Fimon ɲi bajaan badu nagutar utaak na Yuda Itkariyot, ambiin adek Yetu kafet̄.

⁵ Banjañan iñeen na batēb mēnt̄, Yetu ayil baka aji na baka : « Nawutan kaya du banwoon baanwo bayuday na du ɲbeeka ɲi utaak wi *Tamariya. ⁶ Nayaan du bañaan biki Itrayel, banwoon ɲi ɲkaneel ɲanneemun. ⁷ Nayaan naṭup baka kē Pših pi Baṭi pañogi. ⁸ Najebaan bamaakal, nanaṭaan banket̄un, najinṭaan bammaakun bdoo, nadookan ɲntaayi. Nayeenk bē naanluk nin ukoolan, nawulan nawut kado kaṣal baluk. ⁹ Nakṭij nin uuuuru, nin untaam, nin pataka ṭi ɲmbootu ɲi nan pa pnugna uko ulon. ¹⁰ Nakṭij nin umañ pa bayaaš, nawutan kaya na kamiša kalon na iṣapaat ilon na panduk. Nalemp aka na pluka ujenk wi nul. »

¹¹ Yetu akak aji na baka : « Ubeeka kēme ufet̄ wi nakbanaan, nadolan bayujan ñaan anwoon nanuura, naya naheta da te wal wi nakyaan. ¹² Woli naneej ṭi katoh, nawulan baka mboš naji : “Bnuura bawo ṭi an.” ¹³ Woli bañaan biki katoh mēnt̄ bawo banuura, bnuura bi nañehanun baya ṭi baka ; woli baanwo banuura, bnuura bi nan kakak du an. ¹⁴ Kē woli baanyeenkan abot awo baantiinkan, napēnan ṭi katoh mēnt̄ kēme ṭi ubeeka mēnt̄ nabot nadan danan pdēpalēn ṭi ihoṭ yi nan nadiimanaan kē bado buṭaan. ¹⁵ Na manjoonan dṭupan, ṭi unuur wi pwayēš uko wi Naṣibaṭi aklun kado ubeeka mēnt̄ utam kapel wi biki ɲtaak

ɲi Fodom na Gomora. ¹⁶ Natenan, dyilan ɲi ɲkaneel ṭi ptoof pi ɲñiin ; nadoon kalipara keeri ɲi ɲpula nabot najinṭ ɲhaaš ɲi ɲbalab ɲfaatal. »

Mnhaj mankmbiin

(Markut 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁷ Yetu akak aji na *banjañan : « Nali-pariin bañaan; balun kaṭijan du ɲruha kabot kakoban du *itoh iñehanaani ; ¹⁸ balun kañooṭan du kadun ki bantun na ki baših ṭiki nafiyaarēn. Wal mēnt̄, nahilna naṭup ṭi kadun ki baka na ki ɲtaak bti uko wi nameen ṭi ɲji. ¹⁹ Kē woli baṭijan uruha, nakhaajala kado kala uko wi nakyaan kaṭup kēme jibi nakyaan kaṭup : uko wi nakyaan kaṭup ubi ṭi bkowan wal mēnt̄. ²⁰ Mēnt̄ an nakyaan kaṭiini, *Uhaaš wi Naṣibaṭi Aṣinan uklun kaṭēpna ṭi an kaṭiini.

²¹ « Ñaan alun kakeešaar abuk ašin kado bafiña. Ašin napot̄ alun kakeešaar abukul kado bafiña ; bapot̄ banaṭara bajug baka kado bafin baka. ²² Bañaan bti bašooran ṭiki nafiyaarēn ; kē anšaan amēban kalintan te kaban, abuur. ²³ Woli badookan du ubeeka ulon, nanaṭiin naya du ulon umpaṭi. Na manjoonan, dṭupan, naankba ɲbeeka ɲi Itrayel bti bē *Abuk Ñiinṭ aambi.

²⁴ Yetu akak aji : « Baanhil kamēban bnuura najuk kapelan najukan, kēme nalemp kapelan i aklemparun. ²⁵ Bašale mēban najuk aliñan na najukan, uko mēnt̄ kakēš, kē uwoha hañ pa nalemp na ajugul. Wi bajakun ajug katoh awo *Beltebul, we wi bawoon baankṭup ṭi biki katoh ba? »

In i i ñaan awoon kado kaṭi

(Luk 12.2-7)

²⁶ Yetu aji na baka : « Nakdo kaṭi nin ñaan. Uko bti unhankun ulun kapēn kawinana, kē uko bti ummeniin ulun kameṭana. ²⁷ Uko wi ɲji kaṭupanañ du bdēm, naṭupan wa na pnak ; uko wi ɲji kahoopaṭanañ, naṭupan wa du itoh duuṭ.

²⁸ « Nakdo kaṭi banhilanun pfin uleef ašē wo baanhilan pfin uhaaš ; naṭēpan ṭep nado kaṭi Naṣibaṭi ankaan mnhina mi pṭok uleef na uhaaš bti du infernu. ²⁹ Baanji bawaapar ɲṭiiru ɲtēb ktaka kntiinku i? Kē nin ulon ṭi ɲa ušē wo uunji ugot bē Naṣibaṭi

Aşinan aammee! ³⁰ Kë an, uwel wi bkw bi nan bti udoo fënana. ³¹ Naklënk keeri nin ukoolan, nadëm apel pntuni pi njiiru. »

Pdinan këme ppok Yetu
(Luk 12.8-9)

³² Yetu aji na baka : « Ñaañ ankandinun ɸi kadun ki bañaan kë awo naşaşaraan, dluñ kadinan ɸi kadun ki Paapa anwoon du baɸi kaji awo naşaşaraan. ³³ Kë ñaañ anşaşan apokën ɸi kadun ki bañaan, dluñ kapoka ɸi kadun ki Paapa anwoon du baɸi. »

Pfiyaar Yetu pagar bañaan
(Luk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Yetu akak aji : « Nawutan kaşal kaji dbi bi pɸij btiinkar ɸi umundu ; dbi bi pɸij ugut. ³⁵ Dbi pnaakrën ñaañ na aşin, ñaañ na anin, ñaañ na anin ayinul. ³⁶ Bañaan biki katoñ ki ñaañ bakwoon başooradul.

³⁷ « Ñaañ anjalun aşin na anin apelanaan, aantaañ na pwo na nji. Anjalun abukul apelanaan aantaañ na pwo na nji. ³⁸ Ñaañ anwoon aankuñ krut ki nul kadinan phaj ji nji, kapoş ɸi kafet ki naan udole wo pkeɸ, aantaañ na pwo na nji. ³⁹ Ñaañ anklaan pbuuran ubida wi nul alun kawaan wa, kë anwaanun ubida wi nul pa nji alun kayeenk wa. »

Anyeenkun naşaşar Yetu, Yetu i i ayeenkun
(Markut 9.37,41; Luk 9.48; 10.16; Nate-nan ɸi Yowan 13.20)

⁴⁰ Yetu akak aji : « Ñaañ anyeenkanan nji i i ayeenkun, kë anyeenkun, anyilnun i i ayeenkun. ⁴¹ Ñaañ anyeenkun *Naɸupar Naşibaɸi ɸiki awo Naɸupar Naşibaɸi, ayeenk baluk banliun na bi Naɸupar Naşibaɸi ; kë anyeenkun ñaañ naɸool ɸiki awo naɸool, ayeenk baluk banliun na bi ñaañ naɸool. ⁴² Ñaañ anktenun alon ɸi bampoteşaanun ɸi başaşar naan biki adaan, udole wo kakoopa kaloolan ki meel mnjoob ka, ɸiki awo naşaşaraan, dɸupan na manjoonan, aankwaan baluk bi nul. »

11

¹ Wi Yetu aɸupun başaşarul iñeen na batëb uko wi bawoon i pdo aba aşe tool aya

ɸjukan na pɸup Uɸup Ulil Unuura du nbeeka ni dko mënɸ.

Yetu ateem bayili biki Yowan Nabattaar
(Luk 7.18-35)

² Wi *Yowan Nabattaar awoon ukalabuş atiink kë bakɸiiniyaan iko yi *Krittu adolon. Ayil wal mënɸ başaşarul kë bahepar Yetu aji : ³ « Iwoon anwoon i pbi, këme nwo biki kayoonk alon kak? »

⁴ Yetu kë aşe teem baka aji : « Nayaan nakakalëş Yowan uko wi nakwinun akuɸ atiink hënk : ⁵ Bakuul bakak awin, banɸakmun bapoş, bammaakun bdoo bajebi kë bandënumun bakɸiink, banketun banaɸa ɸi pkeɸ, Uɸup Ulil Unuura utiinkana ɸi bawaan. ⁶ Anwoon aampok pfiyaarën anuurandëni. »

⁷ Wi başaşar Yowan batoolun pya kë Yetu aşe ɸiini na pntuk pi bañaan ɸi uko wi Yowan aji : « we wi wi nayaan pten du *pndiiş ba? Bmaaj bi uyook ukşinun ba i? ⁸ Kë we wi wi naşaan aya pten ba? Ñiint anñëgiin a i? Bankaan iko inuura bawo du itoh yi başih i? ⁹ Kë we wi wi nayaan pten ba? *Naɸupar Naşibaɸi a i? Aa dɸupan, nawin ampelun Naɸupar Naşibaɸi. ¹⁰ Ul i i upiitun ɸi a aji : “Tenan, nayili naan awun ɸi kadunu abomanu bgah.”[✧]

¹¹ « Na manjoonan, dɸupan, ɸi bañaan bambukiin ɸi kayin ki baɸ, nin alon aampel pel Yowan ; kë ñaañ anwoonun nampoɸi du *Pşih pi Baɸi aşe pela. ¹² Du wal wi Yowan Nabattaar te hënkun, bañaan baji bagutar Pşih pi Baɸi, kë bantamanun bajaan baneej ɸi pa*. ¹³ Baɸupar Naşibaɸi bti na Bgah bi Moyit abi ban te du Yowan baɸup ubi wi Pşih pi Baɸi. ¹⁴ Yowan awoon ñaañ i Naɸupar Naşibaɸi abiin aɸiiniyaan wi ajakun *Eli alun kabi kak. Nafiyaar uko mënɸ i? ¹⁵ Ankaan ibaɸ itiinki, atiinkan! »

¹⁶ Yetu akak aji : « Kë bahon biki mbaan anaamntën na bañaan biki kawun ki? Bawo ji bapoɸ banɸoon du ufeeru aşe ɸëlşër na batëñ baka ¹⁷ aji : “Nteeni kë naankii! Nyeeh iyeeh yi pjootan kë naanwoonii!” ¹⁸ Yowan Nabattaar abii, aandee, andaan poot, kë baji : “Awo na untaayi!” ¹⁹ *Abuk

✧ **11:10** Malaki 3.1. * **11:12** Bañaan baji bagutar Pşih pi Baɸi, kë bantamanun bajaan baneej ɸi pa këme : bañaan banaɸara Pşih pi Baɸi, kë bañaan banjooɸun bakdo na pyeenk pa.

Ñiint̃ kē abii, ade abot adaan poot, kē baji :
 “Awo nafeer, nakuj, awo nanoh bakobraar
 daaşa na bado buṭaan!” Kē başē ji bayikrēn
 kē ṅaaṅ awo na uşal unṭuṅa wi Naşibaṭi ṭi iko
 yi ajaañ ado. »

Nbeeka ṅanwooñ ṅaandi pfiyaar
 (Luk 10.12-15)

²⁰ Wal mēnt̃ kē Yetu aşē wo ṭi pṅoman
 na biki ṅbeeka ṅi adoloñ mlagre mnt̃um
 ṭiki baant̃elēş ṅbida ṅi baka awut pjuban.
²¹ Aji na baka : « Nawuṭani, an biki ubeeka
 wi Koratim, nawuṭani an biki ubeeka wi
 Bettayida. Woli mlagre mandolaniiñ du an
 mandolaniiñ lah du ṅbeeka ṅi Tir na Fidoṅ*,
 banfēt̃uṅ da badobi wohara undiimaan
 ṅşaaku kadiimaañan kē baṅal pṭelēş ṅbida
 ṅi baka. ²² Ukaañ kē ṅji kaṭupan, ṭi unu-
 ur wi pwayēş, uko wi Naşibaṭi akdolanaṅ uluṅ
 katam kapel wi biki Tir na Fidoṅ. ²³ Kē
 an biki Kapernawum, nanuṅ aji naluṅ
 kadeeṅana te du baṭi i? Nabaa ṭēp ṭēp
 kawalana te du infernu. Woli mlagre man-
 dolaniiñ ṭi an mandolana lah du ubeeka
 wi Fodom* uwoha da te hēnkuṅ. ²⁴ Ukaañ
 kē ṅji kaṭupan, ṭi unu-ur wi pwayēş, uko wi
 Naşibaṭi akdolanaṅ uluṅ katam kapel wi
 biki Fodom. »

Pnoorfēn pi bannooruṅ
 (Luk 10.21-22)

²⁵ Wal mēnt̃ Yetu akak aṭup na baka aji
 : « Paap, Ajug baṭi na mboş, dbeebu wi
 imenuṅ iko yi bantohi na bammeeñ, aşē di-
 iman ya bapoṭ bampoṭi. ²⁶ Yoow Paap, waṅ
 uwooñ uko wi iṅaluṅ. ²⁷ Paapa awuluñ
 iko bti. Nin ṅaaṅ aamme ṅji Abukul uko
 wi nwooñ bē mēnt̃ Paapa a ; kē nin ṅaaṅ
 aamme uko wi Paapa awooñ bē mēnt̃ ṅji
 Abukul a, na biki ndatuṅ adiiman baka a.

²⁸ « Nabiiñ ṭi ṅji an bti nankhajuñ abot
 anoor pkuṅ, ṅji dhetanan.

²⁹ « Nadooñ uko wi nṭu'anaṅ, nado ka-
 juk ṭi ṅji, ṅhaaş ṅi nan ṅaluṅ kanoorfēn
 ṭiki djoob bkow akuṭ awalan bkow naan.
³⁰ Ulemp wi ṅji kaṭu'anaṅ uuntami, kē pkuṅ
 pi ṅji kaṭu'anaṅ pakak awo paandiṭi. »

12

Yetu na unu-ur wi pnoorfēn
 (Markut 2.23-28; Luk 6.1-5)

¹ ṭi wal mēnt̃, Yetu awo ṭi pmuur ṅṭeeh
 ṅi ṅdeey ṭi *unu-ur uloñ wi pnoorfēn wi
 bayuday, kē baṭaşarul banwooñ na ubon
 başē wuur ṅa adoh ² Bafaritay baloñ bawin
 baka aşē ji na a : « Tenan, baṭaşaru bado
 uko wi Bgah baneenanuṅ pdo ṭi unu-ur wi
 pnoorfēn. » ³ Kē Yetu aşē teem baka aji
 : « Naanleyiir uko wi *Dayiṭ abiiṅ ado i,
 wi ubon ukde'uluṅ ul na batēnt̃ul? ⁴ Aya
 aneej du katoh ki Naşibaṭi, ajej ipoom yi
 badoloñ pa *bṭeṅan bi Naşibaṭi ade. Ipoom
 yi ul na batēnt̃ul bawooñ baanwo i kade,
 baṭeṅan ṭaṅ bakaañ na pde ya. ⁵ Naankak
 aleyiir ṭi ulibra wi *Bgah bi Moyiṭ kē ṭi
 unu-ur wi pnoorfēn baṭeṅan du *Katoh
 Kaweek ki Naşibaṭi baanji banoorfēn jibi
 Bgah bajakuṅ, kē uunji uwo pjuban pa
 baka. ⁶ Kē nşē ṭupan, aloñ* awo ṭi ampeli
 Katoh Kaweek ki Naşibaṭi. ⁷ Naşibaṭi aṭup ṭi
 ulibra wi nul aji : “*Mṅaga mi mi nnumiṅ,*
mēnt̃ uṅaakan wa”* woli nate lah uko wi
 mēnt̃ naanktapar baṅaaṅ biki bṭup, ban-
 wooñ baanjubani. ⁸ *Abuk Ñiint̃ awooñ
 Ajug unu-ur wi pnoorfēn. »

Ñiint̃ anṭakmuṅ kaṅen
 (Markut 3.1-6; Luk 6.6-11)

⁹ Yetu awoona da, aşē ya du *katoh
 kaṅehanaani. ¹⁰ Kē ñiint̃ aloñ anṭakmuṅ ṭi
 kaṅen aşē wo da. Bafaritay baloñ baṅal
 katapar Yetu bṭup aşē hepara aji : « Bgah
 bi nun badinañ ṅaaṅ ajeban ṭi unu-ur wi
 pnoorfēn i? » ¹¹ Kē Yetu aşē teem baka aji
 : « Ahoṅ ṭi an i i unkaneel wi nul ukjotuṅ
 ṭi bhēr ṭi unu-ur wi pnoorfēn bē aankyaa-
 r wa kapēnan? ¹² Kē ṅaaṅ aşē pel unkaneel
 maakan! Hēnk, ṅaaṅ ahil kado bnuura ṭi
 unu-ur wi pnoorfēn. »

¹³ Wi wi aşaaṅ aji na ñiint̃ : « Taran kaṅen.
 » Kē atar ka kē kajebi, akak ji kandukiiñ.
¹⁴ Wi bafaritay bapēnuṅ aşē laṭar jibi bak-
 doli kadoo kafiñ Yetu.

Yetu awo Nalempar Naşibaṭi

* 11:21 Natenan ṭi İtayi 23.1-18. * 11:23 Natenan ṭi Ujuni 19.24-27. * 12:6 Aloñ awo ṭi ampeli Katoh Kaweek
 ki Naşibaṭi kēme : Uko uloñ uwo ṭi umpeli Katoh Kaweek ki Naşibaṭi. * 12:7 Hotey 6.6.

15 Yetu ame uko mēnt̄ ašē pēn da. Bañaan̄ batum̄ baṭaša, kē ajeban̄ baka bti, 16 ašē lēbar na baka aji bawut̄ kaṭup̄ ñaan̄ i awo i. 17 Uko mēnt̄ uyuuj̄ kē uko wi *Itayi *Naṭupar̄ Našibaṭī abiin̄ aṭup̄ udolanaa, hēnk, uko mēnt̄ wii wi :

18 « *I awoon̄ nalempar̄ naan̄ i nji ndatun̄, i nṅalun̄ maakan, i mmaganun̄, dlun̄ kaṭu Uhaaš̄ wi naan̄ ṭi a ašē ṭup̄ bañaan̄ biki umundu kē Našibaṭī akakan̄ baka batool.*

19 *Aankṅom̄ na nin̄ ñaan̄ aankdō kaṅaat̄ baankdō katiink̄ pdiimul̄ ṭi igah*

20 *Jibi awoon̄ aanklun̄ kakit̄ bmaaj̄ bandoon̄ abi naaȳ naaȳ kēme kajēmšēn̄ pmul̄ pankduhun̄, hēnk kak̄ di di aklun̄ kañagā bañaan̄ ban-noorun̄*

te wal̄ wi aklun̄ kakakan̄ iko bti iwo itool̄ ṭi kēš̄ ki Našibaṭī :

21 *Hēnk̄ ṅtaak̄ bti ṅalun̄ kaṭu mnhaṭ̄ mi ṅa ṭi a. »*

Yetu na Beltebul̄ (Markut̄ 3.22-30; Luk̄ 11.14-23)

22 Unuur̄ ulon̄ baṭij̄ Yetū ñiint̄ alon̄ i untaayi uneejun̄. Awo nakuul̄ abot̄ biis̄ bṭup̄ ; ajebana, kē akak̄ aṭiinī akuṭ̄ awin. 23 Bañaan̄ bañon̄ar̄ fuṭ̄ ašē̄ ji : « I awoon̄ *abuk̄ Dayiṭ̄ i? » 24 Wi bafaritaȳ batiinkun̄ uko mēnt̄, ašē̄ ji : « *Beltebul̄ uweek̄ wi ṅntaayi uwululun̄ mnhina mi pdook̄ ṅntaayi. »

25 Yetū ame ṅṣal̄ ṅi baka ašē̄ ji : « Woli bañaan̄ biki utaak̄ uloolan̄ bagut, batok̄ utaak̄ di ; kē woli biki ubeeka uloolan, kēme katoh̄ kaloolan̄ bagut, ubeeka mēnt̄ kēme katoh̄ mēnt̄ kaankhil̄ kanaṭ. 26 Kē woli *Ṭatanā adook̄ Ṭatana, agut̄ na uleeful̄ : uwole han̄ hum̄ di di pṣihul̄ paknaṭun̄ ba? 27 Naṣalanun̄ kak̄ i! Woli nji ddookna lah̄ ṅntaayi ṭi katim̄ ki Beltebul̄, bankṭašanan̄ badookna ṅa ṭi katim̄ ki in̄ ba? Ukaan̄ kē bukal̄ ṭi ṅleef̄ ṅi baka baklun̄ kadiiman̄ kē naanfaṅi. 28 Bē woli Uhaaš̄ wi Našibaṭī wi wi nji kadooknun̄ ṅntaayi, *Pṣih̄ pi Našibaṭī padobi ban̄ ban̄ ṭi an̄ keeri.

29 « Hum̄ di di ñaan̄ ahilanun̄ kaneej̄ du katoh̄ ki ñiint̄ ammēgaṭun̄ kajej̄ bka bi nul̄ bē aandun̄ atana? Wal̄ mēnt̄ wi wi akhilun̄ kajej̄ bka bi nul̄.

30 « Anwoon̄ aanwo na nji ašoorēn, anwoon̄ aankṭonkrēn na nji agar. 31 Ukaan̄ kē njakan, Našibaṭī alun̄ kamiir̄ bañaan̄ pekadu na buṭaan̄ bi baktupun̄ ṭi a ; kē ñaan̄ ankkarun̄ Uhaaš̄ wi Našibaṭī, aankmiira. 32 Kē woli ñaan̄ aṭup̄ buṭaan̄ ṭi *Abuk̄ Ñiint̄, Našibaṭī alun̄ kamiira wa, bē woli aṭup̄ buṭaan̄ ṭi Uhaaš̄ wi Našibaṭī, aanklun̄ kamiira wa ṭi umundu wi na du unkm̄biin̄. »

Bko na mbuk̄ mi ba (Maci 7.16-17; Luk̄ 6.43-45)

33 Yetū akak̄ aji : « Bko bjeb̄ baji babuk̄ mnko mnuura, kē bko bmaakal̄ baji babuk̄ mnko mnwuṭaan. Iji kyikrēnaan̄ bko ṭi mbuk̄ mi ba. 34 An, pntuni pi ṅfunan, hum̄ di di nahilanun̄ kaṭup̄ uṭup̄ unuura te nawo bado buṭaan? Uko unṭumun̄ ṭi kaṭēb̄ ki ñaan̄ ujaan̄ upēn̄ ṭi mntumul. 35 Ñaan̄ nanuura aji pēnanaan̄ bnuura bi nul̄ ṭi kaṭēb̄ ki nul̄ ; kē ñaan̄ nawuṭaan̄ aji pēnanaan̄ buṭaan̄ bi nul̄ ṭi kaṭēb̄ ki nul̄. 36 Kē nṣē ṭupan̄ : Ṭi unuur̄ wi pwayēš̄, bañaan̄ balun̄ kahepna ṭi ṅṭup̄ ṅwuṭaan̄ bti ṅi baṭupun̄. 37 Ṭi ṅṭup̄ ṅi nu ṅi ṅi baklun̄ kawayēšaanu katen me iwo naṭool̄ kēme iduknaanaa. »

Baji na Yetū adiiman̄ kē awoona du Našibaṭī (Markut̄ 8.11-12; Luk̄ 11.29-32)

38 Wal̄ mēnt̄ kē *bajukan̄ Bgah̄ balon̄ na bafaritaȳ balon̄ bašē̄ ji na Yetū : « Najukan, ṅṅal̄ ido uko ulon̄ unkdiiimanun̄ kē iwo i Našibaṭī. » 39 Kē ateem̄ baka aji : « An kawuun̄ kawuṭaan̄ ki, kandekun̄ Našibaṭī kafet̄, nawo ṭi phepar̄ uko unkdiiimanun̄ kē dwo i Našibaṭī, naankwin̄ nin̄ uko ulon̄ umpaṭi na wi Yonat̄ *Naṭupar̄ Našibaṭī adiimanun̄. 40 Jibi Yonat̄ awoon̄ ṅnuur̄ ṅwajanṭ̄ na ṅtejan̄ ṅwajanṭ̄ ṭi kayiṅ̄ ki uṭēb̄ uweek, hēnk̄ di di *Abuk̄ Ñiint̄ aklun̄ kado ṅnuur̄ ṅwajanṭ̄ na ṅtejan̄ ṅwajanṭ̄ ṭi bhēr̄ du mboš. 41 Ṭi unuur̄ wi pwayēš̄ bañaan̄ biki Niniwe balun̄ kanaṭa na bañaan̄ biki kawuun̄ ki, kadiiman̄ baka kē baduknaana, ṭiki bawut̄ pjuban̄ wi batiinkun̄ uṭup̄ wi Yonat̄! Kē alon̄ ašē̄ wo ṭi ampelun̄ Yonat̄! 42 Ṭi unuur̄ wi pwayēš̄, naṣih̄ ñaaṭ̄ i utaak̄ wi Ṭaba alun̄ kanaṭa na bañaan̄ biki kawuun̄ ki kayuuj̄ kē baduknaanaa, ṭiki awoona du

kabaŋ ki umundu pbi katiink uŋup untuŋa wi *Falomonŋ naŋih, kē alonŋ aŋē wo ŋi am-pelunŋ Falomonŋ! »

*Untaayi ukak du katoŋ ki wa
(Luk 11.24-26)*

⁴³ Yetu akak aji : « Untaayi upēnle ŋi ŋaan i ubiinŋ awo, uji uñaay du *pndiiŋ kala dko dneej. Woli uunwini, ⁴⁴ uŋē ji : “Dkak du katoŋ ki naan, ki mpēnnunŋ.” Wi ukakuŋ, uunji uŋēnk da nin uko ulonŋ, kaji kawetana kajinŋ, kaboman bnuura. ⁴⁵ Wal mēntŋ uji uyaar ŋntaayi paaj na ulonŋ ŋanwuŋunŋ apel wa ; ŋabi kafēt da. ŋaan mēntŋ kaŋē kak wal mēntŋ kawuŋēn kapel kateeku. Kē hēnk di di ukwoonŋ pa kawuunŋ kawuŋaan ki. »

*Bayiŋ Yetu biki mnfaŋan
(Markut 3.31-35; Luk 8.19-21)*

⁴⁶ Jibi Yetu ahumuŋ kaŋiini na bañaanŋ, kē anin na baŋa'ul baŋē bi du bdig aŋal pŋiini na a. ⁴⁷ Kē ŋaanŋ alonŋ aŋē bi aji na Yetu : « Naan na baŋa'u buk bukuŋ du bdig, baŋal pŋiini na iwi. » ⁴⁸ Kē Yetu aŋē teema aji : « In awoonŋ ni? Bahonŋ bawoonŋ baŋa naan? » ⁴⁹ Wi wi aŋaanŋ atar kaŋen adiiman baŋaŋarul aŋē ji : « Natenan, ni na baŋa naan biki biki. ⁵⁰ ŋaanŋ ankdolonŋ uko wi Naŋibaŋi Paapa anwoonŋ du baŋi aŋalunŋ, unŋ mēntŋan awoonŋ aŋa naan kēme ni. »

13

*Uhoŋ wi nagur ŋdeey
(Markut 4.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Unuur mēntŋ Yetu apēn ŋi katoŋ aŋē ŋo du kabaŋ ki bdēk. ² Bañaanŋ baŋum babi wal mēntŋ aŋoga, kē adoo paya ŋi bteem blonŋ aŋo ; kē bañaanŋ bti baduka du pkay, atiinka. ³ Kē aŋē ŋēpna ŋi uhoŋ aŋup baka ŋŋup ŋŋum. Aji na baka : « Najaar apēn pŋur ŋdeey. ⁴ Wi akgurunŋ, ŋdeey ŋlonŋ kē ŋaya ajot ŋi bgah ; kē ŋkat ŋabi ade ŋa bti. ⁵ ŋlonŋ kē ŋajot ŋi dko di mnlaak, danwoonŋ daanwo na mboŋ, anaŋa ŋi dko mēntŋ ŋiki mboŋ maantumi. ⁶ Kē wi bnuur banaŋi'aaŋ naŋa aŋē tēr ŋa, kē jibi ŋawoonŋ ŋaanka intaaŋ abi kay kay. ⁷ ŋlonŋ ŋajot ŋi dko di iyiw, kē iyiw idēm afiiklēn ŋa. ⁸ ŋlonŋ kē ŋajot ŋi mboŋ mnuura, awul ŋdeey. Blonŋ baji bawul mbuk iŋeen-week, blonŋ iŋeen paaj, blonŋ kak

mbuk iŋeen ŋwajanŋ. ⁹ Ankaanŋ ibaŋ itiinŋki, atiinkan! »

*We ukaanŋ kē Yetu aji hoŋ?
(Markut 4.10-12; Luk 8.9-10)*

¹⁰ Baŋaŋar Yetu babi aŋoga aŋē hepara aji : « we ukaanŋ kē iji khoŋ na bañaanŋ ba? »

¹¹ Kē aŋē ji na baka : « An, baŋenan kē name iko injoonanunŋ yi *Pŋih pi Baŋi inwoonŋ iim-meetanaa, kē bandukiinŋ, baanŋen baka wa.

¹² ŋaanŋ ankaanŋ, balunŋ kaŋena ado pelan, kē anwoonŋ aanka, badoo yeenka uko wi akaanŋ ¹³ Uko mēntŋ ukaanŋ kē ŋji kahoŋ na baka : ŋiki baji baten, baanji bawin, baji batiinŋ, baanji bate, baanji bame uko wi bajakuŋ. ¹⁴ Hēnk uko wi *Itayi *Naŋupar Naŋibaŋi abiinŋ aŋup udolana pa baka, aji :

“Woli natiinŋ, naankteha te,
woli naten, naankwina win.

¹⁵ Bañaanŋ biki pntaali pi badēnēt ŋhaaŋ
batuh ibaŋ yi baka, adēt kēŋ,

kaŋi kēŋ ki baka kawin
ibaŋ yi baka ikuŋ itiinŋ
uŋal wi baka ute

bakakna bafiyaar
nŋē njeban baka.”

¹⁶ Kē an naŋē nuurandēn, kēŋ ki nan kawin, kē ibaŋ yi nan iktiinŋ. ¹⁷ Dŋupan, na manjoonan, baŋupar Naŋibaŋi baŋum na baŋool baŋum babi ŋal pwin uko wi nakwinunŋ bē baanwin wa, akuŋ aŋal pŋiinŋ uko wi naktiinŋkunŋ bē baantiinŋ wa! »

*Yetu apiban uhoŋ wi nagur ŋdeey
(Markut 4.13-20; Luk 8.11-15)*

¹⁸ Yetu akak aji : « Natiinkan, uko wi uhoŋ ujakuŋ wii wi : ¹⁹ ŋaanŋ antiinŋkunŋ Uŋup wi Pŋih pi Baŋi, aŋē wo aamme uko wi ujakuŋ Fatana aji bi kapēnan Uŋup wi batepiinŋ ŋi kaŋēb ki nul. Awo ji bgah bi uŋup uŋotunŋ. ²⁰ Kē alonŋ awo dko di mnlaak di ŋdeey ŋajotunŋ, ayeenk ŋi dko mēntŋ uŋup na mnlilan, ²¹ aŋē wo aanka intaaŋ, aanji ŋijan kaliintan. Wi Uŋup ukŋu'anŋ ŋu bajun pnoorana kēme phajana aji bi wutan wutan. ²² Anwoonŋ dko di iyiw, ajaanŋ atiinŋ Uŋup, kē manŋaaf, pyok panjaanŋ pafooyan bkow, na pŋeebar iko itum ŋaŋē fiiklēn Uŋup aneenan wa pbuk. ²³ Anwoonŋ mboŋ mnuura, ajaanŋ atiinŋ Uŋup, kate wa, kaŋē buk ŋdeey. Alonŋ aji buk ŋdeey iŋeen week, alonŋ ŋdeey iŋeen paaj, alonŋ iŋeen ŋwajanŋ. »

Uhoñ wi umbiilu

²⁴ Yetu akak ahoñ na baka aji : « Natenan uko wi *Pših pi Baṭi panaamuñ; Pawo ji ñiinṭ antepiin ṅdeey ṅnuura du uṭeehul. ²⁵ Wi bañaan bti bakṅoyēntuñ, kē naṣooradul ašē bi, agur umbiilu ṭi ptoof pi ṅdeey ašē ya na bgahul. ²⁶ Wi ṅdeey ṅanaṭiin, alumēn kē ugoṭ ukak apēn.

²⁷ Balemparul babi aji na a : “Naweek, mēntṭ ṅdeey ṅnuura ṅi ṅi itepiin du uṭeeh i? Kē hum di di ujaagal uwoon da ba?” ²⁸ Kē ateem baka aji : “Naṣooradaan adoluñ uko mēntṭ.”

Kē balemparul bašē hepara aji : “Injal nya ṅpēnan wa i”? ²⁹ Kē ateem baka aji : “A-a, nahilan woli nalēb ujaagal kapēnan ṅdeey. ³⁰ Nawutan ṅanaṭa ṅul bti te wal wi kakit ; ṭi wal mēntṭ dluñ kaji na bakit : Naduniin napēnan ujaagal natan nado idaaj natēr wa ; našē najej ṅdeey nahank du pnkuti.” »

Uhoñ wi pbuk pmpoṭi na wi uko utaa-janaan pson

(Markut 4.30-32; Luk 13.18-21)

³¹ Yetu akak ahoñ na baka aji : «*Pših pi Baṭi panaam na pbuk pmpoṭi pi ṅaan ajejuñ atepi du uṭeehul. ³² Pawoonuñ pmpoṭi ṭi mbuk, pašale naṭa, pajaan pakak bgof bandēmnuñ ṭi ugoṭ untepiin ṭi unkintaar, ṅkaṭ ṅadoo ji ṅabi kado inṭaṅ ṭi inah yi ba. »

³³ Yetu akak aṭup na baka ṭi uhoñ aji : « Pših pi Baṭi panaam na bko bntiinku bi ṅaaṭ ajejuñ anaakrēn na pson ptum, kē pataaj bti. »

Uko unkayi kē Yetu aji hoñ

(Markut 4.33-34)

³⁴ Yetu aṭup iko yuñ bti pntuk pi bañaan na uhoñ, aanji ṭiini na baka bē aanhoñi. ³⁵ Hēnk, ayuuñ kē uko wi Naṭupar Naṣibaṭi ajakuñ udolanaa, aji :

« *Dluñ kahaabēš mntum kahoñ*

dluñ kaṭup iko immeeniiñ undiimaan wi umundu upašaniin. »

Yetu apiban uhoñ wi umbiilu

³⁶ Wal mēntṭ Yetu aduk bañaan ašē kak katoh ; kē baṭašarul bašē bi aji na a : « Pibaan un uhoñ wi umbiilu du uṭeeh. »

³⁷ Kē ateem baka aji : « Antepiin ṅdeey ṅnuura awoon *Abuk ṅiinṭ ; ³⁸ uṭeeh uwoon umundu ; ṅdeey ṅnuura ṅawoon bañaan biki

Pših pi Baṭi ; umbiilu uwoon banjaan baṭaš Naguuru. ³⁹ Naṣoorad anjaan atepi umbiilu, awoon Untaayi Uweek, kakit kawoon uba umundu kē bakit bašē wo ṅwanjuṭ. ⁴⁰ Kē jibi bajaan bajej umbiilu kaya tēr, hēnk di uba umundu ukwohan ; ⁴¹ *Abuk ṅiinṭ aluñ kayil ṅwanjuṭ ṅi nul, ṅaluñ kadook bañaan bti bankdoluñ baloñ bapēn ṭi bgah na bañaan bti bankdoluñ buṭaan ṭi Pših pi nul. ⁴² ṅwanjuṭ ṅafēl baka du bdoo banyikuñ maakan : dko mēntṭ dawo na ṅwooni na udeeb wi pdohrēn iñiin. ⁴³ Wal mēntṭ, banwoon baṭool ṭi kēš ki Naṣibaṭi baluñ kajeeh ji bnuur du Pših pi Naṣibaṭi Ašin baka. Ankaan ibaṭ itiiñki atiinkan! »

Uhoñ wi uwuuru wi bamenuñ na wi mn-laak mantamuñ preeš

⁴⁴ Yetu akak aji : «*Pših pi Baṭi pawo ji uwuuru wi ñiinṭ aloñ awinuñ kē bamen du uṭeeh. Akak amen wa ašē ya na mnlilan awaap bka bi nul bti, aya nug uṭeeh mēntṭ.

⁴⁵ « Pših pi Baṭi pakak anaam na nawaap anklaan mlaak mantamuñ preeš. ⁴⁶ Wi awinuñ ploñ pnuura, aya awaap bka bi nul bti aya anug pa. »

Uhoñ wi bridiya

⁴⁷ Yetu aji na baka : «*Pših pi Baṭi pakak anaam na bridiya bi bafēluñ du bdēk kē baṭij ṅṭēb ṅtum. ⁴⁸ Wi batumuñ, batuh kē bapul ba du pkay ašē ṭo ajej ṅannuuriin aṭu ṭi icah ašē fēl ṅanwoon ṅaanuura. ⁴⁹ Kē hēnk di di ukwoon ṭi uba umundu : ṅwanjuṭ ṅaluñ kabi kapaṭēš bawuṭaan na banwoon baṭool, ⁵⁰ kafēl bawuṭaan du bdoo banyikuñ maakan : dko mēntṭ dawo na ṅwooni na udeeb wi pdohrēn iñiin. »

⁵¹ Yetu ahepar baṭašarul aji : « Nateha iko yi ṅṭupanañ bti i? » Kē bateem aji : « Aa, ṅtee. » ⁵² Kē ašē ji na baka : « Kē hēnk *najukan Bgah anjukuñ uko wi Pših pi Baṭi abot aṭaš uko wi ujakuñ anaam na ajug katoh anjaan ajejna ṭi bka bi nul uko uhalu na ujon. »

Bañaan biki Nataret baanfiyaar Yetu

(Markut 6.1-6; Luk 4.16-30)

⁵³ Wi Yetu ahoñuñ na baka hañ ašē tool aya. ⁵⁴ Aya du dko di akušnaaniin ašē jukan bañaan du *katoh kañehanaani ki baka, kē badoo ṅoṅar aji : « Ṭuñ di di akaanuñ uṣal untuṅa wi? Hum di di ahiluñ ado mlagre

mi bti ba? ⁵⁵ I mēntan, aanwo abuk naṭukan i? Mēnt Mariya awoon anin i, kē bi Yakob, Yotef, Fimon na Yuda bawo baṭa'ul? ⁵⁶ Kē baaṭ baṭa'ul, baanwo bti ṭi na un i? Kē ṭuṅ di ameenuṅ keeri iko yi bti? » ⁵⁷ Kē uko waṅ uneenan baka pfiyaara. Kē aṣe ji na baka : « *Naṭupar Naṣibaṭi ṭi utaakul, na ṭi katohul meet ṭaṅ di di bañaan bawoon baanji bamēbana bnuura. » ⁵⁸ Yetu aando da mlagre mntum ṭiki baanfiyaari.

14

Pkeṭ pi Yowan Nabattaar
(Markut 6.14-29; Luk 9.7-9)

¹ Wal mēnt, *Herod nantuṅa i *Galilay atiink kē baktiiniyaan uko wi Yetu. ² Aji na balemparul : « Yowan Nabattaar a! Anaṭa ṭi pkeṭ! Ukaṅ kē aka mnhina mi pdo mlagre! »

³⁻⁴ Herod aṣal haṅ ṭiki abi jej Herodiyana, ahar Filip abuk aṣin anhumuṅ najeb aniiim. Kē Yowan aṣe ji na a aanka na pjej Herodiyana kaniim. Herod kē aṣe do kē bamoba, atan na mnkorentu afēl du ukalabuṣ. ⁵ Abi ṅal pfiṅa, aṣe ṭi bañaan ṭiki baṣal aji awo *Naṭupar Naṣibaṭi.

⁶ Kē unuur uloṅ wi Herod akdoon ufettu unkleṣanuṅ unuur wi abukiin, poonu abuk Herodiyana kē aṣe ki ṭi kadun ki bañaan kē ulil Herod, ⁷ kē adoo mehna aji awula uko wi akheparuluṅ. ⁸ Anin awuuka, kē aji na Herod : « Wulaan bkow bi Yowan Nabattaar ṭi praata. » ⁹ Naṣih ajoṭani, pmehna pi nul ṭi kadun ki bañaan biki aduṅ ufettu paṭu kē ado kē aji baṭija ba. ¹⁰ Ayil wal mēnt baya bafaal Yowan du ukalabuṣ. ¹¹ Baṭij bkow ṭi praata awul poonu, kē aṅooṭ ba anin. ¹² Baṭaṣar Yowan babi ajej puum amoy ; aṣe ya aṭup Yetu.

Yetu ade de'an pntuk pi bañaan
(Markut 6.30-44; Luk 9.10-17; Natenan ṭi Yowan 6.1-14)

¹³ Wi Yetu ameen uko unṭepuṅ, ajej bṭeem aya du dko dangaguṅ ; bañaan wi bamehan me aṣe ṭaṣa, apēnna ṅbeeka apoṣ aya du a. ¹⁴ Wi awaliin ṭi bṭeem aṣe win bañaan batum aṅaga baka akuṭ ajeban bammaakuṅ.

¹⁵ Wi utaakal ubanuṅ, baṭaṣarul babi aṅoga aṣe ji na a : « Unuur udobi yob yob,

kē dko di ṅwoon di daṣe gaag, dolan bañaan baya du ṅfēṭ bahilna banug uko ude. »

¹⁶ Kē Yetu aṣe teem baka aji : « Bayaar we ba? Nawulan baka an bdidi'an bade. »

¹⁷ Kē baṣe ji na a : « ṅkaha ipoom kaṅeen na ṅṭēb ṅṭēb. » ¹⁸ Kē aji na baka baṭija ya.

¹⁹ Wi wi aṣaan aji na bañaan baṭo ṭi ujaagal, aṣe jej ipoom kaṅeen yuṅ na ṅṭēb ṅṭēb, akat kēṣ du baṭi, abeeb Naṣibaṭi aṣe kitēṣ ipoom, awul baṭaṣarul kē bawul bañaan.

²⁰ Bañaan bti bade ayok, kē bajejēnt iko indukiin. Iko mēnt itum kkaar iṅeen na ktēb. ²¹ ṭi bandeen bukuṅ, biint bawo iṅeen-week ṅyaaṣ iṅeen kaṅeen (5000) aṭu na baaṭ na bapoṭ.

Yetu apoṣ ṭi bdēk duuṭ
(Markut 6.45-52; Yowan 6.15-21)

²² Wi bañaan babahan ba pde, Yetu ado kē baṭaṣarul bapaya ṭi bṭeem ajota kadun, pya umban wundu, ul kē aṣe duka aṭiṣan bañaan. ²³ Wi adoluṅ kē bañaan baṭiṣi, apaya du pnkuṅ duuṭ agaag aṅehan Naṣibaṭi. Wi utejan ubanuṅ, kē awoha da ul aloolan. ²⁴ Wal mēnt bṭeem badobi low low pkay, kē ṅmaaron ṅakṣint ṣiṅtan ba ṭiki uyook uunkyook ataṅ na umban wi bakyaan.

²⁵ Kaya uhaan nguk, kē aṣe bi ṭi baka apoṣ poṣ ṭi bdēk. ²⁶ Wi baṭaṣarul bawinuluṅ kē akpoṣ ṭi bdēk, baṅoṅar fuṭ aṣe ji : « Ujurte wa » aṣe jun ṅṅajar ṭiki balēnki. ²⁷ ṭi dko mēnt, kē Yetu aṣe ṭiini na baka aji : « Nawutan kahaajala, ṅji a, nawutan kalēnk. »

²⁸ Piyeer kē aṣe ji na a wal mēnt : « Ajugun, woli iwi a na manjoonan, jakaan mpoṣ ṭi meel mbi du iwi. » ²⁹ Kē Yetu aji na a : « Biini. » Kē Piyeer awala ṭi bṭeem, apoṣ ṭi meel aṭool pya du Yetu. ³⁰ Kē, wi atiinkuṅ uyook aṣe lēnk, ajun pneej ṭi meel aṣe huuran aji : « Ajugun, buuranaan! » ³¹ ṭi dko mēnt, kē Yetu aṣe tar kaṅen amēbana aṣe ji na a : « Iwi inwoon iinfiyaar akēṣan, we ukaṅ kē iwo na ṅṣal ṅṭēb ba? » ³² Wi bapayiin ṭi bṭeem kē uyook uṣe ṭaṅan. ³³ Banwoon ṭi bṭeem baṅup adēman Yetu aṣe ji : « Na manjoonan, iwo Abuk Naṣibaṭi. »

Yetu ajeban bamaakal du utaak wi bagenatereṅ
(Markut 6.53-56)

³⁴ Wi Yetu na baṭaṣarul bamuurun, aṣe ban du pkay du uṭaak wi bagenateren. ³⁵ Bañaan biki dko mēnt bayikreṇa aṣe yil kē baṭup ṭi uṭaak bti aji abii, kē baṣe ṭija bañaan bti bammaakun. ³⁶ Baji bakooṭa kaji na a awut baka baban ṭaṅ kambiint ki bayeti bi nul, kē bambanun ka bti bajebi.

15

Pjukan pi bantohi bayuday (Markut 7.1-13)

¹ Ṭi ṅnuur mēnt, *bafaritay na *bajukan Bgah balon bapēna Yerutalem abi aṅog Yetu aṣe hepara aji : ² « we ukaan kē baṭaṣaru baanji baṭaṣ udolade wi bajon, babaa ji bade bē baanji baṅow iṅen*? »

³ Kē Yetu ateem baka aji : « Kē an, we ukaan kē naanji naṭaṣ uko wi Naṣibaṭi ajakun, kaṣe kaṭaṣ udolade wi nan ba? »

⁴ Naṣibaṭi aji : “Mēbaan ṣaaṣ na naan bnuura” kē “Ñaan ankkarun aṣin kēme anin, pkeṭ pakwoon baluk bi nul.” ✧ ⁵ Kē an, naṣe ji woli ñaan aji na aṣin kēme anin : “uko wi nhilanun lah kaṭēnknu uwo wi Naṣibaṭi” ⁶ ahilan keeri kawut pmēban aṣin na anin. Hēnk di udolade wi nakjukanun uṭuun kē nagar Uṭup wi Naṣibaṭi. ⁷ An balagare, *Itayi *Naṭupar Naṣibaṭi afaṅ wi aṭupun ṭi an aji :

⁸ “Pntaali pi paji padēmanaan na mntum ṭaṅ kē uhaaṣ wi pa uṣe lowēn.

⁹ Bṭeṅan bi baka baanjakēn nin uko ulon iko yi bakjukanun iwo udolade wi bañaan ṭaṅ.” »

Iko injaan iṭu ñaan aṭop ṭi kēs ki Naṣibaṭi (Markut 7.14-23)

¹⁰ Wi wi Yetu akaan adu pntuk pi bañaan aji na baka : « Natiinkan nabot name! ¹¹ Mēnt uko unjaan uneejna ṭi mntum ujaan uṭopan ñaan ṭi kēs ki Naṣibaṭi, uko unkpēnnun ṭi mntum mi nul wa. »

¹² Baṭaṣarul baṅoga wal mēnt aṣe ji na a : « Imeha kē *bafaritay badeebaṭ jibi ikṭiiniin hēnk i? » ¹³ Kē aṣe teem baka aji : « Bko bi Paapa anwoon du baṭi awoon aantepii balun kalēbana. ¹⁴ Nawutan baka : bawo

bakuul bankṭonun bakuul. Nakuul aṭonle aṭenṭul nakuul, bukal batēb bti baya jot du bhēr. »

¹⁵ Piyeer ayeenk bṭup aṣe ji na a : « Pibanun uko wi iṭupun hēnk. » ¹⁶ Kē aji na baka : « An kak, hēnk di nawaanun ṅṣal te hēnkun? ¹⁷ Naamme kē uko bti unneejun ṭi mntum mi ñaan uji uṭep du kayin, kapēn du bnṭeeh, ¹⁸ bē uko umpēnun ṭi mntum uwoona du uhaaṣ meeṭ. Wun mēntan ujaan uṭopan ñaan ṭi kēs ki Naṣibaṭi. ¹⁹ Du uhaaṣ meeṭ di di iko itēnt yi ijaan iwoona : ṅṣal ṅwuṭaan, bfiṅar, ppiint na ahar ñaan kēme ayin ñaan, pjuban pi piint, kakiiṅ, ṅṭilan na pṭup buṭaan ṭi bañaan, bkuutar. ²⁰ Iko mēnt ijaan iṭopan ñaan, kē pde bē iinṅow iṅen paanji paṭopan ñaan†. »

Pfiyaar pi ñaṭ anwoon aanwo nayuday (Markut 7.24-30)

²¹ Wi Yetu apēnun da aṣe ya du ṅṭaak ṅi Tir na Fidon ²² Kē ñaṭ alon i uṭaak wi Kanaan anwoon du uṭaak mēnt aṣe pēn ahuuran aji : « Naweeṭ, *abuk Dayiṭ, ṅagi'aan! Untaayi unooran poonu abuk naan maakan. » ²³ Yetu aanteema nin uko ulon. Baṭaṣarul kē baṣe ṅoga akooṭa aji na a : « Dookana, anooranun na phuuran pi nul. »

²⁴ Kē Yetu ateem aji : « Naṣibaṭi ayilēn ṭaṅ pa ṅkaneel ṅi *Itrayel ṅanneemuṅ. » ²⁵ Kē ñaṭ aṣe baan aṅup ṭi kadun ki Yetu aji na a : « Naweeṭ, biin iṭēnkēn! »

²⁶ Kē aji na a : « Uunuura bajej pde pi bapoṭ bawul ṅbuṣ ṅmpoṭi‡. »

²⁷ Kē ateem aji : « Naweeṭ, ifaṅi, kē ṅbuṣ ṅmpoṭi ṅaṣe doo ji ṅade ituk inkjotnun du umeeṣa wi bajug ṅa. »

²⁸ Wi wi Yetu aṣaan aji na a : « Ñaṭu, pfiyaar pi nu padēmi! Uwoon jibi inṅalun! » Wal mēnt kē abukul aṣe bi jeb jeb.

Yetu ajeban bamaakal batum

²⁹ Yetu apēn da aṣe ya umban wi *bdēk bi Galilay. Apaya du pnkun aṭo. ³⁰ Bañaan batum babi ṭi a, aṭij bankjiinkun, bakuul, banṭakmun, babiiṣ bṭup, na bamaakal batum kak, abēkan ṭi ihoṭ yi Yetu ; kē ajeban baka. ³¹ Bañaan baṅonjar wi

* **15:2** Bē baaṅṅow iṅen : Bafaritay baji baṅow iṅen kaṭaṣna udolade wi baka. ✧ **15:4** Ppēn 21.27; 20.12. † **15:20** Paṭopan : Yetu aanṅiiniyaan ṭi dko di uko wi pjint, bafaritay baji baṅow iṅen kaṭaṣna udolade wi baka. ‡ **15:26** ṅbuṣ ṅmpoṭi : Wal mēnt bayuday baji baji banwoon baanwo bayuday bawo ṅbuṣ.

bawinun banwoon baanhil bɔup kɛ baktup, banɔakmun kɛ bajebi, kɛ bankjiinkun kɛ bakpoŝ bnuura, kɛ bakuul bakwin. Badɛman wal mɛntŋ Naŝibaɕi i *Itrayel.

*Yetu akak ade de'an bañaan batum
(Markut 8.1-10)*

³² Yetu adu baɕaŝarul wal mɛntŋ aŝɛ ji na baka : « Dñaaga bañaan biki, ŋnuur ŋwajantŋ ŋi ŋi, ŋi bawo i na ŋji kɛ baanka uko ude. Mɛnŋal baɕiŝ na ubon : bahilan kaya kajot ɕi bgah. » ³³ Kɛ baɕaŝarul baŝɛ ji na a : « ɕi dko dangagun di, ɕun di ŋkkaanun uko de unkhilanun kayokan bañaan batum biki? »

³⁴ Kɛ aji na baka : « Nawo na ipoom hum? »

Kɛ bateem aji « Ipoom paaj na kalon na ntɛb ŋlon ŋmpoɕi. » ³⁵ Kɛ Yetu aŝɛ ji na bañaan baɕo ɕi mboŝ ; ³⁶ aŝɛ jej ipoom paaj na kalon yun na ntɛb ŋun, abeeb Naŝibaɕi, akiteŝ ya aŝɛ wul baɕaŝarul, kɛ bafaŝ bañaan. ³⁷ Bade bti adoo yok. Baɕaŝar Yetu kɛ batuman kkaar paaj na plon na iko indukŝiin. ³⁸ Bañaan bandeen bawo biintŋ iñeen-week ŋbaakɛr nyaaŝ iñeen (4000), aɕu na baatŋ na bapoɕ. ³⁹ Wi Yetu adolon bañaan kɛ baɕiŝi, wi wi aŝaan apaya ɕi bteem aya utaak wi Magadan.

16

*Bafaritay bahepar Yetu uko unkdimanun kɛ awo i Naŝibaɕi
(Markut 8.11-13; Luk 12.54-56)*

¹ *Bafaritay na *bataduk babi ɕi Yetu wal mɛntŋ, ala ptaawana aŝɛ hepara uko unkdimanun kɛ awo ñaan i Naŝibaɕi. ² Kɛ Yetu aŝɛ teem baka aji : « Woli unuur uya pjot kɛ baɕi bajeenki naji naji : “Dko dalun kajeeh faan.” ³ Kɛ na nfa kub, baɕi bajɛnle naji : “Uŝubal uŝub nɕa.” Naji name uko wi iko yi baɕi ijakun, aŝɛ wo naanhil pyikrɛn uko wi Naŝibaɕi akdolon nɕa di. ⁴ An bañaan bawuɕaan biki, nandekun Naŝibaɕi kafɛɕ, nahepar uko unkyuujun kɛ dwo i Naŝibaɕi. Naankwin uko ulon umpati na wi Yonat* *Naɕupar Naŝibaɕi adiimanun. » Wi wi Yetu aŝaan aduk baka da, aya na bgahul.

Uko utaajanaani pŝon wi bafaritay na bataduk

⁵ Yetu na baɕaŝarul baya bdɛk umban wundu. Kɛ baɕaŝarul baŝɛ ɕilma pɕij ipoom. ⁶ Kɛ Yetu aŝɛ ji na baka : « Natenan bnuura, nalipariin uko utaajanaani pŝon wi *bafaritay na *bataduk. ⁷ Baɕaŝarul kɛ baŝɛ ɕiini bukal bukal aji : « Aɕiini han ɕiki ŋɛntŋij ipoom. »

⁸ Kɛ Yetu ammeen uko wi baktiiniyaanun aji na baka : « An, nanwoon naanfiyaar akɛŝan, we ukaan kɛ naktiiniyaan pwo naantŋij ipoom ba? ⁹ Naandobi yikrɛna te hɛnkun iko yi nawinun i? Naanleŝ wi nkitŝun ipoom kañeen pa biintŋ iñeen-week-kañeen nyaaŝ iñeen (5000) i? Kɛ kkaar hum kantumun ipoom ki ki nayaanaanun ba? ¹⁰ Kɛ wi nkitŝun ipoom paaj-na-kalon pa biintŋ iñeen-week-ŋbaakɛr nyaaŝ iñeen (4000)? Kɛ kkaar hum kantumun ipoom ki ki nayaanaanun? ¹¹ Kɛ hum di di nawoon naamme kɛ mɛntŋiiniyaan ipoom? Dji nalipara uko utaajanaani pŝon wi bafaritay na bataduk. »

¹² Baɕaŝar Yetu bayikrɛn wal mɛntŋ kɛ aji na baka balipara pjukan pi bafaritay na bataduk, mɛntŋ uko utaajanaani pŝon wi ba-jaan badolna ipoom wa.

*Piyeer aji Yetu awoon Krittu
(Markut 8.27-30; Luk 9.18-21)*

¹³ Yetu aya na baɕaŝarul du utaak uññogun ubeeka wi Fetare-Filip aŝɛ hepar baka aji : « Bañaan baŝal aji *Abuk Ñiintŋ awo in ba? » ¹⁴ Kɛ bateem aji : « Balon baji iwo *Yowan Nabattaar ; kɛ balon baji iwo *Eli Naɕupar Naŝibaɕi kɛ balon kak baji iwo Yeremiya kɛme alon ɕi *baɕupar Naŝibaɕi bandukiin. »

¹⁵ Kɛ aŝɛ ji na baka : « Kɛ ɕi an, ŋji dwo in ba? » ¹⁶ Timon Piyeer kɛ ateema aji : « Iwo *Krittu, Abuk Naŝibaɕi ajug ubida. » ¹⁷ Kɛ Yetu aŝɛ ji na a : « Inuurandɛni iwi Timon abuk Yonat. Mɛntŋ ñaan najɛn aɕupiiŋ manjoonan man, Paapa anwoon du baɕi a. ¹⁸ Kɛ nŝɛ jaku : Iwo Piyeer*, pnduba pan-jaan pamɛban katoh, ilun kamɛban bankfiyaarnun. Pkeɕ paankhilan kanaɕ ɕi kadun ki baka. ¹⁹ Dlon kawulu iniigŝaani yi Baɕi : uko wi ikpokun ɕi mboŝ ulun kapokana du baɕi, kɛ uko wi ikdinanun ɕi mboŝ, ulun kadinana du baɕi. » ²⁰ Wi wi aŝookun

✧ 16:4 Natenan ɕi Yonat. * 16:18 Piyeer : Dawoon pnduba kɛme plaak.

başaşarul aji na baka bawut kaşup nin ñaan kë ul awoonj Krittü.

Yetu aşup aji aluñ kakeş kabot kanaşa ti pa (Markut 8.31-33; Luk 9.22-27)

²¹ Unuur mënt wi wi Yetu ajunun pdi-
iman başaşarul kë awo i pya Yerutalem, ka-
haj da maakan ti iñen yi bantohi, *başenjan
baweeek na *bajukan Bgah. Baluñ kado
bafiña, unuur uwajanşen aşë naşa ti pkeş.
²² Piyeer apula kë bagaagi aşë jun pñoman
na a aji : « Ajugun, dñehan Naşibaşi abuu-
ranu uko wañ! Nin ukoolan uunkdolu! »

²³ Kë Yetu aşë wuğsa aji na Piyeer
: « Lowaan, iwi Fatana! Inaş ti bgah
aneenanaan pşep. Iinji kla uko wi Naşibaşi
aşaluñ, iji kla uko wi bañaan başaluñ. »

²⁴ Kë wi wi Yetu ajakuñ na başaşarul bti : «
Woli ñaan aşal kaşaşen, awo kaşilma uleeful
kakuña kruş ki nul kadinan phaj ji nji kaşë
kaşaşen woli ado akeş. ²⁵ Ñaan ankşaluñ
pbuuran ubida wi nul aluñ kawaañ wa
; kë ankuñ kawaañ ubida wi nul pa nji
aluñ kabuuran wa. ²⁶ We uwoonj ñaan
aka pyok pi umundu bti, woli aneemanden
uhaaş wi nul? We wi ñaan ahilanuñ kawul
kabuuranaan uhaaş wi nul. ²⁷ *Abuk Ñiinş
aban ti pbi na mndem mi Aşin na nwanjuş ni
nul. Wal mënt awayeş ñaan andoli ti mnwo
mi nul. ²⁸ Dşupan na manjoonan : baloñ ti
banwoonj nşa ti baankkeş bë baanwin Abuk
Ñiinş kë abi ji naşih. »

17

*Uleef wi Yetu bti utelşaa
(Markut 9.2-13; Luk 9.28-36)*

¹ Wi nnuur paaj nşepuñ kë Yetu aşë jej bi
Piyeer na Jakob na Yowan aşa Jakob aya na
baka du pnkuñ pweek kë bagaagi. ² Uleef
wi nul kë uşë telşa ti kadun ki baka : kaara
di nul dajeeh ji unuur, kë imişa yi nul ikak
afaat feh. ³ Ti dko mënt, kë başaşar Yetu başë
win *Moyit na *Eli kë baktiini na a.

⁴ Wal mënt kë Piyeer aşë ji na Yetu : «
Ajugun, unuura nşo ti dko di. Inşal le katar
iloona iwajanş: kalonj kawo ki nu, kalonj ki
Moyit, kandukiin kawo ki Eli. »

⁵ Ahum kaşiiini, kë kanfeluñ kalonj
kanknuuruñ kaşë mara mara abi awun
baka, kë pdiim ploñ paşë penna ti ka aji

: « Iwi iwoonj abuk naan, dşalu maakan,
dmaganu! Nadoon katiinka! »

⁶ Wi başaşar Yetu batiinkuñ pdiim mënt
aşë lenk maakan ajot afetş keş ti mboş. ⁷ Kë
Yetu aşë ñog aban baka aşë ji : « Nanaşiin,
nawutan kalenk. » ⁸ Wi bakatuñ keş,
baankak awin nin alonj, kë Yetu şaşa awohanj
da.

⁹ Wi bakwaliin pnkuñ, kë Yetu aşë ji na
baka : « Nakşup nin ñaan alonj uko wi naw-
inun, te wal wi *Abuk Ñiinş aklunj kanaşa ti
pkeş. »

¹⁰ Başaşar Yetu bahepara aji : « we ukaañ
kë *bajukan Bgah baji Eli awo i kaduna
kabi ji *Krittü ado kabi. »

¹¹ Kë ateem baka aji : « Na manjoonan
Eli awo i kabi, kakakan iko bti ti bgah.
¹² Kë nşë şupan, Eli adobi bi, kë baanyikrena,
bahajana, adola jibi başaluñ. Henk kak di
di Abuk Ñiinş aklunj kahaj ti iñen yi baka.
» ¹³ Wal mënt, kë başaşar başë yikren kë
awo ti ptiiniyaan *Yowan Nabattaar.

*Yetu ajeban napoş i untaayi ukyewlenuñ
(Markut 9.14-29; Luk 9.37-43a)*

¹⁴ Wi Yetu na bi Piyeer, Jakob na Yowan
bakakuñ du dko di pnşuk pi bañaan pa-
woonj, kë ñiinş alonj aşë bi ti Yetu anşup ti
kadunul aji na a : ¹⁵ « Naweeek, ñagiin abuk
naan. Aji jot kako, ahaj maakan : nyaaş
nşum aji jot ti bdoo, ulonj kak aji jot ti meel.
¹⁶ Dşija başaşaru kë baanhilan ajebana. »

¹⁷ Kë aşë teem aji : « Nawo bañaan
bawuşaan, banwoonj baanfiyaari! Dwo
kaşo na an te lum ba? Dwo kado kamiiran
te lum ba? Naşijaan napoş ti. » ¹⁸ Kë Yetu aşë
leşar na untaayi kë upen ti napoş, kë ajeb ti
dko mënt.

¹⁹ Başaşar Yetu bagaag na a aşë hepara aji
: « we ukaañ kë un, nşenhilan adook untaayi
mënt? »

²⁰ Kë ateem baka aji : « Naanfiyaar
akęşan. Dşupan na manjoonan, woli naka
lah pfiyaar panliñuñ na pbuk pi maaj,
najile na pnkuñ pi : Penan ti, papen da.
Uunkka nin uko ulonj wi nawoonj naankhi-
nan pdo. ²¹ [Kë untaayi utenş wuñ, pñehan
Naşibaşi na pyiman şaşa pahilanuñ pdook
wa.]

*Yetu aɕup pkeɕ pi nul uyaas utëbantën
(Markut 9.30-32; Luk 9.43b-45)*

²² Yetu na baɕaɕarul bawo bti du *Galilay, kë aɕë ji na baka : « *Abuk Ñiintɕ abi kawu-lana du bañaan, ²³ baluɕ kafina, unuur uwajantën aɕë naɕa ɕi pkeɕ. » Kë baɕë jooɕan maakan.

Yetu na Piyeer baluk daaɕa di Katoh Kaweek ki Naɕibaɕi

²⁴ Yetu na baɕaɕarul baban ubeeka wi Kapernawum. Kë bakobraar daaɕa di *Katoh Kaweek ki Naɕibaɕi baɕë bi ɕi Fimonɕ Piyeer ahepara aji : « Jëm najukan i nan aji luk daaɕa di Katoh Kaweek ki Naɕibaɕi i? »

²⁵ Kë ateem baka aji : « Aa. Aji luk da. »

Wi aneejan neej ɕi katoh kë Yetu aɕë ji na a : « Fimonɕ, we wi iɕaluɕ ɕi uko wi ba? In awoon kaluk baɕih biki umundu wi daaɕa ba? Babuk baka këme balonɕ bampaɕi. »

²⁶ Kë ateem aji : « Bañaanɕ bampaɕi baka. »

Kë Yetu aɕë ji na a : « Babuk baɕih keeri baanwo i kaluk. ²⁷ Kë un nɕë wo nɕennal pɕij bɕup. Yaan du bdëk, ifël kabuuɕi, utëb uteek wi ikpënanuɕ, haabëɕan wa mntum : itënk pataka da pankkëɕuɕ pluk daaɕa di naan na di nu. Jejan pa iya iluk daaɕa di nja batëb. »

18

In adëmnuɕ ɕi an?

(Markut 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Baɕaɕar Yetu babi ɕi a wal mëntɕ aɕë hepara aji : « In adëmnuɕ du *Pɕih pi Baɕi ba? ² Kë aɕë du napoɕ alonɕ aɕu'a ɕi ptoof pi baka, ³ aɕë ji : « Na manjoonan dɕupan, woli naankak anaam ji bapoɕ, nin naankneej du Pɕih pi Baɕi. ⁴ Ukaanɕ kë ankwoonɕ naweek du Pɕih pi Baɕi awoonɕ ankwalanuɕ uleeful kakak ji napoɕ i. ⁵ Kë ñaanɕ anyeenkuɕ napoɕ ji i ɕi katim naan, nji ɕi uleef naan i i ayeenkuɕ. »

*Naɕaafaraan kawuuk bañaanɕ bajuban
(Markut 9.42-48; Luk 17.1-2)*

⁶ Yetu akak aji : « Ñaanɕ ankdolonɕ alonɕ ɕi bapoɕ biki*, banfiyaarnuɕ ajot ɕi pɕuban, uhokan pa a batana plaak pweek bayoorana du bdëk. ⁷ Bañaanɕ banwoonɕ ɕi

umundu bawuɕani ɕiki iko inhinanuɕ kado baka bajuban itumi. Iko mëntɕ iinhinan kawaanɕ, kë ñaanɕ anɕaanɕ aɕij ya aɕë wuɕan!

⁸ « Woli kañen ki nu, këme kahoɕ ki nu iɕu kë ikjuban, falan ya ifël du kalowan. Uhokan iya baɕi na kañen këme kahoɕ kamukɕiinɕ, kë di iya infernu du bdoo bawoonɕ baankjëmɕa na iñen itëb na ihoɕ itëb. ⁹ Kë woli pkëɕ pi nu paɕu'u kë ikjuban, lookɕan pa ifël du kalowan. Uhokan iya baɕi na pkëɕ plookan, kë di bafëlu du bdoo bi infernu na këɕ ktëb.

¹⁰ « Naɕaafaraan kabeeh alonɕ ɕi bapoɕ biki. Na manjoonan, nwanɕut ni baka naji nanaɕ wal undoli du kadun ki Paapa anwoonɕ du baɕi. ¹¹ [*Abuk Ñiintɕ abi bi pbuuran bambiinɕ aneem.] »

*Uhoñ wi unkaneel unneemuɕ
(Luk 15.3-7)*

¹² Yetu ahoñ aji : « we wi naɕaluɕ ɕi uko wi ba? Woli ñaanɕ alonɕ aka nkaneeel iñeenweek kë ulonɕ uɕë neem, aankduk nkaneeel nandukiinɕ du pnkuɕ kaya pla uloolan unneemuɕ i? ¹³ Dɕupan, woli awin wa, aji lilandër unkaneel uloolan wuɕ kapel nandukiinɕ njanwoonɕ njaanneemi. ¹⁴ Kë hënk kak di di Aɕinan anwoonɕ baɕi awoonɕ aanɕal alonɕ ɕi bampoɕi biki aneem. »

Pmiir atëntul

¹⁵ Yetu aji kak : « Woli atëntu anfiyaaruɕ ajubanu, yaan iwina, iɕiini na a, an batëb ɕañ. Woli atiinku, këme kë ika'a. ¹⁶ Kë woli aandi ptiinku, duun ñaanɕ alonɕ këme batëb, nahilna nado jibi *Ulibra wi Naɕibaɕi ujakuɕ: *naboman uko bti ɕi kadun ki bamaar batëb këme bawajanɕ.* ¹⁷ Akak le wo aandi ptiink baka, kɕup pntuk pi banfiyaaruɕ ; woli apok ptiink baka, jejana ji ñaanɕ anwoonɕ aanfiyaar Naɕibaɕi këme ji nakobraar daaɕa†. ¹⁸ Dɕupan, na manjoonan : iko bti yi nakpokuɕ ɕi mboɕ iluɕ kapokana du baɕi, kë iko bti yi nakdinanuɕ ɕi mboɕ iluɕ kadinana du baɕi.

¹⁹ « Na manjoonan dkak aɕupan, woli bañaanɕ batëb ɕi an ɕi mboɕ batiinkar añehan uko ulonɕ wi baɕaluɕ, Paapa anwoonɕ du baɕi ado wa pa baka. ²⁰ Aa, dko di

* 18:6 Bapoɕ biki : Yetu aɕiiniyaan ɕi banfiyaaruɕ, bukal bakakuɕ ji bapoɕ. ✱ 18:16 Pleɕan 19.15. † 18:17 Bakobraar daaɕa : Bayuday bajej baka ji bado buɕaan banwoonɕ baanwo biki pntaali pi Naɕibaɕi.

bañaan batëb këme bawajanŋ bayitunŋ ŋi ka-tim naan, dji kawo ŋi ptoof pi baka. »

Nadoon kamiir batënŋan

²¹ Fimonŋ Piyeer aňog Yetu wal mënŋ ašë hepara aji : « Ajugun, nyaaš hum ŋi ŋi nwoonŋ kamiir atënŋ naan woli ajubanaan? Dwo kamiir te nyaaš paaj na ulonŋ i? »

²² Kë Yetu ateema aji : « A-a, mënjkaku nyaaš paaj na ulonŋ ŋañ, nyaaš ŋi iwoonŋ i kamiira ŋawo kaban iñeen-paaj-na-ulonŋ (70) nyaaš paaj-na-ulonŋ.

²³ « Hënk di *Pših pi Baŋi pawoonŋ: pawo ji uko wi naših anŋalunŋ pten jibi balemparul badolonŋ na itaka yi nul. ²⁴ Ajun pten, kë bašë ŋija alonŋ anŋeetulunŋ itaka intumonŋ ptum paŋ. ²⁵ Niiŋŋ mënŋ aanka uko uluki itaka mënŋ; kë naših ašë ji bawaapa ul na aharul, na babakul na iko bti yi akaanŋ, bahilna bakakan uko wi aŋeetunŋ. ²⁶ Nalemparul unŋ kë ašë ŋup ŋi kadunŋ ki naših aji na a : “Miiraan, dlunŋ kaluku ya bti!” ²⁷ Naših aňagi'a ašë wutara itaka yi aŋeetulunŋ awuta kë ayaa.

²⁸ « Nalemp mënŋ apën ašë yit na atënŋul alonŋ i bawoonŋ ŋi ulemp anŋeetulunŋ ktaka kntiinku. Atiika adoo kak i pfiiklëna ašë jaka : “Lukaan uko wi iŋeetnunŋ!” ²⁹ Atënŋul kë anŋup akooŋa aji na a : “Miiraan, dlunŋ kaluku!” ³⁰ Kë undu ašë pok, ado kë bawata ukalabuš ayoonkna alunŋ aluk uko wi aŋeetunŋ. ³¹ Wi balemp bandukiinŋ bawinunŋ uko unŋepunŋ, bajooŋan maakan ašë ya akakalëš wa bti naših.

³² « Kë naših ado kë baŋija nalemp mënŋ ašë ji na a : “Iwi nalemp nawuŋan i! Dwutaru itaka bti yi iŋeetnunŋ ŋiki ikooŋën aji ndo haŋ ; ³³ iwo i lah kak kaňaga atënŋu jibi nji ŋagi'iinŋ.” ³⁴ Adeebaŋ maakan ašë wula banjaanŋ bahajanŋ bañaanŋ te wi aklunŋ kaluk uko bti wi aŋeetunŋ. »

³⁵ Kë Yetu ašë kak aji : « Hënk di di Paapa anwoonŋ du baŋi aklunŋ kado andoli ŋi an, woli naammiiir batënŋan na manjoonanŋ ŋi itëb yi nan. »

19

Yetu aŋiiniyaan uko wi bniim (Markut 10.1-12)

✠ 19:4 Ujuni 1.27. ✠ 19:5 Ujuni 2.24.

¹ Wi Yetu aŋupunŋ iko yaŋ aba, ašë pën ŋi uŋaak wi *Galilay aya umbanŋ wi *Yuda unwoonŋ du plut pi *Yordan. ² Bañaanŋ batum baŋaša da kë abot ajeban bamaakal.

³ *Bafaritay balonŋ baŋal pŋaawana, ašë ŋoga ahepara aji : « Bgah bi nun badinan ŋaanŋ abubara adook aharul ŋi bniim i? »

⁴ Kë Yetu ateem baka aji : « Naanleyiir uko wi Ulibra wi Našibaŋi ujakunŋ i kë du ujuni Našibaŋi apaš bañaanŋ kë bawo ŋiiŋŋ na ŋaaŋ✠ » ⁵ ašë ji : « “*Waŋ ukaanŋ kë ŋiiŋŋ aklunŋ kaduk ašin na anin kawo na aharul, bakak ŋaanŋ aloolan.*”✠ ⁶ Hënk, baankak awo bañaanŋ batëb, bawo ŋaanŋ aloolan. Naaŋ awutan keeri kagar uko wi Našibaŋi anaakrënuŋ. »

⁷ Bafaritay bahepara aji : « Keeri we ukaanŋ kë *Moyit aji ŋaanŋ awo i kapiit ŋaaŋ kakaarta kankyuunŋ kë bniim babaa, kabaa kadooka? »

⁸ Kë ateem aji : « Mndënëm mi ŋhaaš ŋi nan manŋuunŋ kë Moyit adinanan uko mënŋ. Kë ušë wo uunwo haŋ du ujuni. ⁹ Dŋupan, woli ŋaanŋ adook aharul anwoonŋ aampiinŋ na ŋaanŋ alonŋ nampaŋi, ašë niim alonŋ, ajuban pjuban pi piinŋ. »

¹⁰ Baŋašarul bajaka aji : « Woli hënk di uwoonŋ kawo pa ŋiiŋŋ na aharul, uhokan pwut bniim. »

¹¹ Kë Yetu ateem baka aji : « Mënŋ bañaanŋ bti bahilanunŋ kadinan pjukan pi mënŋ, biki Našibaŋi aŋenuŋ kë bahilani ŋañ bahilanunŋ. ¹² Iko itum ihinan kaneenan biinŋ baniim : balonŋ baanhilan bniim ŋiki babuka buka haŋ, balonŋ ŋiki bakaš baka, balonŋ kak pših pi Baŋi paŋi paŋu baanji baniim. Naaŋ anhinanunŋ pte uko wi, ateen wa! »

Yetu ayeenk bapoŋ bnuura (Markut 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Bañaanŋ baŋij Yetu bapoŋ pa apaf baka iñen, abot aňehandër baka, kë baŋašarul bašë ŋoman na baka. ¹⁴ Kë Yetu ašë ji : « Nawutan bapoŋ babi ŋi nji, nakneenan baka, ŋiki *Pših pi Baŋi pawo pi banwoonŋ ji baka. » ¹⁵ Wi wi ašaanŋ apaf baka iñen ašë ya na bgahul.

Yetu na ŋiiŋŋ nayok (Markut 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Ñiint̃ aloñ abi añog Yetu aşë hepara aji : « Najukan, we wi nwooñ kado unuura kakaana ubida wi mñto? »

¹⁷ Kë ateema aji : « we ukaañ kë ikheparaan uko unuura wi ñaañ awooñ i kado? Alooañ tañ̃ annuuriiñ, Naşibaţi a. Woli iñal kayeenk ubida wi mñto kado uko wi Bgah bajakuñ. »

¹⁸ Kë akak ahepara aji : « Iko ihoñ? »

Kë ateema aji : « Iinkfiñ ñaañ, iinkpiint̃ na ahar ñaañ këme ayiñ ñaañ, iinkkiiñ, wutañ katapar ñaañ uko wi awooñ aando, ¹⁹ mëbaañ şaaş na naañ bnuura, ñalañ atënt̃u jibi iñaluñ uleefu. »

²⁰ Kë naşaşa uñ ateema aji : « Iko mënt̃ bti ddo ya. We wi nkaañ aduka pdo? »

²¹ Kë Yetu aji na a : « Woli iñal kawo ñaañ anjaañ ado uko bti unliluñ Naşibaţi, kya, kawaap iko yi ikaañ bti kaşë jej itaka mënt̃ kaşeñ bajuuk, kka pyok du baţi. Wal mënt̃ kşë bi kaşaşeñ. » ²² Wi naşaşa uñ atiinkuñ uko mënt̃, aşë ya na pjooşañ, ũiki ayok maakan.

²³ Wi wi Yetu aşaañ aji na başaşarul : « Dşupan na manjoonañ pneej du *Pşih pi Baţi patam nayok maakan. ²⁴ Aa, dşupan kak uko wi : Uyoj apel pa untaam wi pnkunkaali uneej ũi bhër bi kaguja kë di nayok aneej du Pşih pi Baţi. »

²⁵ Wi başaşarul batiinkuñ uko wañ̃ bañonar fuş aşë ji : « Kë iñ ahilanuñ keeri kabuur? »

²⁶ Kë Yetu aşë jaban baka kęş aşë ji : « Bañaañ bajën baanhilañ pbuurañ ñleef ñi baka, kë Naşibaţi aşë wo aambiişna biişna nin uko uloñ. »

²⁷ Piyeer aji na a wal mënt̃ : « Tenañ, ñduk iko bti aşaşu. We wi ñkluñ kayeenk ba? »

²⁸ Kë Yetu aji na baka : « Dşupan na manjoonañ : woli umundu uhalu ubii, kë *Abuk Ñiint̃ aneejañ pşih na mndëm, an başaşaraañ iñeen na batëb nanşaşnuñ nakak ašo na ñji kaşih, kawayëş kñtaali iñeen na ktëb ki Itrayel. ²⁹ Kë biki katim naañ kaşuuñ kë baduk itoh yi baka, këme babuk başiñ baka, başiñ baka, baniñ baka, babuk baka, ñteeh̃ ñi baka, baluñ kayeenk uko wi badukuñ ñyaaş iñeen-week kaşë kayeenk ubida wi mñto. ³⁰ Kë batum banwooñ hënkuñ bateek baluñ kawo babaañşani,

batum banwooñ babaañşani baluñ kawo bateek. »

20

Uhoñ wi bajaar biki baduuñ ulemp

¹ Yetu akak aji ũi uko wañ̃ : «*Pşih pi Naşibaţi pawo wo ji uko wi ajug uşeeh ampënuñ na nfa kub ala balemp pa uşeeh wi nul. ² Aũiinkar na balemp aji aluk baka itaka inliñuñ na baluk bi unuur aşë do baka kë baya uşeeh. ³ Ašo ado uko ji ñwoori ñwajañ apën awin balemp baloñ kë bawo du bayiti baanka uko udo, ⁴ kë aşë ji na baka : “An kak, nayaañ uşeeh ; dlukañ bnuura.” ⁵ Kë bayaa.

« Ajug uşeeh apën na mnde ilant, akak apën na pnak awin baloñ, akak ado jibi adoloñ na bukundi. ⁶ Wi unuur uşeehiiñ, akak apën awin balemp baloñ kë banaş da aşë hepar baka aji : “we ukaañ kë nawo ũi, unuur bti bë naankdo uko uloñ”? ⁷ Kë bateem aji nin aloñ aanjej jej baka ulemp.

« Kë aji na baka : “An kak, nayaañ uşeeh.”

⁸ « Wi utaakal ubanuñ, ajug uşeeh kë aşë ji na namali i nul : “Duuñ balemp iwul andoli baluk bi nul, ijunna bambaañşaanuñ pbi işë ido kaya te du bateek.”

⁹ « Biki bajejuñ ũi uşeeha unuur kë babii, ayeenk andoli baluk bi unuur upëb. ¹⁰ Bateek babi kak aşë şal aji bayeenk baluk bampeluñ bi bambaañşaanuñ pbi, kë başë wula baka andoli baluk bi unuur. ¹¹ Wi bakyeenkuñ itaka aşë ñoman ũi uko wi ajug uşeeh adoloñ ¹² aji : “Bambaañşaanuñ pbi balempa uwoori uloolañ, kë işë luk baka aliñañ na un, ñlempuñ unuur bti ũi bnuur.”

¹³ « Kë Ajug uşeeh aşë teem aloñ ũi baka aji : “Nanoh, mëndolu nin buşaañ bloñ: Mënt̃ itaka yi, yi ñũiinkaruñ i? ¹⁴ Jejañ uko wi ñũiinkaruñ, iya na bgahu. Ulilën lil kë nwul ambaañşaanuñ pbi uko unliñuñ na wi nwuliiñ. ¹⁵ Mënka na pdo uko unliluñ na bka bi naañ i? Këme iwo i kadeebaş ũiki djoob bkow?” »

¹⁶ Yetu akak aji : « Kë hënkuñ di di banwooñ babaañşani bakluñ kawo bateek, bateek başë bawo bambaañşani. »

Uyaaş uwajañtën wi Yetu akşupuñ pkeşul na pnaşa pi nul ũi pkeş
(Markut 10.32-34; Luk 18.31-34)

17 Yetu aya Yerutalem ašë du bařaşarul iñeen na batëb kē bagaagi, ašë řiini na baka wi bawoon ři bgah aji : 18 « Natenan, řya Yerutalem, kē bašë luņ kawul *Abuk Ńiint *bařeņan baweek na *bajukan Bgah. Baluņ kaji aduknaanaa, pduknaana pi pkeř. 19 Bawula banwoon baanwo bayu-day bahilna babeņa, bakoba na itintël, bapaņa ři kruř. Unuur uwajantën ašë nařa ři pkeř. »

20 Wal mēnt kē anin babuk Tebede ašë bi aņoga, ul na babukul, aņup ři kadunul pa phepara uko ulon. 21 Kē Yetu ašë ji na a : « we wi iņaluņ ba? »

Kē aji na a : « Dolan babuk naan batëb biki baluņ bařo alon ři kadeenu ki nu, alon ři kamayu, woli iluņ ařo ařih. »

22 Yetu ateema aji : « Naamme uko wi nakñehanaanuņ. Nahinan kadaan ři pnkalame pi nji kayaan kadaan, kahaj ji nji i? »

Kē bateema aji : « Nñinani. »

23 Kē Yetu ašë ji na baka : « Aa, naluņ kadaan ři pnkalame pi naan ; kē uko unwoon wi přo ři kañen naan kadeenu na kamayu, mēnt nji dwoon kadat banwoon biki přo da, biki Paapa ajakuņ aji bawo biki kařo da, bukal bakluņ kařo da. »

24 Wi bařaşarul iñeen bandukiin batiinkuņ uko waņ, ašë deebařer batëb bukundi.

25 Wi wi Yetu ařaan ařiini na baka bukal bti aji : « Nawin jibi bařih biki řtaak bajaan bayuuj mndēm mi baka, baweek biki řtaak kaņoonkna bañaan. 26 Unwo kawo haņ pa an. Anņaluņ pwo naweek ři an awo i kawo nalempar batēntul. 27 Kē woli řnaan aņal pwo nateek ři an, awalaan bkowul ado kalempar batēntul. 28 Kē hēnk, *Abuk Ńiint aambi bi pa bado kalempara, abi pdo kalempar bañaan kabot kawul ubida wi nul, uwo baluk bankbuuranuņ bañaan bařum maakan.

*Bakuul batëb biki Yetu ajebanuņ
(Markut 10.46-52; Luk 18.35-43)*

29 Yetu na bařaşarul bapēn ři ubeeka wi Yeriko, kē bañaan bařum bašë řařa.

30 Bakuul batëb bařo wal mēnt ři kaban

ki bgah, kē wi batiinkuņ kē Yetu akřepuņ ašë huuran aji : « Naweek, *Abuk Dayiř, řñagi'un! »

31 Kē bañaan bařum banwoon da bawo ři pņoman na baka aji bayomp, kē bašë huuranaara huuran maakan aji : « Naweek, Abuk Dayiř, řñagi'un! »

32 Yetu anař adu baka ašë ji : « We wi naņaluņ ndolan ba? »

33 Kē bateema aji : « Naweek, dolan řdo kawin! »

34 Añaga baka ašë ban baka kēř kē bakak awin ři dko mēnt, ašë řařa na bgah.

21

*Uneej Yetu ři Yerutalem
(Markut 11.1-11; Luk 19.28-40; natenan ři Yowan 12.12-19)*

1 Yetu na bařaşarul bañog Yerutalem aten ubeeka wi Betfage du umbaņ wi Pnkuņ pi Mnoliwera*. Kē ašë yil bařaşarul batëb, 2 aji na baka : « Nayaan du ufēř unwoon ři kadunan ; uneejaran neej nawin batan ubuuru na ubuk wa ; nafēņšan řa nařijēn. 3 Woli baheparan uko unkayi, nateem kaji Ajugun anuma řa. ři dko mēnt bawutan naya na řa.

4 Uko mēnt uwoo, uko wi Nařupar Nařibaři abiin ařup uhilna udolana :

5 « Najakan na ubeeka wi *Fiyon

Nařih i nu abi ři iwi ;

awalan bkowul, adapa ubuuru,

*na ubuuru umpoři, ubuk untaam ulempni»**

6 Bařaşar Yetu baya, ado jibi ajakuņ na baka, 7 ařij ubuuru na ubuk wa. Wi wi bařaan ajeř imiřa yi baka agur ři řa kē Yetu ašë paya. 8 Bañaan bařum maakan bawo ři bgah wal mēnt, ajeř iyeti yi baka ašëef ři bgah ; kē balon batib inah yi mnko ašëef. 9 Bañaan bařum bankpořuņ ři kadunul na bankřařuluņ bahuuran aji :

« Hořana, ř iwi *Abuk Dayiř

*Bnuura nuura ři ankmbiin ři katim ki Ajugun Hořana! Nařibaři adēm du baři duuř! »**

10 Wi Yetu aneejuņ ři Yerutalem, bañaan biki ubeeka bti bañonar fuř ašë hepar aji : « I abaa wo wo ahon ba? »

* 21:1 Pnkuņ pi Mnoliwera : "Mont des Oliviers, Monti de Oliveira, Mount of Olives." ✧ 21:5 Fakariya 9.9. † 21:9 Hořana ři uheberē dawo « Buuran » ašë bi kak uřup unjaan udēmanaan Nařibaři. ✧ 21:9 Kañaaam 118.26.

11 Kë bañaan başë teem aji : « Yetu Naşupar Naşibaţi a, awo i Nataret du Galilay. »

Yetu na bawaap du Katoh Kaweek ki Naşibaţi

(Markut 11.15-19; Luk 19.45-48; nate-nan ti Yowan 2.13-22)

12 Yetu aya neej du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi aşë jun pdook bawaap na banknugun bti banwoon da. Awat nmeesa ni başëlëş itaka, na itij yi bawaap nbalab.

13 Wi wi aşaan aji na baka : « Naşibaţi aţup ti Ulibra wi nul aji : “Katoh naan kalun kadu'ana *katoh kañehanaani”[☆] kë an, naşë kakan ka dko dmennaani di bakij![☆] »

14 Bakuul balon na banknjiinkun babi aňoga da, kë ajeban baka. 15 *Başenjan baweek na *bajukan Bgah bawin iko iňonjarënaan yi adolon abot atiink bapoţ kë bakhuuran du Katoh Kaweek ki Naşibaţi aji : « Hoţana, iwi *Abuk Dayiţ » aşë deebaţ.

16 Bajaka wal mënţ : « Itiink uko wi bapoţ biki bakjakun i? »

Kë Yetu aji na baka : « Dtiink bnuura di ; naambaan kaleyiira ti Ulibra wi Naşibaţi dko danjakun :

“Ido kë bapoţ bampoţi

na bambaan abuka buka

kë bakdëmanu.”[☆]

17 Yetu aduk baka ţun, apën ti ubeeka, aya Betani di ayaan afërna.

Bko bi Yetu afëpun

(Markut 11.12-14,20-24)

18 Na nfa, wi Yetu akkakun ubeeka wi Yerutalem, kë ubon uşë de a. 19 Awin bko blon bi bajaan bado bfig ti kaban ki bgah, abi aňog ba, aşë ţenka itoh toh. Aji wal mënţ na bko bun : « Nin iinkak abuk! » Ti dko mënţ, kë bko babi kay kay. 20 Başaşarul bawin uko mënţ aşë ñonjar maakan. Bahepar Yetu aji : « hum di di bko bi bahilun akay hënk ti dko mënţ? »

21 Kë Yetu ateem baka aji : « Dţupan, manjoonan ma, woli nahaţ Naşibaţi abot awo naanka nşal nteb, mënjakan nahil pdo bfig bi bakay, nadoo hilan kaji na pnkun pi : “Pënan ti, iya ijot du bdëk,” uko mënţ udolana. 22 Woli nahaţi, uko bti wi nañehanun Naşibaţi, adolan wa. »

In aţun Yetu pdo iko yi akdolon

(Markut 11.27-33; Luk 20.1-8)

23 Yetu aneej du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi aşë jun pjukan. Wal mënţ kë *başenjan baweek na *bantohi bayuday başë bi aňoga ahepara aji : « Mnhina mnhon mi mi ikdolnun iko yi ba? In ajakiin kë ihilan kado ya? »

24 Kë Yetu aşë teem baka aji : « Nji kak, dnjal kaheparan uko uloolan tañ ; woli nateemën, kaşë ţupan wal mënţ mnhina mi nji kadolni iko yi. 25 In ayilun *Yowan pbattaar ba? Naşibaţi a, këme bañaan baka? »

Kë başë wo ti plaţar ti ptoof pi baka aji : « Woli nteem aji Naşibaţi ayilulun, aheparun uko unkaan kë nñenfiyaara? 26 Kë woli nteema aji bañaan bayilulun, nwo i kaţi bañaan bti babi banaţara'un, ţiki bafiyaar kë Yowan awo Naşupar Naşibaţi. »

27 Bateem Yetu wal mënţ aji baamme anyilulun. Kë aşë ji na baka : « Nji kak mënţţupan mnhina mi nji kadolonun iko yi. »

Uhoñ wi ajuţ katoh na babakul batëb

28 Yetu akak aji na baka : « Kë we wi naşalun ti uko wi? Nñinţ alon abi ka bapoţ batëb. Aţiini na nateek aji na a : “Abuk naan, yaan ilemp nţa du uţeeh.” 29 Kë abukul un ateema aji : “A-a, mënky,” aţo aban ţun aşal, anaţa aya uţeeh. 30 Aşin baka akak aţiini na natëbanţën. Kë ateem aji : “Aa, Paap dya” aşë bi wo aanya. 31 Ahoñ ti batëb bukun adolonun uko wi aşin baka aňalonun? »

Kë bateem aji : « Nateek. »

Kë Yetu aşë ji na baka wal mënţ : « Dţupan, manjoonan ma, bakobraar daaşa na baat baţuunk babanan uteek du *Pşih pi Naşibaţi. 32 Hënk di uwoon, *Yowan Nabattaar abi ti adiimanan bgah btool kë naanfiyaara ; kë bakobraar daaşa na baat baţuunk kë başë fiyaara. Kë wi nadoon awin uko mënţ naantëlşa ţëlëş nhaaş ni nan afiyaara. »

Uhoñ wi balemp biki uwoorta

(Markut 12.1-12; Luk 20.9-19)

33 Yetu akak ahoñ aji : « Nakaan natiink uhoñ wi : Nñinţ alon abi tepi uwoorta wi mnko manjaan mandolna ubiñu, aşë biig

wa afooyan. Ajip bhër ado dko dpooñni, abot akiin bliit bi mnlak bkuunŋaan pa bayeŋ, ašë dukar wa bañaan balon pa badoki bapooñle bawula kafah ki nul, ašë ya bayaaš. ³⁴ Wal wi upooñ ubanuŋ, kē ašë yil balemparul du bañaan banwoon du uwoorta pa pyeenk kafah ki nul. ³⁵ Bañaan mēnt bamob balemparul, akob alon, afiŋ natēbantēn, akak atap nawajantēn mnlak afiŋa. ³⁶ Ajug uwoorta akak ayil balemparul balon, bantumuŋ apel bateek, kē bañaan banwoon du uwoorta badola baka ji bateek. ³⁷ Kē abaañsaan ayil abukul, ašal aji : “Baya kakali abuk naan.” ³⁸ Kē wi biki adukaruŋ uwoorta bawinuŋ abukul, ašë laŋar aji : “I, akdukiin na iko yi ašin. Najoh ŋfiŋa, ŋšë ŋduka na ya!” ³⁹ Bamoba, apēnan ŋi uwoorta afiŋ. »

⁴⁰ Kē Yetu ašë hepar baka aji : « Kē we wi ajug uwoorta akeeri bi kado bañaan mēnt wi akbiin? »

⁴¹ Kē bateema aji : « Pfiŋ pi akfiŋuŋ bañaan bawuŋaan biki uwoorta mēnt pawuŋ. Ajeŋ uwoorta kawul balon, bankwululuŋ kafah ki nul upooñ ubanle. »

⁴² Yetu aji na baka wal mēnt: « Naambaan kaleyiira uko umpiituŋ ŋi Ulibra wi Našibaŋi i? »

*“Pnduba pi baniw bapokuŋ
pakakuŋ amēban katoŋ
uko mēnt uwo udo wi Ajugun
unuura abot awo uñonarēnaan ŋi kēš ki
nun.” »**

⁴³ Yetu akak aji na baka : « Ukaan kē nji kaŋupan : Našibaŋi aluŋ kajeŋ *Pših pi nul kawul pa bañaan balon bankdoluŋ uko unnuuriin ŋi kēš ki Našibaŋi. ⁴⁴ Ŋaan ankjotuŋ ŋi pnduba mēnt, akita, kē ŋaan i pakjotnuŋ, panantēla. »

⁴⁵ *Baŋenan baweek na bafaritay bayikrēn kē bukak bakaan kē Yetu akhoŋ haŋ. ⁴⁶ Bado na pmoba wal mēnt ašë ŋi bañaan baŋaluŋ aji Yetu awo *Naŋupar Našibaŋi.

22

*Uhoŋ wi bampokuŋ pbi pyoban
(Luk 14.15-24)*

* 21:42 Kañaam 118.22-23.

¹ Yetu akak ahoŋ na baka aji : « ² *Pših pi Baŋi panaam ji uko wi naših anduun bañaan pyoban ŋi bniim bi abukul. ³ Ayil balemparul pa baya badu biki aduun pyoban kē bašë wo baanŋal pbi. ⁴ Kē akak ayil balon aji na baka : “Najakan na biki nduun pyoban kē djuŋ pde, afiŋ ŋgit ŋkaš ŋi naan na nŋtaam ŋannuurnaniin ŋi ŋi naan, iko bti ibēkani, babi ŋi dko di bniim.”

⁵ « Kē biki baduun bašë wo baando ŋo ŋo aten uko mēnt, andoli atool kaya pdo kanuma ki nul : balon baya ŋteeh, balon pjula. ⁶ Kē bandukiin bamob balempar naših, ahajan baka afiŋ. ⁷ Naših adeebaŋi, ašë do bangoli biki nul kē bafiŋ balat mēnt abot atēr ubeeka wi baka. ⁸ Wi wi ašaan aji na balemparul : “Pde pabaa kē biki mbiin adu pyoban bašë wo baantaan na pde pa. ⁹ Nayaan du ŋpaŋ bgah nadu bañaan bti biki nakwinuŋ.” ¹⁰ Kē balemparul baya ŋi igah, adu biki bawinuŋ bti, bawuŋaan na banuura, kē dko di bniim datumi.

¹¹ « Naših aneeŋ wal mēnt pten bambiin pyoban ašë win da ŋiinŋ alon anwoon aanwoh imiŋa yi ufettu. ¹² Kē ašë ji na a : “Nanoh, hum di di idoluŋ adoo neeŋ ŋi, bē iinwoh imiŋa yi ufettu ba”? Kē uŋ mēnt ayompi. ¹³ Naših kē ašë ji na balemparul : “Natanana ihoŋ na iñen nafēla bdig du bdēm, dul di akyaan kawooni kabot kadeebaŋ kadohrēn.” » ¹⁴ Kē Yetu ašë akak aji : « Bañaan baŋum badu'anaa kē bantiinku bakdataniin. »

*Pluk Fetar daaša
(Markut 12.13-17; Luk 20.20-26)*

¹⁵ Wi uko mēnt uŋepuŋ, *bafaritay baya ayitiir wal mēnt katen jibi bakdoli pa pŋaawan Yetu ŋi bŋup. ¹⁶ Wi wi bayiluŋ baŋašar baka balon na balon biki *Herod kē baji na a : « Najukan, ŋme kē iwo ŋaan i manjoonan, abot aji kjukan bgah bi Našibaŋi na manjoonan. Iinji kŋi nin ŋaan ŋiki iinji kten uko wi ŋaan awoon. ¹⁷ ŋupun keeri, we wi iŋaluŋ? Ŋwo i kaluk *Fetar naših daaša kēme ŋēnwo i kaluka da? »

¹⁸ Kē Yetu ammeen ŋŋal ŋwuŋaan ŋi baka ašë teem baka aji : « An balagare! We ukaan kē nakdo na pŋaawanaan ba? »

19 Nadiimanaan pataka pi najaan nalukna daaşa. »

Kë badiimana pa, 20 kë aşë ji na baka : « Kaara di in dawoon ți pa? Kë katim ki in kawoon ți pa? »

Kë bateem 21 aji : « Fetar a. »

Wi wi așaan aji na baka : « Nakeerin nakakan Fetar uko unwoon wi Fetar, nașë nakakan Nașibați uko unwoon wi Nașibați. » 22 Wi ajakuñ hañ kë bașë ñonjar fuț aduka, aya.

Pnața ți pkeț

(Markut 12.18-27; Luk 20.27-40)

23 Unuur mënț, *bataduk balon babi aňog Yetu – bukal bajaan baji pnața ți pkeț paanwo – 24 aşë ji na a : « Najukan, *Moyit apiit pa un aji : “Woli ñaan akeț bē aanka napoț, abuk așin awo kayeenk aharul, kahilna kabukara bapoț.” 25 Kë ușë bi ka ți un biinț paaj na alon banțaarun. Nateek aniim ñaaț așë waanã bē aambuki, adukar abuk așin aharul. 26 Kë natēbantēn akak akeț aduk ñaaț bē aambuki, kë uwoha hañ pa nawajanțēn kak, awoha hañ pa bukal paaj na alon bti. 27 Wi bukal bti baktețun, kë ñaaț akak akeț. 28 Kë hēnkuñ woli bañaan balun anața ți pkeț, in akwoon ayin ñaaț mēnț, wi bukal paaj na alon bti baniimulun? »

29 Kë Yetu așë teem baka aji : « Naneemi, naamme Ulibra wi Nașibați abot awo naamme mnhina mi nul. 30 Hēnk di uwoon, woli bañaan balun anața ți pkeț, biinț baankniim, kë baat baankniima, balun kawo ji nwanjut du bați. 31 Kë ți uko wi pnața ți pkeț, naambaan kaleyiira uko wi Nașibați ajakuñ i? Aji : 32 “Dwo Nașibați i Abraham, i Itaak, na i Jakob.” »*

Yetu akak aji na baka : « Nașibați awo i bañaan bajeb, aanwo i bankețun. » 33 Bañaan banktiinkulun bti baňonjar ți pjukan pi nul.

Uko undēmnun ți iko yi bgah bajakuñ

(Markut 12.28-34; Luk 10.25-28)

34 *Bafaritay batiink kë Yetu ateem *bataduk kë bawaan uțup așë yitiir. 35 Kë alon ți baka, anwoon *najukan Bgah așë ñal ptaawan Yetu așë hepara aji : 36 «

Najukan, ți iko yi bgah bajakuñ, uhon udēmnun dēm ba? »

37 Kë așë teema aji : « Nalan Ajugun Nașibați i nu na kațēbu bti, na uhaașu bti, na ușalu bti. 38 Uko wan udēmnun ți iko yi bgah bajakuñ. 39 Kë uko unyeenkuñ ți wa abot adēm kak wii wi : Nalan atēnțu jibi inaluñ uleefu. 40 Iko itēb yun ițonkrēn *Bgah bi Moyit bti na pjukan pi *bațupar Nașibați. »

Krittu na Dayiț

(Markut 12.35-37; Luk 20.41-44)

41 Jibi *bafaritay bayitiirun, kë Yetu așë hepar baka aji : « 42 we wi nașaluñ ți *Krittu ba? Awo abuk in ba? »

Kë bateema aji : « Awo *abuk Dayiț. »

43 Kë Yetu așë ji na baka : « Kë hum di di *Uhaaș wi Nașibați uțuun Dayiț kë aji du'a Ajugun ba? Ul, anțiiiniñ aji :

44 “Nașibați Ajugun aji na Ajugun :

Țoon ți kañen naan kadeenu

te ndoo ndo bașooradu

ido kapafna baka ihoț.” »*

45 Yetu akak aji : « Keeri, woli Dayiț aji du Krittu Ajugun, hum di di ahilanun kawo kak Abuk Dayiț? » 46 Nin alon ți baka aanhinan ateema. Kapēna unuur mēnț nin alon aankak aňoom phepara uko ulon.

23

Ptaafara bajukan Bgah na bafaritay

(Markut 12.37-40; Luk 11.39-52; 20.45-47)

1 Kë Yetu așë țiini na pntuk pi bañaan na bațașarul aji na baka : 2 «*Bajukan Bgah na *bafaritay bațo ți pțij pi *Moyit. 3 Nadoon kado nabot nado kațaș iko bti yi baktupanan, nașë nawut pdo kado uko wi bajaan bado : țiki baji bațup kașë wo baanji bado uko wi bațupun. 4 Baji batan idaañ idiț kațu bañaan pkuña ya, bukal ți ñleef ñi baka bașë pok pdeen pkoñ ploolan țañ pțēnk baka. 5 Ți iko bti yi bakdolun baji bala pwinana ți bañaan ukaan kë kako ki bajaan bațu Uțup wi Nașibați katan ți bkow na iñen yi baka kaji kadēm. Iñen yi imișa yi baka ikak aji ihaan maakan*. 6 Baji bañal pto ți ițij innuurnaaniin woli bawo du dko

* 22:32 Ppēn 3.6. * 22:44 Kañaam 110.1. * 23:5 Bayuday baji bado iko ilon yi bapiitun Uțup wi Nașibați kaleșna wa. Ital iniilu inwoon ți iñen yi imișa yi baka ikak aji ileșan baka Uțup wi Nașibați.

di ufettu kabot kañal pto kadun du *itoh iñehanaani. ⁷ Baji bañal bañaan banohntèn baka ti dko di bañaan kabot kañal bañaan bado kadu baka “Najukan”.

⁸ « Kë an, nawutan kado bañaan bado kadu'an “Najukan”; an bti nañaari abot akaha najukan aloolan tañ. ⁹ Nawutan kado kado ñaan alon kaji Aşinan ti mboş ; nakaha Aşinan aloolan, anwoon du bați. ¹⁰ Nawutan kado badoo badu'an “Nayafan”; nakaha nayafan aloolan, anwoon *Krittü. ¹¹ Anwoonun naweek ti an aklun kawo nalempar batëntul. ¹² Ñaan ankdëmanun bkowul balun kawalana, kë ñaan ankwalanun bkowul balun kadëmana. »

Pwuţan pi bafaritay

¹³ Yetu akak aji : « Nawuţani an *bajukan Bgah na an *bafaritay an nanwoon balagare, nanjaan naneenan bañaan pneej du *Pşih pi Bați. Naanji naneej da an ti ñlefan kë naanji nawut banñalun pneej baneej! ¹⁴ [Nawuţani an bajukan Bgah na an bafaritay balagare, naji nade bka bti bi baat bayot kabot kajon ti pñehan Naşibați pa pwinana. Ukaan kë Naşibați aklun kakoban kakob kandëmnun maakan.]

¹⁵ « Nawuţani an bajukan Bgah na an bafaritay, an nanwoon balagare, an biki pkakan ñaan aloolan ti udolade wi nan pajaan paţu namuur idëk na ñtaak. Woli naka'a, naji nadola ataan na pneej infernu ñyaaş ñtëb kapelan.

¹⁶ « Nawuţani, an bayuuj bgah banwoon bakuul, nanjaan naji : “Woli ñaan ajej *Katoh Kaweek ki Naşibați amehnaana, uunwo ukoolan ; bë woli ñaan amehna ti uuuuru wi katoh ki Naşibați, awo i kado uko wi ajakun.”

¹⁷ « An bawaan ñşal, an bakuul! we udëmnun: uuuuru wa këme katoh ki Naşibați kandolun kë uuuuru mënt uyimani? ¹⁸ Nakak aji naji : “Woli ñaan amehna ti *bliit bi mngur, uunwo ukoolan, bë woli ñaan amehna ti iko inţenanun ti ba, awo i kado uko wi ajakun.” ¹⁹ An bakuul, we udëmnun: iko inţenanun ti bliit bi mngur këme bliit bi mngur bankakanun iko mënt kë iyimani? ²⁰ Pmehna ti bliit bi mngur pawo pmehna ti ba na ti iko bti

inwoon ti ba. ²¹ Kë pjej Katoh Kaweek ki Naşibați kamehnaana pawo pmehna ti ka na ti anfëţun ka. ²² Pmehna ti bați pawo pmehna ti pşihni pi Naşibați na ti anţoon ti pa.

²³ « Nawuţani an bajukan Bgah na an bafaritay, an nanwoon balagare, nanjaan nawul kafah ki Naşibați ti iko bti yi nakjaarun kadoo wul impotëţaanun maakan aşe wo naanji nado uko unkaanun udooni ti iko yi bgah bajakun: pwo natool, pñaga, na pfiyaar Naşibați. Yan yi yi nawoon i kado lah kaşe kawut kaşilma indukiin ²⁴ An bayuuj bgah banwoon bakuul, nanjaan natëntan poot pi nan pa ppënan uwu kaşe yoor untaam wi pnkunkaali.

²⁵ « Nawuţani an bajukan Bgah na bafaritay an nanwoon balagare, naji nawent ikoopa yi nan na irataa yi nan bnuura ti bdig, meet daşe tum na iko yi kakii na kafeer. ²⁶ Iwi nafaritay nakuul, duniin iwent kakoopa na praata meet, bdig bahilna bajinţ.

²⁷ « Nawuţani an bajukan Bgah na an bafaritay an nanwoon balagare nanjaan nawo ji ihër yi babomanun: iji inuura ti bdig, meet kaşe tum na imoh na iko impuţun. ²⁸ Kë hënk di di nawoon, naji nawo wo ji bañaan batool ti kadun ki bañaan, aşe tum na kalagare na buţaan ti ñhaaşan meet.

²⁹ « Nawuţani an bajukan Bgah na an bafaritay an nanwoon balagare, nanjaan naniw ihër yi *baţupar Naşibați kabot kaboman ihër yi batool, ³⁰ kaşe kaji ti uşal : “Woli ñwo laalan da ti wal wi başinun, ñenknaakiir na baka katul pñaak pi baţupar Naşibați.” ³¹ Hënk naji nadinan kë nawo babak bambiin afin baţupar Naşibați. ³² Nabaañëş uko wi başinan babin ajun.

³³ « An ñpula, pntuni pi ñnfunan! Hum di di nakhinanun kabuur kakob, kawo naankneej infernu? ³⁴ Wan ukaan kë nji kayil baţupar Naşibați, bañaan banwoon na uşal untuņa, na bajukan : nalun kafin balon, kapan ti krut, nalun kafud balon itintël du *itoh iñehanaani yi nan, kabot kadookar na baka na ñbeeka. ³⁵ Hënk, pñaak bti pi bañaan batool pi natulun ti mboş pahilna pakak ti an, du pkeţ pi Abel natool te du pi Fakariya, abuk Baraki, i bafinun ti

dko danwoon ʔi ptoof pi umeeša wi btejan na *dko dyimanaan di Katoh Kaweek ki Našibaʔi. ³⁶ Dʔupan na manjoonan, kawuun ki kayeenk kakob ki iko mēnt ʔi iktijun. »

*Yetu aʔegara Yerutalem
(Luk 13.34-35)*

³⁷ Yetu akak aji : « Yerutalem, Yerutalem, iwi injaan kfin ʔibaʔupar Našibaʔi kabot katap biki ayilun ʔi iwi mnlaak, njaas ʔtum ddo na pʔonkrēn babuku jibi uguk ujaan uboof ʔbuk wa, kē ipoki. ³⁸ Hēnkun, Našibaʔi ašaan adukaran katohan. ³⁹ Dʔupan, naankak awinēn te unuur wi naklun kaji : “Nāan ankmbiin ʔi katim ki Ajugun anuurandēni !” »

24

*Utoka Katoh Kaweek ki Našibaʔi
(Markut 13.1-4; Luk 21.5-7)*

¹ Yetu apēn ʔi *Katoh Kaweek ki Našibaʔi, kē baʔašarul bašē noga pa pdiimana jibi kadēmi akuʔ anuura. ² Kē ašē teem baka aji : « Jēm nawin iko yi ʔi i? Na manjoonan dʔupan, nin plaak paankduka kapaf ʔi pteʔ pa ʔi bē paankfoma kajot ʔi mboš. »

*Nnuur ʔi mnhaj
(Markut 13.5-13; Luk 21.8-19)*

³ Yetu aʔo du pnkun pi mnoliwera, kē baʔašarul bašē bi agaag na a, ahepara aji : « ʔupun, lum di di uko waʔ ukwoon, na uko unkyuujun un ubi'u na uba umundu? »

⁴ Kē ateem aji : « Naʔaafaraan baguuran, ⁵ ʔiki bañaan baʔum balun kabi na katim ki naan, kaji bukal bawoon *Krittu, kaguur bañaan baʔum. ⁶ Woli nalun aʔiink ʔgut, abot aʔiink kē baktiiniyaan ʔgut, nawutan kalēnk : iko mēnt iwo i kawo. Kē našē wo i kame kē uundobi wo uba umundu. ⁷ Utaak unaʔa ugut na utaak ulon, pʔih pagut na plon. Ubon ulun kawo ʔi ʔtaak ʔlon, mboš mando kašintar. ⁸ Iko mēnt ʔi ikwoon ujuni wi mnhaj mnweek, ji mnhaj mi nāaʔ ankyaan kabuk.

⁹ « Wal mēnt balun kamoban kawul bahajanan bafin ; katim ki naan kalun kaʔu ʔtaak ʔi nāsooran. ¹⁰ Bañaan baʔum baankak afiyaarēn, bado kawaapar kabot kašoorad. ¹¹ Baʔum balun kaʔilan kaji bawo *baʔupar Našibaʔi kaguur bañaan baʔum. ¹² Buʔaan dadēm maakan bañaan badoo

bakak baankak aʔalad. ¹³ Kē nāan anšaan amēban ʔi nji aliint ʔnuur ʔi, un mēntan alun kabuur. ¹⁴ Balun kaʔup *Uʔup Ulil Unuura wi *Pʔih pi Baʔi wi ʔi umundu ʔi, bañaan ʔi bahilna batiink wa. Wal mēntan wi wi uba umundu ukbiin. »

*Unoor uweek
(Markut 13.14-23; Luk 21.20-24)*

¹⁵ Yetu akak aji : « Woli nawin uko uwuʔaan maakan unjaan uʔopan, wi *Daniyel *Naʔupar Našibaʔi aʔiiniyaanun kē uwo ʔi *dko dyimanaan du Katoh Kaweek ki Našibaʔi – ankleyiirun awo i kayikrēn – ¹⁶ bañaan bankwoon du utaak wi *Yuda bakeeriin baʔi baya du inkun iweek. ¹⁷ Anʔoon du ušaala awutan kaneejar uko ulon. ¹⁸ Anwoon du uʔeeh, awutan kakakar bayeti bi nul! ¹⁹ Nnuur mēnt, baʔ bankwoon na iyin, na bankbootanun bawuʔan. ²⁰ Nañehaan pʔi mēnt pawut kawo ʔi wal wi ušubal na mpoj kēme ʔi *unuur wi pnoorfēn. ²¹ Nnuur mēnt ʔawo ʔnuur ʔi mnhaj mnweek. Mnhaj manwoon maambaan kawohara wi umundu uwoonun ; kē mnhaj mntēnt ma maankak alun kawo nin uyaaš ulon kak. ²² Kē woli Našibaʔi aantiinktēn lah ʔnuur mēnt, nin nāan aankduka duka kado kahefēnt ; kē bañaan biki adatuʔ bašē ʔu kē aʔiinkntēn ʔa.

²³ « Wal mēnt, woli nāan ajakan : “*Krittu awi !” kēme : “Awi moʔ !” Nin nakfiyaara. ²⁴ Bañaan balun kanaʔa kaʔilan kaji bawoon Krittu na *baʔupar Našibaʔi. Bado mlagre na iko iñonarēnaan pa woli bahilani bado ʔaabar du baka biki Našibaʔi ajokun. ²⁵ Aa, dʔupan nawo bame ji uko mēnt ubi udo kaban.

²⁶ « Woli bajakan keeri : “Krittu awi du *pndiis” nawutan kaya da ; kēme woli bajakan : “Awi amena moʔ” nakfiyaar uko mēnt nin. ²⁷ Jibi kaliik liik kajaan kawoona kaban kalon ki baʔi, kajeehan baʔi ʔi, hēnk di di ubi wi *Abuk Niiint uklun kawo. ²⁸ Dko di untaam ukeʔnun dul di ʔjugude ʔajaan ʔayit. »

*Ubi wi Abuk Niiint
(Markut 13.24-27; Luk 21.25-28)*

²⁹ Yetu akak aji : « Woli ʔnuur ʔi unoor ʔun ʔaʔepa ʔep,

“Unuur uunkak ado katër,
pli paankak ado katër,

ɲjah ɲajot,

mnhina mi baɲi manɲinɲar✧.

³⁰ Wal mēnt, iko inkyuujun kē *Abuk Ñiint abi, iwinana du baɲi, kntaali ki umundu bti kalun kayewla ; kawin Abuk Ñiint abi ɲi infelun ɲi baɲi na mnhina na mndēm mweek. ³¹ Alun kayil ɲwanjut ɲi nul ɲabi na plul pweek, ɲayitrēn bañaan biki adatuɲ banwoonun ɲtaak bti kapēna du kabaɲ kalon ki umundu te kalon.

Uhoñ wi mnko

(Markut 13.28-32; Luk 21.29-33)

³² Yetu akak aɲiini na baka aji : « Natenan ɲi mnko. Wi inah ijunaɲ jun plu-uman, kē itoh ipēni, naɲi name kē pti pañogi. ³³ Kē hēnk, woli nalun awin iko mēnt bti, nameen kē ubi wi *Abuk Ñiint uñogi, awun ɲun plēman. ³⁴ Na manjoonan, dɲupan kawuun ki kaanktēp bē iko mēnt bti iinwinanaa. ³⁵ Baɲi na mboɲ ɲaba, kē ɲɲup ɲi naan ɲaɲē wo ɲaankba. »

Nawoon bten

³⁶ Yetu akak aji : « Kē ɲi uko wi unuur mēnt na woori mēnt, nin alon aammee, nin ɲwanjut du baɲi, nin ɲji Abuk Naɲibaɲi ; Paapa ɲaɲ ameen. ³⁷ Jibi ubiin awo ɲi wal wi *Nowe, hēnk di uklun kawo kak ɲi wal wi *Abuk Ñiint akbiin. ³⁸ Hēnk di uwoon ɲfa ji meel mambi mando kapar awun umundu bti, bañaan bade, adaan, aniim, aniimandēn babuk baka te unuur wi Nowe aneejun ɲi upuur, ³⁹ kē bañaan baanɲal aji uko ulon ubi, te kē meel mando par aba baka bti. Hēnk di ukwoon ɲi ubi wi Abuk Ñiint. ⁴⁰ Biint batēb bawo du uteh, alon ajejana, alon aduka. ⁴¹ Baat batēb bawo ɲi pɲon, alon ajejana, alon aduka.

⁴² « Nawoon bten, naamme unuur wi Ajugun akbiin. ⁴³ Nameen bnuura uko wi : woli ajug katoh ame wal wi nakii akbiin na utejan, awo bten aankdinan balunjan uniwi katohul. ⁴⁴ Ukaan kē an kak, nawo kawo bten, ɲiki Abuk Ñiint abi ɲi wal wi nawoon naankyoonka. »

✧ 24:29 Itayi 13.10; 34.4.

*Nalemp natool na nalemp anwoon
aanwo natool*
(Luk 12.42-46)

⁴⁵ Yetu akak aji : « In awoon nalemp natool natit i ajug katoh akɲuun ɲi kadun ki balemp biki nul, ado kawul baka kafah ki ɲdeey ki baka uwoori ubanle? ⁴⁶ Nalemp i ajug katoh akɲenkuɲ ɲi ulemp wi aɲu'u lun wal wi akkakuɲ, un mēnt anuurandēni. ⁴⁷ Dɲupan na manjoonan, ajug katoh ahankana bka bi nul bti. ⁴⁸ Bē woli nalemp awo nawuɲaan, aji ɲi uɲalul kē ajugul ajon ubi, ⁴⁹ aɲē naɲa akob balemp batēntul, ade adaan na bakuj, ⁵⁰ ajug nalemp mēnt alun kabi ɲi unuur wi awoon aankyoonka, na wal wi awoon aammee. ⁵¹ Ahajana bnuura kabot kadola jibi bajaan bado balagare : dul di baklun kawooni, kadeebaɲ kadohrēn.

25

Uhoñ wi beegani iñeen

¹ Yetu akak aji na bankntiinkulun : « Kē hēnk, *Pɲih pi Baɲi palun kawo ji uko wi beegani iñeen banwoon na ɲkaniya pya kakit naniim. ² Kañeen ɲi baka baanklipara, kē kañeen bandukiin baklipara. ³ Banwoon baanklipara bukuɲ bajej ɲkaniya ɲi baka aɲē wo baanɲij ungaant ulon kak ; ⁴ kē banklipariin baɲē ɲij ungaant ɲi ɲmpoban na ɲkaniya. ⁵ Jibi naniim ajonun ubi, kē baɲē ɲoyēnt bukal bti.

⁶ « Na utejan mnjel, kē pdiim plon paɲē liir aji : “Naniim abi! Napēnan nakita.” ⁷ Kē beegani bti baɲē naɲa aboman ɲkaniya ɲi baka. ⁸ Kē beegani banwoon baanklipara bukuɲ baɲē ji na banklipariin : “Naɲenun ɲi ungaant wi nan, ɲkaniya ɲi nun ɲajēmɲaa.”

⁹ « Kē baɲē teem baka aji : “Nin, wi uundo kēɲ kēɲ ɲfaaɲēr. Nayaan du bajula nanug wi nan.” ¹⁰ Batool pya pnug ungaant, kē naniim aɲē bi. Bambomanderun aba kē baneej na a du dko di bniim, kē bgah badēti.

¹¹ « Banwoon baanklipara wi badukiin abi, aɲē ji : “Naweek, naweek, haabēɲun bgah!”

¹² « Kē aɲē teem baka aji : “Na manjoonan, dɲupan, mēmme an !” »

13 Kë Yetu aşë ji : « Nawoon bten keeri, naamme unuur këme uwoori wi *Abuk Niiñt akbiin. »

*Uhoñ wi balemp biki bawulun itaka
(Luk 19.12-27)*

14 Yetu akak ahoñ na baka aji : «*Pşih pi Baṭi paluñ kawo ji uko wi ñiint ankyaan bayaaş, aşë du balemparul adukar baka bka bi nul. 15 Awul baka itaka, andoli inliñuñ na ulemp wi ahinanuñ kado na ya. Awul aloñ inliñuñ na baluk bi nşubal kañeen, awul aloñ inliñuñ na baluk bi nşubal ntëb, awul nawajantën bi uşubal uloolan, aşë tool ti dko mënt aya pyaanť.

16 « Nalemp i bawulun baluk bi nşubal kañeen abi jun jun plem na itaka ti dko mënt aka itaka impeluñ uko wi bawululuñ nyaaş ntëb. 17 Kë i bawulun bi nşubal ntëb akak ado ji nateek, aka uko wi bawululuñ nyaaş ntëb. 18 Kë i bawulun baluk bi uşubal uloolan aşë jip bhër amen ktaka ki ajugul awululuñ.

19 « Wi ajug balemp ayaan ajon, aşë tiiş, adu balemparul babi baṭupa jibi baduki ado na itaka. 20 Nalemp i bawulun baluk bi nşubal kañeen abi aṭij itaka aji na a : “Naweek, iwulën itaka inliñuñ na baluk bi nşubal kañeen aji nlemp, kë nduk aka uko wi iwulnuñ nyaaş ntëb, yii yi.”

21 « Naweek kë aji na a : “Ido bnuura, iwi nanuura natam ulemp. Ilemp bnuura na uko umpoṭi wi nwuliin. Dwulu umpeluñ wa maakan. Biin iwo ti mnlilan na nji.”

22 « Kë natëbantën i bawulun itaka inliñuñ na baluk bi nşubal ntëb abi aji na a : “Naweek, iwulën itaka inliñuñ na baluk bi nşubal ntëb, kë nduk aka uko wi iwulnuñ nyaaş ntëb, yii yi.”

23 « Kë naweek aji na a : “Ido bnuura, iwi nanuura natam ulemp. Ilemp bnuura na uko umpoṭi wi nwuliin, dwulu umpeluñ wa maakan, biin iwo ti mnlilan na nji.”

24 « Kë nawajantën i bawulun itaka inliñuñ na baluk bi uşubal uloolan aşë bi, aji : “Naweek, dme kë iwo ñaan anjooṭuñ anjaan akit du dko di awoon aantepii kabot kakaaw dko di awoon aanjaari. 25 Dṭi'u ti, ukaan kë njip amoy ya ; itaka yi nu yii yi.”

26 « Kë ajugul ateema aji : “Iwi nalemp nawuṭaan, nanşabër! Ime kë dwo ñaan anjaan akit du dko di awoon aantepii kabot kakaaw dko di awoon aanjaari ; 27 kë we ukaan keeri kë iinjeñ itaka yi nwuliin ahankan du naṭeetan ba? Inşaan kabuk uko ulon woli dyaar ya. 28 Najejan itaka mënt nawul ankaan baluk bi nşubal iñeen.” 29 Bawul ankaan, aşë tumandën, kë anwoon aanka badoo yeenk yeenk uko wi adukanaaniin. 30 Hënkuñ, nafëlan nalemp nawaan udooni i du bdëm, dul di bakluñ kawooni, kadeebaṭ kadohrën. »

Unuur wi pwayëş

31 Yetu akak aji : « Woli *Abuk Niiñt aluñ abi na mndëm mi nul agakandër na nwanjuṭ bti, aṭo ti pṭij pi pşih na mndëm. 32 Bañaan biki nṭaak bti ni mboş bayit ti kadunul, aşë paṭëş baka jibi nayafan ajaan apaṭëş nkaneel na npi. 33 Aṭu nkaneel ti kañen kadeenu, kaşë kaṭu npi ti kamayu. 34 Wal mënt wi wi naşih aşaan aji na banwoon ti kañenul kadeenu : “Nabiini, an biki Paapa awulun bnuura bi nul, naneejan ti Pşih pi Baṭi pi Naşibaṭi abomananan wi umundu upaşnuñ. 35 Ubon ubi de'ën kë naṭenën kë ndee, kë udaan uṭijën kë naṭenën kë ndaani, dbi wo nayaant, kë nayeenkën, 36 awo mënwo na imişa, kë nawoharënën, amaak kë nabi pwinën, awo ukalabuş kë nabi pwinën.”

37 « Baṭool banwoon ti kadeenu bahepara wal mënt kaji : “Ajugun, lum di di nwiniiñ kë iwo na ubon kë nşulu uko ude, aṅal udaan kë nşulu kë idaani, 38 awo nayaant kë nyeenku, awo iinwo na imişa, kë nşoharënu, 39 amaak këme awo ukalabuş kë nbi pwinu?”

40 « Naşih ateem baka wal mënt kaji : “Na manjoonan, dṭupan, uko wi nadoluñ pa aloñ ampoṭëṭaanuñ ti bayit naan biki, nji i i nadoluñ wa.”

41 « Wi wi aşaan aji na banwoon ti kamayu : “Nalowaan, an nanfëpaniiñ naya du bdoo banwoon baankjëmşa bi babomanuñ pa Untaayi Uweek na nṭaşar wa. 42 Ubon ubi de'ën, kë napok pṭenën nde, kë udaan uṭijën bë naanṭenën ndaan, 43 dbi wo nayaant kë naanyeenkën, awo mënwo na imişa kë

naanwoharënën, amaa k abot awo du ukal-abuŝ kē naambi pwinën.”

⁴⁴ « Bukun mēntan bakak ahepara wal mēnt kaji : “Ajugun, lum di di nwiniiŋ kē iwo na ubon, aŋal udaan, awo nayaanŋ, awo iinwoh imiŝa amaa kēme awo ukal-abuŝ kē nēntēnku?”

⁴⁵ « Ateem baka wal mēnt kaji : “Na manjoonan, dŋupan, uko wi nawoon naando pa alon ŋi bampotētaanuŋ biki, nji i i nawoon naando wa.”

⁴⁶ « Kē hēnk di di bakluŋ kaya, balon du mnhaj mi mndani, banwoon baŋool baka ubida wi mnŋo. »

26

Uko wi batiinkaruŋ aji bado Yetu

(Markuŋ 14.1-2; Luk 22.1-2; natenan ŋi Yowan 11.47-53)

¹ Wi Yetu aŋupuŋ uko waŋ bti aŝē ji na baŋaŝarul : ² « Name kē *Ufettu wi Mbuur uduka nnuur nteb, kē bakluŋ kawul *Abuk Ŋiint bahilna bapaŋa. »

³ *Baŋenan baweek na bantohi kē baŝē yit wal mēnt du uko *naŝih i baŋenan i katim kawoon Kayif. ⁴ Batiinkar aji bado mntit kamob Yetu kabot kafiŋa, ⁵ aŝē wo baŋal pdo uko mēnt ŋi wal wi ufettu ŋiki baŋi ubeeka ubi uŝinŋar.

Naaŋ alon ajeēŝ Yetu ukēra ujuŋ ulil pŋēkēñ

⁶ Yetu awo du uko Fimoŋ i bajaŋ badu namaak bdoo du ubeeka wi Betani. ⁷ Wi awoon ŋi pde, kē ŋaaŋ alon aŝē bi aŋoga, awo na pŋukar pmpoŋi pi banugnuŋ itaka itum. Pawo na ukēra ujuŋ ulil pŋēkēñ untamuŋ maakan. Ajeēŝ ukēra mēnt ŋi bkow bi Yetu. ⁸ Wi baŋaŝarul bawinuŋ uko wi ŋaaŋ adolon badeebaŋ aji : « we uwoon kalat ki? ⁹ Ukēra wi uhilan lah kawaapana itaka itum, kajej ya kaŋen bajuuk. »

¹⁰ Kē Yetu ammeen uko wi bajakuŋ aŝē ji : « we ukaŋ kē naknooran ŋaaŋ i ba? Uko unuura wi wi adolon hēnk pa nji. ¹¹ Na manjoonan, bajuuk bawo na an nnuur bti, kē nji, mēnkwo na an nnuur bti. ¹² Ajeēŝen jeeŝ ukēra ujuŋ ulil pŋēkēñ wi ŋi uleef pa umoy wi naan. ¹³ Na manjoonan dŋupan,

dko di baktupnuŋ *Uŋup Ulil Unuura wi, bakak aŋup uko wi ŋaaŋ i adolon, kaleŝna'a.

Yudaŋ anwaapuluŋ Yetu

¹⁴ Wal mēnt, alon ŋi baŋaŝar Yetu iŋeen na batēb anwoon Yudaŋ Itkariyot, aya du baŋenan baweek, ¹⁵ aji na baka : « we wi nakwulnuŋ nŝē wulan Yetu ba? » Kē bukuŋ bawula ktaka iŋeen nŋwajanŋ ki baŋakuŋ na untaam. ¹⁶ Wi wi ajunuŋ pla jibi akdoli kadoo kawula baka.

Pde pbaaŋŝaani

¹⁷ Baŋaŝar Yetu babi aŋoga ŋi unuur uteek wi *ufettu wi ipoom indaŋ aŝē hepara aji : « ŋun di di inaluŋ nŋa njuŋna pde pi *Ufettu wi Mbuur ba? »

¹⁸ Kē ateem baka aji : « Nayaan ubeeka du uko aŝē najaka : “Najukan aji : Wal wi naan ubani, du katohu di di nji kadolon ufettu na baŋaŝar naan.” ¹⁹ Kē baŋaŝarul bado jibi Yetu ajakuŋ na baka, aboman pde pi ufettu.

²⁰ Wi utaakal ubanuŋ, kē Yetu aŝē ŋo na baŋaŝarul iŋeen na batēb pa pde. ²¹ Bawo ŋi pde, kē aŝē ji : « Dŋupan, na manjoonan, alon ŋi an alon kawaapēn. »

²² Bajooŋan maakan andoli kahepara kaji : « Ajugun, woon nji a i? »

²³ Kē ateem aji : « Anktuun kaŋen na nji ŋi praata, un mēntan akwulnuŋ! ²⁴ Aa, *Abuk Ŋiint awo i kakeŋ jibi upiitaniin ŋi a ŋi Ulibra wi Naŝibaŋi, kē anŝaŋ awula aŝē wuŋan! Uhokan lah awo aankbuka. »

²⁵ Kē Yudaŋ, anwaapuluŋ aŝē hepara aji : « Najukan, woon nji a i? »

Kē Yetu ateema aji : « Ijakuŋ haŋ. »

²⁶ Wi bawoon ŋi pde, kē Yetu aŝē jej kapoom, abeeb Naŝibaŋi, akitēŝ ka awul baŋaŝarul aŝē ji : « Nayeenan nade, uleef naan wii wi. » ²⁷ Akak ajeŝ pnkalame pi poot, abeeb Naŝibaŋi, awul baka aŝē ji : « Nadaanan ŋi pa an bti, ²⁸ pŋaak naan pii pi, paknŋenanuŋ bhonar, pul paktuliin Naŝibaŋi ahilna amiir baŋaŋ baŋum pjuban pi baka. ²⁹ Kē nŝē ŋupan, mēnkak adaan poot pi te unuur wi nji kalon kadaan pa phalu na an, du Pŝih pi Paapa. » ³⁰ Bayeeh aŋaamarēn Naŝibaŋi, aŝē pēn atool pya du Pnkuŋ pi Mnoliwera*.

* 26:30 Pnkuŋ pi mnoliwera : “Mont des Oliviers, Monti di Oliveira, Mount of Olives.”

Yetu aţup k  Piyeer aluŋ kapok kaji aamme'a

(Markut 14.26-31; Luk 22.31-34; natenan  i Yowan 13.37-38)

³¹ Yetu aji na baka : « Uko wi bakluŋ kadol n  i utejan wi n a wi u u an bti naduk n. K  h nk di di upiitun  i Ulibra wi Na iba i aji : “*Dkob nayafan kafin,  kaneel  i batani  a    away  r.*”[ ] ³² Woli dlun ana a  i pke , kajotan kadun du Galilay. »

³³ Piyeer a ini na a wal m nt  i aji : « Woli uko wi bakdoliin u u k  ba aan bti baduku, nji m nkduku. »

³⁴ K  Yetu a   teema aji : « Na manjoo-nan d upu, ji uguk udo kahaan n a di, ipok pme' n  ya   wajan . »

³⁵ Piyeer k  a   ji na a : « Udole wo pke  ke  na iwi, m nkpok kaji m mme'u. » K  ba a arul bti bakak aji haŋ.

P nehan pi Yetu du Gettemaniya

(Markut 14.32-42; Luk 22.40-46)

³⁶ Wal m nt k  Yetu a   ban na ba a arul du dko dlun di bajaan bado Gettemaniya a   ji na baka : « Na oon  i, dya du kadun ka nehan Na iba i. » ³⁷ Ajei na a Piyeer, na babuk Tebede bat b, a   jun ptiink pjoo an na mnhaj  i uhaa  wi nul. ³⁸ Aji na baka wal m nt : « Uhaa  wi naan ujoo ani, pjoo an m nt padi  maakan k  ndoo kita. Nadukiin  i nawo bten. »

³⁹ K  wi ajohariin aya low btiis  a   jot af   kaara  i mbo  a nehan Na iba i aji : « Paap, woli uhinan kawo, lowaan pnkalame pi mnhaj mi  i nji, u   uwut kawo jibi n aluŋ, uwoon jibi i aluŋ. »

⁴⁰ Akak a     nk ba a arul k  bak oy nt, k  a   ji na Piyeer : « Naandoo hilan awo bten na nji uwoori uloolan  a ! ⁴¹ Nawoon bten nado ka nehan nawutna kajot  i kaguuru. N haa   i nan n a al maakan pdo bnuura, k   leefan  a   biis na. »

⁴² Akak aya uya  ut bant n alow baka a nehan Na iba i aji : « Paap, woli pnkalame pi mnhaj pi paanhilan p p b  m nkdaan pa, uko wi i aluŋ ukeeriin udolana! »

⁴³ Akak kak, a  nk ba a arul k  bak oy nt,  iki k   ki baka kadi  b oy.

⁴⁴ Akak aduk baka aya uya  uwajan n p nehan Na iba i, akakal   uko wi ajakuŋ.

⁴⁵ Akak wal m nt du ba a arul a   ji na baka : « Nahuma kan oy nt abot anoorf n? Wal wi *Abuk N iint akwulaniin  i i en yi bado bu aan u ogi. ⁴⁶ Nana iin n a! Natenan, ankwulnuŋ awii wi. »

Yetu amobanaa

(Markut 14.43-50; Luk 22.47-53; natenan  i Yowan 18.2-11)

⁴⁷ Yetu ahum ka ini, k  Yuda , anwoon alon  i banja an i een na bat b, a   wuj na pntuk pi ba aan banwoon na ikej na induk. *Ba enan baweek na bantohi bayilun baka.

⁴⁸ Yuda  anwaapulun aji na baka h nk di di bakmeenuŋ n aan m nt : « I nji kamookun, ul a, namobana. » ⁴⁹ Wi abanaan ban a og Yetu, a   ji na a : « Dwulu mbo , najukan » a   mooka.

⁵⁰ K  Yetu a   ji na a : « Nanoh, doon uko wi ibiin pdo . » K  bukundu ba   d pa  i a amoba. ⁵¹ Alon  i bangakand run na Yetu atoot kakej abi fal fal kaba  ki nalempar *na ih i ba enan. ⁵² K  Yetu a   ji na a : « Kakaan kakej ki nu ; ba aan bti bankjejun ikej balun kake na kakej. ⁵³ I al aji m nhil kadu Paapa i, awul n  i dko m nt uko umpelun nwanjut i een-week-i een  ya  i een- t b? ⁵⁴ Woli ddo haŋ, hum di di uko wi bapiitun  i Ulibra wi Na iba i uhilanun kadolana keeri? Wul ujakuŋ aji uko m nt uwo kadolana. »

⁵⁵ Wi wi Yetu a aan aji na pntuk pi ba aan pun : « Dwo nado bu aan i, k  nado bi pmob n na ikej na induk? N nuur bti dji ka o du *katoh ki Na iba i kajukan, k  naam-mob n. ⁵⁶ K  iko bti inkdolaniin h nk iwo iko yi *ba upar Na iba i bajakuŋ  i Ulibra wi nul. » Ba a arul bti ba i aduka.

Yetu du uruha wi bayuday

(Markut 14.53-65; Luk 22.54-55,63-71; natenan  i Yowan 18.12-24)

⁵⁷ Bammobun Yetu ba oo a du uko Kayif *na ih i ba enan di *bajukan Bgah na bantohi bayitun. ⁵⁸ K  Piyeer a   wo du kalowan a a a te da ; aneej  i blay a    o na balemp aten jibi uko ukbiin kabaa  aan.

⁵⁹ *Ba enan baweek na biki *uruha bti bala uko ulon utapar Yetu kadolna ake . ⁶⁰ Ba aan batum badoo bi atapara

  26:31 Fakariya 13.7. † 26:50 Doon ulemp wi nu : Npiit  lon  aji : we ukaan k  ibii?

iko ilonj kē iinkēša kēš. Kē batēb balonj babaañsaanun pbi, ⁶¹ ašē ji : « Ñiintj i aji ahilan kafom *Katoh Kaweek ki Našibaṭi kabot kaniw ka ṭi ṅnuur ṅwajanṭ. »

⁶² Kē naših i baṭejan ašē naṭa aji na a : « Iinkteem i? Iintiink uko wi bañaan biki baktupun ṭi iwi i? » ⁶³ Kē Yetu ayompa yomp.

Kē akak aji na a : « Dñehanu, ṭi katim ki Našibaṭi ajuḡ ubida, ṭupun me iwoonj *Krittū Abuk Našibaṭi. »

⁶⁴ Kē ateema aji : « Iji haṅ. Dṭupan kak, hēnkun, nawin *Abuk Ñiintj aṭo du kañen kadeenu ki Našibaṭi anhiniinj iko bti ; nawina kak abi na infēluṅ yi baṭi. »

⁶⁵ Wal mēntj, kē naših i baṭejan ašē tow imiṣa y i nulṣ ašē ji : « Akar Našibaṭi! Nkak anuma uko ulonj i? Naṭiinka hēnkun kē akar Našibaṭi. ⁶⁶ We wi naṣaluṅ ṭi uko waṅ ba? »

Kē bateem aji : « Aduknaanaa, awo i kakeṭ. » ⁶⁷ Wi wi bañaan aṭēfjēra ṭi kaara, aṣuuka abot akoba iñen ṭi ijeem ⁶⁸ ašē ji na a : « Iinji iwo Krittū Naṭupar Našibaṭi i? Ṭupan ṅñaan ankobiinj keeri. »

Piyeer apok aji aamme Yetu

(Markut 14.66-72; Luk 22.56-62; natenan ṭi Yowan 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Piyeer aṭo wal mēntj ṭi blay du bdig, kē nalemp ṅñaat alonj aṅoga ašē ji : « Iwi kak ibi wo na Yetu i utaak wi *Galilay. »

⁷⁰ Kē Piyeer ašē pok ṭi kadun ki bañaan bti aji aamme uko wi ṅñaat aktupun hēnk. ⁷¹ Akak apēn aya umban wi plēman kē ṅñaat nalemp alonj akak awina ašē ji na bañaan banwoonj da : « Abi wo na Yetu i ubeeka wi Nataret. »

⁷² Kē akak apok, ado mehna. Aji na baka : « Mēndo me me ṅiintj i. »

⁷³ Bakak aṭo ntiinku, kē balonj ṭi banwoonj da bašē bi aṅoga ašē ji : « Iwo na baka na manjoonan, idoo ṭup ṭup ji biki Galilay. »

⁷⁴ Kē ašē mehna aji na Našibaṭi afēpa woli aankṭup manjoonan, awo ṭi pji « Mēmmē ṅiintj i. » Ṭi dko mēntj, kē uguk ušē haan.

⁷⁵ Kē Piyeer ašē leṣ uko wi Yetu abiinj ajaka : « Ji uguk udo kahaan, ipok nyaaṣ ṅwajanṭ kaji iimme ēn. » Apēn bdig ašē wooni maakan.

27

Pkeṭ pi Yudat

(Markut 15.1-2; Luk 22.66; natenan ṭi Yowan 18.28)

¹ Na nfa kub, *baṭejan baweek na bantohi bayuday bti bayiti, atiinkar aji bafin Yetu. ² Wi wi bañaan atana, ašē ṅñoṭa awul *Pilāt nantuṅa i utaak mēntj.

³ Yudat anwaapun Yetu awin wal mēntj kē baya kafina, ašē ṭēga akakan *baṭejan baweek na bantohi ktaka iñeen ṅwajanṭ ki baṭaknuṅ untaam. ⁴ Aji na baka : « Djubani, wi nwulanan ṅñaan anwoonj aando nin ukoolan. »

Kē bašē teema aji : « Nēmme, utenu. » ⁵ Afēl wal mēntj itaka ṭi *Katoh Kaweek ki Našibaṭi ašē pēn aya ayuuladiir.

⁶ Baṭejan baweek bajej itaka yun ašē ji : « Bgah bi nun baneenan ṅṭu itaka yi du dko dhankni itaka di Katoh ki Našibaṭi ṭiki iwo yi pñaaḡ. » ⁷ Baṭiini atiinkar ašē nug na itaka mēntj « uṭeeh wi naniw idunk » ado dko dmoyni bayaantj. ⁸ Ukaan kē te hēnkun baji badu uṭeeh mēntj « uṭeeh wi pñaaḡ. » ⁹ Wal mēntj wi wi uko wi Yereṃiya *Naṭupar Našibaṭi abiinj aṭup udolaniinj : « Bañaan biki *Iṭrayel baji ktaka iñeen ṅwajanṭ ki baṭaknuṅ untaam ki ki baknugnulun. ¹⁰ Bajej ya anugna uṭeeh wi naniw idunk jibi Ajugun ajaknuṅ. »*

Yetu du kadun ki Pilat

(Markut 15.2-5; Luk 23.3-5; natenan ṭi Yowan 18.33-38)

¹¹ Yetu anaṭ du kadun ki *Pilāt nantuṅa, kē ašē hepara : « Iwi, iwoonj naših i *bayuday i? »

Kē ateema aji : « Ijakun haṅ. »

¹² *Baṭejan baweek na bantohi bawo ṭi pṭapara iko itum, kē aanteem baka.

¹³ Kē Pilāt ašē ji na a : « Iintiink iko yi baktapariinj bti i? »

¹⁴ Kē aanteema teem, kē Pilāt adoo ṅñoṅar maakan.

¹⁵ *Ufettu wi mnjeeh undoli, nantuṅa aji wutan nakalabuṣ, i bañaan baṅaluṅ awutan. ¹⁶ Kē ušē ka wal mēntj nakalabuṣ i katim kapēnaliinj i bajaan bado Barabaat.

¹⁷ Wi wi Pilāt aṣaan aji na pntuk panyitun

‡ 26:65 Ptoṅw imiṣa : Ado do haṅ ayuujna kē ṭi ul uko wi Yetu ajakun uwo buṭaan bweek maakan. ✧ 27:10 Fakariya 11.12-13; Yereṃiya 32.6-9.

da : « Ahoŋ ƚi baka i i naŋaluŋ nwutanan ba, Barabaat k eme Yetu i bajaan bado *Krittu? »¹⁸ Ame bnuura k e banwuluŋ Yetu bakuja kuj ukaan k e baƚija a.

¹⁹ K e wal wi aƚooŋ du *uruha away eŋ, k e aharul aŋ e yil k e baji na a, awut kaneej ƚi bƚup bi  niinƚ natool un, ƚiki aƚu n a k e anoor maakan ƚi n aafi.

²⁰ Baƚeŋan baweek na bantohi bawuuk pntuk paƚi bawutan Barabaat baŋ e bado bafiŋ Yetu. ²¹ K e nantuŋa akak ayeenk bƚup ahepar baka aji : « Ahoŋ ƚi baka i i naŋaluŋ nwutanan? »

K e bateem aji : « Barabaat. »

²² Akak ahepar baka aji : « K e we wi mbaan ado keeri na Yetu i bajaan bado Krittu ba? »

K e baji bukal bti : « Paŋana. »

²³ K e akak ahepar baka : « Bu aan bhon ƚi bi adoluŋ ba? » K e bakhuuranaara huuran maakan aji : « Paŋana! »

²⁴ Wi Pilat awinuŋ k e aankak ahil pdo uko ulon, k e ba aan babot ahuuranaara huuran maakan, k e aŋ e jej meel a ow i en ƚi kadun ki ba aan bukuŋ aŋ e ji : « Dp enan bkow naan ƚi p aak pi  niinƚ i. An nakmeen. »

²⁵ K e ba aan bti bateem aji : « P aak pi nul pakakan ƚi un, na ƚi babukun. »

²⁶ Wal m enƚ, awutan baka Barabaat aŋ e do k e bakob Yetu na itint el abaa wula baya bapaŋa ƚi krut.

Bangoli babeŋ Yetu

(Markut 15.16-20; natenan ƚi Yowan 19.2-3)

²⁷ Bangoli biki *Pilata nantuŋa ba ooƚ wal m enƚ Yetu du blay bi katoh ki nantuŋa aŋ e du bat enƚ baka bti k e babi afooya. ²⁸ Bawoh eŋa imiŋa aŋ e ƚu'a bayeti bjeenk. ²⁹ Wi wi baŋaan aŋ iir uk el wi iyiw afuu ana, abot ajej pmul ploŋ aƚu'a ƚi ka en kadeenu*. Baŋup wal m enƚ ƚi kadunul aŋ e beŋa aji na a : « Nwulu mboŋ, iwi naŋih i *bayuday! » ³⁰ Bat efj era akuƚ ajej pmul puŋ akoba ƚi bkow. ³¹ Wi babeŋuluŋ ak eŋan, bawoh eŋa bayeti akakana imiŋa yi nul aŋ e  no a pya kapaŋ du krut.

Yetu du krut
(Markut 15.21-32; Luk 23.26-43; natenan ƚi Yowan 19.16-24)

³² Wi bakp enuŋ, bayit na  niinƚ alon i ubeeka wi Firen anwoon katim ki Timon, aŋ e ƚu'a pkuŋa krut di Yetu. ³³ Baban dko di bajaan bado Golgota uwoon « dko di kaheem ki bkow. » ³⁴ Bawul Yetu poot pannaakr enuŋ na bko btaak aan, k e a em pa aŋ e pok pdaan. ³⁵ Bapaŋa ƚi krut abot ado kanuŋ na m laak ahilna afaaŋ iir imiŋa yi nul. ³⁶ Wi wi baŋaan a o ayeŋa. ³⁷ Bapiit ƚi bkowul duuƚ uko unkaan k e baƚu'a pkeƚ aji : « I, awoon Yetu naŋih i *bayuday. » ³⁸ Bakak apaŋ balat bat eb, alon ƚi kadeenu ki nul, undu du kamayu.

³⁹ Bank epuŋ bawo ƚi pkara abot ab eƚ b eŋan ikow aji : ⁴⁰ « Iwi inhinanuŋ katok *Katoh Kaweek ki Naŋibaƚi kaŋ e kaniw ka ƚi n nuur n wajanƚ, buuraan uleefu. Woli iwo Abuk Naŋibaƚi heliin ƚi krut! »

⁴¹ *Baƚeŋan baweek na *bajukan Bgah na bantohi bakak abeŋa aji : ⁴² « Abuuran balon aŋ e wo aanhinan pbuuran uleeful! Aji awoon naŋih i *Itrayel, aheliin keeri ƚi krut, n ŋ e n fiyaara! ⁴³ Aanhaƚ Naŋibaƚi i? Akeeri buurana, woli aŋala. M enƚ ul ajakuŋ aji awo Abuk Naŋibaƚi i? » ⁴⁴ Balat biki bapaŋuŋ na a bado kak akara haŋ.

Pkeƚ pi Yetu

(Markut 15.33-39; Luk 23.44-48; natenan ƚi Yowan 19.28-30)

⁴⁵ ƚi udiin unuur, unuur umara mara awunana, k e bd em bawala ƚi umundu bti, ado n woori n wajanƚ. ⁴⁶ Wi udoon uko ji n woori n wajanƚ, Yetu k e aŋ e do pdiim aji : « Eloy, Eloy, lama  abaktani† » uwoon: « Naŋibaƚi, Naŋibaƚi, we ukaan k e iwut en? »

⁴⁷ Balon ƚi banwoon da wi batiinkuluŋ aŋ e ji « Awo ƚi pdu *Eli *Na upar Naŋibaƚi. »

⁴⁸ ƚi dko m enƚ, k e alon ƚi baka aŋ e ƚi ajej kal em en atoop ƚi poot ptaak aan atan ka ƚi pmul awula adaan. ⁴⁹ Bandukiin k e baŋ e ji na a : « Wutan! Nten me Eli abi kabuurana! » ⁵⁰ Wi wi Yetu akaan ado pdiim pweek aŋ e j emŋa. ⁵¹ Wal m enƚ, blaaŋ bk em maakan banjaan baneenan ba aan pn ej du *dko dyimanaan maakan di Katoh Kaweek ki

* 27:29 ƚi utaak m enƚ baŋih baji bafuu a kabot kam eban pmul ƚi ka en. † 27:46 Eloy, Eloy, lama  abaktani Ka aam 22.

Naşibaţi batowa ƚi ptoof. Kë mboş mankuţ aşınƚar, mnlaak mnweek mantowaa, ⁵² kë ihër ihaabşaa, banfiyaaruŋ Naşibaţi baţum bankeţuŋ kë banaţaa. ⁵³ Bapën ƚi ihër yi baka, kë wi Yetu anaţiin ƚi pkeţ kë başë neej ƚi Yerutalem ubeeka uyimanaan, di bañaan baţum bawinuŋ baka.

⁵⁴ Wi naweek i bangoli iñeen-week baromeŋ na bangoli bankyeŋuŋ Yetu bawinuŋ kë mboş manşınƚar abot awin uko unktepuŋ, balënk maakan aşë ji : « Na manjoonan, i awo Abuk Naşibaţi. »

⁵⁵ Baaţ baţum banţaşnuŋ Yetu du *Galilay aţenka banaţ alow aten. ⁵⁶ Bi Mariya i utaak wi Magdala, na Mariya anin bi Yakob na Yotef, na anin babak Tebede bawo ƚi baaţ mënţ.

Umoy wi Yetu

(Markut 15.42-47; Luk 23.50-56; natanan ƚi Yowan 19.38-42)

⁵⁷ Wi utaakal ubanuŋ, kë ñiint alon nayok i ubeeka wi Arimati aşë bi. Katimul kawo Yotef, awo kak naţaşar Yetu. ⁵⁸ Aya awin *Pilat, aşë hepara puum pi Yetu. Kë Pilat ado kë bawula pa. ⁵⁹ Yotef ajej puum, abootan ƚi blaañ bfaatal feh ⁶⁰ aşë ƚu pa ƚi bhër bi nul bi abaan ado do kë bajipa ƚi kaban ki plaak. Wi wi aşaan ado kë bakël plaak pweek atuhna ba aşë tool. ⁶¹ Mariya i ubeeka wi Magdala na Mariya natëbantën bawo da wal mënţ, aţo ataan na bhër.

Bañaan bankyeŋuŋ bhër

⁶² Unuur ujintı, unuur mënţ uwoon unţaanuŋ wi pbomander pa *unuur wi pnoorfën, *baţenan baweek na *bafaritay bayitiir aya du *Pilat, ⁶³ aji na a : « Naweek, ñleş kë naţilan i aţup wi ahumuŋ najeb aji ƚi ñnuur ñwajanţ anaţa ƚi pkeţ kakak najeb! ⁶⁴ Doon bado kayeŋ bhër bnuura te unuur uwajanţën, kaţi baţaşarul babi bakii puum başë baji na bañaan anaţa ƚi pkeţ. Nţilan mënţ ñadëm kapel ñteek. »

⁶⁵ Pilat kë ateam baka aji : « Naka bangoli. Naţuun baka bayeŋ jibi naţaluŋ. » ⁶⁶ Kë baya do kë bakyeŋ bhër : baniw plaak pantuhnuŋ bhër aşë do bayeŋ kë banaţi.

28

Pnaţa ƚi pkeţ pi Yetu

(Markut 16.1-10; Luk 24.1-12; natanan ƚi Yowan 20.1-10)

¹ Wi unuur wi pnoorfën uţepuŋ, ƚi unuur uteek wi kanëm na nfa kub, bi Mariya i ubeeka wi Magdala na Mariya natëbantën kë başë ya pten bhër. ² ƚi dko mënţ, kë mboş manşë şınƚar maakan, kë uwanjuţ ulon wi Ajugun uşë walnaana baţi abi akël plaak aşë ƚo ƚi pa. ³ Ujeeh ji kaliik liik kë imişa yi wa ibot awo ifaatal feh. ⁴ Bayeŋ balënk maakan akat kat. Bawo ji bankeţuŋ.

⁵ Kë uwanjuţ uşë ji na baaţ bukuŋ : « An, nawutan kalënk : dme kë nala Yetu i bapanuŋ. ⁶ Aanwo ƚi, anaţa ƚi pkeţ jibi abiiŋ aţup. Nabiin naten dko di abiiŋ apiintna. ⁷ Nataraan naya naţup baţaşarul kë anaţa ƚi pkeţ, ajotan kadun aya *Galilay ; dul di nakyaan kawinna. Waŋ wi wi nwoon i kaţupan. »

⁸ Baţaran pduk dko di bhër, balënk abot awo na mnlilan mweek, aţi pya kaţup baţaşar Yetu uko unţepuŋ. ⁹ Kë ƚi dko mënţ, kë Yetu aşë pën awinana ƚi kadun ki baka aji : « Dwulan mboş. » Kë baaţ başë ñoga ajot ƚi ihoţul, adëmana. ¹⁰ Kë aşë ji na baka : « Nawutan kalënk. Nayaan naji na bayiţ naan baya Galilay, dul di di bakyaan kawinnën. »

Nţilan ñi baweek biki bayuday

¹¹ Wi baaţ bakyaan na bgah, kë balon ƚi bayeŋ başë neej ƚi ubeeka akakalëş *baţenan baweek uko bti unţepuŋ. ¹² Kë bukuŋ başë yit na bantohi atiinkar awul bangoli itaka itum, ¹³ aşë ji na baka baji : « Baţaşarul babi na utejan akii puum wi ñwoon ƚi bñoy. » ¹⁴ Bakak aji na baka woli nantuşa amee, bukal kaţiini na a awut kanooran baka. ¹⁵ Bangoli bayeenk itaka yuŋ abot ado uko wi bajakuŋ na baka, kë hënk di bakţiiniyaanuŋ uko mënţ te hënkun ƚi *bayuday.

Yetu ƚi kadun ki baţaşarul

(Markut 16.14-18; Luk 24.36-49; natanan ƚi Yowan 20.19-23; Ulemp wi Banjañan 1.6-8)

¹⁶ Baţaşar Yetu iñeen na alon baya *Galilay, du pnkuŋ pi Yetu ajakuŋ na

baka baya kayit. ¹⁷ Kë wi bawinulun, ašë n̄up adëmana ; kë balon̄ bašë woha na n̄šal n̄tëb. ¹⁸ Yetu añog, ašë ji na baka : « Našibați awulën mn̄hina b̄ti du bați na mboš. ¹⁹ Nayaan keeri, nado bañaan̄ biki umundu b̄ti bado kațašën, nabattaarën baka ti katim ki Ašin naan, ki Abukul na ki *Uhaaş wi Našibați, ²⁰ najukan baka pdo kațaš iko b̄ti yi njakanan̄ nado kado. Natenan : dwo na an na n̄nuur b̄ti te uba umundu. »

Uṭup Ulil Unuura wi Markut apiitun

Uṭup ujuni

Ulilra wi uwo Uṭup Ulil Unuura wi Markut apiitun. Markut aambi wo naṭaṣar Yetu, aṣe bi gakandër na Pawulu, abi lemp kak na Piyeer. Aka ptiinkna iko yi apiitun ṭi Piyeer anjaan abi kaṭup bañaan iko yi Yetu adolun ṭi mboṣ. Apiit wa pa banwoon baanwo bayuday, kadiimanaan baka ke na manjoonan Yetu awoon Abuk Naṣibaṭi. Markut aṭup ṭi ulibra wi iko yi Yetu adolun na yi ajukanun bañaan, akak aṭiiniyaan pkeṭul na pnaṭa ṭi pkeṭ pi nul. Yetu ajukan bañaan na mnhina, ajeban bamaakal, adook nntaayi akuṭ ado iko iñoṣarënaan. Yetu aambi bi pwin biki bakjuukntënuṭ ṭi ulemp, abi bi pjuukëṭ, kawul kaṭuṭul kalukna, bañaan batum bahilna babuur. Baweeke biki bayuday bapoka adoo do ke bafiṇa. Ñaan andoli ankṭaṣun Yetu awo kabomandër mnhaj, ṭi ubaañṣaani alun kawo ṭi mnlilan. »

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (1.1-8)
2. Batitmu bi Yetu na jibi Fatana akdoon na pguura ajuban (1.9-13)
3. Ulemp wi Yetu du Galilay (1.14-9.50)
4. Yetu apëna Galilay pya Yerutalem (10.1-52)
5. Kanëm kabaañṣaani ki Yetu ṭi umundu wi, pwayëṣ pi bawayṣulun na pkeṭul (11.1-15.47)
6. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (16.1-8)
7. Yetu apën awinana ṭi kadun ki baṭaṣarul (16.9-20)

Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (Maci 3.1; Luk 3.1-6,15-18)

¹ Ujuni wi Uṭup Ulil Unuura unṭiiniyaanun uko wi Yetu Krittu Abuk Naṣibaṭi* wii wi.
² Jibi Naṣibaṭi aṭupun ṭi ulibra wi Itayi naṭuparul apiitun:
« *Tenan, dluṅ kayil nalempar naan ṭi kadunu,*

* 1:1 Abuk Naṣibaṭi : Npiit ni njaanwo ṭi nlibra nlon. ☆ 1:2 Malaki 3.1. ☆ 1:3 Itayi 40.3.

abomanu bgah.☆

³ Pdiim plon pahuuran du *pndiiṣ aji :
“Nabomaan bgah bi Ajugun aklun kaṭëpna,
nadolana ilël itool.”☆ »

⁴ Hënk di di Yowan nabattaar apënuṭ awinana du pndiiṣ aji : « Nawutan pjuban, naṭëlëṣ nḃida, nado batitmu, Naṣibaṭi aṣe pënanan ipekadu. » ⁵ Bañaan bti biki ubeeka wi Yerutalem na utaak wi Yuda bti baya du a, aṭup ipekadu yi baka, ado ke babattaar baka ṭi bdëk bi Yordan. ⁶ Yowan awohara kamiṣa ki babomanun na pfaal pi unṭaam wi pnkunkaali aṣe tan katël ṭi blank ; aji de nḡuul na mnob. ⁷ Aji ṭup kaji : « Ñaan ankmbiin ṭi kafëṭ naan adëm apelën maakan, ke mëndoo ñoom ñoom kaṅup pfënëṣa iṣapaat. ⁸ Nji dbattaaran na meel, ke ul aṣe lun kabattaaran na Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. »

Batitmu bi Yetu

(Maci 3.13-17; Luk 3.21-22)

⁹ Wal mëntan waṅ, Yetu apëna ubeeka wi Nataret du Galilay abi yeenk batitmu ṭi kañen ki Yowan du bdëk bi Yordan. ¹⁰ Wal wi akpënuṭ ṭi meel aṣe win baṭi ke ba-haabṣaa, ke Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣe wala ṭi a awo ji ubalab ufaatal. ¹¹ Ke pdiim plon paṣe pëna baṭi aji : « Iwi, iwoon Abuk naan, dnjal maakan, dmaganu. »

Fatana ala pguur Yetu du pndiiṣ

(Maci 4.1-11; Luk 4.1-13)

¹² Wi uko waṅ uṭëpan ṭëp, ke Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣe ya na Yetu du *pndiiṣ. ¹³ Awo da nḡuur iñeen nḃaakër ke Fatana akdo na pguura ado buṭaan. Yetu awo da ṭaṅ na nko ni uṭëeh, ke nwanjut naktënka.

Yetu ajun pjukan

¹⁴ Wi uko waṅ uṭëpun, bamob Yowan, ke Yetu aṣe ya Galilay aṭiiniyaan Uṭup Ulil Unuura wi Naṣibaṭi. ¹⁵ Aṭiini aji : « Unuur ubani, Pṣih pi Naṣibaṭi pañogi, nawutan pjuban, naṭëlëṣ nḃida, nakak nafiyaar Uṭup Ulil Unuura. »

Yetu adu batuh babaakër

¹⁶ Unuur ulon wi Yetu akpoṣun ṭi kaban ki bdëk bi Galilay, aṣe win Fimon na Andre aṭa'ul ke bakfël bridiya du bdëk : bawo batuh. ¹⁷ Ke Yetu aṣe ji na baka : « Naṭaṣaan,

dkakanan batuh bañaan. » ¹⁸ Ƨi dko mēnt, kē babi duk duk iridiya yi baka aṭaṣa.

¹⁹ Wi ayaan alow btiṣu, awin Yakob na Yowan babak ṅiint alon i katim ki Tebede, kē bawo Ƨi bṭeem aboman iridiya yi baka.

²⁰ Adu baka Ƨi dko mēnt, kē baduk Tebede aṣin baka Ƨi bṭeem na balemparul, aṭaṣa.

Yetu ajukan du Kapernawum abot ajeban ṅiint i untaayi uneejun

(Luk 4.31-37)

²¹ Yetu na baṭaṣarul baya du ubeeka wi Kapernawum. Ƨi *unuur wi pnoorfēn wi bayuday kē aṣe ya aneej du *katoḥ kañehanaani ajukan. ²² Bañaan banktiinkulun bañoṅar Ƨi pjukan pi nul, ajukan na pdiim pi naṣih, aankdo ji

*bajukan bgah bi *Moyit.

²³ Wal mēnt, Ƨi dko di bawoon ṅiint alon i untaayi uneejun awo da ; ahuuran aji : ²⁴ « Ay, iwi Yetu i Nataret we wi ṅkaarun ba? Ibi bi pṭokun i? Dme ṅaan i iwoon: iwo ṅaan nayimanaan i Naṣibaṭi ayilun. » ²⁵ Kē Yetu aṣe lēbar na wa aji : « Yompaan mntum, pēnan Ƨi ṅiint i. » ²⁶ Kē untaayi uṣe ṣeṅ ṣeṅan maakan ṅiint i uneejun, aṣe wuuk pdiim pweek apēn Ƨi a. ²⁷ Bammaarun bti bañoṅar fuṭ aṣe ṭiini na batēnt baka aji : « We wi? Pjukan phalu pii pi, panwoon ji pi naṣih! Aji ṭiini na ṅntaayi ṅatiinka! » ²⁸ Ƨi dko mēnt, kē katim ki Yetu kaṣe pēnala aniink Galilay.

Yetu ajeban anin ahar Fimon

²⁹ Wi bapēnan pēn Ƨi *katoḥ kañehanaani ki bayuday kē Yetu aṣe gakandēr na Yakob na Yowan aya uko bi Fimon na Andre.

³⁰ ṅaaṭ anin ahar Fimon apiinti, kē uleef uyik na a maakan. Wi Yetu abanan ban kē baṣe ṭupa. ³¹ Yetu abi aṅoga, amēbana Ƨi kañen, anaṭana, kē uleef ubi joobēt joobēt na a, kē anaṭa awul baka iko ide. ³² Na utaakal, wi unuur ujutun, kē baṣe ṭij Yetu bamaakal bti na biki ṅntaayi ṅaneejun.

³³ Ubeeka bti uyitiir Ƨi plēman pi katoḥ.

³⁴ Ajeban bamaakal bti, bantumi abot apaṭmmaak. Adook kak ṅntaayi ṅtum, aṣe wo aandinan ṅa ṅaṭup, ṭiki aañṅal ṅayuuṅ uko wi awoon.

Yetu amena apēn Ƨi Kapernawum aṣe ṅaay na Galilay ajukan

³⁵ Na nfa kub, wi bdēm bahumuṅ nwoo, kē Yetu aṣe naṭa apēn. Aya du dko dangaguṅ aṅehan Naṣibaṭi. ³⁶ Fimon na biki bagakandērun kē baṣe pēn pla'a. ³⁷ Wi bawinuluṅ aṣe ji na a : « Bañaan bti bala'u. » ³⁸ Kē aṣe ji na baka : « Nabiin ṅya du ṅntanka ṅmpaṭi ṅañṅogun dko di, dwo i kaṭij baka kak Uṭup Ulil Unuura : Pṭup Uṭup Ulil Unuura pakaan kē mbii. » ³⁹ Kē aṣe ṭep Ƨi Galilay bti aṭup Uṭup Ulil Unuura Ƨi itoh iñehanaani abot adook ṅntaayi.

Yetu ajeban namaak bdoo

(Maci 8.1-4; Luk 5.12-16)

⁴⁰ Unuur ulon, namaak bdoo alon abi Ƨi Yetu akooṭa, aṅup aji na a : « Woli iṅali, ihinan kakakanaan ṅjint†. » ⁴¹ Yetu kē aṣe ṅagi'a, atar kañen abana aṣe ji : « Aa, dṅali, kakan ijint. » ⁴² Ƨi dko mēnt kē pmaak pi bdoo papēn Ƨi a kē akak ajint. ⁴³ Yetu aji na a aṭiṣ aṣe lēbar na a aji : ⁴⁴ « Wutan kaṭup nin ṅaan uko unṭepun, taraan iya iwinana du naṭeṅan Naṣibaṭi ibot ido bṭeṅan bi Moyit ajakuṅ pa baṅow bi nu, kadiimanaan bañaan bti kē ijebi. » ⁴⁵ Kē ul, wi apēnan pēn aṣe jun pṭup bañaan bti uko undolulun, aniinkan uko unṭepun dko bti, kē Yetu aando hil ppēn kawinana Ƨi ṅbeeka. Aji pēn kaya du dko dangaguṅ, bañaan baṣe kapēna dko bti kabi Ƨi a.

2

Yetu ajeban ṅiint naṭakmaan apēnana ipekadu

(Maci 9.1-8; Luk 5.17-26)

¹ Wi ṅnuur ṅlon ṅaṭepun kē Yetu aṣe kak du ubeeka wi Kapernawum. Kē bañaan baṣe tiink kē abii, awo du katoḥ. ² Pntuk pi bañaan payitiir da atum kē dko dnaṭ daando wo Ƨi plēman. Kē Yetu aṣe ṭup baka Uṭup wi Naṣibaṭi. ³ Baṭija ṅiint naṭakmaan i biint babaakēr bamēbanun. ⁴ Kē baṣe wo baanhil pṭija te du Yetu ṭiki bañaan baṭumi, aṣe paya du uṣan aboolēṣ dko dantaanun na di Yetu awoon, aṣe walan kajiiṅ ki ṅiint naṭakmaan apiintun. ⁵ Wi Yetu awinun pfiyaar pi bañaan bukuṅ bafiyaarulun, aṣe ji na naṭakmaan : « ṅiintu, ipekadu yi nu ipēni. »

† 1:40 Ƨi bgah bi bayuday, namaak bdoo aṭop Ƨi kadun ki Naṣibaṭi.

6 Kë *bajukan Bgah balon başë to du dko mēnt̄ ašë šal aji : 7 « Hum di di ñiint̄ i aňoomuň aťiini hēnk? Akar Našibaťi! In ahilanuň kamiir ñaan̄ ipekadu bē mēnt̄ Našibaťi a ťañ? »

8 Ți dko mēnt̄, kē Yetu ammeen̄ ŋšal ŋi baka ašë ji na baka : « we ukaaň kē nakšal hēnk ba? 9 We uyojnuň ba, pji na naťakmaan “Ipekadu yi nu ipēni” kēme “Naťiin ijej kajiin̄ ki nu ipoš”? 10 Natenan, nabaan̄ ame kē *Abuk Ńiint̄ aka mnhina mi ppēnan ipekadu Ți mboš. » Wal mēnt̄ kē Yetu ašë ji na ñiint̄ anťakmuň: 11 « Dji inaťa, ijej kajiin̄ ki nu, iťiis̄ katoɦu. » 12 Ți dko mēnt̄ kē ñiint̄ anaťa aje j kajiin̄ ki nul ašë pēn Ți kadun ki baňaan̄ bti. Baňaan̄ bti baňoňari ašë dēman Našibaťi aji : « Nēmbaan̄ kawinara iko itēnt̄ yi. »

*Yetu adu Lewi
(Maci 9.9-13; Luk 5.27-32)*

13 Uyaaš uloň kak Yetu aya du umbaň wi bdēk. Kē baňaan̄ batum başë ji baya du a, ajukan baka. 14 Wi aktēpuň, awin Lewi abuk Alfe kē aťo du dko dlukni daaša di aklempnuň, ašë ji na a : « Țašaan̄ » kē Lewi anaťa aťaša.

15 Yetu awo Ți pde du uko Lewi, kē bakobraar daaša batum na baňaan̄ baloň batum biki bajaan̄ badu bado buťaan̄ başë wo da ade na a, ul na baťašarul ; hēnk di bajaan̄ batum kaťaša. 16 *Bajukan Bgah banwoon̄ Ți pntuk pi bafaritay wi bawinuň kē Yetu akde na bakobraar daaša na biki bajaan̄ bado bawuťaan̄ ašë ji na baťašarul : « we ukaaň kē akde na bakobraar daaša na bado buťaan̄? »

17 Yetu kē ašë tiink uťup wi baka ašë ji : « Mēnt̄ baňaan̄ banwoon̄ bajeb banumiin̄ nakuraar, bamaakal banumi'uluň. Mēmbi bi pdu banšaluň aji bawo batool, dbi pdu bado buťaan̄. »

*Yetu aťiiniyaan pyiman
(Maci 9.14-17; Luk 5.33-38)*

18 Baťašar Yowan na biki bafaritay bawo Ți pyiman, kē baňaan̄ baloň başë bi aji na Yetu : « Baťašar Yowan na biki bafaritay baji bayiman, kē we ukaaň kē biki nu başë wo baan̄ji bayiman ba? » 19 Kē Yetu ašë teem

baka aji : « Banoh naniim baanhil kayiman wi naniim ahumuň na baka di? Ńnuur bti ŋi naniim akwoon̄ na baka, baankhil pyiman. 20 Ńnuur ŋaluň kaban, wi naniim akjejaniin̄, ŋnuur mēnt̄ bayiman. 21 Nin ñaan̄ aan̄ji bam kamiša kaťaf na kalēmēnt̄ kahalulu, woli ado haň kalēmēnt̄ kahalulu katoť kaťaf, dko dantowiin̄ dabaa haan haan maakan. 22 Kē nin ñaan̄ aan̄ji Țu poot phalu Ți ŋbuuli ŋťaf, woli ñaan̄ ado haň poot kafom ŋbuuli, poot na ŋbuuli ŋatoka. Ńaan̄ aji wo kaťu poot phalu Ți ŋbuuli ŋhalulu! »

*Yetu awoon̄ Ajug unuur wi pnoorfēn
(Maci 12.1-8; Luk 6.1-5)*

23 Unuur uloň wi pnoorfēn Yetu amuur ŋťeeh ŋi ŋdeey, kē baťašarul başë wuur ŋa kadoh. 24 Kē bafaritay baloň başë ji na a : « Tenan, we ukaaň kē baji bado uko wi bgah baneenanuň pdo Ți unuur wi pnoorfēn ba? »

25 Yetu ateem baka aji : « Naambaan̄ kaleyiira uko wi Dayiť adoluň wi ul na batēnt̄ul bawoon̄ Ți kanuma kē ubon ubot ade baka i? 26 Jibi aneejuň du katoɦ ki Našibaťi* Ți wal wi Abiyatar awoon̄ naših i baťeňan, aje j ipoom ade abot awul banwoon̄ na a kē badee. Ipoom mēnt̄ yi badoluň pa bťeňan bi Našibaťi, yi baťeňan ťañ bakaan̄ na pde. » 27 Kē Yetu ašë kak aji na baka : « Unuur wi pnoorfēn udolana pa ñaan̄, mēnt̄ ñaan̄ adolaniin̄ pa unuur wi pnoorfēn. 28 Hēnk, *Abuk Ńiint̄ awo Ajug unuur wi pnoorfēn. »

3

Yetu ajeban ñiint̄ anťakmuň kaňen

1 Yetu akak aneej du *katoɦ kaňehanaani, kē ñiint̄ aloň anťakmi kaňen ašë wo da. 2 Baňaan̄ baten Yetu bnuura me ajeban Ți unuur wi pnoorfēn, başë baka wal mēnt̄ uko utapara. 3 Yetu kē ašë ji na ñiint̄ anťakmuň kaňen : « Naťiin inať Ți pťoof. »

4 Ahepar baka aji : « We wi bgah bajakuň ñaan̄ ado Ți unuur wi pnoorfēn ba? Bnuura kēme buťaan̄? Pbuuran ñaan̄ kēme pfiňa? » Kē başë yomp.

5 Yetu aten baka ayitan ašë deebať abot ajooťan Țiki baan̄ji baňaga. Wi wi ašaan̄ aji

* 2:26 Ți wal wi Dayiť, kaloona kajaan̄ kadiiman kē Našibaťi awo da. Kul ki ki bajaan̄ bado katoɦ ki Našibaťi.

na ñiinṭ: « Taran kañen » kë atar ka, kañen kë kajeb na a. ⁶ Wi bafaritay bapënaṅ pën aṣë yitiir na baṭaṣar Herod baloṅ alaṭar jibi bakdoli kadoo kafin Yetu.

Yetu adat banjañan iñeen na batëb

⁷ Yetu apën aya agaag na baṭaṣarul du umban wi bdëk. Pntuk pweek paṭaṣa : Bapëna utaak wi Galilay, na wi Yuda, ⁸ ubeeka wi Yerutalem, utaak wi Idume, nṭaak ni umban wundu wi bdëk bi Yordan na nṭanka ni nṃban ni nṃbeeka ni Tir na Fidoṅ. Babi bti ṭi a ṭiki batiink uko wi adoluṅ.

⁹⁻¹⁰ Jibi Yetu akjebanuṅ bañaan batum, bamaakal bti kë baṣë wuukar ala pbana, kë aṣë ji na baṭaṣarul babomana bṭeem, bañaan bawutna kapëm pëmana. ¹¹ Bañaan biki nṭaayi nanejuṅ baji wonṭi bawina, baṣë jot kaṅup ṭi kadunul kahuuran kaji : « Iwo Abuk Naṣibaṭi! » ¹² Kë aṣë ji lëbar na nṃ kaneenan nṃ pṭup ñaan i awoon.

¹³ Yetu apaya du pnkuṅ aṣë du biki adatuṅ, kë babi ṭi a. ¹⁴ Ṭi baka adat bañaan iñeen na batëb pa bawo na a, abot aluṅ ayil baka pṭup Uṭup wi Naṣibaṭi. ¹⁵ Akak awul baka phina pi pdook nṭaayi. ¹⁶ Bañaan iñeen na batëb biki Yetu adatuṅ biki biki : Fimoṅ i aṭuṅ katim ki Piyeer, ¹⁷ Yakob na Yowan bubuk Febede biki awuluṅ katim ki Bowarneget uwoon bubuk kamparantant ; ¹⁸ Andre, Filip, Bartolomi, Maci, Tooma, Yakob abuk Alfe, Fade, Fimoṅ i bajaan badu nagutar utaak, ¹⁹ na Yuda Itkariyot ambiin adek Yetu kafet.

Yetu ateem banklaṭuluṅ

²⁰ Yetu akak du katoh kë bañaan batum kak babi ayit, ul na baṭaṣarul baando hilan pde. ²¹ Wi bayiṭul batiinkuṅ uko mënṭan wan, aṣë biirada, ṭiki baji ayilaa.

²² Kë *bajukan Bgah bampënnuṅ Yerutalem bakji : « Beltebul aneej ṭi a, mnhina mi uweek wi nṭaayi mi mi ajaan adookna nṭaayi. »

²³ Kë Yetu aṣë du baka ahoñ na baka aji : « Hum di di Fatana ahiluṅ kadook uleeful? ²⁴ Woli bañaan biki pṣih baṅom apulad, pṣih mënṭ paanhilan kanaṭ. ²⁵ Woli bañaan biki katoh kaloolan baṅom apulad, katoh mënṭ kaankhil kanaṭ. ²⁶ Kë woli Fatana agut lah na bkowul, apulad, aanhil kanaṭ, wi nul

ubaa. ²⁷ Kë nin ñaan aṣë wo aanhil pneej du katoh ki ñiinṭ ammëgaṭuṅ, kajej bka bi nul kë aandun atana. Woli ado han aṣë jej bka bi katohul. ²⁸ Na manjoonan, dṭupan, Naṣibaṭi ahilan kamiir bañaan ipekadu na nṭup nṃwuṭaan ni baktupun ṭi a, woli nṃdoo tum. ²⁹ Kë ñaan aṣale ṭup buṭaan ṭi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi nin Naṣibaṭi aankmiira : ajuban pjuban panwoon paankba. » ³⁰ Aji na baka han ṭiki baji untaayi uwo ṭi a.

Bayiṭ Yetu biki mnfaṭan

(Markut 3.31-33; Maci 12.46-50; Luk 8.19-21)

³¹ Anin na baṭa Yetu banaṭ du bdig aṣë do kë badu'a. ³² Bañaan batum baṭo afooya, kë baṣë ji na a : « Tenan, naan na baṭa'u bawo bdig, bala'u. »

³³ Kë aṣë teem baka aji : « In awoon ni na baṭa naan ba? » ³⁴ Aten bañaan banṭoon ayitan, aṣë ji : « An nawoon ni na baṭa naan. ³⁵ Ñaan ankdoluṅ uko wi Naṣibaṭi analuṅ awoon abuk paapa na ni. »

4

Uhoñ wi nagur nṃdeey

(Maci 13.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Byaaṣ blon kak Yetu awo ṭi pjukan du kakab bdëk. Bañaan batum kë baṣë yit añoga, batum pṭum paṅ kë adoo paya aṭo ṭi bṭeem banwoon ṭi bdëk. Bañaan bti bawo du pkay. ² Kë aṣë ṭëpna ṭi uhoñ aṭup baka iko itum. Ṭi pjukan pi nul aji na baka : ³ « Natiinkan. Najaar apën pgur nṃdeey. ⁴ Wi akgurun nṃdeey kë nṃlon nṃaṣë jot ṭi bgah ; kë nṃkaṭ nṃabi ade nṃ bti. ⁵ Kë nṃlon nṃajot du dko di mṃlaak di mboṣ manwoon maantumi. Kë nṃanaṭa ṭi dko mënṭ ṭiki mboṣ maankëṣ da. ⁶ Wi bnuur banaṭiin atër nṃ, jibi nṃawoon nṃaanwo na intaañ, kë nṃalewi. ⁷ Nṃlon nṃajot ṭi dko di iyiw, kë iyiw idëm afiiklën nṃa kë nṃaambuki. ⁸ Nṃlon kë nṃajot ṭi mboṣ mnuura, anaṭa adëm, awul nṃdeey. Blon baji bawul mbuk iñeen nṃwajanṭ, blon kawul mbuk iñeen paaj, blon kak mbuk iñeen week. » ⁹ Yetu akak aji : « Ankaan ibaṭ itiinki, atiinkan! »

We ukaan kë Yetu aji hoñ?

¹⁰ Wi Yetu apënuṅ agaag, banfooyuluṅ na banjañan iñeen na batëb bawo ṭi phepara ṭi

uhoñ wi ajaan ahoñ. ¹¹ Kë ašë ji na baka : « An, baŕenan kë name uko ummeniinj wi Pših pi Našibaŕi. Kë pa biki bdiġ ƚi uhoñ wi wi nji kaŕupun na baka. ¹² Hënk, woli badoo ten baankwin, woli badoo tiink, baankte hënk baankŕëlëš ƚbida, Našibaŕi ašë wo aankmiir baka ipekadu. »[✧]

¹³ Yetu aji na baka : Naamme uko wi uhoñ wi ujaun? Kë hum di di nakmeen uhoñ bti wi nji kalun kahoñ ba? ¹⁴ Nagur ƚdeey, Uŕup wi Našibaŕi wi wi aktepiinj. ¹⁵ Bañaan balon bawo ji bgah bi Uŕup ujo-tun, wi bantiinkan tiink Uŕup, kë Fatana ašë ban apënan uŕup wi batepiinj ƚi baka. ¹⁶ Kë balon bawo ji dko di mnlak di ƚdeey ƚajotun, bayeenk ƚi dko mënŕ Uŕup na mnlilan, ¹⁷ ašë wo baanka intaan, baanji baŕijan kaliintan. Wi Uŕup ukŕu'an ƚu bajun pnooran baka këme phajan baka baji babi wutan wutan. ¹⁸ Banwoon dko di iyiw, bajaan batiink Uŕup, ¹⁹ kë manŕaaf, pyok panjaan pafuoyan bkow, na pñeebar iko itum ƚašë fiiklën Uŕup kaneenan wa pbuk. ²⁰ Banwoon mboš mnuura, bajaan batiink uŕup, kadinan wa, kašë buk ƚdeey. Alon aji buk ƚdeey iñeen ƚwajanŕ, alon ƚdeey iñeen paaj, alon iñeen week.

Uhoñ wi unkaniya (Luk 8.16-18)

²¹ Yetu akak aji na baka : « Baji batehan unkaniya kašë fëŕ wa na kakana këme kaŕu wa ƚi kališa uŕeeh i? Mënŕ ƚi bko duuŕ di di bajaan baŕu wa i? ²² Uunka nin uko ulon ummeniinj unwoon uunkmeetana, unhankaniinj unwoon uunkpën bdiġ kameeŕana. ²³ Ankaan ibaŕ itiinki atiinkan! »

²⁴ Akak aji na baka « Nadoon kaŕalntën bnuura uko wi naktiinkun, balun kani-iban na kaniibi ki najaan naniibna kadoo kapelan. ²⁵ Bawul ankaan, kë anwoon aankaa, bateh uko wi adoon aka. »

Uhoñ wi ƚdeey ƚanjaan ƚanaŕa bdi di ƚa

²⁶ Yetu akak aji : « Hënk di Pših pi Našibaŕi pawoon: woli ñaan agur ƚdeey, ²⁷ aƚoyënŕle na utejan këme anaŕa na nfa, ƚdeey ƚaji ƚakub kadëm bë aanji me jibi ƚadoli do.

[✧] 4:12 Itayi 6.9-10.

²⁸ Mboš ƚi uleef wi ma manji manjun kabuk ujaagal, kabaa wul ibëb, ƚdeey ƚašë pën ƚi ya. ²⁹ Wi ƚdeey ƚakayan kay bašë jun pkaaw ƚa, ƚiki kakit kabani. »

Uhoñ wi pbuk pmpoŕi (Maci 13.31-32; Luk 13.18-19)

³⁰ Yetu akak aji na baka : « We wi ƚëknaamntënuj na Pših pi Našibaŕi këme na uhoñ uhoj wi ƚkyuujnuj pa? ³¹ Panaam ji pbuk pampoŕëŕaanun ƚi mbuk mi mboš bti. ³² Woli batepi pa, paŕi panaŕa, kawo bgof bandëmnun ƚi ugoŕ untepiinj ƚi unkintaar, inah yi ba iji idëm, kë ƚkat ƚado ji ƚahil pdo intan yi ƚa ƚi blifi. »

³³ Yetu aji ƕup iko itum itënŕ yun ƚi uhoñ, kaŕupna na bañaan bahilna bawat ibaŕ ƚi uko wi akjakun. ³⁴ Aji ƕiini na baka ƚi uhoñ ƕaŕ ašale gaag na baŕaŕarul aji piban baka wa bti.

Yetu aŕaŕan ukëk (Maci 8.18,23-27; Luk 8.22-25)

³⁵ Utaakal wi unuur mënŕ Yetu aji na baŕaŕarul : « Najoh ƚya bdëk umban wundu. » ³⁶ Baŕaŕarul baya na a ƚi bŕeem bi awoon aduk pntuk pi bañaan. Iŕeem ilon ikak awo na baka. ³⁷ Kë ukëk uweek ušë naŕa kë ƚmaaron ƚafël meel du bŕeem, kë bado jun ptum. ³⁸ Kë Yetu ašë ƚoyënŕ wal mënŕ ƚi kafëŕ ki bŕeem apaf bkow ƚi pbulja. Kë bašë huma aji : « Ajugun, iindo haajala, ƚkeŕ? » ³⁹ Kë ašë ten, alëbar na uyook akuŕ aji na bdëk : « Yompan, tiiman. » Uyook kë unaŕi, kë dko dayompandëri. ⁴⁰ Yetu kë ašë ji na baka : « we ukaan kë nalënk hënk ba? We ukaan kë naanfiyaari ba? » ⁴¹ Kë bašë lënk maakan ašë ƕupar aji : « In awi ba, kë uyook na meel ƚadoo ji ƚatiinka? »

5

Yetu ajeban ñiint i ƚntaayi ƚaneejun (Maci 8.28-34; Luk 8.26-39)

¹ Baban bdëk umban wundu, du utaa wi Genateret. ² Wi Yetu awaliyan wala ƚi bŕeem, kë ñiint alon ampënnun du pnguran i unŕaayi uneejun ašë bi ƚi kadunul. ³ Pnguran pawoon kato hul, kë nin alon aanhil ptana udole wo na mnkorentu ma. ⁴ Nyaaŕ ƚtüm aji wo na ifeeru ƚi ihoŕ babot

katana na mnkorentu, kë aşë ji marana maran ma kabot kakit ya, kë nin alon aanhil pkakana adoom. ⁵ Aji bi duka duka du pnguran na inkun, kawuuhar, kapiharên uleef na mnlaak.

⁶ Wi awinun Yetu du kalowan, aşë ti, abi anup ti kadunul ⁷ aşë huuran na pdiim pweek aji : « We wi nkaarun ba, Yetu Abuk Naşibaţi *Andemun Maakan? Dkootu kooţ tenan ti Naşibaţi, khajanaan. » ⁸ Aji hanj tiki Yetu aji na untaayi upên ti niinţ.

⁹ Yetu akak ahepara aji : « Katimu kawo hum? » Kë ateem aji : « Pntuni pawoon katim naan, ntumi. » ¹⁰ Kë nşaşë kooţa maakan awut kadook na nşalow utaak.

¹¹ Kë uşë ka ti pnkun batani bweek bi nşnkuma nşankşuñun. ¹² Kë nşntaayi nşaşë kooţ Yetu aji : « Wutun nşya nşneej ti nşkuma nşun. » ¹³ Kë adinan na. Kë nşapên, aneej ti nşkuma. Batani kë başë penna du pnkun ajot du bdëk. Nşkuma nşawo iñeen-week nşyaaş iñeen ntëb (2000). Nşayooro bti.

¹⁴ Bayen nşkuma kë başë ti aniinkan uko wi bawinun du ubeeka na nşntanka. Bañaan kë baya pten uko unţepun. ¹⁵ Babi ti Yetu aşë win niinţ i pntuni pi nşntaayi paneejun kë aţo awohara, akak nşaan, kë başë lënk. ¹⁶ Banwinun uko unţepun bakakalëş uko undolun niinţ mënţ na uko wi nşkuma. ¹⁷ Wal mënţ kë başë kooţ Yetu apên ti utaak wi baka.

¹⁸ Jibi Yetu akpayiin ti bteem, ambiin aneeja kë aşë kooţa pa pduka na a. ¹⁹ Yetu aandinana wa aşë ji na a : « Kakan katohu, yaan du bayiţu iţup baka uko bti wi Ajugun adoon pa iwi, jibi añagi'iin. » ²⁰ Kë aya niinkan uko wi Yetu adolon pa a ti Utaak wi Nşbeeka Iñeen. Kë bañaan bti başë nşonar.

Yetu anaţan abuk Jayirut ti pkeţ abot ajeban nşaaţ alon

(Maci 9.18-26; Luk 8.40-56)

²¹ Yetu akak umban wundu na bteem. Kë bañaan batum bakak ayit añoga ti kakab bdëk. ²² Hënk, kë naweek alon ti biki *katoh kañehanaani ki bayuday i katim kawoon Jayirut aşë bi. Wi awinun Yetu, abi ajot ti ihoţ yi nul, ²³ akooţa maakan aji : « Abuk naan nşaaţ amaa adoo nşogan pkeţ, biin ipafa iñen ahilna ajeb awut kakeţ. » ²⁴ Yetu

agakandër na a, pntuk pweek kë paşë ţaşa, apem pëmana.

²⁵ Kë nşaaţ alon anwoon na pmaak pi ptula pñaak nşsubal iñeen na ntëb aşë wo na baka. ²⁶ Ahaj maakan ti iñen yi bakuraar batum, atok bka bi nul bti bë aanwin nin uko ulon, kë pmaak pabaa dëm dëm pya. ²⁷ Wi atiinkun kë baktiiniyaan uko wi Yetu, kë aşë bi neej ti pntuk, abi ti kafet ki Yetu aban kambiint ki kamişa ki nul. ²⁸ Aji ti uşalul woli adoo hil aban kamişa ki nul, abi jeb jeb. ²⁹ Wi abanun kamişa ki Yetu, kë pñaak pabi ţañ ţañ, kë atiink ti uleeful kë ajebi.

³⁰ Wal mënţ kak kë Yetu aşë tiink phina plon kë papên ti a. Awugşa ti pntuk aşë ji : « In abannun imişa? » ³¹ Baţaşarul baji na a : « Iwin kë pntuk pakpëm pëmanu, kë ibaa hepar nşaan ambaniin? »

³² Ul, kë aşë ten ayitan, ala nşaan ambanulun. ³³ Naaţ alënk akat kat, tiki ame uko unţepun. Abi ajot ti kadun ki Yetu aţup manjoonan bti. ³⁴ Kë Yetu aşë ji na a : « Nşaaţu, pfiyaar pi nu pajebanu. Yaan bnura, pmaak paşë pawutanu. » ³⁵ Ahum kaţiini kë bañaan balon başë penna du uko naweek i katoh kañehanaani aşë ji na Jayirut : « Abuku aneemi, wutan kanooran kak nşjukan. » ³⁶ Yetu kë aşë pok ptiink bţup bi bañaan bukun, aji na naweek i katoh kañehanaani : « Klënk, fiyaaran ţañ. » ³⁷ Piyeer, Yakob na Yowan aţa Yakob ţañ baţaşulun aanwut nin bañaan balon kak kë baţaşu. ³⁸ Wi babanun du uko naweek i katoh kañehanaani, Yetu kaşë win dko kë dayewla maakan, bañaan bawooni abot awuuhar. ³⁹ Aneej aşë ji na baka : « we ukaan kë naknaat awooni ba? Napoţ aankeţi, anoyentş nşoyentş. » ⁴⁰ Bañaan bawo wal mënţ ti pben Yetu.

Kë aşë do kë bañaan bti bapëni, ajeja aşin na anin napoţ na biki agakandëraanun, aneej du dko di napoţ awoon. ⁴¹ Aje kañen ki napoţ aşë ji na a : « *Talita kum* » uwoon : « Poon, djaku inaţa! » ⁴² Ti dko mënţ kë anaţa, apoş, kë bañaan başë nşonar maakan. Napoţ aka wal mënţ nşsubal iñeen na ntëb. ⁴³ Yetu kë aşë şook baka aji bawut kado alon ame, aşë do kë bawul napoţ kë adee.

6

*Yetu aya Nataret**(Maci 13.53-58; Luk 4.16,22,24)*

¹ Yetu apenna da, aya ubeeka wi akuşnaaniin, kë bařaşarul bagakandër na a. ² Ƨi unuur wi pnoorfën, awo Ƨi pjukan du *katoĥ kañehanaani. Bañaan batum banktiinkuluŋ bañonari, aşë ji : « Ƨuŋ di di i mënŋ ameenuŋ iko yi? In awululuŋ uşal untuŋa wi, kë adoo ji do mlagre mntënŋ mi na iñen yi nul? ³ Mënŋ naŋukan abuk Mariya a i? Mënŋ abuk anin bi Yakob, Yotet, Yuda na Timon a i? Kë bařa'ul baat, baanwo Ƨi na un i? » Kë uko waŋ uneenan baka pfiyaara.

⁴ Yetu aji na baka : « Nařupar Naşibaŋi, Ƨi ubeeka wi nul, Ƨi ptoof pi bayiŋul na Ƨi katoĥul meet Ƨaŋ di di bañaan bawoon baanji bamëbana bnuura. » ⁵ Mlagre mi adoluŋ Ƨaŋ manwoha pjeban bamaakal balon wi apafuŋ baka iñen. ⁶ Añonar Ƨi uko wi bawoon baanfiyaari.

*Yetu ayil banjañan iñeen na batëb**(Maci 9.35; 10.1,5-14; Luk 9.1-6)*

Yetu aya du nntanka ñaŋñogun da ařup Uřup Ulil Unuura wi Pşih pi Naşibaŋi. ⁷ Ado kë banjañan iñeen na batëb babii. Kë aşë yilna baka batëb batëb, awul baka mnhina mi pdook nntaayi. ⁸ Aji na baka baji ñaan kaŋij pjuuŋi Ƨaŋ, başë bawut kaŋij uko ude, umañ, itaka. ⁹ Aji na baka bawoha na iřapaat na imiřa yi bařuun. ¹⁰ Yetu aji na baka : « Woli naban Ƨi dko, nařoon Ƨi katoĥ ki bakyeenkanan te unuur wi nakpënuŋ Ƨi dko mënŋ. ¹¹ Woli naban Ƨi dko dlon kë baanyeenkan abot awo baantiinkan, woli napën, nadan danaan pdëpalën Ƨi ihoŋ yi nan : hënŋ nayuuŋ baka kë bado buřaan. »

¹² Wi banjañan bayaan, bařup bañaan kë bawo i kawut pjuban kabot kaŋëlëş n̄bida. ¹³ Badook nntaayi nntum abot akër bamaakal batum ukëra Ƨi bkow ajeban baka.

*Herod na Yetu**(Maci 14.1-2; Luk 9.7-9)*

¹⁴ Herod naşih atiink kë bañaan baktiiniyaan uko wi Yetu Ƨiki katimul kapënalaa. Baji : « Yowan Nabattaar anaŋiin Ƨi pkeŋ ukaan kë awo na mnhina mi pdo mlagre. » ¹⁵ Balon kë bakji *Eli a, balon kak baji Nařupar Naşibaŋi a, annaamuŋ na

bařupar Naşibaŋi bajon. ¹⁶ Wi Herod atiinkuŋ nřup nruŋ aşë ji : « Yowan i ndoon kë bafaali anaŋiin Ƨi pkeŋ! »

*Pkeŋ pi Yowan Nabattaar**(Maci 14.3-12; Luk 3.19-20)*

¹⁷⁻¹⁸ Herod naşih abi jej Herodiyana, ahar Filip abuk aşin aniiim, kë Yowan Nabattaar aşë ji na a : « Bgah bi nja baneenan ñaan ajej ahar abuk aşin aniiim. » Uko waŋ uřuun kë Herod ado kë bamoba awat ukalabuş abot atana na mnkorentu. ¹⁹ Herodiyana aşoor Yowan abot aŋal pdo bafiŋa, aşë wo aanhilani, ²⁰ Ƨiki Herod aŋi Yowan wi ameen kë awo ñaan natoool abot ayiman, aji yeŋana. Herod aji n̄al pdo katiinka, aşë ji woli atiinka aanji me uko uşal. ²¹ Unuur ulon kë Herodiyana aşë ka uko udooni bafiŋ Yowan. Unuur mënŋ Herod ado ufettu unkleşanuŋ unuur wi abukiin, adu baweek biki dko, baweek biki bangoli, na bañaan bantiinkaniin Ƨi Galilay. ²² Poonu abuk Herodiyana mënŋ aneej uki, Herod na biki aduun Ƨi ufettu bti kë başë lilandëra. Kë Herod naşih aşë ji na poonu un : « Heparaan uko wi inaluŋ, dwulu wa. » ²³ Abot amehna aji : « Uko bti wi ikheparaanuŋ dwulu wa, woli idoo n̄al kakib utaak wi naan Ƨi ptoof kawulu umban ulon. »

²⁴ Napoŋ kë aşë pën ahepar anin aji : « we wi mbaan ahepara ba? » Kë ateema aji : « Bkow bi Yowan Nabattaar. » ²⁵ Poonu ataran akak du naşih aşë ji na a : « Dn̄al iwulën hënkuŋ Ƨi praata, bkow bi Yowan Nabattaar. »

²⁶ Naşih ajoořani, kë pmehna pi nul na bañaan biki aduun ufettu başë řu kë aanhil ppok. ²⁷ Aji na nayeŋ Ƨi dko mënŋ aya ařij bkow bi Yowan. Nayeŋ kë aya faala du ukalabuş, ²⁸ ařij bkow Ƨi praata awul napoŋ ñaaŋ, kë aya awul anin. ²⁹ Wi bařaşar Yowan batiinkuŋ uko unřepuŋ, babi ajej puum pi nul aya moy.

*Yetu ade de'an pntuk pi bañaan**(Maci 14.13-21; Luk 9.10-17; natenan Ƨi Yowan 6.5-13)*

³⁰ Banjañan bakak aşë bi ayit Ƨi Yetu, ařupa uko bti wi badoluŋ na wi bajukanuŋ. ³¹ Kë aşë ji na baka : « Nabiin na nji du dko dangaaŋuŋ nanoorfën ntiinku. » Ařini han

ṭiki bañaan batum baya abi, kē baando hilan ade.

³² Kē başē ya na bṭeem du dko dan-gaaguṇ. ³³ Wi bañaan bawinuṇ baka kē bakya, batum bame uko wi bakdolun. Wal mēnt wi wi bapēnnuṇ ṇbeeka bti aṭi aya du dko mēnt aban baka da uteek.

³⁴ Wi Yetu akwaliin ṭi bṭeem awin pntuk pweek pi bañaan, aşē ṇaga baka, bawo wo ji ṇkaneel ṇanwoon ṇaanka nayafan. Wi wi aşaan awo ṭi pjukan baka iko itum. ³⁵ Jibi unuur ukyaan pjot, kē başaşarul başē bi aṇoga, aji na a : « Dko di dagaagi kē unuur ubot alow ; ³⁶ dolan baka baya du ṇfēt na ṇntanka ṇaṇṇogun dko di, bahilna baka uko ude. »

³⁷ Kē Yetu aşē teem baka aji : « An, Nawulan baka bade bdi di'an. » Kē baji na a : « Njejna ṭun itaka* iliina yan kahilna kanug uko ude pa bañaan biki bti? » ³⁸ Yetu aji na baka : « Nawo na ipoom hum ba? Nayaan naten. »

Kē baya aten, abi aji na a : « Ṇkaha ipoom kaṇeen na ṇṭēb ṇṭēb. »

³⁹ Wi wi aşaan aji na baka bado bañaan baṭo ṭi ujaagal bado kntuk. ⁴⁰ Baṭoona kntuk ki bañaan iṇeen-week, na ki iṇeen kaṇeen. ⁴¹ Yetu ajej wal mēnt ipoom kaṇeen yun na ṇṭēb ṇṭēb, akat kēş du baṭi aşē beeb Naşibaṭi ṭi iko ide yun, akitēş ipoom awul başaşarul bawul bañaan. Akak ado kē bafaş baka bti ṇṭēb ṇun. ⁴² Bañaan bti bade ayok, ⁴³ kē baṭij kkaar iṇeen na ktēb ki ipoom na ṇṭēb ṇandukiin. ⁴⁴ Ṭi bandeen bukuṇ, biint bawo iṇeen-week ṇyaaş iṇeen kaṇeen (5000).

Yetu apoş ṭi bdēk duuṭ

(Maci 14.22-32; natenan ṭi Yowan 6.15-21)

⁴⁵ Wi bañaan baba'an ba pde, Yetu ado kē başaşarul bapaya ṭi bṭeem ajota kadun, baya umban wi Bettayida du bdēk umban wun, ul kē aşē duka aṭiṇşan bañaan. ⁴⁶ Wi adoluṇ bañaan bti kē baṭiṇş, aşē paya du pnkuṇ aṇehan Naşibaṭi. ⁴⁷ Wi unuur uyobun, bṭeem bawo ṭi ptoof pi bdēk, ul kē aşē wo aloolan du pkay. ⁴⁸ Awin baka kē banoor na ppaat wi uyook uwoon uunkyook ataṇ na umban wi bakyaan. Kaya utejan mnjel,

* **6:37** Itaka : Itaka mēnt iwo baluk bi ṇnuur iṇeen-week ṇyaaş ṇṭēb. † **6:48** Adoo la pṭēp baka kēme aya du baka.

✧ **7:7** Itayi 29.13.

kē aşē poş ṭi bdēk duuṭ abi adoo la pṭēp baka.† ⁴⁹ Wi başaşarul bawinuṇ kē akpoş ṭi bdēk duuṭ, banun aji ujurte wa, aşē fuut idiim, ⁵⁰ bawina bukal bti aşē lēnk. Ul, kē aşē ṭiini na baka ṭi dko mēnt aji : « Nawutan kahaajala, ṇji a, nawutan kalēnk. » ⁵¹ Wi wi aşaan apaya du baka ṭi bṭeem, uyook kē uşē ṭaṇan. Baṇonjar maakan, ⁵² na manjoonan, baamme jibi Yetu adoon mlagre mi ipoom, kē iṭēb yi baka ikak awo ṭi bdēm.

Yetu ajeban bamaakal du utaak wi Genateret
(Maci 14.34-36; natenan ṭi Yowan 6.22-25)

⁵³ Wi bamuurun, aban du pkay du utaak wi bagenateren, bakaban bṭeem ṭi kaban. ⁵⁴ Wi baheli'an hela kē bañaan başē yikrēn Yetu. ⁵⁵ Baya ṭi utaak bti aṭij bamaakal ṭi ijiin du dko di baṭiinkun aji awoo. ⁵⁶ Dko bti di aneejun, du ṇntanka, ṇbeeka, ṇfēt, baji baṭij bamaakal du bayiti, kakooṭa awut babana woli udoo wo kambiint ki ulankon wi nul ; kē bambanuṇ ka bti bajebi.

7

Udolade wi bajon

(Maci 15.1-20)

¹ *Bafaritay na *bajukan Bgah balon bampēnnuṇ Yerutalem babi ayit aṇog Yetu. ² Bawin kē başaşar Yetu balon kē bakde bē baaṇṇow iṇen jibi udolade ujakun. ³ Hēnk di uwoon, bafaritay ji bayuday bti baanji bade kē baaṇṇow iṇen yi baka bnuura. Baji bado haṇ pa pmēban udolade wi bajon. ⁴ Babot awo baanji bade woli bapēna bayiti bē baantul tulan ṇleef ṇi baka na meel. Bakak amēban idolade itum yi bajon, ji pṇow ikoopa, idunk, na iraata. ⁵ Ukaan kē bafaritay na bajukan bgah bahepar Yetu aji : « we ukaan kē başaşaru baanji başaş udolade wi bajon, babaa ji bade de bē baaṇṇow iṇen? »

⁶ Ateem baka aji : « Itayi afaṇ wi aṭiiniyaanuṇ uko wi nan, an balagare, Naşibaṭi aji ṭi ulibra wi Itayi :

*“Pntaali pi paji padēmanaan na mntum ṭaṇ,
kē uhaaş wi pa uşē lowēn.*

⁷ Pñehan na bñejan bi baka iinjaken nin uko ulon
iko yi bakjukanun iwo udolade wi
bañaan bajen tañ.*

⁸ Naji naduk uko wi Naşibaţi ajakun kaşë
mëban udolade wi bañaan bajen. »

⁹ Akak aji na baka : « Naji napok bnuura
uko wi Naşibaţi ajakun kaşë kaşas udolade
wi nan. ¹⁰ Moyit aji : “Mëbaan şaaş na
naan bnuura*” akak aji : “Ankkanun aşin
këme anin, pkeş pakwoon baluk bi nul.”*

¹¹ An, naşë ji : Woli ñaan aji na aşin këme
anin : “uko wi nhilanun lah katënknu
uwo ‘korban’ (uwoon; uwo wi Naşibaţi.)”

¹² Naji nadinana keeri awut kado nin uko
ulon kak pa aşin këme anin. ¹³ Hënk di
nagarun uşup wi Naşibaţi na udolade wi
nakjukanun. Nabot aji nado iko itum itent
yun kak. »

¹⁴ Wi wi Yetu akaan adu pntuk pi bañaan
aji na baka : « Natiinkan an bti nabot name.

¹⁵ Nin uko ulon unwoonun bdig uunhilan
kaşopan ñaan ti kës ki Naşibaţi, wal wi
ukneejun ti a. Uko unjaan upenna ti a ujaan
uşopana ti kës ki Naşibaţi. [¹⁶ Ankaan ibaş
itiinki atiinkan !] »

¹⁷ Wi Yetu aneejun du katoh alow
pntuk, başaşarul bahepara uko wi uhoñ
ukjukanun. ¹⁸ Kë aji na baka : « An kak
hënk di di nawaanun nşal i? Naamme
me kë nin uko ulon wi bdig unkneejun ti
ñaan uunhilan kaşopana ti kës ki Naşibaţi i?

¹⁹ Uunji uneej ti uhaaş wi nul, ti kayinul di
di ujaan uneej, aya kapënan wa du bnşeeh.
» Hënk ti nşup nşun, Yetu adiiman kë iko ide
bti inuura.

²⁰ Aji kak : « Uko unjaan upen ti ñaan
ujaan ukakana aşop ti kadun ki Naşibaţi.

²¹ Hënk di uwoon, du nhaaş meet ni bañaan
di di nşal nşuţaan nşajaan nşapenna, nşal
nşajaan nşatij pşuban pi piint, kakii, pşin,
²² pşiiint na ahar ñaan këme ayin ñaan,
pñeebar iko, mnşot, kaguuru, pşuunk, pşal
uko wi atentu, bkuutar, bbehar, bpën.

²³ Iko iwuţaan yun bti iji ipenna ti ñaan meet
yul ijaan işu ñaan kaşop ti kës ki Naşibaţi. »

*Pfiyaar pi ñaaş anwoon aanwo nayuday
(Maci 15.21-28)*

* **7:10** Ppën 20.12. * **7:10** Ppën 21.17. * **7:27** Nşuş nşmpoţi : Wal mënt bayuday baji baji banwoon baanwo
bayuday bawo nşuş.

²⁴ Yetu apen da, aşë ya umban wi ubeeka
wi Tir. Aneej du katoh kalon aşë wo
aanşal bame, kë bañaan başë mehaara me.

²⁵ Uunjoni, kë ñaaş alon i untaayi uneejun ti
abukul ñaaş aşë tiink kë başiiiniyaan uko wi
nul aşë bi ajot ti ihoş yi nul. ²⁶ Ñaaş mënt
aanwo nayuday, awo nafiniten i utaak wi
Firi. Akooş Yetu aji na a adook untaayi, upen
ti abukul.

²⁷ Yetu kë aji na a : « Wutan duna bapoş
bade bayok, uunnuura bajej pde pi bapoş
bawul nşuş nşmpoţi*. » ²⁸ Ñaaş ateema aji :
« Ajugun, ifanji, kë nşuş nşmpoţi nşaşë ji nşade
ituk yi bapoş bawatun ti umeeş a şeeh. »

²⁹ Wi wi Yetu aşaan aji na a : « Uşup wi, uşu
kë untaayi upen ti abuku, yaani. »

³⁰ Ñaaş mënt akak katohul atenk kë napoş
apiint ti kaliş, kë untaayi upen ti a.

*Yetu ajeban nadëneamaan
(Maci 15.29-31)*

³¹ Yetu apen du umban wi ubeeka wi
Tir aşëpna wi Fidon amuur utaak wi Nşeeka
Iñeen aşë ya umban wi bdëk bi Galilay.

³² Başija nadëneamaan ankaan aji noor na
bşup, aşë kooş a şaf a iñen.

³³ Yetu ajeja kë balow bañaan, aya agaag.
Aşu'a ikoñ ti ibaş, atëfëj, abana pndemënt,
³⁴ aşë kat kës du başi, awuuk uhëfënt aşë
ji na ñiiint; « Efata » uwoon « haabşiin. »

³⁵ Ti dko mënt, ibaş ihaabşaa, kë pndemënt
pabot afëneş, kë akşiiini bnuura.

³⁶ Kë Yetu aşë ji na bañaan bawut kaşup
nin ñaan uko unşepun. Jibi akneenanun
baka, kë babaa şiiiniyaan şiiiniyaan maakan
uko wi adolon. ³⁷ Bañoşar pñoşar pweek
maakan aşë ji : « Ado iko bti bnuura, adoo
do kë bandënemun baktiink, kë babiiş bşup
baktiini. »

8

*Yetu ade de'an bañaan iñeen-week nşbaakër
nşyaaş iñeen*

(Maci 15.32-39; Marku 6.30-44)

¹ Ti nşuur mënt bañaan başuma tum aşë
wo baanka uko ude, ukaan kë Yetu adu
başaşarul aji na baka : ² « Dñaga bañaan biki,
nşuur nşwajanş nşii nşii, nşii bawoon na nşii abot

* **7:10** Ppën 20.12. * **7:10** Ppën 21.17. * **7:27** Nşuş nşmpoţi : Wal mënt bayuday baji baji banwoon baanwo
bayuday bawo nşuş.

awo baanka uko ude. ³ Woli dji na baka bañiis, kë baya na ubon, baya jot du bgah te balon ði baka bapenna dko dlow. »

⁴ Bařasarul bahepara aji : « Ʀuñ di di ñkkaanuñ ipoom iwul baka bade badoo bayok? Dko di ñwoon di dagaagi. »

⁵ Ahepar baka aji : « Nawo na ipoom hum ba? » Kë bateema aji : « Paaj na kalon. »

⁶ Ado bañaan kë bařo ði mboř, aře jej ipoom paaj na kalon yuñ, abeeb Nařibaři, akiteř aře wul bařasarul bawul bañaan. Kë bawul ya baka. ⁷ Bakak awo na ñřeb ñlon ñmpoři. Yetu akak abeeb Nařibaři ði ñřeb ñuñ, aře wul ña bařasarul kë bawul bañaan. ⁸ Bañaan bade ayok, kë indukiin itum kkaar paaj na plon. ⁹ Bañaan banwoon da bawo uko ji iñeen-week ñbaakër ñyaař iñeen (4000), kë Yetu aře do baka kë bařiři. ¹⁰ Ʀi dko menř kë aře paya ði bteem na bařasarul aya utaak wi Dalmanuřa.

*Bafaritay bahepar Yetu uko unkndi-
imanuñ kë awo i Nařibaři*

(Maci 6.14; 12.38-39; Luk 11.16,29)

¹¹ Bafaritay babi, awo ði ptiini na Yetu, bala ptaawana, aře hepara uko ulon unkndi-
imanuñ kë awo ñaan i Nařibaři. ¹² Yetu awuuk uhfeñř aře ji : « we ukaan kë kawuun ki kakhepar uko unkndiimanuñ kë dwo ñaan i Nařibaři ba? Dřupan, na man-
joonan, nin menkdiiman kawuun ki uko ulon. » ¹³ Aduk baka aya apaya kak du bteem aře ya umban wundu.

¹⁴ Bařasar Yetu bařilma ptiñ ipoom aře woħara na kaloolan řañ. ¹⁵ Yetu aji na baka : « Nařafaraan, nalipariin uko utaa-
janaani přon wi bafaritay na wi Herod. » ¹⁶ Bawo ði ptiiniyaan uko wi bawaanuñ ipoom.

¹⁷ Yetu ammeen uko wi bakřiiniyaanuñ aji na baka : « we ukaan kë nakřiiniyaan uko wi nawaanuñ ipoom ba? Naanji nawin kabot kayikřen i? ¹⁸ Iřeb yi nan ideneti i? Nawo na keř aře wo naanji nawin, nawo na ibař aře wo naanji nate. Naanleř ¹⁹ wi nkitřuñ ipoom kañeen pa biinř iñeen-week kañeen ñyaař iñeen (5000) i? Kë kkaar hum kantumuñ na ipoom ki ki nayaanaanuñ ba? » Bateem aji : « Iñeen na ktëb. »

²⁰ « Kë wi nkitřuñ ipoom paaj na kalon pa bañaan iñeen-week ñbaakër ñyaař iñeen

(4000), kkaar hum kantumuñ na ipoom ki ki nayaanaanuñ? » Kë baji : « Paaj na plon. » ²¹ Kë aře ji na baka : « Naandobi yikřenaara ha? »

Yetu ajeban nakuul

²² Yetu na bařasarul baban ufëř wi Bettayida, kë baře řija nakuul alon, akoořa abana. ²³ Amëbana ði kañen, apen na a ři ufëř. Ařu'a iřuuj ři keř, apafa iñen aře hepara aji : « Iwin uko ulon i? »

²⁴ Wi akompëřuñ aře ji : « Dwin bañaan, bawo ji mnko mankpořuñ. »

²⁵ Yetu kë akak ařu'a iñen ři keř, kë wi atenuñ, aře jeb ahil ayikřen iko bti apařeř ya. ²⁶ Yetu kë aře ji na a ařiř aře wut kaneeř ři ufëř.

Piyeer aji Yetu awoon Krittü

(Maci 16.13-16; Luk 9.18-22)

²⁷ Yetu aya na bařasarul du ñntanka ñañnoguñ du ubeeka wi Tetare-Filip. Wi bawoon ði bgah kë aře hepar baka aji : « Bañaan bařal aji dwo in ba? » ²⁸ Bateema aji : « Balon baji iwo Yowan Nabattaar, kë balon baji iwo Eli, kë balon kak baji iwo alon ði bařupar Nařibaři. »

²⁹ Yetu kë aře hepar baka aji : « Kë ři an, nji dwo in ba? » Kë Piyeer aře teema aji : « Iwo Krittü. » ³⁰ Kë aře řook baka aji na baka bawut kařup nin ñaan uko wi nul.

³¹ Yetu ajun přup baka kë *Abuk Ñiinř awo i kahaj maakan, kabot kapokana ři bantohi, ři bařenan baweek na ři *bajukan Bgah. Baluñ kado bafiña, unuur uwajanřen aře nařa ři pkeř. ³² Wi aktupuñ uko wañ aankhoñ, ařiini ajinřan. Kë Piyeer aře pula kë багаagi aře jun pñoman na a ři uko wi ajakuñ. ³³ Yetu awuğřa aten bařasarul aře ñoman na Piyeer aji : « Lowaan, iwi Fatana, řiki iinji kla uko wi Nařibaři analuñ, iji kla wi bañaan banaluñ. »

Hum di di ñaan awoon kařař Yetu?

(Maci 16.24-28; Luk 9.23-27)

³⁴ Yetu ado pntuk pi bañaan na bařasarul kë babii, aře ji na baka : « Woli ñaan anal kařařen, awo kařilma uleeful, kakuña kruř ki nul kadinan phaj ji nji kabot kařařen, udole wo ři pkeř. ³⁵ Hënk di uwoon, anřaluñ pbuurun ubida wi nul aluñ kawaan wa. Kë ñaan i nji Yetu na Uřup Ulil Unuura ñkřuun

awaan ubida wi nul alun kabuuran wa. ³⁶ We uwoon ñaan aka pyok pi umundu bti woli aneemanden ubida unkmbiin. ³⁷ We wi ñaan ahilanun pwul unklinun na uhaas wi nul. ³⁸ Woli ñaan akowara nji na n̄tup n̄i naan ti kadun ki bañaan biki umundu wi, bandekun Naşibaŋi kafet abot awo bapun, nji *Abuk Ñiint kalun kakowara baka woli dbi na n̄wanjut nyimanaan na mndem mi Paapa. »

9

¹ Yetu akak aji na baka : « D̄tupan na manjoonan, balon ti bañaan banwoon n̄ta ti baankket be baanwin P̄sih pi Naşibaŋi pabi na mn̄hina. »

*Eli na Moyit bapen aŋiini na Yetu
(Maci 17.1-9; Luk 9.28-36)*

² Wi n̄nuur paaj n̄at̄epun, Yetu ajej Piyeer, Yakob na Yowan ke baya agaag du pn̄kun pweek. Ke uleeful use t̄el̄sa ti kadun ki baka, ke awo ji ñaan nampaŋi. ³ Imiŋa yi nul ikak ji unuur abot afaat pfaat pi imeen nin nanaj alon ti umundu aanhil pwul imiŋa pfaat pt̄ent̄ pun. ⁴ Eli na Moyit ke baŋe winana ti kadun ki baka, awo ti p̄tiini na Yetu.

⁵ Piyeer aji na Yetu : « Najukan, uwo bnuura, jibi nja n̄woon ti : n̄tan iloona iwajanŋ, kalon kawo ki nu, kalon kawo ki *Moyit, kandukiin ki *Eli. » ⁶ Baŋasar Yetu balenk palenk pan ke Piyeer aando me uko wi akt̄upun.

⁷ Kanfelun kabi awun baka, ke pdiim plon paŋe pen̄na ti ka aji : « I, awoon Abuk naan, d̄jala maakan, natiinkana. »

⁸ Ti dko menŋ, baŋasarul baten dko di bawoon afooyan aŋe wo baanwin nin alon, Yetu tañ awoon na baka. ⁹ Wi bap̄enun ti pn̄kun ahela, Yetu ke aŋe ji na baka bawut kaŋup nin ñaan uko wi bawinun te wi *Abuk Ñiint aknaŋiin ti pket̄. ¹⁰ Bamēban uko wi ajakun na baka, aŋe tiini jibi bawoon, ala pme uko wi an̄alun pji wi ajakun : « Pnaŋa ti pket̄. » ¹¹ Baŋasarul bahepara aji : « we ukaan ke *bajukan Bgah baji Eli awo i kaduna kabi ji Krittu ado kabi? »

¹² Yetu ateem baka aji : « Na manjoonan, Eli awo i kadun kabi kakakan iko bti ti bgah. Naŋal aji babubara apiit aji Abuk

Ñiint̄ awo i kahaj maakan, kapokana i? ¹³ Ke n̄ŋe t̄upan, Eli adobi bi ke badola uko bti wi banalun, jibi bapiitun ti a. »

*Yetu ajeban napot̄ anneejiin
(Maci 17.14-18; Luk 9.37-43)*

¹⁴ Wi Yetu, Piyeer Yakob na Yowan bapun du baŋasar Yetu bandukiin, aŋe win pn̄tuk pweek pi bañaan na *bajukan Bgah ke bakt̄iini na baka. ¹⁵ Wi bañaan bawinan win Yetu, aŋe lenkara bti, aŋiira pwula mboŋ. ¹⁶ Ahepar baka uko wi bakt̄iiniyaanun. ¹⁷ Ñiint̄ alon ke aŋe teemna du pn̄tuk aji : « Naweeke, d̄t̄ju abuk naan, awo na untaayi umbiŋanulun b̄t̄up. ¹⁸ Dko di uyaan amobna, uji uwata ti mboŋ, napot̄ kayiŋ, katibr̄en iŋiŋ, uleeful uji ukak kataat̄. Dkoot̄ baŋasarul badook wa ke baanhilani. »

¹⁹ Yetu aji na baka : « Nawo bañaan bawuŋaan, banwoon baanfiyaari! Dwo kaŋo na an te lum ba? Dwo kado kamiiran te lum ba? Naŋijaan napot̄. » ²⁰ Ke baŋija'a. Wi untaayi uwinaarun win Yetu, aŋe jun p̄ŋen ŋen̄an napot̄ ke ajot̄ ti mboŋ, akelenk, ayiŋ.

²¹ Yetu ahepar aŋin napot̄ aji : « Lum di di ujunun pwata henk ba? » Ke ateem aji : « Wi awoon napot̄ nampoŋi te henkun. ²² Nyaaŋ n̄tum uji uwata du bdoo na du meel kado na pfiŋa. Ke iŋale hil pdo uko ulon, kt̄enkun, n̄agi'un. »

²³ Yetu ateem aji : « Iji n̄ŋale hil... Ñaan anfiyaarun, Naşibaŋi ahil pdo iko bti pa a. »

²⁴ Ti dko menŋ ajug napot̄ ke aŋe n̄ajar aji : « Dfiyaari, biin iŋenk̄en, nhilna nkak nfiyaar maakan. »

²⁵ Wi Yetu awinun ke bañaan batun bakt̄i abi ayit ke aŋe lebar na untaayi aji : « Iwi untaayi, injaan kd̄enēman kabot kabiŋan b̄t̄up, dji ip̄en ti napot̄ i, iŋe iwut kalun kakak ti a. »

²⁶ Wi untaayi ukp̄enun, ke napot̄ aŋe n̄ajar al̄etar maakan. Napot̄ awo ji ñaan anket̄un, ke bañaan bti bado ji aket̄i. ²⁷ Yetu ke aŋe mēbana ti kañen anaŋana ke anaŋi. ²⁸ Wi Yetu aŋiŋun katoh, agaag na baŋasarul, ke baŋe hepara aji : « we ukaan ke un, n̄enhil lah adook untaayi ba? » ²⁹ Ke aŋe teem baka aji : « Untaayi ut̄ent̄ wun, p̄n̄ehan Naşibaŋi tañ pahilanun pdook wa. »

Uyaaş utëbantën wi Yetu akţupun pkeţ na pnaţa ţi pkeţ pi nul

(Luk 9.44-45)

³⁰ Wi bapënuţ ţi dko duņ, aşë muur uţaak wi Galilay. Kë Yetu aşë ņal bańaan bawut kame. ³¹ Awo ţi pjukan baţaşarul aji : « *Abuk Ńiint awulana du bańaan, bafiņa, unuur uwajantën aşë naţa ţi pkeţ. » ³² Kë baţaşarul başë wo baamme uko wi akţupun abot aţi phepar apiban baka wa.

Ahoņ awoonuņ naweek?

(Maci 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³ Yetu na baţaşarul batool aya Kaper-nawum. Wi babanuņ du katoh kë Yetu aşë hepar baka aji : « We wi nakţiiniyaanuņ lah du bgah ba? » ³⁴ Kë başë yomp, ţiki du bgah bawo ţi plaţar ala andëmnun ţi baka.

³⁵ Yetu aţo aşë du baţaşarul ińeen na btëb, aji na baka : « Woli alon ańal pwo nateek, akakan awo kafet ki batëntul, awo nalem-par baka. »

³⁶ Ajej napot alon aţu'a ţi ptoof pi baka, amooka, aşë ji : ³⁷ « Ńaan anyeenkuņ napot atënt i ţi katim ki naan, nji ţi uleef naan i i ņaan mënt ayeenkuņ, kë anyeenkuņ, mënt nji i ayeenkuņ, anyilnuņ a. »

Anwoon aampokun, awo na un

(Luk 9.49-50)

³⁸ Yowan aji na Yetu : « Naweek, ņwin alon kë akdook ņntaayi ţi katimu, kë ņneenana, ţiki aanji ţaşun. » ³⁹ Yetu ateema aji : « Nawutan kaneenana : Nin ņaan aanhilan kado mlagre ţi katim ki naan kabot kaţup uko uwuţaan ţi nji ţi dko mënt. ⁴⁰ Anwoon aampok nja, awo na nja. ⁴¹ Kë ankwulanaņ kakoopa ki meel nadaan ţiki nawo i Krittū, aluņ kayeenk baluk bi awoon i kayeenk. »

Nalipariin

(Maci 18.6-11; Luk 17.1-2)

⁴² Yetu akak aji : « Ankdolun alon ţi bapot biki* ajot ţi pjuban, uhokan batana ţi kaţuţ plaak pweek başë bafëla du bdëk. ⁴³ Woli kańen ki nu kaţu kë ikjuban, falan ka, uhokan iya baţi na kańen kammukşiiņ kë di pya du infernu na ińeen itëb du bdoo banwoon baankjëmşa ⁴⁴ [di ubob uwoon

uunji ukeţ, kë bdoo baanji bajëmşa]. ⁴⁵ Woli kahoţ ki nu kaţu'u kë ikjuban, falan ka, uhokan iya baţi na kahoţ kammukşiiņ, kë di pya na ihoţ itëb du infernu ⁴⁶ [di ubob uwoon uunji ukeţ, kë bdoo baanji bajëmşa]. ⁴⁷ Woli pkëş pi nu paţu'u kë ikjuban, lookşan pa. Uhokan ineej du Pşih pi Naşibaţi na pkëş ploolan kë di bafëlu du infernu na këş ktëb, ⁴⁸ di ubob uwoon uunji ukeţ, kë bdoo baanji bajëmşa. ⁴⁹ Baluņ kaţu bańaan bti bdoo jibi bajaan baţu pnam ţi mnde. ⁵⁰ Pnam pawo uko unuura. Paşale yaş, nakakanaan we kataabare ki pa? Nawoon na pnam ţi uleef wi nan nabot natiinkar na batëntan.

10

Yetu aţiiniyaan uko wi bniim

(Maci 19.1-9; Luk 16.18)

¹ Wal mënt kë Yetu aşë naţa ţi dko duņ, aya umban wi Yuda, amuur bdëk bi Yordan. Bańaan batum bakak ayit ańoga, kë awo ţi pjukan baka jibi ajonuņ kado. ² Bafaritay babi ańoga, bańal pţaawana aşë hepara me bgah bi Moyit badinan ņaan adook aharul ţi bniim.

³ Kë aşë teem baka aji : ⁴ « We wi Moyit ajakuņ ţi uko mënt? » Kë baji : « Moyit adinan ņiint apiit ņaaţ kakaarta kankyuu-juņ kë bniim babaa, kabaa dooka. » ⁵ Yetu kë aşë ji na baka : « Mndënëm mi ņhaaş ņi nan manţuun kë Moyit aţup uko mënt. ⁶ Ţi ujuni, wi Naşibaţi aţakuņ umundu, ado baka kë bawo ņiint na ņaaţ. ⁷ Ukaan kë ņiint aklun kaduk aşin na anin, ⁸ kaya kawo na aharul, bukal batëb bti başë bakak ņaan aloolan. Hënk, baankwo bańaan batëb, bawo aloolan. ⁹ Ńaan awutan keeri kagar uko wi Naşibaţi anaakrënuņ. »

¹⁰ Wi bakakuņ katoh, kë baţaşarul başë kak ahepara ţi uko wi ajakuņ. ¹¹ Kë Yetu aji na baka : « Woli ņaan adook aharul aşë niim alon, ajuban pjuban pi piint. ¹² Kë ņaaţ akale duk ayinul aşë niimar na ņiint alon, ajuban pjuban pi piint.

Yetu na bapot

(Maci 19.13-15; Luk 18.15-17)

* **9:42** Bapot biki Yetu aţiiniyaan ţi banfiyaaruņ, bukal bakakuņ ji bapot.

¹³ Bañaan batij Yetu bapoŕ pa aban baka, k  ba a arul ba    oman na baka. ¹⁴ Wi Yetu awinun uko m nt  a   deeba , aji na baka : « Nawutan bapoŕ babi  i nji, nakneenan baka  iki P ih pi Na iba i pawo pi banwoon ji baka. ¹⁵ Na manjoonan, d upan, anjalun pneej  i P ih pi Na iba i awo kanaam na napoŕ. » ¹⁶ Yetu ajej baka, amook abot apaf baka i en, a ehand r baka Na iba i.

Yetu na  iin  na yoyok

(Maci 19.16-30; Luk 18.18-30)

¹⁷ Wi akp nun pya, k   iin  alon a    i, abi ajot  i iho  yi nul a   hepara aji : « Najukan nanuura, we wi nwoon kado kayeenkna ubida wi mn o ba? » ¹⁸ Yetu k  a   teema aji : « Imeha k  Na iba i  a  anuuriin, ukaan k  ikdu en nanuura i? » ¹⁹ Ime uko wi bgah bi Moyit bajakun: Iinkfin  aan, iinkpiin  na ayin  aan k me ahar  aan, iinkkiij, wutan katapar  aan uko wi awoon aandoo, kjej nin uko wi  aan  i kaguuru, m baan  aa  na naan bnuura. »

²⁰  iin  k  a   teema aji : « Najukan, iko m nt  djun p a  ya wi nhumun hum te h nkun. » ²¹ Yetu atena a   magana, aji na a : « Uko uloolan uduki'iin: Yaan iwaap iko yi ikaan bti, iwul itaka bawaan, wal m nt  ika pyok du ba i, i   ibi i a  n. »

²² K  ul, wi atiinkun uko wan, a   ya na pjoo an  iki ayok maakan. ²³ Yetu aten ba aan ayitan a   ji na ba a arul : « Ulu  katam maakan pa bayok baneej du P ih pi Na iba i. » ²⁴ Ba a arul ba on ar maakan  i n up ni nul. K  Yetu akak aji na baka : « An bayit naan, utam maakan  aan aneej du P ih pi Na iba i! ²⁵ Uyoj apel pa untaam wi pnkunkaali uneej  i bh r bi kaguja k  di nayok aneej du P ih pi Na iba i. »

²⁶ Ba a arul babaa  on ar  on ar maakan a   ji : « K  in ahilanun keeri kabuur? » ²⁷ K  Yetu a   jaban baka k   a   ji : « Ba aan baj n baanhilan pbuuran nleef ni baka, k  Na iba i a   hil pbuuran baka,  iki aambii na bii na nin uko ulon. » ²⁸ Piyeer k  a   ji na a wal m nt  : « Un, n duk iko bti a a u. » ²⁹ Yetu ateema aji : « Na manjoonan, d upan, nin  aan aankduk katohul, babak a in, anin, a in,

bapoŕ, k me n teehul pa nji na U up Ulil Unuura, ³⁰ b  aankyeenk  i nwal ni nwoon ni nyaa  i een-week itoh, babak a in, banin, bapoŕ na n teeh. Iko m nt  bti igakand r na mnhaj. K  du umundu unkmbiin, aka ubida wi mn o. ³¹ Batun  i banwoon bateek h nkun balun kawo babaa  aani k  banwoon babaa  aani balun kawo bateek.

Uyaa  uwajan n wi Yetu ak upun pke  na pna a  i pke  pi nul

(Maci 20.17-19; Luk 18.35-43)

³² Yetu na ba a arul bawo  i bgah aya ubeeka wi Yeru alem, k  Yetu ajotun kadun. Ba a arul bahaajala maakan, k  bank a un baka babot awo na pal nk. Yetu k  a   jej kak na a ba a arul i een na bat b, awo  i p up baka uko unkmbiin kadola. ³³ Aji : « Natenan, un biki biki aya Yeru alem k  ba   lun kawul *Abuk  iin  ba en an baweek na *bajukan Bgah, balun kaji aduknaanaa, pduknaana pi pke  ka   kawula banwoon baanwo bayuday. ³⁴ Babe a, kat fj ra, kakoba na itint l, kafina. Unuur uwajan n a   na a  i pke . »

Nawoon balempar bat n an

(Maci 20.20-28)

³⁵ Yakob na Yowan babak Tebede baya  og Yetu a   ji na a : « Najukan, n al idolon uko wi n khepariin. » ³⁶ K  Yetu ahepar baka uko wi banjalun ado pa baka. ³⁷ K  ba   ji : «  enun n lun n o alon  i kadeenu ki nu, undu  i kamayu ki nu wal wi ikyeenkun p ih. »

³⁸ Yetu aji na baka : « Naamme uko wi nak ehanut. Nahilan kahaj  ji nji i, k me kayeenk batitmu bi nji kayeenkun i? » ³⁹ Bateem aji : « Nhili. »

Yetu k  a   ji na baka : « Pnkalame pi nji kadaannun, nadaanna pa, batitmu bi nji kayeenkun, nayeenk ba. ⁴⁰ K  uko wi p o  i kadeenu k me  i kamayu ki naan m nt  nji dwoon kadat ba aan banwoon p o da, banka n na p o da balun ka o da.

⁴¹ Wi banja an i een bandukiin batiinkun uko wi Yakob na Yowan bajakun, a   deeba  r baka. ⁴² Yetu adu baka a   ji na baka : « Nawini, banjakun aji bawo ba ih biki n aak baji ba ih na mn ot,

* **10:18** K me : We ukaan k  ikdu en nanuura ba? Na iba i  a  anuuriin nin alon kak annuura nuura. † **10:38** Nahilan kadaan  i pnkalame pi nji kadaannun.

baweeek biki n̄taak kaŋoonkna bañaan. ⁴³ Uunwo kawo haŋ pa an. Anjalun pwo naweeek ti an awo kaŋep t̄ep kawo nalempar bat̄en̄tul. ⁴⁴ K̄e woli ñaan aŋal pwo nateek ti an, awalaan bkowul ado kalempar bat̄en̄tul. ⁴⁵ *Abuk Ñiint̄ ti uleeful aambi bi pa bado kalempara, abi pdo kalempar bañaan kabot kawul ubida wi nul, uwo baluk bankbuuranun bañaan batum maakan.

Yetu ajeban nakuul du ubeeka wi Yeriko (Maci 20.29; Luk 18.35-43)

⁴⁶ Yetu na baŋaŋarul baban ubeeka wi Yeriko, k̄e wi bakp̄enun da na p̄ntuk pweek pi bañaan, Bartime nakuul abuk Time aŋo ti kaban bgah awo ti b̄ñehan. ⁴⁷ Wi atiinkun k̄e Yetu i Nataret akt̄epun aŋe jun phuuran aji : « Yetu abuk Dayit̄, ñagi'aan » ⁴⁸ K̄e wi bañaan batum bawoon ti p̄noman na a ayomp, k̄e abaa huuran huuran maakan aji : « Abuk Dayit̄ ñagi'aan » ⁴⁹ Yetu k̄e aŋe naŋ aji : « Nadu'ana. » Badu nakuul aji na a : « Wutan kal̄enk, naŋiin, adu'u. » ⁵⁰ K̄e aŋe f̄el umanta, alut anaŋa aya du umban wi Yetu. ⁵¹ Yetu aji na a : « we wi inalan ndolu ba? » Nakuul k̄e aji : « Najukan i naan, dolaan nkak ndo kawin. » ⁵² Yetu k̄e aŋe ji na a : « Yaani, pfiyaar pi nu pabuuranu. » Ti dko m̄en̄t̄ k̄e aŋe kak awin ; aŋe ŋaŋ Yetu na bgah.

11

Yetu aneej ti Yerutalem ji naŋih (Maci 21.1-9; Luk 19.29-34)

¹ Yetu na baŋaŋarul bañog Yerutalem kakab n̄beeka ni Betfage na Betani du umban wi Pnkun pi Mnoliwera* k̄e Yetu aŋe yil bat̄eb ti baŋaŋarul. ² Aji na baka : « Nayaan du untanka unwoon ti kadunan : uneejan, nawin batan ubuuru umpoti wi nin ñaan awoon aambaan kadapi'aara. Naf̄en̄ŋan wa naŋij. ³ Woli baheparan uko unkayi k̄e nakf̄en̄ŋ ubuuru, nateem kaji Ajugun anuma wa, woli abaa, ado wa ukak. »

⁴ Baŋaŋar Yetu baya aŋenk k̄e batan ubuuru umpoti ti pl̄eman plon kakab bgah, aŋe

f̄en̄ŋ wa. ⁵ Balon ti banwoon da bahepar baŋaŋar Yetu uko unkaan k̄e baf̄en̄ŋ wa. ⁶ K̄e bateem baka jibi Yetu ajakun na baka. K̄e bawut baka k̄e bayaa. ⁷ Baŋij ubuuru du Yetu, ap̄enan iyeti yi baka, agur ti wa, k̄e Yetu aŋe paya ti wa. ⁸ Bañaan batum baŋeef iyeti ti bgah, balon k̄e baŋeef ik̄en yi mnjaak yi batibnun du uŋeeh. ⁹ Bankpoŋun ti kadun ki nul na bankŋaŋulun bahuuran aji :

« *Hotana, †bnuura nuura ti Ankmbiin̄ ti katim ki Naŋibaŋi Ajugun!* »

¹⁰ *Bnuura nuura ti p̄ŋih pankmbiin̄ h̄enk, p̄ŋih pi Dayit̄ ateemun!*

Hotana, Naŋibaŋi ad̄em du baŋi duuŋ. »

¹¹ Yetu aneej du Yerutalem aya du *Katoh Kaweeek ki Naŋibaŋi meet̄. Wi atenuŋ dko bti ayit̄en, aŋe p̄en pya Betani, ul na baŋaŋarul iñeen na bat̄eb ŋiki utaakal ubani.

Yetu af̄ep bko bi bajaan badu bfig (Maci 21.18-19)

¹² Unuur ut̄ebant̄en, wi bakp̄ennun Betani k̄e ubon uŋe de Yetu. ¹³ Awin bko bi bajaan bado bfig du kalowan, aŋe ya pten me aŋenk da mnko mnlon kade. Wi aŋaan aŋog aŋe ŋenka itoh ŋaŋ, ŋiki wal wi kabuk ki ba uundobi ban. ¹⁴ Wi wi aŋaan aŋiini na bko aji : « Nin ñaan aankak ade mnko mi nu. » Baŋaŋarul k̄e batiinka.

Yetu adook bawaap du katoh ki Naŋibaŋi (Maci 21.12-17; Luk 19.45-47; natenan ti Yowan 2.13-22)

¹⁵ Yetu na baŋaŋarul baban Yerutalem, k̄e wi baneejun ti Katoh Kaweeek ki Naŋibaŋi, k̄e Yetu aŋe jun pdook bankwaapun na banknugun da. Awat n̄meeŋa ni batorkaar itaka‡, na itij yi bawaap n̄balab. ¹⁶ Abot aneenan bañaan bankun̄iin̄ bado kaŋepna ti Katoh ki Naŋibaŋi meet̄. ¹⁷ Ajukan baka aji : « M̄en̄t̄ uko wi upiitaniin̄ ti Ulibra wi Naŋibaŋi i : *katoh ki naan kadu'ana *katoh kañehanaani pa n̄taak bti* »? An k̄e naŋe do ka *dko dmennaani di bakij.* » ¹⁸ Baŋenjan baweeek na *bajukan Bgah batiink uko wi Yetu adolon, aŋe la jibi bakdolon kadoo kafina ; baŋi'a, ŋiki p̄ntuk bti pamaŋ pjukan

* **11:1** Pnkun pi mnoliwera : Dawoon katim ki pnkun pi bajaan bado na umbabu "Mont des Oliviers, Monti di Olivera, Mount of Olives." † **11:9** Hotana : Ti uheb̄er̄ dawoon « Buuran » aŋe bi kak uŋun unjaan ud̄emanaan Naŋibaŋi. ‡ **11:9** Kañaam 118.25,26. † **11:15** Batorkaar itaka baji batorkaar bayuday banwoonun n̄taak n̄lon itaka yi baka bahilna banug iko idolni b̄enjan babot baluk Katoh Kaweeek ki Naŋibaŋi daaŋa. ☆ **11:17** Itayi 56.7.

pi nul maakan. ¹⁹ Utaakal ubanle, Yetu na baṭaṣarul baji bapən ʒi ubeeka kaṭiṣ.

*Bko bi bajaan bado bfig bankayi
(Maci 21.20-22)*

²⁰ Wi Yetu na baṭaṣarul baktəpuṅ na nfa, bawin bko bi bajaan bado bfig kə bakay te du intaan. ²¹ Piyeer aleṣ uko unṭəpuṅ, aṣə ʒi na Yetu : « Najukan, tenan, bko bi ifəpuṅ bakay ṣaṭ. » ²² Kə Yetu aṣə teem aji : « Nafiyaaran Naṣibaṭi. ²³ Na manjoonan, dṭupan, woli ṅaan aji na pnkuṅ pi pənan ʒi iya ijot du bdək, woli aanwo na nṣal nṭəb, aṣə fiyaar kə uko wi ajakuṅ udolana, Naṣibaṭi kado uko mənṭ pa a. ²⁴ Ukaan kə nji kajakan, uko bti wi nakheparuṅ woli nañehan Naṣibaṭi, nafiyaaran kə nadobi yeenk yeenk wa. Hənk Naṣibaṭi ado uko mənṭ pa an. ²⁵ Woli nañehan, aṣə kaar uko uloṅ na ṅaan, namiirana, Aṣinan anwoon baṭi ahilna amiiran kak ipekadu yi nan. ²⁶ [Kə woli naankmiir, Aṣinan anwoon baṭi aankmiiran kak ipekadu yi nan.] »

Bahepar Yetu ṅaan anṭu'uluṅ pdo iko yi akdolun

(Maci 21.23-27; Luk 20.1-8)

²⁷ Yetu na baṭaṣarul bakak Yerutalem, kə wi Yetu awoon du Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi apoṣ, baṭənan baweek, *bajukan Bgah na bantohi kə baṣə bi aṅoga. ²⁸ Bahepara aji : « Mhina mhon mi mi ikdolnuṅ iko yi ba? In ajakiin kə ihilan kado ya? » ²⁹ Yetu kə aṣə teem baka aji : « Nji, dheparan uko uloolan ṭaṅ, nateemaan, nṣə nṭupan mnhina mi nji kadolnuṅ iko yi. ³⁰ In ayiluṅ Yowan pbattaar ba? Naṣibaṭi a kəme baṅaan baka? Nateemaan. » ³¹ Kə baṣə wo ʒi plaṭar jibi bawoon, aji : « Woli nṭeem aji Naṣibaṭi ayiluluṅ, aheparun kaji, we ukaan kə nṅəfiyaara. ³² Kə woli nji baṅaan bayiluluṅ... hee! » Baṭi baṅaan ʒiki baṅaan bti bafiyaar kə Yowan awo na manjoonan Naṭupar Naṣibaṭi. ³³ Kə baṣə teem Yetu aji baamme anyiluluṅ. » Kə Yetu aṣə ʒi na baka : « Nji kak, mənktupan mnhina mi nji kadolnuṅ iko yi. »

12

*Uhoṅ wi balemp biki uwoorta
(Maci 21.33-46; Luk 20.9-19)*

✧ 12:11 Kaṅaam 118.22-23.

¹ Yetu abot awo ʒi phoṅ na baṅaan banwoon ʒi Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi aji : « ṅiintṭ aloṅ abi tepi uwoorta wi mnko manjaan mandolna ubiṅu, aṣə biig wa afooyan. Ajip bhər ado dko dpooṅni, abot akiin bliit bi mṅlaak bkuunṭaan pa bayeṅ, aṣə dukar wa baṅaan baloṅ pa badoki bapooṅle bawula kafah ki nul, aṣə ya bayaas. ² Wi wal wi upooṅ ubanuṅ, kə aṣə yil nalemparul aloṅ du baṅaan banwoon du uwoorta pa pyeenk kafah ki nul. ³ Baṅaan bukuṅ mənṭ bamob nayili akob, adooka kə akak iṅeen ijintṭ. ⁴ Kə ṅiintṭ ajug uwoorta kə akak ayil du baka nalemparul aloṅ kak. Bakoba ʒi bkow, abot akowandəna. ⁵ Ayil nawajantən kə bafiṅa. Ayil kak balemparul baṭum baloṅ kə bakob baloṅ, aṅiṅ baloṅ.

⁶ Kə abukul i amaganuṅ ṭaṅ aduki'aaruṅ, ul i ayiluṅ uyaaṣ ubaaṅṣaani du baka aṣə ʒi : « Baya kakali abuk naan. » ⁷ Kə wi baṅaan biki adukaruṅ uwoorta bawinuṅ abuk ajug uwoorta aṣə laṭar aji : « I, akdukiin na iko yi aṣin, najoh nṅiṅa, nṣə nṭuka na ya. » ⁸ Bamoba, aṅiṅa, ajeṅ puum apənan ʒi uwoorta afəl. ⁹ Kə we wi ajug uwoorta akdoon ba? Abi, kafin balemp biki aṭuun ʒi uwoorta, kajeṅ wa, kawul baloṅ. ¹⁰ Naanleyiir uko umpiitun ʒi Ulibra wi Naṣibaṭi i?

*“Pnduba pi baniw bapokun
pakakuṅ aməban katoh ;*

¹¹ *Uko mənṭ uwo udo wi Ajugun
unuura abot awo uṅonarənaan ʒi kəṣ ki
nun.”*✧

¹² Baṭənan baweek, *bajukan Bgah na bantohi bayikrən kə bukal bakaan kə Yetu akhoṅ haṅ. Bado na pmoba wal mənṭ aṣə ʒi pntuk. Baduka, aya.

*Uko wi pluk Feṭar daaṣa
(Maci 22.15-22; Luk 20.20-26)*

¹³ Wi uko mənṭ uṭəpuṅ, bayil du Yetu baloṅ ʒi bafaritay na baṭaṣ Herod baloṅ pa pṭup ṭupana katenna me bahil kaṭaawana. ¹⁴ Babi aji na a : « Najukan, ṅme kə iwo ṅaan i manjoonan anwoon aanji ʒi nin ṅaan abot awo iinji kten uko wi ṅaan awoon. Iji kjukan Bgah bi Naṣibaṭi jibi bawoon na manjoonan. ṭupun, bgah bi nun badinan

ηluk Fetar naşih najeenkal daaşa i? Nwo kaluka da kēme ηnwo i kaluka da? »
 15 Yetu, ame nşal ηi kalagare ηi baka, aşē ji na baka : « we ukaaη kē nakdo na ptaawanaan ba? Naŋijaan pataka nten pa. »
 16 Kē baŋij pataka plon. Kē aşē ji na baka : « Kaara di in, na katim ki in iwoon da? » Kē bateem aji : « Fetar. »
 17 Kē aşē ji na baka : « Nakeerin nakakan Fetar uko unwoon wi Fetar, naşē nakakan Naşibaŋi uko unwoon wi Naşibaŋi. » Kē başē ŋonjar bti ŋi uko wi Yetu ajakuη.

Pnaŋa ŋi pkeŋ

(Maci 22.23-33; Luk 20.22-39)

18 Unuur mēnt, *Bataduk balon babi ŋi Yetu, bukal bajaan baji pnaŋa ŋi pkeŋ paanwoo. Baji na a : 19 « Najukan, Moyit apiit pa un aji : Woli ŋaaη aka abuk aşin kē akeŋi, aşē duk ŋaaŋ anwoon aambuki, ayeenkan ahar abuk aşin mēnt ahilna abukara bapoŋ. 20 Kē uşē bi ka biint paaj na alon banŋaarun. Nateek aniim ŋaaŋ aşē keŋ bē aambuki. 21 Natēbantēn kē aniim ŋaaŋ mēnt akak akeŋ kē aambuki. Kē uwo haη pa nawajaŋtēn. 22 Kē nin alon ŋi biint paaj na alon banŋaarun bukuη aanduk napoŋ. Wi bakeŋun bti, ŋaaŋ kē akak akeŋ. 23 Kē hēnkuη, woli baŋaaη balun anaŋa ŋi pkeŋ, awo ahar in ŋi baka, wi bukal paaj na alon bti baniimulun? »

24 Yetu ateem baka aji : « Mēnt ppaam ηŋup ηi Ulibra wi Naşibaŋi na mnhina mi nul pakaan kē nakneem i? 25 Hēnk di uwoon, woli baŋaaη balun anaŋa ŋi pkeŋ, biint baankdo kajej baat, kē baat baankni-ima : bawo wal mēnt ŋi ηwanjut ηi baŋi. 26 Kē ŋi uko wi pnaŋa ŋi pkeŋ, naanleyiir Ulibra wi Moyit ŋi dko dankŋiiniyaanun uko wi bgof bankyikuη, jibi Naşibaŋi ajakuη na Moyit aji : “Dwo Naşibaŋi i Abraham, i Itaak, na i Yakob”? »
 27 Yetu akak aji : « Naşibaŋi aanwo keeri i bankeŋun, awo i bajeb. Naneem bnuura. »

Uko undēmnun ŋi iko yi bgah bajakuη

(Maci 22.24-40; natenan ŋi Luk 10.25-28)

28 Alon ŋi *bajukan Bgah antiinkun baka awin kē Yetu ateem bnuura, abi aηog ahepara aji : « ŋi iko yi bgah bajakuη, uhoη

udēmnun dēm ba? »
 29 Yetu ateem aji : « Undēmnun dēm wii wi “Fiinkan, iwi Itrayel : Ajugun Naşibaŋi i nun awoha aloolan ŋaŋ. 30 Iwo kaŋal Ajugun, Naşibaŋi i nu, na kaŋēbu bti, na uhaaşu bti, na uşalu bti, na uforŋa wi nu bti. »
 31 Uko unyeenkun ŋi wa wii wi : “Iwo kaŋal atenŋu jibi inaluη uleefu. » Nin uko ulon ŋi bgah uumpel pel iko yi. »

32 Najukan Bgah aji na a : « Uwo bnuura Najukan, iŋup manjoonan : Naşibaŋi awoha aloolan ŋaŋ, uunkak aka alon kak. 33 Kē pŋala na kaŋēb bti na uşalu bti, na uforŋa wi nu bti, na pŋal atēnŋu jibi inaluη uleefu upel iŋeηan bti yi baŋeηanun na yi baŋeηarun Naşibaŋi.

34 Yetu awin kē aŋiini na mntit aşē ji na a : « Iinlow Pşih pi Naşibaŋi. » Nin alon aankak aηoom phepara uko ulon.

Hum di di Krittu ahinanun kawo abuk Dayiŋ

(Maci 22.41–23.7; Luk 20.41-47)

35 Yetu ajej bŋup awo ŋi pjukan du Katoh Kaweek ki Naşibaŋi aji : « Hum di di *bajukan Bgah bahilanun kaji Krittu awo abuk Dayiŋ ba? 36 Dayiŋ ul, Uhaaş wi Naşibaŋi udola kē aŋup ŋi uko wi Krittu aji :

Naşibaŋi Ajugun aji na Ajugun :

ŋoon ŋi kaŋen naan kadeenu

te ndoo ndo başooradu

ido kapafna baka ihoŋ.

37 Dayiŋ ul, ŋi uleeful, aji du Krittu kaji Ajugun, hum di di ahinanun keeri kawo Abuk Dayiŋ? » Pntuk pweek pawo ŋi ptiinka aşē lilan maakan.

Nadoon kalipara bajukan Bgah

(Maci 23.1-36; Luk 20.45-47)

38 Yetu aji na baka ŋi pjukan pi nul aji : « Nalipariin *bajukan Bgah, bukal banjaan baŋal pŋaay na imişa iyul, kaŋal banohŋtēn baka ŋi dko di baŋaaη batum, 39 kaŋal pŋo ŋi kadun ŋi itoh iŋehanaani na ŋi iŋij inuura ŋi ηfettu. 40 Baji bade bka bti bi baat bayoŋ, kabot kadaar kajon ŋi pŋehan Naşibaŋi pa pwinana. Naşibaŋi alun kakob baka kakob kandēmnun maakan. »

Uŋen wi ŋaaŋ nayoŋ najuuk

(Luk 21.1-4)

☆ 12:26 Ppēn 3.6. ☆ 12:30 Pleşan 6.4-5. ☆ 12:31 Bgah 19.18.

⁴¹ Yetu aṭo ataañ na dko di bajaan bawatna itaka pa Katoh Kaweek ki Naşibaṭi. Aten jibi bañaan bakwatun itaka da. Bayok batum bawat itaka itum. ⁴² Ņaaṭ alon nayoṭ najuuk kē aṣē bi awata ktaktēb ṭañ.

⁴³ Kē Yetu aṣē du baṭaşarul aji na baka : « Dṭupan na manjoonan, űaaṭ nayoṭ najuuk i awul apelan bañaan bti banwulun itaka.

⁴⁴ Banwulun bukuṅ bti bawul itaka yi bawoon baanumaa, kē ul ṭi bwaan bi nul aṣē wul itaka bti yi anumiin pa pde. »

13

*Yetu aṭup pjot pi katoh ki Naşibaṭi
(Maci 24.1-3; Luk 21.5-7)*

¹ Wi Yetu akpēnuṅ ṭi Katoh Kaweek ki Naşibaṭi, kē alon ṭi baṭaşarul aṣē ji na a : « Najukan, tenan knduba kweek na ṅniw ṅnuura ṅi babomanaanun Katoh Kaweek ki Naşibaṭi. » ² Yetu ateema aji : « Iwin ṅniw ṅweek ṅi? Nin plaak paankduka kapaf ṭi ptēnt pa, mangarandēr bti. »

³ Yetu na baṭaşarul baban du *pnkuṅ pi mnoliwera, kē Yetu aṣē ṭo ataañ na Katoh Kaweek ki Naşibaṭi. Wi bi Piyeer, Yakob, Yowan na Andre bagaaguṅ na a, aṣē hep-ara aji : ⁴ « Ṭupun, lum di di uko waṅ ukwoon, kē we ukyuujun kē iko mēnt bti iṅogan ṭi pban. »

*Wal wi mnhaj mnweek mankjunun
(Maci 24.4-14; Luk 21.8-19)*

⁵ Yetu awo ṭi pji na baṭaşarul : « Naṭafaraan alon aguuran. ⁶ Batum balun kabi na katim ki naan kaji bawoon Krittū, kaguur bañaan batum. ⁷ Woli nalun atiink ṅgut, abot atiink kē baktiiniyaan uko wi ṅgut na pgarandēr, nawutan kalēnk : iko mēnt iwo i kawo. Nameen kē uundobi wo uba umundu. ⁸ Uṭaak unaṭa ugut na uṭaak ulon, pşih pagut na plon. Du ṅmban ṅtum, mboş manluṅ kaşinṭar, ubon uweek ubot uwo. Iko mēnt bti ikwoon ujuni wi mnhaj mnweek, ji mnhaj mi űaaṭ ankyaan kabuk.

⁹ Naṭafaraan an ṭi ṅleefan ; bañoṭan du ṅruha, kakoban na itintēl du itoh iñehanaani, kañoṭan du kadun ki bantunja na ki başih, ṭiki nafiyaarēn. Wal mēnt naṭup

baka uko wi nameen ṭi ṅji. ¹⁰ Uṭup Ulil Unuura uwo i duna kaṭupana ṭi ṅṭaak bti.

¹¹ Woli bamoban aṅooṭ du uruha, nakdo kaṭaaf uko wi nakyaan kaṭup, uko unkyaan kabi ṭi bkowan wal mēnt naṭupan wa, ṭiki mēnt an nakdoon kaṭiini, Uhaaş wi Naşibaṭi wa. ¹² űaan alon kakeeşaar abuk aşin kado bafiņa. Aşin napoṭ alon kakeeşaar abukul kado bafiņa, bapoṭ banaṭara bajug baka kado bafiņ baka. ¹³ Katim ki naan kaṭu bañaan bti başooran. Kē anşaan amēban kaliint te kaban, abuur. »

Mnhaj mnweek

(Maci 24.15-22; Luk 21.20-24)

¹⁴ Yetu akak aji : « Woli nawin uko uwuṭaan maakan unjaan uṭopan* kē uwo ṭi dko di uwoon uunwo kawo – Iwi inkleyiirun yikrēnēn. Bañaan bankwoon du uṭaak wi Yuda bakeeriin baṭi baya du inkun iweek. ¹⁵ Anṭoon du uşala awutan kanejar uko ulon. ¹⁶ Anwoon du ṅṭeeh awutan kakakar bayeti bi nul du katoh. ¹⁷ ṅnuur mēnt, baaṭ bankwoon na iyin, na bankbootanun bawuṭan. ¹⁸ Nañehaan uko mēnt uwut kaban ṭi wal wi uşubal na mpoj. ¹⁹ ṅnuur mēnt ṅawo ṅnuur ṅi mnhaj. Mnhaj manwoon maambaan kawohara wi Naşibaṭi aṭakuṅ umundu ; kē mnhaj mntēnt mun maankak alon kawo nin uyaaş ulon kak. ²⁰ Kē woli Ajugun aantinktēn lah ṅnuur mēnt, nin űaan aankduka duka kado kahefēnt ; kē bañaan biki adatuṅ başē ṭu kē atiinkntēn ṅa. ²¹ Woli alon ajakan : “Natenan, Krittū awo du dko dan” kēme : “Awo du dko dimon” nakfiyaara. ²² Bañaan balun kanaṭa kaṭilan kaji bawoon Krittū na baṭupar Naşibaṭi. Bado mlagre na iko iñoṅarēnaan pa woli bahilani baguur biki Naşibaṭi adatuṅ. ²³ Naṭafaraan keeri, ddoobi ṭupan iko bti inklun kabi. »

Ubi wi Abuk űiint

(Maci 24.29-31; Luk 21.25-28)

²⁴ « Ṭi ṅnuur mēnt, wi mnhaj manktēpun, unuur ujemşa, pli paankak anuur, ²⁵ ṅjah ṅajotna baṭi. Iko bti yi baṭi işinṭar. ²⁶ Wal mēnt, başē bawin *Abuk űiint ado kabi ṭi infelun, awo na mnhina mnweek maakan

* **13:14** Baṭiiniyaan ṭi uko wi kadun ki unton wi bagrek wi baṭuun du Katoh Kaweek ki Naşibaṭi ; natenan ṭi Daniyel 9.27; 11.31; 12.11.

na mndëm. ²⁷ Ayil wal mënṭ ṅwanjut ṅaya dko bti ṭi umundu, ṅaya du kabaṅ ki baṭi na ki umundu ṅaṭonkrën biki adatuṅ.

Pjukan pi mnko

(Maci 24.32-35; Luk 21.29-33)

²⁸ « Natenan ṭi mnko : Wi inah ijunaṅ jun pluuman kë itoh ikpën naji nayikrën kë pti pañogani. ²⁹ Hënk di ukwohaṅ pa an kak : woli naluṅ awin iko yaṅ kë ibani, nameen kë Abuk Ñiint añogi, awo ṭi plëman. ³⁰ Na manjoonan, dṭupan, kawuunṭ ki kaankṭëp bë iko yi bti iinwinanaa. ³¹ Baṭi na mboṣ ṅaba, kë ṅṭup ṅi naan ṅaṣë wo ṅaankba. ³² Kë unuur wi iko mënṭ bti ikbiinṅ, këme woori mënṭ, nin ñaaṅ aloṅ aamme me wa, mënṭ ṅwanjut ṅi baṭi, mënṭ ṅi Abukul a, Naṣibaṭi Paapa ṭaṅ ameeṅ wa.

Nawoon bten

(Maci 24.36-51; Luk 21.34-36)

³³ « Naṭafaraan, nawoon bten, naamme wal wi uko mënṭ ukbanuṅ. ³⁴ Uwo ji ñiint ankyaan bayaas aṣë dukar balemp katoḥ, andoli na ulemp wi nul, aji na nayeṅ bgah awo bten. ³⁵ Nawoon keeri bten, naamme woori wi ajug katoḥ akbiinṅ, naamme me abi na utaakal këme na utejan mnjel, këme uhaan ṅguk këme na nfa. ³⁶ Nalipariin akur kur aban aṣë ṭënkan nawo ṭi bṅoy. ³⁷ Uko wi ṅi kaṭupanaṅ, dṭup wa bañaan bti, nawoon bten. »

14

Bala pfiṅ Yetu

(Maci 26.2-5; Luk 22.1-2)

¹ Ufettu wi ipoom indaṭ na *Ufettu wi Mbuur ṅaduka ṅnuur ṅtëb, kë baṭeṅan baweek na *bajukan Bgah baṣë la jibi bakdoli mntit kadoo kamob Yetu kafina. ² Baji : « ṅwut kado nin uko uloṅ ṭi ufettu, ji bañaan babi baṣinṭar. »

Ñaaṭ aloṅ ajees Yetu ukëra ujuṅ ulil pṭëkëñ ṭi bkow

(Maci 26.6-13)

³ Yetu awo du ubeeka wi Betani du katoḥ ki Fimoṅ i bajaan badu namaak bdo. Wi bawoon ṭi pde, ñaaṭ aloṅ kë aṣë bi na ukëra ujuṅ ulil pṭëkëñ ṭi pṭukar pmpoṭi pi

banugnuṅ itaka itum. Ukëra mënṭ ubo-manaan bko bi bajaan bado nardu abot atam maakan. Afom pa aṣë jeeṣ ukëra ṭi bkow bi Yetu.

⁴ Kë bañaan baloṅ baṣë wo baanlilani, baṅur ṅuran aji : « We ubaan awo ptoḥ ukëra pi ba? ⁵ Woli bawaap lah wa baka uko umpeluṅ baluk bi uṣubal*, kajej itaka mënṭ kawul bajuuk. » Badeebaṭër ñaaṭ.

⁶ Kë Yetu aṣë ji na baka : « Nawutana, we ukaan kë naknoorana ba? Ado uko unuura pa ṅi. ⁷ Bajuuk, nawo na baka ṅnuur bti, nahilan kado baka bnuura, wal wi naknumiinṅ, kë nṣë wo mënkwō na an ṅnuur bti. ⁸ Ado uko wi ahilanuṅ pdo, adobi ṭu ṭu ukëra ujuṅ ulil pṭëkëñ ṭi uleef naan pa umoy. ⁹ Na manjoonan, dṭupan, dko bti di bakṭupuṅ Uṭup Ulil Unuura, baṭup kak uko wi ñaaṭ i adoluṅ, kaleṣna'a.

Yuda Itkariyot aṭu na pwaap Yetu

(Maci 26.14-16; Luk 22.3-6)

¹⁰ Yuda Itkariyot, aloṅ ṭi banjañan iñeen na batëb aya du baṭeṅan baweek pwul baka Yetu. ¹¹ Wi batiinkuluṅ, balilani aṣë hoṅa itaka. Kë aṣë wo ṭi pla jibi akdoluṅ kadoo kawul baka Yetu.

Baṭaṣar Yetu babomandër ufettu wi mnjeeh

(Maci 26.17-25; Luk 22.7-13; Yowan 13.21-30)

¹² ṭi unuur uteek wi ufettu wi ipoom indaṭ, wi bañaan bajaan bafinṅ ṅkaneel pṭeṅanaan ufettu wi mnjeeh, baṭaṣar Yetu baji na a : « ṭuṅ di inaluṅ ṅya ṅbomandër ideena kañah ki ufettu. » ¹³ Ayil wal mënṭ baṭaṣarul batëb, aji na baka : « Nayaan du ubeeka, naya kayit na ñiint aloṅ ankuṅiinṅ pdunk pi meel : naṭaṣana. ¹⁴ Katoḥ ki akneejuṅ, najakan na ajug katoḥ mënṭ: "Najukan aji : ṭuṅ di meeṭ di akdeenṅ pde pi ufettu na baṭaṣarul dawoon?" ¹⁵ Ayuujan meeṭ dhaan du bko duuṭ danwoon na iko yi naknumiinṅ bti, dul di nakyaan kabomandërun ṅhilna ṅde pde pi ufettu. » ¹⁶ Baṭaṣarul baya, aban du ubeeka, aṭeṅk kë iko iwo bti jibi ajakuṅ na baka kë baboman pde pi ufettu.

† 13:30 Këme Umundu wi ṅwoon wi. * 14:5 Uko umpeluṅ baluk bi ṅnuur iñeen-week ṅyaaṣ ṅwajanṭ.

Yetu aţup kë alon ţi baţaşarul aluŋ kawaapa

(Maci 26.20-25; Luk 22.14; natenan ţi Yowan 13.21-30)

¹⁷ Wi utaakal ubanuŋ, Yetu aban na baţaşarul iñeen na batëb. ¹⁸ Wi baţoon awo ţi pde, Yetu aji : « Dţupan, na manjoonan, alon ţi an, ankndeen na nji aluŋ kawaapën. » ¹⁹ Bajooţani, kë andoli aşë wo ţi phepara aji : « Woon nji a i? » ²⁰ Kë aşë ji na baka : « Alon ţi an baţaşar naan iñeen na batëb, ankţuun kañen na nji ţi praata. ²¹ Aa, *Abuk Niiŋ awo kakeţ jibi upiitaniin ţi a ţi Ulibra wi Naşibaţi, kë anşaan awula aşë wuţan. Uhokan lah awo aankbuka. »

Yetu aţup aji Piyeer aluŋ kapok pme'a

(Maci 26.26-29; Luk 22.17-20,31-34)

²² Wi bakdeen, Yetu ajeŋ kapoom, abeeb Naşibaţi, akitëş ka, awul baka aşë ji : « Najejan, uleef naan wii wi. » ²³ Abot ajeŋ pnkalame pi poot, wi abeebuŋ Naşibaţi aba, aşë wul baka badaan, kë badaan bukal bti. ²⁴ Aji na baka : « Pñaaŋ pi naan pii pi, pankntuluŋ pa pntuk pweek maakan, pi Naşibaţi aţenanaanuŋ bhonar. ²⁵ Dţupan, na manjoonan, nin mënkaŋ adaan poot te unuur wi iko bti ikkakuŋ ihalu du Pşih pi Naşibaţi. »

²⁶ Bayeeh añamarën aba, aşë pën pya du *Pnkun pi Mnoliwera. ²⁷ Yetu aji na baka : « An bti nadukën, jibi upiitun ţi Ulibra wi Naşibaţi :

“Dkob nayafan kafin,

*ñkaneel ñaşë ñawayşër”**

²⁸ Kë wi nji kanaţiin ţi pkeţ, djot kadun kayoonkan du Galilay. »

²⁹ Piyeer aji na a : « Woli bañaan bti baya aduku, nji mënkduku! » ³⁰ Yetu ateema aji : « Na manjoonan dţupu, na utejan wi, ji uguk udo kahaan uyaaş utëbantën, iwi, ipok nyaaş ñwajanţ kaji iimme'ën. » ³¹ Kë Piyeer aşë taman maakan aji : « Woli ddoo wo i pkeţ na iwi, nin, mënkpok kaji mëmme'u. » Kë bukal bti bakak aji haŋ.

Du Gettemaniya

(Maci 26.36-46; Luk 22.40-46)

³² Baban du dko di bajaan bado Gettemaniya kë Yetu aşë ji na baţaşarul : «

Naţoon ţi, dya pñehan Naşibaţi. » ³³ Ajeŋ na a Piyeer, Yakob, na Yowan aşë jun phaaŋala na ptiink mnhaj ţi uhaaş wi nul. ³⁴ Aji na baka : « Uhaaş wi naan ujooţani, pjooţan pdiţ maakan kë ndo kita ; nadukiin ţi nawo bten. »

³⁵ Kë wi ajohariin aya low ntişu, aşë jot ţi mboş añehan Naşibaţi, aji woli uhilan lah kawo, mnhaj mankmbiin mi manlowa. ³⁶ Aji : « Abba†, Paap, iwi inhiniin iko bti, lowaan mnhaj mi ţi nji ; uşë uwut kawo uko wi nñaluŋ, wi inaluŋ ukdolaniin.

³⁷ Yetu akak aşë ţenk baţaşarul kë bakñoyënt, kë aşë ji na Piyeer : « Fimon, inoyënt? Iinhilan awo bten uwoori uloolan ţaŋ. ³⁸ Nawoon bten nado kañehan nawutna kajot ţi kaguuru. Uhaaş wi nan unal pdo bnuura kë ñleefan ñaşë waŋ uforta. »

³⁹ Akak aya alow baka añehan Naşibaţi awo ţi pkakalëş uţup wi aţupuŋ ţi kateeku. ⁴⁰ Awugşa akak, aţenk baţaşarul kë bakñoyënt, këş ki baka kadit bñoy, baamme uko wi bakteemuluŋ.

⁴¹ Yetu akak uyaaş uwajanţën du baţaşarul aţenk kë bakñoyënt aşë ji na baka : « Nanoyëntën, nanoorfënan. Uko mënt ubaa. Wal wi *Abuk Niiŋ awoon i kawulana ţi iñen yi bado buţaan ubani.

⁴² Nanaţiin nya! Natenan, ankwaapnuŋ añogi, awii wi. »

Bamob Yetu

(Maci 26.47-56; Luk 22.47-53)

⁴³ Ţi dko mënt, wi Yetu ahumuŋ kaţiini, kë Yudaţ, anwoon alon ţi banjañan iñeen na batëb, aşë wuj na pntuk pi bañaan banwoon na ikej na induk. Baţenan baweeŋ na *bajukan Bgah na bantohi bayiluŋ baka.

⁴⁴ Yuda, anwaapuluŋ aji na baka, hënk di di nakmeenun ñaan mënt, aji : « I nji kamookun, ula namobana, nawutan kado abuur. » ⁴⁵ Wi abanaan ban añog Yetu aşë ji na a : « Najukan » aşë mooka. ⁴⁶ Bukundu kë başë dëpa ţi a amoba. ⁴⁷ Alon ţi banwoon da apënan kej atib nalempar naşih i baţenan, abi fala fal kabaţ.

⁴⁸ Yetu kë aşë ţiini na baka aji : « Dwo nado buţaan i, kë nado bi pmobën na ikej na induk? ⁴⁹ Nnuur bti dji kawo na an

* 14:27 Fakariya 13.7. † 14:36 Abba : Ţi uţup uaramayik dawoon Paap.

du Katoh Kaweek ki Naşibaţi kajukan, kë naammobën. Kë uko wi Ulibra wi Naşibaţi ujakun uwoon kadolana. » ⁵⁰ Kë wal mënţ, baţaşarul bti başë ţi aduka.

⁵¹ Naţaşu alon anguradiin blaañ ţań akţaşulun. Bamoba, ⁵² kë aşë wutan blaañ aţi byişu.

Bańooţ Yetu du uruha wi bayuday
(Maci 26.57-68; Luk 22.54-55,63-71; natenan ţi Yowan 18.13-15)

⁵³ Bańooţ Yetu du uko naşih i baţenjan. Baţenjan baweek, bantohi na *bajukan Bgah bayit da bti. ⁵⁴ Piyeer kë aşë low du kafet aşaşu te du blay meet bi katoh kaweek ki naşih i baţenjan. Aţo na balemp atëma. ⁵⁵ Baţenjan baweek na bawayëş bţup bti bandukiin bala uko utapar Yetu kahilna kado bafina aşë wo baanwini. ⁵⁶ Batum baji batapara kë nţup ni baka nşaşë wo nşanji nşayeenkiir. ⁵⁷ Balon baji banaţa katapara kaji : ⁵⁸ « Nţiinka kë aji afom Katoh Kaweek ki Naşibaţi, ki ińen yi bańaan ibomanun, kaşë kaniw ţi nşuur nşawanţ, kalon ki ińen yi bańaan iwoon iinkboman. » ⁵⁹ Baando tiinkar tiinkar ţi uţup wun.

⁶⁰ Naşih i baţenjan anaţa wal mënţ anaţ ţi ptoof pi baka aşë hepar Yetu aji : « Iinkhepna ţi uko wi bańaan biki baktupun ţi iwi i? » ⁶¹ Kë ul aşë yompa yomp, aanji nin uko ulon. Naşih i baţenjan akak ahepara aji : « Naşibaţi i nşaan ndëman, iwi iwoon Krittu Abukul i? » ⁶² Yetu ateema aji : « Nji a. Kë naşë lun kawinën nji *Abuk Nşiinţ nţo ţi kadeenu ki *Andëmun Maakan. Nalun kawina kak ado kabi na infëluń yi baţi. »

⁶³ Kë naşih i baţenjan aşë tow imişa yi nul‡ aji : « Ndoona we kak bamaar ba? » ⁶⁴ Natiink bti kë akar Naşibaţi. We wi naşulun ţi uko wi ba? » Kë bukal bti başë ji aduknaanaa, awo i pkeţ. ⁶⁵ Balon bawo ţi ptëfjëra, awuna kaara akoba aşë ji na a : « Iwi, Naţupar Naşibaţi, ţupan űaan ankobiin. » Kë balemp başë wo ţi pkoba.

Piyeer apok aji aamme Yetu
(Maci 26.69-75; Luk 22.56-62; natenan ţi Yowan 18.15-18,25-27)

⁶⁶ Wi Piyeer awoon ţi uţeeh, du blay, kë űaan alon ţi balemp biki naşih i baţenjan

aşë ban. ⁶⁷ Wi awinun Piyeer kë aktëma, aşalana aşë ji na a : « Iwi kak ibi wo na Yetu i Nataret. » ⁶⁸ Kë aşë pok aji : « Iji we? Mëndo me me uko wi inaluń pţup. » Aţool ppën du blay bi bdig [kë uguk uşë haan].

⁶⁹ Nşaat nalemp awina aşë wo kak ţi pji na banwoon da : « Awo ţi baka. » ⁷⁰ Kë Piyeer akak apok. Uunjoni kë banwoon da başë wo ţi pji na a : « Iwi, na manjoonan, iwo alon ţi baka, idoo wo i uţaak wi Galilay. » ⁷¹ Kë aşë mehna aji na Naşibaţi afëpa woli aankţup manjoonan, awo ţi pji : « Mëmme űiinţ i najakun hënk. »

⁷² űi dko mënţ kë uguk uşë haan uyaaş utëbantën. Kë Piyeer aşë leş uţup wi Yetu abiin aji na a : « Ji uguk udo kahaan uyaaş utëbantën ipok nşyaaş nşawanţ kaji iimme'ën. » Aţi wal mënţ, apën bdig awooni.

15

Bańooţ Yetu du kadun ki Pilat
(Luk 23.1-5,13-25; Maci 27.1-2,11-14; natenan ţi Yowan 18.28-38)

¹ Wi nfa mambanan ban kë baţenjan baweek başë ţo ayit na bantohi, na *bajukan Bgah na bańaan bti biki uruha wi bayuday. Bado kë batan Yetu aşë űooţa aya wul Pilat. ² Kë Pilat aşë hepar Yetu aji : « Iwi, iwoon naşih i bayuday i? » Kë atëem aji : « Iwi, ijakun han. » ³ Baţenjan baweek batapara iko itum. ⁴ Pilat kë akak hepara : « Iinka uko ulon uţup i? Iinwin iko yi baktapariin bti? » ⁵ Kë Yetu aanteema teem nin uko ulon, kë Pilat adoo űonar.

⁶ Ufettu undoli Pilat aji wutan pa bańaan biki aşıhun nakalabuş i baheparun. ⁷ Kë űiinţ alon i bajaan bado Barabaat aşë wo ukalabuş, ul na bańaan balon banfinun űaan wi bakyewlanun ubeeka.

⁸ Pntuk pabi aşë wo ţi phepar Pilat uko wi ajonun kado baka. ⁹ Pilat aji na baka : « Nańal nwutanan naşih i bayuday i? » ¹⁰ Ame kë baţenjan baweek bakuj Yetu, ukaan kë baţja'a. ¹¹ Kë baţenjan baweek başë wuuk pntuk paţëp ţëp paji awutan baka Barabaat. ¹² Pilat akak ajej bţup aşë ji : « We wi nji kadoon keeri na i najaan nado naşih i bayuday? » ¹³ Kë bakak ahuuran aji : « Pańana! » ¹⁴ Pilat aji na baka : «

‡ 14:63 Atow imişa yi nul pyuujna kë adeebaţi.

Buṭaan bhoṅ bi bi adooṅ ba? » Kë babaa huurana huuran maakan aji : « Paṅana! »
 15 Jibi Pilat aṅaluṅ pdo uko unliluṅ pntuk, awutan baka Barabaat, aṣe do kë bakob Yetu na itintël, aṣe wul baka a bapaṅ.

Bangoli baben Yetu

(Maci 27.27-31; natenan ṭi Yowan 19.2-3)

16 Bangoli bañoṭ Yetu du blay bi katoḥ ki Pilat nantuṅa, aṣe du batēṅ baka bti. 17 Bawoharēna bayeti bjeenkal jud, abot aṣiir iyiw ado ukël aṭu'a ṭi bkow*. 18 Bawo ṭi pnohntēna aji : « Nwulu mboṣ, iwi naṣih i bayuday. » 19 Bakoba ṭi bkow na pmul, atēfjēra abot aṅup ṭi kadunul, kawo ji badēmana. 20 Wi babenuluṅ aba, bapēnan bayeti bjeenkal akakana imiṣa yi nul, aṣe pēn na a pya kapaṅ ṭi krut.

Bapaṅ Yetu

(Maci 27.32-44; Luk 23.26-43; Yowan 19.17-27)

21 Baṭu ñiintṅ alonṅ i katim ki Fimoṅ, i ubeeka wi Kiren ampēnuṅ uṭeeh pkuṅa krut ki Yetu, awo aṣin bi Alektandēr na Rufut. 22 Bañoṭ Yetu du dko di bajaṅ bado Golgota uwoṅ « Kaheem ki Bkow. » 23 Bawula poot pi banaakrēnuṅ na bko bi bajaṅ bado miir kë apok pdaan. 24 Bapaṅ afaaṣiir imiṣa yi nul, wi badoluṅ kanuṅ na mnlak, katenna uko wi andoli akyitanaanuṅ.

25 Wi ṅwoori kañeen kalonṅ ṅabanuṅ wi wi bapaṅuluṅ. 26 Bapiit ṭi bkowul duuṭ ṭi krut uko unṭuuṅ kë bapaṅa, uwo « Naṣih i bayuday. » 27 Bapaṅa na balat batēb, alonṅ ṭi kadeenu ki nul, alonṅ ṭi kamayu. [28 Kë hēnk di di uko upiitṅ ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi udolaniinṅ, uji : « *Banaakrēna na bado buṭaan.* »]

29 Bankṭepuṅ bakar karana aṣe bēṭ bēṭan ikow aji : « Mbeeh, mēṅ iwi ijakuṅ aji iwat Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi kaṣe kaniw ka ṭi ṅnuur ṅwajanṅ i? 30 Heliin ṭi krut, ibuuran uleefu. » 31 Baṭeṅan baweek kak na *bajukan Bgah banaakiir abeṅa aji : « Abuuran balonṅ aṣe wo aanhil pbuuran uleefu! 32 Aanwo Krittū naṣih i İtrayel i? Aheliin keeri hēnkunṅ ṭi krut ṅwin, ṅṣe ṅfiyaar. » Biki bapaṅuṅ na a bado kara kak.

Pkeṭ pi Yetu

(Maci 27.45-56; Luk 23.44-49; natenan ṭi Yowan 19.28-30)

33 Ṭi udiinṅ unuur, unuur umara mara awunana, kë bdēm baṣe wala ṭi umundu bti, ado ṅwoori ṅwajanṅ. 34 Ṭi ṅwoori ṅwajanṅ ṅi pnak, Yetu kë aṣe do pdiim aji : « Eloy, Eloy, lama ṭabaktani » uwoṅ: « *Naṣibaṭi i naan, Naṣibaṭi i naan, we ukaṅ kë iwutēn?* » 35 Balonṅ banwoṅ da, wi batiinkuluṅ, baji : « Natiinkan, adu *Eli. » 36 Alonṅ aṭi, atoop kalēmēt kantanuṅ ṭi pmul ṭi poot pṭaakṭaan, awula adaan, aṣe ji : « Nayoonkan, ṅten me Eli abi kawalana. » 37 Kë Yetu aṣe do pdiim pweek aṣe jēmṣa. 38 Błaañ bkēm maakan banjaṅ baneenan bañaṅ pneej du dko dyimanaan maakan di Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi batowa ṭi pṭoof. 39 Naweek i bangoli iñeen-week alonṅ anaṭ wal mēṅ ataanṅ na Yetu. Wi awinuṅ jibi ajēmṣiinṅ, aṣe huuran aji : « Ñiintṅ i awo na manjoonan Abuk Naṣibaṭi. »

40 Uka kak baṭ balonṅ bannaṭuṅ alow aṣe ten, bi Mariya i uṭaak wi Magdala, Falome, Mariya anin Yakob nampoṭi na Yotet, bawo ṭi bakanṅ mēṅṭan. 41 Baṭ mēṅṭan bajaṅ babi kaṭaṣ Yetu kabot kaṭēnka wi awoṅ du Galilay. Baṭ batum kak bampayiinṅ na a du ubeeka wi Yerutalem bawo da.

Umoy wi Yetu

(Maci 27.57-61; Luk 23.50-56; natenan ṭi Yowan 19.38-42)

42-43 Utaakal ukeṭ udo bi ban, kë ñiintṅ alonṅ i katim kawoonṅ Yotef, anwoṅ i ubeeka wi Arimati aṣe bi. Awo ñaanṅ antiinkaniinṅ ṭi uruha wi bayuday, awo ṭi pyoonk ubi wi Pṣih pi Naṣibaṭi. Aya na mntēṅ ahepar Pilat puum pi Yetu wal mēṅ ṭiki unuur mēṅ uwo wi pbomandēr pa unuur wi pnoorfēn. 44 Pilat aṅoṅar kë Yetu adobi keṭ, wi wi aṣaanṅ adu naweek i bangoli iñeen-week, ahepara me ujonṅ, wi akeṭnuṅ. 45 Wi ateemuluṅ, kë aṣe dinan Yotef ajeṅ puum. 46 Yotef anug błaañ bi ifaal, awalan puum pi Yetu ṭi krut aṣe bootan pa na ba, aya bēkan pa ṭi bhēr bi bajipuṅ ṭi kabanṅ ki plaak. Ado kë bakël plaak pweek ṭi plēman pi bhēr. 47 Mariya i uṭaak wi

* 15:17 Bado hēnk anaaman na uko wi Fetar naṣih najeenkal ajaṅ aṭu ṭi bkow. ☆ 15:34 Kañaam 22.2.

Magdala na Mariya anin Yotet baten dko di babëkanulun bnuura.

16

*Baaṭ baṭenk bhër kè bawo bjint
(Maci 28.1-10; Luk 24.1-10; natenan ṭi
Yowan 20.1-10)*

¹ Wi *unuur wi pnoorfën wi bayuday uṭëpuṅ, Mariya i utaak wi Magdala, Falome na Mariya anin Yakob banug ukëra ujuṅ ulil pṭëkëñ katul tulan ṭi puum pi Yetu. ² Ṭi unuur unṭaṣuṅ unuur wi pnoorfën, na nfa kub wi unuur upënuṅ, kè baṣë ya du bhër bi Yetu. ³ Balaṭar aji : « In abaan aya kakëluṅ plaak panwoon ṭi plëman pi bhër ba? »

⁴ Kè wi baṣaan akat këṣ aṣë win plaak pandëmuṅ maakan kè pakëlanaa. ⁵ Baneej du bhër aṣë win ṭi kadeenu ki baka naṭaṣa alon anwohariiṅ kamiṣa kafaatal kè aṭoo, kè baṣë lënk maakan.

⁶ Aji na baka : « Naklënk, nala Yetu i Nataret, i bapaṅuṅ: anaṭa ṭi pkeṭ, aanwo ṭi. Natenan dko di bapiinṭanulun. ⁷ Nayaan naji na Piyeer na baṭaṣarul bandukiinṅ: “ajotan kadun du Galilay, dul di nakwin-nulun jibi abiiṅ aṭupan.” »

⁸ Bapën du bhër aṣë ṭi, ṅleef ṅaki na baka, kè babot aṅoṅar maakan, palënk pi balënkun paṭu kè baanṭup nin ñaan uko ulon te ado ban katoh.

Yetu apën awinana wi anaṭiin ṭi pkeṭ

[⁹ Yetu anaṭa ṭi pkeṭ na nfa mi unuur unṭaanuṅ unuur wi pnoorfën. Apën awinana duna ṭi Mariya i utaak wi Magdala, i abiiṅ apënan ṅntaayi paaj na ulon. ¹⁰ Aya aṭup uko mëntṅ bambiiṅ awo na Yetu banwoon wal mëntṅ ṭi puum awooni. ¹¹ Wi batiinkun kè anaṭa ṭi pkeṭ, kè ul abot awina, baanfiyaara.

¹² Wi uko waṅ uṭëpuṅ, Yetu apën awinana awo ji ñaan nampaṭi ṭi baṭaṣarul batëb bankyaanṭuṅ aya du ufëṭ unwoon du uṭeeh. ¹³ Bukun mëntṅ bakak aṭup bandukiinṅ uko wi bawinuṅ, kè baanfiyaar baka kak.

¹⁴ Yetu abaañsaan apën awinana ṭi banjañan iñeen na aloolan wi baṭoon ṭi umeeṣa pa pde, aṅoman na baka ṭi uko wi bawoon baanfiyaari na ṭi pdënëm pi ṅhaaṣ ṅi baka ṭiki wi anaṭiin ṭi pkeṭ aṣë pën awinana, baanfiyaar banwinulun. ¹⁵ Akak

aji na baka : « Nayaan ṭi umundu bti naṭup Uṭup Ulil Unuura bañaan bti biki umundu. ¹⁶ Ankfiyaaruṅ kabot kayeenk batitmu abuur, kè anwoon aankdi pfiyaarën aduknaana. ¹⁷ Iko yi ikyuujun kè bafiyaari : Balun kado kadook ṅntaayi ṭi katim ki naan. Balun kaṭiini ṅṭup ṅyaanṭ. ¹⁸ Bajej ṅpula ṭi iñen yi baka. Woli badoo daan bnunk bankfiaruṅ, nin uko ulon uunkdo baka. Bapaf bamaakal iñen kajeban baka. »

¹⁹ Wi Yetu Ajugun aṭiiniin aba, aṣë deenana baṭi, aṭo ṭi kañen kadeenu ki Naṣibaṭi. ²⁰ Kè baṭaṣarul baṣë ya du dko bti aṭup Uṭup Ulil Unuura. Ajugun alemp na baka abot ayuuj kè uko wi baktupun uwo manjoonan na iko iñoṅarënaan yi bakdolun.]

Uṭup Ulil Unuura wi Luk apiitun

Uṭup ujuni

Luk apiit nlibra ntëb. Uṭup Ulil Unuura wi Luk apiitun na Ulemp wi Banjañan. Luk ate ugrek bnuura. Awo nakuraar. Wi Pawulu ayaan pṭup bañaan banwoon baamme Naşibaṭi Uṭup Ulil Unuura, bukal bagakandërun. Wal mënṭ Luk aandobi me Naşibaṭi. Abaa bi kak kak naritton. Apiit ulibra wi bë aanwin Yetu. Aya ala bañaan bammeen Yetu ahepar baka bnuura jibi iko iṭëpari. Ajej Uṭup Ulil Unuura wi Markut apiitun aşë piit, jibi Maci adolon. Maci kak ajej ulibra wi Markut. Ṭi ulibra wi nul, Luk ajuk iko yi bayuday akuṭ ajuk iko yi banwoon baanfiyaar Naşibaṭi bawoon baammee. Apiit pa bañaan banteen ugrek banwoon baanfëṭ ṭi Palettina. Aṭiiniyaan pntaali pi Yetu ajunna du Adam kadiimanaan kë Yetu awoon nabuuran bañaan bti. Woli ñaan aleyiir ulibra wi Luk aji win unjal wi Naşibaṭi adiimanun bañaan biki umundu upokun: bajuuk, bamaakal. Luk aṭiiniyaan kak Uhaaş wi Naşibaṭi na pñehan Naşibaṭi.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Uko unkayi kë Luk apiit ulibra wi (1.1-4)
2. Hum di di Yowan Nabattaar na Yetu babukiin (1.5-2.52)
3. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (3.1-20)
4. Batitmu bi Yetu na jibi Fatana akdoon na pguura ajuban (3.21-4.13)
5. Yetu aya aṭo du Galilay (4.14-9.50)
6. Yetu apenna Galilay atool pya Yerutalem (9.51-19.27)
7. Kanëm kabaañsaani ki Yetu ṭi mboş: pwayëş pi bawayşulun na pkeṭul (19.28-23.56)
8. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (24.1-12)
9. Yetu apen awinana ṭi kadun ki baṭaşarul aşë deenana du baṭi duuṭ (24.13-53).

Ujuni

* 1:9 Mnkulan : Manjaan mantër du dko dyimanaan kadëmanaan Naşibaṭi. Mnkulan, manwo pñaak pi bbeekar pankayun.

¹ Bañaan batum, badoonaan na ppiit, kaṭup iko bti inṭëpun ṭi ptoofun. ² Bakakalëşun ya, jibi bammaarun abot awin na këş ki baka du ujuni, baṭupun baka ya. Bukal biki baṭuun pṭup *Uṭup Ulil Unuura. ³ Ukaan kë nşë şal aji, wi nheparun bnuura, aten iko bti jibi iyeenkiiri du ujuni, uyuk maakan nji kak npiitu, nṭupu bnuura jibi iko iṭëpari, iwi Teofil i mmaganun maakan, ⁴ ihilna ime kë iko yi bajukaniin iwo manjoonan.

Uwanjut uṭup Fakariya kë Yowan Nabattaar alun kabuka

⁵ Wal wi *Herod awoon naşih i utaak wi Yuda, naṭënan i Naşibaṭi alon awo da i bajaan bado Fakariya. Awo i pntuk pi baṭënan biki pşini pi Abiya. Aharul awo i pşini pi *Aaron naṭënan, katimul kawo Elitabet. ⁶ Bawo bukal batëb bti bañaan baṭool ṭi kadun ki Naşibaṭi, banjayi bataş uṭup na bgah bi Ajugun bti bnuura. ⁷ Kë başë wo baambuki, ṭiki Elitabet aanhılan pbuk, kë bakak awo bukal batëb bti bañaan bandoon abi ṭaf ṭaf.

⁸ Unuur ulon, Fakariya awo ṭi pdo bṭënan ṭi kadun ki Naşibaṭi, ṭiki pntukul pakaan na pdo ba. ⁹ Baṭënan baji bado kambiilun katen ñaan i Naşibaṭi adaton, kë ul, Fakariya adataniin ṭi baṭënan bti, pneej du *dko dyimanaan di Katoh Kaweek ki Naşibaṭi, katër mnkulan*. ¹⁰ Pntuk pi bañaan batum kë paşë wo ṭi pñehan Naşibaṭi du bdig, wal wi aktërun mnkulan.

¹¹ Ṭi dko mënṭ kë aşë win *uwanjut ulon wi Ajugun, kë unaṭ ṭi umban udeenu wi umeeşa utëri mnkulan. ¹² Fakariya alënk adiwşa, wi awinun wa, ¹³ kë uwanjut uşë jaka : « Fakariya, wutan kalënk! Uko wi iñehanun, utiinkana du Naşibaṭi : Elitabet aharu, alun kabukaru napoṭ ñiint, lunji iṭu'a katim ki *Yowan. ¹⁴ Alun kaṭiju mnlilan na mntan ; bañaan batum balun kalilandër kabuka ki nul. ¹⁵ Alun kawo ñaan naweek ṭi kadun ki Ajugun. Aanwo kalun kadaan nin poot. *Uhaaş wi Naşibaṭi ujunna pwo ṭi a du kayin ki anin. ¹⁶ Alun kakakan babuk *Itrayel du Ajugun, Naşibaṭi i baka. ¹⁷ Alun kado kapoş ṭi kadun ki Naşibaṭi, na

uhaaş na mnhina mi *Eli *Naţupar Naşibaţi, bapoţ bakakna batiinkar na başin baka, banwoon baanktaş Naşibaţi, bakak bawo na nşal nnuura ji bañaan banwoon batool. Aluŋ kado pntuk pi bañaan, pabomandër bnuura pa Ajugun. »

¹⁸ Kë Fakariya aşë ji na Uwanjut: « Hum di di nji kadoluŋ, kadoo kame kë uko waŋ uwo manjoonan? Dţafi, kë ahar naan akak awo naweek. » ¹⁹ Uwanjut uteema aji : « Nji dwoon *Gabriyel! Dji kanaţ ţi kadun ki Naşibaţi, kalempara. Ul ayilnuŋ, mbi nţiini na iwi, nţupu uţup ulil wi. ²⁰ Iinfiyaar uko wi nţupiin, kë uşë luŋ kadolana ţi wal wi Naşibaţi adatuŋ, ikak keeri namum, kabiiş bţup, te unuur wi iko mënţ yuŋ iklunjiin kadolana. »

²¹ Wal mënţ, kë bañaan başë naţ ayoonk Fakariya aşë la uko unkaan kë ajon maakan hënk du *dko dyimanaan. ²² Kë wi apënuŋ, aankak ahil pţiini na baka. Hënk di bañaan bameen kë aya ka mnwin du dko dyimanaan meet. Fakariya aţiiniyaan na baka na iñen ţaŋ, kë pdiim paankpën.

²³ Wi abaan ulemp wi awoon i pdo du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi, aşë kak katohul. ²⁴ Uunjon, kë Elitabet aharul aşë mobana kayiŋ. Amen kayiŋ mënţ te kli kañeen, aşë ji ţi uşal : ²⁵ « Kë hënk di di Ajugun alempuŋ na nji, ţi wal wi adatuŋ, abuuranaan mnkow ţi kës ki bañaan! »

Uwanjut uţup Mariya kabuka ki Yetu

²⁶ Wi kayiŋ ki Elitabet kadoluŋ kli paaj, kë Naşibaţi aşë yil *Gabriyel *Uwanjut du ubeeka wi *Naţaret du utaak wi *Galilay ²⁷ du neegani anwoon aamme ñiint, i ñiint alon anwoon Yotef, i pşini pi *Dayiţ naşih, ajokuŋ. Katim ki neegani aŋ kawo *Mariya. ²⁸ Uwanjut uneej du katohul aşë ji na a : « Dwulu mboş, iwi i Naşibaţi awuluŋ bnuura bi nul atuman. Ajugun awo na iwi. » ²⁹ Wi Mariya aţiinkuŋ uţup waŋ aşë ñoŋar maakan, awo ţi pşal, aji : « Pwul mboş pi pawo phon ba? » ³⁰ Uwanjut kë uşë ji na a : « Mariya, wutan kalënk ; Naşibaţi awuluŋ bnuura bi nul. ³¹ Hënk, iluŋ kawo na kayiŋ, kabuk napoţ ñiint ; luŋi iţu'a katim ki Yetu. ³² Aluŋ kawo naweek. Baluŋ kado kadu'a Abuk Naşibaţi *Andëmuŋ Maakan. Naşibaţi

Ajugun, aluŋ kaţoorana ţi pşih pi *Dayiţ ateem. ³³ Ul akluŋ kaţijan pşini pi *Yakob bti, te mndani. Pşih pi nul paankluŋ kaba. » ³⁴ Kë Mariya aşë ji na uwanjut: « Hum di di uko mënţ wuŋ ukhilanuŋ kaluŋ kadolana, wi nwoon mëndobi me biint? » ³⁵ Uwanjut uteema aji : « *Uhaaş wi Naşibaţi uluŋ kahela ţi iwi, Naşibaţi Andëmuŋ Maakan aşë guru na mnhina mnweek mi nul ji blifi. Ukaan kë napoţ nayimanaan ankluŋ kabuka akdu'ana Abuk Naşibaţi! ³⁶ Tenan, Elitabet, i nayiţuŋ, andoon awo naţaf awo kak na kayiŋ ki napoţ ñiint. Ul i bajakuŋ aanhil pbuk† awo ţi kli paaj, ³⁷ ţiki Naşibaţi aambiişna biişna nin ukoolan. » ³⁸ Ţi dko mënţ, kë Mariya aşë teem aji : « Nji, dwo nalempar Ajugun, uko mënţ uwoon jibi ijakuŋ! » Wi wi uwanjut wuŋ uyaan, aduka.

Mariya aya pwin Elitabet ayiţul

³⁹ Ţi nnuur mënţ nuŋ, kë *Mariya aşë bomandër ataran pya du ubeeka uluŋ unwoon du inkun du Yuda. ⁴⁰ Aya aban, aneej du uko Fakariya, aşë wul Elitabet mboş. ⁴¹ Ţi dko mënţ, wi Elitabet aţiinkuŋ pwul mboş pi Mariya, kë napoţ aşë şinţar du kayiŋul meet, kë *Uhaaş wi Naşibaţi uşë tum ţi Elitabet, ⁴² wi wi aşaan ado pdiim pweek, aji : « Naşibaţi awuluŋ bnuura apelan baat bti, abot awul napoţ i iwoonaanuŋ ţi kayiŋ bnuura bweek! ⁴³ Nji dbaa wo wo in ba, kë anin Ajugun adoo poş aban du nji? ⁴⁴ Wi ntiinkaan tiink pwul mboş pi nu, kë napoţ aşë lilan, aşinţar ţi kayiŋ naan meet. ⁴⁵ Ńaan anfiyaaruŋ aji uko wi Ajugun aţupuŋ uluŋ kadolana anuurandëni! »

Mariya ayeeh mnlilan mi nul

⁴⁶ Kë *Mariya aşë teema aji : « Uhaaş wi naan udëman Ajugun, ⁴⁷ kë uşal wi naan uwo ţi mnlilan wi Naşibaţi abuuranaanuŋ, ⁴⁸ ţiki aţo aten nji nalemparul nandayanaan. Hënkun iwuun yi nwal bti ido kadu'ën ñaaţ nanuurandënaan, ⁴⁹ ţiki Naşibaţi anhiniin iko bti, ado pa nji iko inuura iweek maakan : katim ki nul kayimani!

† 1:36 Awo narëkem.

50 Mñaga mi nul manwo ti bañaan biki iwuun bti bankdëmanulun.
 51 Atar kañen adiiman mnhina mi nul agar bandëmanun ikow yi baka.
 52 Awalan baših ti pših pi baka, ašë deen banwalanun ikow yi baka.
 53 Awul banwoon ti kanuma iko inuura, atuman ašë dook bayok, kē bakak iñen ijint.
 54-55 Ațenk bañaan biki *Itrayel balemparul, ji kahon ki abiin ado bašinun, aleš ti mñaga mi nul,
 *Abraham na pntaali pi nul, te mn̄to. »
 56 Mariya ațo na Elițabet uko ji kli kwa-jañ, abaa wuğša, ațiiș katohul.

Kabuka ki Yowan nabattaar

57 Wi unuur wi Elițabet awoon i kabuk ubanun, ațij napoț n̄iint. 58 Bakintul na bayiul, batiink kē Nașibați ayuuja mn̄aga, ašë wo ti mnlilan na a. 59 Unuur uțenk bakren, babi pwalan napoț *katëmp, kașë kațu'a katim ki așin : Fakariya. 60 Kē anin ašë pok, aji : « Națu'ana katim ki *Yowan » 61 Kē bașë teema aji : « Nin alon ti bayițu aanwo wo katim ki Yowan. » 62 Kē bașë du așin, ahepara na iñen katim ki ajalun bațu abukul. 63 Fakariya ado kē batemana iko ipiiti, ašë piit aji : « Awo katim ki Yowan. » Bañaan kē bașë ñonjar bti. 64 Ti dko mēnt mntum manhaabša na a, pndemēnt kē pafēnșaa, kē ašë jun ptiini, abeeb Nașibați. 65 Bakintul bti balēnk, abot aňonjar. Kē iko intëpun yun imeetana, aniink utaak unwoon du inkun du *Yuda bti. 66 Bañaan bti bahank iko yi batiinkun du nħaaș, ašë ji : « we wi napoț i aklun kawo? » Mnhina mi Ajugun manwo na a na manjoonan.

Fakariya ayeesh mnlilan mi nul

67 Kē *Uhaaș wi Nașibați ușë bi, aneej atum ti Fakariya așin napoț, kē awo ti pțup ji *bațupar Nașibați aji :
 68 « Najoh ndëman Ajugun, Nașibați i *Itrayel țiki abi ti nja, pbuuran bañaan biki nul.
 69 Anațan pa un, ti biki pșini pi *Dayiț nalemparul
 Nabuuran i phina pweek,
 70 Jibi abiin ațup ti mntum mi bațuparul bayimanaan bajon.
 71 Aji ankmbiin, alun kabuuranun ti bașooradun,

alun kapënanun ti iñen yi bampokun un bti.
 72 Hēnk, Nașibați adiiman mn̄aga mi nul ti bateemun ašë leș kahon kayimanaan ki adolun.
 73 Abi hon *Abraham așinun amehna,
 74 aji, atehun, kapënan ti iñen yi bașooradun, abot ado kē n̄hil adëmana na mntēn,
 75 n̄hilna n̄wo bajint na batool ti kēș ki Nașibați, n̄nuur bti n̄i ubida wi nun.
 76 Kē, iwi, napoț i naan, ilun kadu'ana națupar *Andëmun Maakan, Nașibați ilun kado kapoș ti kadun ki Ajugun, kabomana bgah,
 77 kațupna pntaali pi nul, kē alun kabuuran baka, wi akbiin kapënan baka ti ipekadu yi baka.
 78 Nașibați atum na mn̄aga, ukaan kē aklun kado kafiițun na bjeehi banwoonun bați, bannaamun na bi unuur unkmayun,
 79 kajeehanaan banwoon ti bdem na ti ulimēnt wi pkeț, kațijun ti bgah bi mn̄jeeh. »
 80 Kē napoț, ul, ašë dëma dëm na uleef na uhaaș. Awo du dko di *pndiș te unuur wi alunijn anața, abi awinana ti bañaan biki Itrayel.

2

Kabuka ki Yetu

1 Nașih najeenkal anwoon *Fetar Aguttu ado wal mēntan aji bapiitan bañaan bti. 2 Ppiitan itim pañ, panwoon pteek, padolana ti wal wi Kiriniyut awoon nantunja i utaak wi Firi.

3 Bañaan bti baya ppiitan, andoli du ubeeka wi bateem. 4 Kē *Yotef ul kak anațnaana ubeeka wi *Nataret ti utaak wi *Galilay pya utaak wi Yuda, du Betleyem, ubeeka wi *Dayiț, țiki awo i pșini pi nul.
 5 Aya pa ppiitan da, ul na *Mariya, poonu i ajokun, anwoyi na kayin.

6 Wi bawoon ti Betleyem, kē wal wi Mariya awoon i kabuk, kē ușë ban. 7 Kē abuk napoț n̄iint, bajeenul. Abootana na ilaañ, apiințana ti kambëjan, țiki baantënkber aka dko dpiint du meet di bayaant.

Uwanjut upën awinana ti kadun ki bayafan

(Maci 2.1-15)

8 Ti utoak mēnt wuñ, bayafan balon baji bafēr du nteeh kayen itani yi baka. 9 *Uwanjut ulon wi Ajugun upën awinana ti kadun ki baka, kē mndēm mi Naşibaţi manşē jeehan baka, kē balēnk maakan. 10 Kē uwanjut uşē ji na baka : « Nawutan kalēnk, dbi pŕupan uŕup unklun kaŕij mnlilan mweek ti bañaan bti : 11 *Nabuuran Bañaan abuka ti utejan wi nŕa wi pa an, du ubeeka wi *Dayiŕ naşih : ul awoon *Krittu Ajugun. 12 Kē hēnk di di nakyaan kayikrēnaan napoŕ mēnt: naŕēnk babooŕana na ilaañ, bapiinŕana ti kambējan. »

13 Ti dko mēnt, kē pntuk pweek pi nwanjut ni baŕi paşē wuj, anaakiir na uteek, aşē beeb Naşibaţi aji :

14 « Naşibaţi adēm du baŕi duuŕ, mnjeeh mi nul manwala ti mboş pa bañaan biki aŕaluñ! »

Bayafan baya Betleyem

15 Wi nwanjut ŕakakuñ baŕi, aduk baka, kē bayafan başē ŕēlşēr aji : « Nawulēn nya te Betleyem, nya nwin uko unwoon, wi Ajugun adoluñ kē nmeē. »

16 Hēnk di di bataranuñ aya, baŕēnk Mariya, na Yoteŕ, na napoŕ aambaan abuka buka, kē apiinŕ ti kambējan. 17 Wi bawinuluñ, aşē kakalēş uko wi *uwanjut uŕupuñ baka ti napoŕ mēnt. 18 Bañaan bti bantiinkuñ bayafan, bañoŕar ti uko wi baŕupuñ. 19 Kē Mariya, anin Yetu, ahank bnuura iko inŕēpuñ bti ti kaŕēbul, aşē ŕalntēn ya. 20 Bayafan bawuğŕa wal mēnt akak, aşē dēman Naşibaţi, abot abeeba ti iko bti yi batiinkuñ akuŕ awin. Iko mēnt yuñ iŕēp jibi uwanjut ujakuñ na baka.

Bawalan Yetu katēmp

21 Ti unuur uŕēnk bakren, wal wi pwala *katēmp pi napoŕ ubani. Kē baŕu'a katim ki Yetu, jibi *uwanjut uŕupuñ Mariya, wi awoon aandobi wo na kayiñ.

Baŕij Yetu aya adiiiman du Katoh Kaweek ki Naşibaţi

22 Nnuur ŕabani ni *Yoteŕ na *Mariya bawoon biki kabaañēş bañoŕw jibi *Bgah bi Moyit bajakuñ. Baŕij Yetu du ubeeka wi Yerutalem, kaya kadiimana Ajugun. 23 Bado hañ ŕiki upiit ti ulibra wi Bgah bi Ajugun, aji : « *Bajeen ŕiintŕ awo kafah ki Ajugun.* »[☆] 24 Bawo i kado kak bafiŕar Ajugun ŕrikaŕe nŕēb, ukaş na waaŕ kēme nbalab nŕēb nahojuñ, jibi Bgah bi Ajugun bajakuñ[☆].

Fimeyoñ abeeb Naşibaţi wi awinuñ Yetu

25 Kē ŕiintŕ alon aşē wo wal mēnt du Yerutalem, anwoon katim ki Fimeyoñ. Awo ŕaañ anwoon naŕool ti kēş ki Naşibaţi abot adēmana bnuura. « Awo wo ti pyoonk wal wi Naşibaţi akwentuñ mnkuul mi *Itrayel. » Kē *Uhaaş wi Naşibaţi uşē wo ti a. 26 Uhaaş wi Naşibaţi ubi ŕupa kē aankeŕ, bē aanwin Krittu, i Ajugun ayiluñ. 27 Uhaaş wi Naşibaţi uŕija te du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi. Kē wi bajug Yetu baŕijuluñ da, pya kado uko wi *Bgah bi Moyit bajakuñ, 28 Fimeyoñ ayeenka ti iñen, abeeb Naşibaţi, aşē ji :

29 « Ajugun, kahoñ ki nu kadolanaa, hēnkun ihilan kawutan nalemparu, aya na mnjeeh,

30 ŕiki dwiñ na kēş ki naan mbuur manwoonuñ du iwi,

31 mi ibomanuñ ti kēş ki umundu bti.

32 Dwiñ bjeehi bankdoliin imeeŕana ti banwoon baanwo *bayuday kabot kawo pdēm pi Itrayel pntaali pi nu. »

Fimeyoñ aŕup uko unklun kabi

33 Aşin Yetu na anin bañoŕari jibi batiinkuñ Fimeyoñ kē akŕiiniyaan uko wi nul.

34 Kē Fimeyoñ aşē ŕehan Naşibaţi bnuura pa baka, abaa ji na *Mariya anin Yetu : « Tenan, Naşibaţi adatuñ napoŕ i, ul akŕijuñ pjot na pnaŕa pi bañaan batum ti *Itrayel. Aluñ kado kadiiman mnhina mi Naşibaţi, bañaan baluñ kado kalaŕa. 35 Hēnk, nŕal nammēiñ ti nhaaş ni bañaan batum, naluñ kameeŕana. Kē iwi Mariya, pjooŕan paluñ kaluñanu kaŕēb ji kakej. »

Aana aŕup uko unkmēiñ

36 Uka ŕaaŕ alon *Naŕupar Naşibaţi i katim ki Aana, awo abuk Fanuwel, i pŕini pi

Ater. Adobi wo wo ñaaŋ naweek, aniima nşubal paaj na ulonj ³⁷ ašë duka nayot, Aana mënŋ aka nşubal iñeen bakreŋ na nbaakër. Aanji low *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi, kaşë bi duka duka ŋi plempara, ŋi pyiman na pñehan. ³⁸ Aban da wal mënŋ ašë wo ŋi pbeeb Naşibaŋi abot aŋiiniyaan uko wi napot, bañaan bti bankyoonkunj mbuur mi Yerutalem.

Pkak Nataret du utaak wi Galilay

³⁹ Wi *Yotef na *Mariya babaan pdo iko bti jibi Bgah bi Ajugun bajakun, bawugşa akak utaak wi *Galilay, du Nataret, ubeeka wi baka. ⁴⁰ Napot adëm na uforŋa, na uşal untuŋa, kè bnuura bi Naşibaŋi babot awo na a.

Yetu aŋo na bajukan Bgah du Katoh Kaweek ki Naşibaŋi

⁴¹ Na nşubal, bajug Yetu baji baya *Ufettu wi Mnjeeh du Yerutalem. ⁴² Kè wal wi Yetu adolonj nşubal iñeen na nŋëb, kè başë ŋija, ji udolade wi baka. ⁴³ Wi ufettu uŋepun, bawugşa akak, kè Yetu napot ašë duka Yerutalem, kè bajugul baamme. ⁴⁴ Banuur aji Yetu awo ŋi pntuk pi bañaan bankyaanŋun na baka, bapoş ado unuur upëb abaa naŋa pla'a, ahepar na bayiŋ baka, na biki bameerun. ⁴⁵ Wi bawoonj baanwina, ašë wugşa pla'a te Yerutalem. ⁴⁶ ŋi unuur uwajanŋën, baŋënka du *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi, kè aŋo ŋi ptoof pi *bajukan Bgah bi Moyit, atiink baka, abot ahepar baka iko ilonj. ⁴⁷ Bañaan bti banktiinkulunj bañonar ŋi mntit mi nul, na jibi akteemun bajukan baweek. ⁴⁸ Wi bajugul bawinulun, bakak añonar maakan. Kè anin ašë ji na a : « Abuk naan, ibaa dolun do we hënk ba? Tenan! Nji na şaaş nħaajala maakan awo ŋi pla'u. »

⁴⁹ Kè Yetu ašë teem aji : « We ukaan kè nakla'ën ba? Naamme kè dwo i kawo ŋi katoh ki Paapa i? »

⁵⁰ Kè bajugul başë paam uŋup mënŋ.

Yetu atiink bajugul

⁵¹ Wi wi Yetu aşaan awugşa akak *Nataret na bajugul, aji tiink baka. Kè anin ahank ŋi kaŋëb ki nul iko bti yi atiinkun abot awin.

⁵² Yetu kè ašë dëm, na uşal, na uleef. Kè Naşibaŋi na bañaan bti babot alilandëra.

3

Naşibaŋi ayil Yowan Nabattaar

(Maci 3.1-6; Markut 1.2-6; natenan ŋi Yowan 1.19-23)

¹ Uwo ŋi wal wi Tiber *Tetar awoonj ŋi uşubal uŋënk nşubal iñeen na kañeen wi awoonj naşih najeenkal*, kè Pont-*Pilata awo nantuŋa i utaak wi Yuda, kè *Herod awo nantuŋa i utaak wi *Galilay, Filip naweek Herod kè awo nantuŋa i nŋaak ŋi Iture na Trakonitid, kè Litaniyat awo nantuŋa i utaak wi Abilen, ² ŋi wal wi Anaŋ na Kayif bawoonj *baŋënan baweek biki Naşibaŋi. ŋi uşubal mënŋ *Yowan abuk Fakariya awo du *pndiiş, kè Naşibaŋi ašë ŋiini na a, awula uŋup wi nul. ³ Wi wi aşaan ajun pñaay ŋi utaak bti unñogun bdëk bi Yordan, aji na bañaan: « Nawutan pjuban, naŋëlëş nħida, nado *batitmu, Naşibaŋi ašë pënanan ipekadu. » ⁴ Kè hënk di uko wi *Itayi *Naŋupar Naşibaŋi apiitun ŋi Ulibra wi Naşibaŋi udolaniin, apiit aji :

« *Pdiim ploŋ pahuuran du pndiiş aji :*

« *Nabomaan bgah bi Ajugun aklunj kaŋëpna, nadolana ilël itool!*

⁵ *Injiir ilun kafukana,*

inkun iweek na impoŋi ifom kalinran na igah.

Igah inŋotun ikak itool.

Igah inşëkrëtiin ikak idaan.

⁶ *Hënk, bañaan bti balun kawin jibi Naşibaŋi abuurun un. »* ✧

Uko wi pdo, kawutna pjuban

(Maci 3.7-10)

⁷ *Yowan aji ji na pntuk pweek pi bañaan panjaan pabi ŋi a pyeenk *batitmu : « An, nawo pntuni pi nñfunan! In ahoopaŋanaŋ aji naŋi udeeb wi Naşibaŋi unkmbiin ba? »

⁸ Nadolan keeri iko inkyuunj kè nawut pjuban abot aŋëlëş nħida ; nawutan kaşal kaji : « Nwo biki pşini pi Abraham! » Dŋupan : Naşibaŋi ahilan kakakan mnlaak mi babuk *Abraham. ⁹ Ptibi padobi bëkan bëkan ŋi mnko uŋëeh, bko banwoonj baankbuk mnko mnuura bafal kafël du bdoo. »

* 3:1 Naşih najeenkal awo naşih i Rom na i nŋaak ŋi baromeŋ batehun. Aji ŋu nantuŋa ŋi utaak undoli wi batehun.

✧ 3:6 Itayi 40.3-5.

10 Pntuk pi bañaan pahepara aji : « Kë n̄baa do do hum ba? » 11 Kë ateem baka aji : « Ankaan imiŝa itëb, apënan kalon kaŝen anwaanun. Ankaan uko ude, afaaŝiir na anwaanun ! » 12 *Bakobraar daaŝa balon babi kak pdolan batitmu, aŝe hepara aji : « Najukan, we wi n̄woon kado? » 13 Kë aji na baka : « Nakhepar kapelan wi baŝu'anaŝ pyeenk. » 14 Bangoli bahepara kak, aji : « Kë un, we wi n̄woon kado? » Kë ateem baka aji : « Nawutan kateh nin ñaan alon itaka na uyoh, këme ŝi n̄ŝilan, nalinan ŝi baluk bi nan. »

*Yowan aŝiiniyaan ñaan anklun kabi
(Maci 3.11-12; Maci 1.7-8; natenan ŝi
Yowan 1.24-28)*

15 Jibi bañaan bti bakyoonkun uko unwoon wi pbi aŝe ŝal aji : « Wom *Yowan awoon *Krittu? » 16 Kë Yowan aŝe ŝiini na baka bti aji : « Nji, dji kabattaaran na meel. Kë, anŝaan alun kabi aŝe dëm apelën maakan, mëndoo ñoom ñoom kanup pfënëŝa iŝapaat. Ul aklun kabattaaran na *Uhaaŝ wi Naŝibaŝi na bdoo. 17 Awo na kajet ŝi iñen, aweey kapaŝeŝ ptiiŝ na plëfar. Aya katoor ptiiŝ ŝi pnkuti, kaŝe kafël plëfar du bdoo banwoon baankjëmŝa. » 18 Yowan akak ajukan pntuk pi bañaan iko itum, ameeŝanaan baka *Uŝup Ulil Unuura.

Bawat Yowan Nabattaa ukalabuŝ

19 *Herod nantun̄a ajej Herodiyana ñaan i naweekul akak ado iko iwutaan itum ilon kak, ukaan kë *Yowan anoman na a. 20 Kë Herod, abaa beeh beeh ado kak buŝaan blon: Awat Yowan ukalabuŝ!

*Batitmu bi Yetu
(Maci 3.13-17; Markut 1.9-11)*

21 Wi bañaan bti bakdolanun *batitmu, Yetu kak ado batitmu. Wi awoon ŝi pñehan Naŝibaŝi, kë baŝi baŝe haabëŝa. 22 Wi wi *Uhaaŝ wi Naŝibaŝi uŝaan awala ŝi a, awo wo ji ubalab ufaatal. Kë pdiim plon paŝe pënna baŝi, aji : « Iwi, iwoon Abuk naan, dn̄alu maakan, dmaganu. »

*Pŝini pi Yetu
(Maci 1.1-17)*

23 Yetu aka uko ji n̄ŝubal iñeen n̄wajanŝ wi ajunun pjukan bañaan. ŝi uŝal wi bañaan

bti, Yetu awo abuk Yotef, i Heli, 24 i Mattat, i Lewi, i Melki, i Yanayi, i Yotef, 25 i Matatiya, i Amot, i Nahum, i Hetli, i Nagayi, 26 i Maat, i Matatiya, i Femeyin, i Yotek, i Yoda, 27 i Yowanan, i Reta, i Ferubabel, i Talatiyel, i Neri, 28 i Melki, i Adi, i Kotam, i Elmadam, i Er, 29 i Yetu, i Eliyeter, i Yorim, i Mattat, i Lewi, 30 i Fimeyon, i Yuda, i Yotef, i Yonam, i Eliyakim, 31 i Meleya, i Mena, i Matata, i Natan, i Dayiŝ, 32 i Yete, i Yobed, i Boot, i Fala, i Naaton, 33 i Aminadab, i Admin, i Arni, i Hetrom, i Peret, i Yuda, 34 i Yakob, i Itaak, i Abraham, i Terah, i Nahor, 35 i Ferug, i Ragawu, i Falek, i Eber, i Fala, 36 i Kayinam, i Arfaktad, i Fem, i Nowe, i Lamek, 37 i Metutela, i Henok, i Yaret, i Malalalel, i Kayinam, 38 i Enot, i Fet, i Adam, i Naŝibaŝi.

4

Untaayi Uweek udo na pguur Yetu du pndiiŝ

(Maci 4.1-11; Markut 1.12-13)

1 Wi Yetu antumun na *Uhaaŝ wi Naŝibaŝi awoonun bdëk bi Yordan, kë Uhaaŝ wi Naŝibaŝi uŝe ñooŝa du *pndiiŝ. 2 ŝi n̄nuur iñeen n̄baakër n̄i adolon da, Untaayi Uweek udo na pguura ado buŝaan. N̄nuur mënt bti aantee, ukaan kë ubon ukde'a wi n̄aŝepun. 3 Kë Untaayi Uweek uŝe ji na a : « Woli iwo Abuk Naŝibaŝi, kji na plaak pi pakak kapoom. »

4 Kë Yetu aŝe teem wa aji : « Upiitana aji : “Mënt uko ude ŝañ umëbanun ubida wi ñaan.”* »

5 Untaayi kë ukak apayana bko duuŝ aŝe diimana byaaŝ blookan n̄taak bti n̄i umundu, 6 aŝe jaka : « Dwulu pŝih na pyok pi n̄taak n̄i bti, ŝiki bawulën wan mëntan, kë nhinan kaŝen ya ñaan i n̄jalun. 7 Woli inup ŝi kadun naan, adëmanaan, kka iko mënt yi bti. » 8 Kë Yetu akak ateema aji : « Upiitana aji : “Ajugun, Naŝibaŝi i nu ŝañ i i iwoon kadëman, kë ul ŝañ i i iwoon kado kalempar.”* »

9 Kë Untaayi Uweek ukak aŝooŝa Yerutalem, apayana ŝi b̄tuk bi *Katoh Kaweek ki Naŝibaŝi duuŝ, aŝe ji na a : « Woli iwo Abuk Naŝibaŝi, klut kajot. 10 Kë hën̄k di di upiitun ŝi Ulibra wi Naŝibaŝi aji : “Alun

* 4:4 Pleŝan 8.3. * 4:8 Pleŝan 6.13.

kado nwanjut ni nul nado kayeju.” ¹¹ Ukak apiitana aji : “*Nalun kajeju jej, kaçi ihubta çi plaak plon.*”[☆] »

¹² Kë Yetu aşë teem wa aji : « Upiitana aji : “*Inwo kado katen me Ajugun, Naşibaçi i nu ahinan pdo uko wi ajakuñ.*”[☆] »

¹³ Wi Untaayi Uweek udolonj iko bti pa pguur Yetu ado buñaan, ulowa, adun awuta.

Yetu akak du utaak wi Galilay

(Maci 4.12-17; Markut 1.14-15; natenan çi Yowan 4.1-3,43-46)

¹⁴ Mnhina mi *Uhaaş wi Naşibaçi mançon Yetu, akakana *Galilay. Katim ki nul kameetana çi utaak bti. ¹⁵ Aji jukan çi *itoh iñehanaani yi baka, kë bañaan bti bama-gana.

¹⁶ Yetu aya *Nataret di akuşnaaniin, aya aneej du *katoh kañehanaani ki bayuday çi *unuur wi pnoorfën, jibi ajonun kado. Anaça aya pleyiir Ulibra wi Uşup wi Naşibaçi, ¹⁷ kë başë leyiir kafah ki *Itayi *Naşupar Naşibaçi apiitun. Wi ahaabşun wa, aşë win dko di bapiitun aji :

¹⁸ « *Uhaaş wi Ajugun uwo çi nji adatën aji nşup bajuuk *Uşup Ulil Unuura.*

Ayilën nji na bakalabuş balun kawutan baka nji na bakuul balun kawin, mbuuran bambiinkniin biki baknooranun.

¹⁹ *Ayilën kak nşup uşubal wi Ajugun akdi-imanun bnuura bi nul.*[☆] »

²⁰ Yetu adët ulibra wal mënt, awul wa nalemp i katoh kañehanaani, aşë ço. Bañaan bti çi katoh kañehanaani kë başë jabana kęş. ²¹ Kë aşë çiini na baka aji : « Nça di, uşup wi ukak manjoonan çi an nanktiinknun. »

²² Banktiinkulun bti bamaça, abot añaar çi nşup nnuura ni aktupun baka. Wi wi başaan aji : « I mëntan, aanwo abuk *Yotef i? »

²³ Kë Yetu aşë teem aji : « Dme bnuura kë naleşanaan uhoñ unjakun aji : “Iwi naku-raar, duni ijeban uleefu” kakut kajakën : “Başupun uko wi idolonj du ubeeka wi Kapernawum. Kaki ido han çi ubeeka wi nu !” » ²⁴ Yetu abot aji na baka : « Dşupan na manjoonan : Nin alon çi başupar Naşibaçi aambaan katiinkana bnuura du mboş mi kabuka ki tul. ²⁵ Manjoonan mi mi, dşupan

wa : Baaş bayoş batum babi wo du *Itrayel çi wal wi *Eli, wi uşubal udoon nşubal nwanjant na kli paaj wi uwoon unşubi, kë ubon uweek ukak awo çi utaak bti. ²⁶ Kë Naşibaçi aşë wo aanyil Eli du ñaaş alon çi baka, abaa şep şep ayila du ñaaş nayoş alon anfëşun du ubeeka wi Farepta du utaak wi Fidonj.[☆] ²⁷ Bamaak bdoo bakak atum çi Itrayel çi wal wi Elite Naşupar Naşibaçi. Kë aşë wo aanje-ban nin alon çi baka. Naaman i utaak wi Firi i i aşëpun şep ajeban.[☆] »

²⁸ Wi bañaan banwoon çi katoh kañehanaani ki bayuday batiinkun uko wi aşupun aşë deebaş bti. ²⁹ Banaça apul pulan Yetu, apënan bdig bi ubeeka, añaşa te du pnkun duuş, pi baniwun ubeeka wi baka, kahilna kawuuka du uşeeh. ³⁰ Kë aşë şep çi ptoof pi baka, aya na bgahul.

Yetu ajeban ñiint i untaayi uneejun
(Markut 1.21-28)

³¹ Yetu aya wal mënt Kapernawum, ubeeka ulon wi utaak wi *Galilay, çi *unuur wi pnoorfën wi bayuday, awo çi pjukan bañaan. ³² Banktiinkulun bañaar maakan çi pjukan pi nul, çiiki nşup ni nul nawa na mnhina.

³³ Kë ñiint alon i untaayi uneejun, aşë wo çi *katoh kañehanaani ki bayuday. Awo çi phuuran aji : ³⁴ « Ay, iwi Yetu i *Nataret we wi nkaarun ba? Ibi bi ptokun i? Dme ñaan i iwoonj: Iwo ñaan nayimanaan i Naşibaçi ayilun. »

³⁵ Kë Yetu aşë lëbar na wa, aji : « Yompaan mntum, pënan çi ñaan! » Kë untaayi uşë wat ñiint çi kadun ki bañaan bti, aşë pën çi a, uundola nin buñaan blon. ³⁶ Wal mënt bañaan kë başë ñonar fuş, aşupar aji : « Uşup wi uwo uhon? Aji çiini na nntaayi kado pdiim na mnhina ji naşih, kë naji napañ! »

³⁷ Kë uko wi Yetu uşë meetana meetana pya çi nfët nanañogun da bti.

Yetu ajeban bamaakal batum
(Maci 8.14-17; Markut 1.29-34)

³⁸ Wi Yetu apënun du *katoh kañehanaani ki bayuday, aya aneej du uko Fimonj. Anin ahar Fimonj amaak wal mënt, kë uleef uyik na a maakan, kë başë ñehan Yetu ado uko ulon pa a. ³⁹ Kë aşë juş çi ñaaş un, alëbar

☆ 4:11 Kañaam 91.11-12. ☆ 4:12 Pleşan 6.16. ☆ 4:19 Itayi 61.1-2. ☆ 4:26 1 Başih 17.8-16. ☆ 4:27 2 Başih 5.1-14.

na pmaak, kë papën ti a. Ti dko mënt kë ayootan Fimonj abi naşa naşa ajun pwul baka iko ide.

⁴⁰ Wi utaakal ubanuñ, bañaan bti bankaaj bamaakal banwoon na mmaak mntum kë bañij baka du Yetu. Aji paf kañen ti andoli, abi jeb jeb. ⁴¹ Nntaayi kë njakak apën ti bañaan batum, aşë huuran aji : « Iwo Abuk Naşibaţi! » Kë Yetu aşë bæg na, aandinan na naşup, ţiki nane kë ul awoon *Krittu.

Yetu aya pşup Uşup Ulil Unuura du utaak wi Yuda

(Maci 4.23; Markut 1.35-39)

⁴² Wi unuur ujintañ jintañ, kë Yetu aşë pën, aya du dko dangaaguñ. Bañaan batum kë başë wo ti praba. Wi bawinuluñ, bañal pmëbana, awut kaya kaduk baka.

⁴³ Kë aşë ji na baka : « Dkak awo i kaşup *Uşup Ulil Unuura ti uko wi *Pşih pi Naşibaţi du nbeeka nundu, wañ ukaañ kë Naşibaţi ayilën. »

⁴⁴ Hënk di aşaan aji şup Uşup Ulil Unuura ti *itoh iñehanaani ti utaak wi Yuda.

5

Başaş Yetu bateek

(Maci 4.18-22; Markut 1.16-20; natenan ti Yowan 1.35-51; 21.1-11)

¹ Unuur ulonj wi Yetu anaşun ti kabañ ki *bdëk bi Genetaret, kë bañaan başë fooya atum, ptiinkna Uşup wi Naşibaţi. ² Wi wi aşaan awin iţeem itëb ti kabañ ki bdëk. Batuh bawala ti ya, awo ti pwent iridiya yi baka. ³ Blonj ti iţeem mënt bawo bi ñiint alonj i bajaan bado Fimonj. Yetu apaya ti ba, aşë ji na a aşu kalow pkay, aşë to ti bţeem ajun pjukan pntuk pi bañaan.

⁴ Wi aşıiniñ aba, aşë ji na Fimonj: « Johariin du dko di bdëk badiilnuñ, naşë nafël iridiya natuh. »

⁵ Kë Fimonj aşë teema aji : « Naweeek, nşuh utejan bti, nşemmob mob nin uşëb, kë wi işaan ajakën ndo wa, dfël iridiya. »

⁶ Bafël iridiya, amob nşëb nantumuñ pşum pañ, kë iridiya idoo kak i kamar. ⁷ Wi wi baduñ batuh batënt baka banwoonj ti bţeem btëbantën na iñen, babi pşenk baka. Bukunj babi aşenk baka, kë batuman iţeem

itëb kë ido kak yi kajiir. ⁸ Wi Fimonj andu'aniñ Piyeer awinuñ uko mënt, ajot ti ihoş yi Yetu aji na a : « Ajugun, lowaan ţiki dwo ñaan nado buşaan. »

⁹ Aşıini hañ ţiki alënk adiwşa ul na batëntul, ti btuh bi batuhun bi. ¹⁰ *Yakob na *Yowan babak Febede banjaan balemp na Fimonj bakak alënk maakan kak. Kë Yetu aşë ji na Fimonj: « Wutan kalënk, hënkun bañaan biki ikkakun katuh. »

¹¹ Wi bakakanaaruñ kakan iţeem du pkay, aşë bi duk duk iko mënt bti, aşaş Yetu.

Yetu ajeban namaak bdoo

(Maci 8.1-4; Markut 1.40-45)

¹² Unuur ulonj wi Yetu awoonj ti ubeeka ulonj, kë ñiint alonj ammaakuñ bdoo aşë wo da. Wi awinuñ Yetu, aşë jot ti ihoşul afët kaara ti mboş añehana aji : « Ajugun, woli iñali, ihinan kakakanaan njintañ. »

¹³ Yetu atar kañen abana, aşë ji : « Aa, dnjali, kakan ijintañ. »

Ti dko mënt, kë pmaak pi bdoo pabi pën pën ti a. ¹⁴ Kë aşë ji na a awut kaşup nin alonj uko unşepun. Aşë jaka aji : « Duni iya iwinana du naşenan Naşibaţi ibot ifiñar Ajugun uko wi *Moyit aşuunj pdo pa bañow bi nu kadiimanaan bañaan bti kë ijebi. »

¹⁵ Kë katim ki Yetu kaşë meeşana meeşana pya. Bañaan batum kë bakbi ptiinka kakuş kajeb ti mmaak mi baka. ¹⁶ Kë ul, aşë ji ya du dko dgaag kañehan Naşibaţi.

Yetu ajeban ñiint anşakmunj

(Maci 9.1-8; Markut 2.1-12)

¹⁷ Yetu awo unuur ulonj ti pjukan, kë *bafaritay balonj na *bajukan Bgah başë wo ti bankntiinkuluñ. Bawoona nşët bti ni *Galilay na Yuda, na Yerutalem. Kë mn-hina mi Ajugun manşë winana ti pjeban pi akjebanuñ bañaan. ¹⁸ Wi wi biint balonj banşiji ñiint alonj anşakmunj ti kajiin bawuñ. Bado na pneejana kabëkan ti kadun ki Yetu, ¹⁹ aşë wo baanhilani ţiki bañaan batumi. Wi wi başaan apaya du bşuk bi katoh ado bhër ti uşan ahilna awalan ñiint anşakmunj na kajiin ti ptoof pi bañaan, ti kadun ki Yetu. ²⁰ Wi Yetu awinuñ pfiyaar pi biint bukuñ bafiyaaruli, aşë ji : « Ñiintu, ipekadu yi nu ipëni. »

* 5:12 Ti bgah bi bayuday, namaak bdoo aşop ti kadun ki Naşibaţi.

21 Kë Bajukan Bgah balon na bafaritay başë şal aji : « Ñiint ankkarun Naşibaţi i awo ahon ba? In ahilanun kapënan ñaan ipekadu bë mënt Naşibaţi a ʒañ? »

22 Kë Yetu ammeen nşal nı baka, aşë ji na baka : « we ukaan kē nşal nı nıawo ʒi an ba? »
23 We uyojnun ba : pji na ñaan: “Ipekadu yi nu ipëni” kēme “Naşiin ipoš”? 24 Natenan, nabaan ame kē *Abuk Ñiint aka mnhina mi ppënan ipekadu ʒi mboş. »

Wi wi aşaan aji na ñiint naşakmaan : « Djaku : Naşiin, ijej kajiiñ ki nu, iʒiış katohu! »

25 ʒi dko mēnt, kē ñiint anaʒa ʒi kadun ki bañaan, ajej kajiiñ ki apiintnun aʒiış kato-hul aşë beeb Naşibaţi.

26 Bammaarun iko mēnt bañonjar fuʒ. Bawo ʒi pbeeb Naşibaţi akuʒ awo na palēnk aşë ji : « Nwin nʒa iko iñonjarënaan. »

*Yetu adu Lewi pa awo naʒaşarul
(Maci 9.9-13; Markut 2.13-17)*

27 Wi uko wan uʒëpun, kē Yetu apën, aşë win ñiint alon *nakobraar daaşa. Katim ki ñiint mēnt kawo Lewi. Aʒo du dko di aklempnun, kē Yetu aşë ji na a : « ʒaşaan! » 28 kē ñiint anaʒa aduk iko bti, aʒaş Yetu.

29 Wi wi aşaan adu Yetu pyoban du kato-hul aşë do ufettu uweek pa a. Bañaan batum bawo ʒi pde na baka : bakobraar daaşa, na bañaan balon kak. 30 *Bafaritay na *bajukan Bgah biki baka kē başë noman uko mēntan, aji na baʒaşar Yetu : « Naji nade kabot kadaan na bakobraar daaşa na bado buʒaan. We ukaan ba? » 31 Kē Yetu aşë teem baka aji : « Mēnt bañaan banwoon bajeb banumiin nakuraar, bamaakal ban-umi'ulun. 32 Mēmbi bi pdu bañaan banşalun aji bawo batool, dbi bi pdu bandinanun aji bawo bado buʒaan, bahilna bawut pjuban, baʒëlēş nıbida. »

*Yetu aʒiiniyaan pyiman
(Maci 9.14-17; Maci 2.18-22)*

33 *Bafaritay kē başë ji na Yetu : « Baʒaşar *Yowan Nabattaar baji bayiman kabot kañehan Naşibaţi, kē biki nun baji bado han. Biki nu kē başë ji bawo ʒi kande, na udaan! » 34 Kē Yetu aşë teem baka aji

: « ʒi unuur wi bniim, ñaan ahilan kado bayaanʒ bambiin bniim bayiman wal wi naniim ahumuñ da i? 35 Kē wal uşë bi, wi naniim akjejaniin. Balun kayiman ʒi nnuur mēnt. »

36 Yetu akak ahoñ na baka aji : « Ñaan aanji kib kamişa kahalı kabamna kamişa kaʒaf, woli ñaan ado han kamişa kahalı kaji kaʒoka, kē dko dambamnun daanji daya na kaʒaf! 37 Nin ñaan alon aanji ʒu poot phalu ʒi nıbuuli nşaf. Poot phalu pun pafom nıbuuli, poot patula ʒi mboş, nıbuuli nşatoka. 38 Kē ñaan aşë wo kaʒu poot phalu ʒi nıbuuli nşalu. 39 Nin ñaan alon andaanun poot pşaf aanji nşal phalu. Baji baji : “Pşaf palilun apel.”† »

6

*Yetu na unuur wi pnoorfën
(Maci 12.1-8; Markut 2.23-28)*

1 ʒi unuur ulon wi pnoorfën wi bayu-day, Yetu awo ʒi pmuur nşeeh nı nıdeey, kē baʒaşarul başë wuur nı afoñël ʒi iñen, adoh. 2 *Bafaritay balon kē başë ji na baka : « we ukaan kē nakdo uko wi Bgah baneenanun pdo ʒi *unuur wi pnoorfën ba? » 3 Kē Yetu aşë teem baka aji : « Naanleyiir uko wi *Dayiʒ abiin ado i, wi ubon ukde'ulun ul na batēntul? 4 Aya aneej du katoh ki Naşibaţi* ajej ipoom yi badolun pa bşen bi Naşibaţi ade akuʒ awul batēntul kē badee. Ipoom yi başen ʒañ bakaan na pde. » 5 Wi wi Yetu aşaan aji na baka : « *Abuk Ñiint awoon Ajug unuur wi pnoorfën. »

(Maci 12.9-14; Markut 3.1-6)

6 ʒi unuur ulon kak wi pnoorfën wi bayu-day, kē Yetu aşë ya du *katoh kañehanaani ajukan. Kē ñiint alon aşë wo da anşakmi ʒi kañen kadeenu. 7 *Bajukan Bgah na *bafaritay balon kē başë la uko utapar Yetu, aşë tena bnuura, kame me ajeban ʒi *unuur wi pnoorfën. 8 Kē Yetu aşë me nşal nı baka. Aji na ñiint anşakmun: « Naşiin ibi ʒi kadun ki bañaan. » Kē ñiint anaʒa abi anaʒ da.

9 Kē Yetu aşë ji na baka : « Dheparan, we wi Bgah badinanun ñaan ado ʒi unuur wi pnoorfën ba? Bnuura kēme buʒaan? Pbuu-ran ñaan kēme pşoka? » 10 Wi wi aşaan aten

† 5:39 Poot pi baktiiniyaanun ʒi paji woli paʒafi paba lil lil maakan.

* 6:4 ʒi wal wi Dayiʒ, kaloona kajaan kadiiman

kē Naşibaţi awo da. Kul ki ki bajaan bado katoh ki Naşibaţi.

baka bti afooyan ašë ji na ñiint: « Taran kañen. » Kë ado hañ, kë kañen kabi jeb jeb.
 11 Kë bašë deebať maakan alaťar katen uko wi bahiini kado Yetu.

*Yetu adat banjañan iñeen na batëb
 (Maci 5.1; 10.1-4; Markuť 2.23-28)*

12 Yetu aya ři ñnuur mënťan pñehan Našibaťi du pnkuñ, afër ři pñehan.

13 Wi unuur ujintuñ, kë ašë du baťašarul. Adat ři baka bañaañ iñeen na batëb, aťu katim ki *banjañan. 14 Bawoon: Fimon: Fimon i aťuun katim ki Piyeer, Andre aťa Fimon, *Yakob, *Yowan, Filip, Bartelemi, 15 Maci, Tooma, Yakob abuk Alfe, Fimon andu'aniin Nagutar utaak, 16 *Yudat i Yakob, na Yudat Itkariyot ambiin adek Yetu kafet.

*Pntuk pi bañaañ pabi ři Yetu
 (Maci 4.24-25; Markuť 3.7-11)*

17 Wi wi Yetu ašaañ awala na baka, ašë nať ři dko dbad. Baťašarul batum, aťu na pntuk pi bañaañ banwoonuñ ñfët bti ñi *Yuda, na Yerutaalem, na ñbeeka ñi Tir na Fidon ñanwoon ři kabañ ki bdëk. 18 Babi ptiinka kabot kajeb mmaak mi baka. Biki ñntaayi ñakyewlënuñ kak bajebi. 19 Kë bañaañ bti bašë do na pban Yetu, řiki mn-hina mlon mampëna ři a, ajeban bañaañ bti.

*Bannuurandënuñ na banwuťanuñ
 (Maci 5.1-12)*

20 Kë Yetu ašë kat kës aten baťašarul ašë ji :
 « Nanuurandëni an nanwaanuñ,
 řiki *Přih pi Našibaťi pawo pi nan.

21 Nanuurandëni an nanwoon na ubon hënkun,
 nalun kade kayok.

Nanuurandëni, an nanwoon ři ñwooni hënkun,
 nalun kado kaji.

22 Nanuurandëni, woli bañaañ bašooran, adookan, akaran,
 atok katim ki nan aji nafëpaa řiki nafiyaar *Abuk Ñiint.

23 Nalilaan unuur mënť, nawo ři mntañ, baluk bi nan balun kadëm du baťi.
 Kë hënk di di bateem baka babin ado na *baťupar Našibaťi.

24 Kë an bayok našë wuťan,
 nadobi yeenk baluk bi nan!

25 Nawuťani, an nanyokun hënkun,
 nalun kawo na ubon.

Nawuťani, an nankjiin hënkun,
 nalun kawo na puum kabot kawooni.

26 Nawuťani, woli bañaañ bti baťup bnuura ři an!

Kë hënk di di bateem baka babin ado na bataaki banjakuñ aji bawo baťupar Našibaťi. »

*Pñal bašooradul
 (Maci 5.39-47)*

27 « Kë nšë řupan, an nankntinknuñ: Nañalan bašooradan, nado kado bam-pokanañ bnuura. 28 Nañehandëran bankfëpanañ Našibaťi awul baka bnuura,

nañehaan Našibaťi pa bankřupun buťaan ři an. 29 Woli ñaañ akobu ři kajeem kalon, kdek kak kundu. Woli ñaañ atehu bayeti, wutana ajëj kak kamiša. 30 Woli ñaañ añehanu, řenana, woli ajëj uko wi nu, wutan kahepara wa. 31 Uko wi nañaluñ bañaañ badolan, nadoon wa kak pa baka.

32 « Woli nañal banñalanañ řaň, ubeeb uhoñ wi wi nakaan ba? Bado buťaan badoo ji banñal banñaluñ baka. 33 Woli nado bnuura bankdolanañ bnuura řaň, ubeeb uhoñ wi wi nakaan ba? Bado buťaan badoo ji bado hañ. 34 Woli naťeetan banhilañ kalukan, ubeeb uhoñ wi wi nakyoonkun ba? Bado buťaan badoo ji baťeetan kak batënt baka, kayoonk baluk banliñuñ na wi baťeetanuñ. 35 Kë našë wo i kaťep řep kañal bašooradan, nadoon kado bnuura, kaťeetan, kawut kahať balukan. Naluñ kayeenk baluk bweek, kašë kawo bubuk Našibaťi *Andëmuñ Maakan. Ul, annuuriin na banwoon baanji babeeba, na banřotuñ. »

*Nadoon kaťen batëntan
 (Maci 7.1-5)*

36 « Nadoon kañaga maakan, jibi Aşinan ajaañ ñagi'an maakan. 37 Nawutan katen buťaan bi batëntan, bašë balun bawut pten bi nan. Nawutan kaji atëntan aduknaanaa, bašë bawo baankluñ kaji naduknaanaa. Namiiran batëntan, bašë balun bamiiran. 38 Naťenan, bašë balun baťenan. Balun kawulan untumuñ adoo apel umbootu wi nan, ñdeey ñaluñ kaťum kadoo katula, balun kaniiban na kaniibi ki najañ naniibna! »

³⁹ Yetu akak ahoñ na baka aji : « Hum di di nakuul ahinanuñ kaṭoñ nakuul atēñṭul ba? A-a, baya kajot bukal batēb bti ṭi bhēr. ⁴⁰ Nin najuk aloñ aanhinan kapel najukan i nul, kē najuk anjukuñ ame, aṣē luñ kawo ji najukan i nul.

⁴¹ « Iba ya we ppēnan katēmal kanwoon ṭi pkēs pi atēñṭu, aṣē duk pmul panwoon ṭi pi nu? We ukaañ ba? ⁴² Hum di di ihinanuñ kaji na atēñṭu, “ayiṭ naan, biin mpēnanu katēmal ṭi pkēs,” aṣē wo iinwin pmul panwoon ṭi pi nu? Iwi nataaki, duni ipēnan pmul panwoon ṭi pkēs pi nu! Woli ipēnan pa kbaa hil kawin bnuura, kapēnan katēmal kanwoon ṭi pkēs pi atēñṭu! »

*Bko na mbuk mi ba
(Maci 7.16-20)*

⁴³ « Bko bjeb baanhil kabuk mnko mnwuṭaan, kē bko bmaakal baanhil pbuk mnko mnuura. ⁴⁴ Baji bayikrēnaan bko ṭi mnko mi ba. Nāañ aanhinan kamar pjaak ṭi byuw, kē nāañ aanhil kak kamar mbut ṭi bṭēmpēl. » ⁴⁵ Nāañ anwoon nanuura, aji jejna bnuura mēñṭ du kaṭēbul, kantumi na iko inuura, anwuṭuñ aji jejna buṭaan bi nul du kaṭēbul, kantumi na iko iwuṭaan. Aa, uko untumuñ ṭi kaṭēb ki nāañ, ujaañ upēna ṭuñ mntumul.

*Itoh itēb
(Maci 7.24-27)*

⁴⁶ « Naji nadu'ēn kaji “Ajugun, Ajugun,” kaṣē wo naanji nado uko wi njakuñ. We ukaañ ba? ⁴⁷ Woli nāañ abi ṭi nji, atiink uṭup wi naan, aṭaṣ wa, ddiimanan jibi anaamuñ: ⁴⁸ Anaam ji nāañ anniwuñ katoh. Ajip adilēn, aṣē paf katoh ṭi mnlaak. Woli uṣubal uweek ubii, kē meel mampaari, maanji mahilan ka pṣiñṭ, ṭiki, katoh kaniw bnuura aliint. ⁴⁹ Kē anṣaañ atiink uṭup wi naan aṣē wo aandi pdo uko wi njakuñ, anaam na nāañ anniwuñ katoh ṭi mboṣ aṣē wo aanjip adiilan. Woli meel mampaari, katoh kajot ṭi dko mēñṭ, katoka bti. »

7

*Pfiyaar pi naweek i bangoli iñeen week
(Maci 8.5-13; natenan ṭi Yowan 4.46-54)*

¹ Wi Yetu aṭiiniñ na bañaañ banktiinkuluñ aba, aṣē neej ṭi ubeeka wi Kapernawum. ² Naweek aloñ i bangoli iñeen-week awo da,

aka nalemparul aloñ, i aṅaluñ maakan kē amaaki adoo ñogan pkeṭ. ³ Wi atiinkuñ kē baktiiniyaan uko wi Yetu, kē aṣē yil bantohi *bayuday baloñ du a, bakooṭa abi ajeban nalemparul. ⁴ Wi babiñ ṭi Yetu, aṣē kooṭa bnuura aji na a : « Niiñṭ i awo i iṭēnka, ⁵ ṭiki aṅal pntaali pi nun. Ul aniwuñ un *katoh kañehanaani. »

⁶ Kē Yetu agakandēr na baka, wi bakyaañ pñog katoh kē naweek i bangoli aṣē yil banohul baloñ baya baji na a : « Ajugun, kṭo kanooran uleefu, dpoṭ ibi ineej ṭi katoh naan. ⁷ Uko wañ ukaañ kē mēññoom abi te du iwi ; iṣale ṭup uṭup uloolan ṭañ nalempar naan abi jeb jeb. ⁸ Nji kak dka anṣihnuñ abot awo na bangoli biki nṣihuñ, woli dji na aloñ ṭi baka : “Yaani,” aya, undu “Biini,” abi, nalempar naan “Dolan uko wi,” Ado wa. » ⁹ Wi Yetu atiinkuñ uṭup wañ aṣē maṭ naweek i bangoli maakan, awuḡṣa wal mēñṭ aten bañaañ batum bankṭaṣuluñ aṣē ji na baka : « Dṭupan, ṭi *Itrayel bti, mēmbaan kawina pfiyaar panliñi na pi. »

¹⁰ Wi bayili bakakuñ katoh, baṭēnk nalempar nangoli naweek kē ajebi.

Yetu anaṭan nduba aloñ ṭi pkeṭ du ubeeka wi Nayin

¹¹ Wi uko wañ uṭēpuñ, kē Yetu aṣē tool pya ubeeka uloñ wi bajaan bado Nayin, baṭaṣarul na bañaañ batum kē bakyaañ na a. ¹² Wi Yetu akneejanuñ ubeeka, ayit na umoy wi nduba aloñ i nāañ nayoṭ aloñ akahañ ṭañ. Pntuk pweek pi bañaañ pañooṭana. ¹³ Wi Yetu Ajugun awinuñ nāañ uñ aṣē nāñi'a aji na a : « Yompan. » ¹⁴ Aya aban kajiiñ ki bapafuñ puum, bamēbanuñ ka kē banaṭi ; kē aṣē ji : « Ndub, iwi i nji kaṭiiniyaanuñ, naṭiin! » ¹⁵ Nduba ankeṭuñ kē ahēt aṭo aṣē jun pṭup na bañaañ. Kē Yetu akakana anin. ¹⁶ Bañaañ bti balēnk adiwṣa, abot adēman Naṣibaṭi aji : « *Naṭupar Naṣibaṭi naweek apēn ṭi ptoofun kē Naṣibaṭi abot awuli pntaali pi nul. » ¹⁷ Uko wi Yetu wañ umeetana ṭi *Yuda bti na nṭaak njanfooyuñ wa.

*Yetu ateem bayili biki Yowan Nabattaar
(Maci 11.2-19)*

¹⁸ Baṭaṣar *Yowan Nabattaar baya akakalēṣa iko mēñṭ bti, kē aṣē du baṭaṣarul

batëb ¹⁹ ayil baka du Ajugun baya bahepara : « Iwoon anwoon i pbi, këme nwo biki kayoonk alon kak? » ²⁰ Wi biint mënčan babanun ti Yetu aşë ji na a : « Yowan Nabattaar ayilun ti iwi, nheparu me iwoon anwoon i pbi, këme nwo biki kayoonk alon kak? »

²¹ Wal mënç Yetu ajeban bañaan batum bammaakun, apënan bañaan batum nntaayi abot ado bakuul kë bakwin. ²² Kë Yetu aşë teem bayili aji : « Nayaan nakakalëş Yowan uko wi nakwinun akuţ atiink hënk : bakuul bakak awin, banţakmun bapoş, bammaakun bdoo bajebi kë bandënëmun baktiink, bankeţun banaţa ti pkeţ, *Uţup Ulil Unuura utiinkana ti bawaan. ²³ Anwoon aampok pfiyaarën anuurandëni. »

²⁴ Wi bañaan biki Yowan ayilun bayaan, kë Yetu aşë wo ti ptiiniyaan uko wi Yowan na bañaan batum bukun aji : « we wi wi nayaan pten du *pndiış ba? Bmaaj bi uyook ukşintun ba i? A-a. ²⁵ Kë we wi wi naşaan aya pten ba? Niiint anñëgiin a i? Bankaan iko inuura abot ade umundu bawo du itoh yi başih. ²⁶ Kë we wi nayaan pten ba? *Naţupar Naşibaţi a i? Nafaŋi, kë nşë ţupan, nawin ampelun Naţupar Naşibaţi. ²⁷ Ul i i upiitun aji :

*“Naşibaţi aji : Tenan, dyil nalempar naan ti kadunu, abomanu bgah.” »**

²⁸ « Dţupan : Ti bañaan bambukiin ti kayin ki baat, nin alon aampel pel Yowan ; kë ñaan anwoonun nampoţi du *Pşih pi Naşibaţi aşë pela. » ²⁹ Bañaan bti adoo ţu na *bakobraar daaşa banktiinkulun badinan kë Naşibaţi awo natool wi badolun *batitmu bi Yowan. ³⁰ *Bafaritay na *bajukan Bgah kë başë pok uko wi Naşibaţi aŋalun pa baka, bapok Yowan *abattaar baka.

³¹ Yetu akak aji na baka : « We wi wi mbaan anaamntën na bañaan biki kawuun ki nta ki? Banaam na we? ³² Bawo ji bapoţ banţoon du ufeeru, aşë ţëlşër aji : “Nteeni,

kë naankii!
Nyeeh iyeeh yi pjootan
kë naanwoonii!”

³³ « Aa, Yowan Nabattaar abi, aankde pde, aankdaan poot, kë naji : “Awo na untaayi!”

³⁴ *Abuk Niiint kë abii, ade abot adaan poot, kë naji : “Awo nafeer, nakuj, awo nanoh bakobraar daaşa na bado buţaan!” ³⁵ Kë banktaşun uţup unţuŋa wi Naşibaţi başë yikrën kë uwo utool. »

Yetu apënan ipekadu yi ñaaţ nado buţaan (Maci 26.6-13; Markut 14.3-9; natenan ti Yowan 12.1-8)

³⁶ Unuur ulon, *nafaritay alon adu Yetu pyoban ; kë aya aneej du katoh ki nul aţo ti umeeşa. ³⁷ Naaţ alon kë aşë wo ti ubeeka mënç, anwoon nado buţaan. Wi ameen kë Yetu abi pyoban du uko nafaritay aşë ţij ukëra ujun ulil pţëkëñ ti pţukar pmpoţi pi babomanun na ufuuş ufaatal. ³⁸ Abi aţo ti kafet ki Yetu, ti ihoţul*, awooni, aňowana ihoţ na mnkuul abot awent ya na uwel wi nul, aboot ihoţ yi Yetu aşë kër ukëra ujun ulil pţëkëñ ti ya. ³⁹ Wi nafaritay anduun Yetu pyoban awinun uko wan aşë ji ti uşal : « Woli niiint i awo lah *Naţupar Naşibaţi na manjoonan, ame in awoon ñaaţ ankbanulun hënk, na uko wi awoon: naţuunk! » ⁴⁰ Kë Yetu aşë tiini wal mënç na nafaritay aji na a : « Fimon, dka uko ulon wi nŋalun kaţupu » kë ateema aji na a : « Naweeke ţupan. »

⁴¹ Kë Yetu aşë ji : « Biint batëb balon babi teet itaka du najula, alon kë aţeet baluk bi nnuur iñeen week nyaaş kañeen, undu kë ayeenk bi nnuur iñeen-kañeen ⁴² Jibi bawoon baanhilan pluk, kë najula awutar baka bukal batëb bti itaka yi baţeetun. In akŋalnulun maakan ti batëb bukun ba? » ⁴³ Kë Fimon ateem aji : « Dşal aji i awutarun itaka itum a. » Kë Yetu ajaka : « Ifaŋi. »

⁴⁴ Wi wi aşaan awugşa ataŋ na ñaaţ aşë ji na Fimon : « Iwin ñaaţ i? Dneej ti katohu, kë iinñowën ihoţ ; ul kë aşë ñowën ihoţ na mnkuul mi nul abot awent ya na uwel wi nul. ⁴⁵ Iimmookën wi mbiin, kë ul aşë bi kabootën boot ihoţ wi mbiinun. ⁴⁶ Iinţu'en ukëra ti bkow ; ul, kë aşë kërën ihoţ na ukëra ujun ulil pţëkëñ. ⁴⁷ Ukaan kë njaku, ipekadu yi nul intumun ipën ti a, ţiki adiman unal uweek. Kë ñaan i bamiirun uko umpoţi aji ka unal umpoţi pa ammiirulun. » ⁴⁸ Wi wi Yetu aşaan aji na ñaaţ : « Ipekadu yi nu ipëni. » ⁴⁹ Kë banwoon na a ti umeeşa

başë şal aji : « Ñiint i awo ahon ba, adoo aji pënan ipekadu? »⁵⁰ Kë Yetu aşë ji na ñaaş un: « Pfiyaar pi nu pabuuranu ; yaan bnuura. »

8

Baaş bangakandëruñ na Yetu

¹ Wi uko wañ uţëpuñ, kë Yetu aşë wo  i p aaay na  beeka na  ntanka, ajukan abot a up *U up Ulil Unuura wi *P ih pi Na iba i. Ba aşarul i een na bat b k  bawo na a,² a u na baaş balon biki bap enanun  ntaayi na mmaak : *Mariya i bajaan badu Mariya i ubeeka wi Magdala, i bap enanun  ntaayi paaj na ulon,³ Yowana ahar Hu a namali i *Herod, Fu ana, na balon batum kak. Baaş m nt  bajaan ba  nk Yetu na ba aşarul na bka bi baka.

Uho  wi nagur  deey

(Maci 13.1-9; Markut 4.1-9)

⁴ Jibi pntuk pi ba aañ payitun, k  ba aañ bakwoona  beeka bti abi  i Yetu, k  aş  ho  na baka aji : ⁵ « Najaar ap n pgur  deey. Wi akgurun,  deey  lon k   aya ajot du bgah ; apo ana, k   kat  ade  a bti. ⁶  lon k   ajot  i mnlak, wi  ana iin, awaan meel akay. ⁷  lon k   ajot  i ptoof pi iyiw, k  wi  ana iin na iyiw, k  ifiikl n  a. ⁸  lon k   aya ajot  i mbo  mnuura, ana a, awul  deey  tum maakan. » Wi ajakun hañ aş  huuran aji : « Ankaan iba  itiiniki, atiinkan! »

Uko unkayi k  Yetu aji ho 

(Maci 13.10-17; Markut 4.10-12)

⁹ Ba aşar Yetu bahepara uko wi uho  wañ ujaki. ¹⁰ K  ateem baka aji : « An, ba enan k  name iko injoonanun yi *P ih pi Na iba i, inwoon iimmeetanaa, k  bandukiin,  i uho  wi wi nji ka upuñ na baka, h nk :

“woli badoo ten baankwin

woli badoo tiink baankte.” »✧

¹¹ « Uko wi uho  ujakun wii wi :  deey  awoon U up wi Na iba i. ¹² Ba aañ balon bawo ji bgah, bi U up ujutun, wi bantiinkun wa, k  Untaayi Uweek u   bi, ap nan wa  i  haaş  i baka a i bafiyaar baku  babuur. ¹³ Balon bawo ji dko di mnlak di U up ujutun, baji bayeenk wa na mnlilan woli batiink wa ; k  baş  wo baanka in-taañ, baji bafiyaar bti u, woli ujeenki baji

bawutan. ¹⁴ K  balon bawo ji dko di iyiw, bawoon bantiinkun U up aş  ya, k  man aaf, pyok panjaan pafooyan bkow na kalilare ki umundu k  ifiikl n baka k  baand mi. ¹⁵ K  banwoon mbo  mnuura bajaan batiink U up wi Na iba i na uhaaş unuura utool kam ban wa kabot kabuk  deey  i kamiir ki baka.

Uho  wi unkaniya

(Markut 4.21-25)

¹⁶ « Nin alon aanji tehan unkaniya ka   f   wa na kakana, k me ka u wa du kali a u  eh, aji  u wa du bko duu , bankmbiin bahilna bawin bjeehi bi wa. ¹⁷ Uko ummeniin   a ulun kamee ana, k  uko unhankaniin ulun kap n  i bdig. ¹⁸ Na aafaraan keeri  i utiink wi nan, ankaan balun kawula kak kapelan ; k  anwaanun, badoo yeenk yeenk uko wi a alun aji akaa. »

Bayi  Yetu biki mnfa an

(Maci 12.46-50; Markut 3.31-35)

¹⁹ Anin Yetu na ba a'ul babi du dko di awoon aş  wo baanhinan a oga  iki ba aañ batumi. ²⁰ K  baş  do k  ba upa aji : « Naan na ba a'u buk bukun du bdig, banal pwinu. » ²¹ K  Yetu aş  teem aji : « Banktiinkun U up wi Na iba i aku  ado uko wi uheparun bawoon ni na ba a naan. »

Yetu a a an uk k

(Maci 8.23-27; Markut 4.35-41)

²² Yetu apaya unuur ulon  i b eem na ba aşarul aş  ji na baka : « Nawul n  ya bd k umban wundu. » K  baya alow. ²³ Wi bakmuurun, k  Yetu aş   oy nt. K  uk k u   mara mara ana a  i bd k. Meel man-neej  i b eem k  badoo kak i pjiir. ²⁴ Wi wi ba aşar Yetu ba aan a oga, ahuma, ahuuran aji : « Naweeek, Naweeek,  ke i, wi nun ubaa. » Yetu aten wal m nt  aş   oman na uyook na meel man  ntarun. K  i a ani, dko k  dayompand ri. ²⁵ Wi wi a aan aji na baka : « Pfiyaar pi nan pawo  un ba? » Bal nk aku  a onjar aş   upar aji : «  aañ i, awo ahon andoon a ook uyook na meel k   ado ji  atiinka? »

Yetu ajeban  iint i untaayi uneejun

(Maci 8.28-34; Markut 5.1-20)

✧ 8:10 Itayi 6.9.

26 Baya aňog utaak wi Bagenateren untaañun na wi *Galilay. 27 Wi Yetu atapan tap kahoŧ Ƨi mboŧ, kē ņiint alon i ubeeka mēnt i ntaayi nanejun aŧe bi ayit na a. Ujon wi awoon aankak awoh imiŧa, kē aankak afēr Ƨi itoh, aji bi wo wo du pnguran. 28 Wi awinun Yetu aŧe fut idiiim ajot Ƨi ihoŧ yi nul ahuuran maakan aji : « Inumiyaan we ba Yetu, Abuk Naŧibaŧi *Andemun Maakan? Dkooŧu kooŧ, khajanaan! » 29 Yetu alēbar wal mēnt na untaayi upēn Ƨi ņiint un. Nyaas nŧum, untaayi uji uneej Ƨi a, baji batana tan na mnkorentu kēme bakiina kiin, kē aŧe ji marana maran iko yi batannulun, untaayi uŧe ya na a du *pndiiŧ. 30 Kē Yetu aŧe hepara aji : « Katimu kawo hum? » Kē aji : « Pntuni » Ƨiki ntaayi nŧum nanej Ƨi a. 31 Kē njaŧe kooŧa awut kawat na du infernu.

32 Kē batani bweek bi nŧkuma baŧe wo Ƨi pŧuñ du pnkun duuŧ. Wi wi ntaayi nakoŧun Yetu adinan na nanej Ƨi nŧkuma. Kē adinani. 33 Kē ntaayi napeñ Ƨi ņiint, aneej Ƨi nŧkuma, batani buñ kē bawura wura ajot du bdēk ayoora.

34 Wi bayafan bajug batani bawinun uko unŧepun aŧe jin na pti, wi bayaan aŧe kakalēŧ uko mēnt Ƨi ubeeka na nŧeŧ. 35 Wi wi bañaan baŧaan abi pten uko unŧepun, abi aňog Ƨi Yetu aŧe win ņiint i ntaayi napeñun Ƨi uleef kē aŧo Ƨi ihoŧ yi Yetu. Awohara hēnkun akak ņaan, kē bañaan baŧe lēnk. 36 Banwinun uko unŧepun bti bakakalēŧ bandukiin jibi ņiint aneejin ntaayi ajebi. 37 Bañaan bti du utaak wi Bagenateren balēnk adiwŧa wal mēnt, ukaan kē baji na Yetu « Yaani, lowun! » kē Yetu aŧe paya Ƨi bŧeem kaya na bgahul.

38 Wi wi ņiint i ntaayi nadjukun aŧaan aji na a : « Dkooŧu kooŧ wutaan mbi na iwi. » Kē Yetu aŧe dooka aji na a : 39 « Kakan katohu! Iya ikakalēŧ uko wi Naŧibaŧi adolon bti pa iwi. » Kē ņiint ayaa, aŧe ŧup Ƨi ubeeka bti uko wi Yetu adolon pa a.

Yetu ajeban ņaaŧ alon akuŧ anaŧan poonu abuk Jayirut Ƨi pkeŧ

(Maci 9.18-26; Markuŧ 5.21-43)

40 Pntuk pi bañaan pawo Ƨi pyoonk Yetu du bdēk umban wun. Wi abanun, kē baŧe bi bti pkita. 41 Kē ņiint alon anwoon katim

ki Jayirut aŧe bi da. Awo naweek i *katoh kañehanaani ki bayuday. Abi ajot Ƨi ihoŧ yi Yetu aŧe kooŧa aji abi du katohul. 42 Abukul ņaaŧ aloolan ŧañ i akaan i nŧubal iñeen na nŧēb amaak aňogan pkeŧ.

Wi Yetu akyaan Ƨi bgah, bañaan batum adoo wuuk wuukana. 43 Kē ņaaŧ alon aŧe wo da, awo na pmaak pi ptula pñaak nŧubal iñeen na nŧēb hēnkun [atok bka bi nul bti Ƨi pñaay na bapiinŧan] kē nin ņaan aanhinan ajebana. 44 ņaaŧ mēnt abi aňog Ƨi kafet ki Yetu aŧe ban kambiiint ki kamiŧa ki nul, Ƨi dko mēnt kē pñaak pabi ŧañan ŧañan ptula. 45 Kē Yetu aŧe ji : « ņaan alon abanēn, in ula? » Wi bañaan bti bapokun kē Timon Piyeer aŧe ji na a : « Naweek, bañaan bafooyu, awuuk wuukanu di. » 46 Kē Yetu aŧe ji na a : « ņaan alon abanēn, dŧiink mnhina mlon kē mampēn Ƨi nji. »

47 Wi ņaaŧ awinun kē amobanaa aŧe bi ajot Ƨi ihoŧ yi Yetu, alēnk akat kat. Akakalēŧ Yetu Ƨi kadun ki bañaan bti uko unkayi kē abana, abot aŧup jibi ajebi Ƨi dko mēnt. 48 Kē Yetu aŧe jaka : « ņaaŧu, pfiyaar pi nu pajebanu. Yaan na bnuura. »

49 Ahum kaŧiini, kē alon aŧe woona uko naweek i katoh kañehanaani aji na a : « Kŧo kanooran Najukan, abuku aneem hēnkun. » 50 Kē Yetu atiinka, aŧe teem aji : « Klēnk nin, fiyaarēn ŧañ, anaŧa. » 51 Wi babanun du uko naweek i katoh kañehanaani, andinan nin alon aneej na a bē mēnt Timon Piyeer, *Yowan na *Yakob, aŧu na aŧin na anin poonu. 52 Bañaan bti bawooni abot aŧeŧa. Kē Yetu aŧe ji : « Nayompan, aankeŧi anoyent njoyent. » 53 Kē bañaan baŧe njuubana, Ƨiki bame kē akeŧi. 54 Kē Yetu aŧe mēban poonu Ƨi kañen aji na a : « Poon, naŧiin » 55 kē uhaaŧ uŧe kak Ƨi napoŧ, kē anaŧa Ƨi dko mēnt. Wi wi Yetu aŧaan aji na baka bawula pde ade. 56 Bajug poonu baňonar bnuura, kē aŧe ji na baka bawut kaŧup nin alon uko unŧepun.

9

Yetu ayil banjañan iñeen na batēb

(Maci 10.1-9,11-14; Markuŧ 6.7-13)

1 Yetu adu *banjañan iñeen na batēb aŧe wul baka uforŧa na mnhina mi bahilni kadook ntaayi bti, kabot kajeban mmaak.

² Wi wi ašaan ayil baka baya baɕup uko wi *Pših pi Našibaɕi na pjeban bamaakal. ³ Aji na baka : « Naktij nin ukoolan pa bayaas, nin panduk, nin umañ, nin uko ude, nin untaam, nabot nawut kaya na imiša itëb. ⁴ Katoh kaji kayeenkanle, naneej da, kaɕo, te wi nakluɕ kapën da kaya. ⁵ Dko di bayaan awo baanyeekan, nadan danaan pdëpalën ɕi ihoɕ yi nan woli napën ɕi ubeeka mënt, nayuujna baka kë bado buɕaan. » ⁶ Wi wi banjañan bašaan aya na nɕfët aɕup *Uɕup Ulil Unuura abot ajeban bamaakal na dko bti.

Herod Antipa aɕal kame ñaan anwoon Yetu
(Maci 14.1-2; Markut 6.14-16)

⁷ Wi *Herod nantuña i *Galilay atiinkuɕ uko unktëpuɕ ašë ɕu kapaam ; baloɕ baji baji « *Yowan anatiin ɕi pkeɕ » ⁸ baloɕ kaji « *Eli akaan abi » baloɕ kak kaji « Alon ɕi *baɕupar Našibaɕi bajon anaɕiin ɕi pkeɕ. »

⁹ Kë Herod ašë ji wal mënt: « Yowan, nji ɕi uleef naan ddo kë bafala bkow. Kë in ašaan awo ñiinɕ i ntiinkuɕ kë baji ado iko yan? » Kë wi wi Herod ašaan aduka wal mënt ala pwini Yetu.

Yetu awul pntuk pi bañaan pde
(Maci 14.13-21; Markut 8.27-31)

¹⁰ *Banjañan bawoona bayaaš wal mënt ašë kakalëš Yetu iko yi badoluɕ bti. Yetu kë ašë duk pntuk pi bañaan aya agaag na baka du umbaɕ wi ubeeka wi bajaan bado Bettayida. ¹¹ Kë wi bañaan bamehaɕ me haɕ ašë ɕaša. Yetu ayeenk baka bnuura, aɕiini na baka uko wi *Pših pi Našibaɕi abot ajeban bannumiin pjeb.

¹² Unuur ujun pyob kë banjañan iñeen na batëb bašë ñoga ajaka : « Jakan na bañaan baya du nntanka na nɕfët ñanñogun ɕi bahilna baka uko ude, na dko dpiinɕ, dko di nwoon di daanfëɕi. »

¹³ Kë Yetu ašë ji na baka : « nawulan baka bade bdidi'an! »

Kë bašë teema aji : « Nkaha ipoom kañeen na nɕtëb nɕtëb. Këme nwo i kaya kanugar bañaan biki bti uko ude. »

¹⁴ Biinɕ banwoon da bawo uko ji iñeen week nɕyaaš iñeen kañeen (5000).

✧ 9:8 Malaki 3.23.

Yetu kë ašë ji na baɕašarul : « Nadolan baka bado kaɕoona uko ji bañaan iñeen kañeen (50). »

¹⁵ Kë bado haɕ, bañaan bti kë baɕo bnuura. ¹⁶ Wi wi Yetu ašaan aje ipoom kañeen yun na nɕtëb nɕtëb nɕun, akat këš aten baɕi, abeeb Našibaɕi ɕi iko ide yun, akitëš ya ašë wul baɕašarul aji bafah pntuk pi bañaan. ¹⁷ Bañaan bti kë bade ayok, kë baɕonkrën iko ide indukiin kë itum kkaar iñeen na ktëb.

Fimon Piyeer aɕup aji Yetu awoon Kritt

¹⁸ Yetu agaag unuur ulon na baɕašarul awo ɕi pñehan Našibaɕi ašë hepar baka aji : « Bañaan bašal aji dwo in ba? » ¹⁹ Kë bašë teema aji : « Balon baji iwo *Yowan Nabattaar, kë balon baji iwo *Eli, kë balon kak baji iwo alon ɕi *baɕupar Našibaɕi bajon annaɕiin ɕi pkeɕ. »

²⁰ Kë Yetu ašë hepar baka aji : « Kë ɕi an, nji dwo in ba? »

Fimon Piyeer ayeenk wal mënt bɕup ašë ji na a : « Iwo *Kritt i Našibaɕi ayiluɕ. »

²¹ Wi wi Yetu ašaan ašook baka aji bawut kaɕup wa nin ñaan.

²² Akak aji na baka : « *Abuk Ñiinɕ awo kahaj maakan, kapokana ɕi bantohi, ɕi *baɕejan baweeek na ɕi *bajukan Bgah. Baluɕ kado bafiña, unuur uwajantën ašë naɕa ɕi pkeɕ. »

Hum di di ñaan awoon kaɕaš Yetu
(Maci 16.24-28; Markut 8.34–9.1)

²³ Yetu aɕiini wal mënt na bañaan bti, aji na baka : « Woli ñaan aɕal kaɕašën, awo i kaɕilma uleeful kakunja krut ki nul, kadinan phaj ji nji unuur unjinti, kabot kaɕašën udole wo ɕi pkeɕ. ²⁴ Ñaan ankšaluɕ pbuuran ubida wi nul aluɕ kawaan wa ; kë anklun kawaan ubida wi nul pa nji aluɕ kabuuran wa. ²⁵ Ñaan ahilanle aka umundu bti, adolna wa we ba woli anee-mandën ubida wi tul? ²⁶ Woli ñaan alon akowari'aan, nji na nɕup ni naan, nji *Abuk Ñiinɕ, dlun kakowari'a woli dbi na mndëm mweek mi Paapa na mi nwanjuɕ nyimanaan. ²⁷ Dɕupan na manjoonan, balon ɕi banwoon nɕa ɕi baankluɕ kakeɕ bë baanwin *Pših pi Našibaɕi. »

Ubi wi Pshih pi Naşibaţi
(Maci 17.1-8; Markut 9.2-8)

²⁸ Nnuur bakreŋ ŋaya pŋep wi Yetu aŋupnuŋ uko waŋ, kē aŋe jej bi Timoŋ Piyeer na *Yowan na *Yakob aya na baka du pnkuŋ pweek pa baya bañehan Naşibaţi.

²⁹ Wi Yetu awoon ŋi pñehan Naşibaţi, kē başē win kaara di nul kē daŋelşaa, imiŋa yi nul kē ikak afaat feh. ³⁰ Biinŋ batēb kē banaŋ aŋiini na a : *Moyit na *Eli ³¹ banknuuruŋ maakan. Bawo ŋi pŋiiniyaan jibi Yetu akbaañēŋi ulempul, wi aklunŋ kakeŋ du Yerutalem.

³² Timoŋ Piyeer na batēntul batēb bukunŋ baŋoyēnt aront, kē wal wi batenuŋ, aŋe win mndēm mi Yetu abot awin bañaanŋ batēb banwoonŋ na a.

³³ Kē wi biinŋ bakanŋ mēntanŋ bakyaanŋ pduk Yetu, Timoŋ Piyeer kē aŋe ji na a : « Najukan, unuura ŋwo ŋi dko di! Ntan iloona iwajanŋ, kalonŋ kawo ki nu, kalonŋ ki Moyit, kandukiinŋ kawo ki *Eli. » Aankak ame uko wi akŋupunŋ.

³⁴ Ahum kaŋiini, kē kanfēluŋ kalonŋ kaşē mara mara abi, awun baka, baŋaŋar Yetu kē balēnk maakan wi kanfēluŋ kawunuŋ baka. ³⁵ Kē pdiim ploŋ paşē pēnna ŋi ka aji : « I, awoonŋ Abuk naan, i ŋi ndatuŋ. Nadoon katiinka. »

³⁶ Wi pdiim paŋ patiinkaniinŋ kē başē wina Yetu ŋañ. Tuŋ ŋnuur mēntanŋ baŋaŋar Yetu bayompi, baanŋup nin ŋaanŋ uko wi bawinuŋ.

Yetu ajeban napoŋ i untaayi ukyewlēnuŋ
(Maci 17.14-18; Markut 9.14-27)

³⁷ Wi unuuruŋ ujinŋunŋ kē Yetu na baŋaŋarulŋ bakwala pnkuŋ, kē pntuk pweek pi bañaanŋ paşē bi pyit na Yetu. ³⁸ Kē ŋiinŋ alonŋ aŋe huuranaan du pntuk meeŋ aji : « Naweeŋ, dkooŋtu kooŋ ; tenan abuk naan! Ul aloolan ŋañ i i ŋi nkaan. ³⁹ Untaayi uji uneej ŋi a, kadola amara mara kaŋajar, kalētar, kabot kayiih. Ukak aji ujon uwutana, kaduka anoor maakan wal wi ubi'i wutana. ⁴⁰ Dkooŋ baŋaŋaru badook wa, kē baanhinani. »

⁴¹ Wi wi Yetu aŋaanŋ ateema aji : « Nawo bañaanŋ bawuŋaan, banwoonŋ baanfiyaari! Dwo kaŋo na an te lum ba? Dwo kado

kamiiran te lum ba? » Wi aŋiiniinŋ hanŋ aba aŋe ji na ŋiinŋ : « ŋijan abuku! »

⁴² Wi napoŋ akŋogunŋ Yetu kē untaayi uŋe wata ŋi mboŋ adola kē aklētar. Kē Yetu aŋe bēg wa, ajebana, akakana aŋin. ⁴³ Bañaanŋ bti kē başē ŋoŋar ŋi mndēm mi Naşibaţi.

Yetu aŋup pkeŋ pi nul uyaaş utēbantēn
(Maci 17.22-23; Markut 9.30-32)

Bañaanŋ bti bahum ŋoŋar iko bti yi Yetu akdolunŋ, kē aŋe ji na baŋaŋarulŋ :

⁴⁴ « Namēbaan uko wi ŋi kaŋupanaŋ hēnkuŋ bnuura : *Abuk ŋiinŋ abi kawulana du bañaanŋ. »

⁴⁵ Kē baŋaŋar Yetu başē wo baante uŋup mēnt. Uhoŋ mēnt upel kame ki baka, bahilna bawo baankte wa. Kē bakak aŋi phepar Yetu apiban baka wa.

In adēmnuŋ ŋi an?

(Maci 18.1-5; Markut 9.33-37)

⁴⁶ Wi wi blaŋar baŋaanŋ apēn ŋi baŋaŋar Yetu, kē baŋal kame andēmnuŋ ŋi baka.

⁴⁷ Kē Yetu ammeenŋ ŋŋal ŋi baka, aŋe ŋij napoŋ alonŋ, adola kē aŋo aŋoga ⁴⁸ aŋe ji na baka : « ŋaanŋ anyeenkuŋ napoŋ i ŋi katim ki naan, ayeenkēn ŋi ŋi uleef naan, kē ŋaanŋ anyeenknuŋ, akak ayeenk anyilnuŋ. Anwoonuŋ nampoŋi ŋi an, uŋ mēntan adēmnuŋ. »

Anwoonŋ aampokan, awo na an
(Markut 9.38-40)

⁴⁹ *Yowan ajeŋ bŋup wal mēnt aji : « Naweeŋ, ŋwin ŋaanŋ alonŋ anjaanŋ adook ŋntaayi ŋi katim ki nu, kē ŋneenana, ŋiki aanji gakandēr na un kaŋaŋu. »

⁵⁰ Yetu kē aŋe teem aji : « Nakneenana : anwoonŋ aampokan, awo na an. »

Yetu atool pya Yerutalem

⁵¹ Wi wal wi Yetu awoonŋ i pdeenana baŋi uŋogunŋ, kē aŋe bi ŋu ŋu ŋi pya Yerutalem.

⁵² Adun ayil bañaanŋ balonŋ kē bajota kadun. Wi bakyaanŋ na bgah, aŋe neej du ufēŋ ulonŋ du *Famariya kabomana dko dfēr. ⁵³ Bañaanŋ biki ufēŋ mēnt kē başē pok pyeenk Yetu ŋiki atool tool pya Yerutalem. ⁵⁴ Wi *Yowan na *Yakob bawinuŋ uko waŋ aŋe ji : « Ajugun, inŋal ŋdo bdoo bawoona baŋi babi batēr bañaanŋ biki, bakakan baka ufob i? »

⁵⁵ Kē Yetu aŋe kok aŋoman na baka [aji : « Naamme uhaaş unwoonŋ kaŋon ubida wi

nan. *Abuk Ñiint̃ aambi bi ptok ñbida ñi bañaan, abi bi pbuuran baka. »] ⁵⁶ Kë başë tool wal mēnt̃ aya untanka umpaṭi.

*Naṭaşar Yetu awo kawul uleeful bti
(Maci 8.19-22)*

⁵⁷ Wi bakyaan na bgah kē ñaan alon aşë ji na Yetu : « Dko di ikyahan, dṭaşu da. » ⁵⁸ Kē Yetu aşë ji na a : « Nñfēs ṅaka ihër, kē ṅkat̃ ñi baṭi ṅaka int̃an, *Abuk Ñiint̃ ul, aanka dko dpafni bkow. »

⁵⁹ Akak aji na alon: « Ṭaşaan. » Kē an mēnt̃an ateema aji : « Naweeek, duni ṭenēn te umoyēn Paapa. » ⁶⁰ Kē Yetu aji na a : « Wutan bakeṭ baya bamoy bankeṭun biki baka ; iwi yaan ido kaṭiiniyaan *Pşih pi Naşibaṭi. »

⁶¹ Alon akak aji na a : « Ajugun, dlun kaṭaşu, ma duni iyoonkēn dya kaṭup bayiṭ naan. » ⁶² Kē Yetu aşë teema aji : « Ñaan anjunun kajaar aşë kok kafet̃ aanhil plemp du Pşih pi Naşibaṭi. »

10

*Yetu ayil baṭaşarul iñeen-paaj-na-alon na batēb (72)
(Maci 9.37-38)*

¹ Wi uko waṅ uṭēpun, kē Yetu Ajugun aşë dat bañaan iñeen paaj na alon na batēb* (72) kak ṭi baṭaşarul, ayil baka kē bakyaana batēb batēb, ajota kadun ṭi ṅbeeka bti na dko bti di aklun kaṭēpna. ² Aji na baka : « Kakit kadēmi, kē balemp başë tiinkēt̃ ; nakooṭan Ajug kakit ado balemp babi kakit ki nul. ³ Nayaani, dyilan ji ṅkaneel ṅmpoṭi du ptoof pi ṅñiin. ⁴ Nakṭij nin umbootu, nin umañ, nin kaşapaat, naknaṭ pwul nin ñaan alon mboş ṭi bgah.

⁵ « Woli naneej ṭi katoh kalon, naduniin naji : “Bnuura bawo ṭi katoh ki.” ⁶ Woli ñaan i bnuura awoon ṭi katoh mēnt̃, bnuura bi nañehanun buṅ baduka ṭi a ; bē woli aanwo ñaan i bnuura, aankyeeenk bnuura bi nañehanun. ⁷ Ṭi katoh ki bakyeenkanan, naṭoon da, nadaan nabot nade uko wi bakwulanen, ṭiki nalemp aka na ptuumara. Nakdo kañaay na itoh.

⁸ « Woli naneej ṭi ubeeka ulon kē bayeenkan, nadeen uko wi bakwulanen.

* **10:1** Npiit̃ ṅlon ṅi unjon ṅaji : bañaan iñeen paaj na alon.

⁹ Najebaan bamaakal biki ubeeka mēnt̃ nabot naji na banfētun da : “*Pşih pi Naşibaṭi pañogan.” ¹⁰ Bē woli naneej ṭi ubeeka ulon kē baanyeenkan, napēn du igah kaji : ¹¹ “Ndoon dan danan pdēpalēn pi ubeeka wi nan pankabun ṭi ihoṭ yi nun kadukaran pa. Kē naşë wo kame kakşa uko wi : Pşih pi Naşibaṭi pañogan.” ¹² Dṭupan, ṭi unuur wi pwayēs, uko wi Naşibaṭi aklun kado ubeeka mēnt̃ utam kapel wi badolon Fodom☆.

¹³ « Nawuṭani, an biki ubeeka wi Koratim, nawuṭani an biki ubeeka wi Bettayida, woli mlagre mandolaniin du an mandolaniin lah du ṅbeeka ṅi Tir na Fidon, banfētun da badobi wohara undiimaan ṅşaaku kabot kaṭo ṭi ufob kadiimanaan kē baṅal pṭelēs ṅbida ṅi baka. ¹⁴ Ukaan kē ṭi unuur wi pwayēs uko wi Naşibaṭi akdolanan ulun katam kapel wi biki Tir na Fidon. ¹⁵ Kē an biki Kapernawum, nanun aji nalun kadeenana te du baṭi i? Nabaa ṭēp ṭēp kawalana te du infernu. »

¹⁶ Yetu akak aji na baṭaşarul : « Ñaan antiinkanen, atiinkēn ; ampokanan apokēn, kē ampoknun apok anyilnun. »

*Baṭaşar Yetu bakak na mnlilan du a
(Maci 13.16-17)*

¹⁷ Baṭaşar Yetu iñeen paaj na alon na batēb bakak na mnlilan aşë ji na a : « Ajugun, ṅntaayi ṅadoo ji ṅado uko wi ṅjakun ṭi katim ki nu. » ¹⁸ Kē Yetu aşë teem baka aji : « Dwin *Ṭatana kē awoona baṭi ajot ji kaliik liik. ¹⁹ Natenan! Dwulan mnhina mi ppoş ṅpula na ṅtifar na pi ppoş phina bti pi naşooradun, bē nin uko ulon uunkdolan do. ²⁰ Kē naşë wo kalilan ṭi uko wi itiman ipiitaniin du baṭi kapel uko wi ṅntaayi ṅaktiinkanen. »

*Naşibaṭi ayuuj bampoṭi Uṭup Ulil Unuura
(Maci 11.25-27)*

²¹ Wal mēnt̃, *Uhaaş wi Naşibaṭi uṭu mnlilan mnweek ṭi Yetu kē aşë ji : « Dbeebu Paap, Ajug baṭi na mboş, wi imenun iko yi bantohi na bammeen, aşë diiman ya bapoṭ bampoṭi. Yoow Paap, ṭiki waṅ uwoon uko wi injalun.

²² « Paapa awulunun iko bti. Nin ñaan aamme ṅi Abukul uko wi nwoon bē mēnt̃

☆ **10:12** Ujuni 19.24-28.

Paapa a, kë nin ñaan aamme uko wi Paapa awoon bë mënŋ nji Abukul a, na biki ndatuŋ adiiman baka a. »

²³ Wi wi Yetu aŋaŋ awuŋŋa ɥi baɥaŋarul aŋe ji na baka : « Këŋ kankwinuŋ uko wi nakwinuŋ kanuurandëni. ²⁴ Dɥupan, *baɥupar Naŋibaɥi batum, na baŋih batum babi ŋal pwin uko wi nakwinuŋ bë baanwin wa, abot aŋal katiink wi naktiinkuŋ bë baantiink wa. »

Uhoñ wi ñiintŋ najoob bkw i utaak wi Famariya

(Maci 22.34-40; Markut 12.28-31)

²⁵ Kë *najukan Bgah alon anŋali pɥaawan Yetu aŋe naɥa aji na a : « Najukan, we wi nhinanuŋ kado, kayeenkna ubida wi mnto? »

²⁶ Yetu kë aŋe teema aji : « We wi bapiituŋ ɥi ulibra wi Bgah ba? We wi iwinuŋ ba? »

²⁷ Kë najukan Bgah ateem aji : «*Nalan Ajugun Naŋibaɥi i nu na kaɥebu bti, na uhaaŋu bti na uforta wi nu bti, na uŋalu bti, ibot iŋal atëntu jibi iŋaluŋ uleefu.*» *²⁸ Wi wi Yetu aŋaŋ aji na a : « Iteem bnuura. Dolan haŋ iluŋ kayeenk ubida. »

²⁹ Kë najukan Bgah aŋe ŋalaara pdiiman kë awo ɥi kafan aŋe ji na a : « Kë in abaan awo atëntŋ naan ba? » ³⁰ Yetu kë aŋe ji na a : « Ñiintŋ alon abi walnaana Yerutalem atool pya ubeeka wi Yeriko aŋe yit na bakit bgah kë bawohëŋa bti abot akoba bnuura, aŋe duka ɥuŋ kë aŋogan pkeɥ, kë batool aya na bgah bi baka. ³¹ Naɥeŋan alon amara mara aɥepna bgah mënŋ, awina, aŋawŋa'a. ³² Kë ñiintŋ alon anklempnuŋ du *Katoh Kaweek ki Naŋibaɥi† akak aɥepna bgah mënŋ, awina, akak aŋawŋa'a. ³³ Kë ñiintŋ alon i utaak wi *Famariya ankyaan bayaaŋ aŋe bi aŋog, awina, aŋe ñagi'a. ³⁴ Aŋoga, akuraara ijën, na ukëra na poot, aŋe tan ya. Wi wi aŋaŋ apayana ɥi ubuuru wi nul aɥija du katoh ki bayaanɥ, atena. ³⁵ Wi unuur ujintuŋ, ñiintŋ i utaak wi Famariya apënan itaka‡ awul ajug katoh ki bayaanɥ, abot aji na a : “Doon katena bnuura, woli iduk apënan itaka ilon, kë nwoona bayaaŋ, kakakanu ya.” » ³⁶ Yetu ahepar najukan

Bgah aji : « ɥi uŋalu, ɥi baŋaan bawajanɥ bukuŋ in awoonuŋ atëntŋ ñiintŋ anjotuŋ ɥi ptoof pi bakit bgah? »

³⁷ Kë ateem aji : « Aññagi'uluŋ a. »

Kë Yetu aŋe ji na a : « Yaan ido kado haŋ. »

Maarta na Mariya

³⁸ Wi Yetu na baɥaŋarul bakyaan na bgah, kë aŋe neeɥ ɥi ufëɥ ulon, kë ñaaɥ alon anwoon katim ki Maarta adu'a pyoban du katohul. ³⁹ Maarta mënŋ aka aɥa'ul alon anwoon katim ki Mariya, ambiin aɥo ɥi ihoɥ yi Ajugun atiink uɥup wi nul. ⁴⁰ Kë Maarta ul aŋe lanta na ulemp wi katoh. Wi wi aŋaŋ abi ɥi Yetu aŋe ji : « Ajugun, uundolu ukoolan i, wi aɥa naan awutnuŋ nji aloolan na ulemp? Jakana abi aɥënkën. » ⁴¹ Ajugun kë aŋe teema aji na a : « Maarta, Maarta, iba yewla we anooran bkowu, ala iko itum ba? ⁴² Uko uwo umpoot, udoo wo wo uloolan, *Mariya adatuŋ kafah kannuur-naaniin, baankluŋ kateha ka. »

11

Yetu ajukan baɥaŋarul pñehan Naŋibaɥi (Maci 6.9-13)

¹ Yetu awo unuur ulon ɥi pñehan Naŋibaɥi du dko dlon, wi abaan kë alon ɥi baɥaŋarul aŋe ji na a : « Ajugun, jukanun pñehan Naŋibaɥi jibi *Yowan ajukanuŋ baɥaŋarul. »

² Kë Yetu aŋe ji na baka : « Woli nañehan Naŋibaɥi najaan naji :

Paap, katimu kayiman, pŋihu pabi.

³ ɥenun unuur unwoon uko ude wi ŋnumiin,

⁴ miirun ipekadu yi nun,

jibi un ŋkmiiruŋ baŋaan bti banjubanuŋ un,

iŋe iwut kawutun njot ɥi kaguuru. »

⁵ Yetu akak aji na baka : « Woli alon ɥi an aka nanoh, aya du a na utejan mnjel, ajaka : “Nanoh, ɥeɥanaan ipoom iwajanɥ ɥuŋ. ⁶ Nanoh naan alon abaan aban banawoona bayaaŋ, bë mënka uko uwula ade.”

⁷ Naŋal aji undu ateemna du meeɥ kaji : “Kdo kanooran, ddët bgah abot apiintŋ na bapot, mënhinan pnaɥa kawulu ipoom.”

⁸ Dɥupan, woli aando naɥa awula ipoom ɥiki

* 10:27 Pleŋan 6.5; Bgah 19.18. † 10:32 Ñiintŋ alon anklempnuŋ du Katoh Kaweek ki Naŋibaɥi : awo i pŋini pi Lewi.

‡ 10:35 Itaka yi awuluŋ iwo baluk bi ŋnuur ŋtëb bi nalemp. * 11:8 Këme ɥiki aluŋ kakowa woli aanwula.

awo nanohul, abi naŋi'aara naŋa kawula uko wi anumiiŋ ŋiki ayewlēna*.

⁹ « Djakan : Nañehaan, nalun kayeenk, nalaan, nalun kawin, nakob kobaan, balun kahaabēšan. ¹⁰ Hēnk di uwoon, ñaan aññehanun aka, anklaan awin ; kē ankob kobanun, bahaabēša.

¹¹ « Ahoŋ ŋi an i i abukul akñehanun uŋēb ašē wula upula ba? ¹² Kēme kak aññehana pneem, ašē wula utifar? ¹³ Woli an nandoon awo bado buŋaan name pwul babukan iko inuura, naŋalanun ŋyaaŋ hum ŋi ŋi Aŋinan i baŋi ahilanun kaŋen bankñehanulun Uhaaŋ wi nul? »

Yetu na Beltebul

¹⁴ Unuur ulon, Yetu adook untaayi unneejuŋ ŋi ñiint alon ambiiŋun bŋup. Wi untaayi upēnuŋ kē ñiint mēnt ašē kak aŋiini, pntuk pi bañaan kē pašē ñonjar maakan. ¹⁵ Balon ŋi baka kē bašē ji : «*Beltebul†, uweek wi ŋntaayi, uwululun mnhina mi pdook ŋntaayi. » ¹⁶ Balon kē baŋal pten Yetu, aji na a ado mlagre adiimanaan kē awoona du Naŋibaŋi.

¹⁷ Kē Yetu, ammeen ŋŋal ŋi baka ašē ji na baka : « Woli bañaan biki utaak uloolan bagut, batok utaak di, itoh ido kajotna kaloolan kaloolan. ¹⁸ Woli *Fatana agut na uleeful hum di di pŋihul paknaŋun ba? Naji dji kadookna ŋntaayi ŋi katim ki nul. ¹⁹ Woli dji kadook ŋntaayi ŋi katim ki Beltebul, bankŋaŋanaŋ badook na ŋa ŋi katim ki in? Ukaan kē bukal ŋi ŋleef ŋi baka bakluŋ kadiiman kē naanfaŋi. ²⁰ Bē woli pkoñ pi Naŋibaŋi, pi pi nji kadooknun ŋntaayi, *Pŋih pi Naŋibaŋi paban ŋi an keeri.

²¹ « Woli ñaan ankaan uforta abot awo na iŋaanan anaŋ ayeŋ katohul, bka bi nul baankbanana. ²² Ašē wo woli alon ampelanulun uforta abii, awata, ayeenk iŋaanan bti yi ahaŋun, ajej bka bti bi ayeenkun ŋi a kafaas bañaan.

²³ « Anwoon aanwo na nji aŋoorēn. Anwoon aantēnkēn pyitrēn batani agar ba. »

Untaayi ukak du katoh ki wa

(Maci 12.43-45)

²⁴ Yetu akak aji : « Untaayi upēnle ŋi ñaan i ubiiŋ awo. Uji uñaay du *pndiiŋ, kala dko

dfēt, kaya kabi. Wi uyaan awo uunwini, uji uji : “Dkak du katoh ki naan, ki mpēnnun.”

²⁵ Wi ukakuŋ, uji uŋēnk ka kawetana ajint, aboman bnuura. ²⁶ Wal mēnt, uji uyaar ŋntaayi paaj na ulon ŋanwuŋun apel wa, ŋabi kafēt da. Ñaan mēnt kašē kak wal mēnt kawuŋēn kapel kateeku. »

²⁷ Wi aŋiiniŋ haŋ, kē ñaaŋ alon ašē huuranaan du pntuk meet aji : « Ñaaŋ ambukiin, abootan, anuurandēni. » ²⁸ Kē Yetu ašē teema aji : « Iwo kaji, banktiinkun Uŋup wi Naŋibaŋi abot aŋaŋ wa banuurandēni! »

Baji na Yetu adiiman kē awoona du Naŋibaŋi

(Maci 12.38-42)

²⁹ Bañaan batuma tum abi, kē Yetu ašē ji na baka : « kawuun ki kawo kawuŋaan, kawo ŋi phepar mlagre mankdiiimanun kē dwoona du Naŋibaŋi. Baankwin nin uko ulon umpaŋi na wi Yonat *Naŋupar Naŋibaŋi adiimanun. ³⁰ Jibi Yonat* adiimanun biki ubeeka wi Niniwe kē awoona du Naŋibaŋi, hēnk di *Abuk Ñiint akluŋ kadiiman biki kawuun ki kē awoona du Naŋibaŋi. ³¹ ŋi unuur wi pwayēŋ Naŋih ñaaŋ i utaak wi Taba alon kanaŋa na bañaan biki kawuun ki, kayuuj kē baduknaana, ŋiki awoona du kaban ki umundu pbi katiink uŋup unŋa wi *Falomon naŋih*, kē alon ašē wo ŋi ampelun Falomon naŋih. ³² ŋi unuur wi pwayēŋ, bañaan biki Niniwe balun kanaŋa na biki kawuun ki kayuuj kē baduknaana, ŋiki bukal biki Niniwe, babi wut pjuban wi batiinki uŋup wi Yonat, alon kē ašē wo ŋi, ampeli Yonat. »

Uhoñ wi unkaniya

³³ Nin ñaan aanji tehan unkaniya kašē ŋu wa du bñot, kēme kafēt wa na kakana, baji baŋu wa du bko duuŋ bankmbiiŋ bahilna bawin bjeehi. ³⁴ Kēŋ kawoon unkaniya wi uleef wi nu. Woli kēŋ ki nu kawo kjeb, uleefu bti kak uwo ŋi bjeehi ; bē woli kamaaki, uleefu bti kak uwo ŋi bdēm. ³⁵ ŋaafaraan bjeehi banwoon ŋi iwi bawo bdēm! ³⁶ Woli uleefu bti uwo ŋi bjeehi, bē nin bdēm baanwo ŋi wa, ujeeh wul bti ji woli unkaniya ujeehan ñaan.

† 11:15 Beltebul dawo Katim kalon ki Fatana, uweek wi ŋntaayi. * 11:30 Yonat 3.3-5. ☆ 11:31 1 Baŋih 10.1-10.

*Yetu ašook bafaritay na bajukan Bgah
(Maci 23.4-36)*

³⁷ Wi Yetu ak̄t̄iiniin hañ, kē *nafaritay alon ašē du'a pyoban du kato hul, kē aya aneej aṭo pde. ³⁸ Wi nafaritay awinun kē Yetu aaññow duna iñen aba jun pde ji udolade wi *bayuday, ašē ñoñar.

³⁹ Kē Ajugun ašē ji na a : « An buk bukun an bafaritay, naji nawent ikoopa na iraata yi nan bnuura ṭi bdig, kašē wut uleefan meet utum na ušal wi kakiiñ na mñot. ⁴⁰ An bawaan ṅšal biki! Mēnt̄ andolon bdig adolan meet i? ⁴¹ Naṭēpan ṭēp naṭen bajuuk uko unwoon du iraata yi nan meet, wal mēnt̄ iko bti išē iwo ijinṭ ṭi an.

⁴² « Nawuṭani, an bafaritay, nanjaan nawul kafah ki Našibaṭiṣ ṭi iko bti yi nakjaarun, kado wul bduugēš na bnkaafu, na iko impoṭi yi natepiin, kašē ṭilma pwo batool na pñal Našibaṭi. Uko wañ wi wi nawoon i lah kado, kašē kawut kaṭilma undukiin.

⁴³ « An bafaritay Nawuṭani, an nanjalun pṭo kadun du *itoh iñehanaani Našibaṭi, abot aji nañal banohnt̄enan ṭi dko di bañaan. ⁴⁴ Nawuṭani, an nanwoon ji ihēr yi pnguran inwoon iinka umarkaani, yi ñaan ajaan apoš bē aanji meš. »

⁴⁵ Wal mēnt̄ kē *najukan Bgah alon ašē jaka : « Najukan, wali ik̄t̄iiniin hañ, ikarun kak di! » ⁴⁶ Kē Yetu ašē teema aji : « An bajukan Bgah kak, Nawuṭani, an nanjaan naṭu bañaan pkuña bdaaj bdiṭ kašē wo naando ji nadeen pkoñ ploolan pban ba! ⁴⁷ Nawuṭani, naji naniw ihēr yi *baṭupar Našibaṭi te bašinan bafiñun baka. ⁴⁸ Hēnk nadiiman kē nawo ṭi udolade uloolan na bašinan. Bukal bafiñun kē našē niw ihēr! ⁴⁹ Ukaan kē ušal untuña wi Našibaṭi uṭup aji : “Dluñ kayil baṭupar naan na *banjañan du baka ; balun kafin balon ṭi baka, kahajan balon.” ⁵⁰ Kawuun ki keeri kaṭop na pñaaak pi baṭupar Našibaṭi bti pi batulun du wi umundu uwoonun. ⁵¹ Balun kahepna ṭi pkeṭ pi Abel te kaban du pkeṭ pi Fakariya i bafiñun ṭi dko danwoon ṭi ptoof pi umeeša wi bṭeñan na *dko dyimanaan di Katoh

Kaweek ki Našibaṭi. ✱ Aa, dṭupan, kawuun ki kalun kahepna ṭi uko wañ.

⁵² « Nawuṭani an bajukan Bgah namēbanun kaniigšaani ki ume, awo naan-neeñ an ṭi ṅleefan, abot aneenan banjalun pneeñ baneej. »

⁵³ Wi Yetu apēnun da, kē bajukan Bgah na bafaritay bašē deebaṭera maakan awo ṭi phepara iko itum, ⁵⁴ ado na pṭaawana kahilna katapara bṭup.

12

Yetu ašook bañaan ṭi kalagare

¹ Wal mēnt̄an, bañaan batum maakan adoo pošar. Kē Yetu ašē ji na baṭašarul duna : « Nalipariin uko utaañanaan pšon wi *bafaritay : kalagare. ² Nin uko ulon unhankun uunklun kawo uunkpēn kawinana, kē nin uko ulon ummeniin uunklun kawo uunkmeetaana.

³ « Ukaan kē uko wi naṭupun du bdēm ulun katiinkana na pnak, uko wi na hoopaṭun du meet dandētun ulun kahuurana du itoh duuṭ. »

*In i i ñaan awoon kado kaṭi?
(Maci 10.28-31)*

⁴ Yetu akak aji : « Dṭupan, an banohnaan : nakdo kaṭi banhilanun pfin uleef ašē wo baanhilan pdo uko umpelun wañ. ⁵ Ddiimanan i nawoon biki kado kaṭi : nadoon kaṭi Našibaṭi ankaan mnhina mi pñelan du infernu, wi nakeṭun. Aa, dṭupan, ul i i nawoon kado kaṭi.

⁶ « Baanji bawaapar ṅṭiiru kañeen ṅnduṣ ṅtēb i? Kē Našibaṭi ašē wo aanji ṭilma nin uloolan ṭi ṅa. ⁷ Uwel wi bkow bi nan bti udoo fēnana. Naklēnk keeri nin ukoolan, ṭiki nadēm apel pntuni pi ṅṭiiru. »

*Pdinan kēme ppok Krittu
(Maci 10.32-33; 12.32; 10.19-20)*

⁸ Yetu akak aṭiini na baka aji : « Dṭupan na manjoonan, ñaan ankḍinanun ṭi kadun ki bañaan kē awo naṭašaraan, *Abuk Ñiinṭ alun kadinan ṭi kadun ki ṅwanjuṭ ṅi Našibaṭi kaji awo naṭašarul ⁹ Kē ñaan ankpoknun ṭi kadun ki bañaan, dluñ kapoka ṭi kadun ki

ṣ 11:42 Kakit kaji kado ifah iñeen, kalon kaji kawo ki Našibaṭi. S 11:44 ṭi bayuday, woli ñaan apoš bhēr bi pnguran iṭopi, iinji khil pneeñ katoh kañehanaani Našibaṭi bē iindo bañow ajinṭ. ✱ 11:51 Ujuni 4.8; 2 ṅnuur nuur 24.20-22.

ɲwanjut ɲi Naşibaŋi. ¹⁰ Ŋnaan anktupun buŋaan ɲi Abuk Ŋiinŋ bahilan kalun kamiira wa, kē woli ŋnaan akar *Uhaaş wi Naşibaŋi baan-klun kamiira wa. ¹¹ Woli baŋooŋan pya kawayeş du itoh iŋehanaani, kēme ɲi kadun ki başih kēme bantunja, nawutan kahaajala pme jibi nakyaan kayenjan ɲleefan kēme uko wi nakyaan kaŋup, ¹² ɲiki Uhaaş wi Naşibaŋi ujukanan wal mēnt uko wi nakŋupun. »

Uhoŋ wi ŋiinŋ nayok nawaan uşal

¹³ Kē ŋiinŋ alon anwoon ɲi pntuk aşē ji na Yetu : « Najukan, jakan na abuk paapa abi ɲfaaşir iko yi aşinun adukaruŋ un. » ¹⁴ Kē Yetu aşē teema aji : « Ŋiinŋu, in abaan aŋu'ēn pwo nawayeş kēme nafaaş bka bi nan ba? » ¹⁵ Wi wi Yetu aşaan aji na baŋaan bti banwoon da : « Naŋafaraan kaŋal bka, ubida wi ŋnaan uunwoona ɲi bka, ahille adoo yok maakan. »

¹⁶ Wal mēnt, kē aşē hoŋ na baka aji : « Ŋiinŋ alon nayok abi ka ɲteeh, kē ɲawul ɲdeey ɲtum, ¹⁷ kē aşē wo ɲi phepar ɲi uşalul aji : “Dbaa do do hum ba? Mēnka dko dhankni ɲdeey ɲi naan bti.”

¹⁸ « Wi wi aşaan aji : “Hēnk di di ɲji kadolun: dfom inkuti yi naan, kaşir indēmun apel yi, kahank da ɲdeey ɲi naan bti na bka bi naan. ¹⁹ Wal mēnt kaşē ji na bkow naan : ‘Aşē wo, ihank iko itum pa ɲşubal ɲtum ; noorfēnan, ide, idaan, ido kanoha.’ ”

²⁰ « Kē Naşibaŋi aşē ji na a : “Iwi nanaaf, iŋaŋan phekēnt na utejan wi ɲŋa wi. Hēnkun, in akjejun uko wi ihankaruŋ bkowu ba?”

²¹ « Hēnk di uwoon ɲi ŋnaan anjaan ahanka hank iko pa bkowul, anwoon aanji la pyok pi Naşibaŋi. »

Nahaŋan Naşibaŋi

(Maci 6.25-34)

²² Wi wi Yetu aşaan aji na baŋaşarul : « Uko wan ukaan kē njakan, nawut kaŋaaf uko ude wi nanumiin pa ubida, kēme iko iwohara yi nanumiin pa uleef wi nan. ²³ Ubida upel pde, kē uleef upel imişa.

²⁴ Natenan ɲntomaali ; ɲaanji ɲatepi, ɲaanji ɲakit, ɲaanka nin inkuti ihankni ɲdeey, kē Naşibaŋi aşē ji wul ɲa uko ude. An napel ɲkat di! ²⁵ Ahon ɲi an ahilanun ɲi manŋaaf kahoŋalēş unuur uloolan ŋaŋ ɲi ubida wi

nul? ²⁶ Woli naandoo hilan pdo uko wi, unwoonun umpoŋi, we uwoon ɲŋaaf iko in-dukiin?

²⁷ « Natenan iŋeeŋ inuura yi ugof wi uteeh jibi ijaan idēm, iinji ilemp, iinji işir. Kē nşē jakan, *Falomon naşih ɲi pdēm pi nul bti, aambaan kaŋēgi'aara ji kalon ɲi ya. ²⁸ Ujaagal uwo ɲŋa du uteeh, faan balun bafēl wa du bdoo, kē Naşibaŋi aşē ji woharana woharan wa iko inuura. An nanwoon naanfiyaar akēşan, nameen na manjoonan kē Naşibaŋi alun kawoharēnan kak.

²⁹ « An kak, nakdo kala uko ude kēme uko udaan, nawutan kahaajala. ³⁰ Iko yan yi yi banwoon baanfiyaar Naşibaŋi bajaan babi wo wo ɲi pla, kē an, Aşinan ame kē nanuma iko mēnt. ³¹ Nawo i kaŋep ɲep kala Pşih pi nul, naşē nayeenk kak iko mēnt. »

Nalaan pyok pi baŋi

(Maci 6.19-21)

³² Yetu akak aji na baka : « An nanwoon batani bmpoŋi, naklēnk, ulil Aşinan kē awulan Pşihul. ³³ Nawaapan bka bi nan nabot naŋen itaka bajuuk. Nawoon na ɲmbooŋu ɲanwoon ɲaanji ɲatowa. Naŋuun bka bi nan du Naşibaŋi. Baankya katoka da. Bakiiŋ baanhilan kaban ba, kēme ɲbob ɲatok ba. ³⁴ Na manjoonan, dko di bka bi nan banwoon dul di kaŋēb ki nan kakwoon. »

Balemp banwoon bten ayoonk ubi Abuk

Ŋiinŋ

³⁵ « Nabomandēran, nawohara iko yi ulemp, nawutan ɲkaniya ɲi nan ɲado kayik. ³⁶ Nawoon ji balemp bankyoonkun ajug baka awoona bniim, bahaabēşa plēman wal wi akbihaŋ bi kakob ɲi pa. ³⁷ Balemp biki akŋēkun bawo bten wal wi akbanun banuurandēni! Dŋupan na manjoonan, ajug baka awohara iko yi ulemp, kado baka baŋo kaşē kayiş baka. ³⁸ Woli ajug baka abi na mnjel, kēme aŋep mnjel, woli aŋēnk balemparul kē bawo bten, banuurandēn keeri!

³⁹ « Nameen bnuura uko wi : woli ajug katoh ame lah wal wi nakiiŋ awoon i kabi, aankwuta aneej du katohul. ⁴⁰ An kak nabomandēran, ɲiki *Abuk Ŋiinŋ alun kabi ɲi wal wi nawoon naanhaŋi. »

Baṭaṣar Yetu bawo kado bnuura ulemp wi aṭuunṅ baka pḍo

(Maci 24.45-51)

⁴¹ Kē Fimonṅ Piyeer aṣē ji na Yetu : « Ajugun, un baṭaṣaru ṅkaanṅ kē ikhoñ hanṅ, kēme bañaanṅ bti baka? » ⁴² Kē Ajugun aṣē teem aji : « In awoonṅ nalemp naṭool natit i ajug katoḥ aṭṭuunṅ ṭi kadun ki bañaanṅ biki nul, ado kawul baka kafah ki ṅdeey ki baka uwoori ubanle. ⁴³ Nalemp i ajug katoḥ aṭṭenṅunṅ ṭi ulemp wi aṭu'u luṅ wal wi akkakuṅ, un mēntṅ anuurandēni. ⁴⁴ Dṭupan na manjoo-nan, ajug katoḥ ahankana bka bi nul bti. ⁴⁵ Bē woli nalemp aji ṭi uṣalul kē ajugul ajon ubi, aṣē naṭa akob balemp biintṅ na baaṭ, ade adaan akuj, ⁴⁶ ajug nalemp mēntṅ aluṅ kabi, ṭi unuur wi awoonṅ aanṅkyoonka, na wal wi awoonṅ aammee, kaṣē kahajana bnuura kabot kadola jibi bajaanṅ bado na bañaanṅ banwoonṅ baanfiyaar Naṣibaṭi.

⁴⁷ « Nalemp ammeenṅ uko wi ajug katoḥ aṅaluṅ, aṣē wo aamboman nin ukoolan kēme ado wi aṅaluṅ ul ṭi uleeful, aluṅ kakoba maakan. ⁴⁸ Kē anṣaanṅ ado uko unkēṣuṅ bakoba bē aamme, akoba btiṣu. ṅnaanṅ i bawuluṅ uko utum, baluṅ kahepara uko utum, kē i bahankanuṅ iko utum, baluṅ kahepara kak iko intumuṅ apel. »

Yetu aambi bi pṭij mnjeeh, bpaṭṣēr bi bi aṭijun

⁴⁹ Yetu akak aji : « Dbi ṭi umundu pṭij bdoo, aṣē ṅal bado bi bateh teh! ⁵⁰ Dwo i kaneej ṭi mnhaj* jibi ṅnaanṅ ajaanṅ aneej ṭi meel woli ayeenk *batitmu, kē uṣal wi naan uṣē ṭēla ṭēla maakan ji mbi ndo kaneej ṭi ma.

(Maci 10.34-36)

⁵¹ « Naṣal aji dbi bi pṭijan btiinkar i? A-a, dṭupan, dbi bi pṭij bwayṣēr. ⁵² Kajunna nṭa, woli bañaanṅ bawo kañeen ṭi katoḥ, baanktiinkar, bawajanṅ banaṭara batēb, batēb banaṭara bawajanṅ. ⁵³ Ajug katoḥ aluṅ kanaṭara abukul ṅniintṅ, abuk katoḥ ṅniintṅ akuṭ anaṭara aṣin. ṅnaaṭ anaṭara abukul ṅnaaṭ, abuk katoḥ ṅnaaṭ, anaṭara anin, ṅnaaṭ nayotan anaṭara ahar abukul, ababul akuṭ anaṭara anin ayinul. »

Pten kame iko inkṭepuṅ (Maci 16.2-3)

⁵⁴ Kē Yetu aṣē ji na pntuk : « Woli nawin infēluṅ kē ijēn du kayoba, ṭi dko mēntṅ naji naji uṣubal ubi, kē uji ubiha. ⁵⁵ Kē woli uyook ufuutṅna btammaṅu, naji naji dko dayik nṭa, kē daji dayika. ⁵⁶ An balagare, nahil pme uko wi iko yi baṭi na yi mboṣ ijakuṅ, aṣē wo naanhil pyikrēn uko wi Naṣibaṭi akdolunṅ nṭa di. »

(Maci 5.25-26)

⁵⁷ « Kē we ukaanṅ kē naanji nayikrēn an ṭi ṅleefan uko unwoonṅ unuura ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi? ⁵⁸ Woli iya na ṅnaanṅ alonṅ i nakaanṅ bṭup du *uruha, doon kala pba pṅom na a ṭi bgah, kaṭi aṅooṭu du kadun ki nawayēṣ, un mēntṅan awulu nalemparul awatu ukal-abuṣ. ⁵⁹ Dṭupu, iinkpēn du ukalabuṣ bē iinluka te pataka pbaañṣaani. »

13

Nawutan pjuban naṭēlēṣ ṅbida

¹ ṭi ṅwal mēntṅ, kē bañaanṅ balonṅ baṣē bi, akakalēṣ Yetu uko wi bagalilay, biki *Pilāt adoonṅ kē bafiṅi kē pṅaak pi baka panaakiir na pi ṅntaam ṅi baṭijun aṅiṅar Naṣibaṭi. ² Kē aṣē teem baka aji : « Naṣal aji bagalilay mēntṅ bawo bajuban apel bagalilay bandukiinṅ bti ukaanṅ kē bahaj hanṅ i? ³ Dṭupan mēntṅ hēnk da, nawutan pjuban, naṭēlēṣ ṅbida kēme nakeṭ an bti ji baka.

⁴ « Kē bañaanṅ iñeen na bakreṅ biki p-mboṣ pweek pi uniw wi Filowe pajotnuṅ aṅiṅ, naṅuur kē bajuban apel bañaanṅ biki Yeruṭalem bandukiinṅ bti i? ⁵ Dṭupan, mēntṅ hēnk da, woli naanwut pjuban, aṭēlēṣ ṅbida nakeṭ an bti ji baka. »

Uhoñ wi bko banwoonṅ baanji babak

⁶ Kē Yetu aṣē kakalēṣ bañaanṅ uhoñ wi : « ṅniintṅ alonṅ abi tepi blemani* du uṭeeh wi nul. Abi pmar mnlemani aṣē wo aantēnk nin ploolan ṭi ba. ⁷ Wi wi aṣaanṅ aji na nalemparul : “Ddo ṅṣubal ṅwajanṅ ṅi ṅjaki kabi pmar mnlemani bē mēnji kaṭēnk ba babak. Tiban ba. Babaa wo i kado kanooran mboṣ we ba?” ⁸ Kē undu aṣē teema aji : “Ajugun, wutan ba kak piikal, nwuñēṣ mboṣ ṭi pṭeef

* 12:50 Bapiit ṭi ugrek aji : Dwo i kayeenk batitmu.

* 13:6 Bapiit aji bko mēntṅ bawo Figuier ṭi umbaabu.

pi ba, mmëñan ba. ⁹ Ulome baluñ babuk. Woli baambuki, kbaa tib ba.” »

Yetu ajeban ti unuur wi pnoorfën wi bayuday ñaaṭ anṭakmuñ

¹⁰ Yetu awo ti pjukan du *katoḥ kañehanaani ki bayuday kalon ti *unuur wi pnoorfën. ¹¹ Kë ñaaṭ alon aṣë wo da i unṭaayi udolonḥ kë aṭakëm ado nṣubal iñeen na bakreñ ; anjuuk aankak ahil nin phetan uleef. ¹² Wi Yetu awinulonḥ aṣë du'a aji na a : « Ñaaṭu, pmaak papën ti iwi. » ¹³ Wi wi aṣaan apafa iñen, ti dko mënṭ kë aheti, aṣë jun pbeeb Naṣibaṭi.

¹⁴ Kë naweek i katoḥ kañehanaani aṣë deebaṭ uko wi Yetu ajebanunḥ ti unuur wi pnoorfën. Aṭiini wal mënṭ na pntuk pi bañaan aji na baka : « Naka nṣuur paaj ni ñaan ajaan awo kalemp. Nawo i kabi tuñ nṣuur mënṭ pdo bajebanan, mënṭ ti unuur wi pnoorfën wa. » ¹⁵ Ajugun kë aṣë teema aji : « An balagare! Ti unuur wi pnoorfën, jëm andoli ti an aji fënëṣ uwit wi nul këme ubuuru wi nul du kampen kañooṭ wa uya udaan i? ¹⁶ Kë ñaaṭ i, anwoon i pntaali pi *Abraham, i *Fatana atanunḥ nṣubal iñeen na bakreñ, aanwo i kafënëṣa ti unuur wi pnoorfën i? » ¹⁷ Wi ajakuñ han, kë banklaṭulonḥ bti baṣë kowa fuṭ, bañaan kë baṣë lilan ti iko inuura iweek bti yi akdolunḥ.

Uhoñ wi pbuk pmpoṭi panjaan pabuk bko (Maci 13.31-32; Markuṭ 4.30-32)

¹⁸ Wal mënṭan kë aṣë ji : « Na we wi *Pṣih pi Naṣibaṭi panaamunḥ ba? Kë na we wi nhi-lanunḥ pnaamntën pa ba? ¹⁹ Pawo ji pbuk pmpoṭi pi ñaan ajejunḥ atepi du uṭeehul. Kë panaṭaa, akak bgof, kë nkat ṅadoo bi ado intanḥ ti inah yi ba. »

Uhoñ wi uko utaajanaan pṣon (Maci 13.33)

²⁰ Yetu akak aji : « Na we wi nhi-lanunḥ kanaamntën *Pṣih pi Naṣibaṭi ba? ²¹ Panaam ji bko btiṣu bi ñaaṭ ajaan aṭu ti pṣon ptum te pado taaj bti. »

Plëman pammiñunḥ

²² Wi Yetu akyaanṭunḥ pban Yerutalem, aṭepna ti nḥeeka na nḥfëṭ ajukan aṣë ya. ²³ Kë alon aṣë ji na a : « Ajugun, bañaanḥ bantiinku bakluñ kabuur i? » Kë aṣë ji na baka : ²⁴ « Natamaan naneejna plëman

pammiñunḥ, ṭiki dṭupan, batum baluñ kado na pneej bë baankhilan. ²⁵ Woli ajug katoḥ anaṭa adoo tuh plëman, kë naṣë hoj du bdig, nakob plëman kabot kakooṭ bahaabëṣan kaji “Ajugun, haabëṣun plëman.” Aṣë teeman kaji : “Mëmme di nawoonunḥ.” ²⁶ An naṣë ji na a : “Nde akuṭ adaan na iwi, kë ikuṭ ajukan ti igah yi nun.” ²⁷ Ul kaṣë teem kaji : “Mëmme di nawoonunḥ, an bti bado buṭaan, nalowaan.”

²⁸ « Naluñ kawooni, kadeebaṭ, katibrën iñiinḥ wal wi nakluñ kawin *Abraham na *Itaak na *Yakob na *baṭupar Naṣibaṭi bti du Pṣih pi Naṣibaṭi, an ti nḥleefan baṣë bafëlan bdig. ²⁹ Wal mënṭ, bañaanḥ baṣë bapenna umayar unuur, kayoba, btamṣanka na btammañu kabi pmaar ufettu uweek du Pṣih pi Naṣibaṭi. ³⁰ Kë hënk di di balonḥ ti bambaañṣaanunḥ bakluñ kawo bateek, kë balonḥ ti bateek baluñ kawo babaañṣaani. »

Yetu aṭëgara Yerutalem (Maci 23.37-39)

³¹ Ti wal mënṭan kë *bafaritay balonḥ baṣë bi ti Yetu aji na a : « Pënan ti dko di iya dmpaṭi, *Herod aṅal kafinu. » ³² Kë aṣë teem aji na baka : « Nayaan naji na unfëṣ wanḥ : “dpënan nṭaayi ti bañaanḥ kabot kajeban bañaanḥ nṭa na faan, unuur uwa-janṭën, nṣë mba ulemp wi naan.” ³³ Kë nṣë wo i kaya na bgah naan nṭa na faan na kankoṭan. Hënk di uwoonḥ, na manjoonan nin *Naṭupar Naṣibaṭi alon aanhil kakeṭna du dko dlonḥ dampati na Yerutalem.

³⁴ « Yerutalem, Yerutalem, iwiinjaanḥ kfiñ baṭupar Naṣibaṭi, katap biki ayiliinḥ mn-laak, nṣyaaṣ nṭum ddo na pṭonkrën babuku jibi uguk ujaan uboof nḥbuk wa, kë ipoki. ³⁵ Ënhën, Naṣibaṭi alunḥ kadukaran katoḥan. Kë nṣë ṭupan, naankak awinën te wal wi nakluñ kado kaji : “Bnuura bi Naṣibaṭi ti ankmbiinḥ ti katim ki Ajugun !” »

14

Yetu ajeban ñiinṭ anwoonḥ na nṭṭëṅ

¹ Ti *unuur wi pnoorfën ulonḥ Yetu aya pyoban du uko naweek alon i *bafaritay, kë bañaanḥ baṣë wo ti ptena bnuura. ² Kë ñiinṭ alon anwoonḥ na nṭṭëṅ aṣë wo ti kadunul. ³ Wi wi Yetu aṣaan ahepar *bajukan Bgah

na bafaritay aji : « Bgah bi nun badi-
nan ñaan ajeban namaakal ti *unuur wi
pnoorfën këme baandinani? » ⁴ Kë başë
yomp. Yetu kë aşë ban namaakal ajebana
aşë dola kë ayaa. ⁵ Wi wi aşaan aji na baka :
« Ahoñ ti an awoon aankpënan ti dko mënt
abukul këme uwitul unjoti ti pliik ti unuur
wi pnoorfën ba? » ⁶ Kë baanhinan ateema.

Pdat dko dto

⁷ Yetu awin kë bambiin pyoban baji ba-
dat dko dto di kadun, ukaan kë ahoñ na
baka, aji : ⁸ « Woli badu'u ufettu wi bniim,
wutan kaya kaço du kadun. Iwo kaçi nay-
oban ampeliin abi aban, ⁹ andu'anan py-
oban iwi na a aşë bi, aji na iwi ißen ñiin
mënt aço. Wal mënt inaça kawo na mnkow
kaya kaço du kafet. ¹⁰ Kë woli badu'u
ufettu, yaan iço du kafet, andu'iin pyoban
abile, aşë ji na iwi : “Nanoh ñogan moñ
kadun.” Wal mënt, idëm ti kadun ki bañaan
bti bançoon na iwi ti umeesa. ¹¹ Hënk di
uwoon, ñaan ankdëmanuñ bkowul, baluñ
kawalana, kë ankwalanuñ bkowul, baluñ
kadëmana. »

Naduun bajuuk pyoban

¹² Yetu akak aji na andu'uluñ pyoban
: « Woli idu bañaan pyoban këme pde
kañah, wutan kadu banohu, bubuk şaaş,
bayiçu këme bakiñtu bayok, çiki bukal baluñ
kadu'u kak pyoban këme pde kañah, uwo
baluk bi nu. ¹³ Kë woli ido ufettu, çëpan çëp
idu bajuuk, bançakmuñ, bankjiinkuñ, na
bakuul, ¹⁴ işë inuurandën, çiki baankhilan
pluku. Na manjoonan, iluñ kaluka ti wal
wi bañaan baçool baknaçiin ti pkeç. »

Bampokuñ pbi pyoban (Maci 22.1-10)

¹⁵ Wi alon ti biki baduun pyoban atiinkuñ
uko wañ aşë ji na Yetu : « Ankuñ kaço
kade du *Pşih pi Naşibaçi anuurandën! »
¹⁶ Kë Yetu aşë ji na a : « Ñiinç alon abi wo
i pdo ufettu uweek aşë du bañaan batum.
¹⁷ Wi wal wi pde kañah ubanuñ kë aşë yil
nalemparul aya aji na biki aduun: “Nabi-
ini, kañah kabaa.”

¹⁸ « Kë başë junna aloolan aloolan bukal
bti pji amiir baka. Nateek aji na a : “Dba
nug nug uçeeh, dwo i kaya pten wa, dkooçu
kooç miiraan.” ¹⁹ Kë alon aji na a : “Dba

nug nug nçgit iñeen njaari dya hënk pten jibi
nçaklempi, dkooçu kooç miiraan.” ²⁰ Alon kë
aji na a : “Dba niim niim hënkun, ukaan kë
mënhilan pbi.”

²¹ « Kë nalemparul aya akakalëş ajugul
uko wi bateemuluñ. Ajug katoh adeebaç wal
mënt aşë ji na nalemparul : “Faraan iya
du iyiti na igah yi ubeeka içjën ti, bajuuk,
bançakmuñ, bakuul na bankjiinkuñ.” ²² Kë
nalemparul aya akak aji na a : “Naweeç,
ddo uko wi ijakuñ kë dko daantuma tum.”
²³ Kë ajug katoh aşë ji na a wal mënt:
“Yaan na igah yi nçeeh ido kaçaş ibiig, id-
abër bañaan, katoh naan kahilna katum.”
²⁴ Dçupan, nin alon ti bateek biki nduun
aankñem kañah naan. »

Pduk iko bti kaçaş Yetu (Maci 10.37-38)

²⁵ Bañaan batum bawo ti ppoş na Yetu ;
kë aşë kok aji na baka : ²⁶ « Woli ñaan
abi ti nji bë aançalën maakan apelan aşin,
anin, aharul, bubukul, baça'ul na baweeçul
na uleeful kak, aanhil pwo naçaşaraan.
²⁷ Anwoon aankuça krut ki nul kadinan
phaj ji nji udole wo ti pkeç, kapoş ti kafet ki
naan, aanhil pwo naçaşaraan. »

²⁸ « Ahoñ ti an ajaan açal pniw katoh
kaweeç bë aançi dun kaço kaçal bnuura
katen itaka yi anumiin, kame me ahilan
pniw ka kaba? ²⁹ Woli aando hañ, ajun
pniw bë aambi hilan pbaañëş, bankwinuñ
ka babenja ³⁰ kaji : “Ñaan i ajunuñ pniw bë
aanhilan pbaañëş!”

³¹ « Kë naşih ahoñ ajaan wonçi aya pgut
na naşih alon aançi dun kaçal katen me
ahilan na bangoli iñeen-week nyaaş iñeen
week (10.000) pgut na anwoon na ban-
goli iñeen-week nyaaş iñeen-week nteb ba
(20.000)? ³² Woli aanhilani, ayil du naşih
undu wi ahumuñ nlowi, kakooça batiinkar.
³³ Kë hënk di uwoon, woli alon ti an aanduk
bka bi nul bti aanhil pwo naçaşaraan. »

Pnam panyaşuñ (Maci 5.13; Marku 9.50)

³⁴ Yetu akak aji na baka : « Pnam pawo
uko unuura, paşale kak ayaş, bakakanaan
kataabare ki pa na we ba? ³⁵ Nin paankak
anuura pa mboş, këme pa umënan ; paji
pafël.

« Ankaan ibaṭ itiiinkni, atiinkan. »

15

Uhoñ wi unkaneel umpoṭi unneemuṅ akuṭ awinana

(Maci 18.12-14)

¹ *Bakobraar daaşa na bado buṭaan bti baji bañog Yetu, katiinka. ² *Bafaritay na *bajukan Bgah başë kahoopaṭër kaji : « Ñiintṅ i aji naakiir na bado buṭaan, kabot kade na baka. »

³ Kë Yetu aşë hoñ na baka aji : ⁴ « Ahoṅ ṭi an ajaan aka nṭe ṅkaneel iñeen-week aşë neemandën uloolan, aanji duk ṅundu du pşaar, kaya pla unneemuṅ, te wi awinaṅ wa? ⁵ Wal wi awinuṅ wa, aji lilan maakan, kalap wa, ⁶ kaya katoh, kadu banohul na bakinṭul, kaji na baka : “Nalilaan na nji, dwin unkaneel wi naan unneemuṅ.” ⁷ Kë hënk di uwohanṅ, mnlilan mnweek manwo du baṭi pa nado buṭaan aloolan anṭëlşuṅ ubida kapel bañaan baṭum* banwoonṅ baṭool, banwoonṅ baannuma pṭëlëş ṅbida. »

Uhoñ wi baluk banneemuṅ akuṭ awinana

⁸ « Kë ñaaṭ ahoṅ ajaan wonṭi aka baluk bi ṅnuur iñeen, aşë neemandën baluk bi unuur uloolan, aanji tehan unkaniya, kawet dko bnuura, te wi awinuṅ baluk mënṭ i? ⁹ Wal wi awinuṅ ba, aji du banohul na bakinṭul kaji na baka : “Nalilaan na nji, dwin baluk bi mbiinṅ aneemandën.” ¹⁰ Hënk di mnlilan manjaan manwo ṭi ṅwanjuṭ ṅi Naşibaṭi pa nado buṭaan aloolan anṭëlşuṅ ubida. »

Uhoñ wi napoṭ anneemuṅ akuṭ awinana

¹¹ Yetu akak aji na baka : « Ñiintṅ alonṅ abi ka bapoṭ batëb. ¹² Anwoonṅ nabaasha kë aşë ji na aşin : “Paap, wulaan kafah ki naan ṭi bka bi nu.” Kë aşin afaaş baka bka bi nul. ¹³ Wi nabaasha adolonṅ ṅnuur ṅntiişu aşë ṭonkrën bka bi nul bti, atool aya du utaak ulonṅ unlowuṅ atok tokan bka bi nul ṭi unoh.

¹⁴ « Wi atokuṅ bka bi nul bti, kë ubon wi katër ilëmënt uşë mara mara ajot ṭi utaak mënṭ, kë ajun pwo ṭi kanuma. ¹⁵ Wi wi ayaanṅ aneej ulemp du ñiintṅ alonṅ i utaak

mënṭ, kë unṅ mënṭ aṭu'a pyeṅ ṅnkuma. ¹⁶ Ado ji ṅal pde ilëfa yi ṅnkuma katumanaan kayinṅ bë nin alonṅ aanji ṭena ya. ¹⁷ Wal mënṭ kë aşë şalnṭën aji : “Balemp hum bawoonṅ du uko paapa, aji bade kayok kado dukşën, kë nji nşë wo ṭi akeṭ ubon! ¹⁸ Dkak du paapa kaji na a : ‘Paap djuban ṭi kadun ki Baṭi abot ajuban ṭi kadunu ; ¹⁹ mënkek ataana na pdu'ana abuku, jejaan ji alonṅ ṭi balemp biki nu.” ²⁰ Kë hënk di atooluṅ pkak du aşin.

« Ahum nlowi, kë aşin aşë wina, abot añaḡi'a ; aṭiira, ajotna, amooka bnuura. ²¹ Kë abukul aşë ji na a : “Paap, djuban ṭi kadun ki Baṭi abot ajuban ṭi kadun ki nu, mënkek ataana na pdu'ana abuku.” ²² Kë aşin aşë ji na balemp biki nul : “Nataraan, naṭijan kamişa kannuurnaaniinṅ, nawoharëna, naṭu'ana paneel ṭi pkoñ, nabot naṭu'a işapaat ṭi ihoṭ. ²³ Nayaaran uwit ummagnuṅ ṭi batani nafiṅ, ṅde, ṅnoha, ²⁴ abuk naan annaṭuṅ i abi keṭ aşë kak ṭi umundu, abi neem, aşë winana!” Kë başë wo ṭi unoh.

²⁵ « Bajeen ñiintṅ awo wal mënṭan du uṭeeh. Wi akbiinṅ, añaḡ katoh aşë tiink kë bakkob abot aki. ²⁶ Adu wal mënṭ nalemp i aşin alonṅ ahepara uko umba'i duk awo wo. ²⁷ Kë unṅ ateema aji : “Aṭa'u abiinṅ, kë şaaş afiṅ uwit ummagnuṅ ṭiki akak najoob.” ²⁸ Kë bajeen aşë deebaṭ, apok pneej katoh. Kë aşin aşë pën akooṭa. ²⁹ Kë aşë teema aji : “Ddo ṅşubal ṅtum, alemparu, mëmbaanṅ kapoka nin pdo uko wi ijakuṅ, kë iimbaanṅ kaṭenarën upi umpoṭi nnohnaana na batënṭ naan ; ³⁰ kë abuku i aşaan akak, ul anyaanṅ ade bka bi nu na baatṅ bawuṭaan aba, kë işë do kë bafiṅ uwit ummagnuṅ!”

³¹ « Kë aşin aşë ji na a : “Abuk naan, iwi, iji kwo na nji na ṅnuur nuur, uko wi nkaanṅ bti uwo wi tu. ³² Kë ṅşë wo i kanoha kabot kawo ṭi mnlilan, ṭiki aṭa'u i abi keṭ, aşë kak ṭi umundu ; abi neem aşë winana !” »

16

Namali natit

¹ Yetu abot aji na baṭaşarul : « Ñiintṅ alonṅ nayok abi ka namali, kë başë keeşaara du a aji atoka bka. ² Kë ado kë badu namali aşë ji na a : “We wi mbaanṅ atiink kë baktup ṭi

* 15:7 Bapiit ṭi ulibra aji bañaanṅ iñeen kañeen kalonṅ na kañeen kalonṅ (99).

iwi ba? Yuujaan jibi idoluŋ na bka bi naan, hēnkuŋ mēnkak aŋal iwo namali i naan.”
 3 Kē namali ašē ūal aji : “Dbaa do we, wi ajug katoŋ apēnanaanuŋ ūi ulemp? Pya kajaar? Mēnhinan ka. Bñehan? Dkowa ba. 4 Yoow! Dme uko wi nji kadoluŋ wi bakpēnanaanuŋ ūi ulemp, pa bañaan bahilna bayeenkēn du itoh yi baka.”

5 « Kē hēnk di di adoŋ kē badu banŋeeŋuŋ ajug katoŋ kē bakbiina aloolan aloolan, aji na nateek : “Hum di di iŋeeŋuŋ ajug katoŋ ba?” 6 Kē ñiintŋ ajaka : “Iniibi* iñeen-week yi ukēra” kē aji na a : “Nje kakaarta ki nu, ūoon itaran ipiit iniibi iñeen-kañeen.” 7 Akak aji na alonŋ : “Kē iwi, hum di di iŋeeŋuŋ ajug katoŋ ba?” Kē ateema aji : “Iniibi iweek iñeen-week yi maaj” kē aji na a : “Nje kakaarta ki nu, ipiit iniibi iweek iñeen bakreŋ.” 8 Kē ajug katoŋ ašē maŋ namali naguuru uŋ jibi adoluŋ mntit hēnk. Hēnk di uwoŋ, bañaan banŋaluŋ umundu wi batit ūi mnwo mi baka na batēntŋ baka apel biki bjeehi bi Naŋibaŋi. »

Pŋjan itaka bnuura

9 Yetu akak aji : « Dŋupan : nalaan banoh na itaka yi umundu wi buŋaan wi, nahilna unuur wi iko yi umundu wi ikbaan, bayeenkan du itoh yi baŋi inwoŋ yi mnŋo. 10 Anwoŋ natool ūi uko umpoŋi wi bawuluŋuŋ aji wo natool ūi utum, kē anwoŋ aanwo natool ūi umpoŋi aanji wo natool ūi utum. 11 Woli naanwo batool ūi pyok pi umundu wi buŋaan wi, in akluŋ kawulan pyok pi manjoonan? 12 Kē woli naanwo batool na bka bi ñaan nampaŋi, naŋal aji Naŋibaŋi aluŋ kawulan banwoŋ bi nan i?

13 « Nin ñaan aanhil kalempar baŋih batēb : apok alonŋ kaŋal undu, kēme amēban alonŋ, kaŋē beeh undu. Naanhilan kalempar Naŋibaŋi kabot kalempar itaka. »

Nŋup ŋlonŋ kak ŋi Yetu

(Maci 11.12-13; 5.31-32; Markuŋ 10.11-12)

14 *Bafaritay banjaan banŋal itaka batiink iko mēntŋ bti ašē beŋ Yetu. 15 Kē ašē ji na baka : « An nawo bañaanŋ banjaanŋ badaar kawo batool ūi kadun ki bañaanŋ kē Naŋibaŋi ašē me ŋŋal ŋi nan. Uko wi bañaanŋ

badēmanuŋ uji uwo unwuŋuŋ maakan ūi kadun ki Naŋibaŋi.

16 « Ji *Yowan Nabattaar abi ado kabi, *Bgah bi Moyit na *baŋupar Naŋibaŋi bawoŋ ; du wal wi abiinuŋ kē baŋē ūupan *Uŋup Ulil Unuura wi Pŋih pi Naŋibaŋi, kē bañaanŋ bti bataman ado na pneeŋ ūi pa. 17 Baŋi na mboŋ manyoŋnuŋ pŋok apel uko uloolan umpoŋēŋaanuŋ ūi *Bgah bi Moyit.

18 « Ñaanŋ andookuŋ aharul akuŋ aniim alonŋ ajuban pjuban pi piintŋ, kē anniimuŋ ñaaŋ i ayinul adookuŋ ajuban pjuban pi piintŋ. »

Ñiintŋ nayok na Lataar najuuk

19 Yetu akak aji : « Ubi ka ñiintŋ alonŋ nayok, anjaki ñēga kabot kade bnuura, kawo ūi unoh na ŋnuur. 20 Kē baŋē fēl ūi plēman pi katoŋul ñiintŋ alonŋ najuuk i bajaanŋ bado Lataar† i uleef unniinkuŋ ŋjad. 21 Ado ji ŋal ŋal pjeŋēntŋ ituk injotnuŋ ūi umeeŋa wi nayok. Nbuŋ ŋadoŋ aji ŋalaj ŋjad ŋi nul. 22 Kē najuuk uŋ abi keŋ, kē ŋwanjuŋ ŋaya na a kē aŋo akab du *Abraham. Kē nayok abi keŋ kak, kē bamoya.

23 « Wi nayok awoŋ du mnkeŋ, ahaj maakan, ašē kat keŋ awin Abraham du kalowan, kē Lataar aŋo aŋoga. 24 Wi wi ahuuranuŋ adu'a aji : “Abraham Paapa, ñagi'aan, iyil Lataar atoop pkoŋ ūi meel abi ñowanaan pndemēnt, dhaj maakan ūi bdoob i.” 25 Kē Abraham ašē teema aji : “Abuk naan, leŋan kē iwin bnuura wal wi iwoŋ du mboŋ, kē Lataar ul, ašē wo ūi mn-haj. Hēnkuŋ awo ūi atuumara, iwi kē iŋē haj. 26 Tenan kak : bwal bweek bakak apaŋēŋun na an, banŋaluŋ pŋēp bahilna bawo baankŋēp, ñaanŋ aanhil pmuur bwal bi kabi du un.”

27 « Kē nayok ašē ji na a wal mēntŋ : “Keeri Paap, dkooŋu kooŋ, yilan Lataar du katoŋ ki paapa, 28 dka babak paapa kañeen ; aya aŋup baka uko wi awinuŋ, bawutna kabi kak ūi dko di mn-haj di.” 29 Kē Abraham ašē ji na a : “Bawo na ŋlibra ŋi *Moyit na ŋi *baŋupar Naŋibaŋi, batiinkan uko wi baŋupuŋ ūi ŋa.” 30 Kē ñiintŋ nayok uŋ aji na a : “Uunkkēŋa keŋ baka, bē woli ñaanŋ anwoonuŋ du mnkeŋ aya ūup baka, bawut

* 16:6 Kaniibi kandoli kawo ŋlitru iñeen ŋwanjuŋ na paaj na ulonŋ. † 16:20 Lataar dawoŋ Naŋibaŋi aji ūēnk.

pjuban, kaṭelēš ɲbida.” ³¹ Kē Abraham ašē ji na a : “Wi bawoon baanji batiink *Moyit na baṭupar Našibaṭi, woli űnaan adoo naṭa ṭi pkeṭ abi aṭup baka, baankteha te.” »

17

Pjuban na pmiirad

¹ Kē Yetu ašē ji na baṭašarul : « iko inhinanun kado baűnaan bado buṭaan iinhinan kawaanana, kē űnaan anšaṅ ṭij ya ašē wuṭan! ² Uhokan pa a batana plaak pweek bawata du bdēk, kē di pwuta ado alon ṭi bapoṭ biki* Našibaṭi ajot ṭi pjuban. ³ Naṭafaraan!

« Woli atēntu ajubanu, ṭiiniin na a, woli awut pjuban, kmiira. ⁴ Kē woli ajubanu ɲyaaš paaj na ulon ṭi unuur, akuṭ abi ɲyaaš paaj na ulon aji na iwi : “Miiraan” kmiira. »

Pfiyaar pi nalempar Našibaṭi (Maci 17.19-20)

⁵ *Banjañan baji na Ajugun : « Hoṭalēšan pfiyaar panwoon ṭi un. » ⁶ Kē aji na baka : « Woli naka lah pfiyaar panliṅun na pbuk pi maaj, najile na pnṭeen pi : “Dētadiiran iya ijab du bdēk,” patiinkan! »

Plempar Našibaṭi na byompan

⁷ « Ahoṅ ṭi an ajaṅ aji na nalemparul najaar kēme nayafan woli awoona uṭeeh : “Taraan, biin iṭo ide”? ⁸ Aambaa ṭēp ṭēp kaji na a : “Juñaan kañah, ibot iṭelēš iko ibi iyışēn, te ndo nde mbot ndaan, ibale kbaa de kabot kadaan.” ⁹ Aanka na pwula nin uko ulon, ṭiki ado uko wi ajakulun. ¹⁰ Kē hēnk di uwoon pa an : wal wi nadoli uko bti wi Našibaṭi ajakanan nado, najakan : “Nwo balemp ṭañ, ɲdo uko wi ɲwoon biki kado.” »

Biint iñeen bamaak bdoo

¹¹ Wi Yetu atoolun pya Yerutalem, ašē ṭēpna ɲmbar ɲi ɲṭaak ɲi *Famariya na *Galilay. ¹² Wi akneejuṅ ṭi untanka ulon, kē biint iñeen bammaakuṅ bdoo bašē bi pyit na a, ašē naṭ alow, ¹³ ahuuran aji : « Yetu, najukan, űagi'un. »

¹⁴ Wi Yetu awinun baka ašē ji : « Nayaan nawinana du baṭejan biki Našibaṭi. » Wi bakyaan na bgah, ašē mara mara ajeb. ¹⁵ Kē alon ṭi baka, wi awinun kē ajebi, ašē

wuṅša, awo ṭi phuuran, adēman Našibaṭi. ¹⁶ Abi, ajot ṭi ihoṭ yi Yetu ašē beeba. űiint mēnt, awo i uṭaak wi Famariya. ¹⁷ Kē Yetu ašē hepar aji : « Biint iñeen bti baanjebi i? Kē biki kañeen kalon bandukiin bawo ṭun ba? ¹⁸ Alon ṭi baka aankak ado bi kabi kadēman Našibaṭi, űiint i anwoon aanwo *nayuday akakuṅ ṭañ abi adēmana! » ¹⁹ Wi wi Yetu ašaṅ aji na a : « Naṭiin iya, pfiyaar pi nu pabuuranu. »

Ubi wi Pših pi Našibaṭi (Maci 24.23-28,36-41)

²⁰ *Bafaritay bahepar unuur ulon Yetu lum di *Pših pi Našibaṭi pakbiin, kē ateeb baka aji : « Ubi wi Pših pi Našibaṭi uunkwinana, ²¹ kē űnaan aankdo kaji : “Tenan : pawo ṭi! Kēme : pawo moṅ.” Pših pi Našibaṭi pawo ṭi ptoofan. » ²² Yetu akak aji na baṭašarul : « Nnuur ɲlon ɲabi, ɲi nakluṅ kaṅal pwin *Abuk űiint unuur uloolan ṭañ, bē naankwina. ²³ Baluṅ kajakan : “Awi moṅ!” “Awii wi!” Nakya da, nakṭiir da. ²⁴ Jibi kaliik liik kajaṅ kawoona kaban kalon ki baṭi, kajeehan baṭi bti, hēnk di di Abuk űiint aklun kawo ṭi unuur wi nul. ²⁵ Kē ašē wo i kahaj maakan duna, kawuun ki kabot kapoka.

²⁶ « Uko umbiin awo ṭi wal wi Nowe ukaṅ awo ṭi ɲwal ɲi Abuk űiint. ²⁷ Bañaan bawo wal mēnt ṭi kande na udaan, aniim, awul babuk baka iniim, te unuur wi Nowe aneejuṅ ṭi upuur wi meel uweek, kē uṣubal uweek ušē jot, atuman idēk, kē bayoora bukal bti. »

²⁸ « Kē hēnk di uwohan ṭi wal wi Lot : bañaan bawo ṭi kande na udaan, anug, awaap, atepi, aniw ; ²⁹ Kē unuur wi Lot apēnuṅ ṭi Todom, Našibaṭi kē ašē do uṣubal wi bdoo, na pdēpalēn panktēradun kē papēnna baṭi, aṭiñ baka bukal bti. » ³⁰ Kē hēnk di di uklun kawo, ṭi unuur wi Abuk űiint aklun kawinana.

³¹ « Ṭi unuur mēnt, űnaan anwoon ṭi ušaala, awutan kaneejar iko yi nul. Kē hēnk di ukwohan pa űnaan anyaan uṭeeh, awutan kawuṅša pṭiis. ³² Nalešan uko undolun ahar Lot! » ³³ Ankdoon na pbuuran ubida wi

* **17:2** Bapoṭ biki : Yetu aṭiiniyaan ṭi banfiyaaruṅ, bukal bakakuṅ ji bapoṭ. ✧ **17:27** Ujuni 6.9; 7.24. ✧ **17:29** Ujuni 18.20; 19.25. ✧ **17:32** Ujuni 19.26.

nul aluŋ kawaan wa, kē anwaanuŋ ubida wi nul aluŋ kabuuran wa. ³⁴ Dɔpan : na utejan mēnt, baŋaan batēb bapiiŋt ɔi kaliŋa kaloolan : aluŋ ajejana, aluŋ aduka. ³⁵ Baat batēb bawo ɔi pŋon : aluŋ ajejana, aluŋ aduka. [³⁶ Biint batēb bawo du uteeh : aluŋ ajejana, aluŋ aduka.] » ³⁷ Kē baŋaŋ Yetu baŋe hepara aji : « Ajugun, tuŋ di di iko mēnt ikluŋ kaŋepna? » Kē atēem baka aji : « Dko di untaam ukeŋnuŋ, dul di di njuŋude ŋakluŋ kayitiir. »

18

Uhoŋ wi nawayēŋ na ŋaaŋ nayoŋ

¹ Yetu akak ahoŋ na baŋaŋarul adimanaan baka kē bawo biki kado kaŋehan Naŋibaŋi ŋwal bti, kawut kawutandēr. ² Aji na baka : « Ubi ka ɔi ubeeka uluŋ, nawayēŋ bɔup aŋŋoomuŋ Naŋibaŋi abot awo aanji tiink nin ŋaan. ³ ɔi ubeeka mēnt kak, ŋaaŋ nayoŋ aluŋ awo da anŋaali pbi du a bawayēŋa. Aji ji na a : “Wayēŋaan na naŋoorad naan.”

⁴ « Nawayēŋ ajon kapok aŋe bi ban tuŋ aji : “Na manjoonan, mēnji kaŋi Naŋibaŋi abot awo mēnji katiink nin ŋaan ; ⁵ kē jibi ŋaaŋ i aknooranaanuŋ, dwayēŋa. Woli abi'a bi ɔi, abi baaŋŋaan pdo kayewlēnēn.” » ⁶ Ajugun kē aŋe kak aji na baka : « Natiinkan uko wi nawayēŋ nawuŋaan i ajakuŋ! ⁷ Kē Naŋibaŋi, aankbi kaŋēnk biki nul, kawayēŋ baka i, wi bakhuuranuluŋ aŋehan ŋwal bti? Ajon uŋēnk baka i? ⁸ Dɔpan na manjoonan, awayēŋ baka kataran taran. Kē *Abuk ŋiint, aluŋle bi, aŋēnkaara ɔi umundu baŋaan banfiyaaruŋ i? »

Uhoŋ wi Nafaritay na nakobraar daaŋa

⁹ Yetu akak ahoŋ pa baŋaan baŋaluŋ aji bawo baŋool aŋe beeh bandukiin, aji : ¹⁰ « Biint batēb babi ya pŋehan Naŋibaŋi du Katohul Kaweek ; aluŋ awo *nafaritay kē aluŋ awo *nakobraar daaŋa. ¹¹ Nafaritay anaŋ aŋe ŋehan Naŋibaŋi ɔi uŋaluŋ aji : “Iwi Naŋibaŋi, dbeebu ɔi uko wi mpaŋuŋ na baŋaan bandukiin, bakiiŋ, bado buŋaan, bajuban pjuban pi piint ; dbeebu kak wi nwoon mēnnaam na nakobraar daaŋa i. ¹² Dji kayiman ŋnuur ŋtēb ɔi kanēm kabot kafaŋaŋ uko wi nyeenkuŋ bti kado ifah

iŋeen, kajeŋ kaluŋ kawulu.” ¹³ Nakobraar daaŋa ul kē aŋe naŋ alow, aandoo ŋoom pkat kēŋ katen baŋi, aŋe kuŋa iŋen*, aji : “Iwi Naŋibaŋi, ŋagi'aan, nji nwoon nado buŋaan.” »

¹⁴ Yetu aji na baka : « Dɔpan : Uŋ mēntan wi aŋiŋuŋ, Naŋibaŋi adinan kē awo naŋool ɔi kadun ki nul, kē uŋe wo uunwo haŋ pa nafaritay. Hēnk di uwoon, ankdēmanuŋ bkowul, baluŋ kawalana, kē anwalanuŋ bkowul, baluŋ kadeŋa. »

Yetu awul bapoŋ bampoŋi bnuura bi Naŋibaŋi

(Maci 19.13-15; Markuŋ 10.13-16)

¹⁵ Baŋaan baluŋ baŋiŋ Yetu bapoŋ bampoŋi pa aban baka, kē baŋaŋarul bawin uko mēnt aŋe ŋoman na baka. ¹⁶ Kē Yetu aŋe do kē baŋogan bapoŋ aŋe ji : « Nawutan bapoŋ babi ɔi nji! Nakneenan baka, ɔiki *Pŋih pi Naŋibaŋi pawo pi banwoon ji baka. ¹⁷ Dɔpan na manjoonan : anŋaluŋ pneeŋ ɔi Pŋih pi Naŋibaŋi awo kanaam na napoŋ. »

ŋiint nayoŋ

(Maci 19.16-30; Markuŋ 10.17-31)

¹⁸ Kē ŋiint aluŋ antiinkaniin aŋe hepar Yetu aji : « Najukan nanuura, we wi nwoon kado kayeenkna ubida wi mŋto ba? » ¹⁹ Yetu kē aŋe ji na a : « Imeha kē Naŋibaŋi ŋaŋ anuuriin, ukaŋ kē ikdu'ēn nanuura i? ²⁰ Ime uko wi *Bgah bi Moyit bajakuŋ : “Iinkpiint na ahar ŋaan kēme ayin ŋaan, iinkfiŋ ŋaan, iinkkiiŋ, wutan katapar ŋaan uko wi awoon aandoo, mēbaan ŋaaŋ na naan bnuura.” » ²¹ Kē ŋiint atēema aji : « ddo iko mēnt bti wi nwoon napoŋ te hēnkuŋ. »

²² Wi Yetu atiinkuŋ uko waŋ aŋe ji na a : « Iduka uko uluŋ kak : waapan iko yi ikaŋ bti, ijeŋ itaka iŋen bajuuk, woli ido haŋ kŋe ka pyok du baŋi. Wal mēnt, kŋe bi, kaŋaŋēn. » ²³ Wi ŋiint atiinkuŋ uko waŋ, aŋe jooŋan, ɔiki ayok maakan. ²⁴ Yetu awin kē ajooŋanii aŋe ji : « Utam maakan pa nayoŋ aneeŋ du *Pŋih pi Naŋibaŋi! ²⁵ Aa, uyoŋ apel pa untaam uweek wi pnkunkaali uneeŋ ɔi bhēr bi kaguja kē di nayoŋ aneeŋ du Pŋih pi Naŋibaŋi. »

* **18:13** ɔi ugrek bapiit aji : Akob iŋen ɔi bjēnt, hēnk di bayuday bajaan bado woli bawo ɔi pwuŋan.

²⁶ Banktiinkuluj kë başë ji : « Kë in ahi-lanuj keeri kabuur? » ²⁷ Yetu kë ateem baka aji : « Bañaan bajën baanhilan pbu-uran nleef nji baka, kë Naşibaţi aşë hil pbu-uran baka. » ²⁸ Timonj Piyeer kë aşë ji na a wal mënţ : « Tenan, nduk iko yi nkaan bti pa ptaşu. » ²⁹ Yetu kë aşë ji na baka : « Dţupan, manjoonan ma : ñaan ankdukuj katohul, aharul, babuk aşin, na bajugul na babukul pa Pşih pi Naşibaţi, ³⁰ ayeenk kapelan maakan ţi umundu wi uko wi abiiñ aka, kabot kayeenk ţi umundu unkm-biin ubida wi mnţo. »

Yetu akak aţup kë aluj kakeţ kabot kanaţa ţi pa

(Maci 20.17-19; Markut 10.32-34)

³¹ Yetu adu *banjañan iñeen na batëb mpaţ aşë ji na baka : « Hënkuj, ntool ppaya du Yerutalem. Iko bti yi *baţupar Naşibaţi bapiituj ţi *Abuk Ñiintj idolana. ³² Abuk Ñiintj aluj kawulana du banwoonj baanwo *bayuday, baluj kabeña, kakara, katëfjëra ; ³³ kakoba na itintël kaşë kafina, unuur uwajantën aşë naţa ţi pkeţ. » ³⁴ Kë banjañan iñeen na batëb başë tiink aşë wo baante uko wi ajakuj. Uţup mënţan uţëp baka kë baamme uko wi Yetu anjaluj pji na baka.

Yetu ajeban nakuul alonj du nmban nji Yeriko

(Maci 20.29-34; Markut 10.46-52)

³⁵ Kë wi Yetu akñoguj ubeeka wi Yeriko, nakuul alonj aţo bñehan ţi kabanj ki bgah. ³⁶ Wi atiinkuj bañaan baţum kë baktëp, kë aşë hepar uko unwoonj, ³⁷ kë baţupa aji : « Yetu i *Nataret aktëpunj. » ³⁸ Wi wi aşaan ahuuran aji : « Yetu *Abuk Dayiţ, ñagi'aan! » ³⁹ Banwoonj ţi kadun banjoman na a ayomp, kë abaa huuranaara huuran maakan aji : « Abuk Dayiţ, ñagi'aan! » ⁴⁰ Kë Yetu aşë naţ ado kë baţija a. Wi nakuul añoguj kë aşë hepara : ⁴¹ « we wi injaluj ndolu ba? » Kë ateem aji : « Ajugun, dolaan ndo kawin kak! » ⁴² Yetu kë aji na a : « Doon kawin, pfiyaar pi nu pajebanu. » ⁴³ Ţi dko mënţ kë akak awin abot aţaş Yetu, aşë dëman Naşibaţi. Kë bañaan bti bakak ayeeh mndëm mi Naşibaţi wi bawinuj uko unţëpunj.

19

Fake

¹ Yetu aneej ţi Yeriko awo ţi pmuur ubeeka, ² kë ñiintj alonj anwoonj katim ki Fake aşë wo da, awo naweek i *bakobraar daaşa abot ayok maakan. ³ Ado na pwin ñaan anwoonj Yetu aşë wo aanhinani ţiki bañaan baţumi, kë abot awo ñaan naţamñaan. ⁴ Aţi wal mënţ ajot kadun aşë paya ţi bko blonj kahilna kawin Yetu, ankţëpnunj da.

⁵ Wi Yetu abanuj du dko di apayiinj aşë kat këş aji na a : « Fake, taraan iwala, dwo i kawala du katohu nţa. » ⁶ Kë ataran awala ayeenka na mnlilan. ⁷ Wi bañaan bti bawinuj uko wanj, aşë njur njuran aji : « Aya awala du uko ñiintj nado buţaan! » ⁸ Kë Fake aşë naţa anaţ, aji na Ajugun : « Ajugun, tenan, dfaaş bka bi naan ţi ptoof kaţen bajuuk, akak awo woli dguur ñaan bka bi nul kakakana nyaaş nbaakër uko wi nyeenkuluj. » ⁹ Yetu kë aşë ji na a : « Naşibaţi abuuran nţa bañaan biki katoh ki, iwi kak iwo abuk *Abraham. ¹⁰ Hënk di uwoonj, *Abuk Ñiintj abi bi pla kabot kabu-uran banneemunj. »

Uhoñ wi itaka
(Maci 25.14-30)

¹¹ Wi bañaan bawoonj ţi ptiink Yetu, kë aşë hoñ na baka ţiki añog Yerutalem, kë başë şal aji *Pşih pi Naşibaţi pawinana wal mënţ. ¹² Aji na baka : « Ñiintj alonj i kabuka kaweek abi ya du utaak unlowuj pya kayeenk pşih pi utaak wi nul, kaşë kawugşa. ¹³ Adu balemparul iñeen, awul baka andoli baluk bi kli kwajantj aşë ji na baka : “Nalempan na itaka yi te ubi'en.”

¹⁴ « Bañaan biki utaakul kë başë şoora, ayil bañaan balonj kë baya du naşih najeenkal aji na a : “Nëñjal ñaan j aşihun.”

¹⁵ « Wi bayaan aţoorana du pşih, kë aşë wugşa. Wi abanuj, aşë do kë badu balemparul biki abiiñ awul itaka, katen jibi andoli ţi baka aduki alemp. ¹⁶ Nateek abi ajaka : “Naşih, itaka yi iwulnunj yii yi, dduk aka uko wi iwulnunj nyaaş iñeen.” ¹⁷ Kë aji na a : “Ido bnuura, iwo nalemp nanuura ; jibi iwoonj nanuura ţi uko umpoţi wi nwuliinj, iwo nantunja i nbeeka iñeen.”

18 « Natëbantën kë abii, aji na a : “Naşih, itaka yi iwulnuñ yii yi, dduk aka uko wi iwulnuñ n̄yaaş kañeen.” 19 Kë akak aji na un mënţan : “Iwo nantun̄a i n̄beeka kañeen.”

20 « Undu kak kë abii aji : “Naşih, itaka yi nu yii yi, dtan ya ʈi blaañ ahank. 21 Dʈi'u, iwi inwoon̄ n̄iinţ najooţ, anjaan̄ ayeenk uko wi awoon̄ aanhankani, kabot kakit uko wi awoon̄ aantepi.” 22 Kë naşih un̄ aşë ji na a : “Iwi nalemp nawuţaan, dwayëşu na n̄ţup ni iţupun̄ iwi ʈi uleefu. Ime aji dwo n̄aan̄ najooţ anjaan̄ ayeenk uko wi awoon̄ aanhankani, kabot kakit wi awoon̄ aantepi. 23 Kë we ukaan̄ keeri kë iinjeji itaka yi nwuliin̄ ahankan du naţeetan̄ ba? Işaan̄ kabuk uko ulon̄, woli dyaarad ya.”

24 « Wi wi aşaan̄ aji na bañaan̄ banţoon̄ da : “Nayeenkana itaka yi nul, nabot nawul ya andukiin̄ aka n̄yaaş iñeen uko wi nwululun̄.” 25 Kë bateema aji : “Adobi ka ka itaka itum!” 26 Kë akak aji na baka : “Dʈupan, n̄aan̄ ankaan̄, balun̄ kaţena kak, bē anwoon̄ aanka, bado yeenka wi akaan̄. 27 Kë başoorad naan, banwoon̄ baambi n̄al n̄şih baka, naţijan baka ʈi, nafaal ʈi kadun naan.” »

*Yetu aneej ʈi Yerutalem ji naşih
(Maci 21.1-9; Markut 11.1-10; natenan ʈi Yowan 12.12-16)*

28 Wi Yetu aʈiiniin̄ han̄ aba, aşë tool pya Yerutalem, apoş ʈi kadun ki pntuk. 29 Wi añogun̄ n̄fëţ ni Betfage na Betani, kañog pnkun̄ pi bajaan̄ bado « Pnkun̄ pi Mno-liwera* » aşë yil baţaşarul batëb aji na baka : 30 « Nayaan du ufëţ unwoon̄ ʈi kadunan wun, woli naneej da, naţenk ubuuru umpoţi untanun̄, wi nin n̄aan̄ awoon̄ aambaan̄ kadapi'aara ; nafënëşan wa naţij. 31 Woli alon̄ ahepar uko unkaan̄ kë nakfënëş wa, najaka Ajugun anumiin̄ wa. »

32 Wi bayili bayaan, baya ʈenk kë uko uwo jibi Yetu ajakun̄ na baka. 33 Wi bawoon̄ ʈi pfënëş ubuuru umpoţi wun, bajug wa kë başë ji : « we ukaan̄ kë nakfënëş ubuuru ba? » 34 Kë başë teem aji : « Ajugun anuma wa. »

* 19:29 Pnkun̄ pi Mno-liwera : Dawoon̄ katim ki pnkun̄ pi bajaan̄ bado na umbaabu “Mont des Oliviers, Monti di Olivera, Mount of Olives.” ✧ 19:38 Kañaaam 118.26. ✧ 19:46 Itayi 56.7. ✧ 19:46 Yeremiya 7.11.

35 Wi wi bajejun̄ wa aʈij Yetu, aşë pënan iyeti yi baka agur wa, aşë dola kë apayaa. 36 Wi akyaan̄, kë bañaan̄ başë pënan iyeti yi baka aşeef ʈi bgah. 37 Wi Yetu abanun̄ du bgah bankwalnaaniin̄ Pnkun̄ pi Mno-liwera atool pya Yerutalem, kë pntuk pi baţaşarul bti paşë lilan maakan, ahuuran maakan awo ʈi pdëman Naşibaţi pa mlagre mi bawinun̄ bti. 38 Baji : « *Bnuura nuura ʈi naşih ankmbiin̄ ʈi katimull!*✧ Mnjeeh du baţi na mndëm du baţi duuţ ! » 39 *Bafaritay balon̄ banwoon̄ ʈi pntuk kë başë aji na Yetu : « Najukan, n̄omaan na baţaşaru baţañan. » 40 Kë aşë teem baka aji : « Dʈupan, woli bayompi, mnlak mi manhuuran. »

Yetu akak aţëgara Yerutalem

41 Wi Yetu añogun̄, awin ubeeka wi Yerutalem, aşë ʈëgara wa, 42 aji : « Dn̄al lah iwi kak iyikrën iko inkʈijin̄ n̄a di mnjeeh, kë iko mënţ işë mena, kēş ki nu kaanhilan pwin ya. 43 N̄nuur n̄lon̄ n̄abi ni başooradu bakdolun̄ uniw wi mboş kakooln̄ţënu, kagut na iwi. 44 Balun̄ katoku, iwi na babuku. Baankwut nin katoh kalon̄ kanaţ, ʈiki iinyikrën wal wi Naşibaţi abiin̄ pbuuranu. »

*Yetu adook bawaap du Katoh Kaweek ki Naşibaţi
(Maci 21.12-17; Markut 11.15-19; natenan ʈi Yowan 2.13-22)*

45 Yetu aneej wal mënţ du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi aşë jun pdook bawaap, 46 aji na baka : « Naşibaţi aţup ʈi Ulibra wi Uţup wi nul aji : “*Katoh naan kawo kañehanaani.*”✧ Kë an naşë kakan *ka dko dmennaani di bakij!* »

Yetu ajukan du Katoh Kaweek ki Naşibaţi

47 Unuur unjint̄i, Yetu aji jukan du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi. Kë *baţen̄an baweek na *bajukan Bgah na baweek biki *bayuday başë la pfiņa, 48 aşë wo baamme jibi bakdoli, ʈiki bañaan̄ bti bawat ibaţ atiinka bnuura.

20

Bayuday bahepar Yetu ñaañ ançu'ulun pdo iko yi akdolun

(Maci 21.23-27; Markut 11.27-33)

¹ Yetu awo unuur ulon ði pjukan du *Kaweh Kaweek ki Naşibaði abot aþup *Uþup Ulil Unuura, kë *baþeñan baweek na *bajukan Bgah başë wuj na bantohi ² ahepara aji : « Þupun, mnhina mnhoñ mi mi ikdolnun iko yi ba? In ajakiin kë ihilan kado ya? » ³ Kë aşë teem baka aji : « Nji kak dñal kaheparan uko ulon. Naþupaan, ⁴ in ayilun *Yowan pbattaar ba? Naşibaði a këme bañaan baka? » ⁵ Kë başë wo ði plaþar ði ptoof pi baka aji : « Woli nteem aji Naşibaði ayilulun, aheparun kaji, we ukaan kë nñenfiyaara? ⁶ Kë woli nji bañaan bayilulun, bañaan bti batapun mñlaak, ðiki bafiyaar aji awo *Naþupar Naşibaði. »

⁷ Bateem aji baamme anyilulun. ⁸ Yetu kë aşë ji na baka : « Nji kak, mënktupan na mnhina mnhoñ mi nji kadolnun iko yi. »

Uhoñ wi balemp biki Uwoorta

(Maci 21.33-46; Markut 12.1-12)

⁹ Wi wi Yetu aşaan ahoñ na bañaan aji : « Ñiint alon abi tepi uwoorta wi mnko manjaan mandolna ubiñu, aşë wul wa bañaan balon pa badoki bapooñle bawula kafah ki nul, aşë ya bayaaş bi awo i kaya kajon. ¹⁰ Wal wi umar ubanun, kë aşë yil nalemparul alon du baka pa bawula kafah ki nul; kë başë koba, adook kë akak iñen ijint. ¹¹ Kë ñiint ajug uþeeh akak ayil nalemparul alon; kë bakak akob un mënþan, akowandëna, aşë dooka kë akak iñen ijint. ¹² Kë akak ayil nawajantën; kë bakoba añaakan afëla bdig.

¹³ « Kë ajug uþeeh aşë ji wal mënþ: “Dbaa do do hum ba? Dyil da abuk naan i nñalun maakan, ulome ul, baya kakali'a.” ¹⁴ Wi bañaan biki awulun uwoorta bawinun abuk ñiint un aşë şal aji : “I akdukiin na iko yi aşin; nawulan nñina, njeenkna phiiñ.” ¹⁵ Kë hënk di bamobulun apul pulan apënan du uwoorta aşë fiña. We wi ajug uþeeh akeeri bi kado bañaan mënþ? ¹⁶ Alun kabi kafin baka kawul uwoorta bañaan balon. »

Wi bañaan batiinkun uko wan aşë ji : « Naşibaði aankdinan nin uko wan uwo! » ¹⁷ Wi wi Yetu aşaan ajaban baka këş aşë ji na baka : « Natenan uko wi bapiitun ði Ulibra wi Naşibaði :

*“Pnduba pi baniw bapokun,
pakakun amëban katoh.”*✧

We wi uko umpiitun wi ukdiimanun; ¹⁸ ñaañ ankjotun ði pnduba mënþ akita, kë ñaañ i pakjotnun, panantëla. »

¹⁹ *Bajukan Bgah na *baþeñan baweek bayikrën wal mënþ, na manjoonan kë bukal bakaan kë ahoñ hañ. Bala wal mënþ pmoba, aşë ði bañaan.

Pluk Fëtar daaşa

(Maci 22.15-22; Markut 12.13-17)

²⁰ *Bajukan Bgah na *baþeñan baweek bamena wal mënþ aşë yil bañaan balon bandaarun aji bawo baþool bado katen me Yetu ajub ði uþup ulon, kahilna kamoba, kañoof du pşih pi nantunja naromen. ²¹ Wi wi başaan aji na a : « Najukan, nme kë iji ktup kabot kajukan bnuura, abot awo iinji kpaþşër, na manjoonan, bgah bi Naşibaði bi bi ijaan kjukan. ²² Nwo i kaluk Fëtar* naşih najeenkal daaşa, këme nñenwo kaluka da? » ²³ Kë Yetu ammeen nşal ni kalagare ni baka aşë ji : ²⁴ « Nadiimanaan pataka. Kaara di in na katim ki in iwoon ði pa? » Kë bateem aji : « *Fëtar a. » ²⁵ Kë aşë ji na baka wal mënþ: « Nakeerin nakakan Fëtar uko unwoon wi Fëtar, naşë nakakan Naşibaði uko unwoon wi Naşibaði. »

²⁶ Kë baanhinan amob Yetu ði nþup ni aþupun ði kadun ki bañaan, bañoñar jibi ateemun, aşë yomp.

Pnaþa ði pkeþ

(Maci 22.23-33; Markut 12.18-27)

²⁷ *Baþaduk balon babi aňog ði Yetu, bukal bajaan baji pnaþa ði pkeþ paanwoo, bahepara aji : ²⁸ « Najukan, *Moyit apiit pa un aji : “Woli ñaañ aka abuk aşin anniimun aşë keþ bë aanduk napoþ, ayeenkan ahar abuk aşin mënþ ahilna abukara bapoþ.” ²⁹ Ubi ka biint paaj na alon banþaarun. Nateek aniim ñaaþ aşë waanja bë aambuki. ³⁰ Natëbantën kë ayeenk ñaaþ akeþ kak bë aambuki, ³¹ nawajantën kak kë ayeenk

✧ 20:17 Kañaam 118.22. * 20:22 Fëtar awoon naşih najeenkal.

ñaat akak akeṭ bē aambuki. Kē biint paaj na alon bukun bti bado han, akeṭ bē baanduk napoṭ. ³² Kē ñaat akak abaañsaan aneem. ³³ Kē hēnkun woli bañaan balun anaṭa ṭi pkeṭ, in akwoon ayin ñaat mēnt, wi buk alon paaj na alon bti baniimulun? »

³⁴ Kē Yetu aṣē ji na baka : « Biint na baat biki umundu wi baji baniimar ; ³⁵ kē biki Naṣibaṭi aklun kaji kē bataan na pnaṭa ṭi pkeṭ kabot kawo ṭi ubida unkmbiin, baankak alun kado kaniimar wal mēnt. ³⁶ Hēnk di di bawoon kak baankak akeṭ, banaan na nwanjut abot awo babuk Naṣibaṭi, wi banaṭiin ṭi pkeṭ. ³⁷ Kē Moyit aṭup bnuura aji bañaan balun kanaṭa ṭi pkeṭ. Ṭi dko di Ulibra wi Naṣibaṭi dankṭiiniyaanun uko wi bgof bankyikun, adu Ajugun aji, “Naṣibaṭi i *Abraham, i *Itaak, na i Yakob.” » ³⁸ Yetu akak aji « Naṣibaṭi awo i bañaan bajeb, aanwo i bankeṭun, ṭiki biint bawajan bukun bti bawo bajeb pa ul. »

³⁹ *Bajukan Bgah balon bajeb bṭup wal mēnt aṣē ji na a : « Najukan, iṭiini bnuura. »

⁴⁰ Kē baankak aṅoom phepara uko ulon.

Krittu awo Abuk Dayiṭ abot awo Ajug Dayiṭ

(Maci 22.41-46; Markut 12.35-37)

⁴¹ Yetu aji kak na baka : « Hum di di ñaan ahilanun kaji *Krittu awo *Abuk Dayiṭ?

⁴² Dayiṭ ṭi uleeful aṭup ṭi uko wi Krittu ṭi Ulibra wi pñaamarēn aji :

“Naṣibaṭi Ajugun aji na Ajugun :

Ṭoon ṭi kañen naan kadeenu

⁴³ *te ndoo ndo baṣooradu,*

ido kapafna baka ihot.”✧

⁴⁴ Dayiṭ aji du'a kaji “Ajugun” hum di di Krittu ahinanun keeri kawo abuk Dayiṭ? »

Nalipariin bajukan Bgah

(Maci 23.1,5-7,14; Markut 12.37-40)

⁴⁵ Jibi bañaan bawoon ṭi ptiinka, kē Yetu aṣē ji na baṭaṣarul : ⁴⁶ « Nalipariin *bajukan Bgah banjaan banal pñaay na imiṣa iyul, kanal banohntēn baka ṭi dko di bañaan, kanal pṭo kadun ṭi itoh iñehanaani, na ṭi iṭij inuura ṭi ṇfettu. ⁴⁷ Baji bade bka bti bi baat bayoṭ, kadaan kajon ṭi pñehan Naṣibaṭi pa pwinana. Naṣibaṭi alun kakob baka kakob kandēmnuṭ maakan! »

✧ 20:43 Kañam 110.1.

21

Uṭen wi ñaat nayoṭ najuuk
(Markut 12.41-44)

¹ Yetu akat kēṣ aṣē win bayok kē bakwat itaka du dko di bajaan bawatna itaka ṭi *Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi. ² Abot awin ñaat nayoṭ alon najuuk kē aṭu da ktaka ktēb ṭaṅ. ³ Kē aṣē ji : « Na manjoonan, dṭupan, ñaat nayoṭ najuuk i awul apelan bañaan bti. ⁴ Banwulun bukun bti bawul itaka yi bawoon baannuma, kē ul ṭi bwaan bi nul aṣē wul itaka bti yi anumiin pa pde. »

Iko inkyuujun kē uba umundu uñogi
(Maci 24.1-2; Markut 13.1-2)

⁵ Jibi bañaan balon bawoon ṭi pmaṭ *Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi aji kanuura, kul na induba inuura inniwnun ka, na iko inuura yi bajaan baṭen pa pñēgna ka, kē aṣē ji : ⁶ « Iko yi naktenun yun, ṇnuur ṇalun kabi, kē nin plaak paankduka kapaf ṭi pṭēnt pa : iko mēnt bti ijot. » ⁷ Kē baṣē hepara aji : « Najukan, lum di di uko wan ukwoon, kē we ukyuujun un kē uko wan uban ṭi pbi? »

⁸ Yetu kē atem baka aji : « Nawutan kadinan baguuran, bañaan baṭum balun kabi na katim ki naan, kaji bawoon *Krittu kabot kaji unuur wi nul uñogi! Nawutan kaṭaṣ baka. ⁹ Woli nalun atiink ṇgut na pgarandēr, nawutan kalēnk. Iko mēnt iwo yi kawo ji umundu ubi udo kaba. Kē umundu uṣē wo uunwo kaba wal mēnt. »

¹⁰ Aji na baka wal mēnt : « Uṭaak unaṭa ugut na uṭaak ulon, pṣih pagut na ploṅ. ¹¹ Mboṣ manṣinṭar maakan, mmaak mwuṭaan na ubon ṇawo ṭi ṇmban ṇloṅ, iko iyibanaan iwo, iko inkwoonun baṭi iwinana.

¹² « Kē ji iko yan bti ibi ido kadolana, bamoban kahajanan, kañooṭan *uruha du itoh iñehanaani, kawatan ukalabuṣ, kañooṭan uruha du kadun ki baṣih na banṭuṅa ṭiki nafiyaarēn. ¹³ Iko yan bti ikdolun naṭup baka uko wi nameen ṭi nji. ¹⁴ Nameen kē naannuma pla uko wi nakyaan kaṭup kayerjanaan ṇleefan : ¹⁵ dlun kawulan uṭup untuṅa wi baṣooradan bawoon baankhil ppok kēme kalaṭ. ¹⁶ Baṣinan na baninan, babuk baṣinan, bayiṭan na banohan, badoo lun kakeeṣaaran, bafin

batum ti an. ¹⁷ Bañaan bti başooran tiki nafiyaarën. ¹⁸ Kë bkow nin baankluñ kade'u. ¹⁹ Natamaan maakan, hënk di nakluñ kakaana ubida wi manjoonan.

Utoka Yerutalem

(Maci 24.15-22; Markut 13.14-20)

²⁰ « Woli nalun awin kë bangoli bafuoy Yerutalem, nameen kë daban ti ptokana. ²¹ Banwoon ti utaak wi *Yuda wal mënť baťiin bamena du inkun iweek, banwoon ti Yerutalem meet baťiin bapën, banwoon du nťeeh wal mënť bawutan kaneej ubeeka, ²² tiki nnuur mënť n'awo ni Naşibaťi akkobun bañaan biki nul banjubanulun, nnuur ni iko impiitaniin bti ikdolaniin. ²³ Nnuur mënť, baat bankwoon na iyin, na bankbootanun bawutan! Pjuuk pweek pawo ti utaak wi, udeeb wi Naşibaťi ubot uwala ti bañaan. ²⁴ Bafin baka na ikej, kamob baka kaya katuh du nťaak bti, banwoon baamme Naşibaťi balun kapoş Yerutalem katok tokan da te wi nwal ni baka n'akbaan.

Yetu aťup jibi Abuk Niiñť aklun kabi ti umundu

(Maci 24.29-31; Markut 13.24-27)

²⁵ « Iko inkyuujun kë *Abuk Niiñť abi iwinana ti unuur, ti pli, na ti njah. Kë ti mboş, bañaan balun kahaajala, kayewla phomp pi bdëk na pi nmaaron. ²⁶ Bañaan balun kakeť palënk, wi bakşalun iko inklun kajotna umundu wi bañaan bafëťun, iko yi baťi ilun kaşınťar. ²⁷ Wal mënť wi wi bakwinun Abuk Niiñť awuj na mnhina na mndëm mnweek ti kanfëluñ. ²⁸ Woli iko mënť ijun pwinana, nahet kakat kës, tiki mbuur mi nan maññogi. »

Uhoñ wi bjaak

(Maci 24.32-35; Markut 13.28-32)

²⁹ Yetu akak ahoñ na baka aji : « Nate-nan bjaak na mnko bti. ³⁰ Woli manjuna jun pťeeñ, naji wonťi naten ma nabi me me kë pti pañogi. ³¹ Kë hënk woli nalun awin iko yan kë ibani, nameen kë *Pşih pi Naşibaťi paban ti pbi. ³² Na manjoonan, dťupan, kawuun ki kaankťep bë iko mënť bti iinwinanaa. ³³ Baťi na mboş n'aba, kë nťup ni naan n'aşë wo n'ankba. »

Nawoon bten

(Maci 24.36-51; Markut 13.33-37)

³⁴ Yetu akak aji : « Nalipariin, nakwut n'haaş ni nan n'aduka ti unoh uweek, na ukuj, na manťaaf mi umundu, nado kaťi unuur mënť ukur kur uťotni'an ³⁵ ji bridiya, tiki unuur mënť uban ti bañaan bti biki umundu. ³⁶ Nawoon bten keeri, nado kañehan Naşibaťi wal undoli, nahilna nabuur ti iko inwoon yi pbi bti, nabot nahilna nanať ti kadun ki *Abuk Niiñť. »

Nnuur n'baañsaani ni Yetu

³⁷ Na pnak, Yetu aji wo du *Katoh Kaweek ki Naşibaťi kajukan, na utejan aşë ya kafër du pnkun pi bajaan bado « Pnkun pi Mnoliwera. » ³⁸ Wal wi nfa mambanan ban, bañaan bti kaşë bi du Katoh Kaweek ki Naşibaťi pa ptiinka.

22

Baťejan baweek na bajukan Bgah batiinkar pa pfin Yetu

(Maci 26.1-5,14-16; Markut 14.1-2,10-11)

¹ Ufettu wi ipoom indať wi bajaan bado *Ufettu wi Mbuur uñog wal mënť. ² *Baťejan baweek na *bajukan Bgah banal pfin Yetu, aşë ti uko wi bañaan bakbiin kado, ukaan kë bakla jibi bakdoli kadoo kafina.

³ Kë uşal wi *Fatana uşë neej ti Yudat, i bajaan bado Itkariyot, anwoon alon ti *banjañan iñeen na batëb. ⁴ Aya du baťejan baweek na baweek biki bangoli bayen *Katoh Kaweek ki Naşibaťi, atiinkar na baka jibi akwuli baka Yetu. ⁵ Balilan fuť aşë dinan pwula itaka. ⁶ Kë ul, aşë la wal wi akwulun baka'a, bë pnťuk pi bañaan paankmaar.

Yetu abomandër na banjañan pa ufettu wi Mnjeeh

(Maci 26.17-25; Markut 14.12-21; nate-nan ti Yowan 13.21-30)

⁷ Ti wal wi *ufettu wi ipoom indať, unuur wi bajaan bafin nkaneel pťejanaan *ufettu wi mnjeeh ubani. ⁸ Kë Yetu aşë yil Fimon Piyeer na *Yowan aji na baka : « Nayaan najun un kañah ki ufettu. »

⁹ Kë başë hepar a aji : « Ŧun di di inaluñ njuñnu ka? »

¹⁰ Kë aşë teem baka aji : « Natenan, woli naneej ti ubeeka, nayit na ñiint alon

ankunjiin pdunk pi meel. Naşaşana, du katooh ki akyaan kaneej, ¹¹ naji na ajug katooh : “Najukan aji : Ƨun di meet di akdeenun pde pi ufettu na başaşarul dawoon?” ¹² Ayuujan du bko duuƧ, meet dhaan danwoon na iko yi naknumiinj bti. Dul di di nakyaan kabomanun n̄hilna n̄de pde pi ufettu. »

¹³ Kē bayaa, aya awin iko bti jibi Yetu ajakun na baka, ašē jun pde.

Kañah kabaañšaani

(Maci 26.20,26-29; MarkuƧ 14.17,22-25; 1 Korint 11.23-26)

¹⁴ Wi wal wi pde ubanun, kē Yetu ašē Ƨo Ƨi umeeša na *banjañanul. ¹⁵ Wi wi ašaan aji na baka : « Djal maakan kade pde pi ufettu* wi na an ji ndo kaneej Ƨi mnhaj. ¹⁶ DƧupan, mēnkak ade pa te wal wi uko wi pde pi pakƧenanun ukdolaniinj du *Pših pi NašibaƧi. » ¹⁷ Ajej pnkalame plon, abeeb NašibaƧi ašē ji : « Nayeenkan pa, nafaashiir ; ¹⁸ dƧupan, mēnkak adaan poot te wal wi *Pših pi NašibaƧi pakbiinj. »

¹⁹ Wi abaan, ašē jej kapoom, abeeb NašibaƧi, akitēš ka awul baka ašē ji : « Uleef naan wii wi, unwulaniinj pa an. Nalunjiinj nado kado hēnk, uwo mnlešan mi naan. » ²⁰ Wi babaan pde, akak ado han na pnkalame aji : « Poot pi pawoon pñaaƧ pi naan pantulun pa an, pi NašibaƧi aƧenanaanun bhojar bhalu. »

Yetu aƧup aji alon Ƨi banjañanul akwaapulun

(Maci 26.21-25; MarkuƧ 14.18-21)

²¹ « Natenan, ñaan anwoon i kawaapēn aƧo na nji Ƨi umeeša wi. ²² Na manjoonan, *Abuk Ñiint awo kakeƧ jibi NašibaƧi ajakun, kē ñaan anšaan awaapa ašē wuƧan! » ²³ Wal mēnt, kē *banjañan bašē wo Ƨi pla ñaan ahon Ƨi baka akdolun uko wan.

In awoonun naweek?

(Maci 20.24-28; 19.28; MarkuƧ 10.41-45)

²⁴ BlaƧar bapēn Ƨi *banjañan kē banal kame i bahilanun kaji awoonun naweek Ƨi baka. ²⁵ Kē Yetu ašē ji na baka : « Baših biki n̄taak baji banotna biki bašihun, kē banšihun bado kē baji badu baka “bado bnuura” ²⁶ Kē ušē paƧ pa an, anwoonun naweek Ƨi

an awo kaƧēp Ƨēp kawo ji anwoonun nam-poƧi, kē ankwulun uworda awo kaƧēp Ƨēp kawo ji ankdolun uko wi uworda ujakun. ²⁷ In adēmnun ba? AnƧoon Ƨi umeeša kēme ankyišulun pde? Mēnt anƧoon Ƨi umeeša a i? Nji kē nšē wo Ƨi ptoofan, ji anklemparun bañaan! »

Uko wi Yetu ahonun banjañan (Maci 19.28)

²⁸ « An nawo na nji wal wi nwoon Ƨi mnhaj bti, ²⁹ kē jibi Paapa awulun pših, hēnk di di nkaan awulan pa. ³⁰ Nalun kade kabot kadaan na nji du pših pi naan, kabot kaƧo Ƨi itij yi pših, kawayēš kntaali iñeen na ktēb ki *Itrayel. »

Yetu aƧup aji Fimon Piyeer alun kapok pme'a

(Maci 26.31-35; MarkuƧ 14.27-31; natenan Ƨi Yowan 13.36-38)

³¹ Kē Yetu akak aji : « Fimon, Fimon, *Fatana añehan pa phil kašint šinƧanan ji n̄deey Ƨi kajeƧ. ³² Kē nji, nšē ñehan NašibaƧi pa iwi, ihilna inaƧ iliint Ƨi pfiyaar. Woli ilun akak Ƨi nji, ktēntēn batēntu. » ³³ Kē Fimon Piyeer ašē ji na a : « Ajugun, woli uwo pya ukalabuš kēme woli udoo wo pkeƧ na iwi, nji wi. » ³⁴ Kē Yetu aji na a : « Fimon Piyeer, dƧupu, ji uguk udo kahaan n̄ta di, ipok pme'ēn nyaaš n̄wajanƧ. »

Umbootu, umañ na kej

³⁵ Kē Yetu ašē hepar *banjañan aji : « Wi mbiinj ayilan bē naantij nin umbootu, nin umañ, nin iŧapaat, nawaan uko ulon i? » Kē bateem aji : « Nin ukoolan. » ³⁶ Wi wi ašaan aji na baka : « Kē hēnkun, ankaan umbootu awo kajej wa, na ankaan umañ, kē anwoon aanka kej, awo kawaap umanta wi nul, kanug ka. ³⁷ DƧupan, uko wi Ulibra wi NašibaƧi uƧupun uwo kadolana Ƨi nji : “BaƧu'a na bado buƧaan.” » ³⁸ Başaşarul bajaka wal mēnt: « Ajugun, ikej itēb yii yi. » Kē ateem baka aji : « Ukēši. »

Yetu añehan NašibaƧi du pnkun pi mnoliwera

(Maci 26.36-46; MarkuƧ 14.32-42)

³⁹ Yetu apēn aya du Pnkun pi Mnoliwera jibi ajonun kado. Başaşarul kē baya na a. ⁴⁰ Wi abanun du dko mēnt ašē ji na

* 22:15 Pde mēnt paji palešan wal wi NašibaƧi abuuranut bayuday pjuuk du Ejiptu.

baka : « Nadoon kañehan Naşibaţi nawutna kajot  i kaguuru. » ⁴¹ Wi wi a aan aduk baka bti su a e  up a ehan Naşibaţi ⁴² aji : « Paap, woli  nali, klowanaan mnhaj mi. K  m nt  nal wi naan u aan awo kadolana, wi nu wa. » ⁴³ [Wal m nt, k  *uwanjut wi Naşibaţi ulon u e p n  i kadunul pa pt nt na. ⁴⁴ Yetu ahaajala maakan, a e  ehan Naşibaţi maakan. Uyikaj wi nul udoo kak ji p naak ajat.]

⁴⁵ Wi Yetu a ehanun Naşibaţi aba, a e na a, akak du ba aşarul, a  nk baka k  bak oy nt, banoor maakan  iki bajoo ani. ⁴⁶ K  a e ji na baka : « we ukaan k  nak oy nt ba? Nana iin na ehan Naşibaţi, nawutna kajot  i kaguuru. »

Bamob Yetu

(Maci 26.47-56; Markut 14.43-49; natenan  i Yowan 18.3-11)

⁴⁷ Yetu ahum ka iini, k  pntuk pi ba naan pa e wuj. Yudat, alon  i *banja an i een na bat b k  awo  i kadun ki baka. Abi a og Yetu pa pmooka. ⁴⁸ K  Yetu a e ji na a : « Yudat, imook mook *Abuk  iint kawulna'a! » ⁴⁹ Wi banwoon na Yetu bawinun uko unkbomand run a e ji na a : « Ajugun,  tib baka na ikej? » ⁵⁰ K  alon  i baka ap enan kej atib afal kaba  kadeenu ki nalempar *na ih i ba enan. ⁵¹ K  Yetu a e  iini na baka aji : « Na a aan. » Wi wi a aan aban kaba  ki  iint un ajeban ka.

⁵² Yetu a iini wal m nt na *ba enan baweek, na baweek biki bayen *Katoh Kaweek ki Naşibaţi na bantohi bambiin pmoba aji : « Dwo nado bu aan i, k  nado bi pmob n na ikej na induk? ⁵³ Dji kawo na an  nuur bti du Katoh ki Naşibaţi, k  naando na pmob n. K  wal wi u e wo wi nan, wi ba naan biki utejan bajaan bana a. »

Fimon  iyeer apok aji aamme Yetu

(Maci 26.57-58,69-75; Markut 14.53-54,66-72; natenan  i Yowan 18.12-18,25-27)

⁵⁴ Bamob Yetu wal m nt a e  oo a aneejan du katoh ki *na ih i ba enan. Fimon  iyeer k  a e low du kafet a a a. ⁵⁵ Batehan bdoo  i ptoof pi blay k  ba naan ba o afooy ba at ma, k  Fimon  iyeer akak a o da. ⁵⁶  aa  nalemp alon awina k  a o a og bdoo

; k  a e tena bnuura a e ji : «  iint i kak awo na a! »

⁵⁷ K  Fimon  iyeer a e la a aji : «  aa u, m mme'a » ⁵⁸ Ba o bti su, k   iint alon akak awina, aji : « Iwi kak iwo alon  i baka! »

K  Fimon  iyeer ateema aji : « A-a, m nwo na baka. » ⁵⁹ Ba o uko ji uwoori, k  alon akak a up aji : « Natenan, manjoonan ma,  iint i awo na a, adoo wo i *Galilay. »

⁶⁰ K  Fimon  iyeer ateem aji : « Iwi, m mme uko wi ikjakun. »  i dko m nt, wi ak iiniin, k  uguk u e haan. ⁶¹ K  Ajugun a e kok aten Fimon  iyeer. Wi wi a aan ale  u up wi Ajugun abiin a upa : « Fimon  iyeer, d upu, ji uguk udo kahaan n a di, ipok pme' n nyaa   wajan . » ⁶² Wi wi Fimon  iyeer a aan ap n bdig, awooni maakan.

Bakob Yetu abot akara

(Maci 26.67-68; Markut 14.65)

⁶³ Bankyenun Yetu bawo  i pben a, abot akoba. ⁶⁴ Baji bawuna k   ka e hepara kaji : « In akobiin? Iwi *Na upar Naşibaţi,  upan  aan ankobiin! » ⁶⁵ Bakak akara, ikar itum ilon kak.

Ba oo  Yetu uruha wi bayuday

⁶⁶ Wi unuur ujintun, bantohi *bayuday, *ba enan baweek na *bajukan Bgah k  ba e yitiir. Bado k  ba ij Yetu  i kadun ki baka, ⁶⁷ a e ji na a : « Woli iwo Kritt , k upun. »

K  ateem baka aji : « Woli d upan, naankfiyaar, ⁶⁸ k  woli dheparan uko ulon, naankteem n. ⁶⁹ K  h nku  *Abuk  iint a e  o du ka en kadeenu ki Naşibaţi anhiniin iko bti! »

⁷⁰ Wal m nt, k  bukal bti ba e ji : « Iwoon Abuk Naşibaţi keeri? »

K  ateem baka aji : « Na upi, dwo a. »

⁷¹ K  ba e ji : «  kak anuma alon a upun i? Un  i iba un  tiinkna wa  i mntumul! »

23

Ba oo  Yetu du Pilat

(Maci 27.1-2,11-14; Markut 15.1-5; natenan  i Yowan 18.28-38)

¹ Wi wi ba naan bti ban oon *uruha wi *bayuday ba aan ana a, a oo  Yetu du kadun ki *Pilat. ² Bajun ptapara aji : «    nk  iint i k  awo  i pyewl n ba aan biki utaak ; aji ji na baka bawut pluk *Fetar

naših najeenkal daaşa, abot aji ul ti uleeful awoon *Krittü, naših. » ³ Kë Pilat aşë hepar Yetu aji : « Iwi, iwoon naših i bayuday i? » Kë Yetu ateema aji : « Iwi, Ijakun han. » ⁴ Kë Pilat aşë ji na *baţenjan baweek, na pntuk pi bañaan: « Mënwin uko ulonj unkaan nji ñiintj i aduknaanaa. »

⁵ Kë başë taman maakan aji na a : Awuuk bañaan bapataţa na pjukan pi nul, ajunna du *Galilay, aţepna Yuda, aşë bi hënkun te ti. ⁶ Wi Pilat atiinkun uko wan aşë hepar aji : « Ñiintj i awo i Galilay i? » ⁷ Kë wi ameen kë awo i utaak wi *Herod aşihun, kë aşë do kë bañooţa Herod anwoonj ti Yerutalem tunj nnuur mënjan nunj.

Bañoof Yetu du kadun ki Herod

⁸ Wi *Herod awinunj Yetu aşë lilan maakan, anjal undiimaan pwin Yetu, tiki atiink kë baktiiniyaan iko yi adolonj, abot anjal kawina ado mlagre mlonj. ⁹ Herod awo ti phepar Yetu iko itum, kë apok pteema. ¹⁰ Wal mënţ kë *baţenjan baweek na *bajukan Bgah başë huuran iko yi baktaparulunj. ¹¹ Wi wi Herod na bangoli biki nul bajununj pbenj Yetu akowandëna, aşë woharëna kamişa ki naših. Bakakana du Pilat. ¹² Herod na *Pilat bambiinj aşoorad, kë bakak unuur mënţ banoh.

Bañaan baji na Pilat awutan Barabaat

¹³ *Pilat ado kë badu *baţenjan baweek, baweek biki *bayuday na bañaan bti, ¹⁴ aşë ji na baka : « Natijën ñiintj i, aji awo ti pyewlën utaak, kë nhepara ti kadunan, awo mënwin nin uko ulonj ti iko yi nataparulunj. ¹⁵ *Herod kak aanwin nin uko ulonj wi adoonj, wi akakanunj nja a. Nawini, ñiintj i aando do nin uko ulonj unkeşun akeţ. ¹⁶ Ddo bakoba başë bawutana. » ¹⁷ [Ufettu undoli *Pilat aji wo i pwutan pa baka nakalabuş alonj.]

¹⁸ Kë başë huuran bukal bti aji afinj Yetu aşë wutan Barabaat! ¹⁹ Barabaat awo wal mënţ ukalabuş tiki ayewlën ubeeka abot afinj ñaanj.

²⁰ Kë Pilat anjalunj pwutan Yetu akak aţiini na baka. ²¹ Kë bakhuuranaara huuran aji : « Pañana! Pañana! » ²² Kë akak

aţiini na baka uyaaş uwajanţën aji : « we wi ñiintj i adolonj uwuţaan ba? Mënwin nin uko ulonj unkeşun bafina, ddo bakoba kaşë kawutana. » ²³ Kë bukal başë huuranaara huuran maakan ahepar bapaña, kë pnaat pakdëma dëm ²⁴ te kë Pilat adoo dinan baka uko wi baheparunj. ²⁵ Awutan ñiintj i bakheparulunj, i bawatunj ukalabuş tiki ayewlën utaak abot afinj ñaanj. Wi wi aşaan awutar baka Yetu badola uko wi banjalunj.

Yetu awo ti bgah bi mnhaj

²⁶ Wi bakyaan na Yetu, bamob ñiintj alonj i katim ki Fimonj, i ubeeka wi Kuren anwooni uţeeh, aţu'a pkuña krut ti kafetj ki Yetu. ²⁷ Pntuk pweek paţaşa, na baaţ balonj bankunjinj iñen abot aţëga. ²⁸ Kë Yetu aşë kok aji na baka : « An baaţ biki Yerutalem, nawutan kawooni pa nji! Nadoon kawooni pa nleefan na babukan! ²⁹ Nnuur nabi ni baklunj kado kaji : “Banuurandëni, baaţ banwoonj baanhil pbuk, na iyinj inwoonj iimbuki, na mnwil manwoonj maambootani!” ³⁰ Wal mënţ bañaan bado kaji na inkunj iweek ijotna baka, kaji na inkunj impoţi imoy baka! » ³¹ Woli bado bmul bñow hënk, hum di di baklunj kado na bkay*? » ³² Baţij kak bado buţaan batëb pa pya kafinj na Yetu.

Yetu apañanaa

³³ Wi babanunj du dko di bajaan bado « Kaheem ki bkow » aşë pañ Yetu da, ul na bado buţaan batëb bukunj, alonj ti kañenul kadeenu, alonj ti kamayu. ³⁴ [Kë Yetu aşë ji : « Paap, miirën baka : baamme uko wi bakdolunj. » Bangoli bafaaşir imişa yi nul wi badolonj kanunj na mmlaak katenna uko wi andoli akyitanaanunj.]

Babenj Yetu abot akara wi awoonj ti krut

³⁵ Bañaan babi anaţ bten. Kë baweek biki baka, başë beña aji : « Abuuran balonj, abuuran uleeful, woli awo *Krittü i Naşibaţi adatunj! » ³⁶ Bangoli kak babeña : baji bañoğa kawula poot ptaakţaan, ³⁷ kaşë ji na a : « Woli iwo naših i *bayuday, buuraan uleefu! » ³⁸ Bapiitj ti bkowul duuţ ti krut aji : « I, AWOONJ NAŞIH I BAYUDAY. »

✧ 23:30 Hotey 10.8. * 23:31 Başal aji Yetu awoonj bmul bñow, kë banwoonj ti pjuban bawoonj bmul bkay.

³⁹ Alon ți bado buțaan i bapanuñ ți krut awo ți pkar Yetu aji na a : « Iinwo Krittu i? Buuraan uleefu ikuț ibuuranun. » ⁴⁰ Kē natēbantēn așē noman na atēntul un aji na a : « Iindo ji kți Nașibați, te bawo ți pdolu uko unnaamuñ na wi bakdoluluñ! ⁴¹ Uliñ liñ pa un, nwo ți pluk buțaan bi ndolun ; kē ul așē wo aando nin buțaan blon. » ⁴² Wi wi așaan aji : « Yetu, luñi ileșēn, woli ilun abi na pșih pi nu. » ⁴³ Kē Yetu așē teema aji : « Na manjoonan, dțupu, nța di, iwo na nji du bați. »

Pkeț pi Yetu

(Maci 27.45-56; Markut 15.33-41; natenan ți Yowan 19.28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ți udiin unuur, unuur umara mara awunana, kē bdēm bawala ți umundu bti, ado nwoori nwanj. Wi wi blaañ bkēm maakan banjaan baneenan bañaan pneej du *dko dyimanaan maakan di Katoh Kaweek ki Nașibați batowiin ți ptoof. ⁴⁶ Kē Yetu așē do pdiim pweek aji : « Paap, dkakan uhaaș wi naan ți iñen yi nu. » Wi ajakuñ han, așē jēmșa. ⁴⁷ Nașih i bangoli iñeen-week baromen awin uko unțepun așē dēman Nașibați aji : « Na manjoonan, ñiint i awo natool! » ⁴⁸ Wi Bañaan batum bambiin pten bawinuñ uko unțepun, bațiis, așē kuña iñen. ⁴⁹ Banoh Yetu bti na baat bangakandēranuñ na a du *Galilay banat alow aten.

Umoy wi Yetu

(Maci 27.57-61; Markut 15.42-47; natenan ți Yowan 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Ñiint alon i katim kawoon *Yotef, anwoon i ubeeka wi *bayuday wi bajaan bado Arimati, awo da wal mēnt, awo ñaan najoob bkow, natool. Awo ți pyoonk ubi wi Pșih pi Nașibați. Awo ți bañaan banjaan bațo kawayēș du *uruha wi bayuday așē wo aandinan ți uko wi bawayēș bandukiin badinanuñ abot ado. ⁵² Yotef aya du Pilat, ahepara puum pi Yetu. ⁵³ Awalan puum ți krut, abootan pa na blaañ bi ifaal așē neejan pa ți bhēr blon bi bajipuñ ți kaban ki plaak, bhēr bi bawoon baambaan kamoya nin ñaan. ⁵⁴ Unuur wi pbomandēr wa, Țiki *unuur wi pnoorfēn wi bayuday uñogi. ⁵⁵ Kē baat banwoonuñ *Galilay na Yetu bașē țaș Yotef, baya, aten bhēr, awin jibi

babēkani puum. ⁵⁶ Wi wi bakakuñ ubeeka pboman ukēra na ukēra ujuñ ulil pțekēñ wi bayuday bajaan bakēr ți puum. Ți *unuur wi pnoorfēn wi bayuday, kē banoorfēni, Țiki hēnk di bgah bajakuñ.

24

Yetu anața ți pkeț

(Maci 28.1-10; Markut 16.1-8; natenan ți Yowan 20.1-10)

¹ Na nfa kub, ți unuur unțasuñ *unuur wi pnoorfēn, baat baya du bhēr, ațij ukēra wi babomanuñ na ukēra ujuñ ulil pțekēñ. ² Bațenk kē plaak pweek maakan pandētnuñ plēman pi bhēr kē pakēlanaa, awo ți kaban. ³ Baneej, așē wo baantēnk puum pi Yetu Ajugun da. ⁴ Bañojar, baamme uko wi bakdolun, kē biint batēb banwohariin imișa inknuuruñ bașē pēn awinana ți kadun ki baka. ⁵ Balēnk maakan, așē juț, kē biint bukuñ bașē ji na baka : « Nabaa la we ñaan najeb ți bankețun ba? ⁶ [Aanwo ți, Nașibați anațana ți pkeț.] Naleșan uko wi abiin ajakan wi ahumuñ du *Galilay. ⁷ Ațini na an aji *Abuk Ñiint awo i kawulana du bado buțaan, kapañana ți krut, kașē kanața ți pkeț unuur uwajantēn. » ⁸ Kē bașē leș nțup ni Yetu.

Banjañan bapok pfiyaar uko wi baat bațupuñ baka

⁹ Wi baat bawoonuñ bhēr, bakakalēș iko mēnt bti *banjañan iñeen na alon na bandukiin bti. ¹⁰ Baat mēnt bawoon *Mariya i ubeeka wi Magdala, Yowana, na Mariya anin Yakob. Baat bangakandēruñ na baka bakak ațup wa banjañan ; ¹¹ kē bukal bașē nuñ kē babura țupa țup, baanfiyaar baka.

¹² [Kē Fimon Piyeer așē nața wal mēnt ați te du bhēr. Ajin aten, așē winaara ilaañ țañ, wi wi akakuñ katohul añojar ți uko unțepun.]

Bațasar Yetu batēb bankyaan untanka wi Emayut

(Markut 16.12-13)

¹³ Ți unuur mēntan, bațasar Yetu batēb bațool pya untanka wi Emayut unlowiiruñ na Yerutalem uko ji nwoori nțēb ni poș. ¹⁴ Bawo ți ptiiniyaan iko intēpuñ. ¹⁵ Wi bakțiiniin, alațar, kē Yetu ți uleeful așē ñog

baka agakandër na baka, ¹⁶kë uko ulon uşë neenan baka pyikrëna. ¹⁷Yetu kë aşë ji na baka : « we wi nabaan aţiiniyaan hënk wi nakpoşun ba? »

Kë banaţ, ajooţan. ¹⁸Alon ţi baka anwoon katim ki Kleyofat kë aşë ţiini na a aji : « Un-aam iwoha aloolan, anwoon ţi Yerutalem anwoon aamme uko unţepun ţi nnuur nji! » ¹⁹Kë atëem baka aji : « We ula ba? » Kë baji na a : « Uko wi Yetu i ubeeka wi *Nataret! Abi wo *Naţupar Naşibaţi anhiniin, ţi udo na uţup ţi kadun ki Naşibaţi na ki bańaan bti. ²⁰*Baţenjan baweek biki nun, na baweek biki nun bawula kë baţu'a pkeţ, apana ţi krut. ²¹Nbi haţ aji ul awoon i kabuuran *Itrayel, kë iko yan bti işë do hënkun nnuur nwanjanţ nji iţëpi. ²²Baaţ balon banwoon na un, kë başë nõnarënun maakan na manjoonan. Baya na nfa kub du bhër, ²³kë wi bawoon baanwin puum pi nul, aşë wuğşa. Bajakun aji nwanjut nado pën awinana ţi kadun ki baka aji awo najeb. ²⁴Balon ţi un baya du bhër, aţënk kë bawo jibi baat baţupun baka ; kë ul, başë wo baanwina! »

²⁵Wal mënţ kë Yetu aşë ji na baka : « An bawaan nşal, naji nanoom ţi pfiyaar iko bti yi baţupar Naşibaţi bajakun! ²⁶*Krittu aanwo i lah kahaj hënk i, ji abi ado kaneej du mndëm? » ²⁷Wi wi aşaan ajunna ţi uko wi *Moyit apiitun, aţiiniyaan uko wi Baţupar Naşibaţi bti, aţëpna ţi Ulibra wi Naşibaţi apiban baka uko wi baţupun ţi a.

²⁸Wi bańogun ufëţ wi bawoon i pya, kë Yetu aşë awo ji nńaan ankyaan na bgahul. ²⁹Kë başë dabëra aji na a : « Ţoon na un, unuur uyobi, utejan udobi ban ban. » Kë aneej aţo na baka. ³⁰Wi wi aşaan aţo ţi umeeşa na baka, ajej kapoom, abeeb Naşibaţi, aşë kitëş ka awul baka. ³¹Wal mënţ kë këş kaşë haabşa na baka kë bayikrëna, wi wi aşaan ayon ţi kadun ki baka. ³²Kë başë ţiini bukal bukal aji : « Nëntiink lah mnlilan ţi iţëbun i, wi akţiiniin na un du bgah abot apibanun Ulibra wi Naşibaţi? »

³³Banaţa ţi dko mënţ akak Yerutalem. Baya ţënk da *banjańan ińeen na alon banwoyi da na batënt baka, ³⁴kë bakţiini aji : « Ajugun anaţa ţi pkeţ na manjoonan, apën awinana ţi kadun ki Fimonj! » ³⁵Kë bukal

başë kakalëş uko unţepun ţi bgah na jibi bayikrënuj Yetu wal wi akiteşun kapoom.

Yetu apën awinana ţi kadun ki banjańan (Maci 28.16-20; Markut 16.14-18; natenan ţi Yowan 20.19-23; Ulemp wi Banjańan 1.6-8)

³⁶Bahum kaţiini, kë Yetu ţi uleeful aşë pën ţi ptoof pi baka aji : « Bnuura bawo na an. » ³⁷Balënk maakan, ţiki başal aji bawin ujurte. ³⁸Kë Yetu aşë ji na baka : « we ukaan kë nayewlaa ba? We ukaan kë nawo na nşal nţëb ţi iţëb yi nan ba? ³⁹Natenan ińen na ihoţ yi naan : Nji a na manjoonan! Nabanaan, naten, ujurte uunji uka uleef utënt wi, upaţ na nji, jibi nahilanun kawin. » ⁴⁰[Aţiini han aşë diiman baka ińen na ihoţ yi nul.] ⁴¹Kë jibi bawoon ţi mnlilan abot ańonar, ukaan kë baanhilan afiyaar, kë aşë hepar baka aji : « Nawo na uko ude ţi i? » ⁴²Kë bawula uţëb wi batooowun. ⁴³Ajej wa, ade ţi kadun ki baka.

⁴⁴Wi wi aşaan aji na baka : « Wi nhumun na an, nţup nji, nji nji nţupananj : Uko wi Ulibra wi Naşibaţi ujakun ţi nji ţi dko di *Moyit apiitun, na di *baţupar Naşibaţi bapiitun, na ţi Iyeeh yi pńaamarën Naşibaţi, iko mënţ bti iwo yi kadolana. »

⁴⁵Wal mënţ kë aşë haabëş baka nşal bahilna bayikrën uţup wi Ulibra wi Naşibaţi. ⁴⁶Aji na baka : « Uko wi bapiitun wii wi : *Krittu awo i kahaj, kabot kanaţa ţi pkeţ unuur uwajanţën. ⁴⁷Bańaan bawo kaţup ţi katim ki nul ţi bańaan biki nńaak bti, kajunna ţi Yerutalem, kaji na baka bawut pjuban, baţëlëş nşida, Naşibaţi ahilna amiir baka ipekadu. ⁴⁸Nawo bamaar biki iko mënţ bti. ⁴⁹Kë nji ţi uleef naan, nşë lun kawulan uko wi Paapa ahonun. An, nadukiin ţi ubeeka te wal wi naktumun na phina panwoonun baţi. »

Yetu apaya baţi (Markut 16.19-20; natenan ţi Ulemp wi Banjańan 1.9-11)

⁵⁰Wi wi Yetu aşaan aya na baţaşarul te ufëţ wi Betani, aşë tar ińen, ańehan Naşibaţi awul baka bnuura bi nul. ⁵¹Wi akdolun han, aşë duk baka, adeenana du baţi. ⁵²Bukal, kë başë dëmana, aşë kak Yerutalem,

atun na mnlilan. ⁵³ Baji babi duka duka
kadëman Naşibaţi du katoñ kaweeek ki nul.

Uṭup Ulil Unuura wi Yowan apiitun

Uṭup ujuni

Ulilbra wi uwo Uṭup Ulil Unuura wi Yowan apiitun. Aṭup ṭi ulibra wi uko wi Yetu adolon ṭi mboṣ na uko wi ajukanun bañaan, na pkeṭul na pnaṭa ṭi pkeṭ pi nul. Yetu aṭup bañaan na mnhina, ajeban bamaakal, adook nṭaayi akuṭ ado iko itum maakan iñonjarënaan ṭi kadun ki bañaan. Ulilbra wi Yowan apiitun uunaam maakan na ṇi bi Maci, Markuṭ na Luk. Yowan aṣal kë bañaan biki apiitun ulibra wi bame ṇilbra mënṭ na iko yi Yetu aṭupun da na iko yi adolon. Uko mënṭ ukaan kë aampiit iko yi bi Maci, Markuṭ na Luk bapiitun.

Yowan aṭup ṭi ujuni wi ulibra wi nul ñaan i Yetu awoon. Aṭup aji Uṭup wi Naṣibaṭi ubiin ṭi umundu wi akak ñaan najën. Yetu ado iko iñonjarënaan itum bañaan bahilna bayikrën kë ul awoon Naṣih i Naṣibaṭi atarun adat aji ul akbuuranun bañaan. Uko unkaan kë Uṭup Ulil Unuura wi Yowan upaṭ na ṇi bandukiiṇ wii wi : « Yowan akakalëṣ iko ilon yi Yetu aṭupun inkdiimanun kë awo i Naṣibaṭi : Yetu aṭup aji ul awoon bjeehi bi umundu, pde panjaan pawul ubida, meel manjaan manwul ubida, plëman pi ṇkaneel ṇmpoṭi ṇaktëpnun, nayafan nanuura, bko bdolni ubiñu. Aji kak ul awoon bgah, manjoonan na ubida, kë aji naṣan bañaan ṭi pkeṭ kawul baka ubida.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pdëman Uṭup (1.1-18)
2. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (1.19-34)
3. Yetu adat baṭaṣarul bateek (1.35-51)
4. Yetu ado nyaaṣ paaj na ulon iko iñonjarënenun bañaan (2.1-12.50)
5. Kanëm kabaañṣaani ki Yetu ṭi mboṣ: pwayëṣ pi bawayëṣulun na pkeṭul (12.1-19.42)
6. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (20.1-10)
7. Yetu apën awinana ṭi kadun ki baṭaṣarul (20.11-21.25)

¹ Du ujuni anwoon Uṭup ado bi wo'a wo, awo du Naṣibaṭi abot awo Naṣibaṭi.

² Anwoon Uṭup awo na Naṣibaṭi du ujuni.

³ Naṣibaṭi aṭëpna ṭi a aṭak iko bti ; ṭi iko bti inṭakaniin nin kalon kaantakana bë kaantëpna ṭi a. ⁴ Ṭi ul di di ubida upënnun, kë ubida mënṭ uwo bjeehi pa bañaan. ⁵ Bjeehi bajeehan du bdëm, kë bdëm baanwun* ba.

⁶ Ubi ka ñiinṭ alon i Naṣibaṭi ayilun ; katimul kawo Yowan†. ⁷ Abi kaṭup uko wi ameen bti ṭi bjeehi, bañaan bti baṭëpna ṭi a bafiyaar. ⁸ Mënṭ Yowan ṭi uleeful awoon bjeehi ; abi bi ṭañ kaṭup uko wi ameen ṭi bjeehi. ⁹ Bjeehi mënṭ bawoon na manjoonan bjeehi bambiin ṭi mboṣ kajeehan bañaan bti.

¹⁰ Anwoon Uṭup adobi wo'a wo ṭi mboṣ, kë Naṣibaṭi abot aṭëpna ṭi a aṭak ma, kë bañaan biki mboṣ baṣë wo'a wo baamme'a. ¹¹ Abi ṭi katoh ki nul, kë bañaan biki nul baṣë wo baandi'a. ¹² Kë bañaan bti banṣaan adi'a, afiyaara, aṭen baka kë bahinan pwo babuk Naṣibaṭi. ¹³ Mënṭ ṭi pñaak këme ṭi ñiinṭ na ñaaṭ këme ṭi uko wi ñiinṭ aṇalun wi wi bawoonun babuk Naṣibaṭi. Naṣibaṭi ul ṭi uleeful adolon kë bawo babukul.

¹⁴ Anwoon Uṭup akak ñaan najën abi afëṭ na nja, kë ṇṣë win mndëm mi nul, atum na bnuura abot atum manjoonan. Aṣin awululun mndëm mënṭ ul anwohan aloolan i abukun ṭañ. ¹⁵ Yowan aṭiiniyaan uko wi nul aji : « Ul i i nji njakun aji : “Ankmbiin ṭi kafëṭ naan, ajotën kadun ṭiki, ji mbi ndo kawo, ado bi wo'a wo.” » ¹⁶ Na manjoonan nja bti ṇji nyeenka yeenk ṭi bnuura btum banwoon ṭi a. ¹⁷ Nyeenkna bgah ṭi *Moyit, kë bnuura na manjoonan manṣë biina ṭi Yetu Krittü. ¹⁸ Nin ñaan aambaan kawina Naṣibaṭi. Abukul i akaan anwoon Naṣibaṭi, ankabun ṭi Aṣin, ameeṭanulun.

Uko wi Yowan nabattaar aṭupun ṭi bkowul (Maci 3.1-12; Markuṭ 1.1-8; Luk 3.1-18)

¹⁹ Uko wi Yowan ajakun wii wi, wi baweeṭ biki bayuday banwoon Yerutalem bayilun baṭenṇan Naṣibaṭi na bañaan balon banjaan balemp du *Katoh Kaweeṭ ki Naṣibaṭi kë baya hepara ñaan i awo i.

* 1:5 Kë bdëm baanwun ba : Balon baṣal aji kë dko di daji : kë bdëm baandi ba, këme kë bdëm baanyikrën ba. † 1:6 Yowan : Baṭiiniyaan ṭi Yowan Nabattaar.

20 Aampok pteem baka, abi ɕup ɕup baka ajinɕan aji : « Mēntɕ nji dwoonɕ Krittɕ. »

21 Kē bateema aji : « Iwo in keeri? Iwo *Eli i? »

Kē aji na baka : « Mēnwɔ Eli. »

Kē bakak ajaka : « Iwoonɕ *Naɕupar Naɕibaɕi i? »

Kē aji : « A-a. »

22 Kē baɕē ji na a : « ɕupun keeri ñaanɕ i iwoonɕ ŋhilna ŋya ŋɕup banyilunɕ un. We wi wi iktɕupunɕ ɕi iwi? »

23 Kē ateem na ŋɕup ŋi *Itayi Naɕupar Naɕibaɕi aji : « Nji, dwoonɕ: *pdiim pankhuuranunɕ du *pndiiɕ aji : "Nadolan bgah bi Ajugun bawo btool."* »*

24 Bayili bukuɕ bawo *bafaritay. 25 Bakak ahepar Yowan kak aji : « Kē we ukaanɕ kē ikbattaar wi iwoonɕ iinwo Krittɕ, iinwo Eli, iinkak awo Naɕupar Naɕibaɕi? »

26 Kē ateem baka aji : « Nji dbattaar na meel, kē alonɕ aɕē wo ɕi ptoofan i nawoonɕ naamme, 27 ankmbiinɕ ɕi kafetɕ naan, i nji ndoonɕ awo mēññoom kanɕup pfēnɕa iɕapaat. »

28 Uko mēntɕ uɕēpna du Betani du plut pi bdēk bi Yordan, dul di Yowan akbattaaraanunɕ.

Uko wi Yowan Nabattaar aɕupunɕ ɕi Yetu

(Maci 3.13-17; Markuɕ 1.9-11; Luk 3.21-22)

29 Wi unuur ujintɕunɕ, Yowan awin Yetu kē akbi, kē aɕē ji : « Anwoonɕ unkaneel wi bɕeɕan wi Naɕibaɕi unkmpeenanunɕ pekadu di umundu awi. 30 Uko wi nul wi wi nji kaɕiiniyaanunɕ wi njakuɕ: “Ñiintɕ ankmbiinɕ ɕi kafetɕ naan ajotēn kadun, ɕiki, ji mbi ndo kawo, adobi woho wo.” 31 Nji ɕi uleef naan, mēmbi me'a, kē pdola ameeɕana ɕi bañaanɕ biki Itrayel, pakaanɕ kē mbi abattar na meel. »

32 Yowan aɕup ji ñaanɕ namaar aji : « Dwin *Uhaaɕ wi Naɕibaɕi kē uwala ɕi a awo ji ubalab ufaatal abi aɕo ɕi a. 33 Mēmbi me'a, kē anɕaanɕ ayilēn aji mbattaar na meel aɕē jakēn aji : “Ñaanɕ i ikwinunɕ Uhaaɕ wi naan uwala ɕi a ubot uɕo ɕi a, unɕ mēntɕan akbattaaranunɕ na Uhaaɕ wi naan.” 34 Kē nji nɕē win abot aɕup kē i mēntɕ awo Abuk Naɕibaɕi. »

Baɕaɕar Yetu bateek

35 Wi unuur ujintɕunɕ, Yowan akak awo da na batēb ɕi baɕaɕarul. 36 Awin kē Yetu aktēp kē aɕē ji : « Anwoonɕ unkaneel wi bɕeɕan wi Naɕibaɕi i i. » 37 Baɕaɕarul batēb bukuɕ batiink uko wi ajakuɕ aɕē ɕaɕ Yetu. 38 Yetu akok awin kē bakɕaɕa aɕē ji na baka : « We wi naklaanɕ ba? »

Kē bateem aji : « Rabi, ɕunɕ di di iwoonɕ ba? » Rabi dawoonɕ najukan.

39 Kē aji na baka : « Nabiin naɕē nawin. » Kē baya ame dko di awoonɕ, aɕo na a unuur mēntɕ. Nwoori ŋbaakēr ŋi utaakal ŋakyaanɕ pban wal mēntɕ.

40 Andre aɕa Fimonɕ Piyeer awo alonɕ ɕi batēb bantiinkunɕ uko wi Yowan ajakuɕ aɕē ɕaɕ Yetu. 41 Adun awin Fimonɕ naweekul aji na a : « Nwin Meɕuwa. » Meɕuwa dawoonɕ Krittɕ. 42 Añooɕa du Yetu. Yetu ajabana kēɕ aɕē ji : « Iwoonɕ Fimonɕ abuk Yowan, hēnkunɕ ido kadu'ana Kefat. » Kefat dawoonɕ Piyeer‡.

43 Wi unuur ujintɕunɕ, Yetu aɕu na pya utaak wi *Galilay. Aya awin da Filip aji na a : « ɕaɕaan! » 44 Filip awo i Bettayida, ubeeka wi bi Andre na Piyeer. 45 Kē Filip aya awin Natanayel aji na a : « Nwin ñaanɕ i Moyit aɕiiniyaanunɕ ɕi Ulibra wi Bgah, i baɕupar Naɕibaɕi bandukiinɕ bakaanɕ aɕiiniyaan! Yetu i Nataret a, abuk Yotef. »

46 Kē Natanayel aɕē hepara aji : « Uko ulonɕ unuura uhil kapēnna du Nataret i? »

Kē Filip ateema aji : « Biini, iwin. »

47 Yetu awin kē Natanayel akbi ɕi a, aɕē ji : « Abuk Itrayel na manjoonan akbiinɕ hēnk, aamme kalagare. »

48 Natanayel kē aɕē hepara aji : « ɕunɕ di imeennunɕ ba? »

Kē Yetu ateema aji : « Ji Filip abi ado kadu'u, wi iwoonɕ du bfig uɕeeh, dwinu. »

49 Kē Natanayel aɕē ji na a : « Rabi, iwo Abuk Naɕibaɕi, iwo naɕih i *Itrayel. »

50 Kē Yetu ateema aji : « Ifiyaar ɕiki djaku dwinu wi iwoonɕ du hko uɕeeh. Ilunɕ kawin iko indēmunɕ apel yi iwinunɕ nɕa. »

51 Wi wi aɕaanɕ aji : « Na manjoonan, dɕupan, nalunɕ kawin baɕi bahaabēɕa,

* 1:23 Itayi 40.3. ‡ 1:42 Kefat, Piyeer : ɕi uɕup wi baramayenɕ Kefat dawoonɕ plaak ; ɕi uɕup wi bagrek Piyeer dawoonɕ kak plaak.

ŋwanjut ŋabot ŋado kapaya, kawala ti *Abuk Niint. »

2

Bniim du Kana

¹ Unuur uwajantën bniim bloŋ bawo du ubeeka wi Kana du *Galilay, kë anin Yetu awo da. ² Yetu kak awo ti biki baduunŋ babi bniim, ul na baŋaŋarul. ³ Poot pabaa, kë anin Yetu aŋe bi aji na a : « Baankak aka poot. »

⁴ Kë aŋe ji na a : « Abuk ŋaaŋ, we ukaŋŋ kë iktupën uko waŋ? Unuur wi naan uundobi ban. »

⁵ Kë anin aŋe ji na balemp : « Uko wi akjakarananŋ, nadolan wa. »

⁶ Kdunk paaj ki mnlak kawo da ki bayuday bajaanŋ baŋuuna meel mi bajaanŋ badolna baŋow. Pdunk paji pado uko ji ŋlitru iŋeen-week. ⁷ Kë Yetu aji na balemp : « Natumaan idunk yi na meel. » Kë batuman ya.

⁸ Wi babaanŋ kë aŋe ji na baka : « Naliikan hënkuŋ naŋooŋ najaŋan iko. » Kë baliik aŋooŋ.

⁹ Ankjaŋanunŋ aŋemi, kë uŋe wo ubiŋu. Aamme dko di uwoonunŋ, kë balemp baŋe me, bukal banliikuŋ meel. Adu naniim, ¹⁰ aji na a : « ŋaaŋ aji dun kawul poot panlilunŋ, wal wi baŋaŋ bakujunŋ, kë baa pënan panwoonŋ paanlil maakan. Iwi, kë iŋe hank plil te hënkuŋ! »

¹¹ Uko waŋ uwoonŋ ujuni wi iko iŋonarënaan yi Yetu ajaanŋ ado baŋaŋ bahilna bame uko wi awoonŋ. Ado wa du Kana di Galilay, adiiman mndëm mi nul kë baŋaŋarul bafiyaara.

¹² Wi abaanŋ, aŋe ya ubeeka wi Kaper-nawum, ul, na anin na babak aŋin na baŋaŋarul, ado da ŋnuur ŋntiinku.

Yetu na bawaap du Katoh Kaweek ki Naŋibaŋi

(Maci 21.12-13; Markut 11.15-17; Luk 19.45-46)

¹³ *Ufettu wi Mbuur wi bayuday uŋogi, kë Yetu aŋe ya Yerutalem. ¹⁴ Aŋenk du *Katoh Kaweek ki Naŋibaŋi bawaap ŋgit na ŋkaneel na ŋbalab ; batorkaar itaka bakak aŋoo da. ¹⁵ Ajeŋ wal mënŋ ital aboman btintël aŋe dook baka bti ti Katoh ki Naŋibaŋi bukal na

ŋkaneel na ŋgit ; afël itaka yi batorkaar abot awat ŋmeeŋa ŋi baka. ¹⁶ Aji na bawaap ŋbalab : « Napënaan ŋko ŋi ti. Nawutan kakakan katoh ki Paapa dko dwaapi. »

¹⁷ Baŋaŋarul baleŋ wal mënŋ uko umpiitaniinŋ ti Ulibra wi Naŋibaŋi : *Uŋal uweek wi nkaan pa Katohu ukfiŋunŋ.**

¹⁸ Wal mënŋ, kë baweek biki bayuday baŋe ji na a : « Dolan uko ulonŋ unkyuunŋ kë ihilan kado kado uko wi ikdolunŋ hënk. »

¹⁹ Kë Yetu ateem baka aji : « Nafomle Katoh ki Naŋibaŋi ki, kanaŋan ka ti ŋnuur ŋwajantŋ. »

²⁰ Kë baŋe ji na a : « Bado ŋŋubal iŋeen ŋbaakër na ŋŋubal paaj pa pniw katoh ki mënŋ, kë iwi iŋe ji iniw ka ti ŋnuur ŋwajantŋ? »

²¹ Kë Yetu wal mënŋ aŋe ŋiiniyaan ŋiiniyaan uleeful. ²² Kë hënk, wi abiinŋ anaŋa ti pket, baŋaŋarul baleŋ kë abi ji hanŋ, aŋe fiyaar uko umpiitunŋ ti Ulibra wi Naŋibaŋi na uŋup wi Yetu abiinŋ aŋup.

²³ Jibi Yetu awoonŋ du Yerutalem ti wal wi Ufettu wi Mbuur, baŋaŋ batum bafiyaara wi bawinunŋ iko iŋonarënaan yi akdolunŋ.

²⁴ Kë ul aŋe wo aanfiyaar baka, ŋiki ame baŋaŋ bti, ²⁵ abot awo aannuma ŋaan aŋupa jibi ŋaan awoori ŋiki ul ti bkowul ame uko unwoonŋ ti uhaaŋ wi ŋaan.

3

Yetu na Nikodem

¹ Uka ŋfa ti *bafaritay ŋiintŋ alonŋ i katim kawoonŋ Nikodem. Awo ti baweek biki bayuday. ² Aya du Yetu na utejan aji na a : « Najukan, ŋme kë iwo najukan i Naŋibaŋi ayilunŋ, ŋiki nin ŋaanŋ alonŋ aanhil pdo iko iŋonarënaan yi ikdolunŋ woli Naŋibaŋi aanwo na a. »

³ Kë Yetu aŋe teema aji : « Na manjoonan dŋupu, nin ŋaanŋ aanhilan kawin *Pŋih pi Naŋibaŋi bë aankak abuka buka*. »

⁴ Kë aŋe ji na a : « Hum di di ŋaanŋ ahiniinŋ kabuka kak wi adoŋ abi ŋaf? Ahinan kakak du kayinŋ ki anin kabuka kak i? »

⁵ Kë ateema aji : « Na manjoonan dŋupu, ŋaanŋ anwoonŋ aankak abuka ti meel na Uhaaŋ wi Naŋibaŋi aanhil kaneej du Pŋih pi Naŋibaŋi. ⁶ Uleef uji ubuk uleef, kë uhaaŋ uji ubuk uhaaŋ. ⁷ Wutan kaŋonŋar woli djaku,

* 2:17 Kaŋaam 69.10. * 3:3 Bë aankak abuka buka : Baŋiiniyaan ti kak pbuknaana baŋi.

nawo kabuka kak. ⁸ Uyook uji ufuut dko di unjali. Iji ktiink wa ufuut bë iinji këme dko di uwoonun këme dko di ukyaan. Kë hënk di uwoon kak pa bañaan bambukiin ti Uhaaş wi Naşibaţi. »

⁹ Kë Nikodem aşë ji na a : « Hum di di uko mënt uhilun kadolana? »

¹⁰ Kë ateema aji : « Hum di ihilun kawo najukan ti Itrayel aşë wo iimme iko yan? ¹¹ Dţupu na manjoonan, nji nţiiniyaan uko wi nmeen kabot kaţup wi nwinun, kë an naşë wo naanji nadinan pfiyaar uko wi njaku. ¹² Woli naanfiyaar wi nji kaţiiniyaanun iko yi mboş, hum di di naklun kafiyaar woli dlun aţiiniyaan iko yi baţi ba? ¹³ Nin ñaan alon aampaya baţi *Abuk Ńiint ţań [anwoon du baţi] awaliin. ¹⁴ Kë jibi *Moyit adeenun upula unţak du *pndiis*, hënk di Abuk Ńiint akdeenaniin, ¹⁵ ñaan anfiyaarun ahilna aka ubida wi mnţo.

¹⁶ « Naşibaţi anjal bañaan maakan adoo wul Abukul aloolan ţań i akaan, ñaan anfiyaarun awutna kakeţ, aşë ka ubida wi mnţo. ¹⁷ Naşibaţi aanyil yil Abukul abi aji na bañaan kë baduknaana awo i pkeţ, ayila yil bañaan baţëpna ti a babuur. ¹⁸ Ńaan anfiyaarun aankduknaana, anwoon anfiyaara ado bi duknaana duknaana, ţiki aanfiyaar ti Abuk Naşibaţi aloolan ţań i akaan. ¹⁹ Kë uko wi, ukţuun baji baduknaana : bjeehi babi ti umundu kë bañaan başë magan bdëm apel bjeehi ţiki iko yi bañaan bakdolun iwuţ maakan. ²⁰ Ńaan ankdolun buţaan apok bjeehi ; un mëntan aankya du bjeehi, kaţi iko iwuţaan yi adolun iwinana. ²¹ Kë ñaan anjaan aţaş manjoonan aji ya du bjeehi, kahilna kadiiman kë iko yi akdolun iwoona du Naşibaţi. »

Yetu na Yowan Nabattaar

²² Wi iko yan iţëpun, Yetu aya na baţaşarul du utaak wi Yuda, aţo da na baka abattaar. ²³ Yowan kak awo ti pbattaar du Aenon kańog Falim ţiki meel mantum da, kë bañaan babot abi'abi ti a pyeenk batitmu. ²⁴ Baandobi wata wal mënt ukalabuş. ²⁵ Unuur ulon kë bţup başë pën ti baţaşar Yowan na nayuday alon ti uko wi bańow.

✧ 3:14 Natenan ti Mnfen 21.19.

²⁶ Babi ti Yowan aji na a : « Najukan, ñaan ambiin awo na iwi du plut pi Yordan, i ibiin aţiiniyaan uko wi nul awun du abattaar kë bañaan bti bakya du a. »

²⁷ Kë Yowan ateem baka aji : « Nin ñaan aanhil kayeenk uko ulon bë uunwoona du baţi. ²⁸ An ti uleefan namaar kë nţiini aji : “Mënwo Krittü kë başë yilën ti kadunul.” ²⁹ Naniim akaan naniima, kë nanoh naniim anwoon da aji lilan woli atiink pdiim pi naniim. Mnlilan mi, manwoon mi taan mandëm maakan keeri. ³⁰ Ul awo kado kadëm, nji nşë ndo kawala.

³¹ « Anwoonun baţi apel bañaan bti ; anwoon i mboş, awo i mboş abot aji ţup iko yi mboş. Anwoonun baţi [apel bañaan bti] ³² aji ţup uko wi awinun akuţ atiink kë nin alon aşë wo aanji di ptiink uţup wi nul. ³³ Anfiyaarun uţup wi nul adiiman kë adinan kë uko wi Naşibaţi ajaku uwo manjoonan ; ³⁴ Naşibaţi aji wul ñaan i ayilun Uhaaşul kakëşan aşë kaţup uţup wi Naşibaţi. ³⁵ Naşibaţi Aşin anjal Abukul, akuţ awula iko bti. ³⁶ Anfiyaarun Abukul aka ubida wi mnţo ; anwoon aandi ptiinka aankka ubida mënt ; udeeb wi Naşibaţi uji uwo ti a. »

4

Yetu na ñaaţ i utaak wi Famariya

¹ Bafaritay batiink kë baji baţaşar Yetu batum adoo pel biki Yowan kë abot aji battaar bañaan bampelun biki Yowan akbattaarun. ² Yetu ul ti uleeful aanji battaar, baţaşarul bajaan babattaar. ³ Wi atiinkun uko mënt, apën du Yuda akak Galilay. ⁴ Awo i kamuur utaak wi *Famariya.

⁵ Kë hënk di ayaan aban du ubeeka ulon wi Famariya wi bajaan badu Fikar kańog uţëeh wi *Yakob abiin aţen *Yotef abukul. ⁶ Ti dko mënt di di pliiik pi Yakob pawoon. Yetu apoş anoor aşë ya aţo du kańog pliiik mënt. Unuur udiin wal mënt.

⁷ Kë ñaaţ alon i Famariya aşë bi pliiik. Kë Yetu aşë ji na a : « Ţenaan meel ddaan. » ⁸ Baţaşarul baya wal mënt ubeeka pla uko ude.

⁹ Kë ñaaţ aji na a : « Hum di iwi, inwoon nayuday ihilun kańehanaan meel, nji

nwoonj i Famariya? » (Bayuday baanji banaakiir na bañaan biki Famariya.)

¹⁰ Kë ateema aji : « Woli ime lah uko wi Naşibaţi ajaan aţen abot ame ñaan anjakiinj iţena adaan, iwi  i uleefu ik nehanulun a e  enu meel manjaan manwul bañaan ubida. »

¹¹ Kë a e ji na a : « Naweeek, iinwo na nin ukoolan uliikni k  pliiik pabaa diil maakan.  un di di ibaan aliikna meel manjaan manwul bañaan ubida ba? ¹² Id m apel Yakob ateem nja anwulun nja pliiik pi i? Ul andaanon  i pa abot awul babukul na nntaam  i nul k  njadaani? »

¹³ K  Yetu a e teema aji : «  naan andaanon meel mi, udaan ukak a ija ; ¹⁴ k  ñaan anşaan adaan meel mi nji kalun kawula nin udaan uunkak a ija, meel mi nji kawululun mankak ukump ş unkwulun ubida wi mn o. »

¹⁵ K  ñaat a e ji na a : « Naweeek,  enaan meel m nt, udaan uwutna kakak ka ij n ndoo nwo i pbi pliiik  i. »

¹⁶ K  aji na a : « Yaan idu ayinu i e ikak na a  i. »

¹⁷ K  ateema aji : « M niimaa. »

K  Yetu a e ji na a : « I up manjoonan wi ijaku  iinniimaa, ¹⁸  iki ibi niima nyaaş ka een, k  i iwoonaanon h nku  aanwo ayinu. Ifan  i wan. »

¹⁹ K  ñaat k  a e ji na a : « Naweeek, dwin k  iwo *Na upar Naşibaţi na manjoonan. ²⁰ Bateemun bad man Naşibaţi  i pnku  pi, k  an bayuday na e ji du Yerutalem di di bañaan bawoonj i kado kad mana. »

²¹ K  a e ji na a : « Abuk ñaat, fiyaar n, wal ulonj ubi wi m nt  i pnku  pi k me du Yerutalem  a  di bakdoonj kad manaan Naşibaţi Aşin nja. ²² An, naji nad man uko wi nawoonj naamme. Un nji nd man uko wi nmeen  iki  i bayuday di di Naşibaţi a epnun abuuran bañaan. ²³ K  wal u e bi, wii wi, udo bi ban ban, wi banjaan bad man Naşibaţi Aşin nja bakme'ulun na manjoonan kado kad mana na uhaaş ; bukal bawoonj banjaan bad man Naşibaţi Aşin nja, bukal biki aklaan. ²⁴ Naşibaţi awo uhaaş k  banjaan bad mana bawo i kame'a na manjoonan kad mana na uhaaş. »

²⁵ K  ñaat a e ji na a : « Dme k   naan i Naşibaţi adatun, i bajaan bado *Krittu abi. Woli alun abi, a up nja iko bti jibi iwoori. »

²⁶ K  Yetu aji na a : « Nji nka iiniin na iwi, dwoonj an m nt. »

²⁷ Wal wi a iiniin hanj k  ba aşarul ba e wuj, a e ñonar wi bawinulun k  ak iini na ñaat. K  nin alon  i baka a e wo aanhepara uko wi aklaan k me uko wi ak iiniin na ñaat.

²⁸ Wal m nt ñaat aduk pdunk pi nul, aya du ubeeka aji na bañaan: ²⁹ « Nabiin nawin ñiin  alon an upnun iko yi ndolonj bti. Woon Krittu a i? » ³⁰ Bap n  i ubeeka aya du a.

³¹ Wal m nt ba aşarul bawo  i pkoo a aji na a : « Najukan, deeni. »

³² K  a e teem baka aji : « Dka pde pi nawoonj naamme. »

³³ Ba aşarul bawo  i p sal aji me alon a ija  ij uko ude. ³⁴ K  Yetu a e ji na baka : « Pde pi naan pawoonj pdo uko wi anyilnun ajaknun ndo na pbaa eş ulempul. ³⁵ J m naji naji : “uduka kli kbaak r kakit ka e kabi” i? D upan, nakatan k ş naten n teeh,  ado bi kay kay pa kakit. ³⁶ K  nakit ado bi jun jun pyeenk baluk bi nul abot akit  deey pa ubida wi mn o, najaar na nakit bahilna balilan bukal bat b bti. ³⁷  i uko m nt, uko wi bajaku  uwo manjoonan : Alon aji jaar, alon kakit. ³⁸ Nji dyilan naya nakit uko wi nawoonj naanjaari. Balon bado ulemp untamnun, k  an na e yeenk ulemp wi uj nk wi baka. »

³⁹  i ubeeka wi m nt bañaan biki Famariya batum bafiyaar Yetu wi batiinkun uko wi ñaat a upun  i a aji : « A up n iko yi ndolonj bti. » ⁴⁰ H nk, wi bañaan babiin du a, bakoo a aji a o na baka ; k  a o da  nuur n t b. ⁴¹ N up  i nul  ado k  bañaan batum maakan kak bafiyaara ; ⁴² baji na ñaat: « M nt uko wi i upun  a  ukaan k  nfiyaara ; un  i nleefun n iinka abot ame k  ul na manjoonan awoonj Nabuuran bañaan bti. »

⁴³ Wi Yetu a oon  nuur n t b du Famariya, a e p n da aya *Galilay. ⁴⁴ Abi  up aji k  *Na upar Naşibaţi aanji tiinkana du utaak wi nul. ⁴⁵ K  wi aşaan aban du Galilay, bañaan bam bana bnuura  iki wi bayaan *Ufettu wi Mbuur du Yerutalem bawin iko bti yi adolonj da.

Pjeban pi abuk nalempar naših

⁴⁶ Yetu akak ubeeka wi Kana du *Galilay di abiinj akakanaan meel ubiñu. Kë wal mēnt alon ʔi balempar naših baweek alon i abukul amaakuñ ašë wo du Kapernawum.

⁴⁷ Wi atiinkuñ kë Yetu awoona Yuda aban ʔi Galilay, aya du a, akooʔa aya ajeban abukul ʔiki amaak aňogan pkeʔ. ⁴⁸ Kë Yetu ašë ji na a : « Woli naanwin mlagre na iko iňonjarënaan naanji nafiyaarën. »

⁴⁹ Kë nalempar naših ašë ji na a : « Naweek, biin ji abuk naan abi akeʔ. »

⁵⁰ Kë aji na a : « Yaani, abuku awo najeb. »

Kë ñiint afiyaar uko wi Yetu ajakuluñ, atool pya katohul. ⁵¹ Ahum nwo ʔi bgah, kë balemparul bašë bi ayit na a aji na a abukul ajebi. ⁵² Ahepar baka wal wi amatrenuñ. Kë baji na a : « Takal da, uko ji uwoori uloolan wi pnak wi wi uleef ukakuñ ajoobëʔ na a. » ⁵³ Ašin napoʔ aleš kë wal mēnt wi wi Yetu ajakuluñ: « Abuku awo najeb. » Wi wi ašaan afiyaar Yetu ul na biki katohul bti.

⁵⁴ Uko wañ uwoon uko uňonjarënaan utëbantën wi Yetu adoluñ ʔi Galilay. Ado wa wi apënnuñ Yuda.

5

Pjeb pi naʔakmaan du Bettata

¹ Wi iko yañ iʔëpuñ, ufettu ulon wi bayuday uwoo, kë Yetu ašë ya Yerutalem. ² Kë du Yerutalem ʔi kaňog « plëman pi ñkaneel » ušë ka, dko dlon dñownaani danwoon na irakan kañeen di bajaan bado ʔi uʔup uhebërë Bettata*. ³ ʔuñ irakan mēnt, bamaakal batum maakan : bakuul, banknjiinkuñ, na bambiinkniin, baji bapiint da kayoonk meel manšintar ; ⁴ uwanjut ulon wi Ajugun uji ubanle ʔuñ ubi kawala da, meel manšë kašintar ; anneejuñ uteek wi meel manšintaruñ pmaak pi akahan paji pabi jeb jeb. ⁵ Uka da wal mēnt ñiint alon andoli nšubal iñeen-ňwajanʔ na bakren ʔi aʔakmi. ⁶ Yetu awina kë apiint da abot ame kë ujon wi aʔakmi aanhinan poš ašë ji na a : « Inal kajeb i? »

⁷ Kë ñiint naʔakmaan ateema aji : « Naweek, mënka nin alon anhiluñ kaʔënkën

nwala du dko dñownaani woli meel manšintar, kë ji mbi ndo kaban, alon aji do bi banën da uteek. »

⁸ Kë ašë ji na a : « Naʔiin, jejan iko yi ipiintnuñ ipoš. » ⁹ ʔi dko mēnt, kë ñiint abi jeb jeb ajej iko yi apiintnuñ apoš.

Kë unuur mēnt ušë wo *unuur wi pnoorfën wi bayuday. ¹⁰ Baweek biki bayuday baji na ñiint i babaan ajeban jejan : « Unuur wi pnoorfën uwo nʔa, bgah bi nja baneenan ikuña. »

¹¹ Kë ateem baka aji : « Anjebanaanuñ ajakën : “Jejan iko yi ipiintnuñ ipoš.” »

¹² Kë bašë hepar aji : « Ñaan ahon ajakiin jejan iko yi ipiintnuñ ipoš ba? » ¹³ Kë i bajebanuñ ašë wo aamme ñaan mēntan, kë Yetu abot aneem ʔi pntuk.

¹⁴ Wi uko wañ uʔëpuñ, Yetu ayit na ñiint i ajebanuñ du *Katoh Kaweek ki Našibaʔi ašë ji na a : « Hënkun ijebi, ʔañaanuñ pjuban ji uko untamuñ apel umbiin adolu umobu. »

¹⁵ Ñiint aya wal mēnt aʔup baweek biki bayuday aji Yetu ajebanuluñ. ¹⁶ Kë baweek biki bayuday bašë jun phajan Yetu, ʔiki aji do iko mēnt ʔi unuur wi pnoorfën.

¹⁷ Kë ašë ji na baka : « Paapa aji lempa lemp ñnuur bti, kë nji kak mbot alemp. »

¹⁸ Uko wañ ukaan kë baweek biki bayuday batamanaara taman ala pfiña ; baji baji mēnt uko wi bgah baneenanuñ ʔi unuur wi pnoorfën ʔañ wi wi ajaan ado, abot aji ji Našibaʔi awoon ašin kaliñan uleeful na Našibaʔi.

Mnhina mi Abuk Našibaʔi

¹⁹ Yetu akak ayeenk bʔup aji na baka : « Na manjoonan dʔupan, Abuk Našibaʔi aanhil pdo nin uko ulon bdidi'ul bë aanwin Ašin kë ado wa. Uko wi Ašin adoluñ, Abukul akak aji do wa. ²⁰ Našibaʔi aňal Abukul abot aji diimana iko yi ajaan ado ; aluñ kadiimana iko indëmuñ apel yi, inktuuñ naňonar. ²¹ Kë jibi Našibaʔi ajaan anañan bañaan ʔi pkeʔ kabot kawul baka ubida, hënk kak di di Abukul ajaan awul ñaan i adatuñ ubida. ²² Hënk kak, Našibaʔi aankwayëš nin ñaan alon, awutar uko mēnt bti Abukul, ²³ bañaan bti bahilna badëman Abukul jibi bajaan badëmana.

* 5:2 Bettata : Balon bapiit Betetda.

Ñaan anwoon aanji dëman Abukul, aanji dëman Naşibaţi anyilulun. ²⁴ Na manjoonan dţupan, ñaan anktiinkun nţup ni naan abot afiyaar Naşibaţi anyilnun, aka ubida wi mnţo. Ñaan mënţ aankduknaana, apënna du pkeţ abi ţi ubida.

²⁵ « Na manjoonan dţupan, wal ubi, hënkun da, wi banwoon du pkeţ baktiinkun pdiim pi Abuk Naşibaţi, bankntiinkun pa abi du a, baka ubida. ²⁶ Jibi Naşibaţi awoon anjaan awul ubida, hënk kak di di aţenuţ Abukul ado kawul ubida. ²⁷ Akak awula mnhina mi pwayëş ţiki awo *Abuk Ñiint. ²⁸ Nawutan kañonjar ţi uko mënţ ţiki wal ubi wi banwoon du ihër meet baktiinkun pdiimul. ²⁹ Bandolun bnuura bapën kayeenk ubida, bandolun buţaan başë bapën pa Naşibaţi aji baduknaana awo i pkeţ. ³⁰ Nji ţi uleef naan, mënihil pdo nin uko ulon, pwayëş pi naan paji pawo ptool, ţiki ţi uleef naan, mënji kado uko wi nji njalun, dji kawayëş jibi anyilnun ajaknun. »

Uko wi baţupun ţi Yetu

³¹ Yetu akak aji : « Woli nji ţań kaţuparuń bkow naan uhinan kawo uunkwo manjoonan ţi an. ³² Kë alon aşë aţup ţi uko wi naan, dme kë uko wi akţupun ţi nji uwo manjoonan. ³³ Nayil bańaan du *Yowan, kë aţupan uko unwoon manjoonan ţi uko wi naan. ³⁴ Kë nşë wo mënuma ñaan aţuparaan, dţup ţup hań nahilna nabuur.

³⁵ « Yowan abi wo unkaniya unktërun ajeehan dko, kë nadat nwal nlon pwo ţi bjeehi na mnlilan wi naktiinkun uko wi aţupanań. ³⁶ Nji, dka uko unkyuujun uko wi nwoon apel wi Yowan aţupanań: iko yi Paapa aţu'ënuń pdo, yi nji kadolun, idiiman kë Paapa ayilnun. ³⁷ Kë Paapa anyilnun ul ţi uleeful aţup ţi uko wi naan. Naambaan katiinka pdiimul, kême kame jibi anaami. ³⁸ Kë jibi nawoon naanfiyaar i ayilun, nadiiman kë naambaan kamëbanaara uţup wi nul. ³⁹ Naji najuk Ulibra wi Naşibaţi bnuura, ţiki naşal kë ţi wa di di nakkaanun ubida wi mnţo. Kë Ulibra wi Naşibaţi mënţ uţupun uko wi taan. ⁴⁰ Kë an naşë wo naanjal pbi ţi nji kakaana ubida.

⁴¹ « Mënkyeenkna mndëm ţi bańaan. ⁴² Dme an, naanjal Naşibaţi na manjoonan. ⁴³ Dbi ţi katim ki Paapa, kë naanyeenkën ; alon abile bdidi'ul, nayeenka. ⁴⁴ Hum di di nahilun kafiyaarën, an nanjaan nadëman nleefan kaşë wo naanji nala mndëm mi Naşibaţi anwoon alookan? ⁴⁵ Nawutan kaşal kaji dlun kakeeşaran du Paapa. Moyit i nahaţun akkeeşaranaan. ⁴⁶ Woli nafiyaar lah *Moyit, nakak kafiyaarën, ţiki apiit piit uko wi naan. ⁴⁷ Bë woli naanfiyaar uko wi apiitun, hum di di nakfiyaarun uko wi nji kaţupun? »

6

Pntuk pweek pi Yetu ade de'anun
(Maci 14.13-21; Markut 6.30-44; Luk 9.10-17)

¹ Wi iko yan iţëpun, Yetu amuur *bdëk bi Galilay (bul bi bajaan bado kak bdëk bi Tiberiyad). ² Bańaan batum bawo ţi pţaşa wi bawinun iko iñonarënaan yi akdolun ţi bamaakal. ³ Aya apaya du pnkun aţo da na baţaşarul. ⁴ Ufettu wi bayuday wi bajaan bado *Ufettu wi Mbuur uñog wal mënţ.

⁵ Yetu akat këş, awin bańaan batum kë bakbi du a, aşë ji na Filip : « Ţun di di nkyaan kanugna ipoom kawul bańaan biki bti bade? » ⁶ Aţup hań katenna Filip, ţiki ul ţi uleeful ame uko wi akdolun. ⁷ Filip ateema aji : « Baluk bi kli bakren baandoo këş pa ñaan andoli ayeenk bndun. »

⁸ Andre, naţaşarul alon anwoon abuk aşin Fimon Piyeer aji na a : ⁹ « Napoţ alon awo ţi na ipoom* kañeen na nţëb nţëb ; iko mënţ ikëş uko ulon pa bańaan biki bti i? »

¹⁰ Kë Yetu aşë ji na baka : « Nadolan bańaan baţo bnuura. » Pjaagal paţum ţi dko mënţ, kë bańaan baţoo. Biint bawo uko ji iñeen-week nyaaş iñeen-kañeen (5000). ¹¹ Yetu ajej ipoom, abeeb Naşibaţi aşë faaş ya bańaan abot ado hań kak na nţëb. Ñaan andoli aji yeenk uko wi akdeen.

¹² Wi badeen bti ayok, kë aşë ji na baţaşarul : « Naţonkaan iko indukiin, nin uko ulon uwut katoka. » ¹³ Baţonkan iko bti indukiin, kë itum kkaar iñeen na ktëb. Iko mënţ bti ipënna ţi ipoom kañeen yun.

* 6:9 Ipoom mënţ bado ya na uko unnaamun na maaj ; yul iyojnuń preeş ţi ipoom bti.

14 Wi bañaan bawinun uko uñojarënaan wi adolun, ašë ji : « Na manjoonan i awoon *Naŕupar Našibaŕi anwoon i pbi ŕi mboŕ. »
 15 Wal mënŕ kē Yetu ašë yikrën kē baŕal kamoba kadola awo naŕih, ašë ŕi aya agaag du pnkun.

*Yetu apoŕ ŕi bdëk
 (Maci 14.13; Markut 6.45-52)*

16 Wi utaakal ubanun, baŕaŕar Yetu baya bdëk, 17 bapaya ŕi bŕeem, atool pya du plut du Kapernawum. Unuur udo bi yob yob, kē Yetu akak awo aando bi du baka. 18 Baya aban ŕun kē ukëk ušë unaŕa, kē bdëk baŕuunki. 19 Wi bapaatun uko ji ŕkilometër kañeen kēme paaj, ašë win Yetu kē akpoŕ ŕi meel duuŕ abi du bŕeem bi bawoon, balënk wal mënŕ. 20 Kē ašë ji na baka : « Nji a, nawutan kalënk. » 21 Baŕal pdo apaya ŕi bŕeem, ašë kur aban du pkay.

*Yetu, pde panjaan pawul ubida
 (Natanan ŕi Maci 14.34-36; Markut 6.53-56)*

22 Na nfa, pntuk pi bañaan panwoon du bdëk umban wundu paleŕ kē bŕeem bloolan bawohan da takal abot ame kē Yetu aampaya ŕi bŕeem na baŕaŕarul, bukal ŕaŕ bayaan. 23 Kē wal mënŕ kak, iŕeem ilon kē iŕë bi du dko di bañaan babiin adeena ipoom wi Yetu Ajugun abeebun Našibaŕi. 24 Wi bañaan bawinun kē Yetu aanwo da, baŕaŕarul kak kē baanwo da, bapaya ŕi iŕeem aya praba du Kapernawum.

25 Wi bayaan awina du plut ašë ji na a : « Najukan, lum di di ibanun ŕi ba? »

26 Kē Yetu ateem baka aji : « Na manjoonan dŕupan, mënŕ pdo na pyikrën iko iñojarënaan yi nawinun pakaan kē nakla'ën, nala'ën la ŕiki nade ipoom ayok. 27 Nawutan kado kalemp pa pde pankmbaan, nadoon kalemp pa pde panjaan pawul ubida wi mnŕo, pi *Abuk Ñiinŕ aklun kawulan. Našibaŕi Aŕin adiimanan bnuura kē ul awoona du a. »

28 Wal mënŕ kē baŕë hepara aji : « we wi ŕwoon kado kado, kahilna kawo ŕi uko wi Našibaŕi aŕalun? »

29 Kē Yetu ateem baka aji : « Pdo uko wi Našibaŕi aŕalun pawo pfiyaar ñaan i ayilun. »

30 Wi wi baŕaan aji na a : « Dolan uko unkyuun kē ŕwo i kafiyaaru. We wi ibaan ado? 31 Bateem nja bade uko wi bajaan bado “Mana” du *pndiiŕ, jibi upiitaniin ŕi Ulibra wi Našibaŕi aji : “Awul baka kē bade pde panwoonun baŕi.”* »

32 Kē Yetu ašë teem baka aji : « Na manjoonan dŕupan, *Moyit aanwulan pde panwoonun baŕi, Paapa akwulanan pde panwoonun baŕi na manjoonan. 33 Pde pi Našibaŕi pawo anwalnaaniin baŕi abot awul umundu ubida. »

34 Kē baŕë ji na a : « Naweek, wulun pde mënŕ unuur unwoon. »

35 Kē aji na baka : « Nji, dwoon pde panjaan pawul ubida. Ñaan ankmbiin ŕi nji, nin ubon uunkak ade'a, kē ñaan anfiyaarun, nin udaan uunkak aŕija. 36 Kē nŕë ŕupan, nawinën ašë wo naanfiyaarën. 37 Kē bañaan bŕi biki Paapa akwulun balun kabi ŕi nji, kē ñaan ankmbiin ŕi nji, nin mënkdooka. 38 Mënwalnaana du baŕi pa pdo uko unlilnun, dbi bi pdo uko wi anyilnun aŕalun ndo. 39 Kē uko wi anyilnun aŕalun, uwo nwut kaneemandën nin alon ŕi biki awulun, nŕë naŕan baka ŕi pkeŕ ŕi unuur ubaañŕaani. 40 Uko wi Paapa aŕalun wii wi : ñaan andekun keŕ ŕi nji Abukul abot aŕiyaaraan aka ubida wi mnŕo, nŕë naŕana ŕi unuur ubaañŕaani. »

41 Wi ajakun han, kē bayuday balon banwoon da baŕë ŕur ŕuran ŕiki aji ul awoon pde panwoonun baŕi. 42 Bawo ŕi pŕiini aji : « I mënŕ, aanwo Yetu abuk Yoteŕ i? Nme aŕin na anin bnuura. Hum di ahiniin hënkun kaji awoona baŕi ba? »

43 Kē Yetu ašë teem baka aji : « Naŕaŕnaan pdo kaŕur ŕuran. 44 Nin alon aanhilan pbi ŕi nji bē mënŕ Paapa anyilnun aŕijulun, kē nji nŕë lun kanaŕana ŕi unuur ubaañŕaani. 45 *Naŕupar Našibaŕi apiit aji : “Našibaŕi alun kajukan baka bukal bŕi.”* Ñaan anktiinkun Paapa abot amëban pjukan pi nul, abi du nji. 46 Nin ñaan aambaan kawin Našibaŕi Paapa bē mënŕ anwoonun du a ; ul ŕaŕ awinun Aŕin. 47 Dŕupan na manjoonan,

ñaan anfiyaarnuŋ aka ubida wi mn̄to. ⁴⁸ Nji dwoon pde panjaan pawul ubida. ⁴⁹ Baŋinan bade pde pi bajaan bado Mana du pndiiŋ abaa keŋa keŋ. ⁵⁰ Kẽ pde panwoonun baŋi, pi ñaan akdeen kaŋe kawo aankkeŋ paŋe wo pii pi. ⁵¹ Nji dwoon pde panwoon na ubida, panwalnaaniin baŋi. Woli ñaan ade pde m̄ent, aka ubida wi mn̄to. Pde m̄ent pawoon uleef naan wi nji kalun kawul, umundu ukaana ubida. »

⁵² Bayuday balon bawo wal m̄ent ŋi plaŋar aji : « Hum di di ahilun kawulun uleeful ŋde? »

⁵³ Kẽ Yetu aŋe ji na baka : « Na manjoonan dŋupan, woli naande uleef wi *Abuk Ñiint akut awo naandaan pñaakul, naankwo na ubida. ⁵⁴ Ñaan ankdeen uleef naan kakut kadaan pñaak pi naan aka ubida wi mn̄to, nŋe naŋana ŋi pkeŋ ŋi unuur ubaañŋaani. ⁵⁵ Uleef naan uwo pde na manjoonan, kẽ pñaak pi naan pawo poot na manjoonan. ⁵⁶ Ñaan ankdeen uleef naan kakut kadaan pñaak pi naan am̄eband̄er na nji mbot nwo na a. ⁵⁷ Paapa anwoon ukump̄eŋ wi ubida ayilnuŋ kẽ mbot akaana ubida ŋi a. H̄enk di di ñaan ankde'̄enuŋ akt̄epnuŋ ŋi nji kaka ubida. ⁵⁸ Pde panwoonun baŋi pii pi ; paanwo ji pi baŋinan babiin ade abaa keŋa keŋ. Ñaan ankdeen pde pi alun kaka ubida wi mn̄to. »

⁵⁹ Yetu aŋup uko waŋ wi akjukanun du *katoŋ kañehanaani du Kapernawum.

⁶⁰ Baŋaŋar Yetu batum, wi batiinkun uŋup waŋ, aŋe ji : « Uŋup wi udiŋi! Ñaan aanhilan ptiink wa? »

⁶¹ Yetu, ame ŋi uleeful kẽ baŋaŋarul bawo ŋi pŋur ŋuran ŋi uko wi aŋupun aŋe ji na baka : « Uko waŋ udolan naŋaŋan pfiyaar i? ⁶² Kẽ woli nalun awin *Abuk Ñiint kẽ akpaya pkak du baŋi bi awoonun, nabaa do hum? ⁶³ Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ujaan uwul ubida, ñaan naj̄en aanwo nin ukoolan. Nŋup ŋi nji nŋupanaŋ ŋado Uhaaŋ wi Naŋibaŋi na ubida ŋabi ŋi an. ⁶⁴ Kẽ uŋe ka ŋi an bañaan balon banwoon baanfiyaar̄en. » Yetu ado bi meha me du ujuni banwoon baankfiyaara abot ame anklun kawaapa. ⁶⁵ Aji na baka kak : « Uko waŋ ukaan kẽ njakan nin ñaan

aanhil kabi du nji bẽ m̄ent Paapa aŋenulun uko m̄ent. »

⁶⁶ ŋi wal m̄ent kẽ baŋaŋar Yetu batum baŋe deka kafet, baankak aŋaŋa. ⁶⁷ Kẽ aŋe ji na baŋaŋarul iñeen na bat̄eb : « An kak naya kaduk̄en i? »

⁶⁸ Timon Piyeer ateema aji na a : « Aju-gun kabaa kaya du in ba? Iwoon na ŋŋup ŋanjaan ŋawul ubida wi mn̄to. ⁶⁹ Nfiyaaru abot ame kẽ iwi iwoon ñaan nayimanaan i Naŋibaŋi ayilun. »

⁷⁰ Kẽ Yetu aŋe ji na baka : « M̄ent nji ddatanaŋ an baŋaŋar naan iñeen na bat̄eb i? Kẽ alon ŋi an aŋe wo untaayi. » ⁷¹ Aŋiiniyaan wal m̄ent Yuda abuk Timon Itkariyot, anwoon alon ŋi baŋaŋarul iñeen na bat̄eb, aŋe lun kawaapa.

7

Yetu du Ufettu wi iloona

¹ Wi iko yaŋ iŋepun, Yetu awo ŋi pñaay na utaak wi Galilay, aanŋal pdo kañaay na utaak wi Yuda ŋiki bala pfiŋa. ² Ufettu wi *bayuday wi bajaan bado *ufettu wi iloona uñog wal m̄ent. ³ Kẽ baŋa'ul baŋe ji na a : « Wutan kaduka ŋi, yaan Yuda baŋaŋaru bahilna kak bawin iko yi ijaan kdo. ⁴ Ñaan aanji mena woli aŋal iko yi akdolun iwinana. Jibi ikdolun iko yaŋ, p̄enan iwinana ŋi bañaan. » ⁵ Baŋiini haŋ ŋiki baanfiyaara.

⁶ Kẽ Yetu aŋe ji na baka : « Wal wi naan uundo bi ban, kẽ ŋwal bti ŋaŋe nuura pa an, nado uko wi naŋalun. ⁷ Bañaan biki umundu baanhilan ppokan, kẽ nji baŋe pok̄en ŋiki dji kaŋup kaji iko yi bakdolun iwuŋi. ⁸ An, nayaan ufettu, nji m̄enkya, ŋiki wal wi naan uundo bi ban. »

⁹ Wi ajakun haŋ aŋe duka du Galilay. ¹⁰ Kẽ wi baŋa'ul bayaan du ufettu, kẽ aŋe naŋa aya da bẽ nin ñaan aammee. ¹¹ Baweek biki bayuday bawo ŋi pla'a ŋi wal wi ufettu aŋe ji : « Awo ŋun ba? » ¹² ŋi pntuk pi bañaan pambiin ufettu bhoopaŋer batum maakan ŋi uko wi nul. Balon baji baji awo ñaan nado bnuura, balon kaji aji f̄el bañaan. ¹³ Kẽ nin alon kakŋa aŋe wo aanŋiiniyaan uko wi nul kẽ bañaan batee, ŋiki baŋi baweek biki baka.

¹⁴ Bañaan baya ado ban ti ptoof pi kanem ki ufettu, ke Yetu ase ya du *Katoh Kaweek ki Nasibaŋi awo ti pjukan. ¹⁵ Bayuday baŋonar ase hepar aji : « Hum di di ameen iko yi be aanjuki? »

¹⁶ Ke Yetu ase teem baka aji : « Pjukan pi naan paampenna ti nji, pawoona du anyilnuŋ. ¹⁷ Woli naan anjal pdo uko wi Nasibaŋi analuŋ, ayikren me pjukan pi naan pawoona du a, keme uko wi nji kaŋupuŋ uwoona ti nji taŋ. ¹⁸ Woli uwoona ti nji nawin ke dla la mndem mi uleef naan, ke woli dla mndem mi anyilnuŋ, kawo naan i manjoonan, anwoon natool. ¹⁹ *Moyit aanwulan *Bgah i? Ke nin alon ti an ase wo aanji do uko bti wi bajakuŋ. We ukaan ke nakdo na pfiŋen ba? »

²⁰ Ke bañaan baŋe teema aji : « Iwo na untaayi. In aklaan pfiŋu ba? »

²¹ Ke Yetu ateem baka aji : « Ddola mlagre mlolan, ke naŋe naŋar. ²² Moyit aŋu'an pwala katemp ke paŋe wo paanwoona du a, pawoona du bateem nja, ke naŋe ji nawalan naan katemp ti unuur wi pnoorfen. ²³ Henkuŋ, naji nawalan naan katemp ti unuur wi pnoorfen ke uunwo uko wi Bgah bi Moyit baneenanuŋ. Ke hum di di nahilanuŋ kadeebaŋeraan tiki djeban naan bti ti unuur wi pnoorfen? ²⁴ Nawutan kado kawayeŋ jibi nawinaruŋ uko, nadoon kawayeŋ na manjoonan. »

Yetu awoha Krittui?

²⁵ Wal ment bañaan balon biki Yerutalem bawo ti phepar aji : « Ment i i baklaan pfiŋ i? ²⁶ Ke ase wo awi, aŋup ti kadun ki bañaan, baanjaka nin uko ulon. Om baweek biki nja baŋal aji awo *Krittui na manjoonan? ²⁷ Ke un nŋe me dko di naan i awoonuŋ ; woli Krittui abi, nin alon aankme dko di awoonuŋ. »

²⁸ Ke Yetu, anhumuŋ du *Katoh Kaweek ki Nasibaŋi ase huuran aji : « Naj name'en abot ame dko di nwoonuŋ. Nji membi bi bdidi naan, anwoon manjoonan ayilnuŋ. Naamme'a, ²⁹ ke nji nŋe me'a tiki dwoona du a, ke ul ayilnuŋ. »

³⁰ Bado na pmoba wal ment, ke nin alon ase wo aambana ban tiki wal wi nul uundobi ban.

³¹ Ke ti bañaan banwoon da, batum bafiyaar Yetu ase tiini aji : « Woli *Krittui aluŋ abi, adola iko innaŋarenuŋ impeli yi i akdoluŋ i? » ³² Bafaritay batiink ke bañaan baknur nuran uko ment ti Yetu, ke baŋenan baweek na bafaritay baŋe yil bayen bamoba.

³³ Ke Yetu ase ji : « Dwo na an nwal ntiinku kak, kaŋe kakak du anyilnuŋ. ³⁴ Naluŋ kado kala'en be naankwinen ; ke dko di nji kawoon, naankhil pbi da. »

³⁵ Bayuday bahepar ti ptoof pi baka aji : « Tuŋ di di akyaan ke nenkwina? Aya du bayit nja banwayseruŋ du banwoon baanwo bayuday kaŋe kajukan banwoon baanwo bayuday i? ³⁶ We wi analuŋ pŋup henk wi ajakuŋ: "Naluŋ kado kala'en be naankwinen ; ke dko di nji kawoon naankhil pbi da." »

Meel manjaan manwul ubida

³⁷ Ti unuur ubaanaani unwoon unuur uweek wi ufettu, Yetu anaŋ ase huuran aji : « Woli udaan utij naan, abiin ti nji, naan anfiyaarnuŋ, ³⁸ adaanan. *Ulibra wi Nasibaŋi uji : "Meel mentum manjaan manwul ubida manluŋ kado kapenna ti a ji ukumpes." »

³⁹ Yetu aŋiiniyaan tiiniyaan wal ment Uhaas wi Nasibaŋi wi banfiyaaruluŋ bawoon biki kabi kayeenk. Nasibaŋi aandobi wul Uhaasul wal ment tiki aando bi deman Yetu.

Blaŋar ti uko wi Yetu

⁴⁰ Bañaan balon ti pntuk, wi batiinkuŋ uko wi Yetu ajakuŋ ase ji : « Na manjoonan naan i awoon *Naŋupar Nasibaŋi! » ⁴¹ Balon baji : « Awo *Krittui! » Ke balon bakji : « Krittui awo i kapenna *Galilay i? ⁴² Baampiit ti *Ulibra wi Nasibaŋi aji Krittui awo i pntaali pi *Dayit kapenna Betleyem ubeeka wi Dayit i? »

⁴³ Wal ment ke bañaan baŋe wo ti plaŋar ti uko wi Yetu. ⁴⁴ Balon ti baka baŋal pmoba, ke nin alon ase wo aampafa paf kaŋen.

⁴⁵ Bayen bakak du baŋenan baweek na bafaritay, ke bukuŋ baŋe hepar baka uko unkayi ke baantij Yetu.

⁴⁶ Ke bateem baka aji : « Nin naan aambaan kaŋiiniyaara ji a. »

⁴⁷ Ke bafaritay baŋe ji na baka : « Naan kaji aguuran an kak? ⁴⁸ Alon ti baweek biki nja keme ti bafaritay afiyaara i? ⁴⁹ Ke pntuk

pi bañaan panktaşuluŋ paşë wo paamme *Bgah bi Moyit, pafëpanaa. »

⁵⁰ Wal mënŋ kē alon ŋi bafaritay i katim kawoon Nikodem ambiŋ aya du Yetu aşë ji na baka : ⁵¹ « Bgah bi nja badinan baji ñaan aduknaana bē baandun atiinka kame uko wi adolon i? »

⁵² Kē bateema aji : « Iwi kak iwo i Galilay i? Tenan bnuura, iwin kē mënŋ du Galilay di di *Naŋpar Naşibaŋi akpënnuŋ. » [⁵³ Kē başë ŋiŋ andoli du katohul.]

8

Yetu na ñaaŋ anjubaŋuŋ pjuban pi piinŋ

[¹ Kē Yetu aşë ya du Pnkuŋ pi Mnoliwera*. ² Na nfa kub kē aşë kak du *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi, kē bañaan bti bakbi'a bi du a. Aŋo, aşë jun pjukan baka. ³ Kē *bajukan Bgah na *bafaritay başë ŋija ñaaŋ alon i bamobuŋ kē akpiinŋ na ñiinŋ anwoon aanwo ayinul. Babi anaŋana ŋi ptoof pi bañaan, ⁴ aşë ji na Yetu : « Najukan, bamob ñaaŋ i kē akpiinŋ na ñiinŋ anwoon aanwo ayinul. ⁵ Kē *Moyit aşë ji na nja ŋi *Bgah aji baaŋ mënŋ bawo katap baka mnlaak badoo bakaŋ. Kē iwi, we wi işalon ŋi uko mënŋ? » ⁶ Baŋiini ŋiini haŋ kaŋaawanaana, kahilna kaka uko wi baktaparuli bŋup.

Kē Yetu aşë juŋ apiit ŋi mboş na pkoñ. ⁷ Jibi bakheparaaruluŋ hepar, kē Yetu aşë het aji na baka : « Anwoon aambaan kajubanaara ŋi an, atapana plaak uteek. » ⁸ Wi ajakuŋ haŋ aşë kak ajuŋ apiit ŋi mboş.

⁹ Wi bañaan bukuŋ batiinkuŋ uŋup waŋ bajun abuyëşana aloolan aloolan, ajunna bantohi. Yetu kē aduka aloolan na ñaaŋ ŋaŋ, kē anaŋ ŋi kadunul. ¹⁰ Yetu ahet wal mënŋ aşë ji na a : « Baŋjiinŋ ŋi bawo ŋuŋ ba? Nin alon aanji iwo i kakaŋ? »

¹¹ Kē ateem aji : « Nin alon Naweek. »

Kē Yetu akak aji na a : « Nji kak, mënŋki kē iwo i kakaŋ. Yaan na bgahu, işë iŋaŋan pjuban. »]

Yetu bjeehi bi umundu

¹² Yetu akak aŋiini na bañaan aji na baka : « Nji, dwoon bjeehi bi umundu, ñaan

anktaşunuŋ, aankdo kapoş ŋi bdëm, aka bjeehi banjaan bawul ubida. »

¹³ Kē bafaritay başë ji na a : « Iwi, iji kŋupar uleefu, ŋënhinan kadinan kē uko wi iŋŋupuŋ uwo manjoonan. »

¹⁴ Kē Yetu aşë teem baka aji : « Woli ddoo ŋupar uleef naan, uko wi nji kaŋupuŋ ujoonani, nji dme dko di nwoonuŋ abot ame di nji kayaan, kē an naşë wo naamme dko di nwoonuŋ na di nji kayaan. ¹⁵ An, naji nawayëş ji bañaan bajën, nji, mënŋi kawayëş nin ñaan. ¹⁶ Kē woli dbi wo i kawayëş, pwayëş pi naan paji pajoonan, ŋiki mënŋ nji ŋaŋ nji kawayëşuŋ, Paapa anyilnuŋ awo na nji.

¹⁷ « Bapiit ŋi *Ulibra wi Bgah bi nan aji banuma bañaan batëb kadiimanaan kē uko unŋupuŋ ujoonani. ¹⁸ Nji dŋupar uleef naan, kē Paapa anyilnuŋ abot aji ŋuparaan. »

¹⁹ Bahepara wal mënŋ aji : « Şaaş awo ŋuŋ ba? »

Kē ateem baka aji : « Naamme'ën abot awo naamme Paapa! Woli name'ën lah, name kak Paapa. » ²⁰ Yetu aŋiini haŋ wi akjukanuŋ bañaan du dko di *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi di bajaan bawatna itaka. Kē nin alon aammoba, ŋiki wal wi nul uundobi ban.

²¹ Yetu akak aji na baka : « Dya, kē naşë luŋ kado kala'ën, nalun kakaŋ na ipekadu yi nan. Naanhil pya dko di nji kayaan. »

²² Kē başë ji wal mënŋ : « Wom aŋal ŋal kafin uleeful wi ajakuŋ dko di akyaan ŋënhil kaya da. »

²³ Kē Yetu aşë ji na baka : « An nawo biki mboş, kē nji nşë wo i baŋi. Nawo biki umundu wi, nji kē nşë wo mënwo i wa. ²⁴ Uko waŋ ukaan kē nji na an, nakaŋ na ipekadu yi nan. Dŋupan, woli naanfiyaar kē nji dwoon, Anwoon*, nakaŋ na ipekadu yi nan. »

²⁵ Kē başë hepara aji : « Iwo in ba? »

Kē ateem baka aji : « Dwo ñaan i nji kajakanan undiimaan aji dwo*. ²⁶ Dka iko itum yi pŋup ŋi an inkŋuŋ nji naduknaanaa. Uko wi njaan kaŋup bañaan dŋiinkna wa du anyilnuŋ, ul anwoon ñaan i manjoonan. »

* **8:1** Pnkuŋ pi Mnoliwera : “Mont des Oliviers, Monti de Oliveira, Mount of Olives.” ✧ **8:24** Natenan ŋi Ppën 3.14-15. † **8:25** Balon bapiit aji : « We ukaan kē nwo i kado kaŋiini na an. »

²⁷ Baanyikrën wal mën̄t̄ kē ātiiniyaan tiiniyaan Aşin. ²⁸ Akak aji na baka : « Woli nalun adeen *Abuk N̄iint̄, naşë me kē nji dwoon̄ anwoon̄ abot awo mēn̄ji kado nin uko ulon̄ bdidi naan, dji kaṭup uko wi Paapa ajukanaanun̄. ²⁹ Kē anyiln̄un̄ abot awo na nji, aanwutēn̄ kē nwo aloolan. Dji kado uko wi aṅalun̄ unuur unjin̄ti. » ³⁰ Wi Yetu akṭupun̄ haṅ kē bañaan̄ baṭum başë fiyaara.

Banwoon̄ babak Abraham na manjoonan

³¹ Yetu aji na *bayuday banjakun̄ bafiyaara : « Woli namēban uko wi nṭupanaṅ bnuura, nawo baṭaşar naan na manjoonan. ³² Nalun̄ kame manjoonan, manjoonan mēn̄t̄ manklun̄ kabuuranan. »

³³ Kē bateema aji : « Nwo biki pntaali pi *Abraham, kē nin ñaan̄ aambaan̄ ka-juukn̄t̄ēnun̄. Hum di di ihilun̄ kaji ṅlun̄ kabuur? »

³⁴ Kē aşë teem baka aji : « Dṭupan na manjoonan, ñaan̄ anjaan̄ ado buṭaan̄, pekadu daji dakakana awo nalempar da kabot ka-juukn̄t̄ēna. ³⁵ Nalemp aanji wo ṭi katoh te mn̄ṭo, abuk ka ajaan̄ awo da te mn̄ṭo. ³⁶ Woli Abuk Naşibaṭi abuuranan, nabuur na manjoonan. ³⁷ Dme kē nawo biki pntaali pi *Abraham, kē naşë la pfiṅēn̄, ṭiki ṅṭup ṅi naan ṅaanhil pban du iṭēban. ³⁸ Dji kaṭup uko wi nwinun̄ du Paapa, kē an nakdo uko wi natiinkn̄un̄ du aşinan. »

³⁹ Kē başë teema aji : « Abraham awoon̄ aşinun̄. »

Kē aji na baka : « Woli nawo lah babak Abraham, nado kado iko yi ajaan̄ ado. ⁴⁰ Hēnkun̄ kē naşë ṅal pfiṅēn̄ nji nwoon̄ ñaan̄ ankṭupanaṅ manjoonan mi n̄tiinkn̄un̄ du Naşibaṭi, Abraham aando haṅ. ⁴¹ Kē an, naşë ji nado iko yi aşinan akdolun̄. »

Kē baji na a : « Un, aninun̄ aanwo naṭuunk, aşinun̄ awoha aloolan : Naşibaṭi a. »

⁴² Kē ateem aji : « Woli Naşibaṭi awoon̄ lah aşinan, naṅalēn̄ ṭiki dwoona du a abi, mēmbi bi bdidi naan, ul ayiln̄un̄. ⁴³ We ukaan̄ kē naanji nate ṅṭup ṅi naan ba? Naanhil hil p̄tiink uko wi nṭupanaṅ. ⁴⁴ Nawo babak *Untaayi Uweek kē iko yi aşinan aṅalun̄ yi yi najaan̄ naṅal kado kado. Du ujuni adobi

woha wo nafiṅ bañaan̄, nin aanji ṭup manjoonan, ṭiki manjoonan maanwo ṭi a. Woli aṭilan aji do uko wi awoon̄, ṭiki awo naṭilan abot awo aşin baṭilan. ⁴⁵ Nji dji kaṭupan manjoonan ukaan̄ naanfiyaarēn̄. ⁴⁶ Ahoṅ ṭi an ahilanun̄ hilan kadiiman kē djubani? Kē woli dṭup manjoonan, we ukaan̄ kē naanfiyarēn̄ ba? ⁴⁷ N̄naan̄ anwoon̄ i Naşibaṭi aji tiink ṅṭup ṅi nul ; naanji natiink ṅa, ṭiki naanwo biki Naşibaṭi. »

⁴⁸ Kē *bayuday başë teem Yetu aji : « N̄ñfanun̄ i, wi ṅjakun̄ aji iwo i uṭaak wi *Famariya akuṭ aji iwo na untaayi i? »

⁴⁹ Kē ateem baka aji : « Mēnwo na untaayi, dji kadēman Paapa, kē an naşë la pkowandēnēn̄. ⁵⁰ Mēnkla mndēm pa uleef naan, alon̄ aklaan̄ ma pa nji, ul akun̄ kayuuj uko wi ñaan̄ andoli awoon̄ na manjoonan. ⁵¹ Dṭupan na manjoonan, woli ñaan̄ amēban uṭup wi naan nin aankkeṭ. »

⁵² Kē *bayuday başë ji na a : « Nyikrën hēnkun̄ na manjoonan kē iwo na untaayi. *Abraham akeṭi, kē *baṭupar Naşibaṭi bakak akeṭ, kē işë ji : “Woli ñaan̄ amēban uṭup wi naan, aankkeṭ nin.” ⁵³ Idēm apel Abraham aşin nja ankeṭun̄ i na baṭupar Naşibaṭi bankaṅ akeṭ? Işal aji iwo in ba? »

⁵⁴ Kē Yetu aşë teem baka aji : « Woli ddēman dēman lah bkow naan nji ṭi uleef naan, mndēm mi naan maankwo nin ukoolan. Paapa akdēmanaanun̄, ul i najaan̄ naṭiiniyaan kaji awo Naşibaṭi inan, ⁵⁵ aşë wo naamme'a. Nji, kē nşë me'a. Woli dji lah mēmmē'a kawo naṭilan ji an. Kē nşë me'a abot amēban uṭup wi nul. ⁵⁶ Abraham aşinan alilan maakan wi aşalun̄ kē alun̄ kawin unuur wi naan. Awin wa aşë wo ṭi mnlilan. »

⁵⁷ Kē bayuday başë ji na a wal mēn̄t̄ : « Iindo ka ka ṅşubal iñeen kañeen aşë ji iwi iwinun̄ Abraham! »

⁵⁸ Kē aji na baka : « Dṭupan na manjoonan, ji Abraham abi ado kawo, nji dwoo. »

⁵⁹ Bajej wal mēn̄t̄ mnlaak katapa, kē aşë mena apēn̄ ṭi *Katoh Kaweek ki Naşibaṭi.

9

Pjeb pi nakuul i kabuka

¹ Yetu awo ṭi bgah aşë win ñiint̄ alon̄ ambukiin̄ awo nakuul. ² Kē baṭaşarul başë

hepara aji : « Najukan, we ukaan k e  niint i abuka awo nakuul ba? In ajubanun ba? Ul a k eme bajugul? »

³ K e Yetu at em aji : « M ent pjuban pi nul pa k eme pi bajugul, uko m ent uwo wo, iko inuura yi Na iba i ajaan ado ihilna iwinana  i a. ⁴ Wi unuur uhumun,  wo i kado ulemp wi anyilnun, utejan ubi wi nin  naan awoon aankhil ulemp. ⁵ Jibi nhumun  i umundu, dwo bjeehi bi wa. »

⁶ Wi Yetu ajakun han, a e t ef er mbo  anag ak er  i k e  ki nakuul, ⁷ a e ji na a : « Yaan i nowa du dko di meel di badolun du Filowe. » (Filowe dawoon nayili.) K e nakuul ayaa, aya a nowa, a e wug sa, abi kawin win bnuura.

⁸ Bakintul na ba aan banjonun kawina k e aji  nehan baji wal m ent: « M ent i ajaan a o b nehan du i? »

⁹ Balon baji : « Ul a. »

K e balon baji : « M ent ul a, anaama naam. »

Ul k e a e ji : « Nji a. »

¹⁰ K e ba e hepara aji : « Ido do hum adoo kak awin ba? »

¹¹ K e at em aji : «  niint i bajaan bado Yetu a nowanun mbo  na i uuj ak er n  i k e  a e ji na nji nya n nowa du Filowe, k e nya a nowa, a e bi kawin win. »

¹² K e ba e ji na a : «  niint m ent awo  un? »

K e at em aji : « M emme. »

¹³ Bajej wal m ent  niint a oo  du *bafaritay. ¹⁴ K e unuur wi Yetu a aan a nowan mbo  na i uuj ajebanaan nakuul k e u e wo *unuur wi pnoorf en wi bayuday. ¹⁵ Uko wan ukaan k e bafaritay bahepar  niint uko wi adolun adoo win h enku . K e at em aji : « Ak er n mbo   i k e , k e nya a nowa abi kawin win. »

¹⁶ Bafaritay balon k e ba e ji : «  naan andolun uko wi aanwo i Na iba i  iki aanji  a  uko wi bgah bajakun  i uko wi unuur wi pnoorf en. »

K e balon baji : « Hum di di  naan nado bu aan ahilanun kado iko i noar naan m ent. » Baankak atiinkar wal m ent. ¹⁷ Wi wi ba aan aji kak na nakuul i bajebanun: « K e iwi, we wi i alun aji awoo, wi adolun k e ikak awin? »

K e aji na baka : « Awo *Na upar Na iba i. »

¹⁸ Baanfiyaar k e abi wo nakuul a e win h enku . Uko wan ukaan k e badu bajugul. ¹⁹ Bahepar baka aji : « I awo abukan i? Ujoonan k e abuka buka awo nakuul i? Hum di di ahilanun keeri awin? »

²⁰ K e bajugul bateem aji : «  me k e awo abukun, ak u am e k e abuka buka awo nakuul. ²¹ K e jibi adoli ado win h enku , na anjebanulun,   mm e. Nahepar na, awo naweek, a upan bdidi'ul. » ²² Bajugul ba iini han  iki ba i baweek biki baka, bantiinkarun aji badook  naan ankjakun kaji Yetu awoon *Krittu,  i *katoh ka ehanaani. ²³ Uko wan ukaan k e bajugul baji : « Awo naweek, nahepar na. »

²⁴ Bafaritay bakak adu  niint ambiin awo nakuul aji na a : « D maan Na iba i, i up manjoonan! Un,  me k e  niint m ent awo nado bu aan. »

²⁵ K e a e teem baka aji : « M emme me awo nado bu aan, dmeha uko uloolan : dbi wo nakuul, a e win h enku . »

²⁶ K e ba e hepara aji : « we wi adoliin? Hum di di adolun k e ido kak awin? »

²⁷ K e at em baka aji : « Ddo bi  upan k e naandi ptiink en. We ukaan k e nakak anjal katiink? Wom nakak anjal kakak ba a arul? »

²⁸ K e ba e jun pkara aji : « Iwi iwoon na a ar  niint m ent ; un,  wo ba a ar *Moyit. ²⁹ Un  me k e Na iba i a iini na Moyit ; k e i,  emme dko di awoonun. »

³⁰ K e at em baka aji : « Uko wan u noar ni : naamme dko di awoonun, k e a e dol en k e nkak awin! ³¹  me k e Na iba i aanji tiink bado bu aan, k e woli  naan aji d mana abot ado uko wi anjalun aji tiink un m entan. ³² Nin  naan aambaan katiinka k e baji  naan alon ajeban nakuul i kabuka. ³³ Woli  niint m ent aanwo lah i Na iba i, aankhil pdo nin uko ulon. »

³⁴ K e bafaritay ba e ji na a : « Ibuka abi wo wo bti  i bu aan a e ji ijukanun. » Wi wi ba aan adooka k e ap en  i katoh ka ehanaani.

³⁵ Yetu atiink k e badooka. Aya awina a e hepara aji : « Ifiyaar *Abuk  niint i? »

³⁶ K e at ema aji : « Naweek, in awoon Abuk  niint nhilna nfiyaara? »

³⁷ Kë aji na a : « Iwina, ul ak̄tiiniin na iwi hēnk. »

³⁸ Wal mēnt̄ kē ñiint̄ ašē ji : « Ajugun, dfiyaari » ašē ñup adēmana.

³⁹ Yetu akak aji : « Nji dbi bi ti mboş pa pwayēş, banwoon̄ baankwin bahilna bado kawin, bankwinuñ bakak bakuul. »

⁴⁰ Bafaritay balon̄ banwoon̄ na a batiink uko wi aţupun̄ ašē hepara aji : « Un kak, ñwo bakuul i? »

⁴¹ Kë ateem baka aji : « Woli nawo lah bakuul, baankji naduknaanaa ; kē jibi najakuñ aji nawin, nakeer nhum nduknaana. »

10

Uhoñ wi Nayafan na batani bi nul

¹ Yetu akak aţiini aji : « Na manjoonan dţupan, ñaan̄ anwoon̄ aaneejna plēman pi kampen ašē lutna umbaŋ ulon̄ awo nakiiŋ, nalať. ² Anneejnuñ plēman kē ašē wo nayafan i ñkaneel. ³ Nayeŋ aji haabēşa plēman, ñkaneel ñabot katiinka, aji du undoli ti katim ki wa kapēnan bdiŋ. ⁴ Woli apēnan ñkaneel bti ñanwoon̄ ñi nul, aji jot ña kadun, ñašē kaţaşa ŋiki ñayikrēn pdiim pi nul. ⁵ Ñkaneel mēnt̄ ñaankţaş nin ñaan̄ nampaťi, ñaji ñaţēp ŋēp kaťi'a ŋiki ñaanyikrēn pdiimul. » ⁶ Yetu ahoñ na baka haŋ kē başē wo baamme uko wi aŋaluñ pţup baka.

⁷ Wi wi akaaŋ aţiini na baka aji : « Na manjoonan, dţupan ñji dwoon̄ plēman pi ñkaneel ñaktēpnun̄. ⁸ Banjotnuñ kadun bti bawo bakiiŋ, na balat̄, kē ñkaneel ñaanktiink baka. ⁹ Nji dwo plēman. Woli ñaan̄ aţēpna ti ñji aluñ kabuur, aluñ kado kaneej kakak kapēn kaşē kaka uko ude. ¹⁰ Nakiiŋ abi bi ţaŋ pa pkiiŋ, kafaal, kabot katok tokan. Nji dbi pa bañaan̄ baka ubida, bakak batum na wa.

¹¹ « Nji dwo nayafan nanuura, anjaan̄ awul ubida wi nul pa ñkaneel ñi tul. ¹² Ñaan̄ i balukuñ luk kē abi byafan, anwoon̄ aanwo ajug ñkaneel, awinle uñiiŋ aji ti kaduk ña, uñiiŋ kamob ñlon̄ kawayēş batani. ¹³ Aji do haŋ ŋiki awo ñaan̄ i balukuñ luk pa abi alemp, aanji ŋaaf ñkaneel. ¹⁴ Nji dwo nayafan nanuura, ame ñkaneel ñi naan, kē ñabot ame'ēn ¹⁵ jibi Paapa ame'ēnuñ kē mbot ame'a. Dwul ubida wi naan

pa ñkaneel ñi naan. ¹⁶ Dka ñkaneel ñlon̄ ñanwoon̄ ñaanwo ti kampen ki. Ñaŋ mēnt̄ kak dwo i kaťij ña, ñaluñ katiink pdiim pi naan. Batani başē bawo bloolan, nayafan abot awo aloolan. ¹⁷ Paapa aŋalēn ŋiki dwul ubida wi naan ; ašē luñ kayeenk wa. ¹⁸ Nin ñaan̄ aanji yeenkēn ubida, ñji ti uleef naan djaan̄ kawul wa. Dka mn̄hina mi pwul wa, kakuť kayeenk wa. Uko waŋ wi wi Paapa aţu'ēnuñ pdo. »

¹⁹ Nţup ñi Yetu aţupun̄ ñaţu kē bayuday baankak atiinkar. ²⁰ Batum baji : « Awo na untaayi, ayilaa. We ukaaŋ kē naktiinka ba? »

²¹ Kē balon̄ baji : « Nţup ñi ñaanwo ñi ñaan̄ anwoon̄ na untaayi. Kē untaayi, uhil kahaabēş bakuul kēş i? »

Ñaan̄ i Yetu awoon̄ na manjoonan

²² Ufettu unjaan̄ uleşan unuur wi *Katoh Kaweek ki Naşibaťi kakaan̄ akak ayiman uwo wal mēnt̄ du Yerutaem. Uwo ti wal wi ujonť. ²³ Yetu añaay na Katoh Kaweek ki Naşibaťi du dko di bajaan̄ bado Uşaala wi *Falomon̄. ²⁴ Bayuday babi afooya ašē ji na a : « Ibaa do kanooranun te lum ba? Woli iwo *Kriittu, kţupun̄ bañaan̄ bti kame. »

²⁵ Kē Yetu ateem baka aji : « Dţupan kē naanfiyaarēn. Iko yi ñji kadoluñ pa Paapa iyuuŋ kē dwo a ; ²⁶ kē an naşē wo naanfiyaarēn ŋiki naanwo ñkaneel ñi naan. ²⁷ Ñkaneel ñi naan ñaji ñatiink pdiim pi naan ; dme ña kē ñabot aji ñaţaşēn. ²⁸ Dwul ña ubida wi mn̄to, ñaankkeť nin kē nin alon̄ aanktehēn ña. ²⁹ Paapa anţennun̄ iko mēnt̄ adēm apel iko bti. Nin alon̄ aanhil kateh uko ulon̄ ti iñen yi nul. ³⁰ Nji na Paapa ñwo ñaan̄ aloolan. »

³¹ Wal mēnt̄ kē bayuday başē kak aţij mn̄laak pţapa. ³² Kē ašē ji na baka : « Ddo iko inuura itum kē nawini, iko mēnt̄ iwoona du Paapa, kahoŋ ti ya kakaan̄ kē naŋal pţapēn mn̄laak ba? »

³³ Kē başē teema aji : « Mēnt̄ uko unuura ukaaŋ kē ñktapu mn̄laak, ikar kar Naşibaťi ukaaŋ, iwo ñaan̄ najēn ŋaŋ ašē jej bkowu aţu Naşibaťi. »

³⁴ Kē Yetu ašē teem baka aji : « Jēm Naşibaťi aji ti ulibra wi nul : “Dji : Nawo başibaťi?” » ³⁵ Nme kē ñaan̄ aanhil plať uko

umpiitaniin ƚi Ulibra wi Naŝibaƚi. Kē wi aduun biki uƚup wi nul ukƚiiniyaanun aji baŝibaƚi, ³⁶ we ukaan kē naji dkar Naŝibaƚi Paapa wi njakuƚ aji dwo Abukul, nji i adatuƚ ayil ƚi umundu. ³⁷ Woli mēnkdo iko yi Paapa ajaan ado, nawutan kafiyaarēn. ³⁸ Kē woli ddo ya, woli naando fiyaarēn, nafiyaaran iko yi njaan kado, nahilna nayikrēn uloolan kē Paapa awo ƚi nji, kē nji mbot awo ƚi Paapa. »

³⁹ Bakak ado na pmob Yetu, kē aŝē buur baka.

⁴⁰ Akak aya du plut pi bdēk bi Yordan, du dko di *Yowan abiiƚ abattaaraan, aƚo da.

⁴¹ Bañaan baƚum babi du a aji : « Yowan aandiiman nin uko ulon uƚoƚarēnaan, kē uko bƚi wi aƚupun ƚi ƚiiniƚ i uŝē joonan. »

⁴² Bañaan baƚum bafiyaara ƚi dko di awoon mēƚ.

11

Pkeƚ pi Lataar

¹ Ubi ka ƚiiniƚ alon ammaakuƚ i katim kawoon Lataar. Abi wo du ufēƚ wi Betani ul na Mariya na Marta baweekul baaf.

² Mariya abiiƚ ajeēŝ ukēra ulil pƚēkēƚ ƚi ihoƚ yi Ajugun abot awent ya na uwel wi nul. Lataar aƚa Mariya mēƚ amaakuƚ hēnk.

³ Baaf batēb banƚaarun bukuƚ bayil alon du Yetu, kē aya ji na a : « Naweeƚ, nanohu i imaganun amaaki. »

⁴ Wi Yetu atiinkun uko mēƚ aŝē ji : « Pmaak pi Lataar paankfiƚa, amaak maak bañaan bahilna bawin mndēm mi Naŝibaƚi, na mi Abukul. » ⁵ Yetu amagan bi Marta, Mariya, na Lataar aƚa baka. ⁶ Kē wi aŝaan atiink pmaak pi Lataar, aƚo dko di awoon ƚnuur ƚtēb kak, ⁷ abaa ji na baƚaŝarul : « Najoh ƚkak utaak wi Yuda. »

⁸ Kē baŝē teema aji : « Najukan, du ƚnuur ƚaƚēpun, bayuday baƚal katapu mnlaak kafin, kē iŝē ƚal pkak da. »

⁹ Kē aŝē ji na baka : « Kapēna nfa te utaakal ƚwoori ƚaanwo iƚeen na ƚtēb i? Ankpoŝun na pnak aanji hubta ƚi uko ulon ƚiki aji win bjeehi bi umundu wi. ¹⁰ Kē anŝaan aji poŝ na utejan, aji hubta ƚiki bjeehi baanwo ƚi a. »

¹¹ Wi Yetu aƚupun baka uko wun aŝē kak aji : « Lataar nanohun anƚoyēƚi, kē nŝē ya kahuma. »

¹² Baƚaŝarul kē bateema aji : « Ajugun, jibi akƚoyēƚun ƚoyēƚ ƚaƚ, akeer ajeb. »

¹³ Yetu aƚiiniyaan uko wi pkeƚ pi Lataar kē baŝē nun kē aji Lataar anƚoyēƚ ƚoyēƚ. ¹⁴ Kē aŝē jintēlēŝ baka bƚup aji na baka « Lataar akeƚi. ¹⁵ Dlilan pa an, wi nwoon mēmmaar pkeƚ pi nul, nahilna nafiyaarēn. Nabiin ƚya du a. »

¹⁶ Kē Toma, i bajaan badu kbet, aŝē ji na baƚaŝar Yetu bandukiin: « Nabiin kak ƚya, ƚhilna ƚkeƚ na najukan i nja. »

Yetu awoon pnaƚa ƚi pkeƚ

¹⁷ Wi Yetu abanun, aƚēnk kē udo bi do ƚnuur ƚbaakēr wi bamoyun Lataar. ¹⁸ Ufēƚ wi Betani uunlowiir na Yerutalem, uya pban ƚkilometēr ƚwajanƚ ; ¹⁹ kē bayuday baƚum baŝē bi pwin bi Marta na Mariya na puum pi aƚa baka kabot katēƚtēn baka. ²⁰ Wi Marta atiinkun kē Yetu aƚogi, aŝē naƚa kaya kayit na a, kē Mariya aŝē duka aƚo du katoh.

²¹ Marta aji na Yetu : « Ajugun, woli iwo lah ƚi, aƚa naan aankkeƚ! ²² Kē nŝē me kē ƚi dko di ƚwoon di hēnkun, uko bƚi wi ikƚēhanun Naŝibaƚi, awulu wa. »

²³ Kē aji na a : « Aƚa'u anaƚa ƚi pkeƚ. »

²⁴ Kē akak aji na a : « Dme kē ƚi uba umundu, wal wi bañaan bƚi baknaƚiin ƚi pkeƚ, ul kak anaƚa ƚi pa. »

²⁵ Kē akak aji na a : « Nji dwoon pnaƚa ƚi pkeƚ, nji kak dwoon ubida. Anfiyaarnun, woli adoo keƚ, alun kaka ubida. ²⁶ Kē ƚnaan ankaan ubida abot aƚi yaarēn nin aankkeƚ. Ifiyaar uko wan i? »

²⁷ Kē ateema aji : « Aa Ajugun, dƚiyaar kē iwoon *Krittu Abuk Naŝibaƚi, anwoon i pbi ƚi umundu wi. »

Nwooni ƚi Yetu

²⁸ Wi Marta aƚiiniin han, aŝē ya du Mariya i baƚaarun ahoopaƚa aji : « Najukan abii, adu'u. » ²⁹ Wi Mariya atiinkun uko wan aŝē naƚa ataran apēn aya du Yetu. ³⁰ Kē Yetu aŝē wo aandobi neej du ufēƚ ahum du dko di ayitiiraanun na Marta. ³¹ Wi bambiin awo ƚi katoh na Mariya atēƚtēna bawinulun kē ataran apēn, baƚaŝa anun kē aya ƚwooni du bhēr.

³² Wi Mariya abanuḡ du dko di Yetu awoon, awina, ašë jot ʒi ihoḡul aji na a : « Ajugun, woli iwo lah ʒi, aḡa naan aankkeḡ. »

³³ Yetu awina kē akwooni ul na bañaanḡ bangakandēruḡ na a kē uko mēntḡ ušë de'a maakan. ³⁴ Ahepar baka dko di bamoyuḡ Lataar, kē baji na a : « Ajugun ʒašun, nya kayuuju da. » ³⁵ Kē Yetu ašë wooni.

³⁶ Bañaanḡ baloḡ kē bašë ʒi : « Natenan jibi aḡaluli. »

³⁷ Baloḡ ʒi baka kē bašë ʒi : « Ul anjebanuḡ nakuul, aanhil lah kaneenan Lataar akeḡ i? »

Pnaḡa ʒi pkeḡ pi Lataar

³⁸ Uko mēntḡ ukak ade Yetu maakan kē ašë ya du bhēr, bajël jël bhēr mēntḡ ʒi pnkuḡ, kē plaak padētnuḡ ba. ³⁹ Yetu aji : « Napēnaan plaak. »

Marta naweek Lataar kē ašë ʒi na a : « Ajugun, ajun pḡëkēñ, udobi do ḡnuur ḡbaakēr ḡi amoynaani. »

⁴⁰ Kē ateema aji : « Mēnjaku aji woli ifiyaari kwin mndēm mi Našibaḡi i? »

⁴¹ Bapēnan plaak, kē Yetu ašë kat kēš du baḡi aji : « Paap, dbeebu wi itiinknuḡ. ⁴² Dme kē ḡnuur bḡi iji ktiinkēn, kē nšë ʒiini haḡ pa bañaanḡ banfoynuḡ bahil bafiyaar kē iwi iyilnuḡ. »

⁴³ Wi aḡiiniḡ haḡ ašë huuran maakan aji : « Lataar, pēnan! » ⁴⁴ Kē ankeḡuḡ apēn kē ihoḡ na iñen itaayana na ilēmēt, kē bkow babooḡan na blaañ. Yetu aji na baka : « Nataayēšana, našë nawuta aya. »

⁴⁵ Bayuday baḡum bambiḡ du uko Mariya abot awin uko wi Yetu adoluḡ, bafiyaara. ⁴⁶ Baloḡ kē bašë ya du *bafaritay pḡup baka uko wi adoluḡ. ⁴⁷ Kē Baḡeḡan baweek na bafaritay bašë duur du uruha wi baka ašë ʒi : « we wi ḡbaanḡ ado ba? Ñiintḡ i aji do iko iñoḡarēnaan itum. ⁴⁸ Woli ḡwuta kē akdo iko yi akdoluḡ yi, bañaanḡ bḡi kafiyaara, baromeḡ babi tok dko dyimanaan di nun na utaak wi nja. »

⁴⁹ Alonḡ ʒi baka i katim kawoonḡ Kayif anwoonḡ ušubal mēntḡ naših i baḡeḡan aji na baka : « Naamme nin uko ulonḡ! ⁵⁰ Naanwin kē uko mēntḡ uwo unuura pa an i? Ñaanḡ

aloolan akeḡar bañaanḡ bḡi. Hēnkbašë bawut pḡok utaak bḡi. » ⁵¹ Uko wi Kayif akḡupuḡ uumpēna ʒi a ; kē jibi awoonḡ ušubal mēntḡ naših i baḡeḡan, aḡup ʒi Naḡupar Našibaḡi kē Yetu akeḡar bayuday bḡi. ⁵² Mēntḡ pa bukal ʒañ baka, ma pyitrēn babak Našibaḡi bḡi banwayšēruḡ bawo baloolan.

⁵³ Unuur mēntḡ wi wi baweek biki bayuday bajunuḡ pla pfiḡ Yetu. ⁵⁴ Ukaanḡ kē aḡañan pdo kaya kabi ʒi pḡoof pi bayuday. Aya du utaak ulonḡ uññoḡuḡ *pndiiš du ubeeka wi Efrayim, aḡo da na baḡašarul.

⁵⁵ *Ufettu wi Mbuur wi bayuday uññoḡi kē bañaanḡ baḡum bašë woona ḡfēt ḡi baka abi ʒi Yerutalem kado bañow ʒi ufettu ubi uban. ⁵⁶ Bala Yetu, kē wi bawoonḡ du *Katoḡ Kaweek ki Našibaḡi andoli aji hepar atēntul me ašal kē abi ʒi ufettu. ⁵⁷ Kē *baḡeḡan baweek na *bafaritay bašë ʒi ñaanḡ awinle Yetu awo i kaḡup baka bahilna bamoba.

12

Du Betani

(Maci 26.6-13; Markuḡ 14.3-9)

¹ Wi *Ufettu wi Mbuur udukiḡ ḡnuur paaj, Yetu aban Betani, di Lataar i abiiḡ anaḡan ʒi pkeḡ afētḡ. ² Badu da Yetu pyoban, Marta awo ʒi ulemp, kē Lataar ʒi uleeful aḡo na Yetu. ³ Mariya ajeḡ pḡoof pi ulitru wi ukēra ulonḡ ulil pḡëkēñ untamuḡ maakan*, akēr ihoḡ yi Yetu abot awent ya na uwel wi nul. Kē pḡëkēñ plil puḡ paniink katoḡ.

⁴ Kē Yuda Itkariyot, anwoonḡ alonḡ ʒi baḡašar Yetu, ankbiḡ kawaapa, ašë ʒi : ⁵ « we ukaanḡ kē baanjeḡ ukēra utam maakan wi awaap, unwoonḡ itaka itum†, awul ya bajuuk ba? » ⁶ Aankḡiini ʒiini haḡ ʒiki aḡal bajuuk, aḡiini ʒiini ʒiki awo nakiiḡ. Kē jibi awoonḡ nahank itaka yi bi Yetu na baḡašarul, aḡaal pdo kajeḡ itaka yi baḡu'u luḡ phank kalempašana. ⁷ Yetu kē ašë ʒi na a : « Wutana : ado do haḡ pa unuur wi bakluḡ kaḡu'ēn du bhēr. ⁸ Bajuuk bawo na an ḡnuur bḡi, kē ḡi kē nšë wo mēnkwo na an ḡnuur bḡi. »

⁹ Wal mēntḡ bañaanḡ baḡum babi, wi batiinkuḡ kē Yetu awo da. Baambi ʒañ pa pwin Yetu, bakak aḡal kawin Lataar i

* **12:3** Ukēra ulonḡ: Baji badu ukēra mēntḡ nardu, uwo ukēra ulil maakan wi bapēnanaanuḡ ʒi bko blon. † **12:5** Itaka itum : Iliḡ na baluk bi ušubal.

anaŋanun ƚi pkeƚ. ¹⁰ Kē *baŋenjan baweek bašē tiinkar aji bafiŋ Lataar kak, ¹¹ ul akaan kē bayuday batum bakak aŋiyaar Yetu aduk baŋenjan baweek.

Uneej wi Yetu du Yerutalem ji naših
(Maci 21.1-9; Markut 11.7-10; Luk 19.35-38)

¹² Wi unuur ujinŋun, baŋaan batum maakan bambiin *Ufettu wi Mbuur du Yerutalem batiink kē baji Yetu abi ufettu. ¹³ Bajej ikēn yi mnjaak ašē pēn abi pkita, ahuuran aji :

« *Hotanal*
Bnuura nuura ƚi ankmbiin ƚi katim ki Aju-
gun,
*naših i Itrayel**. »

¹⁴ Yetu awin ubuuru umpoƚi ašē dapa wa, jibi upiitaniin aji :

¹⁵ « *Nawutan kalēnk, an babuk *Fiyon:*
Tenan, naših i nan abi awi,
adapa ubuuru umpoƚi. »*

¹⁶ Uko mēnt baŋašarul baanyikrēn wa wal mēnt. Kē wal wi mndēm mi Yetu mambiin awinana kē bašē leš kē iko mēnt bti ipiitana ƚi a ƚi Ulibra wi Našibaƚi kē babot adola ya.

¹⁷ Baŋaan bambiin awo na Yetu wi abiin adu Lataar du bhēr anaŋana ƚi pkeƚ bawo ƚi pkakalēš uko wi bawinun. ¹⁸ Baŋaan batum batiink uko uŋoŋarēnaan wi adolon, ukaan kē babi pwina. ¹⁹ *Bafaritay bawo ƚi phoopatēr wal mēnt aji : « Nawin kē nēnhilan da nin uko ulon: baŋaan bti bawo ƚi ptaša. »

Bagrek banjalun pwin Yetu

²⁰ Banwoon baanwo bayuday‡ balon bawo wal mēnt ƚi bambiin pdēman Našibaƚi ƚi wal wi *ufettu wi mnjeeh. ²¹ Baya du Filip anwoon i ubeeka wi Bettayida du utaak wi Galilay ašē ji na a : « Naweeek, nŋal kawin Yetu. » ²² Filip aya aƚup Andre, kē bukal batēb baya aƚup Yetu.

²³ Kē Yetu ašē ji : « Wal ubani, wi baklun kawin mndēm mi *Abuk Ōiinŋ. ²⁴ Na man-joonan, dƚupan, woli pbuk pi maaj panjotun ƚi mboš paankeƚi, paƚo ploodan ; bē woli pakeƚi paji pawul mbuk mntum. ²⁵ Ōaan

anjalun ubida wi nul awaan wa, kē anwoon aankdēman ubida wi nul ƚi mboš alun kaka ubida unwoon uunkba. ²⁶ Woli ŋaan aŋal plemparaan, awo i kaŋašēn ; hēnk, dko di nji kawoon, ul kak alun kawo da. Woli ŋaan alemparaan, Paapa kadēmana.

²⁷ « Hēnkun uhaaš wi naan uƚēla ƚēlaa, kē we wi nji kajakun? Dwo i kaji na Paapa abuuranaan ƚi wal wi i? A-a, uko waŋ ukaan kē mbii. ²⁸ Paap, dolan baŋaan bawin kē katimu kadēmi! »

Kē pdiim pašē pēna baƚi aji : « Ddo bi dēman ka akak alun kadēman ka. » ²⁹ ƚi baŋaan batum banwoon da atiink pdiim, balon baji batiink kamparantant, kē balon baji uwanjuƚ uƚiiniin na Yetu.

³⁰ Kē Yetu ašē kak aƚiini na baka aji : « Mēnt nji dkaan kē pdiim paŋ patiinkanaa, an baka. ³¹ Hēnkun wal wi Našibaƚi akyuujun umundu wi kē uduknaanaa ubani, hēnkun bawalan *Fatana, naših i umundu wi afēla bdig. ³² Kē nji, wal wi nji kadeenaniin§, dpul baŋaan bti babi ƚi nji. » ³³ Yetu aƚup ƚup wal mēnt jibi akbiin kakeƚ. ³⁴ Baŋaan bateema aji : « Njuk ƚi Ulibra wi Našibaƚi kē *Krittu aƚo te mnƚo. Hum di di ihilanun kaji *Abuk Ōiinŋ awo i kadeenana? In awoon Abuk Ōiinŋ ba? »

³⁵ Kē Yetu aji na baka : « Bjeehi bahum nwo na an nwal nntiinku. Nadoon kapoš wi nahumun nwo na bjeehi, kaƚi bdēm babi bawunan : Ankpošun ƚi bdēm aanji me dko di akyaan. ³⁶ Wi nahumun nwo na bjeehi, nafiyaarēn ba nahilna nawo baŋaan biki bjeehi. » Hēnk di di Yetu aƚiiniin ašē ya na bgahul, aya amena baka.

Ppok pfiyaar Yetu

³⁷ Yetu ado iko itum iŋoŋarēnaan ƚi kadun ki baŋaan, kē bawoha wo baanfiyaara. ³⁸ Kē hēnk di uko wi *Itayi *Naƚupar Našibaƚi ajakun udolaniin, aƚiini aji :

« *Ajugun, in aŋiyaarun uƚup wi nun?*

In i Ajugun adiimanun mnhina mi nul? »*

³⁹ Itayi akak aƚup uko unkayi kē baŋaan mēnt baanhil pfiyaar. Aji :

⁴⁰ « *Našibaƚi adēt baka kēs*

* 12:13 Kaŋaam 118.25-26. * 12:15 Fakariya 9.9. ‡ 12:20 Banwoon baanwo bayuday : Baŋaan biki baktiiniyaanun ƚi bawo bagrek. § 12:32 Wal wi nji kadeenaniin uwoon: Wal wi nji kadeenaniin ƚi Krut. Natenan kak ƚi Yowan 3.14-15. * 12:38 Itayi 53.1.

*adënëtan baka n̄haaş
këş ki baka kahilna kawo kaankwin,
n̄haaş n̄i baka n̄awut kayikrën.
Hënk baankkak ti n̄ji n̄jeban baka. »**

⁴¹ Itayi aţup haŋ ţiki awin mndëm mi Yetu abot aţiiniyaan uko wi nul.

⁴² Kë ti wal mënt kak batum ti baweeek biki bayuday bafiyaar Yetu, kë bafaritay başaan aka kë baanyuuj wa, bawutna kadook baka du *katoh kañehanaani. ⁴³ Bahokan pwinana bnuura ti bañaan apel pwinana bnuura du Naşibaţi.

⁴⁴ Yetu ahuuran aji : « N̄naan anfiyaarnuŋ, mënt n̄ji ti uleef naan ţaŋ i i afiyaaruŋ, afiyaar kak anyilnuŋ. ⁴⁵ Kë n̄naan anwinnuŋ awin anyilnuŋ. ⁴⁶ Dbi ti umundu ji bjeehi, n̄naan anfiyaarnuŋ awutna kaduka du bdëm.

⁴⁷ « Woli n̄naan atiink n̄ţup n̄i naan aşë wo aammëban n̄a, mënt n̄ji kajakun aduknaanaa. Mëmbi bi pwayëş umundu kaji uduknaanaa, dbi bi pbuurun wa. ⁴⁸ Kë n̄naan ampoknuŋ awo aandi ptiink n̄ţup n̄i naan aşë duknaana : n̄ţup n̄i n̄ji n̄ţupuŋ n̄aluŋ kadiiman kë aduknaanaa ti unuur ubaañşaaani. ⁴⁹ Mënt n̄ji ti uleef naan dţupuŋ, Paapa anyilnuŋ aţupnuŋ uko wi nwoon kaţup na jibi nwoon kaţup wa. ⁵⁰ Dme kë uko wi aţuun pdo uji uñooţ n̄naan du ubida wi mnţo. Hënk, uko wi n̄ji kaţiiniyaanuŋ, dji kaţup wa jibi Paapa ajaknuŋ n̄ţiiniyaan wa. »

13

Yetu aňow ihoţ yi baţaşarul

¹ *Ufettu wi Mbuur uňogi, kë Yetu ame kë wal wi pduk umundu wi kakak du Naşibaţi Aşin ubani. Kë jibi aňaluŋ baţaşarul banwoon ti umundu, hënk di aňalaŋ baka te wal ubaañşaaani.

² Yetu na baţaşarul bawo ti pde kañah, kë Untaayi Uweek uşë do bi neeţ ti *Yuda, abuk Fimon İtkariyot, kë akten jibi akdolun kadoo kawaap Yetu. ³ Yetu ame kë Aşin aţu iko bti ti iñen yi nul, abot ame kë awoona du Naşibaţi akuţ akak du a. ⁴ Wi wi aşaan anaţa, awohëş kamişa, atan blaañ ti blank, ⁵ ajeţ meel aţu ti ubaaidu aşë jun pñow ihoţ yi baţaşarul awent ya na blaañ bi atanuŋ ti blank.

⁶ Abi aban ti Fimon Piyeer, kë un aşë jaka aji : « Ajugun, iwi, kañowën ihoţ? »

⁷ Kë ateema aji : « Uko wi n̄ji kadolun hënk, iimme wa, ilun kame wa. »

⁸ Kë ateema aji : « Nin iinkñowën ihoţ! »

Kë aji na a : « Woli mëññowu ihoţ, iinkwo ti banwoon biki naan. »

⁹ Kë aşë ji na a : « Ajugun, kwut kañowën ihoţ ţaŋ, ñowaan kak iñen na bkow! »

¹⁰ Kë ateema aji : « Aññowiŋ aankak anuma kañowa ; awo najinţ bti. Ihoţ ţaŋ yi yi awoon kañow. An kak nawo bajinţ, aşë wo mënt an bti baka. » ¹¹ Na manjoonan Yetu ame ankmbiin kawaapa, ukaan kë aji mënt bukall bti bajinţuŋ.

¹² Wi abaan pñow baka ihoţ, akak awohara kamişa aţo aşë ji na baka : « Name uko wi ndolanaŋ hënk i? ¹³ Naji nadu'ën kaji Najukan kaji Ajugun ; nafaŋi, dwo a.

¹⁴ Woli n̄ji Ajugan na Najukan dñowan ihoţ, an kak nawo i kado kañowar ihoţ. ¹⁵ Ddo do haŋ adiimanaanan, an kak nado kado jibi ndolanaŋ. ¹⁶ Na manjoonan, dţupan, nalemp aambaan kapel i aklemparuŋ, kë nayili aampel anyiluluŋ. ¹⁷ Name hënkun iko yaŋ, woli nado ya, nawo ti mnlilan. ¹⁸ Mënt an bti biki n̄ji kaţiiniyaanuŋ. Dme biki n̄ji ndatuŋ bnuura, kë uko umpiitaniiŋ ti Ulibra wi Naşibaţi uşë wo i kadolana :

*N̄naan anţooŋ na n̄ji ade
akak aşoorën. »**

¹⁹ « Dţupan hënkun ji uko mënt ubi udolana, nahilna woli uko mënt ulun adolana name kë n̄ji *dwoon anwoon.

²⁰ Na manjoonan, dţupan, anyeenkun n̄naan i n̄ji nyilun, ayeenkën ; kë anyeenkun, ayeenk anyilnuŋ. »

Pneej pi Fatana ti Yudat

(Maci 26.20-25; Markut 14.17-21; Luk 22.21-23)

²¹ Wi Yetu aţiiniŋ haŋ aba, uşalul uţëla ţëla maakan kë aşë ji : « Dţupan, na manjoonan, alon ti an alun kawaapën. » ²² Baţaşarul bawo ti ptenar ţiki baamme ahon ti baka i i ajakun. ²³ Alon ti baţaşarul, i amaganuŋ aţo akab ti a. ²⁴ Fimon Piyeer ado na kañen aji na a ahepara n̄naan mënt. ²⁵ Kë un ajuţ ti Yetu aşë hepara aji : « Ajugun, in ul a ba? »

²⁶ Kë ateen aji : « I nji kawulun kapoom ki nji katoopun ti pot a. » Ajej wal mēnt kapoom atoop ti pot awul *Yudat, abuk Timon Itkariyot. ²⁷ Wi ayeenkun ka, kē *Tatana ašē neej ti a. Wi wi Yetu ašaan aji na a : « Uko wi iwoon i pdo, taraan ido wa. » ²⁸ Kē nin alon ti banwoon da ašē wo aamme uko unkayi kē ajaka han. ²⁹ Jibi Yudat awoon anjaan ahank itaka, batum bašal aji aji ji na a aya anug iko yi banumiin pa ufettu, kēme awul bajuuk uko ulon. ³⁰ Wi ayeenkun kapoom kun ašē pēn ; utejan uban wal mēnt.

Uko uhalu wi pdo

³¹ Wi Yudat apēnun kē Yetu ašē ji : « Hēnkun mndēm mi *Abuk Ņiint manwinana, kē mndēm mi Našibați mankak awinana ti a. ³² [Kē woli mndēm mi Našibați manwinana ti a,] Našibați akak adiiman ul ti uleeful mndēm mi Abukul, ado uko mēnt hēnkun. » ³³ An babak naan, dwo na an nwal nntiinku tañ. Nalun kado kala'ēn, kē nšē tapan uko wi ntupun bayuday bandukiin: naanhil pya dko di nji kayaan. ³⁴ Dtupan uko uhalu wi nawoon i kado kado : Nañaladan, aa, jibi nji nñalanan, nañaladan han. ³⁵ Woli nañaladi, bañaan bti bayikrēn wal mēnt kē nawo bašašaraan. »

³⁶ Fimon Piyeer aji na a wal mēnt: « Ajugun, iya tun ba? »

Kē ateema aji : « Dko di nji kayaan, iinhil kašašen da hēnkun, ilun kabi da. »

³⁷ Kē ašē ji na a : « Ajugun, we ukaan kē mēnhil ptašu da hēnkun ba? Woli udoo wo nkeṭ pa uko wi nu, nji wi! »

³⁸ Kē ateema aji : « Kē iji ilun kakeṭ pa uko wi naan? Dtupu na manjoonan : Ji uguk udo kahaan nta, ipok nyaaš nwanjant kaji iimme'ēn. »

14

Yetu : Bgah banjaan baṭij du Ašin

¹ Yetu akak aji na bašašarul : « Nawutan kahaajala. Nafiyaarēn Našibați nakut nafiyaarēn. ² Du katoḥ ki Paapa, dko dawo da adēm. Dya kabomanan dko da. Woli uunjoonan lah, mēnktapan wa. ³ Kē woli dbi ya abomanan da dko, kašē kakaran kaṭijan nañogēn nahilna, dko di nwoon,

nawo da kak. ⁴ Kē dko di nji kayaan, name bgah byaani da. »

⁵ Kē Tooma ašē ji na a : « Naweeek, wi nwoon nēmme dko di ikyaan, hum di di nkmeen bgah byaani da ba? »

⁶ Kē Yetu ateema aji : « Nji, dwoon bgah, manjoonan na ubida. Nin ñaan aankya du Našibați Paapa bē aantēpna ti nji. ⁷ Woli name'ēn, nalun kame Našibați Paapa kak ; nado me'a hēnkun akuṭ awina. »

⁸ Kē Filip ašē ji na a : « Ajugun, diimanun Našibați Ašin nja, uko mēnt ukēšun. »

⁹ Kē aji na a : « Filip, djon na an ti maakan, kē iše wo iimme'ēn te hēnkun. Ñaan anwinnun, awin Našibați Paapa. Hum di di ihilun kaji : “Diimanun Našibați Ašin nja?” ¹⁰ Iinfiyaar kē dwo ti Paapa, kē abot awo ti nji i? Ntup ni nji kaṭupun njanwoona ti nji, Paapa anwoon ti nji akdolun ulemp wi nul. ¹¹ Nafiyaaraan woli dtupan aji : “Dwo ti Paapa kē Paapa akuṭ awo ti nji.” Kēme nafiyaaraan ṭiki nawin iko yi nji kadolun. ¹² Na manjoonan dtupan, ñaan anfiyaarnun, alun kado kak iko yi nji kadolun. Adoo lun kado indēmun apel ya ṭiki dya du Paapa. ¹³ Kē uko wi naklun kañehan ti katim ki naan, ddo wa. Hēnk ti iko yi Abukul akdolun mndēm mi Našibați Paapa manhilna manwinana. ¹⁴ Woli nañehan uko ulon ti katim ki naan, kalun kado wa. »

Kahon ki ubi wi Uhaaš wi Našibați

¹⁵ Yetu akak aji : « Woli nañalēn, nalun kamēban iko yi njakanan nado kado. ¹⁶ Nji nšē lun ñehan Paapa awulan Naṭenkar alon ahilna awo na an te mnto : ¹⁷ an mēntan awoon Uhaaš wi Manjoonan wi umundu uwoon uunhil pyeenk ṭiki uunwin wa abot awo uunyikrēn wa. An, name wa ṭiki uñogan akuṭ alun kawo ti an.

¹⁸ « Mēnkdukan bajint, dlun kabi du an. ¹⁹ Uduka ntiinku, umundu ušē uwo uunkak awinēn. Kē an našē lun kawinēn. Dka ubida, ukaan kē an kak naklun kaka wa. ²⁰ Unuur mēnt, nayikrēn kē dwo ti Paapa, kē an nawo ti nji, kē nkuṭ awo ti an. ²¹ Ñaan ammēbanun iko yi njakun abot ado ya, un mēntan añalun. Kē anšaan añalēn,

Paapa aluŋ kaŋala ; nji kak mbot nŋala, nšë ndo ame'ën. »

²² Yudaŋ kē ašë ji na a (mēntŋ Yudaŋ Itkariyot akŋiiniŋ ŋi): « Naweek, we ukaaŋ kē ikdo un ŋaŋ ŋme'u, kē umundu ušë wo uunkme'u? »

²³ Kē Yetu ateema aji : « Woli ŋaaŋ aŋalën, amēban ŋŋup ŋi naan, Paapa akak kaŋala, nšë bi du a, kakuŋ kaŋo du a. ²⁴ ŋaaŋ anwoon aŋŋalën, aankmēban ŋŋup ŋi naan ; kē uŋup wi naan ušë wo uunwoona du nji, uwoona du Paapa anyilnuŋ. ²⁵ Dŋupan uko wi, wi nhumuŋ na an. ²⁶ Kē Naŋëkar, *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi wi akluŋ kayil ŋi katim ki naan, uluŋ kajukanan iko bti kabot kaleŋanan iko yi nŋupanaŋ bti. ²⁷ Ddukanan bnuura, bnuura bi naan bi bi nji kawulanaŋ. Bnuura bi njaan kawul baanknaam na bi umundu ujaan uwul. Uhaaŋ wi nan uwutan kahaajala kēme kalën.

²⁸ « Naŋiink uko wi njakanaŋ: dya, dluŋ kakak ŋi an. Woli naŋalën, naluŋ kalilan ŋi pya pi naan du Paapa, ŋiki Paapa adēm apelën. ²⁹ Dŋupan uko mēntŋ hēnkuŋ ji ubi udo kaban, nahilna woli ubii nafiyaar. ³⁰ Mēnkak aŋiini iko itum na an, ŋiki *naŋih i umundu wi abi. Aanhilanaan nin uko uluŋ, ³¹ kē umundu ušë wo i kame kē dŋal Paapa abot aji kado jibi Paapa ajaknuŋ ndo kado. Nanaŋiin, nawulan ŋya na bgah bi nja. »

15

Bko banjaan badolna ubiñu

¹ Yetu akak aji : « Nji dwoonŋ bko bi mbuk manjaan mandolna ubiñu na manjoonan, kē Paapa ajaan alemp ŋi uwoorta. ² Kanah kanwoonŋ ŋi nji ašë wo kaambuki, aji fal ka, kē kambukuŋ, aji heent ka bnuura kahilna kabuk kak maakan. ³ Uŋup wi nji nŋupanaŋ udo bi jinŋanan jinŋan ji kanah ki baheentuŋ. ⁴ Namēbanaan jibi mmēbananaŋ. Jibi kanah kajaan kawo kaanji kahil pbuk woli kaanwo ŋi bko, hēnk di di nawoonŋ kak naanhilan kawul mbuk woli naammēbanaan.

⁵ « Nji dwoonŋ bko banjaan badolna ubiñu ; an kē našë wo inah. ŋaaŋ ammēbanaanuŋ, kē mbot amēbana, aŋ mēntŋan aji wul mbuk mntum. Nalowënle naankhinan pdo nin

uko uluŋ. ⁶ Woli ŋaaŋ aanwo na nji, aji fēlana ji kanah, kaji kakay. Inah itēntŋ kuŋ mēntŋ baji bajej ya kafēl du bdoo, iyik.

⁷ « Woli namēbanaan abot amēban ŋŋup ŋi naan nahil kahepar uko wi naŋaluŋ kaka wa. ⁸ Woli nawul mbuk mntum, nawo baŋaŋaraan na manjoonan, uko mēntŋ uyuuj mndēm mi Paapa.

⁹ « Jibi Paapa aŋalnuŋ, hēnk di di nkaan aŋalan. Nadukiin ŋnuur bti ŋi uŋal wi naan. ¹⁰ Woli nado iko yi njakanaŋ nado, nawo ŋi uŋal wi naan, jibi nji ndoluŋ iko yi Paapa ajaknuŋ awo ŋi uŋal wi nul. ¹¹ Dŋupan uko wi, mnlilan mi naan manhilna manwo ŋi an, hēnk mnlilan mi nan manwo mnweek maakan. ¹² Uko wi nji kajakanaŋ nado wii wi : Naŋaladan jibi nji nŋalanaŋ. ¹³ Uŋal undēmnuŋ uwo pwul ubida wi ŋaaŋ pa banohul. ¹⁴ Nawo banoh naan woli nado uko wi njakanaŋ nado.

¹⁵ « Mēnkak ado kadolan balempar naan, nalemp aanji me uko wi ajugul ajaan ado. Kē nšë du'an banoh naan ukaaŋ kē nji kaŋupan uko bti wi ntiinknuŋ du Paapa. ¹⁶ Mēntŋ an nadatnuŋ ; nji ddatanaŋ abot aŋu'an ulemp wi pya pŋup Uŋup Ulil Unuura kabot kawul mbuk mntum, mbuk mēntŋ mambot manŋo. Wal mēntŋ, uko wi nakluŋ kahepar Paapa ŋi katim naan, awulan wa. ¹⁷ Uko wi nji kaŋu'anaŋ pdo uwo naŋalad. »

Pŋoor pi umundu uŋooruŋ Yetu na baŋaŋarul

¹⁸ Yetu akak aji na baŋaŋarul : « Woli umundu uŋooran, nameen kē uŋoorën ji ubi udo kaŋooran. ¹⁹ Woli nawo lah biki umundu, uŋalan ŋiki nawo biki wa ; kē našë wo naanwo biki umundu ŋiki ddatanaŋ apēnan ŋi wa, ukaaŋ kē umundu uŋooran. ²⁰ Naleŋan uko wi mbiinŋ aŋupan : “Nalemp aambaan kapela i aklemparuŋ.” Woli bahajanaan, an kak baluŋ kahajanan ; woli batiink uŋup wi naan, bakak katiink uŋup wi nan.

²¹ « Iko mēntŋ bti nji kaŋuun badolan ya, ŋiki baamme anyilnuŋ. ²² Woli mēmbi lah, awo mēntŋiini na baka, baankduknaana, kē bašë wo hēnkuŋ baanka uko uŋup ŋi pekadu di baka. ²³ ŋaaŋ aŋŋooruŋ akak aŋoor Paapa. ²⁴ Woli mēndo lah ŋi ptoof pi baka iko yi nin ŋaaŋ awoonŋ aambaan kado, baankduknaana ; kē hēnkuŋ bašë win akuŋ

aşoorun nji na Paapa. ²⁵ Kë hënk di uko umpiitaniin ʒi Ulibra wi Naşibaʒi udolaniin: “Babubara aşoorën.”[✧]

²⁶ « Dluŋ kayil Naʒënkar alon, anwoon Uhaaş wi manjoonan unwoonun du Naşibaʒi Paapa. Woli ubii, ulun kaʒup uko wi umeen ʒi nji. ²⁷ An kak, nalun kaʒup uko wi nameen ʒi nji ʒiki du ujuni di di nawoon na nji. »

16

¹ Yetu akak aji : « Dʒupan iko yan bti nawutna kaʒañan pfiyaar. ² Balun kadookan du itoh iñehanaani ; wal ulun kaban wi bafiŋan bakdoon kaji başal kaji bado do uko wi Naşibaʒi aŋaluŋ.

³ Balun kado iko yan ʒiki baamme Paapa abot awo baamme’ën. ⁴ Kë nşë ʒupan uko wan nahilna woli wal ubani naleş kē dʒupan wa. Mēnʒupan wa du kateeku ʒiki dhum nwo na an.

Uko wi Uhaaş wi Naşibaʒi uklun kado

⁵ Yetu akak aʒiini na baka aji : « Kē nşë kak hēnkuŋ du anyilnuŋ, kē nin alon ʒi an aanheparaan dko di nji kayaan. ⁶ Dwin bnuura kē uko wi nʒupanaŋ ukaan kē najooʒan maakan hēnk. ⁷ Kē nşë ʒupan manjoonan, uwo bnuura pa an nji nya. Woli mēnyaa, Anwoon i Kaʒēnkan aankbi ʒi an, nşale ya kayila ʒi an. ⁸ Wi aklun kabi, ayuuj kē bañaan biki umundu baneem ʒi uko wi pekadu, ʒi uko wi pwo natool na ʒi uko wi pwayēş. ⁹ Umundu uneem ʒi uko wi pekadu ʒiki na manjoonan pekadu dawoon ppok pfiyaarēn ; ¹⁰ uneem ʒi uko wi ptool ʒiki bawin kē dya du Paapa kē naankak awinēn ; ¹¹ aneem ʒi uko wi pwayēş ʒiki bawayēş *ʒatana naşih i umundu wi kaji aduknaanaa.

¹² « Dka iko itum kak yi nwoon i pʒupan, kē işë wo iinhił kajinʒ ʒi ikowan hēnkuŋ. ¹³ Woli alun abi, ul anwoon Uhaaş wi Manjoonan, aʒon kado name manjoonan bti. Aankluŋ kaʒiiniyaan uleeful, uko wi atiinkun ʒañ wi wi akdoon kaʒup kabot kapibanan iko inklun kabi. ¹⁴ Ul alun kadēmanaan, alun kayeenk ʒi nji uko unwoon wi naan kadolan name wa. ¹⁵ Uko bti wi Paapa

akaan uwo wi naan, ukaan kē nji ayeenk ʒi uko unwoon wi naan kadolan name wa.

¹⁶ « Uduka ntiinku naankak awinēn, naʒole ntiinku nakak kawinēn. »

¹⁷ Baʒaşarul bahoopaʒēr aji : « We wi akjakun hēnk ba wi ajakun uduka ntiinku ŋēnkak awina ŋkale ʒo ntiinku ŋkak kawina? We ukaan kē abot aji aya du Aşin? »

¹⁸ Bawo ʒi pʒiini aji : « we wi aŋaluŋ pʒup wi ajakun “ntiinku”? Nēnyikrēn uʒup wi akʒupun. »

¹⁹ Yetu ame kē baŋal kahepara uko wi akʒiiniyaanuŋ aşë ji na baka : « Nawo ʒi phepar uko wi nʒakun: “Uduka ntiinku naankak awinēn, nakale ʒo ntiinku nakak kawinēn.”

²⁰ « Na manjoonan dʒupan, nalun kawooni, kabot kaʒëga, bañaan biki umundu başë balilan. Nalun kajooʒan, kē pjoʒan mēnʒ paşë luŋ kakak mnlilan. ²¹ Woli ñaaʒ aya kabuk, uleef uji ude'a ʒiki wal wi mn-haj mi nul ubani ; aşale buk aankak aji leş mn-haj, aji lilan uko wi aʒiun napoʒ ʒi umundu. ²² Kē hēnk di uwoon pa an : najooʒan hēnkuŋ, kē nşë luŋ kawinan kak naşë nawo na mnlilan ʒi ŋhaaş, mnlilan mēnʒ nin ñaan alon aankhil ppēnanaan ma. ²³ Unuur mēnʒ, naankheparaan nin uko ulon.

« Na manjoonan dʒupan uko wi nakluŋ kañehan Paapa ʒi katim ki naan alun kawulan wa. ²⁴ Te hēnkuŋ naanñehan nin uko ulon ʒi katim ki naan. Nañehaan, nalun kayeenk, mnlilan mi nan manşë mandēm maakan.

²⁵ « Dhoñ hoñ aʒupnan iko mēnʒ bti. Kē wal uşë bi wi nwoon mēnkak ado kahoñ, dʒupan uko wi Paapa na nʒup njinʒ piş. ²⁶ Unuur mēnʒ nalun kañehan Paapa ʒi katim ki naan, kē nşë wo mēnkʒo kañehandēran a, ²⁷ Naşibaʒi Paapa ʒi uleeful aŋalan, ʒiki naŋalēn akuʒ afiyaar kē dwoona du a. ²⁸ Dwoona du Paapa abi ʒi umundu wi, hēnkuŋ dduk umundu wi kaya du Paapa. »

²⁹ Kē baʒaşarul başë ji na a : « Iwini, iinkak ahoñ, iʒup hēnkuŋ na nʒup njinʒ piş! ³⁰ Nme hēnkuŋ kē ime iko bti abot aji kēme iko yi

✧ 15:25 Kañaaam 35.19; 69.4.

ñaan aṅaluṅ pheparu. Uko mēnt̄ ukaan̄ kē ṅfiyaar kē iwoona du Naṣibaṭi. »

³¹ Kē Yetu ateem baka aji : « Nafiyaar hēnkuṅ? ³² Kē wal uṣē ubi, udo bi ban ban wi nakwayṣēruṅ an bti, kaji andoli aya na bgahul, nadukēn aloolan. Kē nṣē wo mēnwo aloolan, Paapa awo na nji. ³³ Dṭupan iko yi, ṅhaaṣ ṅi nan ṅahilna ṅaṭoora wi nawooṅ baloolan na nji. Umundu uluṅ kanooran an, natamaan, dwat wa. »

17

Yetu añehandër baṭaṣarul

¹ Wi Yetu aṭiiniṅ haṅ aṣē kat kēṣ du baṭi aji : « Paap, wal ubani. Diimaan mndēm mi Abuku, ahilna adiiman mndēm mi nu. ² Iwula mn̄hina mi aṣih bañaan̄ bti ahilna awul biki iwululuṅ bti ubida wi mn̄ṭo. ³ Pka ubida wi mn̄ṭo, pawo pme'u iwi inwoon̄ Naṣibaṭi na manjoonan, abot awo aloolan ṭañ, na pme'ēn nji Yetu Kritt̄u i iyiluṅ. ⁴ Ddiiman mndēm mi nu ṭi mboṣ wi ndoluṅ ulemp bti wi iṭuunuṅ. ⁵ Kē hēnkuṅ Paap, du dko di iwoon̄, dēmanaan ṭi kadunu, wulaan mndēm mi mbiṅ aka wi nwoon̄ na iwi ji umundu ubi udo kapaṣana.

⁶ « Ddo bañaan̄ biki idatuṅ ṭi umundu awulēn, kē bame'u. Babi wo biki nu kē iṣē wulēn baka ; bamēban uṭup wi nu. ⁷ Hēnkuṅ bayikrēn kē iko bti yi iwulnuṅ ipēnna du iwi. ⁸ Dwul baka ṅṭup ṅi iwulnuṅ, kē bayeenk ṅa, ayikrēn kē dpēnna du iwi na manjoonan, aṣiyaar kē iwi iyilnuṅ. ⁹ Bukal biki nji kañehandēruṅ. Mēnt̄ umundu wi nji kañehandēruṅ, biki iwulnuṅ baka ṭiki bawo biki nu. ¹⁰ Uko bti unwoon̄ wi naan uwo wi nu, jibi uko bti unwoon̄ wi nu uwoon̄ wi naan. Mndēm mi naan manwinana ṭi baka. ¹¹ Hēnkuṅ dbi du iwi, mēnkak awo ṭi umundu, kē bukal baṣē woha wo ṭi umundu. Paap iwi inyimanuṅ, mēbaan baka na mn̄hina mi katimu ki iwulnuṅ bahilna bakak ṅaan̄ aloolan jibi nji na iwi ṅwoon̄. ¹² Wi nwoon̄ na baka dmēban baka ṭi katim ki iwulnuṅ abot ayeṅ baka kē nin aloṅ ṭi baka aanneemi, woli mēnt̄ anwoon̄ i kaneem a. Hēnk di uko umpiitaniṅ ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi ukdolaniṅ. ¹³ Hēnkuṅ dbi du iwi, aṣē ṭup ṅṭup

ṅi ṭi umundu bahilna bawo na mn̄lilan mnweek maakan mi nwoonaanuṅ. ¹⁴ Dwul baka uṭup wi nu kē umundu uṣē ṣoor baka, ṭiki baanwo biki umundu jibi nwoon̄ mēnwo i umundu. ¹⁵ Mēnkñehanu ipēnan baka ṭi umundu, dñehanu ñehan ido kayeṅ baka, *Ajug Buṭaan awut kaban baka. ¹⁶ Baanwo biki umundu jibi nwoon̄ mēnwo i umundu. ¹⁷ Uṭup wi nu uwo manjoonan, keer iṭēpna ṭi manjoonan ido baka bawulu ikow yi baka. ¹⁸ Jibi iyilnuṅ ṭi umundu, dyil baka kak ṭi umundu. ¹⁹ Dwulu bkw naan bti pa baka, bukal bahilna baṭēpna ṭi manjoonan bawulu ikow yi baka.

²⁰ « Mēnt̄ bukal biki nji kañehandēruṅ ṭañ, dñehandēr kak biki ṅṭup ṅi baka ṅakdoluṅ bafiyaarēn. ²¹ Hēnk bukal bti bahil kawo ji ṅaan̄ aloolan. Jibi iwi Paapa iwoon̄ ṭi nji kē mbot awo ṭi iwi, bukal kak bamēbandēran na nja, umundu uhilna uṣiyaar kē iyilnuṅ. ²² Dwul baka mndēm mi iwulnuṅ, bahilna bawo ji ṅaan̄ aloolan jibi ṅwoon̄ ṅaan̄ aloolan. ²³ Nji dmēbandēr na baka, kē iwi imēbandēr na nji. Hēnk bahil kawo ji ṅaan̄ aloolan na manjoonan, umundu ubot ume kē iyilnuṅ abot aṅal baka jibi iṅaluṅ. ²⁴ Paap, dṅal dko bti di nwohan̄, biki iwulnuṅ bawo da na nji. Hēnk bawin mndēm mi naan. Mndēm mēnt̄ iwulēn ma ṭiki iṅalēn ji umundu ubi udo kapaṣana. ²⁵ Paap, iwi inwoon̄ natool, umundu uumme'u, kē nji nṣē me'u kē biki babot ayikrēn kē iyilnuṅ. ²⁶ Ddo baka kē bame'u abot aluṅ kado bame'u kak, bahilna bado kaṅal jibi iṅaluṅ, nji ṭi uleef naan mbot nwo ṭi baka. »

18

Yetu amobanaa

¹ Wi Yetu abaan̄ pñehan, aya na baṭaṣarul, kē bamuur katant ki Fedroṅ. Uwoorta ulon̄ uwo du plut, kē du wa di di ayaan̄ aneej na baṭaṣarul.

² Kē Yuda, ankwaapulun̄ aṣē me dko mēnt̄, ṭiki Yetu ajon kayit da na baṭaṣarul. ³ Aya du uwoorta mēnt̄ aṭij pntuk pi bangoli na bayeṅ biki *baṭeṅan baweek na *bafaritay bawululuṅ ; bawo na ṅkaniya na ifiṭi akuṭ awo na ikej. ⁴ Yetu, ammeen̄ uko

unwoonj i pdola bti, apèn ašë hepar baka aji : « In i naklaan ba? »

⁵ Kë bateem aji : « Yetu i Nataret. »

Kë aji na baka : « Nji a » Kë Yuda ankwaapulun ašë naŋ na baka. ⁶ Wi Yetu ajakuŋ na baka : « Nji a. » Kë bašë kak ufeŋ, ajot ŋi mboš.

⁷ Kë akak ahepar baka aji : « Naji in i naklaan ba? »

Kë bateem aji : « Yetu i Nataret. »

⁸ Kë aji na baka : « Djakan aji nji a. Woli nji i naklaan, nawutan biki baya. » ⁹ Hënk di di uko wi abiiŋ aji na Našibaŋi wi akñehanuluŋ udolaniinŋ : « Mënneemandën nin alon ŋi biki iwulun. »

¹⁰ Wal mënŋ, kë Fimonj Piyeer anwoonj na kakej ašë toot ka, atuh nalempar *naših i baŋjan afala kabaŋ kadeenu. Katim ki nalemp mënŋ kawo Malkuŋ. ¹¹ Kë Yetu ašë ji na Piyeer : « Kakaan kakej ki nu ŋi kabeel! Iŋal aji mënkaan pnkalame pi Paapa awulun, panwoonj pi mnhaj? »

Bañoŋ Yetu du kadun ki Anat naših i baŋjan
(Maci 26.57-58; Markuŋ 14.53-54; Luk 22.54)

¹² Wal mënŋ kë bangoli na naweek i baka na bayeŋ biki baweek biki bayuday kë bašë mob Yetu atan. ¹³ Bañoŋa duna du Anat*, ašin ahar Kayif. Kayif awoonj naših i baŋjan ŋi ušubal mënŋ. ¹⁴ Ul abiiŋ awul bayuday ušal aji : « Uhokan ñaanj aloolan akeŋ pa bañaan bti. »

Ppok pi Piyeer

(Maci 26.69-70; Markuŋ 14.66-68; Luk 22.55-57)

¹⁵ Fimonj Piyeer na naŋašar Yetu alon bawo ŋi pŋaš Yetu. Naših i baŋjan ame naŋašarul anwoonj na Piyeer. Kë naŋašarul mënŋ ašë neej na Yetu du blay bi *naših i baŋjan. ¹⁶ Kë Piyeer ašë naŋ du bdiŋ aňog plëman. Naŋašar Yetu i naših i baŋjan ameenj, apèn aŋiini na ñaaŋ ankyeŋuŋ plëman, ado Piyeer kë aneeji.

¹⁷ Ñaaŋ nayeŋ plëman aji na Piyeer wal mënŋ : « Iwi iinwo kak alon ŋi baŋašar ñiinŋ i i? »

Kë aji na a : « Mënwo a. »

¹⁸ Balemp na bayeŋ batehan bdo afooy ba atëma ŋiki ujonŋ uwoo. Piyeer awo da kak na baka atëma.

Naših i baŋjan na Yetu

(Maci 26.59-66; Markuŋ 14.55-64; Luk 22.66-71)

¹⁹ Naših i baŋjan ahepar Yetu ŋi uko wi baŋašarul na ŋi iko yi akjukanuŋ. ²⁰ Kë Yetu ateema aji : « Na pnak di di nŋiiniŋ na bañaan bti. Djon kajukan du *itoh iñehanaani na du *Katoh Kaweek ki Našibaŋi, di bayuday bti bajaan bayitna. Mëmbaan kamena uko ulon. ²¹ We ukaan kë ikheparaan ba? Heparan bantiinkuŋ uko wi njukanuŋ baka ; bukal bame uko wi nji nŋupuŋ. »

²² Wi ateemuŋ hanj, kë alon ŋi bayeŋ anaŋuŋ da ašë koba kañen ŋi kajeem aji na a : « Hënk di di ikteemuŋ Naših i baŋjan? »

²³ Kë Yetu ašë ji na a : « Woli dŋup buŋaan, kdiiman jibi nŋupi buŋaan ; bë woli dŋup bnuura, we ukaan kë ikobën? »

²⁴ Kë Anat ašë do kë bañoŋa du Kayif Naših i baŋjan. Iñenul itanana wal mënŋ.

²⁵ Kë Piyeer ašë wo du blay atëma, baji na a : « Iwi kak, jëm iwo alon ŋi baŋašar ñiinŋ i i? »

Kë apok aji : « A-a, mënwo a. »

²⁶ Wal mënŋ, nalempar Naših i baŋjan alon, ayiŋ i Piyeer abiiŋ afal kabaŋ aji na a : « Mënwinu lah du uwoorta na a i? » ²⁷ Kë Piyeer akak apok. ŋi dko mënŋ kë uguk ušë haan.

Yetu du kadun ki Pilat

(Maci 27.1-2,11-14; Markuŋ 15.1-5; Luk 23.1-5)

²⁸ Bapëna wal mënŋ du uko Kayif, ajej Yetu ayaanaan du katoh kaweek ki *Pilat nantuŋa anwoonj i Rom. Nfa mamban wal mënŋ. Kë bayuday bašë wo baanneej du katoh, baŋal kawo bajinŋ kahilna kade pde pi *Ufettu wi Mbuur. ²⁹ Waŋ ukaan kë Pilat apèn du bdiŋ abi du baka ašë hepar baka aji : « we wi ñiinŋ i adolon ba? »

³⁰ Kë bateema aji : « Woli aanwo lah nado buŋaan, nŋenkŋju a. »

³¹ Kë Pilat aji na baka : « Najejana nawayëš bdidi'an jibi bgah bi nan bajakuŋ. »

* **18:13** Anat abiiŋ awo naših i baŋjan, kë wi baromeŋ bayeenkuŋ utaak ašë do kë Kayif ayeenkša ; kë bayuday batum bašë ŋu'a ŋu kë Anat awoonj naših i baŋjan.

Kë bateema aji : « An baromenj naandinan nji nfinj ñaan. » ³² Hënk di di utup wi Yetu abiinj atup jibi akketari udolaniinj.

³³ Pilat aneej wal mënt du katoh aşë du Yetu aji na a : « Iwi, iwo naşih i bayuday i? »

³⁴ Kë ateema aji : « Iwi ti uleefu ijakuñ uko wañ këme balon baţupun hañ ti nji? »

³⁵ Kë aji na a : « Nji, dwo nayuday i? Biki utaaku, *başih biki baţenjan baţijiinj ti nji. We wi idolon ba? »

³⁶ Kë ateema aji : « Pşih pi naan paanwo pi umundu wi. Woli pawo lah pi umundu wi, balempar naan bagutan kaneenan bayuday pmobën. Kë pşih pi naan paşë wo paanwo pi mboş. »

³⁷ Kë Pilat aşë ji na a : « Ikeer awo naşih? »

Kë ateema aji : « Ijakuñ hañ: dwo naşih. Dbuka abot abi ti umundu pa pdiiman uko unwoon manjoonan. Ñaan anwoon i manjoonan aji tiink pdiim pi naan. »

³⁸ Pilat aji na a : « we uwoon manjoonan? »

Wi ajakuñ hañ, aşë kak apën aya du bayuday aji na baka : « Mënwin ti a nin uko ulonj unkkaañ nji aduknaanaa. ³⁹ Kë jibi njaan kawutanan nakalabuş alonj ti wal wi Ufettu wi Mbuur, nañal nwutanan “Naşih i Bayuday” i? »

⁴⁰ Kë başë huuran aji : « A-a, mënt ul a. Barabaat i i nñalun iwutan. » Kë Barabaat mënt aşë wo natal naweek.

19

¹ *Pilat ajej wal mënt Yetu ado kë bakoba na itintël. ² Bangoli başiiir iyiw ado ukël afuutana, akak ajej kamişa kajeenkal awoharana. ³ Baji babi kañoga kaşë ji na a : « Nwulu mboş, iwi naşih i bayuday! » Wi bajakuñ hañ, başë koba ti kaara.

⁴ Pilat akak apën aji na bayuday : « Natenan, dtija ti an ti, kaţupan kë mënwin nin uko ulonj unkkaañ nji aduknaanaa. » ⁵ Wi Yetu apënuñ awo na iyiw ti bkow na kamişa kajeenkal, kë aşë ji na baka : « Ñaan mënt awi. » ⁶ Wi baţenjan baweek na bayeñ biki baka bawinaarulun win aşë huuran aji : « Pañana ti krut! Pañana! »

Kë Pilat aji na baka : « An najejana naya napañ. Nji mënwin nin uko ulonj unkkaañ nji aduknaanaa. »

⁷ Kë başë teema aji : « Nka bgah, kë ti bgah mënt awo i pkeţ ţiki aji awo Abuk Naşibaţi. »

⁸ Wi Pilat atiinkunj uko mënt aşë lënk kak maakan. ⁹ Aya aneej du katoh aşë hepar Yetu aji : « Iwoona ţun ba? » Kë Yetu aanteema. ¹⁰ Pilat aji na a wal mënt: « Iinjal pteemën? Iimme kë dka mnhina mi pwutanu na mi ppañu i? »

¹¹ Kë ateema aji : « Woli iinyeenkna lah mnhina mënt du baţi iinkhinanaan nin uko ulonj ; ukaañ kë anţijnunj ti iwi aka pekadu dandëmunj apel di nu. »

¹² Kë dul di Pilat ajunnunj pla jibi akdoli kadoo kawutan Yetu. Kë bayuday başë huuran aji : « Woli iwutana, iinwo nanoh *Fetar. Ñaan anjakuñ aji awo naşih aanwo naşoorad Fetar naşih najeenkal i? » ¹³ Wi Pilat atiinkunj uko wañ aşë pënan Yetu bdig aşë to du pţij pi ajaan awayëşaan du dko di bajaan bado « Gabata » ti utup uhebërë, uwoon blay bi babomanunj na mnlak. ¹⁴ Unuur wi bakbomanderunj pa *Ufettu wi Mbuur wa, ti mndiin unuur, kë Pilat aşë ji na bayuday : « Naşih i nan awi. »

¹⁵ Kë bukal başë huuran aji : « Fiñana! Fiñana! Pañana ti krut. »

Kë Pilat aji na baka : « Kë nwo i kapañ naşih i nan? »

Kë baţenjan baweek bateema aji : « Nkaha naşih aloolan, Fetar a. »

¹⁶ Wal mënt kë Pilat aşë awutar baka Yetu baya bapañ. Kë bangoli bajeja ayaanaan.

Pkeţ pi Yetu ti krut

(Maci 27.32-44; Markut 15.21-32; Luk 23.26-43)

¹⁷ Bado Yetu kë apën akuña krut ul ti uleeful aya du dko di bajaan bado Golgota na utup uhebërë uwoon kaheem ki bkow.

¹⁸ Bapaña da na biinj batëb balonj, alonj ti kañen kamayu, alonj ti kadeenu. ¹⁹ *Pilat ado kë baboman kampiñu kalonj apanj ti krut duuţ. Bapiit ti ka aji : « Yetu i Nataret naşih i bayuday. » ²⁰ Uko mënt bayuday baţum baleyiir wa ţiki dko di bapañnulunj dañog ubeeka kë uko mënt ubot apiitana ti utup uhebërë, uromen na ugrek. ²¹ Kë

*baŕeŕan baweek başë ya aji na *Pilat : « Kpiit kaji naşih i bayuday, piitan iji ņiint i aji awoon naşih i bayuday. »

²² Kë Pilat ateem baka aji : « Uko wi mpiitun, dpiit wa. »

²³ Wi bangoli bapanun Yetu du krut, bajej imişa yi awohariin ado ifah ibaakër, bangoli baji andoli ayeenk kalon. Kë kamişa kameet kaşë wo kaanwo na ulëtna, kaşijna kaşuţ te uţeeh, ukaan kë ²⁴ balaşar aji : « Nwut katow ka. Nabiin ņdo kanun na mnlaak ņten ankyeenkun ka. » Hënk, kë uko umpiitun ņi Ulibra wi Naşibaţi udolanaa, upiitana aji :

« *Bafaashiir imişa yi naan*

akuţ ado kanun na mnlaak

*katen ankjejun kamişa naan. »**

Uko wan wi wi bangoli badolon.

²⁵ Anin Yetu na aţa anin, na Mariya ahar Klopät na Mariya i utaak wi Magdala banaţ aňog krut. ²⁶ Yetu awin anin, akak awin naţaşarul i amaganun kë anaţ aňog ņi a aşë ji na anin : « Abuk ņaaţ, abuku awun. » ²⁷ Akak aji na naţaşarul : « Naan awun. » Kapenna unuur mënţ kë naţaşarul un aşë jej Mariya du katohul.

²⁸ Wi uko wan uţëpun, Yetu ame kë uko uba bti hënkun aşë ji : « Udaan uţijën. » Hënk di uko umpiitaniin ņi Ulibra wi Naşibaţi udolaniin. ²⁹ Pdünk plon pawo da wal mënţ pantumi poot ptaakţaan, hënk kë bajej kalëmënt kalon atan ņi pmul atoop ņi pa aşë ņoor ņi mntum mi Yetu. ³⁰ Wi aňemuņ poot ptaakţaan pun aşë ji : « Uko mënţ ubaa. » Wi wi aşaan ayoont bkow aşë jëmşa.

³¹ Uwo ņi unuur wi bakbomandërun pa *unuur wi pnoorfën wi bayuday ; unuur wi pnoorfën mënţ uwo unuur unyimani maakan, kë baweek biki bayuday başë wo baanjal muum manwo ņi ikrut unuur mënţ. Baňehan Pilat aji : « Dolan bakit baka ihoţ* batarna bakeţ başë bawalan muum! » ³² Bangoli babi aňog biint biki bapanun na Yetu, akit ihoţ yi nateek, akak akit yi natëbantën. ³³ Wi babanun ņi Yetu aşë ņenk kë ado bi keţ, kë hënk di di bawoon baankita ihoţ. ³⁴ Kë Nangoli alon

aşë ajej bjan alofa ņi kantaagan. ņi dko mënţ, kë pñaak na meel işë pën. ³⁵ ņaan ankţupanaņ uko wi awo namaar, kë uko wi aktupun ubot awo manjoonan. Ame kë uko wi aktupun ujoonani, aţup iko yan an kak nahilna nafiyaar. ³⁶ Hënk di uko wi Ulibra wi Naşibaţi ujakun udolaniin, upiit aji : « *Nin kamoh kalon ki nul kaankluņ kakita.** » ³⁷ Ukak apiitana ņi Ulibra wi Naşibaţi aji : « *Baluņ kado katen ņaan i balunanun kantaagan.** »

Umoy wi Yetu

(Maci 27.57-61; Markut 15.42-47; Luk 23.50-56)

³⁸ Yotef i utaak wi Arimati awo naţaşar Yetu aşë wo aandiiman wa ņiki aţi baweek biki bayuday. Wi Yetu akeţun, aya ahepar *Pilat me ahil kayeenk puum kaya kamoy. Kë Pilat adinani. Yotef abi ajej puum ayaanaan. ³⁹ Nikodem kak awo na a. Ul abiin aya du Yetu na utejan. Aţij bko blil pţëkën bi bajaan bamoyna. Bko mënţ baňog ņkil iņeen ņwajanţ. ⁴⁰ Bajej puum ataay na ilaañ na bko bun jibi bayuday bajaan bado. ⁴¹ Du dko di bapanun Yetu uwoorta ulon uwo da, kë bhër blon bhalu banwoyi baambi moynaara ņaan kë bawo da. ⁴² Uwo ņi unuur wi bayuday bakbomandërun pa unuur wi pnoorfën kë bhër babot awo baanlowi, ukaan kë bamoy Yetu da.

20

Bhër bawo bjint

(Maci 28.1-8; Markut 16.1-8; Luk 24.1-12)

¹ ņi unuur untaşun *unuur wi pnoorfën*, bdëm bahumi kë Mariya i ubeeka wi Magdala aşë ya du dko di bhër. Aţenk kë plaak pweek maakan pandëtnun plëman pi bhër kë papëni. ² Aţi wal mënţ aya du bi Timon Piyeer na naţaşar Yetu undu, i Yetu amaganun, aşë ji na baka : « Bapënan Ajugun du bhër, kë ņëmme dko di baţu'u li. »

³ Kë Piyeer apën na naţaşar Yetu undu, kë bakya du dko di bhër. ⁴ Baţi bti batëb ; kë naţaşarul undu aşë tar apel Piyeer, ajota

* **19:24** Kañaam 22.18. * **19:31** Baji bakit biki bapanun ihoţ batarna bakeţ ņiki baji banaţna ņi ya kahilna kahefënt.

* **19:36** Ppën 12.46; Mnfën 9.12; Kañaam 34.20. * **19:37** Fakariya 12.10. * **20:1** Unuur untaşun unuur wi pnoorfën : "dimanche, Sunday, domingo."

kadun, abana uteek du bhër. ⁵ Ajuunknaa awin ilaañ yi babinj ataayna puum, aşë wo aanneeji. ⁶ Wal mënt, kë Fimonj Piyeer aşë ban ; aneej du bhër, aten ilaañ. ⁷ Akak aten blaañ bambootanaanunj bkow kë babëkan bnuura awo mpaţ. ⁸ Wi wi naţaşarul undu ambanunj uteek abaanj aneej. Awin akuţ afiyaar. ⁹ Na manjoonan te wal mënt baando bi me kë jibi bapiitunj   Ulibra wi Naşibaţi, Yetu awo i kanaţa   pkeţ. ¹⁰ Baţaşarul bakak wal mënt du katoh ki baka.

Pwinana pi Yetu   kadun ki Mariya i Magdala

¹¹ Mariya anaţ du ka og bhër du bdig, awooni. Wi akwooniinj, aşë juţ aten du bhër meet. ¹² Awin  wanjuţ  tëb  nanwohi imi a ifaatal kë  a o  i dko di puum pi Yetu pabiinj abëkan, ulonj du bkow, ulonj du ihoţ. ¹³  wanjuţ  n j  aji na a : « Abuk  naat, we wi ikwooniinj ba? »

Kë aji na  a : « Dwooni  iki bapënan Ajug naan, kë mëmme dko di ba u'u li. »

¹⁴ Wi ajakunj hanj aşë kok, awin Yetu kë anaţi, kë aşë wo aamme kë ul a. ¹⁵ Kë Yetu aşë ji na a : « Abuk  naat, we wi ikwooniinj ba? In i iklaanj ba? »

Mariya aji me nalemp i uwoorta a, aşë ji na a : « Naweeke, woli iwi iyaanj na a, k upën dko di i u'uli, dya kajeja. »

¹⁶ Kë aji na a : « Mariya! »

Kë aşë kok aji na a  i u up uhebërë: « Rabuni! » uwoonj najukan.

¹⁷ Kë aji na a : « Kmëbanaan, mëndo bi paya du Paapa. Yaan iwin bayi  naan iji na baka dpaya du Paapa, anwoonj kak Aşin baka, du Naşibaţi, anwoonj kak Naşibaţi i baka. »

¹⁸ Kë Mariya i ubeeka wi Magdala aşë ya aji na ba aşar Yetu : « Dwin Ajugun. » Kë hënk di di akakalëşunj baka uko wi ajakulunj.

Yetu apën awinana   kadun ki ba aşarul

¹⁹  i utaakal wi unuur un aşunj unuur wi pnoorfën ba aşar Yetu bayit du katoh kalonj anigan ilëman bti  iki baţi baweeke biki bayuday, kë Yetu aşë bi anaţ  i ptoof pi baka aji : « Bnuura bawo na an! »

²⁰ Wi ajakunj hanj, aşë diiman baka i en na kantaagan. Ba aşarul balilan maakan

wi bawinunj Ajugun. ²¹ Akak aji na baka : « Bnuura bawo na an. Jibi Paapa ayilnunj, hënk di di nkaanj ayilan. » ²² Wi ajakunj hanj, aşë fuu   i baka aji : « Nayeekan Uhaaş wi Naşibaţi. ²³ Ba aanj biki nakmiirunj ipekadu, Naşibaţi amiir baka ya ; kë biki nawoonj naankmiir ya, Naşibaţi aankmiir baka ya. »

²⁴ Kë Tooma, alonj  i ba aşar Yetu i een na batëb i bajaanj bado kbet aşë wo aanwo da wi Yetu abiinj du baka. ²⁵ Kë ba aşar Yetu bandukiinj başë bi aji na a : «  win Ajugun! »

Kë aşë ji na baka : « Woli mënwin  i i en yi nul dko di bapanunj ireegu, kë woli mëntu pko  pi naan  i da, woli mëntu ka en  i kantaagan ki nul, nin mënkfiyaar. »

²⁶ Wi kanëm ka ëpunj, ba aşar Yetu bakak ayitiir du meet, kë Tooma awo na baka. Ilëman iniigani kë Yetu aşë pën, abi anaţ  i ptoof pi baka aşë ji : « Bnuura bawo na an. »

²⁷ Wi wi aşaanj aji na Tooma : « I en yi naan yii yi,  uun pko   i ;  uun ka en  i kantaagan ki naan. Wutan katam bkow, fiyaarën. »

²⁸ Kë aşë ji : « Ajugun, Naşibaţi i naan! »

²⁹ Kë aji na a : « Iwinën ukaanj kë ifiyaari. Banwoonj baanwin aşë fiyaar banuurandëni. »

³⁰ Yetu akak ado  i kadun ki ba aşarul iko i onjarenaan itum inwoonj iimpiitana  i ulibra wi. ³¹ Iko impiitaniinj  i, ipiitana piitana, nahilna nafiyaar kë Yetu awoonj *Kritt , Abuk Naşibaţi, naku  nahilna naka ubida  i a woli nafiyaari.

21

Pwinana pi Yetu du bdëk bi Tiberiyad

¹ Wi uko wanj u ëpunj, Yetu akak apën awinana  i kadun ki ba aşarul du kabanj ki bdëk bi Tiberiyad. Hënk di di apënuinj awinana  i kadun ki baka.

² Fimonj Piyeer, na Tooma i bajaanj bado kbet na Natanayel anwoonj i ubeeka wi Kana du Galilay na babak Febede na ba aşar Yetu balonj batëb bawoonj da. ³ Kë Fimonj Piyeer aşë ji na baka : « Dya btuh. »

Kë baji na a : «  bi na iwi. » Bapën, apaya  i b eem, kë utejan mënt baammob nin u ëb.

⁴ Wi nfa mambanuŋ, Yetu anaŋ du kabaŋ ki bdëk ; kë baŋaŋarul baamme kë ul a. ⁵ Kë aŋe ji na baka : « Babuk naan, namob nŋëb i? »

Kë bateema aji : « A-a. »

⁶ Kë aŋe ji na baka : « Nafëlan bridiya ti kañenan kadeenu, namob. » Bafël bridiya aŋe wo baankak ahinan ba ppul ŋiki batum nŋëb. ⁷ Kë naŋaŋar Yetu i amaganuŋ aŋe ji na Piyeer : « Ajugun a! » Wi Fimoŋ Piyeer atiinkuŋ uko waŋ aŋe woh imiŋa yi nul ŋiki aanwoharaa, aŋe tëfa du meel. ⁸ Baŋaŋarul bandukiinŋ ŋi bŋeem bapul bridiya apënan, baanlow pkay, bawo uko ji nmetër iñeen-week di pa.

⁹ Wi bawaliinŋ du pkay, bawin bdoon kë batehan da, kë nŋëb nŋapaf ŋi ba duuŋ. Kapoom kabëkan da. ¹⁰ Kë Yetu aŋe ji na baka : « Naŋijan nŋëb ni nabaanŋ amob mob nuŋ. » ¹¹ Wal mënŋ kë Fimoŋ Piyeer aŋe paya ŋi bŋeem kë bapul bridiya moŋ pkay. Batum nŋëb nweek : nŋawo iñeen week na iñeen kañeen na nŋwajanŋ (153), kë bridiya baŋe wo baammara mar. ¹² Kë Yetu aŋe ji na baka : « Nabiin nade. » Nin aloŋ ŋi baŋaŋarul aaññoom kahepara ñaanŋ i awo'i. Bame kë Ajugun a. ¹³ Wal mënŋ abi, ajej kapoom awul baka, aŋu na nŋëb. ¹⁴ Waŋ uwoonŋ uyaaŋ uwajanŋen wi Yetu apënuŋ awinana ŋi kadun ki baŋaŋarul wi anaŋiinŋ ŋi pkeŋ.

Yetu na Fimoŋ Piyeer

¹⁵ Wi badeenŋ aba, kë Yetu aŋe ji na Fimoŋ Piyeer : « Fimoŋ abuk Yowan, inŋalën apel biki i? »

Kë ateema aji : « Ajugun, aa, ime kë dŋalu. »

Kë aji na a : « Doon kayeŋ batani bi naan. »

¹⁶ Akak ahepara uyaaŋ utëbantëŋ aji na a : « Fimoŋ abuk Yowan, inŋalën i? »

Kë ateem aji : « Ajugun, aa, ime kë dŋalu. »

Kë aji na a : « Doon kayafan batani bi naan. »

¹⁷ Akak ahepara uyaaŋ uwajanŋen aji na a : « Fimoŋ abuk Yowan, inŋalën i? »

Piyeer ajooŋan wal mënŋ ŋi uko wi akheparuŋ uyaaŋ uwajanŋen me aŋalaaŋa aŋe ji na a : « Ajugun, ime iko bti, ime bnuura kë dŋalu. »

Kë aji na a : « Doon kayeŋ batani bi naan. ¹⁸ Na manjoonan dŋupu : wi ihojuŋ, iji ktan katëlu bdidi'u, kaya dko di inŋaluŋ. Kë wi ikluŋ kaŋaf, iluŋ kadeenŋ iñen, aloŋ atanu katël, aŋooŋu dko di iwoonŋ iinŋali. »

¹⁹ Aŋup ŋup haŋ pkeŋ pi Piyeer akluŋ kakeŋ kadëmanaan Naŋibaŋi. Wi ajakuŋ haŋ aŋe ji na a : « ŋaŋaan. »

²⁰ Piyeer akok aŋe win naŋaŋar Yetu i amaganuŋ kë akŋaŋ baka ; ul awoonŋ ambiinŋ ajuŋ ŋi bjënt bi Yetu wi bakdeenŋ ahepara ankwaapulunŋ. ²¹ Piyeer awina aŋe ji na Yetu : « Ajugun, kë i? »

²² Kë ateema : « Woli dŋal aŋo te ubi'en, utenu i? Iwi, ŋaŋaan. » ²³ Banfiyaaruŋ Yetu banaŋa wal mënŋ aŋup aji baji naŋaŋarul mënŋ aankkeŋ. Kë Yetu aŋe wo aanji aankkeŋ, aji : « Woli dŋal aŋo te ubi'en, utenu i? »

²⁴ Naŋaŋarul mënŋ ŋi uleeful amaaruŋ iko mënŋ bti akuŋ apiit ya, kë nbot ame kë uko wi aŋupuŋ ujoonani. ²⁵ Uka iko ilonŋ itum kak yi Yetu adoluŋ. Woli ñaanŋ aŋal ppiit ya bti, dŋal aji umundu bti uunkkëŋ pŋuuna nŋibra nŋankpiitunŋ.

Ulibra wi Ulemp wi Banjañan

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon unkkakalëşun iko yi banjañan biki Yetu badolon. Uwoon utëbanṭen wi Luk apiitun pa Teofil nanohul. Luk ul ṭi uleeful awo nakuraar. Kë aşë ji bi kagakandër na Pawulu na dko pṭup Uṭup Ulil Unuura. Ṭi ulibra wi, Luk aṭup iko yi baṭaşar Yetu badolon na jibi baniinkani Uṭup Ulil Unuura ṭi umundu bti. Ñaan ahinan kawin ṭi ulibra wi, ulemp wi Uhaaş wi Naşibaṭi udolon. Uwala ṭi banjañan, awul baka mnhina mi pṭup Uṭup Ulil Unuura. Bañaan baṭum bakak aṭiyaar ajunna Yerutalem aya Yuda na Famariya na ṅmbaṅ ṅtum ṭi umundu. Iko iṭëp jibi Yetu abiin aṭup aji ilun kawo ṭi Ulibra wi 1.8: « kë naşë lun kayeenk phina woli Uhaaş wi Naşibaṭi uwala ṭi an. Nalun kawo bamaar biki naan ṭi Yerutalem na ṭi utaak wi Yuda bti, na ṭi utaak wi Famariya te kaban kabaṅ ki umundu. » Ulibra wi uṭup jibi bhoṅar bi Naşibaṭi adolon na bañaan babanun du bañaan bti biki mboş. Du Itrayel, baṭaşar Yetu badonna aṭup bayuday Uṭup Ulil Unuura abaa ya du ṅtaak ṅi banwoon baanwo bayuday, na du bañaan bti. Du dko bti di baṭupun Uṭup Ulil Unuura bañaan balon bafiyaari kë balon baanfiyaar wa. Bañaan baṭum babi şoor banjañan, kë bukal başë tamanaara aṭup baka iko itum bahilna baliint ṭi pfiyaar.

¹ Teofil, ṭi ulibra wi naan uteek, dṭiiniyaan iko bti yi Yetu adolon abot ajukan du ujuni, ² te unuur wi adeenaniin du baṭi. Ji abi ado kadeenana du baṭi, aṭëpna ṭi *Uhaaş wi Naşibaṭi aṭup *banjañan biki adaton, uko wi pdo. ³ Wi akeṭun, ṭi kadun ki baka di di akaan apen awinana najeb. Ado iko itum ṭi ṅnuur iñeen na ṅbaakër, adiiman baka kë awo najeb na manjoonan, aji pen kawinana ṭi kadun ki baka kabot kaṭup baka uko wi *Pşih pi Naşibaṭi.

* 1:12 Pnkun pi Mnoliwera : Dawoon katim ki pnkun pi bajaan bado na umbaabu “Mont des Oliviers, Monti di Olivera, Mount of Olives.”

⁴ Unuur ulon wi akdeen na baka, aşë ji na baka bawut kapen ṭi Yerutalem, baṭo da bayoonk kahon ki Aşin, ki batiinknun ṭi mntum mi nul : ⁵ «*Yowan *abattaar an na meel, kë an, ṭi ṅnuur ṅankmbiin ṅi nalun kayeenk *batitmu bi Uhaaş wi Naşibaṭi. »

Yetu apaya baṭi

⁶ Wi wi *banjañan bayitiirun, aşë hepar Yetu aji : « Ajugun! Woon hënkun di di ikkakanun *Itrayel pşih i? » ⁷ Kë aşë teem baka aji : « Naanka na pme unuur këme wal wi Aşinun adaton ṭi mnhina mi nul, ⁸ kë naşë lun kayeenk phina woli *Uhaaş wi Naşibaṭi uwala ṭi an. Nalun kawo bamaar biki naan ṭi Yerutalem na ṭi utaak wi *Yuda bti, na ṭi utaak wi *Famariya te kaban kabaṅ ki umundu. »

⁹ Wi Yetu ajakun han, aşë deenana du baṭi, kë baktana. Wi wi kanfelun kaşaan abi awuna, baankak awina. ¹⁰ Jibi bahumun katen baṭi bi apayiin, kë biint batëb, banwohariin imişa ifaatal başë mara mara awinana. ¹¹ Baji na baka : « An biint biki *Galilay, nabaa naṭ we aten baṭi ba? Yetu i, ampayiin baṭi ṭi kadunan, alun kabiha, jibi nawinulun hënk, kë apaya baṭi. »

Bahoṭan Matiyat ṭi Banjañan

¹² *Banjañan bapenna wal mënṭ du Pnkun pi Mnoliwera* aşë kak Yerutalem danwoon daanlowiir maakan na pnkun mënṭan, datool pdo ukilometër. ¹³ Wi bakakun, baya aneej ṭi katoh, du meet di bko duuṭ, di bi Fimon Piyeer, na Yowan, na *Yakob na Andre na Filip na Tooma, Bartelemi na Maci, Yakob abuk Alfe, Fimon nagutar utaak, na *Yudaṭ abuk Yakob bajonun kayitiiraan. ¹⁴ Batiinkar bukal bti na baṭ balon na *Mariya anin Yetu, na baṭa Yetu, añehan Naşibaṭi.

¹⁵ Ṭi ṅnuur mënṭan banfiyaarun Yetu, baya pban iñeen-week na iñeen ṅtëb, kë Fimon Piyeer aşë naṭa ṭi ptoof aji na baka : ¹⁶ « An bayiṭ naan uko wi *Uhaaş wi Naşibaṭi ubiin aṭëpna ṭi mntum mi *Dayiṭ, aṭup ṭi Ulibra wi Naşibaṭi ṭi uko wi nawo Yudaṭ, ambiin aṭij bammobun Yetu, uwo wo wi kabi kadolana. » ¹⁷ Abi wo alon ṭi un, ayeenk kafah ki ulemp ji un. ¹⁸ Kë

ñiint̄ mēnt̄an ašē bi nug uṭeeh na ktaka ki buṭaan bi adoluṅ buṅ: Ajot afēṭa amay, kē ipēš itatadiiri. ¹⁹ Uṭup waṅ uniink Yerutalem bti, ukaaṅ kē bakak ado uṭeeh mēnt̄an aji « HAKELDAMA » uwoon ṭi uṭup wi baka « uṭeeh wi pñaaak. »

²⁰ Fimonṅ Piyeer akak aji na baka : « Kē bašē piit ṭi Ulibra wi Pñamarēn Našibaṭi ṭi uko wi Yudaṭ aji :

*“Katoḥul kaduka kajint̄,
nin aloṅ aankwo da.”* ✧

Akak aji :

“Aloṅ ayeenk ulemp wi nul.” ✧

²¹⁻²² Piyeer aji kak : « Kē bañaanṅ baloṅ bašē jon nwo na un, undiimaan, wi Yetu Ajugun awoon na nja aneej apēn, du unuur wi *Yowan abattaaruluṅ te unuur wi abiiṅ adeenana du baṭi ṭi kadun un. Keeri aloṅ ṭi baka awo i kabi na un, kayuuj kē bawin Yetu wi anaṭiṅ ṭi pkeṭ. » ²³ Wi wi bašaanṅ aṭij batēb ṭi baka, *Yotef anṭu'aniṅ katim ki Bartabaat, kē bašē duuna ki Yuttut, na aloṅ anwoonṅ katim ki Matiyat. ²⁴ Kē bašē ñehan Našibaṭi aji : « Iwi Ajugun, inmeenṅ ñaan na ušalul, yuujun i idatuṅ ṭi batēb biki, ²⁵ awo nanjañanu, ayeenk ulemp wi Yudaṭ adukuṅ, aya di awoonṅ i kaya. » ²⁶ Bado kanuṅ na mñlaak, kē Matiyat adatanaa, ahoṭan ṭi banjañan iñeen na aloṅ bukuṅ.

2

Uhaaš wi Našibaṭi uwala ṭi banfiyaaruṅ Yetu

¹ Bayitiir bti ṭi unuur wi *Pentakot. ² ṭi dko mēnt̄, kē bašē tiink pñaat panwoonuṅ baṭi anaam na ukēk kē pabi aneej ṭi katoḥ ki bawoonṅ aṭum ka. ³ Kē bašē win iko ilonṅ ji indemēnt̄ yi bdoo. Iko mēnt̄ igarandēri, aji kandoli kaya kaṭo ṭi aloṅ. ⁴ *Uhaaš wi Našibaṭi uneej aṭum ṭi baka bti, kē bakak aṭup ṅṭup nyaanṭ, andoli jibi Uhaaš wi Našibaṭi uṭu'uli pṭup.

⁵ ṭi wal mēnt̄an kē *bayuday baloṅ banjaanṅ badēman Našibaṭi banwoonuṅ ṅṭaak bti ṅi umundu, bašē wo ṭi Yerutalem. ⁶ Wi batiinkuṅ pñaat, pntuk payitiir ašē ñoṅar maakan ṭiki andoli aji tiink baṭup uṭup wi tul. ⁷ Bañoṅar adiwša, ašē ji : « Bañaanṅ bankṭiiniṅ hēnk baanwo biki *Galilay i?

⁸ Kē hum di di andoli ṭi un, ajaki tiink baktup ṭi uṭup wi nul? ⁹ Nwoona Part, na Med na Elamit, na Metopotamiya, na Yuda, na Kapadošiya, na Pont na Atiya. ¹⁰ Balonṅ bawoona Frigiya na Pamfili, na Ejiptu na ṅfēt ṅi Libiya ṅanṅogunṅ Kuren, balonṅ kē bawoona Rom. ¹¹ Balonṅ kē bawo bayuday biki kabuka aṭu na bankakuṅ baka, biki Kret, na Barab. Kē andoli ṭi un ašē ji tiinka baka baṭup ṭi uṭup wi nul iko inuura yi Našibaṭi adoluṅ. » ¹² Bañaanṅ bañoṅar fuṭ, baamme uko wi pdo, andoli kaji na atēnt̄ul : « We uwoonṅ uko wi? » ¹³ Kē balonṅ bašē beṅ baka, aji : « Biki baka pdaan poot. »

Fimonṅ Piyeer aṭiini na bañaanṅ

¹⁴ Kē Fimonṅ Piyeer ašē naṭa na *banjañan iñeen na aloṅ bukuṅ ašē huuran aṭeem baka aji : « An *bayuday na an bti nanfēṭuṅ ṭi Yerutalem, an bti nawatan ibaṭ natiink nabot nate uko wi ṅji kaṭupanaṅ. ¹⁵ Nin, bañaanṅ biki baankuji, jibi našaluṅ. Nhum ṭi nfa mpoṭi. ¹⁶ Uko wi *Naṭupar Našibaṭi i bajaanṅ bado Yowel abiiṅ aṭup uṭepuṅ ṭep adolana hēnk.

¹⁷ Našibaṭi aji :

“ṭi ṅnuur ṅbaañšaani, dbi kawalan Uhaaš wi naan ṭi bañaanṅ bti.

*Babukan biint̄ na baat̄ baluṅ kawo baṭupar biki naan,
bapoṭ na bantohi biki nan baluṅ kado kaṭaafi iko inkwoonuṅ du ṅji,
kawin iko inwoonṅ yi pbi.*

¹⁸ Enhēn, dluṅ kawalan ṭi ṅnuur mēnt̄ Uhaaš wi naan ṭi balempar naan biint̄ na baat̄,

bašē bawo baṭupar biki naan.

¹⁹ Dluṅ kado iko iñoṅarēnaan du baṭi duuṭ kakak kadiiman iko iweek ṭi mboš. Pñaaak, bdoo, na udu iluṅ kawo.

²⁰ Unuur uluṅ kakak bdēm,

p̄li pakak ji pñaaak,

ji unuur uweek unuura wi Ajugun ubi udo kaban.

²¹ Hēnk, ñaanṅ anklunṅiṅ kahaṭ ṭi katim ki Ajugun abuur.” ✧ »

²² Fimonṅ Piyeer akak aji na baka : « An bañaanṅ biki *Itrayel natiinkan bnuura uko wi ṅji kaṭupuṅ: Našibaṭi ayil Yetu i *Nataret ayuujna ṭi a mlagre na iko iñoṅarēnaan

itum, indiimanun phina pi nul jibi nameen wa an ti nleefan. ²³ Niiint aŋ, bawulan a, jibi Naşibaŋi adoon abi me wa akak aŋal uwo, nafiŋa, wi nadolonuŋ kē banwoon baanfiyaari bapaŋa. ²⁴ Kē Naşibaŋi aŋe naŋana ti pkeŋ, abuurana mnhaj mi pkeŋ, pkeŋ paanhilan amēbana. ²⁵ *Dayiŋ aŋiiniyaana aji :

“Wal undoli dji kawin Ajugun ti kadun ki naan,
iŋogēn ukaaŋ kē nnaŋ aliint.

²⁶ Ukaaŋ kē nllilan maakan akuŋ ayeeh mnlilan mi naan.

Kē uleefubi wo wo ti mnhaŋ

²⁷ ŋiki iinkwutan uhaaŋ wi naan uya ufēŋ du mnkeŋ,

akak awo iinkwutēn, nji ŋaaŋ nalemparu naweek mpuŋ.

²⁸ Iyuuŋen bgah bankŋiŋuŋ du ubida, iluŋ kaŋumanaan na mnlilan ŋiki iŋogēn.”

²⁹ « An bayiŋ naan, dhilan kaŋupan uko wi na mntēŋ: Atemun Dayiŋ akeŋi, amoya, kē bhēr bi nul bawoha ti utaak wi nun. ³⁰ Abi wo Naŋupar Naşibaŋi aŋe me kē Naşibaŋi abi hoŋa uko ulon, amehna ti kadunul, «aji aluŋ kaŋu alon i pŋini pi nul ti pŋih.”

³¹ « Kē wi wi Dayiŋ ataruŋ awin kē *Krittu aluŋ kanaŋa ti pkeŋ, aŋe ŋiiniyaan wa aji : “Naşibaŋi aanwuta kē aŋo du mnkeŋ kē uleeful ukak awo uumpuŋi.” ³² Yetu mēnŋan, Naşibaŋi anaŋana ti pkeŋ, kē ŋwo bti bamaar. ³³ Naşibaŋi adeeŋa ti kadeenu ki nul, kē ayeenk du Aŋin nja *Uhaaŋ wi Naşibaŋi, wi ahoŋuluŋ ŋfa, aniinkan wa ti baŋaaŋ, jibi nakwinuŋ akuŋ atiink hēnk. ³⁴ ŋiki Dayiŋ ul, andoon awo aampaya baŋi aŋiini aji :

“Naşibaŋi Ajugun aji na Ajugun :
ŋoon ti kaŋen naan kadeenu

³⁵ te ndo ŋŋooran baŋooradu,
ido kapafna baka ihoŋ.”

³⁶ Fimoŋ Piyeer abaaŋeŋ bŋup aji : « Baŋaaŋ biki *Itrayel bti, nameen bnuura keeri : Yetu i napaŋuŋ ti kruŋ, Naşibaŋi adola kē awo Ajugun akuŋ awo Krittu. »

Bateek banfiyaaruŋ

³⁷ Wi baŋaaŋ baŋiinkuŋ uŋup waŋ aŋe ŋēla ŋēla, ahepar Fimoŋ Piyeer na *banjaŋan bukundi aji : « Bayiŋun, kē ŋbaa

do do hum ba? » ³⁸ Fimoŋ Piyeer ateem baka aji « Nawutan pjuban, naŋēlēŋ ŋbida, andoli ti an aji yeenk *batitmu ti katim ki Yetu Krittu, Naşibaŋi ahilna amiiran ipekadu. Naşibaŋi aluŋ kawulan Uhaaŋ wi nul. ³⁹ Kahon ki nul kawo ki nan, na babukan, na banlowuŋ bti, na biki Naşibaŋi Ajugun aklun kadu'ara. » ⁴⁰ Fimoŋ Piyeer akak aŋiini na baka pa bate abot akooŋ baka aji : « Nalowan baŋaaŋ bawuŋaan biki nahilna nabuuran nleef ŋi nan. » ⁴¹ Bandinanuŋ uŋup wuŋ, bado batitmu, kē baŋaaŋ banŋogun iŋeen-week ŋyaaŋ iŋeen ŋwajaŋŋ (3000), bahoŋana unuur mēnŋan ti pntuk pi banfiyaaruŋ Yetu.

Pntuk pteek pi banfiyaaruŋ

⁴² Baŋaaŋ bakak amēban bnuura pjukan pi *banjaŋan, amēban ti uŋok na bboofar, ti pfaaŋiir kapoom* na pŋehan Naşibaŋi. ⁴³ Baŋaaŋ bti bawo na palēnk ti nleef ŋi baka, ŋiki banjaŋan baji bado mlagre na iko iŋoŋarēnaan itum. ⁴⁴ Banfiyaaruŋ Yetu bti bakak aŋok iko yi bakaŋ bti. ⁴⁵ Baji bawaap itoh na bka bi baka, kafaŋiir, andoli ayeenk kaliŋan na kanuma ki nul. ⁴⁶ Unuur unjinti baji bayitiir du *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi, kafaŋaŋer ipoom ti itoh yi baka, kade na mnlilan na uhaaŋ ujint. ⁴⁷ Baji badēman Naşibaŋi, kē baŋaaŋ bti babot amagan baka. Ajugun, kē aŋe ji do unuur unjinti, ahoŋan ti pntuk puŋ biki abuuranuŋ.

3

Fimoŋ Piyeer na Yowan bajeban ŋiint anŋakmuŋ

¹ Fimoŋ Piyeer na *Yowan baya unuur ulon du *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi wi ŋwoori ŋwajaŋŋ ŋi utaakal ŋakobuŋ, ŋiki uwoon uwoori wi pŋehan Naşibaŋi. ² Kē baŋaaŋ balon baŋe ŋij da ŋiint alon anŋakmi ti kabuka. Unuur unwoon, baji baŋija kaŋooran ti plēman pi Katoh ki Naşibaŋi pi bajaŋ badu Plēman Pnuura. Aji ŋo da pŋehan baŋaaŋ banjaŋan babi pneeŋ ti Katoh ki Naşibaŋi. ³ Wi awinuŋ Fimoŋ Piyeer na Yowan kē bakbi pneeŋ, kē aŋe ŋehan baka itaka. ⁴ Kē Fimoŋ Piyeer na Yowan baŋe

☆ 2:28 Kaŋaam 16.8-11. ☆ 2:30 Kaŋaam 132.11. ☆ 2:31 Kaŋaam 16.10. ☆ 2:35 Kaŋaam 110.1. * 2:42 Banfiyaaruŋ Yetu baji woli bade baji bafaŋiir kapoom kaleŋna kaŋah kabaŋiŋaani ki badeen na a.

tena bnuura, wi wi Fimoŋ Piyeer aŋaŋ aji na a : « Tenun » ⁵ Ńiintŋ ajaban baka kęŋ anuŋ aji bawula ukoolan. ⁶ Kę Fimoŋ Piyeer aŋe ji na a : « Męnwu na untaam, męnwu na uwuuru, aŋe wulu uko wi nwoonaanun: Ʋi katim ki Yetu *Krittu i *Nataret, poŋan! »

⁷ Fimoŋ Piyeer aŋijana wal męntŋ Ʋi kaŋen kadeenu aŋe dola kę anaŋaa. Ʋi dko męntŋ, ŋiintŋ aƲiink ihoŋ kę iliintŋ na a. ⁸ Kę abi lut lut anaŋ abi kapoŋ poŋ. Anej na baka Ʋi Katoh ki Naŋibaŋi, apoŋ, alut, aŋe beeb Naŋibaŋi. ⁹ Baŋaanŋ bti bawina kę akpoŋ aŋe beeb Naŋibaŋi. ¹⁰ Bayikreŋa aŋe ji : « Ńiintŋ i, męntŋ ul ajaanŋ aŋo bŋehan du Plęman Pnuura i? » Kę baŋaanŋ baŋe ŋoŋar fuŋ akuŋ alęnk Ʋi uko unŋępuŋ.

Fimoŋ Piyeer aŋiini na baŋaanŋ

¹¹ Ńiintŋ unŋ aankak adi pwutan bi Fimoŋ Piyeer na Yowan, kę baŋaanŋ bti baŋe ŋoŋar, aŋi aya du baka, du uŋaala wi bajaanŋ bado Uŋaala wi *Falomonŋ*. ¹² Wi Fimoŋ Piyeer awinuŋ baŋaanŋ bukuŋ, aŋe Ʋiini na baka aji : « An baŋaanŋ biki *Itrayel ; nabaa ŋoŋar we Ʋi uko unŋępuŋ ba? Nabaa tenun hum hęnk ba? Naŋal aji phina pi nun na pdęman pi njaanŋ ndęman Naŋibaŋi pakaanŋ kę ŋiintŋ i apoŋi i? ¹³ Yetu i nawuluŋ baŋih biki nan, i napokuŋ Ʋi kadun ki *Pilata andoonŋ abi ŋal pwutana, Naŋibaŋi i *Abraham, i *Itaak na i *Yakob na i baŋinun adiiman pdęm pi Yetu nalemparul męntŋ. ¹⁴ Ńiintŋ, anwoonŋ najintŋ natool, ul i i napokuŋ aŋe ŋehan bawutan nafiŋ baŋaanŋ. ¹⁵ Hęnk, kę nafiŋ napaŋ ubida. Kę Naŋibaŋi aŋe naŋana Ʋi pkeŋ, kę ŋwo bamaar. ¹⁶ Pfiyaar Ʋi katim ki Yetu pakaanŋ kę ŋiintŋ naŋakmaan, i nakwinuŋ abot ame'a i ajebi. Eŋhęn, pfiyaar Ʋi Yetu pajebanuluŋ bnuura hęnk jibi nakwinuŋ an bti.

¹⁷ « An bayiŋ naan kę nŋe me kę uko wi nadoluŋ, an na baŋihan, nado do wa na kapaam. ¹⁸ Naŋibaŋi ul, adobi Ʋupa Ʋup undiimaan Ʋi mntum mi baŋuparul bti aji *Krittu aluŋ kahaj kakeŋ, kę waŋ wi adolanŋ. ¹⁹ Keeri nawutan pjuban, nakak du Naŋibaŋi ipekadu yi nan ihilna ipęn. ²⁰ Ajugun aluŋ kawulun ŋwal ŋi mnjeeh, kabot kayil Yetu Krittu, i adatuŋ undiimaan

pa an. ²¹ Yetu męntŋ, awo i kaŋo baŋi te wal wi iko bti ikkakuŋ ihalu, jibi Naŋibaŋi abiinŋ aŋup Ʋi mntum mi baŋuparul bayimanaan biki Ʋfa. ²² Na manjoonan *Moyit aŋup aji : *Naŋibaŋi Ajugun aluŋ kayil naŋuparul ji ŋji, pa an, anwoonŋ i pntaali pi nan. Nawo i katiink iko bti yi akluŋ kaŋupan.* ²³ Ńaanŋ anwoonŋ aantiinka aluŋ kapęn Ʋi pntaali pi Naŋibaŋi, kaŋe kakeŋ. ²⁴ Kę *baŋupar Naŋibaŋi bti, ajunna Ʋi Famiyel na bambiinŋ abi Ʋi kafętul, baŋiiniyaan andoli iko yi ŋkwinuŋ nŋa yi. ²⁵ Uko wi Naŋibaŋi aŋupuŋ aŋępna Ʋi baŋuparul uwo wi nan. Eŋhęn, *bhoŋar bi Naŋibaŋi adoluŋ na baŋinan bawo kak pa an, wi ajakuŋ Ʋfa na Abraham aji : *Dbi kaŋępna Ʋi kabuka ki nu kawulna umundu bti bnuura.* ²⁶ Ukaanŋ kę Naŋibaŋi apęnan Yetu kę awo nalemparul aŋe yila Ʋi an duna, kahilna kawulan bnuura bi nul, wi akpęnanananŋ Ʋi buŋaan bi nakdoluŋ. »

4

Baŋiŋ Fimoŋ Piyeer na Yowan uruha uweek

¹ Fimoŋ Piyeer awo na *Yowan, ahum kaŋiini na baŋaanŋ, kę baŋęnan baloŋ, na naweek i bayęn biki *Katoh Kaweek ki Naŋibaŋi, na *bataduk baloŋ baŋe bi, aŋog baka. ² Badeebaŋ Ʋiki *banjaŋan batęb bukuŋ bajukan baŋaanŋ aji Yetu anaŋa Ʋi pkeŋ, kę waŋ ukyuuj kę bankętuŋ bahilan kanaŋa Ʋi pa. ³ Hęnk, kę bado kę bamob baka awat ukalabuŋ ayoonkna mnjintŋ, Ʋiki unuur udobi yob yob wal męntŋ. ⁴ Kę baŋaanŋ batum Ʋi banktiinkuŋ uŋup wi banjaŋan, bafiyaar Ʋi Yetu. Wal męntŋ banfiyaaruŋ bti baŋogan iŋeen-week ŋyaaŋ iŋeen kaŋeen (5000).

⁵ Wi unuur ujintuŋ kę baweek biki *bayuday, bantohi na *bajukan Bgah bi Moyit baŋe yitiir du Yerutalem. ⁶ Baŋo na Anaŋ, *naŋęnan naweek, anwoonŋ na Kayif na *Yowan na Alektandęr na biki mnŋini mi *baŋęnan baweek bti, ayitiir. ⁷ Baŋiŋ Fimoŋ Piyeer na *Yowan Ʋi kadun ki baka aŋe jun phepar baka aji : « Ʋi phina kęme Ʋi katim ki in ki ki najebanuŋ ŋiintŋ anŋakmuŋ? »

* **3:11** Uŋaala wi Falomonŋ: Dko męntŋ dapaŋęŋaanunŋ dko di banwoonŋ baanwo bayuday bahiluŋ kanaŋ na dko di bayuday Ʋaŋ bahiluŋ kanaŋ. ✧ **3:23** Pleŋan 18.15,18,19. ✧ **3:25** Ujuni 22.18.

⁸ Fimonj Piyeer, i *Uhaaş wi Naşibaţi un-ejuņ akęş, kę aşę teem baka aji : « An baweeek biki nun na bantohi, ⁹ nadu'un nęa *uruha ęiki ędo ńaaņ anęakmuņ bnuura, aşę heparun jibi ęhili hil ado jeban ńiint i. ¹⁰ Nawoon bame, an bęi, na bańaaņ bęi biki *Itrayel bandukiin kę ęi katim ki Yetu i *Nataret ki ki ńiint annaęuņ uņ ajebnuņ. Yetu i napaņuņ, kę Naşibaţi aşę naęana ęi pkeę, ul akaaņ kę ńiint i akak najeb ahil anaę ęi kadunan. ¹¹ Kę ul Yetu i i Ulibra wi Naşibaţi ujakuņ aji :

*“Awooņ pduba pi an baniw napokuņ,
pduba męnęan puņ pakakuņ amęban
katoĥ.”*✧

¹² Ul ęań ahilanuņ pbuuran bańaaņ. Ęnhęn, ęi umundu bęi Naşibaţi aanwul wul nin ńaaņ aloņ kak anhilanuņ pbuuranun. »

¹³ Banęooņ uruha bańoņar wi bawinuņ Fimonj Piyeer na *Yowan banwooņ baando juk juk, jibi baktupi kę nin baanęęp ado lęnk lęnk. Bayikręn wal męnę kę biki męnę babi wo bagakandęr na Yetu. ¹⁴ Wi bakaaņ awin ńiint anjebuņ uņ kę anaę akab ęi baka kę başę waaņ uęup. ¹⁵ Hęnk, kę bado kę bapęnan baka ęi dko di uruha, aşę jun pęiini bukal bukal, katen jibi bakdoli. ¹⁶ Bahepar aji : « Nęaa do do hum na bańaaņ biki ba? Babaaņ ado mlagre mņjint piş mii mi, kę bańaaņ bęi banfęęuņ ęi Yerutaem bamee, ęnhilanuņ kapok wa. ¹⁷ Kę ęşę wo kado uko uwut kameęana kapel hęnk. Nęęg baka keeri baęańan pęiini na nin ńaaņ aloņ hęnkuņ ęi katim ki Yetu. »

¹⁸ Wi wi banęooņ ęi uruha başaaņ adu baka kę bakak ęi wa, aşę bęg baka maakan baęańna pęiiniyaan na pjukan ęi katim ki Yetu. ¹⁹ Kę Fimonj Piyeer na Yowan başę teem baka aji : « we unuurnaaniin ęi kadun ki Naşibaţi ba? Pęiinka kęme pęiinkan? Uduka ęi an! ²⁰ Un daan ęnhilanuņ kayomp na uko wi ęwinuņ akuę atiink. »

²¹ Bakak abęg baka bnuura, aşę wutan baka kę bayaa. Baanka uko unooranaan baka wi bańaaņ bęi bawooņ ęi pdęman Naşibaţi ęi mlagre mi bawinuņ. ²² Nęiint anjebnuņ na mlagre uņ, adobi pel pel ęşubal ińeen ębaakęr.

✧ 4:11 Kańaaam 118.22.

Banfiyaaruņ bańehan Naşibaţi, wi bawo i ęi mnhaj

²³ Wi bawutanaaruņ wutan Fimonj Piyeer na *Yowan, kę başę wuęsa, akak du batęnę baka aya kakalęş iko bęi yi *baęęan baweeek na bantohi bajakuņ na baka.

²⁴ Bańaaņ batiink baka aşę ńehan Naşibaţi ęi pdiim ploolan aji : « Ajugun, iwi ipaşuņ baţi, mboş, na bdęk na iko bęi inwooņ da!

²⁵ Iwi ięępnaņ ęi Uhaaşu aęup ęi mntum mi *Dayię ateemun nalemparu wi ajakuņ aji :

*“We ukaaņ kę bańaaņ biki ęęaak babubara
şinęar
kę bańaaņ bęi babubara aņaat anooran
ęleef?”*

²⁶ *We ukaaņ kę başih biki mboş bakbo-
mandęr ugut,
kę baweeek batiinkar aji bagut na *Yawe
Nawat Kabuka na Krittu i akęruņ?”*

²⁷ Aa wo! Herod na Pont *Pilata bayitiir ęi ubeeka wi, na banwooņ baanwo bayuday, na *bayuday, anaęara Yetu nalemparu nayimanaan, i idatuņ aji awo Krittu. ²⁸ Bado hęnk iko yi bęi ęi mnhina mi nu na jibi ijakuņ iluņ kadolana. ²⁹ Ajugun, hęnkuņ, watan kabaę ęi kabęgare ki baka işę ięenun un balemparu, ędo kaęup Uęup wi nu na mntęņ mnweek. ³⁰ Taran kańen ki nu ijeban bańaaņ, ido mlagre na iko ińoņaręnaan ęi katim ki Yetu, Nalemparu Nayimanaan. »

³¹ Wi bańehanuņ Naşibaţi aba, kę dko di bawooņ daşę şinęar kę *Uhaaş wi Naşibaţi uşę neeę ęi baka bęi kę baktup Uęup wi Naşibaţi na mntęņ.

Banfiyaaruņ baęok iko yi bakaaņ bęi

³² Banfiyaaruņ bęi bakak hęnkuņ awo uşal na uhaaş uloolan. Kę nin aloņ aanji şal şal, kaji nji aloolan dkaaņ wi, kęme wundu. Baji banaakręn bka bi baka bęi.

³³ Phina pweek pawinanaa, wi *banjańan baktiiniyaanuņ pnaęa ęi pkeę pi Yetu Ajugun, kę bnuura bweek bi Naşibaţi batum ęi bukal bęi. ³⁴ Nin aloņ ęi baka aanwinana winana bwaan. Bankaaņ mboş kęme itoh baji bawaap ya kaęij itaka yuņ ³⁵ kabi wul banjańan. Baji bafaş itaka andoli ayeenk kafah kanliņuņ na kanuma ki nul.

36-37 Kë hënk di Yotef, ñiint alon i pşini pi Lewi, anwoonun unjiw wi Kiprut, i banjañan bajaan bado Barnabat (uwoon ñaan anjaan atëñtën) kë aşë ka tfa uţeeh ulon. Awaap wa aţij itaka abi awul banjañan.

5

Ananiyat na Tafira

1 Kë ñiint alon i bajaan bado Ananiyat na Tafira aharul başë waap mboş mnlon, atiinkar, 2 amen itaka ilon, aşë tşij indukiin, awul *banjañan.

3 Kë Fimon Piyeer aşë hepara aji : « Ananiyat, we ukaan kë *Fatana aneeju uhaaş, kë ido la pguur *Uhaaş wi Naşibaţi, ajej itaka ilon tşi yi iwaapnun mboş, amen? 4 Ihilan lah, kawut pwaap mboş mënt, këme kajey itaka yi iwaapnun ma bti, kadolna uko wi inumiin? Hum di di uşal wañ udoli do, adoo neej tşi iwi ba? Mënt bañaan biki ikdoon na pguur hënk, Naşibaţi a. » 5 Wi Ananiyat atiinkan tşink uko wañ, aşë jot tşi dko mënt, abi keţ keţ, kë bañaan bantiinkun uko wañ bti balënk maakan. 6 Baţaşa babi, abooţan puum apënan aya amoy.

7 Uko ji nwoori nşwajanţ uţëpi, ahar Ananiyat kë aşë bi aneej bë aamme uko unţëpun. 8 Kë Fimon Piyeer aşë du'a aji na a : « Tşupaan! Preeş pi, pi pi nawaaparun mboş i? » Kë ateema aji : « Aa, preeş pañ pa. »

9 Kë Fimon Piyeer aşë kak aji na a : « Nabaa şal şal hum adoo ji naguur Uhaaş wi Naşibaţi ba? Tenan, banyaan amoy ayinu banaţun tşi plëman hënk, bakak añooţu, kaya kamoy. »

10 Tşi dko mënt, kë abi jot jot tşi ihoţ yi Fimon Piyeer aşë ba. Wi baţaşa baneejun, baţënka kë akeţi akak añooţa pya kamoy du kañog ayinul.

11 Palënk pweek paneej banfiyaarun bti, aţu na bañaan bti bantiinkun uko unţëpun.

Banjañan bajeban bañaan baţum

12 *Banjañan bado wal mënt mlagre na iko iñonjarënaan itum tşi ptoof pi bañaan. Banfiyaarun baji bayitiir bti du uşaala wi bajaan bado Uşaala wi *Falomon. 13 Nin alon aanji ñoom pnaakiir na baka, aşë maganaara baka. 14 Kë pntuk pankdëmun dëm pya pi biint na baat pafiyaar Ajugun abot

abi ahoţana tşi baka. 15 Bado kak kak aji bapënan bamaakal tşi igah, kaţu baka tşi ilişaa këme ijiiñ, Fimon Piyeer wal wi aktëpun ulimënt wi nul uban alon tşi baka. 16 Pntuk pi bañaan paji paţiina kak nbeeka nşanñogun Yerutalem, kaţij bamaakal na biki nşantaayi nşakyewlënun, kë bukal bti bajebi.

Bahajan Banjañan

17 Kë *naşih i baţënan na batëntul – bukal biki bajaan bado pntuk pi *bataduk – başë kuj *banjañan maakan, anaţara baka 18 Bado kë bamob baka, awat ukalabuş. 19 Kë na utejan mëntan, *uwanjut wi Ajugun uşë bi, ahaabëş ilëman yi ukalabuş apënan baka aşë ji na baka : 20 « Nayaan *Katoth Kaweek ki Naşibaţi nado kaţup uţup wi ubida uhalu. »

21 Banjañan batiink uwanjut wun, kë wi unuur ujintan jint, kë başë ya Katoh ki Naşibaţi, aţo ajukan. Naşih i baţënan na batëntul bado kë badu *uruha uweek wi biki *Itrayel, wi bajaan bado Pntuk pi bawayëş bţup *bayuday aşë yil baya baţij banjañan banwoon du ukalabuş. 22 Wi bayili biki naţënan naweek bayaan aban, baantënk banjañan du ukalabuş, aşë kak du uruha aya kakalëş aji : 23 « Wal wi nşyaan du ukalabuş, nşënk kë udët bnuura, kë bayen banaţ tşi plëman. Kë wi nşhaabëşun bgah, aşë tşënk dko kë dawo djint. » 24 Wi naweek i bayen biki Katoh Kaweek ki Naşibaţi na baţënan baweek batiinkun uko wañ, bañonar, aşë la na nşal uko unţëpun.

25 Wal mënt, kë ñiint alon aşë bi aji na baka : « Natenan! Biint biki nawatun ukalabuş, buk bukundi, ajukan bañaan du Katoh ki Naşibaţi. » 26 Kë naweek i bayen biki Katoh ki Naşibaţi aşë tool, na bangoli biki nul ayaarad banjañan. Baando btam na baka, tşiki baţi pntuk pi bañaan pun, pabi patap baka mnlak.

27 Kë baţij baka, aneejan du uruha. Naşih i baţënan kë aşë hepar baka aji : 28 « Nënneenan nan neenan pjukan katim kan i? Kë Yerutalem bti daşë bi kak kak tşi bgah bi nan, nañal kataparun pkeţ pi ñiint i. »

29 Kë Fimon Piyeer na banjañan bantukiin başë teem aji : « Nwo i kaţaş Naşibaţi, mënt bañaan biki nwoon kaţaş. 30 Naşibaţi i başinun apënan tşi pkeţ Yetu i nadolun kë

bafɪni, wi napaɲulun ɥi krut. ³¹ Uli i Naʃibaɥi adɛmanun ɥi kadeenu ki nul, awoona Naʃih akuɥ awo *Nabuuran Baɲaan, bayuday bahilna baɥɛlɛʃ ɲbida, ipekadu ibot ipɛn ɥi baka. ³² ɲwoon bankɥupun uko unɥɛpun, un, na *Uhaaʃ wi Naʃibaɥi, unwoon uko wi Naʃibaɥi awulun bankɥaʃulun. »

³³ Wi banɥoon *uruha baɥiinkun uko wan, badeebaɥ maakan, aʃɛ ji bado bafɪn banjaɲan. ³⁴ Kɛ ɲiintɥ alon i bajaan bado Gamaliyel aʃɛ naɥa ɥi uruha. Awo *nafaritay *najukan Bgah, i baɲaan bamaganun bnuura. Aji na baka bapɛnan banjaɲan bdig btiinku, ³⁵ aʃɛ ɥup na baka aji : « An baɲaan biki *Itrayel nalipariin ɥi uko wi naɲalun pdo baɲaan biki. ³⁶ Du ɲnuur ɲundu, ɲwina win, kɛ Tewdat awuji, ahomp na dko aji awo ɲaan naweek, kɛ baɲaan banɲoganun iɲeen-week ɲyaaʃ ɲbaakɛr (400) baɥaʃa. Ul ɥi uleeful kɛ bafɪna, kɛ bankɥaʃulun bawayʃɛri, nin ukoolan uunduka. ³⁷ Kɛ nawo *Yudat i *Galilay akak abi, ɥi wal wi mnfɛn mi baɲaan akuɲa pɲtuk ; ul kak akeɥi, kɛ baɥaʃarul bti bawayʃɛri. ³⁸ Ukaan kɛ ɲjakan napɛnan iɲen ɥi baɲaan biki, nawut baka baya! Woli ulemp wi baka na ɲʃal ɲi baka ɲawo ɲi baɲaan bajɛn ɲalun kaba'aara bdidi ɲa ; ³⁹ ɲaʃale wo ɲi Naʃibaɥi, naanklun kahilan pɲenan ɲa. Naɥaafaraan kala pɲut na Naʃibaɥi de. »

⁴⁰ Banɥoon uruha, kɛ baɥiink uɥup wi Gamaliyel. Bado kɛ badu banjaɲan, ado kɛ bakob baka itintɛl, aʃɛ ji na baka baɥaɲna pɥiiniyaan katim ki Yetu, abaa wutan baka kɛ bayaa.

⁴¹ Banjaɲan bapɛn ɥi uruha, aʃɛ lilan maakan jibi Naʃibaɥi awinun aji baɥaan na phaj ɥi katim ki Yetu. ⁴² Unuur unjintɥi, du Katoh Kaweek ki Naʃibaɥi kɛme du itoh yi baɲaan, baji bajukanaara jukan, kakuɥ kaɥup *Uɥup Ulil Unuura unyuujun kɛ Yetu awoon Krittu.

6

Banfiyaarun badat baɲaan paaj na alon bado kaɥɛnk banjaɲan

¹ Wal mɛnɥan baɲaan banfiyaarun Yetu batuma tum pya. *Bayuday banjaan baɥiini *ugrek, banaɥa pɲom na banjaan baɥiini

uɥup uhebɛrɛ, ɥiki baji baɥilma unuur undoli baat bankɥandɛnun bayin baka ɥi wal wi pfah uko ude. ² Kɛ *banjaɲan iɲeen na batɛb baʃɛ du banfiyaarun bti aji na baka : « Un ɲɛnwɔ i kaduk ulemp wi pjukan Uɥup wi Naʃibaɥi, kabi pfaaʃ uko ude. ³ An bayitun, nadatan ɥi an baɲaan paaj na alon banwoon baɥool ɥi kɛʃ ki an bti, bantumun na *Uhaaʃ wi Naʃibaɥi na uʃal unɥuɲa, ɲɥu baka ɥi ulemp mɛnɥan. ⁴ Un ɲʃɛ ɲbi ɲduka duka ɥi pɲɛhan Naʃibaɥi, na ulemp wi pjukan Uɥup wi nul. »

⁵ Banfiyaarun bti badinan uko wi banjaɲan bajakun: Kɛ badat Tefan anfiyaari Ajugun maakan akuɥ atum na Uhaaʃ wi Naʃibaɥi, na Filip, na Prokoor, na Nikanoor, na Timon, na Parmenat, na Nikola (ankakun nayuday, awo i ubeeka wi Antiyoka) ⁶ Baɥij baka ɥi kadun ki banjaɲan, kɛ baɲehandɛr baka Naʃibaɥi abot apaf baka iɲen ɥi ikow.

⁷ Uɥup wi Naʃibaɥi umeɥana meeɥana pya, banfiyaarun ɥi Yerutalem kɛ baktuma tum pya, kɛ batum ɥi baɥɛɲan badoo kak aɥaʃ bgah bi Yetu.

Bamob Tefan

⁸ Tefan anɥumi na bnuura bi Naʃibaɥi na mnhina mi Naʃibaɥi aji do iko iɲonɲarɛnaan na mlagre mnweek ɥi baɲaan. ⁹ Kɛ ɥi wal mɛnɥ baɲaan balon biki *katoh kaɲɛhanaani ki bayuday ki bajaan bado ki « Bajuuk ɥi Ulemp biki Bawutanun » baneej blaɥar na Tefan. ɥi baɲaan bakan mɛnɥan balon bawo biki Kuren, kɛ balon bawo biki Alektandriya, balon kɛ bawo biki Filitiya kɛ balon bawo biki Atiya. ¹⁰ ɥi blaɥar bi baka baanhilan apɛnan uɥup ujintɥ utool wi Tefan, ɥiki aɥiini na uʃal unɥuɲa wi *Uhaaʃ wi Naʃibaɥi uwululun. ¹¹ Ukaan kɛ baluk baɲaan balon, kɛ baji : « ɲɥiink ɲiintɥ i, kɛ akɥup uko uwuɥaan ɥi *Bgah bi Moyit na ɥi Naʃibaɥi. » ¹² Baya awuuk baɲaan bti, na bantohi na *bajukan Bgah bi Moyit, kɛ badɛpa ɥi Tefan amob ayaanaan du *uruha. ¹³ Baɥij baɲaan balon, kɛ badaar aji bawoon bamaar, aʃɛ ji : « ɲiintɥ annaɥun i aji ɥupa ɥup buɥaan ɥi uko wi *dko dyimanaan di, na ɥi Bgah bi Moyit. ¹⁴ ɲɥiinka kɛ aji Yetu i *Nataret i alun kafom dko di, kabot kaɥɛɥ udolade wi *Moyit awulun un. » ¹⁵ Baɲaan

bti banwoonj ti uruha bajabana kës, ašë win kaara di nul kē dajeeh ji di *uwanjut.

7

Tefan ažiini ti kadun ki uruha

¹ Kē *naših i baženan ašë hepar Tefan aji : « Uko wi bažupunj ti iwi uwoha manjoonan i? »

² Kē Tefan ašë teem aji : « An batënt naan na bašin naan, natiinkan. *Abraham ateemun awo tfa du utaak wi Metopotamiya, ji abi ado kafët du ubeeka wi Haran. Našibați i mndëm apën awinana da ti kadunul, ³ aji na a : “*Dukan utaak wi nu, na biki katohu, iya utaak wi nji kaluj kayuuju.*”^{*} ⁴ Wi wi Abraham apënuj du utaak wi bakaldeyen, aya afët du Haran. Kē dul di Našibați adolnulu, wal wi ašin aneemun, kē apën abi ti utaak wi nafëtun nta wi. ⁵ Aanwula nin ufët, nin dko dpaf kahoğ du utaak mënt, ašë hoņa aji aluj kawo ajug utaak mënt ul na pntaali pi nul. Wal wi Našibați akdoonj kahoğ mënt, Abraham ahum aandobi buk. ⁶ Kē hënk di di Našibați ažiiniij aji : “*Pntaali pi nul paluj kaya pyaanğ, baluj kajuukntën pa ti ulemp, kahajan pa nşubal iñeen week nbaakër (400).*” ⁷ Kē nji Našibați nşë luğ kawayëş babuk utaak untuunj baka ti pjuuk, ti buğan bi badoonj. *Wağ uğëple, bapën da kabı kadëmanaan ti utaak wi nhoñij wi.*”^{*} ⁸ Wal mëntan wi wi adolun *bhonar bi na Abraham, aženanaan ba pwala *katëmp, ukaan kē wi abukunj *İtaak, kē awalana katëmp wi akaan nnuur bakreğ. Kē hënk di di *İtaak adolanj wi abiiñ abuk *Yakob, kē Yakob adola hağ na babukul banwoonj bateemun iñeen na batëb bammeęaniij*.

⁹ « Bateemun bammeęaniij bakuj *Yotef ağa baka wal mënt ašë waapa, kē bannugulunj baya na a Ejiptu. Kē Našibați ašë wo na a. ¹⁰ Apënana ti unoor wi nul bti, ašë țena kē awo na uşal untuņa, abot adola kē atiinkana du Farawuna naših i Ejiptu. Farawuna adola kē awo nantuņa i Ejiptu bti na i katoh ki nul bti. ¹¹ Wal mëntan, kē ubon uweek uşë wo ti Ejiptu bti na ti utaak wi *Kanaan ; bañaan kē banoor maakan, kē bateemun

baankak aka uko ude. ¹² Wi Yakob atiinkun kē baji uko ude uwo du Ejiptu, ašë yil da uyaaş uteek, bateemun. ¹³ Uyaaş utëbantën, wi bakakun, kē *Yotef abi meețana ti babuk ašin. Hënk, kē Farawuna ašë me kabuka ki Yotef. ¹⁴ Wi wi Yotef așaanj ado kē bayaarad Yakob ašin na bayiğul bti. Bukal bti bawo iñeen paaj na ulonj na kañeen (75). ¹⁵ Kē hënk di Yakob ayaan du Ejiptu, kē dul di di ayaan akețna ul na bateemun bammeęaniij. ¹⁶ Bajej baka wal mënt añooğ du ubeeka wi Fikem, aya moy du dko dlou di Abraham abiiñ anug na itaka ti babuk Emor du Fikem.

¹⁷ « Kē wal wi uko wi Našibați ahoğun Abraham ubanunj ti pdolana, pntaali pi nun patumi, ašë tuma tum pya ti Ejiptu. ¹⁸ Hënk di naših alonj abiiñ aneejan pşih, anwoonj aantënkber atiink kē bažiiniyaan uko wi Yotef. ¹⁹ Naših mënt ağu mntit mi nul bti ti phajan pntaali pi nun, kadoo țu baka bafël bapoğ bambaan abuka buka bakețna. ²⁰ Wal mëntan wi wi *Moyit abukiij, kē Našibați ašë ñala. Aboot kli kwajanğ du katoh baka. ²¹ Wi bașaanj añooğa afël, abuk Farawuna ñaağ kē ašë jeja, akuş ji abukul ²² Moyit ajuk bnuura pme pi bañaan biki Ejiptu, abot awo ñaanj naweek ti uko wi ajaan ado na wi ajaan ağup.

²³ « Wi Moyit akaan nşubal iñeen nbaakër, kē uşal wi pya pwin bayiğul baitrayel kē uşë bi ti a. ²⁴ Wi akyaan, awin ñiiñğ alonj i utaak wi Ejiptu kē akhajan ayiğul, kē ayeenkara, afiğ ñiiñğ i Ejiptu, alukandëra. ²⁵ Aşal kē bayiğul bame kē Našibați ağëpna ti a, ağı baka mbuur, kē başë wo baammee. ²⁶ Wi unuur ujintun, awin baitrayel batëb kē bakgut ašë neej pwayëş ado na pkakan baka ti ppoolan aji na baka : “An biki, nabootun abaa ñom we ba?” ²⁷ Kē anwoonj ti phajan atëntul unj ašë wuuk Moyit aji na a : “In ağu'iij pwo naših na nawayëş ti un ba? ²⁸ Om iğal kafinën jibi ifinun ñiiñğ i Ejiptu takal?” ²⁹ Wal wi Moyit atiinkun uko wağ, ašë ti, aya pyaanğ du utaak wi Madiyan, di abiiñ akaana bapoğ biint batëb.

³⁰ « Wi ağoonj da, ado nşubal iñeen nbaakër, kē *uwanjut, uşë pën awinana ti bdoo blon

^{*} 7:3 Ujuni 12.1. ^{*} 7:7 Ujuni 15.13-14. ^{*} 7:8 Bawoonj babuk Yakob iñeen na batëb, bampaşunj kşini ki İtrayel.

bankyiki ti bgof du bnkan banñogun pnkun pi Finayi. ³¹ Moyit aňonar ti uko wi awinun ašë ñog pten bnuura, kē pdiim pi Ajugun pašë tiinkana aji : ³² “Nji dwoon Našibați i bateemu, Našibați i Abraham, i Itaak na i Yakob.” Moyit alēnk wal mēnt akat kat aankak aňoom pten. ³³ Kē Ajugun ašë jaka : “Wohšēn išapaat, dko di inațun duŋ dayimani. ³⁴ Aa, dwiın mnhaj mi pntaali pi naan du Ejiptu, ațiink mntēg mi baka, ašë wala pbuuran baka. Hēnkun biini, dñal kayilu du Ejiptu.”*

³⁵ « Moyit mēnt i baitrayel babiin apok aji na a : “In ațu'iin pwo naših na nawayēs? Ul i Našibați akaan ayil awo naših na nabuuran i baka. Našibați ațēpna ti uwanjut wi awinun ti bgof bankyikun ayilna a. ³⁶ Kē ul akaan apēnan baka du Ejiptu. Ado mlagre mweek na iko iňonarēnaan du utaak mēnt, na wi bakmuurun *bdēk bjeenkala na du bnkan, nșubal iñeen nbaakēr. ³⁷ Ul Moyit ajakun na baitrayel aji : “Našibați alun kapēnan ti bayițan națuparul alon ji nji pa an.” ³⁸ Wi bateemun bayitun du bnkan ul kak abananun baka uțup wi uwanjut uțiinin na a du pnkun pi Finayi. Aa, ul ayeenkun nșup nji ubida, awulun.

³⁹ « Kē bateemun bašë bi wo baandi ptiinka, apoka, ašë ñal pkak du utaak wi Ejiptu. ⁴⁰ Baji na *Aaron : “Takun bašibați bankdoon kapos ti kadunun, Moyit i ampēnanun un du Ejiptu, ñaan aamme jibi ațēpi.” ⁴¹ Ťun nnuur mēnt, kē bašë țak ubay, ado pa wa pgur, ašë lilandēr ulemp wi iñen yi baka maakan. ⁴² Kē Našibați ašë dek baka feț awut baka kē bakdēman njah nji bați, jibi *bațupar Našibați bajakun:

“An bañaan biki *Itrayel, nji i i nafiņarun abot ado bțēnan

bi pntuni pi nntaam nșubal iñeen nbaakēr du *pndiis i?

⁴³ Kadun ki Molok našibați i nan ki nakunin ka,

na ptu pi Refan našibați i nan annaamun ujah

yul yi națakun abot akak adēman.

Ukaan kē nji kadolan naya pjuuk dko dlow dantēpun utaak wi Babilon.”

⁴⁴ « Hēnkun ti uko wi *kaloona kanjaan kadiiman kē Našibați awo da, kul ki bateemun bammețaniin babiin awoonaan du bnkan : Moyit ado kē baboman ka jibi Našibați ajakulun, aji na a ado ka kanaam ji ki awinun. ⁴⁵ Wi babak baka bayeenkun ka, ašë ya na ka aneejan du ntaak nji bayeenkun wal wi Yoțuwa awoon ti pșih, wi Našibați adookun bañaan biki ntaak mēnt ti kadun ki baka. Kē kaloona mēnt kawo da te wal wi *Dayiț abiin aneejan pșih. ⁴⁶ Dayiț aňalana ti kadun ki Našibați, ašë ñehan aji aňal pdo baniwa katoh pa a, ul Našibați i Yakob. ⁴⁷ Kē *Falomon așaan abi niwa katoh mēnt.

⁴⁸ « *Andēmun Maakan kē așaan awo aanji feț ti itoh yi iñen yi bañaan bajen ibomanun. Jibi *Națupar Našibați ajakun:

⁴⁹ “Bați bawoon pbuusiin pi naan

Kē mboș manwo di mnpafni ihoțyi naan Ajugun aji : Katoh kanaam hum ki ki nakniwnun ba,

kē țun dakwoon dko dnoorfēnaani di naan ba?

⁵⁰ Mēnt kañen ki naan kapașun iko yi bti i?” »

⁵¹ Tefan akak aji na baka : « An batam ikow, badēnēț nħaaș, nadēnēmi,† akuț apok *Uħaaș wi Našibați, nawoha ji bateeman.

⁵² Ahon ti bațupar Našibați i i bateeman bawoon baanhajani ba? Badoo fiņ bambiin ațup ubi wi Ñaan Națool. An nawul Ñaan Națool mēnt kē bafiņi. ⁵³ An nanyeenkun Bgah bi Našibați bantēpnun ti nwanjut, napok ptaș ba. »

Batap Tefan mnlak afin

⁵⁴ Wi bañaan biki *uruha batiinkun han, ašë deebațēr Tefan bnuura ado dumrēn iñiin. ⁵⁵ Kē Tefan ul, i *Uħaaș wi Našibați uneejun, atum, ašë jaban kēș du bați, awin pdēm pweek pi Našibați, kē Yetu anaț ti kañen kadeenu ki Našibați. ⁵⁶ Kē aji : « Natenan dwiın bați, kē bawo bħaab, kē *Abuk Ñiint ašë naț ti kadeenu ki Našibați. »

⁵⁷ Wal mēnt kē bašë huuran maakan anēț ibaț yi baka. Wi wi bașaan adēpa ti a bukal bti, ⁵⁸ apul pulan apēnan ti ubeeka, ajun ptapa mnlak. Bankntapulun mnlak mēntan bahankan imișa yi baka națașa alon

* 7:34 Ppēn 3.1-10. † 7:51 Bapiit aji bañaan « baanwala nħaaș na ibaț katēmp » bawo ji banwoon baanfiyaari, baanji batiink Našibați.

anwoon katim ki Fawul. ⁵⁹ Wi baktapulun mnlaak hënk, kë Tefan aşë ñehan Naşibaţi aji : « Yetu Ajugun, yeenkan uhaaş wi naan. » ⁶⁰ Wi wi aşaaŋ aŋup aşë huuh maakan aji : « Ajugun, kŋo kafën baka pjuban pi badolun pi. » Wi akjakun han aşë jëmşa.

8

¹ Kë *Fawul adinan ŋi uko wi bafiŋun Tefan.

Uyaaş uteek wi bahajanun banfiyaarun

Unuur mënŋan, bajun phajan maakan banfëŋun Yerutalem aŋihaar Yetu, kë bukal bti bawayşër ŋi ŋŋaak ŋi *Yuda na *Famariya kë *banjañan ŋaŋ badukiin. ² Bañaaŋ balon banjaan badëman Naşibaţi kë bamoy Tefan, aşë ŋëga ŋi pkeŋul. ³ Kë *Fawul ul, aşë wo ŋi phajan maakan pntuk pi banfiyaarun bti, aji neeŋ ŋi itoh, kamob biinŋ na baaŋ kawat ukalabuş.

⁴ Kë banwayşërun bukun başë ñaay na utaak, aŋup Uŋup Ulil Unuura.

Filip aŋup Uŋup Ulil Unuura du Famariya

⁵ Kë Filip, aya du ubeeka ulon, ŋi utaak wi *Famariya, aşë jun pŋup bañaaŋ uko wi *Krittu. ⁶ Wi bañaaŋ bti batiinkun iko iñonjarënaan yi Filip adolun abot awin ya, bamëban uko wi akŋupun. ⁷ Kë hënk di di ŋŋŋaayi ŋŋum ŋapënuŋ ŋi bañaaŋ biki ŋaneejun, awuuh maakan, banŋakmun na bankjiinkun batum kë bajebi. ⁸ ŋi ubeeka mënŋ bañaaŋ balilan maakan.

⁹ Niinŋ alon i bajaan bado Fimon anjonun ŋi ubeeka mënŋ awo da. Ulempul uwo pdo kado dayaamu, aji do bañaaŋ kañonjar maakan. Ahomp aji awo ñaaŋ naweek, ¹⁰ kë bañaaŋ batum baktiinka, bampoŋi na baweek. Baji baji : « Niinŋ i awo mnhina mi Naşibaţi, mi bajaan bado mnweek. » ¹¹ Bañaaŋ batiinka, ŋiki ajon kañonjarën baka na dayaamu di ajaan ado. ¹² Kë hënkun bañaaŋ başë fiyaar Filip anjaan aŋup *Uŋup Ulil Unuura wi *Pşih pi Naşibaţi na wi Yetu Krittu. Banfiyaarun bti, biinŋ na baaŋ, badolan *batitmu. ¹³ Kë Fimon ul ŋi uleeful akak aŋihaar, adolan batitmu abot abi duka duka ŋi pŋaş Filip. Wi awinun iko

iñonjarënaan na iko yi mnhina inkdolaniin, aŋonari.

¹⁴ Wi *banjañan du Yerutalem batiinkun kë baji bañaaŋ biki Famariya bayeenk Uŋup wi Naşibaţi, bayil da *Yowan na Fimon Piyeer. ¹⁵ Wi babanun, bañehan Naşibaţi pa banfiyaarun, *Uhaaş wi Naşibaţi uhilna uwala ŋi baka, ¹⁶ ŋiki uundobi wala ŋi nin alon ŋi baka. Badolan ŋaŋ batitmu ŋi katim ki Yetu Ajugun. ¹⁷ Wi wi Fimon Piyeer na Yowan başaaŋ apaf baka iñen ŋi ikow, kë Uhaaş wi Naşibaţi uwala ŋi batamari.

¹⁸ Wi Fimon aşaaŋ awin kë Naşibaţi awul Uhaaş wi nul bañaaŋ wi banjañan bapafun baka iñen, aŋij itaka aşë ji na baka : ¹⁹ « Naŋenaan ŋi kak phina mënŋ nkak nhilna ñaaŋ i ŋi mpafun iñen, ayeenk Uhaaş wi Naşibaţi. » ²⁰ Kë Fimon Piyeer aşë teema aji : « ŋëpan iya ikeŋ du, iwi na itaka yi nu, wi işalun aji ihilan kanug na itaka uko wi Naşibaţi ajaan aŋen ŋen. ²¹ Iinka nin kafah ŋi uko unktëpun ŋi, uhaaş wi nu uunjint ŋi kadun ki Naşibaţi. ²² ŋaŋaaŋ mnŋot mi nu, iñehan Ajugun : Ahinan kalun kamiiru uşal uwuŋaan umbiin ŋi iwi wun. ²³ Dwin kë iwo na bkujar na uhaaş wi buŋaan akuŋ ahot ŋi pekadu! » ²⁴ Kë Fimon aşë ji na bi Fimon Piyeer na Yowan : « Nañehandëraan Ajugun an ŋi ŋleefan, iko yi najakun yan iwutna kabanën. »

²⁵ Wi Fimon Piyeer na Yowan baŋupun uko wi bameen ŋi Ajugun, wi baktupun uŋup wi nul, aşë kak Yerutalem. ŋi bgah, baŋup Uŋup Ulil Unuura ŋi ŋfëŋ ŋŋum ŋi Famariya.

Filip na namali i naşih ñaaŋ i Itiyopiya

²⁶ *Uwanjut wi Naşibaţi uŋiimi na Filip, aji na a : « Yaan umban wi btammaŋu, du bgah banjaan bawoona Yerutalem kawala Gata, nin alon aanwo ŋi ba » ²⁷ Kë Filip aşë tool. Wi wi ayitun na niinŋ alon i Itiyopiya anwoon namali i Kandaki naşih ñaaŋ i utaak mënŋ*. Niinŋ mënŋ awoona Yerutalem di ayaan pyaanŋ pi pdëman Naşibaţi, ²⁸ aŋiŋ. Aŋo ŋi ukaarwi wi nul wi ŋmpëlënt ŋakpulun aşë leyiiir uko wi Itayi *Naŋupar Naşibaţi apiitun.

²⁹ *Uhaaş wi Naşibaţi kë uşë ji na Filip : « Yaan imob ukaarwi wundu. » ³⁰ Kë Filip aŋii,

* **8:27** ŋi ugrek awo ñaaŋ i bakaşun, baji bakaş wal mënŋ banjaan balempar naşih ñaaŋ. Ankaşaniin aanhil pkak ŋi bgah bi bayuday.

añog wa, ašë tiink namali kē akleyiir uko wi Itayi Naṭupar Našibaṭi apiitun, ašë hepara : « Imeha uko wi ikleyiirun hēnk i? » ³¹ Kē ašë teema aji : « Dbaa do do hum kado kame, woli baampibanaan wa. » Wi wi ašaan ado kē Filip apaya ṭi ukaarū aṭo, añoga. ³² Dko di Ulibra wi Našibaṭi di akleyiirun dii di, daji : « *Ji unkaneel wi bakñooṭun pya kafin*

Ji unkaneel umpoṭi ṭi kadun ki napuunk wa,†

Hēnk di di ajaan ayompan mntum.

³³ *Baneenana unwoon wi nul, ṭi pwalan bkowul.*

Ubida wi nul upēn ṭi umundu wi

In aklun kakakalēš pntaali pi nul? »

³⁴ Kē namali ašë hepar Filip aji : « Dkooṭu kooṭ ṭupaan ṅaan i Naṭupar Našibaṭi aṭiiniyaanun hēnk? Ul ṭi uleeful a kēme alon? » ³⁵ Kē Filip ašë ṭēpna ṭi umpiitun wun, aṭupa *Uṭup Ulil Unuura wi Yetu. ³⁶ Wi bakyaan na bgah, ašë ban ṭi dko di meel, kē namali ašë ji na a : « Meel mii mi, we uneenanun ndolan *batitmu ba? » [³⁷ Filip aji : « Woli ifiyaar na uhaaš wi nu bti, ihilan kayeenk batitmu. » Kē namali ašë teem aji : « Aa, dfiyaar kē Yetu *Krittu awo abuk Našibaṭi. »]

³⁸ Namali ado kē banaṭan ukaarū, kē bawala bukal batēb bti ṭi meel, kē Filip adola batitmu. ³⁹ Wi bapēnun ṭi meel, kē Uhaaš wi Ajugun ušë jej Filip, kē namali aankak awina. Namali aya na bgahul alilan maakan. ⁴⁰ Kē ul Filip, ašë winana du ubeeka wi Aṭot ašë ṭup Uṭup Ulil Unuura ṭi ṅbeeka bti ṅi aṭēpnun te adoo ban wi Kaytaraya.

9

Fawul afiyaar hēnkun Yetu Krittu

¹ Wal mēnṭan, kē *Fawul ašë bi duka duka ṭi pbēg baṭašar Yetu, abot ala pfin baka. ² Aya ahepar *naših i baṭeṅan kē awula uworda umpiitun pa baweek biki *katoh kañehanaani du Damat. Fawul aṅal kaya kaṭēnk baṭaš bgah bi Yetu du Damat, biinṭ kēme baaṭ, kamob baka kañooṭ Yerutalem.

³ Wi akyaan ṭi bgah ado ten Damat, ṭi dko mēnṭ bjeehi bweek banwoonun baṭi kē bašë mara mara agura, ajeehana. ⁴ Kē ašë

jot ṭi mboš ašë tiink pdiim plon kē pakjaka aji : « Fawul, Fawul, we ukaan kē ikhajanaan ba? » ⁵ Fawul kē ašë hepar aji : « Iwi in ula ba, Ajugun? » Kē ašë teema aji : « Nji Yetu a, ikhajanut. ⁶ Kē nšë ji inaṭa, ineej ubeeka baya kaṭupu uko wi iwoon kado. »

⁷ Bangakanderun bayaas na a banaṭ, baanhilan bṭup ṭiki balēnk maakan : baji batiink pdiim, bē baanji bawin nin ṅaan alon. ⁸ Fawul anaṭa ṭi mboš ahaabēš kēš ašë wo aankak awin nin ukoolan, batēnṭul baṭijana ṭijan aneejanaan Damat, ⁹ kē aṭo da ṅnuur ṅwajanṭ aandee, aandaani akuṭ aduka nakuul.

¹⁰ Kē ušë ka ṅiint alon naṭašar Yetu i bajaan bado Ananiyat anwoon du Damat. Aka mnwin, awin Ajugun, kē aji na a : « Ananiyat! » kē ahepni'a aji : ¹¹ « Ajugun, ṅji wi. » Kē Ajugun ašë ji na a « Yaan du bgah bi katim ki Bgah Bṭool, ihepar du katoh ki Yudat, ṅaan i bajaan bado Fawul, awo i utaak wi Tartut. Awo da añehan Našibaṭi, ¹² ašë ka mnwin awin, ṅaan alon i katim ki Ananiyat, ambiyi apafa iñen akakna ado kawin. » ¹³ Ananiyat ateema aji : « Ajugun, dṭiink kē baṅaan baṭum baktiiniyaan buṭaan bi adolon baṅaan banfiyaarun du Yerutalem. ¹⁴ Kē ṭi Damat ṭi, *baṭeṅan baweek bawula du Yerutalem uworda umpiitun, wi ahilni kamob baṅaan bti bankdēmanun uko wi tu. » ¹⁵ Kē Ajugun ašë jaka : « Yaani, ddat ṅiint mēnṭan un, pa adolēn mmeēṭana ṭi banwoon baanwo bayuday, ṭi baših biki baka, na ṭi *bayuday. ¹⁶ Dluṅ kadiimana bdidi naan mnhaj mi awoon i kahaj bti pa ṅji. » ¹⁷ Kē Ananiyat ašë ya wal mēnṭ, aneej du katoh, apafa iñen ašë ji : « Fawul ayiṭ naan, Ajugun Yetu, ampēnun ṭi kadunu du bgah bi iṭṭēpnun, ayilnun, ikakna ido kawin, ikuṭ itum na *Uhaaš wi Našibaṭi. » ¹⁸ ṭi dko mēnṭ iko ji ipepat ikaṅša ṭi kēš ki nul ajot, kē akak awin bnuura. Wi wi anaṭiṅ ayeenk *batitmu. ¹⁹ Wi adeeṅ, kē uleef ukak na a.

Fawul aṭup Uṭup Ulil Unuura du Damat

*Fawul aṭo na baṭašar Yetu biki Damat ṅnuur ṅlon. ²⁰ Aandoo kak ayoonk ašë neej ṭi *katoh kañehanaani ki bayuday aṭup aji Yetu awoon Abuk Našibaṭi. ²¹ Baṅaan bti

† 8:32 Baji bapuunk ṅkaneel, kajej pfaal kašiiirna ilaāñ.

banktiinkulonj bañonjar ašë ji : « Mënt ul ti uleeful awoonj du Yerutalem ado na bañaan bti bankdëmanuj Yetu mënt i? Aambi bi pmob baka kañooŋ du *bañonjan baweek i? » ²² Kë Fawul ašë tamanaara taman ti pdiiman *bayuday biki Damat banwoonj baanhilana pnët, kë Yetu awoonj Krittu. ²³ Wi nnuur nlon njañpun, kë bayuday balonj bašë tiinkar pa pfiñ Fawul. ²⁴ Kë ašë me uko unkbomanderunj. Badoo kak kak aji bayen ilëman yi ubeeka, pnak na utejan kahilna kafina. ²⁵ Unuur ulonj na utejan bañaşar Yetu kë bañu'a ti pkaar pweek*, ațëpana ti bhër blonj banwoonj ti uniw, awalana uniw unfooyunj ubeeka. Wi wi ašaan atool pya Yerutalem.

Fawul akak Yerutalem

²⁶ Wi *Fawul abanuj Yerutalem, ado na pnaakiir na bañaşar Yetu kë bañaan mënt bašë ti a, țiki baanfiyaar aji akak ațaş Yetu na manjoonan. ²⁷ Kë Barnabat ašë yeenka wal mënt, adiimana *banjañan. Wi wi abaan akakalëş baka jibi Fawul ayiti na Ajugun ti bgah, kë ațini na a, na jibi ațupunj na mntëñ uțup wi Yetu du Damat. ²⁸ Wal mënt kë ašë bi duka duka ti pñaay na baka ti Yerutalem ațup na mntëñ uțup wi Ajugun. ²⁹ Aji țini na *bayuday banjaan bațup *ugrek, kateñ na baka, kë bukuñ bašë do na pba na a. ³⁰ Wi bañaşar Yetu bameen uko wañ ašë ñooța ubeeka wi Kaytaraya, kë dul di di bayaan adolna kë aya ubeeka wi Tartut.

³¹ Pntuk pi banfiyaarunj Yetu pawo wal mënt ti bnuura ti utaak wi *Yuda bti, ti *Galilay na ti *Famariya. Payaha ya kadun ti ptiink Ajugun. *Uhaaş wi Naşibați utëñtën banfiyaarunj Yetu, kë baktiink Ajugun, abot atuma tum na nnuur nuur.

Fimonj Piyeer ajeban Ayne du ufët wi Luda

³² Kë wal mënt, Fimonj Piyeer, jibi ajaan añaay na bañaan, ašë wala du banfiyaarunj Yetu banfëñunj du Luda. ³³ Ațenk da ñiint alonj i bajaan bado Ayne anțakmi awo ti kalişa nşubal bakrenj. ³⁴ Kë Fimonj Piyeer ašë jaka : « Ayne, Yetu ajebanu, națiin iboman kalişa ki nu bdidi'u! » kë anața ti dko mënt.

³⁵ Bañaan bti biki Luda na biki ufët wi Faronj wi bawinulonj, ašë fiyaar Ajugun.

Fimonj Piyeer anațan Tabita ti pkeț du ubeeka wi Yope

³⁶ Ñaaț alonj nañaşar Yetu i bajaan bado Tabita (katim kañ kawoonj ti uțup *ugrek Dorkat: dawoonj ubata) awo du ubeeka wi Yope. Awo ñaaț anjoobi bkow, aji țenka țenk bajuuk, kado bnuura. ³⁷ Amaak ti nnuur mënt akeț. Wi bañowunj puum ašë jej pa apayan du meeț di bko duuț†. ³⁸ Jibi Luda dañogun na Yope, bañaşar Yetu kë batiink kë Fimonj Piyeer awo da, ašë yil da biint batëb aji na baka baya baji na a abi hënkunj. ³⁹ Anața ti dko mënt aya na baka. Wi abanuj, badola kë apaya bko duuț. Baaț bayoț bti banaț ti kadunul awooni abot ayuuj imișa yi Tabita abiin alët wi ahojun na baka. ⁴⁰ Fimonj Piyeer ado kë bapënan bañaan bti, ašë nup añehan Naşibați. Wi awugșiin ațaan na puum ašë ji : « Tabita națiin. » Ahaabëş këş, kë wi awinuj Fimonj Piyeer, ašë nața ațo. ⁴¹ Fimonj Piyeer kë ašë wula kañen ațenka pnața, ašë du baaț bayoț, na banfiyaarunj bandukiin adiiman baka kë awo najeb. ⁴² Bañaan bti ti Yope batiink uko unțepunj, kë batum bakak afiyaar Ajugun Yetu. ⁴³ Fimonj Piyeer afët du Yope ajon du uko ñiint alonj nalemp injan anwoonj katim ki Fimonj.

10

Korneliyut awin uwanjut du Kaytaraya

¹ Ñiint alonj i bajaan bado Korneliyut, awo țfa du ubeeka wi Kaytaraya, awo naweek i bangoli iñeen-week du pntuk pandu'aniin Itali. ² Ñiint anj aji dëman akuț afiyaar Naşibați ul na biki kato hul bti. Aji țenk bajuuk *bayuday abot aji ñehan Naşibați unuur undoli. ³ Unuur ulonj na pnak, kaya nwoori njawanj, Naşibați ahaabša këş kë awin bnuura *uwanjut wi Naşibați ulonj kë ubi aneej du kato hul ašë ji na a : « Korneliyut! » ⁴ Kë Korneliyut ašë jaban uwanjut këş, alënk ašë teem wa aji : « Ajugun we wa ba? » Kë uwanjut uşë teema aji : « Naşibați atiink pñehan pi

* 9:25 Pkaar pawo kacang kawweek. † 9:37 Wal mënțan, baji baniw itoh, kapaf, imeeț ilonj kawo bko duuț.

nu akuṭ awin bnuura bi ijaan kdo bajuuk, aantilmi'u. ⁵ Hēnkuṅ yilan biintṅ baloṅ du Yope ido ṅiintṅ anwoonṅ Fimoṅ andu'aniinṅ Piyeer, abi. ⁶ Awo nayaantṅ i ṅiintṅ aloṅ anwoonṅ Fimoṅ kak aṣe wo nalemp injan, anfētunṅ du kakab bdēk. »

⁷ Wi uwanjut unṅiiniinṅ na a uyahaṅ ya, kē aṣe du balemp batēb biki katohul na nangoli aloṅ ṅi biki aṣihuṅ anfiyaaruṅ Naṣibaṭi maakan, abot aji lemp du uko Korneliyut. ⁸ Aṭup baka uko unṅepunṅ bti aṣe yil baka kē baya Yope.

⁹ Wi unuur ujintunṅ, kē bayili bakya na bgah, adoo ṅog Yope. Fimoṅ Piyeer apaya wal mēntṅ ṅi uṣaṅ* aṅehan Naṣibaṭi, wal mēntan unuur udiini. ¹⁰ Kē ubon uṣe de a kē aṅal pde. Wi bawoonṅ ṅi pjuṅa, Naṣibaṭi ahaabēṣa kēṣ kē aṣe mara mara awin ¹¹ baṭi kē bawo bhaab, kē uko uloṅ uṣe wala ṅi mboṣ, unnaami kaloona kaweeek kantaniinṅ ṅi imbiint ibaakēr. ¹² Nntaam ṅi katoh na ṅi uṭeeh bti, ṅankpuliinṅ na ṅankyitunṅ, ṅawo ṅi ka meet. ¹³ Kē aṣe tiink pdiim ploṅ kē pakjaka aji : « Fimoṅ Piyeer, naṅiin, fiṅan ṅa, ide. » ¹⁴ Kē aṣe teem aji : « Ajugun, nin! Wi mbuknaaniinṅ, mēmbaanṅ kadeha uko wi *Bgah baneenanunṅ kēme uko uṭop uloṅ. » ¹⁵ Kē pdiim pakak ajaka : « Uko wi Naṣibaṭi adinanunṅ ṅaanṅ ade, mēntṅ iwi iwoonṅ kaji uṭopi. » ¹⁶ Pdiim paṭiini na a haṅ ṅyaaṣ ṅwajanṅ, kē kako kaṣe pula, akak baṭi.

¹⁷ Ahum kaṣal uko wi Naṣibaṭi aṅaluṅ kaṭupa, kē bayili biki Korneliyut bankrabunṅ uko Fimoṅ nalemp injan baṣe wuj ṅi plēman. ¹⁸ Bahuuran kameena me Fimoṅ andu'aniinṅ Piyeer awoha nayaantṅ i katoh mēntṅ.

¹⁹ Fimoṅ Piyeer ahum kaṣal uko wi awinunṅ, kē *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣe ji na a : « Biintṅ bawajanṅ buk bukunṅ ala'u. » ²⁰ Waliin hēnkuṅ igakandēr na baka naya, iṣe iwut kaṭaaf nin ukoolan, ṅiki ṅi dyilunṅ baka. ²¹ Kē Fimoṅ Piyeer awala ayit na baṅaanṅ mēntan. Aji na baka : « Nji wi. Dwoonṅ ṅaanṅ i naklaanṅ. We uṭijananṅ? » ²² Bateema aji : « Naweeek i bangoli, Korneliyut, ṅaanṅ natool, anfiyaaruṅ Naṣibaṭi, kē bayuday bti bamagana, ayilunṅ un. Uwanjut wi Naṣibaṭi

uloṅ ujakuṅ na a aji awo kadu'u du katohul katiinku iṭupa uko wi iwoonṅ kaṭupa. » ²³ Fimoṅ Piyeer aneejan baka ṅi katohul, ado baka kē bawo bayaantṅ biki nul.

Wi nfa mambanunṅ, kē Fimoṅ Piyeer aṣe gakandēr na baka, ul na baṅaanṅ baloṅ biki Yope banfiyaaruṅ Yetu. ²⁴ Aban Kaytaraya na baka ṅi unuur utēbantēn. Korneliyut adu bayiṭul na banohul biki kaṭēb, kē baṭo pyoonk baka. ²⁵ Wi Fimoṅ Piyeer abanunṅ ṅi katoh, Korneliyut kē aṣe naṭa ṅi dko mēntṅ aya ayit na a, ajot ṅi ihoṭul, adēmana. ²⁶ Fimoṅ Piyeer ajaka : « Naṅiin » aṣe ṅenka kē anaṭaa, abaa ji na a : « Nji dwo ṅaanṅ najēn ji iwi. » ²⁷ Aṅiini na a, aṣe neej, awin baṅaanṅ batum banṅoonṅ aṣe ji na baka : ²⁸ « Name kē pnaakiir na banwoonṅ baanwo bayuday, kēme pṭo na baka paneenanṅ ṅi nja bayuday. » Kē Naṣibaṭi aṣe dolēn ṅi uleef wi naan, kē nyikrēn kē pnaakiir na ṅaanṅ anwoonṅ aanwo nayuday paanwuṭi.

²⁹ Ukaanṅ kē wi idu'ēnunṅ, kē mbi kabi bi, bē mēntaaf ṭaaf nin ukoolan. Dṅal hēnkuṅ kame uko wi iduurni. ³⁰ Korneliyut kē aṣe teema aji : « Udo ṅnuur ṅwajanṅ, ji woori wi ṅi kaṭupunṅ na iwi hēnk, kaṅog ṅwoori ṅwajanṅ ṅi pnak, dṭo aṅehan Naṣibaṭi du katoh ki naan. Kē ṅaanṅ aloṅ anknuurunṅ aṣe mara mara apēn ṅi kadun ki naan ³¹ ajakēn : «Korneliyut, Naṣibaṭi atiinku akuṭ aleṣ jibi ijaanṅ kṭēnk bajuuk. ³² Yilan keeri du Yope baya bado ṅiintṅ anwoonṅ Fimoṅ andu'aniinṅ Piyeer abi ṅi. Awo nayaantṅ i katoh ki Fimoṅ nalemp injan anfētunṅ du kakab bdēk. » ³³ ṅi dko mēntṅ, kē nyil kē badu'u, kē idinan abi aṭēnkunṅ ṅi. Hēnkuṅ ṅṭo ṅi kadun ki Naṣibaṭi un bti, katiink iko bti yi Ajugun ajakuṅ ibi iṭupun. »

Fimoṅ Piyeer aṭup Korneliyut na bayiṭul Uṭup Ulil Unuura

³⁴ Kē Fimoṅ Piyeer aṣe ṅiini na baṅaanṅ aji : « Dbaanṅ ayikrēn kē Naṣibaṭi aanji paṭṣēr. ³⁵ Kē ṅi utaak undoli woli ṅaanṅ aṣiyaara akuṭ aṭaṣ bgahul aji wo na a. ³⁶ Awul uṭup wi nul baṅaanṅ biki *Itrayel : *Uṭup Ulil Unuura wi mnjeeh ṅi Yetu *Krittu, ul anwoonṅ Ajug baṅaanṅ bti. ³⁷ Name iko intēpunṅ bti ṅi *Yuda ; ijunna *Galilay, wi

* 10:9 Itoh iji iwo na dko dloṅ du bko duuṭ, dandaanunṅ, di ṅaanṅ ahiniinṅ kaṭo, kēme kapintṅ.

*Yowan aṭiiniyaanun *batitmu aba. ³⁸ Name Yetu mēnt ampennun *Nataret, nawin jibi Naşibaṭi adatulun awula *Uhaaş wi nul na phina. Name kak kē añaay na dko bti ado bnuura, ajeban bañaan biki *Untaayi Uweek uknooranun, ṭiki Naşibaṭi awo na a. ³⁹ Kē nja ṅwo bamaar biki uko wi adolun bti ṭi Yerutalem na utaak wi *bayuday bti. Ul, i bafinun wi bapanulun ṭi pmul. ⁴⁰ Ul, Naşibaṭi anaṭana ṭi pkeṭ ṭi unuur uwajantēn aşē diimana bañaan. ⁴¹ Mēnt bañaan bti bawinulun, un ṭañ biki Naşibaṭi ajonun ndati, aji ṅwo bamaar, un ṅndaanun akuṭ ade na a, wi anaṭiin ṭi pkeṭ. ⁴² Kē aşē ji na un ṅṭup bañaan uko wi ṅmaarun: Ul kak i i Naşibaṭi adatun aji awo nawayēş bṭup i bañaan bajeb na bankeṭun. ⁴³ Ul kak Yetu i i *baṭupar Naşibaṭi bti baktiiniyaanun wi bajakun: Ńaan anfiyaarulun, ṭi mnhina mi Yetu mēnt ipekadu yi nul iji ipēn bti. »

Uhaaş wi Naşibaṭi uwala ṭi banwoon baanwo bayuday

⁴⁴ Fimon Piyeer ahum kakakalēş iko yun, kē *Uhaaş wi Naşibaṭi uşē wala ṭi bañaan bti banktiinkun uṭup wi nul. ⁴⁵ *Bayuday banfiyaarun baññoṭanulun bañoṅar maakan, wi bawinun kē Naşibaṭi adoo ṭen banwoon baanwo bayuday Uhaaş wi nul, ṭiki ⁴⁶ batiink baka, kē baktup ṅṭup ṅmpaṭi akuṭ adēman Naşibaṭi. Fimon Piyeer akak aṭiini na baka aji : ⁴⁷ « Ńaan alon akak ahinan kaneenan bado bañaan biki *batitmu i? Bukal banyeenkun Uhaaş wi Naşibaṭi ji nja. » ⁴⁸ Piyeer ado kē bado baka batitmu ṭi katim ki Yetu, kē bañaan bakak añehana aji aṭo da ṅnuur ṅlon.

11

Fimon Piyeer akakalēş biki Yerutalem uko wi awinun

¹ *Banjañan na banfiyaarun Yetu bti banwoon ṭi *Yuda batiink kē banwoon baanwo bayuday badoo kak afiyaar Uṭup wi Naşibaṭi. ² Wi Fimon Piyeer akakun ubeeka wi Yerutalem, *bayuday banfiyaarun kē başē ṅoman na a aji : ³ « Ibaa do do hum adoo neeṭ ṭi itoh yi banwoon baanwo bayuday, ade na baka ba? »

⁴ Kē Fimon Piyeer aşē jun pkakalēş baka bnuura iko jibi iṭeparun du ujuni. ⁵ « Dbi wo du ubeeka wi Yope añehan Naşibaṭi, kē aşē haabşaan kēş kē nwin uko ulon kē uwalnaana baṭi, uwo wo ji kaloona kawee kan-tananiin ṭi imbiint ibaakēr, kē kabi awala aban ṭi nji. ⁶ Djaban ka kēş, aşē win ṭi ka meet ṅntaam ṅi katoh na ṅi uṭeeh bti, ṅanjaan ṅapula na ṅanjaan ṅayiṭ, ⁷ aşē tiink pdiim plon kē pakji na nji : “Fimon Piyeer, naṭiin, fiñan ṅa, ide!” ⁸ Kē nteem pa aji : “Ajugun, nin! Wi mbuknaaniin, uko wi bgah baneenanun kēme uko uṭop ulon uumbaan kanejarēn mntum.” ⁹ Kē pdiim pakak apēna baṭi aji : “Uko wi Naşibaṭi adinanun pde, mēnt iwi iwoon kaji uṭopi.” ¹⁰ Udo han ṅyaaş ṅwajant, kē iko bti işē kak baṭi. ¹¹ ṭi dko mēnt, kē biinṭ bawajant balon biki bayilnun ubeeka wi Kayṭaraya başē ban ṭi katoh ki ṅwoon. ¹² *Uhaaş wi Naşibaṭi kē uşē jakēn wutan kaṭaaf nin ukoolan, yaan na baka. Bañaan banfiyaarun paaj kē bagakandēr na nji kē ṅya du uko Korneliyut. ¹³ Kē aşē kakalēşun jibi awinari *uwanjut kē ubi aneej du katohul aşē ji na a : “Yilan ñaan alon du Yope ido Fimon andu'aniin Piyeer abi ṭi, ¹⁴ alun kaṭupu ṅṭup ṅanklun kabuuranu iwi na biki katohu.” ¹⁵ Djaka jak djun bṭup, kē Uhaaş wi Naşibaṭi uşē wala ṭi baka jibi ubiin awala ṭi un du kateeku. ¹⁶ Kē nşē leş wal mēnt uṭup wi Ajugun, wi abiin aṭup aji : “Yowan abattaar na meel, kē an, naşē lun kayeenk *batitmu bi Uhaaş wi Naşibaṭi.” ¹⁷ Woli Naşibaṭi aṭen bañaan biki aliñan na un wi ṅkakun ṭfa afiyaar Yetu *Kriṭtu Ajugun, woon ṅi nandayanaan i, dhilanun kaneenan Naşibaṭi ado uko wi aşalun? »

¹⁸ Wi batiinkun han aşē walan ṅhaaş, adēman Naşibaṭi aji : « Manjoonan ma keeri, banwoon baanwo bayuday bahil kakak du Naşibaṭi kakuṭ kaka ubida wi manjoonan, Naşibaṭi aṭenun baka wa. »

Kabuka ki pntuk pi banfiyaarun du Antiyoka

¹⁹ Wi Tefan akeṭun kē başē kak ahan banfiyaarun, kē bawayşeri. Balon baya ado ban utaak wi Feniti, kē balon baya te unjiw wi Kiprut, kē balon baya kak te ubeeka wi Antiyoka, aşē jukanaara

*bayuday ɬaɲ *Uɬup Ulil Unuura. ²⁰ Kë banfiyaaruŋ baloŋ banwoonuŋ Kiprut na Kuren bašë ya Antiyoka aɬup banwoon baanwo bayuday kak Uɬup Ulil Unuura. ²¹ Mnhina mi Ajugun mantënk baka kë bañaan batum bafiyaar akuɬ akak du Ajugun.

²² Wal wi biki pntuk pi banfiyaaruŋ pi Yerutalem batiinkuŋ iko yaŋ, kë bašë do Barnabat kë aya Antiyoka. ²³ Wi abanuŋ, alilan maakan ɬiki awin bnuura bi Našibaɬi ɬi bañaan biki ubeeka mënɬ ašë ji na baka bataman ɬi pfiyaar Ajugun ɬi iɬëb yi baka.

²⁴ Barnabat awo ñaan najoob bkow antumuŋ na *Uhaaš wi Našibaɬi, akuɬ afiyaar Ajugun, kë bañaan batum bafiyaar akuɬ akak ɬi Ajugun.

²⁵ Barnabat aya wal mënɬ Tartut pla Fawul. ²⁶ Wal wi awinuluŋ ašë kak na a ɬi Antiyoka. Wi wi bašaan aɬo ɬi pntuk pi banfiyaaruŋ mënɬan puŋ ušubal upëb bukal batëb ajukan bañaan batum. Kë ɬi Antiyoka mënɬ di di bajunnuŋ pdu baɬašar Yetu aji « baritton. »

²⁷ ɬi ŋnuur mënɬan ŋuŋ, kë *baɬupar Našibaɬi baloŋ bawoona Yerutalem aya Antiyoka. ²⁸ Aloŋ ɬi baka i katim ki Agabut, i Uhaaš wi Našibaɬi uneejuŋ kë ašë naɬa, aɬup baka aji ubon uweek uluŋ kawo ɬi umundu bti (kë wul ubiin awoha ɬi wal wi pših pi Klodiyut). ²⁹ Wal mënɬan kë baɬašar Yetu biki Antiyoka bašë tiinkar aji andoluŋ awul uko wi ahilanuŋ katënkna banfiyaaruŋ biki utaak wi Yuda. ³⁰ Kë hënk di di badoluŋ, Barnabat na *Fawul kë baya wul baweeek biki pntuk pi banfiyaaruŋ itaka yi bajuntuŋ.

12

Herod Naših ahajan banfiyaaruŋ Yetu

¹ Wal mënɬ *Herod naših akak ɬi phajan banfiyaaruŋ Yetu baloŋ. ² Ado kë bafin *Yakob naweeek *Yowan na kakej. ³ Wi awinuŋ kë waŋ ulil *bayuday ašë taman, ado kë bamob Fimoŋ Piyeer (uwo ɬi wal wi *ufettu wi ipoom indaɬ). ⁴ Wi amobuŋ Fimoŋ Piyeer, ado kë bawata ukalabuš ašë ɬu bangoli, kë baji baluɬsar babaakër babaakër pyeŋa. Aŋal karuhnaana Fimoŋ Piyeer ɬi kadun ki bañaan bti woli *ufettu

wi mnjeeh uɬëpi. ⁵ Hënk, kë batuh Fimoŋ Piyeer ayeŋa bnuura. Wal mënɬ kë banfiyaaruŋ bašë ñehan maakan Našibaɬi pa a.

⁶ ɬi utejan unɬaanuŋ unuur wi Herod aɬuun pluŋ kado *uruha wi Fimoŋ Piyeer, kë awo ɬi ptoof pi bangoli batëb anoyënt. Batana na mnkorentu, kë bayeŋ baloŋ bakak anaɬ ɬi plëman pi ukalabuš. ⁷ ɬi dko mënɬ, kë *uwanjuɬ wi Ajugun ušë bi, kë ukalabuš ukak ajeeh maakan. Uwanjuɬ ukob koban Fimoŋ Piyeer ɬi kantaagan ahuma ašë ji na a : « Faraan inaɬa! » ɬi wal mënɬ, kë mnkorentu manšë pëna ɬi iñen yi Fimoŋ Piyeer ajot. ⁸ Uwanjuɬ kë ušë ji na a : « Naɬiin ibomandër! » kë Fimoŋ Piyeer ado jibi ujakuŋ. Kë uwanjuɬ ukak ajaka : « Jejan bayeti bi nu, iɬašën. » ⁹ Bapën ɬi ukalabuš kë Fimoŋ Piyeer akɬaš uwanjuɬ aamme aji uko unktëpuŋ hënk, uwo manjoonan, ašal aji aɬaafi ɬaafi. ¹⁰ Hënk kë baɬëp bayeŋ bateek, aɬëp batëbantëŋ, ašë ban du plëman pweek pntak panwujuŋ du ubeeka. Plëman pahaabša bdiidi pa, ɬi kadun ki baka. Bapën aɬëp na bgah bloŋ ; ɬi dko mënɬ, kë uwanjuɬ ušë neem.

¹¹ Wal mënɬ, kë uhaaš ušë kak na Fimoŋ Piyeer kë ašë ji : « Dbaan ayikrën hënkun, manjoonan ma. Ajugun ayil uwanjuɬ wi nul, abuuranaan ɬi phina pi Herod, na ɬi iko iwuɬaan bti yi bayuday bašaluŋ pdolën. »

¹² Wi Fimoŋ Piyeer ašalntënuŋ uko mënɬ, ašë tool aya du uko *Mariya anin Yowan andu'aniin Markut. Bañaan batum bayit da añehan Našibaɬi. ¹³ Akob ɬi plëman, kë nalemp ñaat aloŋ andu'aniin Rode ašë ñog, ahepar ñaan ankobuŋ. ¹⁴ Ayikrën pdiim pi Fimoŋ Piyeer ašë lilan maakan, aando haabëš plëman, aɬi akak meet aji na bañaan : « Fimoŋ Piyeer a! Awoon du plëman, du bdig. » ¹⁵ Kë bašë teema aji : « Iwi iyilaa » kë ul ašë mëbana ɬi uɬup wi nul, kë bašë kak ajaka : « Om uwanjuɬ wi nul wa? »

¹⁶ Wal waŋ bti, Fimoŋ Piyeer awo ɬi pkob ɬi plëman. Banfiyaaruŋ Yetu bahaabëš, awina ašë ñoŋar maakan bukal bti. ¹⁷ Anëɬ baka kañen bayompna, ašë kakalëš baka jibi Ajugun adoluŋ te kë adoo pën du ukalabuš. Ašë ji na baka « Nayaan naɬup uko mënɬ Yakob, na banfiyaaruŋ bukindu. » Wi abaan, ašë kak aya dko dmpaɬi.

¹⁸ Wal wi unuur ujintun, bangoli bañonar maakan ašë hepar dko di Timon Piyeer abaan aya ya? ¹⁹ Herod ațu bañaan pla'a, kē nin alon aanwina win. Wi aheparun bayen, ašë do kē bafin baka. Wi uko wan utēpun, kē Herod ašë pēn du utaak wi *Yuda aya ado nnuur nlon du ubeeka wi Kaytaraya.

Pkeț pi Herod Nașih

²⁰ *Herod adeebațer bnuura wal mēnt bañaan biki nbeeka ni Tir na Fidon, kē bašë tiinkar aji baya kawina. Bajunna ațiini na Blattut, nalempar Herod alon i ahațun, awat ți ploodan na a. Wi babaan ašë ya du Herod, akooța aba na udeeb, bateer. Uko ude wi baka uji uwoona du utaak wi Herod Nașih.

²¹ Ți unuur wi Herod adatuț, ul ți uleeful, awohara imișã yi pșih ațo ți pțij pi pșih, ašë țiini na bañaan, jibi ajonun kado. ²² Bañaan kē bašë maagatēna maakan aji : « Mēnt ñaan najēn akțiiiniñ hēnk, nașibați nampoți a! » ²³ Ți dko mēnt kē *uwanjuț wi Ajugun ušë koba, țiki aandēman Nașibați. Nkuț nșajota kayin, kē akeți.

²⁴ Kē bañaan banfiyaaruț Uțup wi Nașibați akuț atiink wa bašë tuma tum pya. ²⁵ Wi bi Barnabat na *Fawul, babaan ulemp wi babiin pdo țu ubeeka wi Yerutalem, bapēn da, ašë ya na *Yowan andu'aniin Markuț.

13

Barnabat na Fawul baya kayili

¹ Du Antiyoka, uka țfa țu pntuk pi banfiyaaruț, *bațupar Nașibați na *bajukan Bgah : Barnabat, Timeyon andu'aniin najēnal, Lutiyut i Kuren, Manayeen nanoh i kpoț i *Herod Nașih i *Galilay, na *Fawul. ² Unuur ulon wi bawoon țu pdēman Nașibați abot ayiman, *Uhaaș wi Nașibați kē ušë ji na baka : « Nadatan Barnabat na Fawul babi bawo wo țu ulemp țan unkaan kē ndu baka. » ³ Wi bayimanun akuț añehan Nașibați, ašë paf baka iñen țu ikow, awutan baka kē bayaa.

Barnabat na Fawul bațup Uțup Ulil Unuura du unjiw wi Kiprut

⁴ Jibi *Uhaaș wi Nașibați uyilun baka hēnk, Barnabat na *Fawul baya du ubeeka undu'anin Feluka, dul di di bajejnun ulantu,

aya unjiw wi Kiprut. ⁵ Wi babanun ubeeka wi Falamina ašë jun pjukan Uțup wi Nașibați țu *itoh iñehanaani yi bayuday. Bawo na *Yowan Markuț, kē akțenk baka.

⁶ Kē wi bamuurun unjiw bti, adoo ban ubeeka wi Pafot, ašë yit da na ñaan nayaamu i bajaan bado Bar-Yetu, awo nayuday ašë ji homp kaji ul awo *Națupar Nașibați. ⁷ Ñiint mēntan un awo du uko Fergiyut Pawuluț nantuța i unjiw anwoon ñaan natit. Nantuța un ado kē badu Barnabat na Fawul țiki añal ptiink Uțup wi Nașibați. ⁸ Kē Elimaat nayaamu (hēnk dawoon katimul țu *ugrek) ašë pok uko mēnt wun, aanjal nantuța awugēș ușal. ⁹ Kē Uhaaș wi Nașibați ušë neej wal mēnt atum țu Fawul - i bakaan aji bado *Pawulu ; - ajaban Elimaat kēș, ašë jaka : ¹⁰ « Iwi, iwo ñaan antumun kaguuru na mnlafren, abuk *Untaayi Uweek! Anwoon aanjal pțep țu bgah, lum di di ibaan ațañan țañan pdo kapēnan bañaan țu bgah btool bi Ajugun ba? ¹¹ Tenan hēnkun Ajugun așaan akobu, ikak nakuul, iinkak awin bnuur te nnuur nlon nadoo nățep. » Ți dko mēnt, kēș kafel na Elimaat, kē akfooy na dko ala ñaan nañooța. ¹² Nantuța i unjiw afiyaar Yetu wi awinun uko unțepun, akak añonar maakan țu pjukan pi uko wi Ajugun.

Pawulu na Barnabat bajukan Uțup Ulil Unuura du Antiyoka di Pitidi

¹³ *Pawulu na batēntul bajej ulantu du ubeeka wi Pafot, pya ubeeka wi Perga unwoon du utaak wi Pamfili. *Yowan Markuț aduk baka da awugșã akak Yerutalem. ¹⁴ Kē bukal bašë juța țu bgah bi baka. Bamuur Perga aya aban ubeeka wi Antiyoka du utaak wi Pitidi. Țu *unuur wi pnoorfēn wi bayuday, kē bašë neej du *katoh kañehanaani ațo. ¹⁵ Wi baleyirun nlibra ni *Bgah bi Moyit, na nșup ni *bațupar Nașibați, kē baweeek biki katoh kañehanaani bašë do kē bahepar baka aji : « Batēnt nan, nakale uko uțup unhilanun katēntēn bañaan biki bti, nañog katiinkana. » ¹⁶ Pawulu kē ašë nața, anēț baka kañen, ašë ji : « An bañaan biki *Itrayel na an bti nandēmanun Nașibați, natiinkan. ¹⁷ Nașibați i pntaali pi nun, pi Itrayel, adat

başınun, adëman pntaali pi baka, wi bawoon bayaan du utaak wi Ejiptu. Apënan pa du Ejiptu kak ti mnhina mi nul. ¹⁸ Awo na başınun du *pndiış nşubal iñeen nbaakër, alemp na baka. ¹⁹ Awet nraaşa paaj na ulon ti utaak wi Kanaan, ajej mboş awul babukul biki Itrayel, ²⁰ uko wañ udo nşubal iñeen-week njaaş nbaakër na iñeen kañeen (450).

« Wi wañ uţepun, kē aşë wul baka baweeek te wal wi Famiyel Naşupar Naşibaţi abiiñ abi. ²¹ Wi wi başaan ahepar Famiyel pka naşih, kē Naşibaţi awul baka *Fawul abuk Kit i pşini pi Benyamin, kē aşiş baka nşubal iñeen nbaakër. ²² Wi abiiñ apënan Fawul, aşë tu *Dayiţ ti pşih. Ul Dayiţ mēnt, hēnk di di Naşibaţi aţiiniñ uko wi nul, aji :

“Dwin ti Dayiţ abuk Yete, ñaan i uhaaş naan unjalun,

dme kē ahil kalun kado unjal wi naan bti.”

²³ Ti pşini pi nul pi pi Naşibaţi awulun Itrayel Yetu, *Nabuuran Bañaan, jibi abiiñ ahon tfa. ²⁴ Yowan, ambiñ Yetu uteek, ajukan ti Itrayel bti pwut pjuban na pyeenk *batitmu. ²⁵ Yowan ji abi ado kaba ulemp wi nul, aji na baka : “Naşal aji dwo in ba? Nji mēnwō ñaan i naşalun aji dwo, natenan, alon alun kabi ti kafet ki naan, i mpoşun maakan pñup kafēnēşa işapaat.”

²⁶ « An batēnt naan, an biki pntaali pi *Abraham na an bti, nandëmanun Naşibaţi : nja biki Naşibaţi awulun uşup wi mbuur. ²⁷ Bañaan banfētun du Yerutalem na baweeek biki baka, baamme kē Yetu awoon Nabuuran Bañaan. Kē baankak ate nşup ni başupar Naşibaţi ni bajaan bapiban baka ti unuur undoli wi pnoorfēn, aşë baañsaan pdo jibi ujakuñ wi başuun pbi kafin Yetu. ²⁸ Baanka uko utapara aşë ji na *Pilat ado bafiña. ²⁹ Wi başëpanun iko bti impiitaniñ ti a, bawalana ti krut, ahetana du bhër. ³⁰ Kē Naşibaţi aşë naşana ti pkeş. ³¹ Yetu ado nnuur nşum ni ajaki pēn kawinana ti bañaan bangakandërun na a undiimaan, du utaak wi *Galilay te du ubeeka wi Yerutalem ; kē bukuñ mēntan bawoon hēnkun bamaar biki nul ti bañaan biki Itrayel. ³²⁻³³ Kē un nşë bi bi pşijan *Uşup Ulil Unuura : uko wi Naşibaţi abiiñ ahon

başınun tfa ado wa hēnkun pa nja, nnuwon babuk baka, wi anaşanun Yetu ti pkeş. Hēnk di di bapiitun ti ulibra wi pñaamarēn, aşup ti kañaam katēbantēn aji :

“*Iwi iwoon Abuk naan ;*

Nşa di, dkak Şaaş.”[☆]

³⁴ Naşibaţi aţar aşup kē alun kanaşana ti pkeş, nin aanklun kawuta apuş. Aşup aji hēnk :

“*Dlun kawulan na manjoonan iko inuura inyimanun,*

yi nhoñun Dayiţ.”[☆]

³⁵ Ukaan kē bapiit kak aji :

“*Iinklun kawut ñaan nayimanaan i nu apuş.*”[☆]

³⁶ Dayiţ ul ti wal wi nul, wi adolun unjal wi Naşibaţi aşë piinş akeş, kē bamoya na başin kē apuşi. ³⁷ Bē i Naşibaţi anaşanun ti pkeş, aampuşi. ³⁸ An bayiţ naan nbi bi pşupan name kē Yetu akaan kē ipekadu ihil kapēn. Ti katim ki Yetu ki ki başupanañ pbuur ti ipekadu ; ³⁹ ti katim ki nul ki ki ñaan anhaşun akbuurnun ti ipekadu bti yi *Bgah bi Moyit bawoon baanhilan aburanaan. ⁴⁰ Nalipariin, uko wi başupar Naşibaţi bajakuñ ulun udolan, baji :

⁴¹ “*Natenan an babeeh iko,*
nañonarēn, naşoşa, naba.

Şiki, ti nnuur ni nawoon ni, dlun kado uko uweek

wi nameen woli başup şup ñaan wa, aankfiyaar.”[☆]

⁴² Wi Pawulu na Barnabat bakpēnun ti katoh kañehanaani, bañaan bukuñ bakooş baka balun bakak, ti unuur wi pnoorfēn unkmbiñ başiniyaan kak uko wi başupun.

⁴³ Wi bañaan bawayşërun, başum ti baka, bayuday na balon bankakuñ ti Bgah bi Moyit, başaş Pawulu na Barnabat. Kē bukal başë şini na baka atēntēn pa bajuşa ti bnuura bi Naşibaţi.

Pawulu na Barnabat bajukan banwoon baanwo bayuday

⁴⁴ Wi *unuur wi pnoorfēn ukaan aban, ubeeka bti ubi ayit atiink uşup wi Ajugun.

⁴⁵ *Bayuday bakuj baka wi bawinun pntuk pi bañaan pun, aşë laş uko wi *Pawulu akjakuñ, akak akara. ⁴⁶ Pawulu na Barnabat kē başë taman maakan ajukan na mntēñ

aji : « An biki bañaan bawoon lah kajikan Uṭup wi Naşibaṭi duna. Kë wi naşaan apok wa, aşal aji naantaan na pka ubida wi mnṭo, nwtan ṭuṅ kaya du banwoon baanwo bayuday. ⁴⁷Uko waṅ wi wi Ajugun ajakuṅ nwo i kado :

“Ddolu kë iwo bjeehi bi banwoon baanwo bayuday,
ihilna itij umundu bti du mbuur.” »[☆]

⁴⁸ Wi banwoon baanwo bayuday, batiinkuṅ uko mēnt, balilani, abot adēman uṭup wi Ajugun. Kë biki Naşibaṭi adatuṅ bti pa ubida wi mnṭo, bafiyaari. ⁴⁹ Uṭup wi Ajugun umeetana ṭi utaak wuṅ bti. ⁵⁰ Bayuday kë başē wuuk wal mēnt baat bayok baloṅ bandēmanuṅ Naşibaṭi, na bantohi biki ubeeka, kë baklat Pawulu na Barnabat. Kë bawuuk bañaan kë bakak ahajan baka, adoo dook baka ṭi utaak. ⁵¹ Kë Pawulu na Barnabat başē dan danan pdēpalēn ṭi ihoṭ yi baka adiimanaan udeeb wi baka, aşē tool aya ubeeka wi Ikoniyyom. ⁵² Banfiyaaruṅ biki Antiyoka kë başē tum wal mēnt na mnlilan na *Uhaaş wi Naşibaṭi.

14

Pawulu na Barnabat baṭup bañaan biki Ikoniyyom Uṭup Ulil Unuura

¹ Du ubeeka wi Ikoniyyom kak bi *Pawulu na Barnabat baya, aneej du *katoḥ kañehanaani ki bayuday aṭiiniyaan uṭup wi Naşibaṭi bnuura, jibi babiin ado ; kë bañaan baṭum, *bayuday na banwoon baanwo bayuday, bafiyaari.

² Bayuday bampokuṅ pfiyaar Yetu kë başē kak awuuk banwoon baanwo bayuday kë babot aşoor banfiyaaruṅ. ³ Uko mēnt uunneenan bi Pawulu na Barnabat baṭo da nnuur nṭum bado kaṭup uko wi Ajugun na mntēṅ mi awuluṅ baka, kë ul akak adiiman kë uṭup wi baka unṭaanuṅ na bnuura bi nul ujoonani, wi awuluṅ baka phina pi pdo iko iñoṅarēnaan na mlagre. ⁴ Bañaan biki ubeeka bti bakak apaṭ, baloṅ bawo na bayuday kë baloṅ bawo na *banjañan.

⁵ Kë banwoon baanwo bayuday na bayuday, na baweeek biki baka başē tiinkar aji bahajan banjañan katap baka mnlak kafin. ⁶ Wi banjañan bameeṅ uşal wi baka, baṭi aya Littra na Derbe, nbeeka ni utaak wi bajaan bado Likanoya, na nṭēṭ nannogun da, ⁷ aya aṭupa ṭup da *Uṭup Ulil Unuura.

Pawulu na Barnabat baṭup Uṭup Ulil Unuura du Littra na Derbe

⁸ Niinṭ aloṅ awo ṭfa du Littra anṭakmi ihoṭ, aji bi wo wo ṭi dko dloolan, aambaan kapoşa, ṭiki abuka buka haṅ ; ⁹ aṭo atiink *Pawulu. Kë Pawulu aşē jabana kēş, awin kë afiyaar pfiyaar panhinanuṅ kajebana. ¹⁰ Wi wi adoluṅ pdiim pweek adu'a aji na a : « Naṭiin inaṭ iliinṭ ṭi ihoṭ! » Kë niinṭ alut anaṭ: abi kapoş poş.

¹¹ Wi bañaan bawinuṅ uko wi Pawulu adoluṅ, kë başē huuran na uṭup wi baka wi Likanoya aji : « Başibaṭi biki nun bakak bañaan bajēn, awala ṭi un » ¹² Wal mēnt, kë başē ṭu Barnabat katim ki Diya, aşē ṭu Pawulu ki Hermet* ṭiki ul ajaan aṭupar Barnabat. ¹³ Natul i Diya, awoon aloṅ ṭi başibaṭi biki baka, i kaduṅ kawoon ṭi uneej ubeeka, aya aṭij ngit nannēguṅ na itoh. Ul na pntuk pi bañaan puṅ baṅal pdo *banjañan pgur. ¹⁴ Wi bi Barnabat na Pawulu batiinkuṅ uko wi baṅaluṅ kado, batow imişa yi baka adiimanaan kë baandii, aşē ṭi aneej ṭi ptoof pi bañaan ahuuran aji : ¹⁵ « Babuk biinṭ we ukaan kë nakdo hēnk ba? Nwo bañaan bajēn ji an! Nbi bi ṭi, pṭupan *Uṭup Ulil Unuura, napēnna ṭi iko inaaṭ yi nakdolun yuṅ, naşē nakak du Naşibaṭi najeb, anṭakuṅ baṭi, aṭak mboş, na bdēk, na iko bti inwoon da. ¹⁶ Du kateeku, awut bañaan, andoli kë aji ṭaş bgah bi aṅaluṅ. ¹⁷ Kë aşē wo anṭañan pdiiman baka kë awoha da, na iko inuura yi akdolun: awulan uşubal unwoonuṅ baṭi na nṭeey nṭum ṭi wal wi kanjalēn, awulan uko ude, aṭu mnlilan mntum ṭi nṭhaaş ni nan. » ¹⁸ Baṭup anoor abaa bi hilan aneenan pgur mēnt.

¹⁹ *Bayuday baloṅ banwoonuṅ Antiyoka di Pitidi, na Ikoniyyom kë başē bi bi, abot ado bañaan kë bakak du baka, atap Pawulu mnlak, apula, afēl du bdig bi ubeeka ṭiki

☆ 13:47 Itayi 49.6. * 14:12 Diya na Hermet bawoon baloṅ ṭi başibaṭi bampoti biki bañaan bukuṅ. Diya awoon naweeek kë Hermet aşē ji ṭupar a.

başal aji akeŋi. ²⁰ Kê wi banfiyaaruŋ başaar afooya, kê ašë naŋa akak du ubeeka. Unuur utëbantën ul na Barnabat kê bašë ya Derbe.

Pawulu na Barnabat bakak Antiyoka di Firi

²¹ *Pawulu na Barnabat baŋup *Uŋup Ulil Unuura du ubeeka wi Derbe, kê bañaar baŋum baŋaş baka aŋiyaar Ajugun. Kê bašë kak wal mënŋ Littra, aŋëpna İkoniyom, abaa ya Antiyoka di Pitidi. ²² Batëŋtën banfiyaaruŋ, aŋu ŋi nşal ŋi baka kê bawo katanan ŋi pfiyaar, abot aji na baka : « Nwo kahaj bnuura bnuura kabaa kaneej du *Pşih pi Naşibaŋi. »

²³ ŋi pntuk pi banfiyaaruŋ pandoli, baji badat bantohi, kañehan Naşibaŋi kayiman kašë duk baka ŋi iñen yi Ajugun, i bafiyaaruŋ.

²⁴ Bamuur utaak wi Pitidi ašë ban Pamfili.

²⁵ Baŋup Uŋup Ulil Unuura du Perga abaa ban du ubeeka wi Ataliya. ²⁶ Dul di di bajejnuŋ ulanŋu pkak Antiyoka di Firi, dko di babinŋ awutanaan baka ŋi iñen yi Naşibaŋi, aji baya pdo ulemp wi badoluŋ nŋa hënk.

²⁷ Wi babanuŋ Antiyoka ašë yitrën banfiyaaruŋ bti. Baŋup baka jibi Naşibaŋi alempuŋ na baka, akuŋ aŋup baka jibi ayuuji banwoon baanwo bayuday bgah bfiyaaraanuli. ²⁸ Pawulu na Barnabaat baŋo da ajon na banfiyaaruŋ Yetu.

15

Pŋom padëm du Antiyoka ŋi uko wi pwala katëmp

¹ Bañaar balon bawoona utaak wi *Yuda, abi aban Antiyoka, ašë wo ŋi pjukan banfiyaaruŋ aji : « Naanhilan kabuur, woli naanya *katëmp jibi *Bgah bi Moyit bajakuŋ. » ² *Pawulu na Barnabat balaŋ baka, kê pŋom pweek pašë wo. Bañaar kê bašë tiinkar aji na Pawulu na Barnabat, na bañaar balon biki Antiyoka, baya Yerutalem, baŋiiniyaan uko mënŋ na *banjaan na bantohi.

³ Kê banfiyaaruŋ bašë tënŋ baka ŋi uko uyaani bayaaş, kê bamuur Feniti na *Famariya, aŋup jibi banwoon baanwo bayuday bakakuŋ du Ajugun, uŋup uhalu wan, uŋu banfiyaaruŋ bti ŋi mnlilan

mweek. ⁴ Wi babanuŋ Yerutalem, banfiyaaruŋ, na banjaan na bantohi, babi akit baka, kê bašë kakalëş baka jibi Naşibaŋi aŋëpnuŋ ŋi baka, ado iko itum.

⁵ Kê balon ŋi pntuk pi *bafaritay banfiyaaruŋ Yetu bašë teem aji : « Bawo biki kawalan katëmp banfiyaaruŋ banwoon baanwo bayuday, kabot kaji na baka baŋaş Bgah bi Moyit. »

Fimonŋ Piyeer aŋiini na bañaar

⁶ *Banjaan na bantohi, kê bašë yitiir pŋiiniyaan uko mënŋ. ⁷ Wi baŋëlşëruŋ ajon, kê Fimonŋ Piyeer ašë naŋa aji na baka : « An bayit naan, name kê Naşibaŋi adatnuŋ undiimaan ŋi an, aji nŋup banwoon baanwo bayuday *Uŋup Ulil Unuura, batiinkna, babot bafiyaar. ⁸ Kê Naşibaŋi ammeenŋ nşal ŋi bañaar, ašë diimanun kê anŋal banwoon baanwo bayuday, wal wi akaan awul baka *Uhaaş wi nul jibi awuluŋ un. ⁹ Aampaŋëşun nin na baka, apënan baka ipekadu, ŋiki bafiyaari. ¹⁰ Kê we uşaan awo hënkunŋ pla Naşibaŋi bŋup paŋ ba? Wal wi naŋaluŋ pkunŋan bañaar baŋaş bgah bdaaj bi nja na bateem nja bajon bti, nwoonŋ nŋëmbi hinan akuŋa? ¹¹ Nbaa ŋëp ŋëp aŋiyaar aji bnuura bi Ajugun Yetu, babuuranun ji baka. »

¹² Kê bañaar bti bayomp atiink Barnabat na Pawulu, kê bakkakalëş iko iñonarënaan na mlagre yi Naşibaŋi aŋëpnuŋ ŋi baka ado du nŋaak ŋi banwoonŋ baanwo bayuday. ¹³ Wi baŋiiniinŋ adoo ba, kê *Yakob ašë yeenk, aji : « An bayit naan, natiinkaan. ¹⁴ Fimeyonŋ akakalëş jibi Naşibaŋi aya i ŋfa du banwoonŋ baanwo bayuday, adatna ŋi baka bañaar bankwoonŋ biki nul. ¹⁵ Kê nŋup ŋi *baŋupar Naşibaŋi ŋakak aŋaan na uŋup wan, bapiit uko wi Naşibaŋi ajakuŋ aji :

¹⁶ “*Dluŋ kakak woli iko yanŋ bti iŋëpi, pnaŋan katoh ki *Dayit kambiiŋ ajot; dluŋ kanaŋan ka kabot kaboman ka.*

¹⁷ *Hënk, bañaar bti bandukiinŋ, baluŋ kado kala Ajugun, ënhëŋ, nŋaak bti, ŋi nji ndatuŋ aji ŋawo ŋi naan.*

Hënk di di Ajugun ajakuŋ.

¹⁸ *Ul anŋupuŋ undiimaan,*

uko wi aklun kado.» ☆

19 Yakob akak ahoṭalēš aji :

« Ukaan̄ kē n̄sal ṭi uleef naan aji n̄enwo kanooran banwoon̄ baanwo bayuday, bankakun̄ aḡiyaar Naṣibaṭi. 20 Kē nawulēn̄ n̄piit̄ baka, n̄ji na baka bawut kado kade uyemaṭ unneenanun̄, ji wi mngur ; bawut p̄juban pi piinṭ ; bawut p̄de uyemaṭ wi n̄ntaam n̄ankeṭun̄ kē p̄ñaak paantula. 21 Bañaan̄ bajukan undiimaan *Bgah bi Moyit ṭi n̄beeka b̄ti akak aleyiir ba ṭi itoh iñehanaani yi bayuday, *n̄nuur n̄i pnoorfēn̄ b̄ti. »

Uko umpiitun̄ pa banwoon̄ baanwo bayuday

22 Ukaan̄ kē *banjañan, na baweek na banfiyaarun̄ b̄ti, baṣē wat ṭi p̄loolan, adat balon̄ ṭi baka, kē bagakandēr na *Pawulu na Barnabat, aya kayili du Antiyoka. Badat *Yudat, andu'aniin̄ Bartabaat, na Filat, biinṭ bantiinkaniin̄ ṭi banfiyaarun̄. 23 Bawul baka uko umpiitun̄ aji :

« Un, banjañan, na bantohi, na batēn̄tan b̄ti banwoon̄ ṭi, n̄wulan mboṣ, an banfiyaarun̄ nanwoon̄ naanwo bayuday, nanfētun̄ ṭi ubeeka wi Antiyoka, ṭi n̄taak n̄i Firi na Filitiya. 24 N̄tiink kē baji bañaan̄ balon̄ biki nun̄ babi du an, ayewlēnan̄ akuṭ atokan̄ n̄sal na n̄ṭup n̄i baka. Bañaan̄ mēnṭ, un n̄ēnyil baka. 25 Ukaan̄ kē n̄yitiir awat ṭi p̄loolan, adat bañaan̄ balon̄ babi du an. Bañoṭan̄ Barnabat na Pawulu banwoon̄ bañaan̄ biki n̄maganun̄ maakan, 26 biinṭ banṭun̄ ubida wi baka b̄ti ṭi ulemp wi Yetu *Krittu Ajugun. 27 Ukaan̄ kē n̄do Yudat na Filat, babi baṭupan̄ b̄didi baka uko wi n̄piitanañ wi. 28 Un na *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, n̄ji n̄ēnkṭo kanooran̄ na nin̄ bkun̄ blon̄, woli uunwo uko wi bgah bajakun̄: 29 Nawutan kade uyemaṭ wi mngur, nawutan kade n̄ntaam n̄ankeṭun̄ kē p̄ñaak paantulaa. Nawutan p̄juban pi piinṭ. Nadole hañ nado bnuura. N̄beeban. »

30 Bado Yudat na Filat, kē baya Antiyoka, kē baya yitrēn̄ banfiyaarun̄, aṣē wul baka uko umpiitun̄. 31 Wi bañaan̄ bukun̄ baleyiirun̄ wa, balilani, ṭiki uhoṭan̄ baka mntēñ. 32 Yuda na Filat, bankaañ awo

*baṭupar Naṣibaṭi baṭiini na banfiyaarun̄ ajon, ahoṭan̄ baka mntēñ maakan. 33 Wi baṭoon̄ da n̄nuur n̄lon̄, kē banfiyaarun̄ baṣē ñehandēr baka bayaaṣ bnuura, aṣē wutan baka kē bakak du banyilun̄ baka. [34 Kē Filat aṣē ji aduka da.] 35 Pawulu na Barnabat kē baṣē duka n̄nuur n̄lon̄ du Antiyoka, awo na bañaan̄ baṭum ajukan abot aṭup baka Uṭup wi Ajugun.

Pawulu na Barnabat banom agar

36 Wi n̄nuur n̄lon̄ n̄aṭēpun̄, kē *Pawulu aṣē ji na Barnabat: « Wulan n̄kak p̄win banfiyaarun̄ biki n̄beeka b̄ti n̄i n̄ṭēpun̄ aṭup Uṭup wi Ajugun, n̄ten̄ jibi baduki ado. » 37 Barnabat aṅal baya na *Yowan andu'aniin̄ Markuṭ, 38 kē Pawulu aṣē pok, aji baanwo kaṭija, ṭiki ado bi duk baka uyaaṣ ulon̄ du utaak wi Pamfili, kē aanyoonk babaañēš uko wi bakdolun̄. 39 Kē baṣē n̄om wal mēnṭ bnuura, adoo gar. Barnabat aya na Markuṭ, kē bajej ulantu aya unjiw wi Kipruṭ, 40 kē Pawulu aṣē dat Filat. Wi banfiyaarun̄ bawutanun̄ baka ṭi bnuura bi Ajugun, kē baṣē ya. 41 Pawulu añaay na n̄taak n̄i Firi na Filitiya, atēñṭēn̄ banfiyaarun̄.

16

Pawulu na Filat baya na Timote

1 *Pawulu aban ubeeka wi Derbe akak aya Littra ; di naṭaṣar Yetu alon̄ i bajaan̄ bado Timote afētun̄. Anin̄ awo *nayuday ankakun̄ aḡiyaar Yetu, kē aṣin̄ aṣē wo nagrek. 2 Banfiyaarun̄ banwoon̄ Littra na Ikoniyom, baṭiiniyaan̄ uko unuura ṭi katimul. 3 Pawulu, kē aṣē n̄al agakandēr na a, aṣē do kē bawalana *katēmp, ṭiki bayuday banfētun̄ da, bame kē aṣin̄ awo nagrek*. 4 Wi bakyaan̄, baṭup na n̄beeka abot aji na banfiyaarun̄ bado kado uko wi *banjañan na bantohi du Yerutalem bajakun̄. 5 Ukaan̄ kē banfiyaarun̄, bakya'a ya kadun̄ ṭi p̄fiyaar, abot atuma ṭum pya na n̄nuur.

Pawulu adu'ana du Matedoniya

6 *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uneenan̄ *Pawulu na biki agakandēraanun̄ p̄ṭup Uṭup wi Naṣibaṭi du utaak wi Aṭiya, ukaan̄ kē

* 16:3 Bagrek baanji baya katēmp, ṭi bayuday woli iinya katēmp baji baji injinṭi, iinkhil pwo na baka.

bamuur aya n̄taak n̄i Frigiya na Galatiya. ⁷ Wi bañogun ūtaak wi Mitiya, aš̄e do na pneej Bitiniya, k̄e Uhaaš̄ wi Yetu uš̄e wo uundinan baka. ⁸ Wi wi bamuurun̄ Mitiya, aya aban pk̄eñ pi Trowat. ⁹ Na utejan, Naš̄ibaŋi ahaab̄eša k̄eš̄ k̄e awin n̄iint̄ alon̄ i Matedoniya, k̄e anaŋi, aš̄e ji na a : « Biin Matedoniya, ŋ̄enkun! » ¹⁰ Wi uko wañ uŋ̄epañ ŋ̄ep, k̄e n̄š̄e bi bomand̄er bomand̄er pya, ŋ̄iki n̄š̄al aji Naš̄ibaŋi adu'un du, n̄ya n̄ŋ̄up biki Matedoniya *Uŋ̄up Ulil Unuura.

Du ubeeka wi Filip, Liidi afiyaar h̄enkuñ Yetu

¹¹ K̄e n̄jijnaana ulantu ŋ̄i Trowat, abi ya ya ūtool du unjiw wi Famotrat. Wi nfa mambanun̄, k̄e n̄š̄e ya aban ubeeka wi Newopolit. ¹² Dul di di n̄p̄ennun̄ aya ubeeka ulon̄ ŋ̄i ūtaak uteek wi Matedoniya unwoon̄ katim ki Filip. Ubeeka m̄ent̄ uwo ŋ̄i p̄š̄ih pi Rom†. N̄ŋ̄o da n̄nuur n̄lon̄.

¹³ ŋ̄i *unuur wi pnoorf̄en wi bayuday, k̄e n̄š̄e p̄en aya umban̄ wi kaban̄ ki katant, di n̄š̄alun̄ aji, n̄ya kawin da dko d̄ñehanaani Naš̄ibati. N̄ŋ̄o da aŋ̄iini na baat̄ banyitun̄ da. ¹⁴ Alon̄ ŋ̄i baka, katimul kawo Liidi ; awo n̄naat̄ and̄emanun̄ Naš̄ibaŋi, i ubeeka wi Fiyatira, aji waap ilaañ ijeenk̄al intamun̄. Awo ŋ̄i p̄tiinkun, k̄e Ajugun aš̄e haab̄eša uhaaš̄, afiyaaraan uko wi *Pawulu akŋ̄upun̄. ¹⁵ N̄naat̄ an̄ ayeenk̄ *batit̄mu, ul na biki katohul, wi abaan̄, aš̄e n̄ñehanun̄ aji : « Woli naš̄al aji dfiyaar h̄enkuñ Ajugun na manjoonan, nabi kawala ŋ̄i katoh ki naan. » Akooŋun, k̄e n̄dinani.

Bawat bi Pawulu na Filat ukalabuš̄

¹⁶ Unuur ulon̄, wi n̄kyaan̄ dko d̄ñehanaani Naš̄ibaŋi, aš̄e yit na poonu alon̄ najuuk anwoon̄ na untaayi unjaan̄ udola aŋ̄up uko unklun̄ kabi. Aji ŋ̄ij banka'ulun̄ itaka itum, ŋ̄i m̄n̄ŋ̄oori mi ajaan̄ ado. ¹⁷ Poonu m̄ent̄ awo ŋ̄i p̄ŋ̄aš̄ *Pawulu na un, aš̄e huuran aji : « Bañaan̄ biki bawo balempar Naš̄ibaŋi ampelun̄ bañaan̄ bti, badiimanan bgah bank̄n̄ooŋanan̄ du mbuur. » ¹⁸ Wi wi awoon̄ ŋ̄i pdo han̄ n̄nuur n̄ŋ̄um, k̄e Pawulu adobi deebaŋ, akok aji na untaayi, « ŋ̄i katim ki Yetu Krittu, dji ip̄en ŋ̄i a! » ŋ̄i dko m̄ent̄, k̄e untaayi ubi p̄en p̄en ŋ̄i poonu.

¹⁹ Wi bank̄njuukn̄ŋ̄enun̄ poonu un̄ bawinun̄ k̄e uko udeeni wi baka utokaa, k̄e baš̄e mob bi Pawulu na Filat, apul pulan, añooŋ du ufeeru, baya bado baka *uruha. ²⁰ Baŋij baka du bawayeš̄ bŋ̄up baromen̄, aji na baka : « Bañaan̄ biki, bawo ŋ̄i pyewl̄en ubeeka wi nun, bawo *bayuday, ²¹ aš̄e wo ŋ̄i pjukan bgah bhalu, k̄e un baromen̄ n̄š̄e wo n̄enwo kadinan ba k̄eme kaŋaš̄ ba. »

²² K̄e p̄ntuk pi bañaan̄ pajun pkob bi Pawulu na Filat. Bawayeš̄ bŋ̄up baromen̄ bado k̄e bawoh̄eš̄ baka, afud itint̄el. ²³ Wi bakobun̄ baka bnuura, aš̄e wat baka ukalabuš̄, aji na bayen̄ bado katen baka bnuura. ²⁴ Wi bajakan̄ jak han̄ na nayeñ, k̄e aš̄e bi jej jej baka atuh du meet̄ dbaañsaani di ukalabuš̄, akiin.

²⁵ Wi utejan m̄njel uñogun, k̄e bi Pawulu na Filat baš̄e wo ŋ̄i p̄ñehan akut̄ ayeeh, ad̄eman Naš̄ibaŋi. Bakalabuš̄ bandukiin, k̄e baktiink baka. ²⁶ ŋ̄i dko m̄ent̄, k̄e mboš̄ manš̄e ŋ̄inŋ̄ar maakan, k̄e n̄niw n̄i ukalabuš̄ n̄akl̄ek. ŋ̄i dko m̄ent̄ kak, k̄e il̄eman yi ukalabuš̄ bti iš̄e haab̄eša, m̄nkorentu k̄e manf̄enša ŋ̄i bakalabuš̄. ²⁷ Nayeñ i ukalabuš̄ anaŋaa, awin k̄e il̄eman yi ukalabuš̄ iwo bhaab, aš̄e toot kej, an̄al p̄fiñ uleeful, ŋ̄iki aš̄al k̄e bakalabuš̄ babuuri. ²⁸ Pawulu k̄e aš̄e n̄jajar maakan aji na a : « Kfiñ uleefu! N̄wo ŋ̄i un bti. »

²⁹ Nayeñ ado k̄e batehan bdoo, al̄enk̄ akat kat aš̄e ŋ̄i ajot ŋ̄i ihoŋ yi bi Pawulu na Filat. ³⁰ Wi abaan̄, aš̄e p̄enan baka bdig, ahepar baka aji : « Baweek, we wi nhiniñ kado, kabuurna? » ³¹ K̄e baš̄e teema aji : « fiyaar̄en Ajugun Yetu, ilun̄ kabuur, iwi na biki katohu. » ³² Wi wi baŋaan̄ aŋ̄up baka, ul na biki katohul bti, Uŋ̄up wi Ajugun. ³³ Wal m̄ent̄an wun̄, na utejan m̄njel, k̄e nayeñ aya na baka, añow baka ij̄en. K̄e ŋ̄i dko m̄ent̄, k̄e nayeñ adolan *batit̄mu ul na biki katohul bti. ³⁴ Aneejan baka katohul, awul baka pde, nayeñ atañ ul na biki katohul bti, ŋ̄iki bafiyaar h̄enkuñ Naš̄ibaŋi.

³⁵ Wi nfa mambanun̄, k̄e bawayeš̄ bŋ̄up baromen̄ baš̄e yil bangoli baya baji na nayeñ awutan bi Pawulu na Filat. ³⁶ K̄e nayeñ aš̄e ji na Pawulu : « Bawayeš̄ bŋ̄up baji n̄wutanan iwi na Filat, nayaan na

† 16:12 Bañaan̄ banf̄eŋun̄ ŋ̄i Filip baliñ liñ na baromen̄.

bnuura. » ³⁷ Pawulu kë aşë ji na bangoli : « We? Bakobun ti kadun ki bañaan, un n̄nwoon bañaan banliun na baromen, bë baandolun *uruha, ajejun awat ukalabuş aşë n̄al b̄tup baba h̄enk, na byompan? Nin! Babiin bdidi baka bap̄enanun » ³⁸ Kë bangoli bakak, aya akakalēs bawayēs b̄tup baromen, kë başë haajala, wi bameen kë Pawulu na Filat bawo bañaan banliun na baromen. ³⁹ Wi wi bayaan akooṭ baka bamiir baka, ap̄enan baka ti ukalabuş, aşë ñehan baka bap̄en ti ubeeka. ⁴⁰ Pawulu na Filat bap̄en du ukalabuş aşë ya du uko Li-idi. Wi bayaan awin banfiyaaruṅ, atēṅṅtēn baka aşë tool aya.

17

Bahajan bi Pawulu na Filat du Tetalonika

¹ Bi *Pawulu na Filat baṭēpna ṅbeeka ṅi Anfipolit, na Apoloniya, aşë ban du ubeeka wi Tetalonika. *Katoḥ kañehanaani ki bayuday kalon kawo da. ² Pawulu aya aneej da, jibi ajonun kado. Ado inēm iwajanṅ yi ajaki ya du katoḥ kañehanaani, ti *unuur wi pnoorf̄en kaṭēl̄s̄er na baka. Aji ṭēpna ti Ulibra wi Naşibaṭi, ³ kajukan baka kakuṭ kadi-man kë : *Kritt̄u awo i kahaj, kabot kanaṭa ti pkeṭ. Pawulu akak aji na baka : « Kë Kritt̄u, awoon Yetu i n̄ji kaṭupanaṅ h̄enk. » ⁴ Bayuday balon badinan uko wi baktupun aşë ṭaş bi Pawulu na Filat. Kë bagrek batum banjaan badēman Naşibaṭi, baṭaş baka aṭu na baat bammeṭaniin batum.

⁵ Kë bayuday balon başë kuj baka maakan. Wi wi bayaan, ayitr̄en bawaan udooni balon banwoon ti igah yi ubeeka, kë banaakiir ado pntuk, ayewl̄en ubeeka. Baya aneej du uko Yat̄on, ado na pmob bi Pawulu na Filat kaṭij moṅ pntuk, du bdig. ⁶ Wi bayaan awo baanwin baka aşë mob Yat̄on na banfiyaaruṅ balon, apul pulan, aṅooṭ du bawayēs b̄tup aşë huuran aji : « Bañaan biki bayewl̄en umundu bti, aşë ban h̄enkuṅ ti, ⁷ awo bayaanṅ biki Yat̄on. Bawo ti plaṭ bgah bi naşih najeenkal, aji

naşih alon awoon, anwoyi katim ki Yetu. » ⁸ Wi baṭupun han, kë pntuk na bawayēs b̄tup başë yewla. ⁹ Bawayēs b̄tup baṭu Yat̄on na baka pluk, abaa wutan baka.

Pawulu na Filat baya Bereya

¹⁰ Wi utejan ubanaṅ ban, kë banfiyaaruṅ başë do bi *Pawulu na Filat kë baya ubeeka wi Bereya. Wi babanuṅ da, aşë ya du *katoḥ kañehanaani ki bayuday. ¹¹ Bañaan biki Bereya bajoob ikow apel biki Tetalonika, ṭiki baji batiink Uṭup wi Naşibaṭi bnuura, kakak kajuk Ulibra wi Naşibaṭi unuur undoli, katenna me uko wi Pawulu aṭupun ujoonani. ¹² Batum ti baka, na ti bagrek, baat bammeṭaniin na biinṅ, bafiyaar h̄enkuṅ.

¹³ Wi *bayuday biki Tetalonika batiinkun kë baji Pawulu awo ti pjukan Uṭup wi Naşibaṭi du Bereya, kë bakak aya da, ajun pyewl̄en abot awuuk pntuk. ¹⁴ Ṭi dko mēnṅ, banfiyaaruṅ bado Pawulu kë aya umban wi bd̄ek bweek, bi Filat na Timote kë başë duka Bereya. ¹⁵ Baññoṭanuṅ Pawulu, baya na a te Atenay, aşë kak na kakuran ki Filat na Timote bataran baya baṭenka du Atenay.

Pawulu aṭiini na bañaan biki Atenay

¹⁶ Wi *Pawulu awoon ti pyoonk bi Filat na Timote du Atenay, anoor ti kēs, ṭiki awin jibi ubeeka utumuṅ iduun. ¹⁷ Ukaan kë aji teṅ du *katoḥ kañehanaani na *bayuday biki kabuka, na bankakuṅ bayuday bandēmanuṅ Naşibaṭi, akak aji teṅ b̄tup na bañaan bankṭēpnun du ufeeru ṅnuur bti. ¹⁸ Kë pntuk pi bame baweeṅ balon biki bajaan bado bapikureyeṅ* na battoyik† başë neej blaṭar na a. Balon kë baji : « We wi nahomp i akdolun na pṭup ba? » Kë balon baji : « Awo wo ji aṭiiniyaan ṅnton ṅyaanṅ. » Baṭup han ṭiki batiinka kë akṭiiniyaan Yetu, na pnaṭa ti pkeṭ.

¹⁹ Ukaan kë baṭij Pawulu, aṅooṭ du dko di bajaan bado « Ayeropagut‡ » di bawayēs b̄tup baweeṅ bawoon, aşë ji na a : « ṅhinan kame pjukan phalu pi ikṭiiniyaanuṅ pan i? ²⁰ Iko ilon yi ikjukanun iwo iyaanṅ ti un, kë

* **17:18** Bapikureyeṅ baanfiyaar başibaṭi bampoṭi, başal aji bnuura bi ñaan bawoona ti pmēban uleef, kawo ñaan anwoon aantum unoh. Bañaan bakak h̄enkuṅ ti kapaam, aṭu banjal unoh na pjuban pi piinṅ, katim ki Bapikureyeṅ.

† **17:18** Battoyik bukal, başal aji mbuur mi ñaan, manwoona ti uşal, unjaan uṭon umundu, ukaan kë bawo bañaan banlowun iko itum intaanun na unoh kēme iko inaaṭ. ‡ **17:19** Aeropagut: Dawoon bayiti bweek, bi bawayēs b̄tup baweeṅ bajaan baṭo, kaṭeṅ, kakuṭ kajukan bgah.

njal kame iko yi ijakun. » ²¹ Bañaan biki Atenay na bayaan banfetuŋ da, babi wo wo tañ ti pkakalēs na ptiink uko uhalu unwoon.

Pawulu aṭini na bañaan du uruha uweek

²² *Pawulu anaṭa anaṭ ti kadun ki bawayēs bṭup, aṣe ji na baka : « An bañaan biki Atenay! Dyikrēn kē nawo bañaan banfiyaaruŋ bnuura, baṣibaṭi baṭum. ²³ Wi nji kapoṣuŋ na ubeeka, dten bnuura iko yi najaan nadēman, adoo win *umeeṣa wi mngurṢ wi badoluŋ aji wi naṣibaṭi anwoon aammeṭanaa, i nadēmanuŋ aṣe wo naamme'a, ul i i nji kaṭupanaŋ. ²⁴ Naṣibaṭi anṭakuŋ umundu na iko bti inwoon ti wa, awoon Ajug baṭi na mboṣ, aanji fēt ti iduun yi űaan najēn abomanuŋ. ²⁵ Akak awo aanji yeenk nin uko ulon unwoonuŋ ti űaan najēn, kawo ji anuma numa wa, ṭiki ul ajaan awul bañaan bti ubida, uhefēt, na iko bti. ²⁶ Aṭēpna ti űaan aloolan, aṭak bañaan biki nraaṣa bti, aji bafēt umundu. Awul andoli ṅnuurul, na dko di akluŋi kafēt. ²⁷ Naṣibaṭi ado haŋ, bañaan bado kalaana'a, ulome bawina woli bamap mapan, babana bahilan kabi kawina. Kē aṣe wo ha awii wi aanlow low nin alon. ²⁸ “Ṭi ul i i ṅyeenknuŋ uhefēt, apoṣ, awo.” Nwo biki pntaali pi nul jibi bayeeh biki nan bajakuŋ. ²⁹ Kē wi ṅṣaan awo biki pntaali pi Naṣibaṭi, ṅēnwo kaṣal kē Naṣibaṭi anaam ji ptu pi uwuuru, kēme untaam, kēme plaak, iko yi űaan apaṣuŋ ti uṣal wi nul. ³⁰ Naṣibaṭi aanṭo aten iko yi badoluŋ ṭfa ti kapaam, aṣe ji hēnkuŋ, bañaan bti, dko di bawohaŋ, bawut pjuban. ³¹ Ṭiki adat unuur ulon, wi akluŋ kado ṅiint i adatuŋ, abi awayēs umundu, pwayēs panjintuŋ piṣ. Adiimanun kē waŋ uwo manjoonan wi anaṭanuluŋ ti pkeṭ. »

³² Wi baṭiinkuŋ kē aṭiniyaan uko wi pnaṭa ti pkeṭ, balon babēna, kē bandukiin bahepar pluŋ kaṭiinka byaaṣ blon aji na a « Njal kaluŋ kaṭiinku ti uṭup waŋ, byaaṣ blon. » ³³ Hēnk di Pawulu apēnuŋ ti *uruha uweek. ³⁴ Bañaan balon baṭaṣa, akak aṭiyaara. Diyonitiyuṭ, alon ti bawayēs bṭup, awo ti bakan mēntan, na űaaṭ alon kak i bajaan bado Damarit, na bañaan balon kak.

18

Pawulu aṭup Uṭup Ulil Unuura du ubeeka wi Korint

¹ Wi uko waŋ uṭepuŋ, kē *Pawulu aṣe pēn du Atenay, aya ubeeka wi Korint. ² Aya aṭēnk da ṅiint alon *nayuday i bajaan bado *Akila. Awo abuk utaak wi Pont, aṣe baa woona woona Itali, ul na Pritiliya aharul, ṭiki Klodiyut naṣih najeenkal aji bayuday bti bapēn du Rom. Pawulu aya, awin baka, ³ jibi awoon naboman iloona ji baka, afēt na baka kē baji balemp. ⁴ *Unuur wi pnoorfēn bti, aji ṭelṣer na bañaan du *katoh kañehanaani ki bayuday, kado na pdo bayuday na bagrek, bafiyaar Yetu.

⁵ Wi Filat na Timote bawoonuŋ Matedoniya, kē Pawulu aṣe bi duka duka ti pjukan Uṭup wi Naṣibaṭi, adiiman bayuday kē Yetu awoon *Krittu na manjoonan. ⁶ Wi bayuday bajunuŋ plaṭa abot akara, kē Pawulu aṣe wentara, aṣe ji na baka : « Dba na an, nakdukiin kame, nji dwo najint piṣ, hēnkuŋ dya du banwoon baanwo bayuday. »

⁷ Wal mēntan, kē Pawulu aṣe pēn da, aya du uko ṅiint alon anjaan adēman Naṣibaṭi, i bajaan bado Titiyuṭ Yuttut. Katohul kañog katoh kañehanaani ki bayuday. ⁸ NawEEK i katoh mēnt, i katim kawoon Kritpuṭ, aṭiyaar hēnkuŋ Ajugun ul na biki katohul. Bañaan biki Korint baṭum, banktiinkuŋ Pawulu, bafiyaar hēnkuŋ abot adolan *baṭitmu.

⁹ Unuur ulon, na utejan, Ajugun ahaabēs Pawulu kēs kē awina kē aji na a : « Wutan kalēnk, doon kaṭiini, kyomp, ¹⁰ nji dwo na iwi, nin alon aankdolu do buṭaan, bañaan baṭum biki ubeeka wi bawo biki naan. » ¹¹ Pawulu aṭo da uṣbal na kli paaj ajukan bañaan Uṭup wi Naṣibaṭi.

Bayuday baṭij Pawulu uruha

¹² Wi Galiyon awoon nantuṅa i utaak wi Akayi, kē *bayuday baṣe wat ti ploolan, anaṭara *Pawulu, aṅooṭ *uruha, ¹³ aṣe ji : « ṅiint i, ado na pkakan bañaan ti pdēman Naṣibaṭi pampaṭuŋ na bgah bi nun. »

¹⁴ Pawulu aji ahaab kateem, kē Galiyon aṣe ji na bayuday : « Woli an bayuday, nabi bi lah, akeṣaar pa buṭaan blon kēme kalat

ki ñiinŋ i adolon, kaka na pto katiinkan. ¹⁵ Kë wi uşaan akak wi blaţar, na nŋup, na itim, na bgah bi nan, nameen. Nji, kawayeş iko yaŋ, mënkdō wa. » ¹⁶ Wi wi aşaan ado kë bapēnan baka du uruha. ¹⁷ Kë başē kak wal mēntŋ bukal bti, adēpa ŋi Foten, naweek i *katoŋ kañehanaani, akoba ŋi kadun ki uruha. Kë Galiyon aţoha ŋun ayompan mntumul.

Pawulu akak Antiyoka

¹⁸ *Pawulu aţo du Korint ajon, abaa duk banfiyaaruŋ, agakandēr na *Pritiliya na Akila, kë bajej ulantu aya utaak wi Firi. Ado kë bapuuŋka bkow du pkēŋ pi Kenēray, ŋiki abi hoŋ amehna ŋfa*, ji abi ado kajej ulantu. ¹⁹ Bawala du ubeeka wi Efet, kë dul di Pawulu aduknuŋ Pritiliya na Akaliyat, aya du *katoŋ kañehanaani ki bayuday, aţēlşēr na baka. ²⁰ Balon bañehana aţo da ajon, kë aandinani. ²¹ Kë wi aşaan aya, aşē ji na baka : « Ulille Naşibaŋi, kaluŋ kabi ŋi an ŋi, byaaş blon. » Wi wi aşaan ajeŋ ulantu du Efet. ²² Aya awala du Kaytaraya, aya Yerutalem, awul pntuk pi banfiyaaruŋ mboş abaa ya Antiyoka.

²³ Wi aţoon da ŋnuur ŋlon, aşē tool, añaay na utaak wi Galatiya, abaa ya wi Frigiya, atēŋtēn banfiyaaruŋ bti ŋi ŋtaak mēntan.

Apolot ajukan Uţup wi Naşibaŋi du Efet na Korint

²⁴ Wal mēntan, kë *nayuday alon i bajaan bado Apolot abuk ubeeka wi Alektandriya aşē bi, aban ŋi Efet. Awo ñiinŋ anjaki ŋiini bnuura, ammeen bnuura Ulibra wi Naşibaŋi. ²⁵ Bajukana ptaş bgah bi Ajugun bnuura. Aji ŋup na kaţēb ki nul bti kabot kajukan uko wi Yetu unjinŋun abot atool, aşē meha *batitmu bi *Yowan ŋaŋ. ²⁶ Ajun pŋup na mntēŋ ŋi *katoŋ kañehanaani ki bayuday, kë wi bi *Pritiliya na Akila batiinkuluŋ, aşē du'a du katoŋ ki baka, ajukana bgah bi Naşibaŋi, ajinŋana ba bnuura.

²⁷ Wi Apolot abiinŋ aŋal pya Akayi, banfiyaaruŋ batēŋtēna, aşē piit baţaş bgah, aji na baka baŋijana bnuura. Wi abanuŋ da, alemp maakan na bankakuŋ ŋi bnuura bi Naşibaŋi, aŋiyaar. ²⁸ Hēnk, aji laţ bayuday

bnuura ŋi kadun ki bañaan, aji ŋēpna ŋi Ulibra wi Naşibaŋi kadiiman kë Yetu awoon Krittū.

19

Pawulu ajukan Uţup Ulil Unuura du Efet

¹ Wi Apolot awoon ubeeka wi Korint, *Pawulu aţēpna bgah bi inkun duuţ, aban Efet. Aţēnk da banfiyaaruŋ balon ² aşē hepar baka aji : « Nayeenkaara *Uhaaş wi Naşibaŋi i wal wi nafiyaaruŋ? » Kë başē teema aji : « A-a, ŋēndo me me aji Uhaaş wi Naşibaŋi ulon uwoo. » ³ Kë Pawulu aşē hepar baka aji : « Kë *batitmu bhoŋ bi bi nayeenkun ba? » Kë bateema aji : « Batitmu bi *Yowan. » ⁴ Kë Pawulu aşē ji : « Batitmu bi Yowan, bawo bi banŋaluŋ pwut pjuban na pŋlēş ubida. Aji na bañaan bafiyaar alon ankuŋ kabi ŋi kafetul, awoon Yetu. » ⁵ Wi batiinkun uko wan, banfiyaaruŋ bayeenk batitmu ŋi katim ki Yetu Ajugun. ⁶ Wi Pawulu apafun baka iŋen ŋi ikow kë Uhaaş wi Naşibaŋi uşē wala ŋi baka. Kë bukuŋ mēntŋ bajun pŋiini nŋup ŋanwoon ŋaammeetanaa abot aţup nŋup ŋi Naşibaŋi ajakuŋ. ⁷ Bañaan mēntan baban iŋeen na batēb.

Kabuka ki Pntuk pi banfiyaaruŋ pi Efet

⁸ *Pawulu ado kli kwajanŋ ki ajaan aya kaneej du *katoŋ kañehanaani ki bayuday, kaţup na mntēŋ uko wi *Pşih pi Naşibaŋi. Ado na pyuuj banktiinkuluŋ kë manjoonan mi mi aktupun. ⁹ Kë balon ŋi baka başē tam ikow, apok pfiyaar abot aben bgah bi Yetu, ŋi kadun ki bañaan. Ukaan kë Pawulu awut baka, aşē du banfiyaaruŋ mpaţ, aji ŋlşēr na baka ŋnuur bti du Fkoola di ñiinŋ alon i katim ki Tiranut. ¹⁰ Ado han, ajukan ŋşubal ŋtēb, ukaan kë bañaan bti biki utaak wi Atiya, *bayuday na bagrek, bahil atiink uţup wi Ajugun.

Babuk Fēkewa

¹¹ Naşibaŋi aţēpna ŋi *Pawulu ado mla-gre mnweek. ¹² Udoo kak kak aji woli bajej ilēmēt këme ilaaŋ yi abanuŋ, aŋooţ abanan bamaakal, baji babi jeb jeb, ŋntaayi ŋatota ŋi baka. ¹³ *Bayuday balon baji

* **18:18** Woli ñaan aneej bhoŋar na Naşibaŋi, jji kmehna, kayiman iko ilon kabot kawo iinkpuunka te ibale ba pyiman. Pawulu abi neej bhoŋar bi plempar Naşibaŋi, uwoon kë aampuunka wal mēntŋ bti, aşē ba hēnkun ahinan kapuunka.

bañaay na dko, kapënan bamaakal nntaayi, ašë do na pdo uko mënŋ ŋi katim ki Yetu Ajugun. Baji baji : « ŋi katim ki Yetu, i Pawulu aktupun dji napën! Napënan! »
 14 Naŋenan naweek alon nayuday, i katim kawoon Fëkewa aka babukul paaj na alon banjayi bado haŋ.

15 [Unuur ulon], kë untaayi ušë teem baka aji : « Dme Yetu abot ame Pawulu, kë an, nawo bahon ba? » 16 Wal mënŋan, kë ñiinŋ anneejiin untaayi ašë rëta ŋi baka, awat. Akob baka, kë bamatkabaari, aŋi apën ŋi katoŋ byiŋu. 17 Wi bayuday na bagrek banfëŋun du Efet batiinkun uko waŋ, ašë lënk maakan, abot adëman katim ki Yetu Ajugun. 18 Bañaan baŋum bafiyaar, abi apeet buŋaan bi badolon ŋi kadun ki bañaan. 19 Kë baŋum bambiin ado dayaamu, baŋij nlibra ŋi baka aŋonkrën, atër ŋi kadun ki bañaan. Wi batenuŋ preeŋ pi nlibra mënŋ, kë pawo itaka itum itum. 20 Kë hënk di di, ŋi mnhina mi Ajugun, Uŋup wi Naŋibaŋi kë ukmeetaana meetana pya kë banfiyaaruŋ babot atum tum.

Pŋom pweek panwoon du Efet

21 Wi iko yaŋ itëpun, kë *Pawulu ašë ŋal aŋu na pya Yerutalem, kaŋëpna Matedoniya na Akayi. Ašë ŋal aji : « Woli dlun aya, aban Yerutalem, kawo kaya ubeeka wi Rom. »
 22 Wi wi aŋaan ayil du utaak wi Matedoniya, batëb ŋi banjaan baŋënka, Timote na Erattut, kë ul ašë duka kak nnuur nlon ŋi utaak wi Atiya.

23 Wal mënŋan wi wi bgah bi Yetu baŋijun pŋom pweek. 24 Kë ñiinŋ alon naŋak i katim ki Demetriyut, ašë wo wal mënŋ da, aji ŋak iduun impoŋi yi untaam, innaamuŋ ptu pi naŋibaŋi ñaaŋ anwoon Artemit. Ñiinŋ mënŋ aji wul baŋak baŋum ulemp kë baji badeena bnuura. 25 Demetriyut adu baka bti, na bañaan balon banklempun ulemp utënŋ wi nul, ašë ji : « Babuk biinŋ, name kë ulemp wi njaan ndo wi, uwoon pyok pi nun. 26 Kë našë win abot atiink uko unktëpun, Pawulu un aji baŋibaŋi banŋaknaaniin inen yi bañaan baanwo baŋibaŋi na manjoonan. Ahinan akakan ŋi udolade wi nul pntuk pi bañaan, mënŋ ŋi Efet ŋi ŋaŋ da, ma ŋi kaya pba utaak wi Atiya bti. 27 Ahinan katokun ulemp, kabot kapoŋan kadun ki naŋibaŋi ñaaŋ naweek,

katiinktën pdëm pi nul. Ul i bañaan bti biki Atiya na biki umundu bti bajaan badëman. »

28 Wi bañaan bukun batiinkun uko waŋ, ašë deebaŋ ajun phuuran aji : « Artemit i nja biki Efet adëmi. » 29 Uundo jon, kë ubeeka bti ušë wo pŋaat njaat. Kë badëpa ŋi bi Gayut na Arittarkut, bamatedoniya bankyaanŋun na Pawulu, aŋooŋ du bayiti bweek bi utaak. 30 Pawulu aŋal pneej kaŋiini na baka, kë banfiyaaruŋ Yetu bašë neenana. 31 Banoh Pawulu balon, balem-par naŋih baweek du Atiya, bado yil yil aji bajaka awut kado na pwinana du bayiti.

32 Wal mënŋ bañaan bti du bayiti bayewlala, kë pŋaat paŋumi. Balon bahuuran wi, kë balon bakhuuran ulon. Kë baŋum, baando me me uko unŋijun baka. 33 *Bayuday kë bašë wuukar ñiinŋ alon, i katim ki Alektandër, kadun, kë balon baŋupa uko wi akyaan kakakalëŋ. Alektandër ado kë bañaan bayompi, ahilna aŋup. 34 Bañaan bayikrën kë awo nayuday, ašë huuran bti aji : « Artemit i nja biki Efet, adëmi. » Bahuuran haŋ ado nwoori nŋëb.

35 Nantuŋa i ubeeka ado bañaan wal mënŋ kë bayompi, ašë ji na baka : « An bañaan biki Efet, jëm umundu bti ume kë ubeeka wi Efet ujaan uyeŋ kadun ki Artemit naweek na ptu pi nul panwoonun baŋi i? 36 Kë wi nameeŋ kë ñaan aanhinanun plaŋ uko waŋ, nawo kaŋoora, kaŋal bnuura ji nabi nado kado ukoolan. 37 Naŋij biinŋ biki, bë baambaan kakiijan du kadun, këme akar naŋibaŋi ñaaŋ i nun. 38 Hënkun, woli Demetriyut na baŋak batënŋul baka ka uko wi bakkeëŋaari, *uruha wii wi, kë bawayëŋ bŋup biki biki. Bayaan bakeëŋaar baka. 39 Woli nanuma pkeëŋaar uko ulon kak, uruha uweek uwo da, unjaan ujintan bŋup. 40 Name'aara kë bahinan nŋa di kataparun na manjoonan, kaji nŋpataŋaa, kabot kafan ŋi uko unŋëpun nŋa di i? Nënhinanun kaŋup uko unkayi kë nja nyit bti hënk. » Wi nantuŋa aŋiiniin aba, ašë do bañaan kë bawayŋëri.

20

Pawulu aya Matedoniya na Gret

¹ Wi pñaat pañañun, kë *Pawulu aşë do kë bayitrën banfiyaaruñ ti Yetu, atëñtën baka. Wi wi aşaan aduk baka, aşë tool pya, ajej bgah bi Matedoniya. ² Amuur utaak mënñ, atëñtën banfiyaaruñ, abot ažiini na baka ajon abaa bi ban Gret. ³ Pawulu ažo du Gret kli kwajanñ. Wi atoolun pjej ulantu, kaya utaak wi Firi, kë başë tuşa aji *bayuday babomandër pdola buñaan. Kë aşë guban, akakna Matedoniya. ⁴ Pawulu agakandër na Fopater, abuk Pirut i ubeeka wi Bereya, na Arittarkut na Tekundut biki ubeeka wi Tetalonika, Gayut i ubeeka wi Derbe, na Timote, na Tihik, na Trofim biki utaak wi Atiya. ⁵ Biinñ bukun mënñan, bajotun kadun, ayoonkun du Trowat. ⁶ Kë un, nşë jej ulantu du pkëñ pi ubeeka wi Filip, wi *ufettu wi ipoom indağ uşëpun. Wi nnuur kañeen njaşëpun, kë nya şënk baka du Trowat ažo da kanëm kapëb.

Pawulu anañan ñaan ankeñun du Trowat

⁷ Unuur uteek wi kanëm, kë nşë yitiir pa pfaaşiiir kapoom*. Kë *Pawulu aşë şup na bañaan, te mnjel şiki ažu na pya na nfa. ⁸ Nkaniya nşum natehan wal mënñ du meet di bko duuñ, di nyitiiraanun. ⁹ Kë nduba alon aşë wo da, i bajaan bado Ewutikut, anşoon ti ujaneel ulon atiink Pawulu. Kë Pawulu aşë žiini, ajon maakan ti bşup, kë nduba adobi yinët. Wi anşoyënñun, adoo ronñ, aşë buurna du uşoobra uwajanñen ajot. Wi bawaliin atena, ado na pnašana, aşë şënk kë adobi keş. ¹⁰ Kë Pawulu aşë wala, anşup ti napoş, amooka aşë ji na bañaan: « Nawutan kalënk, awo najeb. » ¹¹ Wi wi akakun bko duuñ, afaaşiiir ipoom na baka, kë badee. Wi ažiiniin te mnjinñ, aşë ya. ¹² Kë bañaan başë žiiş na nduba najeb un, alilan bnuura.

Pawulu awoona Trowat aya Milet

¹³ Wi wi nşaan ajot kadun, ajej ulantu, pya Atot, di nşoon i pya kajijna *Pawulu, şiki apoş poş aya da. ¹⁴ Wi nyitun du Atot, aşë žija ti ulantu, atool pya ubeeka wi Mitilena. ¹⁵ Wi nbanun da, akak aşëp na ulantu, kë wi unuur ujinñun kë nşë ñog unjiw wi Hiyot, aban unjiw wi Famot ti unuur utëbantën, ti uwajanñen kë nban ubeeka wi Milet. ¹⁶ Pawulu aji aşëp şëp Efet aankpant

şiki aanjal pjon ti utaak wi Atiya. Ataran pban Yerutalem woli ahinani ji unuur wi ufettu wi *Pentakot udo kaban.

Pawulu ažiini uyaani na bantohi biki banfiyaaruñ biki Efet

¹⁷ *Pawulu awo ti Milet, aşë yil, kë badu bantohi biki pntuk pi banfiyaaruñ pi Efet. ¹⁸ Wi babanun, kë aşë ji na baka : « Nawin jibi nşo'i na an du unuur uteek wi ntapnun kahot ti utaak wi Atiya. ¹⁹ Dlempar Ajugun, awalan uleef naan awooni, ahaj şiki *bayuday balon babomandër pdolën buñaan. ²⁰ Mëmmenan nin ukoolan, uko wi nawoon i pme bti, dşup abot ajukanan wa, ti kadun ki bañaan na du itohan. ²¹ Dşup bayuday na banwoon baanwo bayuday aji bawut pşuban, bakak ti Naşibaşı, bafiyaar Yetu Ajugun. ²² Kë *Uhaaş wi Naşibaşı uşë wuukën hënkun pya Yerutalem, bë mëmme, uko wi nji kayaan katënk da. ²³ Dbubara me kë ubeeka wi nji kayahan, Uhaaş wi Naşibaşı uji uleşanarën, kë ukalabuş na mhaj mawo da ayoonkën. ²⁴ Kë nşë şal aji mnwo mi naan, manwo mndaayanaan, bubara ndo ulemp bti wi Yetu Ajugun ajakun ndo te uba, unwoon pşup *Uşup Ulil Unuura wi bnuura bi Naşibaşı.

²⁵ « Dbi ti an ti, ažiiniyaan *Pşih pi Naşibaşı, aşë me kë naankak alun kawin keş ki naan. ²⁶ Ukaan kë nşupan nşa hënk : Ddo wi nhilanun bti pa an, woli naanduk ate pşukan pi naan faan, dwent iñen yi naan. ²⁷ Dşupan iko bti yi Naşibaşı ajakun mbi nşupan bë mënduk duk nin ulon. ²⁸ Nalipariin nşlefan, na batani bti bi Uhaaş wi Naşibaşı uwulanan, aji nado kayen. Namëbaan banfiyaaruñ Naşibaşı biki bnuura. Yetu atul pñaakul, pbuuranaan pntuk pi nul. ²⁹ Dme kë woli dyaa bañaan banjoonun ji nşuñ balun kabi pdo batani buñaan. ³⁰ Balon ti an badoo lun kawo ti nşilan, kado kawuuk banfiyaaruñ Yetu balon başaş baka. ³¹ Nakeerin nawo bten! Nakak naleş uko wi : Ddo nşubal nşwanñ, aji kaleşanan pnak na utejan, kadoo kawooni.

³² « Hënkun ddukan ti iñen yi Naşibaşı, uşup wi bnuura wi nul ubot uwo na an.

* 20:7 Natenan ti Ulemp 2.42.

Uṭup mēntṭ uhinan kaṭijan pntuk pi banfiyaaruṅ. Ṭi uṭup mēntṭ kak, Naṣibaṭi ahinan kawul iko inuura yi ahankuṅ pa banwoonṅ biki nul. ³³ Wi nwoonṅ ṭi, mēññebar untaam wi ñaaṅ alonṅ, kēme uwuuru, kēme imiṣa. ³⁴ Name bnuura, dlemp lemp na iñen yi naan, kē ṅklempaṣaana nji na biki ngakandēraanuṅ. ³⁵ Ddiimanan na ṅnuur bti na dko bti : Hēnk di di ñaaṅ ajaanṅ alemp, kaṭēnkna bajuuk. Kē nakak awo i kaleṣ uko wi Ajugun Yetu ajakuṅ ul ṭi uleeful : “Mnlilan manwoona ṭi pten, apel ṭi pyeenk.” »

³⁶ Wi Pawulu aṭiiniṅ aba, aṣē ṅup na baka, añehan Naṣibaṭi. ³⁷ Kē bañaaṅ bti baṣē wooni, amook Pawulu ṭi pwayṣēr na a. ³⁸ Uko unkaanṅ kē bajooṭan maakan, uwoonṅ wi ajakuṅ na baka : « Naankak aluṅ kawin kēṣ ki naan. » Wi wi baṣaanṅ añooṭana te du ulantu.

21

Pawulu aya Yerutalem

¹ Wi ṅdukuṅ bantohi biki Efet ṭuṅ, aṣē ya uṭool na ulantu, te unjiw wi Kot. Unuur utēbantēn, kē ṅban pkēṅ pi Rodet, awoona da, aya ubeeka wi Patara. ² Wi ṅbanuṅ da, ṅṭēnk ulantu undeki na utaak wi Feniti, kē njej wa aya. ³ Nya adoo ten unjiw wi Kiprut, aṣē duk wa ṭi kañen kamayu ki nun aya umbanṅ wi utaak wi Firi. Nwala du pkēṅ pi Tir, ṭiki dul di di ulantu ukjiṣaanuṅ iko yi ujjuṅ. ⁴ Du Tir nya ṭēnk banfiyaaruṅ Yetu, aṭo na baka kanēm kapēb. *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uwuuk baka, kē baṣē ji na *Pawulu : « Kya Yerutalem. » ⁵ Wi ṅṭēpanuṅ kanēm, aṣē ṭool na bgahun. Bañaaṅ bti kē bañooṭanun, aṭu na baat na bapoṭ, aṭēpan ubeeka. Wi wi ṅṣaanṅ anup ṭi kabanṅ ki bdēk bweek añehan Naṣibaṭi. ⁶ Wi ṅbaanṅ, aṣē wayṣēr na baka, apaya ṭi ulantu, kē banfiyaaruṅ Yetu bukuṅ bakak itoh yi baka.

⁷ Nbaañṣaan pyaanṅ pi nun na ulantu wi ṅwoonuṅ ubeeka wi Tir, aban ubeeka wi Ptolemayit. Wi ṅbanuṅ da, nya wul banfiyaaruṅ Yetu mboṣ, aṭo unuur upēb na baka. ⁸ Wal wi unuur ujintuṅ, kē ṅṣē ṭool aya, aban ubeeka wi Kaytaraya. Nya

wala du uko Filip, naṭup *Uṭup Ulil Unuura. Filip mēntṭ awo alonṅ ṭi biki babiṅ adat du Yerutalem, bado kaṭēnk *banjañan*. ⁹ Awo na beegani babaakēr, banwoonṅ baanimaa, banjaki *baṭupar Naṣibaṭi. ¹⁰ Wi ṅwoonṅ da ado ṅnuur, kē Naṭupar Naṣibaṭi alonṅ andu'aniṅ Agabuṭ aṣē woona Yuda, aban da. ¹¹ Agabuṭ mēntṭ abi awinun, aṣē jej katēl ki Pawulu, atan ihoṭul na iñenul na ka, aṣē ji : « Uko wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujakuṅ wii wi : Hēnk di di *bayuday du Yerutalem bakluṅ katan ajug katēl ki. Baluṅ kawula banwoonṅ baanwo bayuday. »

¹² Wi ṅtiinkuṅ uko waṅ, un na banfiyaaruṅ biki Kaytaraya, ṅkooṭ Pawulu awut kaya Yerutalem. ¹³ Kē Pawulu aṣē teemun aji : « we wi nabaanṅ awooni ba, atokēn uṣal? Nji, katim ki Yetu Ajugun kakēṣ nwut batanēn bafiṅ du Yerutalem. » ¹⁴ Wi ṅwoonṅ ṅēnhilan pneenana, aṣē wuta, aji : « Uwoon jibi Ajugun ajakuṅ! »

¹⁵ Wal wi ṅṭēpanuṅ ṅnuur ṅlonṅ, aṣē bomandēr, atool pya Yerutalem. ¹⁶ Banfiyaaruṅ Yetu balonṅ biki ubeeka wi Kaytaraya kē bañooṭanun. Bañooṭanun du uko ñiintṭ alonṅ anjoni nfiyaar Yetu, i katim ki Mnatoṅ, anwoonṅ i unjiw wi Kiprut. Kē du katohul di di ṅfērnuṅ.

Pawulu ayit na bantohi biki Yerutalem

¹⁷ Wi ṅbanuṅ Yerutalem, banfiyaaruṅ babi akitun na mnlilan. ¹⁸ Unuur utēbantēn, kē *Pawulu aṣē bi na un, kē nya uko Yakob. Dul di di bantohi biki pntuk pi banfiyaaruṅ bti bayituṅ. ¹⁹ Pawulu awul baka mboṣ, aṣē ṭup baka bnuura iko bti yi Naṣibaṭi aṭēpnunṅ ṭi a ado du banwoonṅ baanwo bayuday. ²⁰ Wi bantohi batiinkuṅ uko waṅ, badēman Naṣibaṭi aṣē ji na Pawulu : « Ayiṭun iwini, *bayuday baṭum baṭum bafiyaar hēnkuṅ Yetu Ajugun, akuṭ aṭaṣ bti *Bgah bi Moyit bnuura. ²¹ Kē wi bakṭupuṅ baka ṭi iwi wii wi : baji iwi iji kjukan bayuday bti banwoonṅ du ṅtaak ṅmpaṭi aji bawut pṭaṣ Bgah bi Moyit. Baji iji kji na baka, bawut pwalan bapoṭ *katēmp, bawut pṭaṣ bgah bi bayuday. ²² Kē ṅbaa do do hum ba? Bamehaara me kē iwo ṭi.

* 21:8 Ulemp 6.5; 8.5-40. * 21:23 Woli ñaan amehna, iji khonṅ Naṣibaṭi uko ulonṅ, hēnk di di bajaan babeeb ṭfa Naṣibaṭi kēme woli ñaan anjal pñehan Naṣibaṭi uko ulonṅ, iji kdo hanṅ kak.

23 Dolan uko wi n̄ekjakiin: N̄wo ʒi na biint̄ babaak̄er banhoŋuŋ amehna*. 24 Yaan na baka, iya idolan bañow, ilukar baka, baş̄e bahilan bapuunk ikow. H̄enk bañaan̄ bti bameena k̄e iko yi bakt̄upun̄ ʒi iwi bti iinwo manjoonan, baş̄e bawin k̄e iwi kak iji k̄taş̄ *Bgah bi Moyit̄. 25 K̄e banwoon̄ baanwo bayuday aş̄e fiyaar h̄enkuŋ Yetu, n̄piit baka uko wi n̄dinanun̄: Nawutan kade uyemaŋ wi mngur, n̄ntaam n̄ankeŋun̄ k̄e p̄ñaak paantulaa. Nawutan p̄juban pi piint̄.»

26 Unuur ut̄ebant̄en Pawulu k̄e aş̄e ya na biint̄ babaak̄er bukuŋ, ajun bañow na baka. Aş̄e ya du *Katoh Kaweek ki Naş̄ibaŋi. Aŋup unuur wi bakun̄ kayit kaji andoli kado b̄teŋan bi nul, woli bañow baŋeŋi.

Bañaan̄ biki Rom bamob Pawulu du Katoh Kaweek ki Naş̄ibaŋi

27 Wi n̄nuur paaj na ulon̄ n̄i bañow n̄añoŋanun̄ pba, k̄e *bayuday balon̄ biki utaak wi Atiya baş̄e win *Pawulu du *Katoh Kaweek ki Naş̄ibaŋi, aş̄e naakr̄ena na p̄ntuk pi bañaan̄ bti, k̄e bamoba. 28 Wi bamobulun̄ aş̄e huuran aji : « An bañaan̄ biki *Itrayel naŋenkun! N̄iint̄ anjaan̄ aŋup wi n̄ja uwuŋaan ʒi bañaan̄ na dko, ʒi *Bgah bi Moyit̄ na ʒi Katoh ki Naş̄ibaŋi ki, awi. Adoo beeh beeh aŋij balon̄ banwoon̄ baanwo bayuday ʒi katoh ki, aŋopan dko dyimanaan di. » 29 Baŋup han̄ ʒiki bawin Trofim i Efet̄, k̄e agakand̄er na Pawulu ʒi ubeeka, aş̄e ŋal aji Pawulu aneej na a du Katoh ki Naş̄ibaŋi.

30 K̄e phomp paniink ubeeka bti, bañaan̄ k̄e babi p̄ntuk, abi añaan̄ Pawulu, apul pulan ap̄enana bdig aş̄e d̄et̄ il̄eman. 31 K̄e balon̄ baŋal p̄fiŋa. Wal m̄ent̄ k̄e baş̄e yil du naş̄ih i bangoli† biki Rom, aji na a ubeeka wi Yerutalem bti uyewlaa. 32 ʒi dko m̄ent̄, k̄e naş̄ih adu bangoli balon̄ baweek na balon̄ ŋun̄, aş̄e mintar p̄ntuk m̄ent̄. Wi bañaan̄ bawinulun̄ na bangoli, aş̄e ŋaŋan̄ pkoba. 33 K̄e naş̄ih i bangoli aş̄e bi ʒi Pawulu, am̄ebana, aş̄e do k̄e batana na ktal kt̄eb ki mnkorentu aliint̄an. Wi wi aŋaan̄ ahepar aji : « N̄iint̄ i awo ahon̄ ba? Abaa do do we ba? » 34 Balon̄ ʒi p̄ntuk baji bahuuran wi, bukundi kahuuran wi mon̄. Bañaan̄ baŋaat

p̄naat paŋ k̄e naş̄ih i bangoli aanhilan ame uko un̄tepuŋ na manjoonan, aş̄e ʒi baŋija du katoh kaweek kambiguŋ na p̄mboş̄ pk̄em. 35 Bado na p̄payan Pawulu ajaaja jej ahilna abuur p̄ntuk p̄ankş̄ookulun̄. 36 Bañaan̄ bti bataşa aş̄e huuran aji : « N̄fiŋa! »

Pawulu aŋup bañaan̄ aji aanjubani

37 Wi bangoli bak̄nooŋun̄ *Pawulu du p̄şih, k̄e aş̄e hepar naş̄ih i baka, aji : « Dhil kaŋupu uko ulon̄ i? » K̄e ateema aji : « Mbeeh! Ite uŋup *ugrek i? 38 M̄ent̄ iwi keeri iwoon̄ n̄iint̄ i Ejiptu ampataŋin̄ ʒi n̄nuur n̄lon̄ ŋun̄, aŋep̄ du *p̄ndiis̄ na balat iñeen week n̄yaaş̄ iñeen n̄baak̄er (4000). » 39 K̄e Pawulu aş̄e teema aji « N̄ji dwo *nayuday abuk ubeeka wi Tartut̄, du utaak wi Filitiya. Dwo abuk ubeeka ummeeŋaniin̄. Dkooŋu kooŋ, ŋenaan̄ n̄tiini na bañaan̄. » 40 Wi naş̄ih i bangoli adinanun̄, k̄e Pawulu aş̄e naŋ du bko duuŋ atar baka kañen. Wi bañaan̄ bayompun̄ bti, k̄e aş̄e ʒiini na baka na uŋup *uheber̄e aji :

22

1 « An bat̄ent̄ naan na baş̄in naan, natiinkan uko wi n̄ji kaŋupun̄ pa p̄yenan uleef naan. » 2 Wi batiinkun̄ k̄e aŋiini na baka na uŋup *uheber̄e, k̄e baş̄e yomp juk, atiinka. K̄e *Pawulu aş̄e ʒi : 3 « N̄ji, dwo *nayuday, ambuknaaniin̄ ubeeka wi Tartut̄, du utaak wi Filitiya, aş̄e kuş̄naana ʒi ubeeka wi. Gamaliyel ajukanaanun̄ bnuura bgah bi baş̄inun̄, ajinŋan. Dbi wo n̄aan̄ aŋalun̄ maakan uko wi Naş̄ibaŋi ʒi an bti n̄ŋa h̄enk. 4 Dbi ʒi kahajan banjaan̄ baŋaş̄ bgah bi Yetu, te kadoo fiŋ, kamob biint̄ na baat̄ kawat ukalabuş̄ 5 k̄e *naş̄ih i baŋeŋan na biki p̄ntuk pi bantohi bawo bamaar. Ddoo yeenkna yeenkna du baka, uworda umpiitun̄ pa bayuday biki Damat̄, kaya da kamob banfiyaarun̄ Yetu, kaŋij ʒi *uruha ʒi Yerutalem ʒi, pa bakob baka. »

Pawulu akakal̄eş̄ jibi akakun̄ ʒi bgah bi Yetu

6 « Unuur ulon̄, kaya m̄ndiin̄ unuur, wi n̄ji kayaan̄ adoo n̄og Damat̄, ʒi dko m̄ent̄, k̄e bjeehi blon̄ bweek banwoonun̄ baŋi baş̄e bi agur̄en, ajeehanaan. 7 K̄e n̄jot ʒi

† 21:31 Naş̄ih m̄ent̄ aŋih bangoli iñeen week n̄yaaş̄ iñeen (1000).

mboş aşë tiink pdiim plonj kē pakji na nji : “*Fawul! Fawul! we ukaanj kē ikhajanaan ba?”⁸ Kē nşë teem aji : “Iwi in ula ba, Ajugun?” Kē pdiim pateem aji : “Dwo Yetu i *Nataret, i ikhajananj.”⁹ Bañaan biki ŋkyaanŋun bawin bjeehi bnuura, aşë wo baantiink pdiim panktiiniin na nji.¹⁰ Kē nşë hepara aji : “Ajugun, kē we wi nşaan awo i kado ba?” Ajugun kē aji : “Naŋiin in-eej Damat, baya kaŋupu da uko wi Naşibaŋi ajakunj ido.”¹¹ Batēntŋ naan bamēbanaan mēban ŋi kaŋen, aneejanaan Damat, ŋiki bjeehi bweek batokēn kēş. »

¹² « Niinŋ alonj anwoonj Ananiyat kē aşë wo da. Awo ŋaan anjaan aŋaş Naşibaŋi na bgah bnuura, i *bayuday bti banfētunj da bamaganunj. ¹³ Ananiyat abi pwinēn, aşë ji : “Fawul ayiŋ naan kakan ido kawin.” ŋi dko mēntŋ, kē nkak awin, abot awina. ¹⁴ Kē Ananiyat aşë ji na nji : “Naşibaŋi i başinun, adobi datu dat pa ime kanuma ki nul, iwin ŋaan Nataool, ibot itiink uŋup umpēnnunj ŋi mntumul. ¹⁵ Iwi ikwoonj namaar i nul ŋi kadun ki bañaan bti ŋi uko wi iwinunj abot atiink. ¹⁶ Ibaa yoonk we hēnkunj ba? Naŋiin iyeenk *batitmu, ipekadu yi nu ipēnna woli itimana.”

Naşibaŋi ayil Pawulu du banwoonj baanwo bayuday

¹⁷ « Wi nkakunj Yerutalem, awo du *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi aŋehana, kē Naşibaŋi aşë haabēşaan kēş ¹⁸ kē nwin Ajugun, kē akji na nji : “Taraan! Pēnan ŋi Yerutalem hēnkunj, ŋiki baankdi ptiink uko wi imaaranj abot awin untaanunj na nji.” ¹⁹ Kē nşë teema aji : “Ajugun, bañaan biki bame bnuura kē dji kaŋaay na *itoh iŋehanaani, kawat bañaan banfiyaaranj Yetu ukalabuş, kabot kado bakob baka. ²⁰ Kē wi pŋaak pi Tefan ankeŋariin patuliin kē nji mmaar da adinan wa abot ayen imişa yi banfiŋulunj.” ²¹ Wi wi Ajugun aŋaan ajakēn : “Yaani, dyilu dko dlow, du banwoonj baanwo bayuday.” »

Pawulu na naşih i bangoli

²² Wi *bayuday batiinkunj *Pawulu kē adoo ŋup uko wanj, kē başë huuran maakan

* **22:23** ŋi bayuday pŋel bayeti kēme kamişa bko duuŋ pajaan payuuj kē unwoonj kēme uko ulonj wi ŋaan adolonj uŋep uŋup. * **23:3** Pawulu ahoŋ ajaka « iwi uniw ufaatŋaan wunj » uwo wo ji aŋal kadiimanaan bañaan kē Ananiyat aji daar kala pwo nanuura ŋi bdig aşë wuŋ du kaŋēb meetŋ, awo kataaki.

aji : « Nabiin ŋfiŋ ŋaan i, aanwo i kawo ŋi dko. » ²³ Wi bakhuuranunj, afēl iyeti yi baka bko duuŋ* abot akuyēş pdēpalēn, ²⁴ kē naşih i bangoli aşë do kē baŋooŋa du katoh kaweek kambigunj na pmboş pkēm. Aji bakoba na itintēl, aŋupna uko unkayi kē bañaan bakhuura hēnk. ²⁵ Wi bapiinŋananj Pawulu kakob, kē aşë ji na naweek i bangoli iŋeen-week annaŋunj da : « Naşal aji pmob ŋaan anliŋunj na baromeŋ kakob na itintēl bē aandobi dolan uruha uwo ŋi bgah i? » ²⁶ Wi naweek i bangoli atiinkunj uko wanj aşë ya du naşih i bangoli, akakalēşa wa. Aşë jaka aji : « Iwin uko wi inalanj lah pdo? ŋiinŋ i aliŋ na baromeŋ. » ²⁷ Kē naşih i bangoli aşë ya du Pawulu, ahepara aji : « ŋupan, iwi iliŋ na baromeŋ i? » Kē ateema aji : « Hēnk da na manjoonan. » Naşih i bangoli kē aşë jaka : ²⁸ « Nji, dluk luk itaka itum, abaa hil aliŋ na baromeŋ. » Kē Pawulu ateema aji : « Kē nji, nşë buka buka aliŋ na baromeŋ. » ²⁹ Banwoonj biki pkoba pa aŋiini balowa ŋi dko mēntŋ, kē naşih i bangoli aşë lēnk wi ameeŋ kē Pawulu i atanunj hēnk, aliŋ na baromeŋ.

Baŋij Pawulu du uruha uweek

³⁰ Wi nfa mambanunj, kē naşih i bangoli aşë do kē bafēnēş *Pawulu aşë du *baŋeŋan baweek na pntuk pi bawayēş bŋup *bayuday, ŋiki aŋal kame na manjoonan uko wi bañaan baktaparulunj. Wi wi aŋaan adola kē abi anaŋ ŋi kadun ki baka.

23

¹ Wi wi *Pawulu aŋaan ajaban bawayēş bŋup *bayuday kēş aşë ji : « An bayiŋ naan, uhaaş uwo ujinŋ na nji ŋi mnwo mi naan ŋi kadun ki Naşibaŋi te nŋa di. » ² Kē *naşih i baŋeŋan anwoonj katim ki Ananiyat aşë ji na bannaŋunj ŋi kadunul bakoba ŋi mntum. ³ Kē Pawulu aşë ji na a : « Iwi nataaki i*, Naşibaŋi alunj kakobu na manjoonan. Iŋo ŋunj aji iwayēş jibi Bgah bajakunj, abaa kak aji na baka bakobēn. »

⁴ Biinŋ bannaŋunj aŋog Pawulu kē başë jaka : « Ikar kar naşih i baŋeŋan Naşibaŋi!

» ⁵ Kë Pawulu aşë teem aji : « Babuk biint mëmme aji awoon naşih i baţenjan. Baţup   Ulibra wi Naşiba i aji : “*N aan aanwo ka iiniyaan uko wi naşih i utaak wi nul bu aan.*” »

⁶ Wi Pawulu awinun k  balon  i pntuk pi baway ş baweek bawo *ba aduk, k  balon bawo *bafaritay, k  aş  huuh aji : « An bayi  naan! Dwo nafaritay, abuk bafaritay. Ba ij n *uruha  i,  iki dha  aji banke un balun kana a  i pke . » ⁷ Wi ajakan jak han, k  bafaritay na ba aduk baş  jun p om, abot apa ş r. ⁸ (Ba aduk başal aji banke un baanklun kana a  i pke , k  nwanjut na n on n aanwoo, k  bafaritay başal aji iko m n  iwoo.) ⁹ P aat k  pabi d ma d m, k  *bajukan Bgah bafaritay balon bana a a oman aji : « N nka nin uko utapar n int i. Om unon k me *uwanjut udoo  ini na a. »

¹⁰ P om pad m pd m pa , k  naşih i bangoli adoo  i babi baki kitan Pawulu, aş  ji na bangoli bawala baya bap nana  i ptoof pi baka, ba ija katoh kaweeek kanyenani .

¹¹ Utejan m n , k  Ajugun aş  na   i kadun ki Pawulu aji na a : « M baan iliint! I iniyaan katim ki naan  i Yerutalem  i aş  wo kak i kado han du Rom. »

Bayuday banal p n Pawulu

¹² Wi unuur ujintun, k  *bayuday balon baş  tiinkar. Bahon amehna aji baankde baankdaan b  baanfin *Pawulu.

¹³ Bantiinkaru  han bapel i een n baak r.

¹⁴ Wi wi başaan aya du *ba enjan baweek na bantohi aji na baka : « N hon amehna aji n nkde nin ukoolan te wi nkfinan Pawulu.

¹⁵ H nku  an  i katim ki pntuk pi baway ş b up baweek, nayilan du naşih i bangoli naji na a a ijan Pawulu, nadaar naji nanal kame bnuura uko wi adolun. K  un, n dobi bomand r bomand r pa p n a ji abi ado kaban  i. »

¹⁶ Wi na a a alon ayimi Pawulu atiinkun uko wan, aş  ya du katoh kaweeek kambigun na p boşpk m, aneej da a upa. ¹⁷ Wi wi Pawulu a aan adu naweeek alon i bangoli i een-week, aji na a : « N o an na a a i du naşih i bangoli, aka uko ulon wi p upa. » ¹⁸ K  naweeek i bangoli a oo  na a a du naşih i baka, aş  ji na a : « Pawulu nakal-abu  adu  n akoo  n aji n jiu na a a i, aka

uko ulon wi p upu. » ¹⁹ K  naşih i bangoli aş  m bana  i ka en ap n na a k  bagaagi aş  jaka : « We wi inalu  p up n? » ²⁰ K  na a a aş  jaka : « Bayuday batiinkar aji babi pheparu i ij Pawulu faan du pntuk pi baway ş b up baweek, baji banal kadaar kaji banal kame uko wi adolun. ²¹ Kdinan baka uko wan,  iki ba aan bampelun i een n baak r bamena dko dlon, ayoonka. Bahon amehna aji baankde nin kadaan b  baanfin Pawulu. Babomand r h nku  aba, ayoonk yoonk idinan. » ²² K  naşih i bangoli aş  jaka awut ka up nin alon kaji a upa uko m n , aş  wutan na a a k  aya.

Ba oo  Pawulu du ubeeka wi Kaytaraya

²³ Wi wi naşih i bangoli a aan adu baweek bat b biki bangoli i een-week aji na baka : « Nabomand ran na bangoli i een-week nyaaş n  b (200), na bajug n mp l nt i een paaj na ulon (70), na bangoli i een-week nyaaş n  b (200) biki ijan, naya Kaytaraya n a di woli n woori ka een kalon ni utaakal n akobi. » ²⁴ Nabomaan n mp l nt na oo na *Pawulu, ahilna aban najeb du Felit nantu a. ²⁵ H nk k  naşih i bangoli aş  piit Felit aji :

²⁶ « Iwi Felit nantu a naweeek, nji, Klodiyut Litiyat dpiitun awulu m boş. ²⁷ *Bayuday bamob n int i anjal p n a, k  n   bi na bangoli naan abuurana,  iki ba up n aji alin na barome . ²⁸ Wi n alu  pme uko wi ajubanun aş  n oo a pntuk pi baway ş b up baweek pi baka. ²⁹ Wi wi n saan ayikr n k  uko wi baktaparulun utaan na bgah bi baka, b  baanka ka nin uko ulon utapara unk şun bafin a k me batuha. ³⁰ Wi mmeen k  balon batiinkar p n a, k  n   yil  i dko m n  aji ba iju a. Dkak ado bantaparulun b up babi  i iwi ba up uko wi adolun baka. »

³¹ Na utejan, bangoli bado uko wi naşih i baka ajaku , ajej Pawulu, aya na a te ubeeka wi Antipatrit. ³² Wi unuur ujintun k  bangoli buku  baş  kak du katoh kaweeek, awut bajug n mp l nt k  baya na Pawulu. ³³ Wi babanun Kaytaraya aş  wul Felit nantu a uko wi Klodiyut apiitun, aş  dukara Pawulu. ³⁴ Wi nantu a aleyi-irun uko umpiitun aş  hepar Pawulu utaak wi awoonun. Wi ameen k  awo i utaak wi

Filitiya†, ³⁵ ašë ji na a : « Dluḡ katiinku woli bantapariin bṡup babani. » Kë ašë do kë bahank Pawulu du katoh ki pših ki *Herod abiiḡ aniw, ayeḡa.

24

Bayuday bakeešaar Pawulu du Felit

¹ Wi ḡnuur kañeen ḡaṡepuḡ, kë Ananiyat *naših i baṡeḡan ašë ya na baloḡ ṡi bantohi na naṡupar bañaaḡ, i katim ki Tertuloṡ du Kayṡaraya. Babi ṡi kadun ki Felit nantuḡa, akeešaar *Pawulu. ²⁻³ Wi baduḡ Pawulu, kë Tertuloṡ ašë jun pṡapara iko aji : « Iwi Felit nantuḡa naweek, ḡjon ḡṡo ṡi awo bnuura ṡi pših pi nu, kë mntit mi nu mankak aṡij iko inuura ihalu ṡi utaak. Kë ḡji ḡlilandëru maakan, kabot kataaḡaru, ḡnuur bṡi na dko bṡi. ⁴ Nḡnkṡo kanooranu na bṡup bṡum, ašë ḡal itiinkun bṡiišu. ⁵ Nḡiintṡ i awo ñaaḡ anwuṡuḡ maakan, anwoonṡ ṡi pyewlën *bayuday ṡi dko bṡi, abot awo i pntuk pi banatareḡ. ⁶ Adoo do do na pṡopan *Katoh Kaweek ki Našibaṡi, ukaaḡ kë ḡmoba. [Nḡal pwayëša bṡup jibi bgah bi nun bajakuḡ ⁷ kë Litiyat naših i bangoli ašë bi na kmëni atehun a ṡi iñen, ⁸ ado bantaparunṡ Pawulu bṡup babi ṡi iwi.] Woli ihepara bnuura, atiinka, këme bṡidi'u iko yi ḡktaparuluḡ. » ⁹ Kë bayuday baṡok na a, ṡi uko wi ataparuluḡ aji ujoonani.

Pawulu aṡup ṡi kadun ki Felit nantuḡa

¹⁰ Wi Felit nantuḡa adekuḡ *Pawulu kañen aji atem, kë ašë yeenk bṡup aji : « Dme kë ido ḡšubal ḡṡum, aji kwayëš ṡi utaak wi, ukaaḡ kë nḡilan maakan kabi kaṡupu kayeḡan uleef naan. ¹¹ Ihinan kahepar bnuura baṡupu kë uundo pel ḡnuur iñeen na ḡṡëb wi nyanṡ Yerutalem pṡëman Našibaṡi. ¹² Bambiinṡ akeešaarën baantënkën kë ḡji kaḡom na nin ñaaḡ aloḡ du *Katoh Kaweek ki Našibaṡi këme anaṡan pntuk pi bañaaḡ ṡi itoh iñehanaani, këme ṡi ubeeka. ¹³ Baankak ahinan kadiiman kë uko wi baktaparaanunṡ hënkunṡ uwo manjoonan. ¹⁴ Kë nšë dinan ṡi kadunu aji dji kadëman Našibaṡi i bašinun, wi ḡjaaḡ kaṡaš Bgah bi bukal bajakuḡ aji bawo bwuṡaan. Dfiyaar iko bṡi intaaḡunṡ na Bgah,

na yi *baṡupar Našibaṡi bapiitunṡ, ¹⁵ abot ahaṡ pnaṡa ṡi pkeṡ pi baṡool na bado buṡaan ji bañaaḡ biki bantaparaanunṡ bṡup. ¹⁶ Ukaaḡ kë ḡji kadoonaan ḡnuur bṡi pwo na uhaaš ujintṡ ṡi kadun ki Našibaṡi, na ki bañaaḡ. »

¹⁷ « Kë wal wi ndoluḡ ḡšubal du bṡig, ašë kak ṡi Yerutalem aṡij itaka pṡënkna bañaaḡ bajuuk biki pntaali pi naan, kabot kado iṡeḡan yi Našibaṡi. ¹⁸ Wi wi bašaḡaḡ aṡënkën du Katoh ki Našibaṡi kë ḡji kabaañëš bṡeḡan bjintan uhaaš. Mënwo na nin pntuk ploḡ abot awo mënṡij nin pḡaaṡ. ¹⁹ Kë *bayuday baloḡ biki Atiya bawoonṡ lah kabi kanaṡ ṡi kaṡup uko wi bakaḡ na ḡji, ²⁰ këme banwoonṡ ṡi baṡup uko wi bawinuḡ uwuṡaan ṡi ḡji wi nnaṡunṡ ṡi kadun ki baka du pntuk pi bawayëš bṡup baweek pi bayuday. ²¹ Këme uwohaḡ kak uko wi nhuuranunṡ ṡi kadun ki baka aji : “Uṡup wi pnaṡa ṡi pkeṡ, ukaaḡ kë mbi ḡṡa bawayëšaḡ ṡi kadunan?” »

²² Kë Felit nantuḡa, ammeenṡ bnuura uko wi bgah bi Ajugun, ašë lutan pwayëš te unuur uloḡ, aji na baka : « Dluḡ kawayëš uko wi nan woli Litiyat naših i bangoli abii. »

²³ Wal mënṡ kë ašë ji na naweek i bangoli iñeen-week aloḡ, ahank Pawulu du ukalabuš, bawut kado kanoorana babot bawut bayiṡul bado kaṡënka.

Pawulu aṡiini na nantuḡa na aharul

²⁴ Wi ḡnuur ḡloḡ ḡaṡepuḡ, kë Felit ašë bi na aharul anwoonṡ *nayuday i katim ki Drutiliya. Felit ado kë badu *Pawulu, ašë tiinka kë akṡiiniyaan pfiyaar Yetu Krittu. ²⁵ Kë jibi Pawulu akṡupuḡ adoo jun pban ṡi iko yi pwo ñaaḡ naṡool, yi pṡijan uleef, na yi unuur wi Našibaṡi akluḡ kawayëš bañaaḡ, kë Felit ašë yewla, aji na a : « ṡaṡaaḡ ba hënk ḡṡa, ihinan kaya, woli dbi jeeh kayil pdu'u. » ²⁶ Ahaṡ wal mënṡ aji Pawulu awula itaka, ukaaḡ kë aji du'ara du, kaṡiini na a.

²⁷ Wi ḡšubal ḡṡëb ḡaṡepuḡ, kë Portiyut Fettut ašë yeenkëš Felit ṡi pntuḡa, anwuṡuḡ Pawulu du ukalabuš, pṡolna bayuday balilan.

25

Baṡij Pawulu uruha ṡi kadun ki Fettut nantuḡa

† 23:34 Felit awoonṡ i pwayëš Pawulu ṡiki Pawulu awoona Filitiya danwoonṡ ṡi pših pi nul.

1 Wi Fettut abanun̄ ti utaak ado n̄nuur n̄wajan̄, ašë p̄enna Kaytaraya, aya Yerutalem. 2 *Baŋenan̄ baweek na bantohi baweek *bayuday k̄e bašë bi anaŋ ti kadunul, akešaar *Pawulu. 3 K̄e bašë n̄ehan Fettut aŋenk̄ t̄enk̄ baka, ado Pawulu aya Yerutalem, ŋiki babop ayoonka ti bgah, kahilna kaba na a. 4 K̄e Fettut ašë teem baka aji : « Pawulu awo ukalabuš du Kaytaraya, k̄e n̄ji ti uleef naan, nkak awo i kaya da ti n̄nuur n̄ji. 5 Nadolan baweek biki nan, balun̄ babi na n̄ji, woli n̄iint̄ an̄ m̄en̄tan̄ ado buŋaan̄ blon̄ baya keešaara. »

6 Fettut ado du Yerutalem n̄nuur bakren̄ kaya iŋeen̄ tañ na baka, ašë ya Kaytaraya. Wi unuur ujint̄un̄, k̄e ašë ŋo du uruha, ado k̄e baŋij Pawulu ti kadunul. 7 Wal wi Pawulu abiin̄, k̄e bayuday banwoonun̄ Yerutalem, bašë bi anaŋ afooya, atapara iko itum iwuŋaan̄ maakan, yi bawoon̄ baanhinan̄ adiiman̄ k̄e ijoonani. 8 K̄e Pawulu ašë yeŋan̄ uleeful aji : « M̄endo do nin ukoolan̄ unwuŋun̄ ti bgah bi bayuday, k̄eme ti *Katoh Kaweek ki Naŋibaŋi, k̄eme aŋup̄ buŋaan̄ ti *Fetar naŋih̄ najeenkal i Rom. » 9 K̄e Fettut, anšaan̄ aŋal bayuday baliland̄era, k̄e ašë hepara aji : « Iin̄gal kabi Yerutalem, nya nwayešu ti uko wi batapariin̄ i? » 10 K̄e Pawulu ašë teema aji : « Dwo ti uruha wi Fetar ti, awo i kawayešaana ti. M̄endo bayuday nin ukoolan̄, k̄e iwo name iwi ti uleefu. 11 B̄e woli djuban na manjoonan̄, woli ddo uko ulon̄ uwuŋaan̄ unk̄ešun̄ nkeŋ, m̄enk̄pok pa. Ašë wo kakša woli iko yi bataparaanun̄ iinjoonani, nin alon̄ aanka na pwul̄en̄ du bayuday. Dnuma Fetar awayešaana! » 12 Wi Fettut awinarun̄ na balemparul̄ bañnogulun̄, ašë teema aji : « Inuma pwayeš pi Fetar, ikeer aya du kadun ki Fetar. »

Fettut aŋiini na Agripa naŋih̄

13 Wi n̄nuur n̄lon̄ n̄aŋepun̄, k̄e Agripa naŋih̄ na Berenit̄ aŋa'ul̄ n̄aaŋ bašë bi ti Kaytaraya, pwul̄ Fettut mboš. 14 Jibi bawoon̄ biki pdo da n̄nuur n̄lon̄, k̄e Fettut ašë ŋiini na Agripa naŋih̄ ti uko wi *Pawulu aji na a : « N̄iint̄ alon̄ awo ti, i Felit̄ awutun̄ du ukalabuš. 15 Wi nwoon̄ du Yerutalem, k̄e *baŋenan̄ baweek na bantohi biki *bayuday bašë bi

atapar n̄iint̄ i bŋup̄ ašë n̄ehanaan̄, aji n̄ji aduknaanaa. 16 K̄e n̄šë teem baka aji baromen̄ baanŋaal̄ pmob̄ n̄aan̄ katuh̄ b̄e aannaŋ ti kadun ki bantaparulun̄ bŋup̄ ayeŋan̄ uleeful. 17 Wi wi bašaan̄ abi na n̄ji ti, k̄e m̄endo ŋo ajon, ašë ŋo du uruha wi unuur ujint̄un̄, ašë do k̄e baŋij n̄iint̄ m̄en̄t̄. 18 K̄e wi baŋijun̄ bankeešaarulun̄ ti kadunul, baanŋup̄ ŋup̄ nin uko ulon̄ ti iko iwuŋaan̄ yi n̄ji n̄ŋalun̄ aji ul adoo. 19 Pn̄om pi bakaan̄ na a pawoona tañ ti bgah banwoon̄ bi baka, na ti n̄aan̄ alon̄ ankeŋun̄ i bajaan̄ bado Yetu, i Pawulu akjakun̄ awo najeb. 20 K̄e n̄šë yewla, m̄emme hum di n̄ji kawayešun̄ iko yan̄, ašë hepara me aŋal kaya Yerutalem baya bawayešaana ti iko m̄en̄t̄. 21 K̄e wi Pawulu ašaan̄ hepar aji aŋal pwayeš pi *Fetar naŋih̄ najeenkal, k̄e ndo k̄e bad̄eta, te wal wi n̄ji kalun̄ kado bañooŋa du Fetar. » 22 K̄e Agripa ašë teem Fettut aji : « N̄ji kak d̄jal̄ katiink̄ n̄iint̄ m̄en̄tan̄. » K̄e aji na a : « Ilun̄ katiinka faan. »

Baŋij Pawulu ti kadun ki Agripa na Berenit̄

23 Wi nfa mambanun̄, k̄e Agripa na Berenit̄, bašë bi na pk̄epaŋer̄ pweek, aneej du dko di uruha, k̄e baŋih̄ bangoli na bantohi baweek biki ubeeka k̄e bafooy baka. Wi wi Fettut adolon̄ wal m̄en̄t̄ k̄e baŋij *Pawulu. 24 Ašë ŋiini na bañaan̄ aji : « Iwi Agripa naŋih̄ na an̄ b̄ti nanwoon̄ ti na un, nawin̄ n̄iint̄ i. Ul akaan̄ k̄e *bayuday b̄ti babi du n̄ji, du Yerutalem na ti, an̄oman maakan ašë huur aji, aantaan̄ na pwo najeb. 25 K̄e n̄ji k̄e n̄šë win n̄ji ti uleef naan, k̄e aando nin uko ulon̄ unk̄ešun̄ akeŋ. Wi ašaan̄ añehan̄ aji aŋal pya du naŋih̄ najeenkal aya awayeša, k̄e n̄šë ji ddola aya du a. 26 Ašë wo m̄enka nin uko ulon̄ unk̄ešun̄ p̄piit̄ naŋih̄ najeenkal ti n̄iint̄ i. Ukaan̄ k̄e n̄ŋija ti kadun ki nan na ki iwi Agripa naŋih̄ ti uleefu. H̄enk, woli nahepara, kašë ka uko upiit̄ naŋih̄ najeenkal. 27 N̄aan̄ aanhılanun̄ kabubara kañooŋ nakalabuš du naŋih̄ najeenkal b̄e iinŋup̄ uko wi adolon̄. »

26

Pawulu aŋiini ti kadun ki Agripa naŋih̄

1 H̄enk, k̄e Agripa ašë ji na *Pawulu : « Ihinan̄ kaŋup̄, kayeŋan̄ uleefu. » Pawulu adeen̄ kañen, ašë yeŋan̄ uleeful aji : 2 «

Iwi Agripa naşih, dlilan nta, wi nnaţun  ti kadunu, kateem  ti iko yi bayit naan *bayuday bataparaanun bti. ³ Dkak alilan maakan,  iki ime udolade wi baka bnuura akak ame bnuura iko yi bajaan banomna. Ukaan k e nji kakoo tu koo t itiink en bnuura.

⁴ « Bayuday bti bame jibi n oori  ti kpo . Bame kak bti jibi  ti kateeku n oori du utaak wi naan, na du Yerutalem. ⁵ Bame'en undi-imaan, ahilan ka up woli banali k e dji ka aş bgah bi pntuk pi *bafaritay bantamnu   ti bgah bi nun. ⁶ K e h enku , uko unkaan k e bakway aan  ti, uwoon k e: Dha  uko wi Na iba i abiin ahon ba inun. ⁷ K e k şini i een na kt b ki pntaali pi nun, kahon m en an ki ki kaha un pyeenk, wi kad emanun Na iba i na n aa  nji baka nfa na utaakal. Iwi Agripa na ih, mnha  ma  mankahan k e bayuday ba ij en uruha. ⁸ We ukaan k e an bayuday na al aji n enhinan kafiyaar k e Na iba i aji na an ba aa   ti pke  ba? » ⁹ « K e nji  ti uleef naan h enk, k e ndun a al aji dwo kado uko wi nhinanun bti katokna katim ki Yetu i *Nataret. ¹⁰ K e h enk di di ndolan du Yerutalem, amob banfiyaarun Yetu batum awat ukalabu . *Ba enan baweek badinanaan pdo han, aji won i ba u baka pke  dji kawo  ti bandinanun. ¹¹ Dji ka aa  na itoh i ehanaani bti, kahajan banfiyaarun Yetu, kawuuk baka pkar katim ki nul. Ddeeba er baka maakan, adoo ji kaya n beeka n mpa i prab baka kahajan.

Pawulu akak akakal ş jibi a epun adoo fiyaar Yetu

¹² « K e h enk di ntoolun unuur ulon pya ubeeka wi Damat, pdo ulemp m en  awo na uworda wi *ba enan baweek. ¹³ Kaya pban mndiin unuur, djaku iwi, na ih, k e n ş wo  ti bgah, a ş win bjeehi blon banwoonun ba i a ş jeehan apel unuur, k e babi agur en nji na bankyaanun na nji. ¹⁴ H enk, k e n p en bti ajot  ti mbo . K e n ş tiink pdiim plon k e pak iini na nji na u up *uheb er  aji : “*Fawul, Fawul, we ukaan k e ikhajanaan ba? Ibaa noor we atootar ji upatar wi ajug wa akwuukun na pfeeru pjul.” ¹⁵ K e n ş hepar aji : “Iwi in ula ba, Ajugun?” K e Ajugun a ş teem aji : “Nji Yetu a, ikhajanun. ¹⁶ Na iin iwo bna , dp en awinana  ti kadunu, kakakanaanu nalempar naan. Iwo ka up

bandukiin uko wi iwinun nta  ti nji, na wi nji kalun kadiimanu. ¹⁷ Dlu  kayen ,  ti *bayuday na banwoon baanwo bayuday biki nji kayiliin iya. ¹⁸ Iwoyi kahaab ş baka k ş, kap enan baka  ti bd em, ka ij mon bjeehi, kap enan baka  ti mnhina mi uweek wi n ntaayi, ka ij du Na iba i. H enk bahilna woli bafiyaar en, bap enan baka ipekadu bahil kawo  ti biki Na iba i adatun aji bawo pntaali pi nul.”

Pawulu a up jibi alemparun Yetu

¹⁹ « Ukaan, Agripa na ih, k e n aş uko wi Na iba i a upnun wi ahaab şaanun k ş. ²⁰ Djunna Damat na Yerutalem, abaa şaan n f t nji *Yuda bti na nji banwoon baanwo bayuday. A up baka aji bawut pjuban bakak du Na iba i, bado kado iko inkyuun k e bawut pjuban. ²¹ Uko wan ukaan k e *bayuday bamob en wi nwoon du *Katoh Kaweek ki Na iba i an al p in en. ²² K e Na iba i a ş wo na nji te unuur wi nta wi, k e ndoo na   ti kadun ki ba aa  bti, bampoti na baweek a up uko wi mmaarun. Uko wi nji ka upun uunwo wo ulon umpa i na wi *ba upar Na iba i na *Moyit bajakun  fa aji ubi kadolana, ²³ *Krittu alun kahaj ka ş kawo nateek ankna iin  ti pke  ka up bayuday na banwoon baanwo bayuday, bjeehi bi mbuur. »

Pawulu ado na pkakan Agripa na ih  ti bgah bi Yetu

²⁴ Wi *Pawulu akyenanun uleeful han, k e Fettut a ş huuh aji : « Iwi iyilaa! Pjuk pweek pi ijukun pajun pfooyanu bkow! » ²⁵ K e Pawulu a ş teema aji : « Iwi Naweek maakan, m enyilaa, uko wi nji ka upun ujoonnan aku  a ep  ti bgah. ²⁶ Agripa na ih, d oom ka up na a na mnt n  iki dme k e aampaam iko m en  bti, iindolana du b not, dme k e ame ya bti aba. ²⁷ Iwi Agripa na ih, ifiyaar uko wi *ba upar Na iba i bajakun i? Dme k e ifiyaar wa. » ²⁸ K e Agripa a ş teem Pawulu aji : « In al kakakanaan naritton ubaa ka o'un  i! » ²⁹ K e Pawulu akak ateem aji : « M emme me utar k eme ujon, uko wi nji ka ehanun Na iba i uwoon iwi na banktiinkun bti nta di, nakak nawo ji nji, a ş wo m en al natana mnkorentu ji nji. »

³⁰ Hënk kë naşih, na nantuşa i utaak, na Berenit, na bañaan bti banwoon na baka başë naşa. ³¹ Wi bapënuş aşë šiini bukal bukal aji : « Ńiint i aando do uko ulon unkëşuş akeş këme aya ukalabuş. » ³² Kë Agripa aşë ji na Fettut: « Nhinan lah kawutana, kë aşaan ahepar pwayëşaana du naşih najeenkal. »

27

Batool pñooş Pawulu du Rom

¹ Wi ukakuş wi pjej ulantu kaya Itali, kë başë wul *Pawulu na bakalabuş balon Yuliyut, anwoon naweek i bangoli iñeenweek baromen du pntuk pi bangoli pi bajaan bado Pntuk pi Naşih najeenkal. ² Kë njej ulantu du pkëş pi Adramitiyum unwoon wi pya Atiya, atool pya. Arittarkut i Tetalonika du Matedoniya kë abi na un. ³ Wi unuur ujintuş kë nşë ban Fidon. Yuliyut awo na Pawulu bnuura, awuta kë aji ya kawin banohul, başena iko yi anumiin. ⁴ Nwoona du Fidon, kë jibi uyook ukkobuş adek na un, kë nfooy na umban wi unjiw wi Kiprut wi uwoon uunkkob. ⁵ Kë wi wi nmuuruş bdëk bañnoguş ntaak ni Filitiya, na Pamfili aban Mire du utaak wi Likiya. ⁶ Wi nbanuş da, kë naweek i bangoli aşë win ulantu ulon unwoonuş Alektandriya, atool pya Itali, aşë dolun kë njej wa.

⁷ Ndo nnuur nşum aya ya btişu, şiki uyook uwo, nşaj maakan abaa ban kañog ubeeka wi Kënidut. Uyook uneenanun pya na btool, kë nduk ubeeka wi Falmome şi kañen kadeenu, afooy unjiw wi Kret. ⁸ Ntaş taş ukab, ahaj maakan abaa ban dko di bajaan bado Ikëş Inuura, dañnoguş ubeeka wi Lataya.

⁹ Nşo du Lataya ajon, kë pya kadun pado kak anooran, şiki unuur wi pyiman wi *bayuday* udobi şep, kë pya na bdëk wal mënş pahil kapënan unguun. Hënk, kë Pawulu aşë şup uko wi aşaluş aji na baka : ¹⁰ « Babuk biint, dwiın kë bgah bi nun bi baya kawuş, ulantu utoka dko dweek na iko yi ujijuş bti, bañaan badoo hilan kakeş da. » ¹¹ Kë naweek i bangoli aşë mëban şi wi naweek i başon ulantu na ajug wa bajakuş,

apok ptiink Pawulu. ¹² Pkëş paannuura pşëpanaan nnuur ni ujont na ukëk uweek, kë başum şi baka başal nşeeş şi bdëk, ndoonaan pban pkëş pi Fonika woli nşinani. Pkëş pi Fonika pawo du unjiw wi Kret, pataş na kayoba ajej şi btammaşu na btamşanka, kë bahilan kaşëpan da nnuur ni ujont na ukëk.

Ukëk unaşa du ptoof pi bdëk bweek

¹³ Uyook umpoşi unaşnaana btammaşu ajun pyook, kë bañaan başal aji bahinan kado uko wi başaluş, afënëş ulantu, atool akab kab na kaban ki unjiw wi Kret. ¹⁴ Uundo jon, kë ukëk uweek unwoon katim ki btamşanka umayar unuur uşë naşnaana unjiw akëk. ¹⁵ Ukëk wuş ubi akob şi ulantu, kë nşenkak ahilan wa pşijan, aşë wut kë uyook ukya na un. ¹⁶ Wi nşëpnuş btammaşu bi unjiw umpoşi unwoon katim ki Kawuda, aşë şu kamenkla uyook btişu. Ndoonaan te adoo kakan bşeeş bmpoşi bburni bantanuş şi kafëş ki ulantu. ¹⁷ Hënk, kë balemp biki ulantu bajej ital atanren wa uwutna katoka. Başi wal mënş uyook ufël baka şi pyiw pwuşan pi bdëk bweek du Libiya. Wi wi başaan anuj iloona, aşë wut uyook kë ukya na baka. ¹⁸ Unuur utëbantën, kë ukëk ukkëka këk maakan, kë bajej iko injijuş afël du bdëk. ¹⁹ Unuur uwajantën, bajej iloona na iko yi ulantu afël du bdëk na iñen yi baka. ²⁰ Ndo nnuur nşum, nşenwin bnuur këme nşah, kë uyook ukkoba kob maakan, kë nşbi ji ji wi nun ubaa.

²¹ Ndo nnuur, nşende de nin ukoolan, kë *Pawulu aşë naşa, aji na bañaan: « Babuk biint, nawo i lah katiink uko wi njakanan, kawut kapën du Kret, nanşaan kabuur ptoka toka pi. ²² Kë nşë kooşan kooş hënkuş, namëbaan naliint! Nin alon şi an aankkeş, ulantu şań uktokiin. ²³ Takal na utejan, *uwanjuş wi Naşibaşi anka'ënuş, i nşaan kadëman ubi şi nji, ²⁴ ajakën : “Pawulu, klënk! Iwo i kawayëşa şi kadun ki naşih najeenkal, kë Naşibaşi şi bnuura bi nul, akdo bañaan bti bankyaanşuş na iwi babuur.” ²⁵ Babuk biint, natëşşënën, şiki dhaş şi Naşibaşi ame kë uwo jibi ajakaaruş. ²⁶ Kë uyook uşë ya kafëluş du unjiw ulon. »

* **27:9** Ulibra wi Bgah 16.29 upiit aji : Şi pli ppajantën na plon, şi unuur uñeenantën, nayiman, naankdo nin ulemp ulon, an babuk utaak na bayaant bti.

²⁷ Ndobi wo wo ti utejan unṭenknun iṣeen na ṅbaakēr ti meel, kē ukēk uhuma kaya na un ti bdēk bi katim ki Adiriyatik. Kaban mnjel, kē balemp biki ulantu baṣe ṅuur aji ṅṅog pkay. ²⁸ Wi wi batanun pko plon na ptal awalan katenna kadiilade, awin kē kawo ṅmetēr iṣeen ṅwajanṭ na paaj na ulon, akak aban ṭun aten, awin kē kawo ṅmetēr iṣeen ṅtēb na bakreṅ. ²⁹ Baṭi wal mēnt uyook ufēlun du mnlaak, atan klaar kdiṭ kbaakēr du kafet ki ulantu awalan ti meel kahilna kamēban wa, aṣe bi kataran taran unuur ujint. ³⁰ Balemp biki ulantu bado wal mēnt na ppēn ti wa kabuur. Bawalan bṭeem bbuurni aṣe daar aji baṅal ptan ilaar idiṭ ilon ti kadun ki ulantu. ³¹ Kē Pawulu aṣe ji na naweek i bangoli na bangoli bandukiin aji : « Woli balemp biki ulantu biki baanṭo ti wa, naankhilan kabuur. » ³² Ukaan kē bangoli bafal ital intijanaanun bṭeem bbuurni, awutan ba, kē bakyaak.

³³ Wi bakyoonkun mnjint unuur, kē Pawulu aṣe ji na baka bade aji na baka : « Naṭo ṅnuur iṣeen na ṅbaakēr kē ṅhaaṣ ṅawo bnaṭ na an, naande nin ukoolan. ³⁴ Nabiin nade, nanuma pde kahilna kawo bajeb, nin kawel kalon kaankjot ti ṅnaan. » ³⁵ Wi wi aṣaan aje ipoom abeeb Naṣibaṭi akitēṣ ya, aṣe jun pde. ³⁶ Kē wi wi baṅaan bti bakakanun ṅhaaṣ, ade ntiinku. ³⁷ ṅwo wal mēnt baṅaan iṣeen-week ṅyaaṣ ṅtēb na iṣeen paaj na ulon na paaj (276) ti ulantu. ³⁸ Wi baṅaan bti badeṅ ayok, kē baṣe fēl ṅdeey ṅanwoon ti ulantu du bdēk awiṣanaan wa.

Ulanṭu ujiri

³⁹ Wi unuur ujintun, baṭon ulantu baanyikrēn pkay pi bakwinun, aṣe win pkay plon panwoon na pyiw, aji baya kakaban ulantu ti pa woli bahinani. ⁴⁰ Kē wi wi bafalun ital intannun ilaar idiṭ intijanun ulantu aṣe wutan ya kē iya bdēk. Wi wi baṣaan afēnēṣ ital yi batannun ṅpaat ṅanjaan ṅaṭonṅa ulantu, atan kaloona ti kadun ki wa, uyook uhilna uwuukar wa kadun, aṣe tool pya pkay. ⁴¹ Kē uṣe ya wal mēnt abiṅa ti pyiw pwuṭaan pi bdēk, kē kadun ki wa kajiri, uunkak ahilan pya, kafet kē kaṣe rumpadiir fuṭ ṭiki ṅmaaron ṅakob bnuura.

⁴² Bangoli kē baṣe ṅal wal mēnt kafin bakalabuṣ, bawutna kalam kabuur. ⁴³ Kē naweek i bangoli aṣe ṅal *Pawulu abuur pkeṭ, aṣe ji na baka bawut kafin bakalabuṣ. Abaa ṭep ṭep aji na baka, banhilun plam bti badunna bajot bdēk balam baban pkay, ⁴⁴ bandukiin baji ṅnaan andolon alanka ti kampiṅu kayaakna pya kēme iko ilon ti inkitiin ti ulantu, kaṭaṣna bukundu. Kē hēnk di di badolon, aban bti pkay abuur.

28

Pawulu aban unjiw wi Malita

¹ Wi ṅbuurun bti, aṣe baa me kē unjiw uwo katim ki Malita. ² Baṅaan banfētun da baṭijan un bnuura. Batehan bdoo, adu'un kē ṅṭo atēma ṭiki uṣubal un pṣub, kē ujonṭ uwo. ³ *Pawulu aje wal mēnt imul ikay afēl du bdoo, kē upula ulon uṣe pēn ti ya, aṭi bdoo bun. Ulut alabari'a ti kaṅen. ⁴ Wi baṅaan banfētun ti unjiw bawinun upula ti kaṅen ki Pawulu, aṣe hoopāṭer aji : « ṅiint i aka pwo nafin baṅaan, ṭiki ajaka jak abuur pkeṭ du bdēk, kē naṣibaṭi alon andu'aniin « naṣibaṭi anjaan aluk » aṣe wo aandinan awo najeb. » ⁵ Kē Pawulu ul, aṣe lēt upula awat du bdoo, nin ukoolan uundola do. ⁶ Kē baṅaan banun aji ajun pwur kēme kajot kakeṭ ti dko mēnt. Wal wi bayoonkun ajon baanwin ukoolan, aṣe wugēṣ ṅṣal aji awo alon ti baṣibaṭi.

⁷ Ufēt wi naweek i unjiw anwoon katim ki Publiyut uṅog da. Aṭijanun kē ṅwo bayaanṭ biki nul ṅnuur ṅwajanṭ, ji banohul. ⁸ Aṣin Publiyut amaak wal mēnt awo na ptool kē uleef ubot ayik na a. Pawulu aya awina, aṣe ṅehan Naṣibaṭi, apafa iṣen ti bkow, ajebana. ⁹ Kē wi wi bamaakal biki unjiw bandukiin bti babinṭ ti Pawulu, kē ajeban baka. ¹⁰ Baṅaan bamaganun maakan, wi ṅkyaan, kē baṣe pēnan iko yi ṅkyaan kanuma bti du bgah byaanṭaani awulun.

Pawulu na batēntul bawoona Malita atool pya Rom

¹¹ Wal wi ṅdolon kli kwajanṭ, aṣe jija ti ulantu ulon wi ubeeka wi Alektandriya, unṭepanun wal wi ujonṭ ti unjiw unwoon

katim ki kbet*. ¹² Nya awala du Firakuta, ado da nnuur njwanj. ¹³ Wi nwoonun da, ašë ŧaš kabaŋ ki bdëk, adoo ban ubeeka wi Regiyum. Na mnjinŋ, kë uyook unwoonun btammaŋu ušë jun pkob, kë n̄do nnuur n̄tëb, ašë ban pkëŋ pi Putewoli. ¹⁴ Wal wi nbanun ubeeka mënŋ, n̄tënk da balon banfiyaaruŋ, kë bamëbanun kë n̄to da kanëm kapëb. Wi wi nšaaŋ aban Rom. ¹⁵ Banfiyaaruŋ biki Rom baŋiink kë baji n̄wo ŧi bgah, ašë bi te Ufeeru wi Apiyut na du dko di baaŋ bado Itoh yi Bayaantŋ Iwajaŋŋ pkitun. Wi *Pawulu awinunŋ baka, abeeb Našibaŋi, ašë kak atëŋ maakan.

Pawulu aŧup Uŧup Ulil Unuura du Rom

¹⁶ Wi nbanun Rom, badinan *Pawulu kë agaag ufëŋ wi nul ašë do nangoli alon kë akyeŋa. ¹⁷ Wal wi aŧoon nnuur njwanj, ašë du bantohi *bayuday babi bayit na a. Wi babiŋ ayit, kë ašë ji na baka : « An bayiŋ naan, n̄ji, nwoon mën̄do baŋaaŋ biki pntaali pi nun ukoolan, këme ŧi udolade wi bašinun, bamobën du Yerutalem awul baromeŋ. ¹⁸ Baheparaan bnuura uko unŧëpuŋ, ašal pwutanaan ŧiki baanwin win nin ukoolan ŧi n̄ji unkëšun bafiŋën. ¹⁹ Kë wi bayuday bašaŋ apok uko mënŋ, kë nwoyi kahepar pwayëš pi naših najeenkal, ahepar pa. Ašë wo kakša mënka nin uko ulon utapar pntaali pi naan. ²⁰ Waŋ ukaŋ kë ndu'an, kawinan, kaŋiini na an, ŧiki batanën na mnkorentu mi ŧi katim ki ŋaaŋ i biki *Itrayel bahaŋuŋ. »

²¹ Wi wi bateemulunŋ aji : « N̄nyeenk nin uko ulon umpiitunŋ ŧi iwi unwoonun *Yuda kë bayiŋun banwoon da baambi ŧi aŧup ukoolan uwuŧaan ŧi iwi. ²² Kë n̄šë n̄ala kaŋiink ušalu, ŧiki baŋaaŋ ŧi dko bti balat pntuk pi iwoon. »

²³ Hën̄k, kë bamëban unuur na Pawulu, kë baŋaaŋ baŧum ŧi baka balun abi du dko di Pawulu awaliŋ. Aŋiini na baka nfa te utaakal uŧup wi *Pših pi Našibaŋi. Ado na pdo baka bayikrën uko wi Yetu, aŧëpna ŧi *Bgah bi Moyit, na uko wi *baŧupar Našibaŋi bapiitunŋ. ²⁴ Balon ŧi baka bafiyaar uko wi aŧupunŋ, kë balon baanfiyaari.

²⁵ Wi bawoon biki pwayšër bahumaara baantiinkari. Kë Pawulu ašë ji na baka ŧaŋ : « Ni! *Uhaaš wi Našibaŋi unŋiini bnuura, wi uŧëpnuŋ ŧi mntum mi *Itayi, Naŧupar Našibaŋi. ²⁶ Aŋiini aji :

“Yaan du baŋaaŋ mënŋan, iji na baka :

Woli nadoo wat wat ibaŧ atiink oo, naank-teha te.

Woli nadoo haabëš haabëš këš bnuura oo, naankwina win.

²⁷ ŧiki n̄haaš n̄kak adëñëŋ na baŋaaŋ biki,

banëŋ ibaŧ yi baka,

adëŋ këš ki baka,

Kahilna kawo baankwin na këš ki baka,

Kabot kawo baanktiink na ibaŧ yi baka,

Nšal n̄i baka n̄awutna kate,

bahilna bawut pkak du n̄ji.

Nhilna nwut kajeŋan baka.” »*

²⁸ Kë Pawulu ašë baañëš bŧup aji na baka « Nawo i kame keeri, kë Našibaŋi, banwoon baanwo bayuday biki awulunŋ Uŧup wi mbuur. Bukal balun kaŋiink wa! » [

²⁹ Wi Pawulu aŧupunŋ haŋ kë bayuday bašë ya, aŋom.]

³⁰ Pawulu aŧo da nšubal n̄tëb du katoh kalon ki aklukunŋ luk bdidi'ul, aji yeenk banjaŋn babi bti pwina. ³¹ Aŧo da aŧup uko wi Pših pi Našibaŋi, abot ajukan uko wi Yetu Ajugun na mntëŋ abot awo najeeh.

* **28:11** Këme Kattor na Polut: Bawo ŧi unjon wi bagrek bašibaŋi bampoti banwoon kbet, ašë meeŋana bnuura ŧiki baya bdëk biki ŧfa bafiyaar aji kbet kunŋ kaji kayeŋ baŋonŋ n̄lantu. ✧ **28:27** Itayi 6.9-10.

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Rom

Uṭup ujuni

Pawulu ampiitun kakaarta ki awo nayuday. Abuknaana Firi, du untanka wi bajaan badu Tartut. Kē asē kuṣnaana du ubeeka wi Yerutalem, dul di di ajuknuṅ. Pawulu abi me udolade wi bayuday bnuura. Abi wo ṅaan anhananun maakan baṅaan bateek banfiyaarun Krittū. Kē Yetu Krittū aṣē bi pēn awinana ṭi kadunul adu'a awo namaar ṭi kadun ki banwoon baanwo bayuday. Aṭup Uṭup Ulil Unuura du dko bti di pṣih pi Rom. Wi Pawulu apiitun uṭup wi awo du ubeeka wi Korint du ṅsubal ṅṭenk iṅeen kaṅeen na paaj na ulon (57) wi Krittū abukiin kaya ṅsubal iṅeen kaṅeen na bakreṅ (58). Abi ṅal pya Yerutalem akak aṅal kaya pṣih pi Rom. Apiit kakaarta ki baṅaan banfētun du Rom kaṭup baka kē aṅal kaya du baka kajukan baka Uṭup wi Naṣibaṭi katēṅṅēnaan baka.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoonṅ:

1. Pawulu aṭup Uṭup Ulil Unuura (1.1-17)
2. Baṅaan bajen bti bajubanun (1.18-3.20)
3. Hum di di Naṣibaṭi ajakuṅ aji baṅaan bajen bawo batool ṭi kēṣ ki nul (3.21-4.25)
4. Baṅaan biki Naṣibaṭi balun kaka ubida uhalu (5.1-8.39)
5. Naṣibaṭi awutan Itrayel kē uṣē wo unwo wi mnṭo (9.1-11.36)
6. Ubida uhalu unwoon na unṅal (12.1-15.13)
7. Uko wi Pawulu ajakuṅ aji ado na pwul mboṣ (15.14-16.27)

¹ Nji Pawulu nalempar Yetu *Krittū dpiitun. Naṣibaṭi adu'ēn pwo *nanjaṅan, adatēn aṭu'ēn pṭup *Uṭup Ulil Unuura wi nul ² Uṭup mēnt, Naṣibaṭi aṭēpna undiimaan ṭi *baṭuparul ahonṅ wa ṭi Ulibra wi nul. ³ Uṭup mēnt uṭiiniyaan uko wi Abukul, ampēnnunṅ ṭi kabuka ki *Dayiṭ naṣih. ⁴ Kē *Uhaaṣ

✧ 1:17 Habakuk 2.4.

Uyimanaan wi Naṣibaṭi uṣē diiman na mnhina mnweek kē awo Abuk Naṣibaṭi, wi anaṭiṅ ṭi pkeṭ. Ul awo Yetu Krittū Ajugun. ⁵ ṭi ul i i Naṣibaṭi aṭēpnuṅ awulēn bnuura ado kē nwo nanjaṅan. Hēnk, katim ki nul kameetana, nhilna ndo baṅaan biki ṅtaak bti bafiyaara bakuṭ bado katiinka. ⁶ An kak nawo ṭi bakan mēntan, an biki Naṣibaṭi aduun pa nawo biki Yetu Krittū. ⁷ An bti nanwoon du Rom, biki Naṣibaṭi aṅaluṅ abot adu'an nawo baṅaan biki nul, dṅehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Ajugun Yetu Krittū bawulan bnuura babot bajoobṅēnan ṅhaaṣ.

Pṅal pya pwin baṅaan biki Rom

⁸ Dṅal duna kaṭēpna ṭi Yetu Krittū kabeeb Naṣibaṭi i njaan kadēman ṭi uko wi nan bti ṭiki baṅaan biki umundu bti batiink kē nafiyaar Krittū. ⁹ Naṣibaṭi i njaan kadēman na uhaaṣ wi naan bti wi njaan kaṭup *Uṭup Ulil Unuura unjaan uṭiiniyaan Abukul ame kē dṭup manjoonan wi njakuṅ aji dji kaṣalan wal undoli ¹⁰ wi njaan kaṅehan Naṣibaṭi. Dji kaṅehana woli uwo uko wi aṅaluṅ, adolēn nhilan mbi du an. ¹¹ Dṅal maakan pwinan, kahilna kafaṣṣer na an uko wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṭennunṅ pa utēṅṅēnan. ¹² Dṅal kawo ṭi ptoofan, pfiyaar pi nan, na pfiyaar pi naan patēṅṅēn nja bti.

¹³ Bayiṭ naan, dṅal name kē djon ṅal pbi du an, kē Naṣibaṭi aṣē wo aandinanaan te hēnkunṅ. Dṅal kalemp ṭi ptoofan kawin ulemp mēnt uwul uko unuura, jibi udoonṅ abi wo du ṅtaak ṅlon. ¹⁴ Dwo i pya du baṅaan biki ṅbeeka na du biki ṅṭeeh, du banjukunṅ na du banwoonṅ baanjuki. ¹⁵ Uko mēnt ukaanṅ kē ṅṅal pṭupan an kak nanfētunṅ du Rom *Uṭup Ulil Unuura.

¹⁶ Mēnji kakowa pṭup *Uṭup Ulil Unuura : uwo na manjoonan mnhina mi Naṣibaṭi pa mbuur mi baṅaan bti banfiyaarunṅ, kajunna duna du bayuday te du banwoonṅ baanwo bayuday. ¹⁷ Uṭup ulil unuura mēnt uyuuj nja jibi Naṣibaṭi ajaanṅ ado nja ṅwo batool ṭi kēṣul. ṭi pfiyaar ṭaṅ di di pwo natool pawoonunṅ. Ulibra wi Naṣibaṭi uji : “ṭi pfiyaar pi pi ṅaan natool ajaanṅ akaana ubida.”✧

Baṅaan bti bajubanun

18 Naşibaŋi aji diimanaan du baŋi udeeb wi nul ŋi baŋaŋ bti ŋiki baanji badëmana abot aji bado iko inwoon iinwo itool kamenna manjoonan. 19 Kë uko wi ŋaan ahilun pme ŋi Naşibaŋi uşë wo ujint piş pa baŋaŋ bti : Naşibaŋi ŋi uleeful adiiman wa baka. 20 Nin ŋaan aambaŋ kawina Naşibaŋi, kë du wal wi apaşun umundu te hënkun, woli baŋaŋ baten iko yi apaşun, bawin mndëm mi nul manwoon maankba kabot kame kë awoon Naşibaŋi na manjoonan. Baŋaŋ bajën baanhilan kafan ŋiki baankdëman Naşibaŋi abot ado iko inwoon iinwo itool. 21 Bame Naşibaŋi bnuura aşë wo baanji badëmana ji Naşibaŋi abot awo baanji babeeba jibi bawoon i kado kabeeba. Babaa tşep tşep awo na nşal nşen kë nşal ni baka ndah naya du bdëm. 22 Başal aji batiti aşë wo bayila : 23 bapok mndëm mi Naşibaŋi anwoon aankketun akak ŋi pdëman itu yi ŋaan najën ankketun, yi nkat, yi nntaam na yi nko ni uşeeh.

24 Uko mënt ukaŋ kë Naşibaŋi awut baka kë bawo ŋi iko itop jibi nhaaş ni baka nşalun ya, kë baktopan nleef ni baka. 25 Bajej manjoonan mi Naşibaŋi atët na nşilan, apok pdëman napaş iko i bawoon i pdëman te mnto, awo ŋi pdëman uko umpaşaniin. Uwo haŋ.

26 Uko mënt ukaŋ kë Naşibaŋi awut baka ŋi iko injaŋ ipoşan ŋaan: bahar baka baankak aji bapiint na biint awo ŋi ppiint na baat batënt baka. 27 Kë biint bakak aduk ppiint na baat ayenar biint batënt baka, baji bado iko ikowandënaan na biint batënt baka, hënk bayeenk bukai ŋi nleef ni baka kakob kantaŋun na pneem pi baneemun.

28 Başal aji baanwo i kame Naşibaŋi, ukaŋ kë awut baka ŋi nşal ni baka ndah, kë hënk, bakdo iko yi bawoon baanwo i kado. 29 Batum na iko bti inwoon iinwo itool, buşan, pñeebar iko, na mntot. Batum na bkujar, bfinjar, pnjom, kaguuru, babi duka duka ŋi iko iwutaan. Baji batapar baŋaŋ btup na nşilan, 30 abot akuutar, awo başoorad Naşibaŋi, bakarad, bapiitar, bahomp. Baji babi tu tu nhaaş ŋi pla iko iwutaan ihalu, baanji batiink bajug baka. 31 Baantiti, baanji bado uko wi bajakun aji bado, bajën nhaaş abot awo baanji baŋaga batënt baka.

32 Bame bnuura pwayëş pi Naşibaŋi ŋi iko mënt: banjaŋ bado haŋ bataŋ na pket. Kë başë duki'aara duka ŋi iko mënt, badoo beeh beeh aji bamagan banjaŋ bado iko mënt.

2

Pwayëş ptool pi Naşibaŋi

1 Iwi, ŋaan i iwohaŋ, iinfaŋi woli iji kşal kë baŋaŋ balon baduknaanaa. Na manjoonan woli iji baduknaanaa aşë do ji baka, iji kdiiman iwi ŋi uleefu kë iduknaanaa. 2 Kë nşë me kë woli Naşibaŋi awayëş baŋaŋ banjaŋ bado iko yaŋ, awayëş na manjoonan. 3 Işal aji iwi inkjakun kë balon baduknaanaa aşë do iko yi bakdolun ilun kabuur kakob ki Naşibaŋi i? 4 Këme ibeeh bnuura bweek bi Naşibaŋi, kamiir ki nul, pjoob bkow pi nul? Iimme me kë bnuura mënt bawo kadolu iwut pjuban ibot itëlëş mnwo mi nu i?

5 Kë işë wo iinji knal kate, iindi pwut pjuban ukaŋ kë iji kla kakob kaweeb wal wi Naşibaŋi akdiimanun udeeb uweek wi nul na pwayëş ptool pi nul. 6 Alun kawayëş andoli ŋi uko wi adolun. 7 Baŋaŋ bantamanun ŋi pdo bnuura, banklaŋ pdëm na mndëm na iko inwoon iinktoka yi Naşibaŋi ajaŋ awul, awul baka ubida wi mnto. 8 Kë baŋaŋ bampokulun ado uko unlilun baka tañ, bampokun ptaş manjoonan abot ataş iko inwoon iinwo itool, alun kadiiman baka udeeb uweek wi nul. 9 Kë pwuşan na phaaşala nşë kob baŋaŋ bti bankdolun buşan, bayuday, na banwoon baanwo bayuday kak. 10 Kë Naşibaŋi aşë lun kawul bankdolun bnuura pdëm na mndëm, kajoobtën baka nhaaş, bayuday na banwoon baanwo bayuday kak. 11 Na manjoonan, Naşibaŋi aanji paşşër.

12 Baŋaŋ banjaŋ bajuban balun kaya bti infernu, badole wo baamme *bgah bi Moyit ; kë banşaan ajuban bti aşë me bgah bi Moyit, atşepna ŋi bgah mënt kawayëş baka. 13 Na manjoonan, mënt baŋaŋ banjaŋ balin ŋi ptiink uko wi bgah bi Moyit bajakun bawoon batool ŋi kadun ki Naşibaŋi, banjaŋ bado uko wi bajakun baklun kawo batool ŋi kşë ki nul. 14 Na manjoonan, woli banwoon baanwo bayuday,

banwoon baamme bgah bi Moyit, bado uko wi bgah bajakuñ bdiidi baka, baji badiiman kē bawo na bgah mēnt̄ ʒi n̄haaş ʒi baka. ¹⁵ Baji badiiman hēnk kē uko wi bgah bi Moyit bajakuñ upiitana ʒi baka meet̄, n̄haaş ʒi baka ʒaji n̄aʒup baka me uko wi badoluñ uwuʒi kēme uwo unuura. N̄şal ʒi baka kak ʒaji n̄aʒup baka uko me uwuʒi kēme unuura. ¹⁶ Hēnk, uko mēnt̄ uluñ kapēn wal wi Naşibaʒi ak̄tēpnun ʒi Yetu Kriittu jibi n̄ʒupun ʒi *Uʒup Ulil Unuura, kawayēş bañaan bti ʒi iko yi ameerun baka.

Bayuday na Bgah bi Moyit

¹⁷ Kē iwi, injakuñ aji iwo nayuday, anahna *bgah bi Moyit, ahompna Naşibaʒi, ¹⁸ iji ime uko wi aᅇaluñ, apaʒēş bnuura na buʒaan ʒiki bgah bi Moyit bayuuju wa. ¹⁹ Ifiyaar kē iwoon kado kaʒon nakuul abot awo unkaniya pa bañaan banwoon ʒi bdēm. ²⁰ Işal aji ime apel bandukiin, iwo kajukan baka, ʒiki işal kē ʒi bgah ime iko bti, ime manjoonan. ²¹ Kē wi işaan ajukan bandukiin, we ukaan kē iinkjukan uleefu ba? Iji kji na bukundi bawut kakiiş aşē ji kkiiş! ²² Iji kneenan pjuban pi piinʒ aşē ji kjuban pjuban pi piinʒ! Ipok bado kadēman itu aşē ji kya du dko di iwoon kajej da b̄t̄ijar! ²³ Iji knahna bgah aşē ji kwalan Naşibaʒi wal ijaan kwo iinji k̄taş ba! ²⁴ Na manjoonan Ulibra wi Naşibaʒi uji : “*Naji nado banwoon baanwo bayuday bakar katim ki Naşibaʒi.*”^{*}

²⁵ Woli ido uko wi *bgah bi Moyit bajakuñ, pwala katēmp pi nu paka udooni. Kē woli iinkdo uko wi bgah bajakuñ, iwo ʒi kēş ki Naşibaʒi ji anwoon aanwala katēmp anwoon aanwo nayuday*. ²⁶ Kē woli banwoon baanwala katēmp baʒaş uko wi bgah bajakuñ, bawo ji banwaliin katēmp ʒi kēş ki Naşibaʒi. ²⁷ Anwoon aanya katēmp aşē do uko wi bgah bajakuñ aluñ kadiiman kē iduknaanaa, iwi inwoon iinji k̄taş bgah mēnt̄ wi badoon apiit ba awulu kē ibot awala katēmp. ²⁸ Mēnt̄ pwala katēmp pakkaan n̄aan awo nayuday na manjoonan, kē katēmp kaanwo uko unkwiniin ʒi kaara. ²⁹ A-a, nayuday na manjoonan awo n̄aan i uhaaş wi nul uwoon ʒi Naşibaʒi. Kē pwala katēmp na manjoonan paanwo

pfal kantomntēn jibi bapiitun ʒi bgah pawo p̄t̄elēş uhaaş pi Uhaaş wi Naşibaʒi ujaan udo. N̄aan anwoon hañ aji yeenkna kabeeb du Naşibaʒi, mēnt̄ ʒi bañaan biki ajaan ayeenkna ka.

3

Pjuban pi bañaan bti

¹ Kē ʒun keeri di di nayuday apelnuñ bandukiin? Pwala katēmp paka udooni i? ² Pwo nayuday panuura maakan ; bukal biki Naşibaʒi ahankanun iko yi aʒupun. ³ Kē hēnkun? Woli balon ʒi baka baanfiyaara, uko mēnt̄ kado Naşibaʒi awo aankdo uko wi ajakuñ i? ⁴ Nin, bañaan bti bawo i kame kē Naşibaʒi aji do uko unjoonanun, kē n̄aan najēn andoli awo na n̄şilan. Hēnk di di *Dayiʒ aʒiiniin na Naşibaʒi aji : « *Imeeʒana pwo natool ʒi iko yi ikt̄upun kafan̄na woli blaʒar bawoo.* »^{*} ⁵ Kē woli buʒaan di n̄doluñ dayuuj bnuura kē Naşibaʒi awo natool, we uwoon wi p̄ʒup ba? Woli Naşibaʒi adiman nja udeebul, aankpēn ʒi pwo natool i? Kē n̄şaan aʒiini jibi n̄aan najēn ajaan aşal. ⁶ Name kē mēnt̄ hēnk da! Woli aanwo natool, hum di akhilanun keeri kawayēş umundu? ⁷ Kē wi n̄şilan naan n̄akaan kē manjoonan mi Naşibaʒi manwinanaa abot adiiiman mndēm mi nul, we ukaan keeri kē nduknaanaa wi n̄jubanun? ⁸ Keeri we ukaan kē n̄ēnhil kaji : « *Nawulan n̄do buʒaan, bnuura başē babi?* » Aa, bañaan balon badiihēn aji n̄ji djukanun uko mēnt̄. Bakan mēnt̄an balun kakoba kakob ki bataananaanun.

Nin alon aanwo natool

⁹ Kē we wa keeri? Nja bayuday n̄pel bandukiin i? Nin! Na manjoonan, ddo bi diiman kē bañaan bti, bayuday na banwoon baanwo bayuday, bawo bti bañaan banjaan bajuban. ¹⁰ Upiitana ʒi Ulibra wi Naşibaʒi aji :

« *Nin n̄aan natool aanwo, nin alon.*

¹¹ *Nin n̄aan alon aanwo na uşal, nin n̄aan alon aankla Naşibaʒi.*

¹² *Bañaan bti badek Naşibaʒi kafē, bagakandēr aneem.*

Nin alon ʒi aanji do bnuura

^{*} 2:24 Natenan ʒi Itayi 52.5. ^{*} 2:25 Pwala katēmp pajaan padiiman kē n̄aan awo nayuday. ^{*} 3:4 Kañaam 51.6.

aandoo wo wo aloolan.

¹³ *Kaṭuṭ ki baka kawo ji btuur bi bahaabêşuṅ, pndemënt pi baka patum na kaguuru, bawo na bnunk bi upula ṭi iduuj.*

¹⁴ *Mntum mi baka mantum na bkarad na ṅṭup ṅjooṭ*

¹⁵ *baṭar ṭi pfiṅ ṅñaṅ.*

¹⁶ *Baji baṭok kabot kaduk pwuṭan dko di baṭëpaṅ.*

¹⁷ *Baamme jibi bakdoli kawoona ṭi btiinkar.*

¹⁸ *Bañoom Naşibaṭi bnuura »**

¹⁹ Kë ṅşë me bnuura uko bti wi bgah* bajakuṅ, baṭup na banwoon i kaṭaş ba, bañaṅ bti bahilna bayomp başë bayikrën kë baduknaana bti ṭi kadun ki Naşibaṭi. ²⁰ Ukaṅ kë nin ṅñaṅ aanhil kawo natool ṭi kadun ki Naşibaṭi ṭi pṭaş bgah ṭañ: na manjoonan, bgah bado ṭañ ṅñaṅ ame kë aji juban.

Pkak natool ṭi kës ki Naşibaṭi

²¹ Kë hënkuṅ Naşibaṭi aşë diiman nja jibi akdolun nja ṅwo baṭool ṭi kadun ki nul, bë aankṭëpna ṭi *bgah bi Moyit ; ahon nja uko waṅ undiimaan ṭi ṅlibra ṅi bgah na ṅi baṭuparul. ²² Naşibaṭi aji do bañaṅ bawo baṭool ṭi kadunul wi bafiyaaruṅ Yetu *Krittu. Aji do haṅ pa bañaṅ bti banfiyaaruṅ Krittu bawo baloolan ṭi kadunul. ²³ Na manjoonan, bañaṅ bti bajubani, alow Naşibaṭi awaṅ mndëm mi nul. ²⁴ Naşibaṭi awul bañaṅ bnuura wi akakanuṅ baka baṭool ṭi kadunul bë baanluki. Aṭëpna ṭi Yetu Krittu abuuran baka ṭi pekadu. ²⁵⁻²⁶ Ayil Yetu kë atul pñaakul ayeenkar nja kakob pa ipekadu yi nja. Hënk, Naşibaṭi adiiman bañaṅ bti kë awo natool wi amiiruṅ, awo aankob bambiin ajuban ṭfa. Akak adiiman bañaṅ bti pwayëş ptool pi nul hënkuṅ wi awoon natool abot ado kë banfiyaaruṅ Yetu bti bawo baṭool.

²⁷ ṅwo keeri kado kahomp hënkuṅ i? Nin! we ukaṅ? ṭiki mënt pṭaş bgah pakaan kë ṅbuuri, pfiyaar pi ṅfiyaaruṅ *Krittu pa. ²⁸ Hënk ṅwin kë ṅñaṅ aji wo natool ṭi kadun ki Naşibaṭi woli afiyaari, mënt pṭaş bgah pakaan. ²⁹ Kë ṅşë hepar, Naşibaṭi awo Naşibaṭi i bayuday ṭañ i? Aanwo kak

Naşibaṭi i banwoon baanwo bayuday i? Aa, awo kak Naşibaṭi i banwoon baanwo bayuday. ³⁰ Naşibaṭi awoha aloolan, kë uko uloolan ṭañ uwoon wi pdo kawoona natool ṭi kadunul. Bañaṅ baji bawo baṭool ṭi kadunul woli bafiyaari, bawole bayuday këme woli baanwo bayuday. ³¹ Kë hënkuṅ, woli ṅdiiman kë pfiyaar pawoonuṅ, ṅwo biki kaṭilma *bgah bi Moyit i? Nin! Woli ṅfiyaar na manjoonan, wi wi ṅjaṅ ṅṭaş bgah na manjoonan.

4

Pfiyaar pi Abraham afiyaaruṅ

¹ Kë hënkuṅ, we wi ṅkjakun keeri ṭi *Abraham i ṅwoonuṅ ṭi kabuka? We wi Naşibaṭi ayuujuluṅ ṭi pwo natool pi nul? ² Woli iko yi Abraham adoluṅ ikaṅ lah kë awo natool ṭi kës ki Naşibaṭi, ahinan kahomp. Kë uşë wo uunwo haṅ. ³ Na manjoonan *Ulibra wi Naşibaṭi upiit aji : « *Abraham ahaṭ ṭi Naşibaṭi ukaṅ kë Naşibaṭi aji awo natool ṭi kadunul.* » ⁴ ṅñaṅ aemple, baluk bi ajaṅ ayeenk baanwo wo uṭen : aleep lemp ayeenkna baluk mënt. ⁵ Kë ṅñaṅ aşë wo aanhinan kado Naşibaṭi aji awo natool ṭiki aleep uko ulon ṭañ. Naşibaṭi aji dinan kë bañaṅ bambiin apoka bawo baṭool wal wi bafiyaaruṅ ṭañ. ⁶ *Dayit kak aṭiiniyaanuṅ mnlilan mi ṅñaṅ i Naşibaṭi ajakuṅ aji awo natool ṭi kadunul bë aanten iko yi adoluṅ, aji :

⁷ « *Banuurandëni biki Naşibaṭi amiiruṅ pjuban pi baka, apënan ipekadu yi baka.*

⁸ *Anuurandëni, ṅñaṅ i Naşibaṭi awoon aanten pekadu di adoluṅ.* »*

⁹ Kë pnuurandën mënt, pawo pa banwaliin katëmp këme pawo kak pa banwoon baanwala ka? Jëm ṅbaa ji ṭi kë *Abraham ahaṭ Naşibaṭi ukaṅ kë Naşibaṭi aji awo natool ṭi kadunul. ¹⁰ Kë lum di di Naşibaṭi ajakuṅ aji awo natool ṭi kadunul ba? Wi awaliin katëmp wa, këme ji abi ado kawala katëmp? Ji abi ado kawala katëmp Naşibaṭi aji awo natool. ¹¹ Ayeenk pwala katëmp kë pawo uko ulon unkyuujun kë Naşibaṭi adobi dolaara do kë awo natool ṭi kadunul

* **3:18** Natenan ṭi Kañaam 36.2. * **3:19** Bgah : Bgah ṭi baṭiiniyaan iko bti inwoon ṭi kafah kajon ki Ulibra wi Naşibaṭi.

* **4:8** Kañaam 32.1-2.

wi afiyaaruluŋ. Kë hënk di akakuŋ ašin bañaan bti banwoon baanya katëmp ašë fiyaar Našibați, Našibați aji bawo batool ti kadunul. ¹² Awo kak ašin banwaliin katëmp, banwoon baanlin ti pwala katëmp tañ bakak ašaș pfiyaar pi Abraham ašin nja afiyaaruŋ ji abi ado kawala katëmp.

¹³ Našibați ahon tfa *Abraham na pntaali pi nul aji baluŋ kayeenk umundu. Mënt ptaș *bgah pakaan kë Našibați ahona, pfiyaar pi afiyaaruluŋ pakaan kë adinan aji awo natool ti kës ki nul. ¹⁴ Woli ptaș bgah tañ paktuuŋ ñaan ayeenk iko inuura yi Našibați ahonun, pfiyaar pawaan keeri udooni, kahon ki Našibați kakuŋ kawaan udooni. ¹⁵ Kë ušë wo uunwo han, bgah baji bado Našibați adeebațer ñaan jibi awoon aantăș ba, kë bgah bașale wo baanwoo, pjuban paankak aji pawo.

¹⁶ Hënk, ti pfiyaar di di ñaan ajaan ayeenkna kahon ki Našibați. Kahon mënt kawo učen unkuon pa bampënnun ti *Abraham bti, mënt pa banktașun *bgah tañ, uwo pa banfiyaaruŋ bti jibi Abraham afiyaaruŋ. Abraham awo ašin nja bti. ¹⁷ Našibați aji na Abraham ti Ulibra wi nul : « *Ddolu iwo ašin kntaali ki ntaak ntu* ». » Awo ašin nja ti kadun ki Našibați i afiyaaruŋ, Našibați anjaan awul bankețun ubida, kado uko unwoon uunwoo, uwo.

¹⁸ Abraham ahaț wal wi mnhaț manwoon maankak awo, afiyaar ašë kak ašin kntaali ktum jibi Našibați abiiŋ ațupa aji : « *Jibi njah natumun, hënk di babuku bakluŋ katum* ». »

¹⁹ Aya pka nșubal iñeen-week ašë fiyaaraara fiyaar Našibați bë aanwutan nin wi atenuŋ uleeful undoon abi kaya ya pkeț akuŋ aten Faara aharul anwoon aankak ahil kabuk ; ²⁰ amëban ti uko wi Našibați ahonuluŋ, aanwo na nșal ntëb ; abaa țep țep afiyaara maakan, adëmana. ²¹ Afiyaar na manjoonan kë uko wi Našibați ahonun bti, aka mnhina mi pdo wa. ²² Uko mënt ukaan kë *Našibați aji awo natool ti kadunul*. ²³ Kë woli *Ulibra wi Našibați uji Našibați aji awo natool, mënt pa ul aloolan a tañ ; ²⁴ nșup mënt nawa pa nja kak, nfiyaaruŋ kë Našibați anațanuŋ Yetu ti pkeț ukaan kë

aji nwo batool ti kës ki nul. ²⁵ Yetu mënt awulaniin pa ipekadu yi nja, anața ti pkeț nhlilna nwo batool.

5

Mnjeeh na mnlilan

¹ Kë hënk keeri, wi pfiyaar pi nja padoluŋ kë nwo batool ti kadun ki Našibați, nșëpna ti Ajugun Yetu *Krittu awo ti mnjeeh na Našibați. ² Nfiyaar Yetu Krittu ukaan kë Našibați awul nja bnuura bi nul bi nmebanun aliint. Nlilan tiki nme kë nyeenk kafah ti mndëm mi Našibați. ³ Ndoo ji nhlilan woli nwo ti unoor tiki nme kë unoor uji uțij kamiir, ⁴ kamiir mënt kaji kațij pmëban kaliintan ti unoor, kë pmëban mëntan paji pațij mnhaț. ⁵ Mnhaț maanji manguur ñaan nin. Našibați ațëpna ti Uhaaș wi nul wi awuluŋ nja, atuman uŋalul ti nhaaș ni nja.

⁶ Na manjoonan, wi nwoon nëndobi hinnan pbuuran nleef ni nja, wi wi *Krittu akețaruŋ nja nmpokuŋ Našibați, ti wal wi Našibați adatuŋ. ⁷ Utam maakan pkețar ñaan, adole wo natool. Kë ñaan ašë hinnan katëŋ pkețar ñaan anwoon nanuura na manjoonan. ⁸ Uko unkyuujuŋ kë Našibați aŋal nja maakan uwoon kë wi nhumun ti pekadu, Krittu akeț pa nja. ⁹ Krittu atul pñaak pi nul pa nja ukaan kë Našibați aji nwo batool ti kës ki nul, abaa do do hum kado kawo aankluŋ kalowan nja udeeb wi Našibați? ¹⁰ Woli wi nbiin awo bașoorad Našibați, akak ti ploolan na nja wi Abukul akețun pa nja, hum di di akwoon aankbuuran nja wi anațiin ti pkeț. ¹¹ Kë ušë wo uunlin ti wan, Našibați ado nja kë nhlilani tiki Ajugun Yetu Krittu ado nja kë nwo hënkun ti ploolan na Našibați.

Adam na Yetu Krittu

¹² Name kë pjuban pi ñaan aloolan, *Adam, pațij pekadu ti umundu, kë pekadu mënt dațij pkeț. Hënkun bañaan bti bajibani, awo i kakeț bukal bti. ¹³ Pjuban pawo ti umundu ji *bgah bi Moyit babi bado kawo. Kë jibi bawoon baando bi wo, Našibați aanji mëban pjuban. ¹⁴ Kë du wal wi Adam te wal wi *Moyit, pkeț papeli, padoo diiman mnhina mi pa ti banwoon

baanjuban ji Adam ampokun pdo uko wi Naşibaţi ajakulun.

*Adam awo wo ji anwoon i pbi, Yetu. ¹⁵ K  pjuban pi Adam paş  wo paanhilan kanaamnt n na u en wi Naşibaţi a enu . Na manjoonan pjuban pi  naa  aloolan pa u k  ba aa  ba um bake i ; k  bnuura bi Naşibaţi baş  d m apel uko m nt . U en wi a  pnun  i  naa  aloolan, Yetu *Krittu a en ba aa  ud m apel. ¹⁶ Pjuban pi Adam pa a  maakan na u en wi Naşibaţi. Naşibaţi away ş pekadu dlolan, k  pway ş m nt  paş   ij kakob. K  u en wi Naşibaţi uş  do k  amiir ipekadu itum. ¹⁷ Pjuban pi  naa  aloolan pado k  mnhina mi pke  manwinanaa, na manjoonan  naa  aloolan m nt  un akaa . K   i Yetu Krittu aloolan kak nş  yeenk apelan : ba aa  b i banyeenkun bnuura bweek maakan bi Naşibaţi ado baka k  bawo ba ool. Krittu ado baka k  bawat pke  kakaana ubida wi mn o.

¹⁸ H nk, pjuban plolan pi Adam pado k  ba aa  b i baduknaanaa ; k  h nk kak di di udo utool ulolan wi Krittu adolun u ijun ba aa  ubida, k  bawo ba ool. ¹⁹  i ppok ptiink pi  naa  aloolan, ba aa  ba um bane   i pekadu ; k   i ptiink Naşibaţi pi  naa  aloolan, ba aa  ba um bakak ba ool  i kadun ki Naşibaţi. ²⁰ *Bgah babii, h nk k  pekadu daş  tuma tum, k  dko di pekadu datumun, bnuura babi a um apel. ²¹ H nk, jibi pjuban padiimanun mnhina mi pke , h nk kak di di Naşibaţi a  pnun  i Yetu Krittu Ajugun awul nja bnuura bi nul,  hilna  wo ba ool  i kadunul,  wat pekadu  kaana ubida wi mn o.

6

Ubida na Krittu

¹ K  we wi  kjaku  keeri?  wo kaduka  i pjuban kayeenkna bnuura btum bi Naşibaţi i? ² Nin!  ke  pa pjuban pi nja, hum di di  hinanun keeri kaduka  i pjuban? ³ Naamme k  nja b i  nyeenkun batitmu  i Yetu *Krittu,  yeenk yeenk batitmu  i pke  pi nul i? ⁴ Wi  yeenkun batitmu,  ke  amoya na a kahilna jibi ana iin  i pke   i mnd m mi Aşin,  wo  i ubida uhalu.

⁵ K  wi  kaku  baloolan na Yetu  i pke  pi nul,  lun kakak baloolan na a kak  i

pna a  i pke  pi nul. ⁶  me k   naa  i  biin awo apa ana na a, uleef unwoon  i mnhina mi pekadu uhilna utoka, h nk  wutna kawo  i mnhina m nt . ⁷  me k   naa  anke un abuur pekadu. ⁸ Wi  ke un na *Krittu,  me bnuura k   lun kaka ubida na a. ⁹  me k  Krittu anna iin  i pke , aankak ake , pke  paankak ahinana. ¹⁰ Wi Krittu ake un, ake  kap nanaan pekadu byaaş boolan ; k  h nkun wi awoon najeb, aka ubida pa Naşibaţi. ¹¹ K  an kak h nk di nawoon kaşal kaji nake i, k  pekadu daankak a on n, na  pna  i Yetu Krittu aka ubida pa Naşibaţi.

¹² Nakwut keeri pekadu da on uleefan, uleef unwoon i kalun kake  ; nawutan kado ka aş iko iwu aan yi uleefan unalun. ¹³ Nakwut nin dko dlon  i uleefan dawo  i pekadu, dado kado iko inwoon iinwo itool. Wi nana iin  i pke  aka ubida, na  p n   p nawul Naşibaţi  leefan. Nadolan uleefan b i udo kado uko unwoon utool  i kadun ki Naşibaţi. ¹⁴ Na manjoonan, pekadu daankak ahinan nin uko ulon  i an : naankak awo  i mnhina mi *bgah bi Moyit, nawo  i bnuura bi Naşibaţi.

Pdo uko unwoon utool

¹⁵ K  we wi  woon kado ba? Wi  woon  n wo  i mnhina mi *bgah bi Moyit awo  i bnuura bi Naşibaţi,  wo kaduka  i pekadu i? Nin, m nt  h nk da. ¹⁶ Naamme k  woli nawutar uleefan  naa  alon k  awo naşih i nan, naji nawo  i mnhina mi nul i? Woli pekadu di di nawutarun uleef, daji da ij pke , woli Naşibaţi a, naji nawo ba ool. ¹⁷ Nawul n  beeb Naşibaţi : An nambiin awo  i mnhina mi pekadu, nakak h nkun a aş na  haaşan b i pjukan pi nayeekun. ¹⁸ H nkun nabuur  i pekadu akak aji nado iko inwoon itool.

¹⁹ M nkho n na an  iki naando bi hil pyikr n. Nawo  fa ba aa  ban un  haaş  i baka b i  i iko i op na pjuban, h nk naji nabi pok pok p aş Naşibaţi ; k  h nk kak di di nawoon h nkun ka u  haaşan b i  i pdo kado iko inwoon itool kakaana ubida uyimanaan. ²⁰ Wi nabiin awo  i mnhina mi pekadu, naando ji naşal kaji nawo kado iko itool. ²¹ We wi nakaan wi nadolun iko yi, yi nakkowariin h nkun ba? Iko m nt  i ij pke . ²² H nkun wi nabuurun pekadu

akak alempar Naşibaţi na nħaaşan bti, uko wi nakkaan uwo ubida uyimanaan na pka ti ubaañşaaani ubida wi mnŋo. ²³ Aa, pjuban paji paŋij pkeŋ, kē uko wi Naşibaţi aşaan aji ŧen uşē wo ubida wi mnŋo ti Yetu Krittū Ajugun.

7

Plempar Naşibaţi phalu

¹ An bayit naan, dme kē name *bgah bi Moyit bnuura, name keeri kē bgah bawo pa ñaan ado kaŋaş ba wal wi awoon aando bi keŋ. ² Nawulēn nten ti uko wi bniim : bgah baji ñaaŋ awo kawo na ayinul te ukeŋul. Wal wi akkeŋun, awo najeeh, ³ ahilan kaniimar na ñiint alon. Aşale ya na ñiint alon nampaŋi wal wi ayinul ahumuŋ najeb, aanwo ti bgah.

⁴ An bayit naan, hēnk di uwoon pa an kak. Nawo hēnkun biki *Krittū, pkeŋ pi nul pabuuranan ti mnħina mi *bgah. Nawo bajeer hēnkun ahinan kawo biki Krittū, annaŋiŋ ti pkeŋ, kahilna kalil Naşibaŋi. ⁵ Wi nħiŋ aŋaş iko yi nħeef ni nja nħaŋalun ŋaŋ, pekadu daji daŋēpna ti bgah kado nja nħal pdo iko iwuŋaan itum injaan itij pkeŋ. ⁶ Kē nşē wo nħenkak awo hēnkun ti mnħina mi bgah. Nwo ji bañaan bankeŋun, kē bgah baankak aka mnħina ti nja. Uhaaş wi Naşibaŋi udo kē nħinan plempara ti udolade uhalu ; awo nħenkak awo ti mnħina mi *bgah bi Moyit ji ŋfa.

Pgut na pekadu

⁷ Kē we wi nwoon keeri kaji? *Bgah bi Moyit ti uleef wi ba bawo pekadu i? Nin! Mēnt hēnk da. Kē uşē wo woli mēnt *bgah ba lah, mēnkme uko unwoon pekadu. Woli mēnt bgah bajakun lah *wutan kañeebar bka bi ñaan**, mēnkme uko unwoon pñeebar uko wi ñaan. ⁸ Pekadu daŋēpna ti uko wi bgah baŋuun pdo adolēn kē nħi kañeebar iko itum impaŋi. Woli bgah baanwoo, pekadu dakeŋi. ⁹ Ji mbi ndo kame bgah, dwo najeb kē wi mmehaŋ me uko wi bgah bajakun, kē pekadu daşē buka, ¹⁰ kē nşē keŋ. Hēnk, bgah banwoon i kawulēn ubida babaa ŧēp ŧēp aŋiŋen pkeŋ. ¹¹ Pekadu daŋēpna ti uko wi

bgah baŋuun pdo aguurnēn, kē uko mēnt ukaan kē nkeŋi. ¹² Kē hēnk di bgah bayimanun, iko bti yi bgah bajakun kē iwo itool akuŋ anuura. ¹³ Kē uko unnuuriŋ mēnt, ukak hēnkun uko unjaan ufiŋ pa nħi i? Nin! Mēnt hēnk da, pekadu daŋēpna ti uko unuura aŋiŋen kahilna kadiiman uko unwoon pekadu. Pekadu daŋēpna ti uko wi bgah baŋuun pdo adiiman pyiban pi da.

¹⁴ Nme kē *bgah bawoona du Naşibaŋi, kē nħi nşē wo ñaan najēn awaapana kawo ti mnħina mi pekadu ¹⁵ Na manjoonan, mēnħi kame uko unkaan kē nħi kado iko yi nħaan kado. Mēnħi kado iko yi nħalun pdo, dħi kado yi mpokun. ¹⁶ Kē woli mēnħal pdo iko yi nħi kadolun, udiiman kē dyikrēn kē bgah banuura. ¹⁷ Aşē wo mēnt nħi ti uleef naan dħaan kado haŋ, pekadu danwoon ti nħi meŋ da. ¹⁸ Dme kē bnuura baanwo ti nħi, baanwo ti ñaan najēn i nwoon. Dħi kaŋal pdo bnuura kaşē wo mēnħi kahinan. ¹⁹ Mēnħi kado bnuura bi nħalun kabaa ŧēp ŧēp kado buŋaan di nwoon mēnħali. ²⁰ Kē hēnk, woli mēnħal pdo iko yi nħi kadolun, udiiman kē mēnt nħi dwoon ankadolun ya, pekadu danwoon ti nħi meŋ da.

²¹ Nħi nħalun pdo bnuura bi *bgah bajakun, dwin uko wi : buŋaan bi bi nħaan kado. ²² Dħinan na uhaaş wi naan bti ti uko wi bgah bi Naşibaŋi bajakun, ²³ aşē wo ti uleef naan meŋ na uko ulon unjaan ugut na bgah bi mmeen aji bawo bnuura, kadolēn nkak nakalabuş i pekadu danjaan daŋonēn. ²⁴ Ni nħi nwuŋeni! In aklun kabuuranaan ti uleef wi, unwoon wi pkeŋ? ²⁵ Dbēeb Naşibaŋi! Aŋēpna ti Yetu *Krittū abuuranaan.

Hēnk na uhaaş wi naan bti dħi kaŋaş bgah bi Naşibaŋi, kē ti uleef wi naan nşē wo ti pŋaş pekadu.

8

Ubida wi Uhaaş wi Naşibaŋi ujaan uwul

¹ Woli iwo ti ploolan na Yetu *Krittū, Naşibaŋi aanklun kaji keeri kē iduknaanaa. ² Hēnkun itaş *Uhaaş wi Naşibaŋi unjaan

* 7:7 Natenan ti Ppēn 20.17; na ti Pleşan 5.21. * 8:2 Naŋaş Uhaaş wi Naşibaŋi unjaan uŋēpna ti Yetu Krittū kawulan ubida, ubuurananan pkeŋ; ti nħibra nħon bapit aji dŋaş Uhaaş wi Naşibaŋi unjaan uŋēpna ti Yetu Krittū kawulēn ubida, ubuuranaanun pkeŋ.

uṭēpna ṭi Yetu Krittū kawulu ubida, ubu-uraniin pekadu na pkeṭ*. ³ *Bgah bi Moyit baanhil pdo haṅ, ṭiki iko yi uleef wi nja uṅaluṅ ido kē bgah baanka mnhina maṅ. Kē Naṣibaṭi aṣē buuran nja wi ay-iluṅ Abukul abi ji ṅaaṅ najēn abot awo bṭeṅan pa pyeenkar nja kakob pa ipekadu yi nja. ⁴ Naṣibaṭi ado uko waṅ, uko wi bgah bajakuṅ uhilna udolana kadiimanaan kē Naṣibaṭi awo naṭool. Uko mēnt uwo pa nja ṅēnkṭaṣuṅ Uhaaṣ wi nul awo ṅēnkṭaṣ iko yi uleef wi nja uṅaluṅ.

⁵ Baṅaaṅ banjaan baṭaṣ iko yi ṅleef ṅi baka ṅaṅaluṅ baji baṣal ikow yi baka ṭaṅ. Kē baṅaaṅ banjaan baṭaṣ *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi baṣē ji baṣal iko inwoon yi wa. ⁶ Woli ṅṣal ṅi nja ṅaṭaṣ iko yi ṅleef ṅi nja ṅaṅaluṅ, ṅluṅ kakeṭ. Kē ṅṣal ṅi nja ṅaṣale ṭaṣ Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, ṅwo na ubida ṅhaaṣ ṅi nja ṅabot kaṭoorā. ⁷ Pṭaṣ iko yi ṅleef ṅi nja ṅaṅaluṅ pawo pḡut na Naṣibaṭi ; uleef wi nja uunji uṭaṣ bgah bi Naṣibaṭi abot awo uundo hilan pṭaṣ ba. ⁸ Woli ṅaaṅ aṭaṣ iko yi uleeful uṅaluṅ aanhilan kalil Naṣibaṭi.

⁹ Hēnkuṅ naankak aṭaṣ iko yi ṅleefan ṅaṅaluṅ, naṭaṣ *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, unwoon ṭi an. Baṅaaṅ banwoon baanwo na Uhaaṣ wi Yetu *Krittū, baanwo biki nul. ¹⁰ Kē Krittū aṣē wo ṭi an. Hēnk, wi ṅleefan ṅadoon awo ṅi pkeṭ ṭiki najubani, Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uwulan ubida ṭiki nawo baṭool ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi. ¹¹ Kē woli uhaaṣ wi anaṭanaanun Yetu ṭi pkeṭ uwo ṭi an, annaṭanun Yetu ṭi pkeṭ aluṅ kaṭēpna ṭi uhaaṣul unwoon ṭi an kawul ṅleefan ṅanwoon ṅi pkeṭ ubida.

¹² An bayiṭ naan, ṅēnwo keeri kado kaṭaṣ iko yi ṅleefun ṅaṅaluṅ, ṅwo kado kaṭaṣ uko wi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujakuṅ. ¹³ Woli naṭaṣ iko yi ṅleefan ṅaṅaluṅ nalun kakeṭ. Kē woli Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṭēnkan kē napok pdo iko yi ṅleefan ṅaṅaluṅ nalun kaka ubida. ¹⁴ Baṅaaṅ biki Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ukṭoṅuṅ ṭaṅ bawoon babukul. ¹⁵ Uhaaṣ wi nayeenuṅ uunkdolan nawo bajuuk bankṭi'uluṅ. Udolan kē nawo babuk Naṣibaṭi banjaan bahuuran kaji na a : « Abba†! Paap! » ¹⁶ Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṭup nja ṭi ṅhaaṣ ṅi nja kē ṅwo babukul. ¹⁷ Wi ṅwoon babuk Naṣibaṭi, ṅluṅ kayeenk

uko wi ahoṅuṅ. Woli ṅhaj na Krittū, ṅluṅ kayeenk na a uko wi Naṣibaṭi ahoṅuṅ, kawo ṭi mndēm na a.

Mndēm manklun kabi

¹⁸ Dwin kē mnhaj mi ṅkhajuṅ hēnkuṅ maanhilan kaliṅ na mndēm mi Naṣibaṭi akluṅ kayuuj ṭi nja. ¹⁹ Iko yi Naṣibaṭi apaṣuṅ iwo ṭi pyoonk maakan wal wi Naṣibaṭi akdi-imanuṅ banwoon babukul. ²⁰ Umundu uṭaran atool pya katoka bē mēnt wul uṅaluṅ ṅal wa, Naṣibaṭi adoluṅ haṅ aṣē wul wa mnhaṭ ²¹ kē uluṅ kabuur pṭoka, kaneej ṭi mnjeeh mi babukul bakluṅ kaka ṭiki bawo ṭi mndēm.

²² ṅme kē te hēnkuṅ iko yi Naṣibaṭi apaṣuṅ bṭi iwooni awo ṭi mnhaj ji ṅaaṭ ankyaan kabuk. ²³ Mēnt umundu ṭaṅ ukhajuṅ, nja kak ṅnwoon na *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi kē uwo uṭen uteek wi nul, ṅwooni ṭi ṅhaaṣ ṅi nja meet wi ṅwoon maakan ṭi pyoonk Naṣibaṭi adiiman kē ṅwo babukul abot abuuran ṅleef ṅi nja. ²⁴ Mnhaṭ mi ṅwoonaanun mando kē ṅme kē ṅbuuri. Kē woli ṅdo bi win uko wi ṅhaṭuṅ, mēnt mnhaṭ ma. In akhaṭuṅ uko wi adoon abi win? ²⁵ Kē ṅṣale wo ṅēnwin uko wi ṅhaṭuṅ ṅtaman ṭi pyoonk wa.

²⁶ Jibi ṅbiiṣniin, *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uji uṭēnk nja ; wi ṅwoon ṅēmme uko wi ṅkṅehanun Naṣibaṭi, Uhaaṣ uji uṅehan pa nja kaṣē wo uunji uṭēpna ṭi ṅṭup. ²⁷ Naṣibaṭi ammeen uko unwoon ṭi ṅhaaṣ ṅi nja bṭi, adinan ṭi uko wi uhaaṣ wi nul ujakuṅ ṭiki ujaan uṅehandēr baṅaaṅ biki Naṣibaṭi jibi Naṣibaṭi aṅaluṅ. ²⁸ ṅme kē Naṣibaṭi aji lemp ṭi uko undoli pa bnuura bi baṅaaṅ bṭi banṅaluluṅ, bawo biki adatuṅ pa uko wi aṅaluṅ pdo. ²⁹ Baṅaaṅ mēnt ado bi dat dat baka, adinan pdo baka bawo ji Abukul, hēnk, abukul aṣē wo bajeen i babukul baṭum. ³⁰ Naṣibaṭi adu keeri baṅaaṅ biki adoon abi dinan dinan aji adati ; biki aduṅ ado kē bawo baṭool ṭi kēṣ ki nul ; biki adoluṅ kē bawo baṭool adēman baka.

Pdēm pi uṅal wi Naṣibaṭi

† 8:15 Abba :ṭi uṭup uaramayik dawoon Paap.

31 Kë we wi nwoon kaɕup ɕi uko mënt bti? Woli Naşibaɕi awo na nja, alon ahinan kaşoor nja i? 32 Ul anwoon aanneenan Abukul tootëş, aşë wula pa nja bti. Wal wi Naşibaɕi adoon ado han, hum di awoon aankan nja kak ɕi bnuura bi nul iko bti. 33 Kë in aktaparun bɕup biki Naşibaɕi adatuɕ? Nin ñaan alon na manjoonan aanhili. Naşibaɕi ajakuɕ bawo batool, 34 in ahilun keeri kaji baduknaanaa? Nin alon! *Krittu akeɕ kë Naşibaɕi anaɕana ɕi pkeɕ, kë awo hënkun ɕi kañen kadeenu ki Naşibaɕi aɕupar nja. 35 Kë we ukpënanun nja unal wi Krittu aɕaluɕ nja? Phaajala, mnhaj, unoor, këme ubon, bwaan, këme ikoinjaan ido buɕaan këme bfiɕar? 36 Hënk di upiitaniiɕ ɕi Ulibra wi Naşibaɕi aji :

« *Iwi ikaan kë nji nñog pkeɕ nfa na utaakal.*

Nwo ji nkaneel ni bakñooɕun pya kafin. »*

37 Kë nşë wat iko mënt bti ɕiki *Krittu aɕal nja. 38 Dwin kë nin uko ulon uunhil kapënan nja ɕi unal wi Naşibaɕi aɕaluɕ nja : mënt pkeɕ pa këme ubida, nwanjuɕ, këme ntaayi, mënt nɕa da këme faan, këme bankşihun, 39 mënt iko yi bko duuɕ ya këme yi mboş uɕeeh. Nin uko ulon umpaşaniin uunhil kapënan nja ɕi unal wi Naşibaɕi anɕëpnun ɕi Yetu Krittu Ajugun aɕal nja.

9

Pdat pi Naşibaɕi adatuɕ Itrayel

1 *Krittu ame kë uko wi nji kabiiɕ pɕup uwo manjoonan ; mënkɕilan, kë *Uhaaş wi Naşibaɕi unwoon ɕi nji udiiman kë uko wi nji kajakuɕ uwo manjoonan : 2 uhaaş wi naan ujooɕan maakan kë mbot ahaj maakan. 3 Ddoo hokan hokan Naşibaɕi afëpën nji ɕi uleef wi naan mbot nlow Krittu pa bnuura bi bayiɕ naan, biki pntaali pi naan. 4 Bawo biki pntaali pi *Itrayel, akuɕ awo biki Naşibaɕi adatuɕ bawo babukul. Naşibaɕi adiiman baka mndëm mi nul. Ado *bhoɕar na baka abot awul baka bgah bi nul na idolade yi pdëmanaan Naşibaɕi na iko bti yi ahonun. 5 Bawo biki pntaali pi bateem nja bammeɕaniin. Kë ɕi pntaali mënt pi pi Yetu apënnun, ul ampelun iko bti,

awo Naşibaɕi, awo na bnuura te mnɕo! Uwo han.

6 Uko undolun pntaali pi Itrayel kakşa uunwo kë Naşibaɕi aando uko wi ahonun. Uko unwoon uwo kë mënt bañaan biki Itrayel bti bawoon biki pntaali pi Naşibaɕi. 7 Bañaan bti biki pntaali pi *Abraham baanwo babukul na manjoonan. Hënk di di Naşibaɕi ajakuɕ na Abraham aji : « *Bankpënnun ɕi Itaak ɕañ bakwoon pntaali pi nu.* »* 8 Mënt bampënnun ɕi Abraham bti keeri bawoon babuk Naşibaɕi, biki Naşibaɕi ahonun aji bawo pntaali pi nul bawoon babukul. 9 Uko wi ahonun Abraham wii wi, aji : « *Dluɕ kabi ɕi pkili ɕi wal wi ; uɕënk wal mënt Faara aharu abuk napoɕ ñiint.* »*

10 Kë uşë wo uumbaan hënk. Naşalan *Rebeka : babukul batëb biki akaan na Itaak ateem nja bawo kbet. 11-12 Ji babi bado kabuka, ji babi bado kado uko unuura këme uwuɕaan, Naşibaɕi aji na Rebeka aji : « *Pntaali pi naweek pabi kado kalempar pi nampoɕi.* »* Naşibaɕi aɕup han kadiimanaan kë ul adatuɕ jibi aɕaluɕ, uunwo wo uko wi alon ɕi baka adolun. 13 Kë hënk kak di di Naşibaɕi aɕiiniin ɕi Ulibra wi nul aji : « *Dɕal Jakob aşë pok Etawu* »*

14 Nɕal keeri kaji Naşibaɕi aanwo naɕool i? 15 Nin! Aɕup Moyiɕ aji : « *Dmiir ñaan i nɕaluɕ pmiir; kañaga i nɕaluɕ kañaga* »* 16 Uko mënt udiiman kë woli Naşibaɕi adat ñaan, aanji ten ɕi uko wi ñaan mënt këme wi ahilun kado, mñaga mi nul mankaan kë aji data. 17 ɕi Ulibra wi Naşibaɕi, aji na *Farawuna naşih i Ejiptu : « *Kë uko unkaan kë nɕu'u ɕi pşih uwo kë dɕal kaɕëpna ɕi iwi kayuuj mnhina mi naan, katim naan kahilna kameeɕana ɕi umundu bti.* »* 18 Iko bti iwoona ɕi uko wi Naşibaɕi aɕaluɕ pdo, ahinan kañaga bañaan këme kado baka batam ikow.

Udeeb na mñaga mi Naşibaɕi

19 Ñaan alon ahinan keeri kahepar kaji : « *Hum di di Naşibaɕi ahinanun kadeebaɕër nja wi ajaan ado nja nɕo jibi aɕaluɕ nɕo?* » 20 Kë nşë heparan an bayiɕ naan, naşal aji nawo bahon kado kahepar Naşibaɕi uko

* 8:36 Kañaan 44.22. * 9:7 Ujuni 21.12. * 9:9 Natenan ɕi Ujuni 18.10. * 9:11-12 Ujuni 25.23. * 9:13 Natenan ɕi Malaki 1.2-3. * 9:15 Natenan ɕi Etekiyel 33.19. * 9:17 Natenan ɕi Ppën 9.16.

wi akdolun ba? *Pɕukar paji pahepar am-bomanuŋ pa uko unkayi kē aboman pa na jibi abomandēruŋ pa i**? ²¹ Ambomanuŋ pa ahinan kaboman pɕukar pnuura na pɕukar pwuɕaan ɕi ufuuɕ uloolan wi awoonaanuŋ.

²² Kē hēnk kak di di Naɕibaɕi abiiŋ aŋal pɕiiman udeeb wi nul kabot kadiiman mn-hina mi nul bañaan ɕti bantaanuŋ na py-eenk kakob. Aɕē baa ɕēp ɕēp amiir baka.

²³ Ado haŋ wi adiimanuŋ jibi adēmuŋ maakan wi añaagiŋ bañaan biki adatuŋ pa bawo ɕi mndēm mi nul. ²⁴ Nja ŋwoon biki Naɕibaɕi adatuŋ mēnt, ŋēnwo bayu-day ɕañ, banwoon baanwo bayuday bawo ɕi bakaan mēntan. ²⁵ Hēnk di di Naɕibaɕi ajakuŋ na Hotea ɕi ulibra wi nul :

« *Bañaan banwoon baambi wo biki pntaali pi naan
kē nɕē do baka bawo biki pntaali pi naan.* »

*Bañaan biki nwoon mēmbaan kaŋala
kē nɕē ŋal baka maakan.* »[☆]

²⁶ Akak aji na a :

« *Dji na baka,
naanwo biki pntaali pi naan
kē baɕē luŋ kadu'an
babuk Naɕibaɕi ajug ubida.* »[☆]

²⁷ Kē hēnk di di *Itayi *Naɕupar Naɕibaɕi ajakuŋ na babak Itrayel :

« *Babuk Itrayel baɕum ji pyiw panwoon du kabaŋ ki bdēk,
kē bantiinku ɕi baka ɕañ bakdukiŋ kabuur.* »

²⁸ *Ajugun aluŋ kataran taran kado ɕi umundu uko ɕti wi abiiŋ aɕup aji ado*[☆]. »

²⁹ Itayi akak aɕiini aji :

« *Woli Ajugun *Anhiniŋ iko ɕti aandukar nja lah bañaan baloŋ biki pntaali pi nja*

ŋwoha ji biki ubeeka wi Fodom

kaba fuɕ jibi babaan biki ubeeka wi Gomora[☆]. »

³⁰ Kē we wi ŋwoon kate ɕi uko waŋ? Wii wi : bañaan banwoon baanwo bayuday banwoon baankla ɕfa pwo baɕool ɕi kadun ki Naɕibaɕi, bakak baɕool ɕi kadunul ɕiki bafiyaara. ³¹ Kē biki Itrayel banklaan pwo baɕool ɕi kadun ki Naɕibaɕi aɕēpna ɕi bgah bi

Moyit baɕē wo baanhili. ³² Kē we ukaan ba? Baɕal aji pɕaɕ bgah pakɕuun bawo baɕool ɕi kēɕ ki Naɕibaɕi, baanyikrēn kē bawo i kafiyaara. Bajot ɕi plaak panjaan pado bañaan bahubta, ³³ Hēnk di di upiitaniŋ ɕi Ulibra wi Naɕibaɕi aji :

« *Tenan! Dɕu plaak ploŋ du *Fiyon*.†

Plaak pa pdo bañaan bahubta babot bajot.

Kē banfiyaaruŋ plaak mēnt

baɕē wo baankkowa nin. »

10

¹ An bayit naan, uko wi nji nŋaluŋ maakan ɕi uhaaɕ naan, uko wi nji kañehandēruŋ bayuday Naɕibaɕi, uwo babuur. ² Dme kē baŋala maakan, kē uŋal wi baŋaluluŋ uɕē wo uunwo na kame, ³ baanyikrēn jibi ajaan ado ñaan awo naɕool ɕi kadunul. Balaana pwo baɕool ɕi kadunul na iko yi baɕaluŋ bukal ɕi ŋleef ŋi baka. Hēnk, bapok udolade wi nul wi ajaan aɕēpna kado bañaan bawo baɕool ɕi kadunul. ⁴ Na manjoonan *bgah bi Moyit badolun hēnkun kē ŋban du *Krittu, banfiyaaruŋ ɕti bawoona baɕool ɕi kadun ki Naɕibaɕi.

⁵ *Moyit ɕi uleeful adiiman ɕi ŋpiit ŋi nul jibi ñaan ajaan aɕēpna ɕi pɕaɕ bgah kawo naɕool aji : « *Ñaan ankɕaɕuŋ iko ɕtiyi bajakuŋ, aka ubida unkwoonuŋ ɕi ba* »[☆] ⁶ Kē uɕup wi Naɕibaɕi aɕupuŋ ɕi pwo naɕool panwoonuŋ du pfiyaar uɕē ji : Kdo kaji ɕi uɕalu : « *In aklun kapaya baɕi?* » Krittu aando bi wala wala ɕi ba i? ⁷ Kdo kaji kak : « *In aklun kawala du bnjiir?* » Krittu aando bi naɕa naɕa ɕi pkeɕ i? ⁸ Kē we wi ujakuŋ keeri? *Uɕup wu wuŋ aŋogu, uwo ɕi mntumu, awo ɕi uhaaɕu*.[☆] Uɕup mēnt uwoon uɕup wi ŋkɕupuŋ unjakuŋ aji ñaan awo i kafiyaar. ⁹ Woli iɕup na mntumu aji Yetu awoon Ajugun abot afiyaar ɕi uhaaɕu kē Naɕibaɕi anaɕana ɕi pkeɕ, kluŋ kabuur. ¹⁰ Na manjoonan, pfiyaar du uhaaɕ meet pajaan paɕij pwo naɕool, pɕup na mntum kaji Yetu awoon Ajugun paji paɕij mbuur. ¹¹ Hēnk di di *Ulibra wi Naɕibaɕi ujakuŋ : « *Bañaan ɕti banfiyaaruŋ baankkowa*. » ¹² Hēnk, uunka nayuday

* **9:20** Natenan ɕi Itayi 29.16. [☆] **9:25** Hotey 2.25. [☆] **9:26** Hotey 2.1. [☆] **9:28** Itayi 22.23. [☆] **9:29** Natenan ɕi Ujuni 19.24-35. [†] **9:33** Fiyon; Dawo katim kalon ki Yeruɕalem. [☆] **10:5** Bgah 18.5. [☆] **10:8** Pleɕan 30.12-14. [☆] **10:11** Natenan ɕi Itayi 28.16.

këme anwoon aanwo nayuday : bukal bti baka Ajug baka aloolan, anjaan atuum bnuura bañaan bti banțuun mnhaț mi baka ți a. ¹³ Na manjoonan *anțuun mnhaț mi nul ți Ajugun aluj kabuur*✠.

¹⁴ Kë hum di di bakțuun mnhaț mi baka ți Ajugun, wi bawoon baanfiyaara? Hum di bakfiyaarulun, wi bawoon baambaan katiinka uko wi nul? Hum di baktiinkun uko wi nul, wi nin alon awoon aanțup baka wa? ¹⁵ Kë hum di di ñaan akțupun baka wi bawoon baanyil nin alon? Kë hënk di di Ulibra wi Nașibați ujakun: « *Natenan jibi unuuri pwin bañaan bankțijun Uțup Ulil Unuura!* »✠

¹⁶ Kë mënț bayuday bti bașaan ațaş *Uțup Ulil Unuura. Hënk, *Itayi *Națupar Nașibați ahepar aji : « Ajugun, in afiyaarulun uțup wi nțupun? » ¹⁷ Pfiyaar paji pawoona ți uko wi ñaan atiinkun, kë uko wi ñaan atiinkun uwoona du uțup wi *Krittu.

¹⁸ Kë nșë hepar keeri, bayuday baantiink tiink i? Na manjoonan batiinki. Upiitana ți *Ulibra wi Nașibați aji :

« *Pdiim patiinkana ți umundu bti, nțup naban du kaban ki umundu.* »✠

¹⁹ Kë nkak ahepar, biki *Itrayel baantee i? *Moyit ateen ți uko wan wi ajakun aji Nașibați aji :

« *Ddolan nakuj bañaan banwoon baanwo pntaali pi naan, ddolan nadeebațer bañaan banwoon baamme nin uko ulon ți nji.* »✠

²⁰ *Itayi Națupar Nașibați adoo ñoom aji Nașibați aji :

« *Banwoon baankla'ën bawinën, dwinana du banwoon baanheparaan.* »✠

²¹ Kë ți uko wi Itrayel așë ji : « *Nwal bti, ddek kañen bañaan banwoon baantiinkën abot atam ikow.* »✠

11

Mñaga mi Nașibați aňagiin pntaali pi nul

¹ Dhepar keeri : Nașibați apok pntaali pi nul i? Nin! Nji ți uleef naan dwo nayuday, i pntaali pi *Abraham, i pșini pi *Benyamin.

² Nașibați aampok pntaali pi nul pi adoon abi dat dat. Jëm name uko wi *Ulibra wi Nașibați upiitun ți dko di *Eli anomanun du Nașibați ți uko wi Itrayel? ³ Aji na a : « Ajugun, bafin *bațuparu akuț atok iliit yi mngur yi nu. Nji aloolan ddukiin kë bakak aňal kafinën. »

⁴ Kë Nașibați așë teema aji : « *Ddat bațaşar naan iñeen-week nyaaş iñeen paaj na ulon (7000) banwoon baandëman *Baal.* »✠ ⁵ Kë hënk di uwoon hënkun. Nașibați ți mñaga mi nul adat balon bantiinku kë bawo biki nul. ⁶ Adat baka ți mñaga mi nul, mënț iko yi badolon ikaan ; woli hënk da lah, mñaga mi Nașibați maankwo mi manjoonan.

⁷ Kë we wi nwoon kamëban ți uko wan? Pntaali pi Itrayel paanwin uko wi paklaan, biki Nașibați adatuț țañ bawinun wa. Kë bandukiin bașë dënët nħaaș. ⁸ Hënk di di upiitaniin ți *Ulibra wi Nașibați aji :

« *Te nța Nașibați ado nħaaș ni baka kë nadënëti kës ki baka kaankak awin, ibaț yi baka iinktiink.* »✠

⁹ Kë *Dayiț nașih akak aji :

« *Pde pi baka pawoon bțaaw, bahilna bajot, bakoba kakob ki bataananaanun.* »

¹⁰ *Dolan kës ki baka kafël bado bakak bakuul dolan baka bado kajin nwal bti*✠. »

¹¹ Kë nșë hepar keeri : biki Itrayel bajot pjot pi bawoon baanknața nin i? Nin! Pjot pi baka pado banwoon baanwo bayuday bahilan babuur, kadoona bayuday bakuj baka. ¹² Kë woli phubta pi bahubtiin pado kë bañaan bti biki umundu bayeenk bnuura bweek, kë pjot pi baka pado kë nțaak bti nħayeenk bnuura bweek, wel wi pkak baka bti ți mbuur pawoon paankțij?

¹³ An nanwoon naanwo bayuday dțupan hënkun: nji dwoon *nanjañan i Nașibați ay-ilun du an, dji kalilan maakan pdo ulemp unwoon wi naan, ¹⁴ țiki dňal pdo bañaan biki pntaali pi naan bakujan, balon ți baka bahilna babuur. ¹⁵ Wi Nașibați apokun biki *Itrayel, bandukiin bahilan akak du a. Hënk, woli Nașibați akak atiinkar na biki Itrayel, uwo wo ji pwul ubida bankețun keț.

✠ 10:13 Natenan ți Yowel 3.5. ✠ 10:15 Natenan ți Itayi 52.7. ✠ 10:16 Natenan ți Itayi 53.1. ✠ 10:18 Kañam 19.5. ✠ 10:19 Natenan ți Pleșan 32.21. ✠ 10:20 Natenan ți Itayi 65.1. ✠ 10:21 Natenan ți Itayi 65.2. ✠ 11:4 1 Bașih 19.10,18. ✠ 11:8 Natenan ți Pleșan 29.3. ✠ 11:10 Pleșan 29.3; Itayi 6.10; 29.10.

16 Woli bawul Naşibaŋi pde pteek, pde pandukiin bti payimani. Woli intaañ yi bko iyimani, bko bti bayiman kak. 17 Itrayel dawo ji bko bi mnoliwera bi batepiin bi Naşibaŋi afaluñ inah ilon; ašë ƚu iwi inwoon iinwo nayuday ƚi dko di bafalnuñ ya, ihilna iyeenk pñaak pankwoonuñ du kantaañ ki bko. 18 Kë işë wo i kawut kaşal kaji ipel inah infalaniin yuñ. Leşan ƚaň kë mēnt ƚiwi iŋjaniñ intaañ yi bko mēnt, yul iŋjaniñ.

19 Dme kë ƚi inah mēnt ifalana falana ihilna iyeenk dko di yul ibiin awo. 20 Hēnk da. Inah ifalana falana ƚiki yaanfiyaari, kë ƚiwi işë wo dko di iwoon ƚiki ifiyaari. Wutan keeri kado kahomp, ƚēpan ƚēp ido kalipara. 21 Woli Naşibaŋi apēnan inah inwoon yi nul, hum di awoon aanhil pdo hañ kak na ƚiwi ba?

22 Hēnkun ƚiwin jibi Naşibaŋi ahiini kawul ñaan bnuura na jibi ahiini kakob ñaan. Aweşan banjotuñ ašë wulu bnuura. Ado kawulaaru wul bnuura woli itaman amēban bnuura bi nul. Woli iindo hañ, apēnanu ƚi dko di iwoon. 23 Kë bukal, woli baanduka ƚi ppok pfiyaar bakak du di babin awo ƚfa, ƚiki Naşibaŋi aka mnhina mi pkakan baka da. 24 Iwi, iwo kanah ki bko bpaajal ki Naşibaŋi afaluñ abi ƚu ƚi bko bi nul bi atepiin. Kë bayuday, bawoon inah yi bko bi batepiin tepi buñ. Naşibaŋi ahilan keeri kakakan baka du bko banwoon bi baka.

Mbuur mi Itrayel

25 An bayit naan, mēnñal an nawoon naanwo bayuday nado kahomp. Hēnk, dƚupan uko ummeniin unwoon ƚi uko undoluñ pntaali pi *Itrayel : balon ƚi baka bakak atam ikow, abot aluñ kaduka hañ te wal wi an nanwoon naanwo bayuday biki Naşibaŋi adatuñ bti nakbuuruñ. 26 Hēnk, biki Itrayel babuur, hēnk di di Naşibaŋi ajakuñ ƚi ulibra wi nul :

« *Aloñ aluñ kawoona *Fiyon pbuuran baka wal mēnt biki pntaali pi Jakob başë bataan ppokēn.*

27 *Uko mēnt wi wi nhoñuñ aji ddo, wal wi nkapēnanuñ pekadu di baka, ƚi bhoñar bi nji kaluñ kado na baka.* »*

28 Woli ñaan aten jibi bapokuñ ptaş *Uŋup Ulil Unuura, bawo başoorad Naşibaŋi,

nahilna natiink wa. Kë başë woha biki Naşibaŋi adatuñ, aňal baka ƚiki aten ƚi bhoñar bi abiin ado na bateem baka. 29 Aanji teh uko wi adoon abi ƚen ƚen, aanji ƚilma bañaan biki adoon abi dat dat.

30 An nanwoon naanwo bayuday nabi pok ptaş Naşibaŋi, kë ašë bi miiran wi bayuday babin apok ptaş. 31 Kë kamiir ki amiiranañ, kado kë ahil kak kamiir bayuday bampokuñ ptaş. 32 Hēnk, Naşibaŋi ado kë bañaan bti baduka ƚi ppok ptiinka awo wo ji badētaa. Ado do hañ kahilna kamiir bañaan bti.

33 In ahilanuñ kaniib pyok pi Naşibaŋi na uşal untuñ wi nul na iko yi ameen? In ahiluñ kame uşal wi nul, in ahiluñ kapiban uko wi akdoluñ? 34 Hēnk di di upiitaniin ƚi *Ulibra wi Naşibaŋi, aji :

« *In ahilanuñ kame uşal wi Ajugun?*

In ahiluñ kawula uşal? »

35 « *In aŋeşanuluñ kadoo kayoonk baluk?* »*

36 Hēnk di uwoon, iko bti iwoona du a, iko bti iŋēna ƚi a, iko bti iwo pa a. Mndēm manwo ƚi Naşibaŋi te mnto! Uwo hañ.

12

Ubida uhalu ƚi Krittu

1 An bayit naan, Naşibaŋi adiimanuñ nja kamiir ki nul, ukaañ kë nji kakooşan kooş keeri, nawul nleefan nawa bteñan bjeb banwoon bi Naşibaŋi abot alila. Wañ ukwoon pdēman pi nakdoon kadēmana ƚi nhaaşan. 2 Nawutan pdo uko wi bañaan biki umundu wi bajaan bado, naŋēpan ƚēp nawut Naşibaŋi aŋēşan nhaaş abot awulan nşal nhalu. Wal mēnt, nahilan kayikrēn uko wi Naşibaŋi aňaluñ: uko unwoon unuura, uko unliluñ, unwoon ujint piş.

3 Naşibaŋi awulēn bnuura, ukaañ kë nji kaŋapan an bti : « Nawutan kala pdēman nleefan. Andoli ƚi an aŋēpnēn ƚi pfiyaar pi afiyaaruñ Naşibaŋi adolna uko wi aŋu'uluñ pdo. 4 Nwo na uleef uloolan, untumi na iko impaŋi, kë iko mēnt bti işë paŋ iko yi ijaañ ilemp. 5 Kë hēnk di uwoon pa nja : nŋum maakan kë nja nwoon biki *Krittu nşë wo uleef uloolan, andoli awo i bandukiin. 6 Naşibaŋi ƚi bnuura bi nul aŋen ñaan

* 11:27 Natenan ƚi Itayi 59.20; na ƚi Kañaam 14.7. * 11:35 Natenan ƚi Yob 41.3.

andoli iko impaṭi na yi atēntul yi awo i kado kalempna. Woli ḡwo i pdo kaṭupar Naṣibaṭi, ḡdo wa na pfiyaar pi Naṣibaṭi aṭenuḡ nja. ⁷ Woli ḡwo i plempar batēnt nja, ḡlempar baka. Woli ḡwo i pjukan batēnt nja, ḡdo haḡ. ⁸ Woli ḡwo i ptēḡtēn batēnt nja, ḡdo haḡ. Woli ḡwo i pṭen, ḡṭen bē ḡenkyoonk nin uko uloḡ. Woli Naṣibaṭi aṭu nja ṭi pṣih, ḡwo kataman. Woli iwo i pṭēnk najuuk, ṭēnkana na mnlilan.

⁹ Naḡaladan na batēntan na manjooan. Nalowan iko bṭi inwoon iwuṭaan, namēbaan bnuura uko unwoon unuura. ¹⁰ Naḡaladan na batēntan jibi naḡaladuḡ du katoḡ, andoli ji taman ṭi pdēman atēntul. ¹¹ Nawutan nin kawalan iḡen. Naṭuun kabaṭ ṭi plempar Ajugun na uhaaṣ wi nan bṭi. ¹² Nalilaan ṭi mnhaṭ mi nahaṭuḡ, namiiran ṭi mnhaḡ, nawut kaṭaḡan nin pṡehan Naṣibaṭi. ¹³ Nadoon kaṭēnk baḡaaḡ biki Naṣibaṭi banwoon ṭi kanuma nabot nado kayeenk bayaant du itohan.

¹⁴ Naḡehaan Naṣibaṭi awul bnuura baḡaaḡ bankhajananaḡ ; naḡehaana awul baka bnuura, awut kafēp baka. ¹⁵ Nalilaan na banwoon ṭi mnlilan, nawooni na banwoon ṭi ḡwooni. ¹⁶ Naṭiinkaran. Nakdo kala mndēm, naṭēpēn ṭēp nawalan ikowan. Nawutan kaṣal kaji natit apel bandukiinḡ. ¹⁷ Nawutan kalukan ḡaaḡ andolanaḡ buṭaan. Natamaan nado kado uko unuuriinḡ ṭi kēṣ ki baḡaaḡ bṭi. ¹⁸ Natamaan nado jibi nahiluḡ nawo bnuura na baḡaaḡ bṭi. ¹⁹ An bayiṭ naan biki nḡaluḡ, naklukan nin, nawutan Naṣibaṭi awayēṣ. Hēnk di di Ajugun ajakuḡ ṭi ulibra wi nul : « *Nji dluḡ kalukanan, nji dkluḡ katuuman* »* ²⁰ Akak aji :

« *Woli ubon ude baṣooradu,
wulan baka bade.*

*Kē woli udaan uṭij baka,
wulan baka badaan.*

*Woli ido haḡ,
ikuḡan baka mnkow.* »*

²¹ Nakwut buṭaan dawatan, naṭēpan ṭēp nawat da na bnuura bi najaan nado.

13

Pdo katiink baweek biki pṣih

* **12:19** Pleṣan 32.35. * **12:20** Pleṣan 32.35. * **13:9** Ppēn 20.13-17; Pleṣan 5.17-21; Maci 19.18. * **13:9** Bḡah 19.18.

¹ ḡaaḡ andoli adoon katiink baweek banwoon ṭi pṣih, ṭiki pṣih bṭi pawoona du Naṣibaṭi kē banwoon ṭi pṣih, Naṣibaṭi aṭuun baka ṭi pa. ² Hēnk, ḡaaḡ ampokuḡ pṡiink banwoon ṭi pṣih apok pṡaṣ uko wi Naṣibaṭi aṭuun pdo. Bukuḡ mēntan Naṣibaṭi akob baka. ³ Na manjooan banwoon baando buṭaan baanwo kado kalēnk baṣih, bandoluḡ buṭaan bawoon kado kalēnk baka. Kē woli iinḡal keeri pdo kalēnk banwoon ṭi pṣih, dolan bnuura ṭaḡ, bataaḡaru ṭi uko waḡ. ⁴ Na manjooan bawo balempar Naṣibaṭi biki aṭuun ṭi pṣih pa bnuura bi nu. Kē iṣale do buṭaan, iwo kado kalēnk baka ṭiki baka mnhina mi pweṭan. Balempar lempar Naṣibaṭi kadiiman udeeb wi nul bankdoluḡ buṭaan. ⁵ Iwo keeri kado katiink baka ṭiki ime kē uwo uko wi iwoon kado kado ; iinwo kado wa ṭiki iṭi udeeb wi Naṣibaṭi ṭaḡ.

⁶ Ukaḡ kak kē iwo kado kaluk daaṣa. Na manjooan bakobraar daaṣa baji balempar lempar Naṣibaṭi wi bakdoluḡ haḡ. ⁷ Lukan ḡaaḡ andoli uko wi iwoon i pluka. Iwole kaluk daaṣa, lukan da ; uko wi iwohaḡ pluk pṣih, lukan wa. Kē hēnk kak, iwole pṡiink ḡaaḡ, tiinkana bnuura ; iwole pdēman ḡaaḡ, dēmaana.

Bḡalad bi ḡḡaladuḡ

⁸ Nawutan kaṭeet nin ḡaaḡ aloḡ. Baṭeet bi nan bi ḡnuur bṭi bawoon ṭaḡ bḡalad bi naḡaladuḡ: ḡaaḡ anḡaluḡ atēntul ado uko wi *bḡah bi Moyiṭ bajakuḡ bṭi. ⁹ Bḡah baji : « *Iinkpiinṭ na ahar ḡaaḡ* », « *Iinkfiḡ ḡaaḡ* », « *Iinkkiij* », « *Iinkḡeebar bka bi atēntu* »* na iko iloḡ kak. Kē uṭup uloolan uṣē ṭonkrēn iko mēnt bṭi yi bḡah bajakuḡ, uwoon: « *Nalan atēntu jibi iḡaluḡ uleefu.* »* ¹⁰ Pḡal atēntul paanji paṭija nin buṭaan dloḡ ; pḡal atēntul pawoon keeri pdo uko bṭi wi bḡah bajakuḡ.

Pbomandēr pa ubi wi Krittu

¹¹ Name wal wi ḡwoon hēnkunḡ: wal wi pnaṭa ṭi bḡoy ubani. Unuur wi mbuur uḡoḡ nja hēnkunḡ apel wal wi ḡbaan ajun jun pfiyaar. ¹² Uṭejan ulowi, nfa maḡogi. Nawulēn ḡduk keeri iko injaan idolana du bdēm, ḡjej injaanan yi pnak. ¹³ Nawulēn ḡdo

kado iko inwoon itool jibi ñaan ajaan ado na pnak. Nawulën ñwut kande kawee, na ukuj na pjuban pi piint na ubida uŕop na pñom na bkujar. ¹⁴ Natamaan nanaam na Yetu *Krittu Ajugun ti mnwo mi nan, nañaan pdo kaŕaş iko yi ñleefan ñañaluŕ kado kado.

14

Pwut kado kabeeh batënt nja

¹ Nayeekan ti ptoofan anwoon aando bi liint ti pfiyaar nawut kado kañom na a ti iko yi aŕaluŕ. ² Alon aŕiyaar kē iko bti ihinan kade'ana ; kē alon anwoon aando bi liint ti pfiyaar aŕiyaar kē aanwo kade nin uyemaŕ ulon. ³ Anjaan ade uyemaŕ awutan kabeeh anwoon aanji de wa ; kē anwoon aanji de wa awutan kado kaji atëntul mēnt aduknaanaa, uŕ mēntan awo kak i Naŕibaŕi. ⁴ Iwo in ado ji nalempar ñaan alon alemp bnuura kēme buŕaan? Woli alemp bnuura kēme alemp buŕaan uten anŕu'uluŕ ulemp. Kē aŕe luŕ kalemp bnuura ŕiki Ajugun aka mnhina mi pŕenka.

⁵ Alon aji dēman unuur ulon kapel ñandukiin, kē balon baji baji ñnuur bti ñalinuŕ. Andoli aji wo i kamēban ti uko wi aŕiyaaruŕ. ⁶ Andēmanuŕ ñnuur ñlon, aji do haŕ pa Ajugun. Kē hēnk di di anjaan ade iko bti, ajaan ade ya pa Ajugun, kabot kabeeba ; kē anwoon aanji de iko bti aji do haŕ pa Ajugun kabot kabeeba. ⁷ Na manjoonan, woli ñka ubida kēme akeŕ, mēnt nja ñwoon bajug ubida wi nja. ⁸ Woli ñka ubida, ñka wa pa Ajugun, kē woli ñkeŕi, ñkeŕ pa Ajugun ; hēnk, woli ñwo bajeb kēme akeŕ, ñwo biki Ajugun. ⁹ Na manjoonan, Krittu akeŕ keŕ aŕe naŕa ahilna awo Ajug bankeŕuŕ na Ajug banwoon bajeb. ¹⁰ Iwi, we ukaan kē ikji atëntu aduknaanaa ba? Kē iwi, we ukaan kē ibeeh atëntu ba? Nja bti Naŕibaŕi aluŕ kawayeŕ nja. ¹¹ Upiitana ti *Ulibra wi Naŕibaŕi

« *Nji Ajugan anwoon najeb dŕupan :
bañaan bti baluŕ kaŕuŕ ti kadun naan,
bukal bti badēmanaan kadinan kē nji
dwoon Naŕibaŕi* »*

¹² Hēnk, andoli ti nja aluŕ kahepna ti kadun ki Naŕibaŕi pa uleeful.

Pwut pdo atënt nja ajuban

¹³ Nawulën ññaan pdo kaji batënt nja baduknaanaa. Nabiin ñŕep ŕep ñŕu ñŕal ti pwo ñēnkdo uko unktjuŕ pjuban pi atënt nja. ¹⁴ Pfiyaar pi nfiyaaruŕ Yetu Ajugun padolēn kē mmee, akuŕ ayikrēn bnuura kē nin uko ulon uunwo wo uŕop ; uji uwo uŕop ti ñaan anŕaluŕ aji uwo uŕop. ¹⁵ Woli ide uko ulon kē uŕu atëntu kē ajooŕan pa iwi, iinkak aŕala. ŕaafaraan uko wi ikdeēn utok uhaaŕ wi ñaan i *Krittu akeŕaruŕ. ¹⁶ Kwut keeri uko unwoon unuura pa iwi ukak uko unkdoluŕ bado kaŕiiniyaan buŕaan ti iwi. ¹⁷ Na manjoonan, *pŕih pi Naŕibaŕi paanwo uko wi kande kēme pdaan, pawo pi pwo naŕool, btiinkar na mnlilan mi *Uhaaŕ wi Naŕibaŕi ujaan uwul. ¹⁸ Ñaan anklemparuŕ Krittu hēnk, aji lil Naŕibaŕi, bañaan babot kaŕala.

¹⁹ Nawulën keeri ñdo kala pdo uko unjaan uŕij btiinkar na bŕēnkari ti pfiyaar. ²⁰ Kdo uko wi pde utok uko wi Naŕibaŕi adoluŕ. Na manjoonan nin iko ide ilon iinwo wo iŕop, aŕe ji ikak iko iŕop woli ñaan ade ya aŕe do atëntul kē ajot ti pekadu. ²¹ Uko unuuriin uwo pwut kade uyemaŕ, pdaan poot kawut pdo uko bti unktjuŕ atëntu ajuban.

²² Uko wi ikŕaluŕ ti uko mēnt hankan wa pa iwi na Naŕibaŕi. Ñaan anwoon aanŕal aji ajuban ti uko wi aŕiyaaruŕ, anuurandēni. ²³ Kē anŕaan aji wo na ñŕal ñŕēb woli ade kēme adaan uko ulon, Naŕibaŕi aji ji aduknaana, ŕiki uko wi adoluŕ uunwoona ti pfiyaar pi nul. Uko bti unwoon uunwoona ti pfiyaar uwo pekadu.

15

Pdo batënt nja bnuura

¹ Nja ñnfiyaaruŕ aliint ti *Krittu ñwo i kado kamiir banwoon baanka mnhina mēnt, kawut kado uko wi nja ññaluŕ ŕañ. ² Ñaan andoli awo i kado kala plil atëntul pa bnuura bi uŕ mēntan, kadolna'a ado kayaha ya kadun ti pfiyaar pi nul. ³ Krittu ti uleeful aanla la uko unliluluŕ, udoo piitana ti *Ulibra wi Naŕibaŕi aji : « *Ikar yi bankariin ibi ti nji.* »* ⁴ Iko bti inwoon ti Ulibra wi Naŕibaŕi ipiitana piitana ñhilna ñme ñbot

ņtēpna ți kamiir na mntēj mi ņpiit mēnt
ņakwuluņ ņkaana mnhaṭ.

⁵ Dñehan Naşıbaṭi anwoon ukumpēš wi
kamiir na mntēj aṭenan naṭiinkar nado
kado ji Yetu *Krittu. ⁶ Hēnk, an bti nawo ți
ploodan kadēman Naşıbaṭi Ašin Ajugun Yetu
Krittu.

Pyeenk batēntul

⁷ Nawo keeri kado kayeenk batēntan jibi
*Krittu ayeenkanan, mndēm mi Naşıbaṭi
manhilna manwinana ți mnwo mi nan.

⁸ Na manjoonan dṭupan, Krittu akak nalemp-
par bayuday kadolna uko wi Naşıbaṭi
ahonun bateem baka kabot kayuuj kē
Naşıbaṭi aji do uko wi ajakuņ. ⁹ Ado han
banwoon baanwo bayuday bahilna kak
bado kadēman Naşıbaṭi țiiki aṅaga baka.
Hēnk di di upiitaniin ți *Ulibra wi Naşıbaṭi
aji :

« *Ukaan kē nji kaluņ kadēmanu ți ptoof pi
bañaan biki ṅtaak bti,
dluņ kado kayeehu iyeeh yi pñaamarēn.*
»[✧]

¹⁰ Ukak apiitana aji :

« *An ṅtaak bti nawoon ți mnlilan na pntaali
pi Ajugun.* »[✧]

¹¹ Ukak apiitana aji :

« *An ṅtaak bti nadoon kadēman Ajugun,
an kntaali bti nadoon kayeeh mndēm mi
nul.* »[✧]

¹² *Itayi *Naṭupar Naşıbaṭi akak aṭiini ți
uko mēnt aji :

« *Alon ampēnnuņ ți pntaali pi Yete* aluņ
kabi,
ul aknaṭiij kaših ṅtaak bti ;
ṅaṭu mnhaṭ mi ṅa ți a.* »[✧]

¹³ Dñehan Naşıbaṭi anwoon ukumpēš wi
mnhaṭ atumanan mnlilan na mnjeeh wi
nafiyaarulun. Hēnk, *Uhaaš wi Naşıbaṭi
uwulan mnhina, mnhaṭ mahilna mantum
ți an.

Pṭup uko wi Pawulu aklempuņ

¹⁴ An bayiṭ naan, dme ți bkow naan
na manjoonan kē bnuura batum ți an, kē
nawo bañaan bammeen akuṭ ahil kado ka-
jukandēr. ¹⁵ Kē nšē ṭupan ṅṭup ṅtam ți ṅmbaņ
ṅlon ți kakaarta ki kalešan an iko yi nadoon
abi juk. Ddo han țiiki Naşıbaṭi ți bnuura bi

nul ¹⁶ adolēn kē nji kalempar Yetu *Krittu
ți kadun ki banwoon baanwo bayuday.
Dji kado ulemp uyimanaan wi pṭup *Uṭup
Ulil Unuura wi Naşıbaṭi, bañaan biki ṅtaak
bti bahilna bawo uṭen unliluņ Naşıbaṭi wi
*uhaaš wi nul udoluņ kē uyimani.

¹⁷ Ukaan kē wi nkakuņ i Yetu *Krittu,
dhinan kalilan maakan ți uko wi nji kalemp-
paruņ Naşıbaṭi. ¹⁸ Dñoom kado kaṭup na
mntēj ți uko wi Krittu ṭañ, wi adolnuņ kē
ndo banwoon baanwo bayuday kē bakṭaš
Naşıbaṭi. Krittu ado han aṭēpna ți ṅṭup na
udo wi naan, ¹⁹ ți mnhina mi mlagre na
iko iṅonārēnaan ți mnhina mi *Uhaaš wi
Naşıbaṭi. Kē hēnk di mpēnnuņ Yerutalem
ayaant te du uṭaak wi Iliriya aṭup *Uṭup
Ulil Unuura wi Krittu aba. ²⁰ Kē nšē bi ṭu ṭu
uhaaš naan bti ți pṭup Uṭup Ulil Unuura
du ṅtaak ṅanwoon ṅaambaan katiinka uko
wi Krittu kawutna kaniw du dko di alon
adoon abi jun jun. ²¹ Hēnk di njaan kado
uko umpiitaniin ți *Ulibra wi Naşıbaṭi :

« *Biki bawoon baanṭup uko wi nul baluņ
kawina,
banwoon baantiink kē baṭiiniyaan uko wi
nul baluņ kate.* »[✧]

Pawulu aṅal pya Rom

²² Uko waņ uneenanaanun ṅyaaš ṅtum
pbi du an. ²³ Kē hēnkun wi mbaan ulemp wi
naan du ṅtaak mēnt abot ado ṅṣubal ṅtum ṅi
nṅali pbi du an, ²⁴ dṅal kanuṣar na an. Dṣal
woli dluņ aya Eṭpaña kapant kawinan našē
naṭēnkēn nhilna mban uṭaak mēnt. ²⁵ Kē
nšē tool hēnkun pya Yerutalem pṭēnk bañaan
biki Naşıbaṭi banwoon da. ²⁶ Banfiyaaruņ
biki ṅtaak ṅi Matedoniya na Akayi badinan
pṭēnk bañaan bawaan mēnt. ²⁷ Aa, badinan
pdo han, aṣē wo na manjoonan biki pṭēnk
baka. Jibi bayuday banfiyaaruņ Krittu
baṭokuņ iko inuura inwoonuņ du baṭi yi
bayeenkuņ na banwoon baanwo bayuday,
hēnk kak di di bukal kak bawoon kaṭok na
bayuday iko yi umundu yi bakaan. ²⁸ Wal
wi nji kaluņ kado kakuran mēnt kaba,
awul baka iko bti yi baṭenuņ baka, dṭēpna
du an kaṭool pya Eṭpaña. ²⁹ Dme kē woli dbi
du an Krittu kalilan maakan.

✧ 15:9 Natenan ți 2 Famiyel 22.50; na ți Kañaam 18.50. ✧ 15:10 Plešan 32.43. ✧ 15:11 Kañaam 117.1. * 15:12
Yete awoon ašin Dayiṭ naših. ✧ 15:12 Itayi 11.10. ✧ 15:21 Natenan ți Itayi 52.15.

³⁰ An bayiṭ naan, kē nṣē kooṭan ṭi ka-tim ki Yetu *Krittū Ajugun na uṅal wi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujaan uwul nja : nabiin ṅgutan, ṅñehan Naṣibaṭi pa nji. ³¹ Nañehaan nhil mbuur bayuday banwoonṅ baanfiyaar Krittū. Nañehaan kak iko yi nji kañooṭuṅ biki Naṣibaṭi banwoonṅ du Yerutalem iyeenkana bnuura. ³² Hēnk, nhilna woli ulil Naṣibaṭi kabi du an na mnlilan kanoorfēn ntiinku na an. ³³ Dñehan Naṣibaṭi anwoonṅ ukumpēṣ wi mnjeeh awo na an bti! Uwo haṅ.

16

Pwul mboṣ

¹ Dṅal nayeenk Febe ñaaṭ i nja anjaan alempar banfiyaaruṅ biki Kenēray. ² Nayeenkana ṭi ptoofan jibi ñaaṅ ajaan ayeenk bañaanṅ biki Naṣibaṭi ṭi katim ki Ajugun, naṭēnkana ṭi iko bti yi aklunṅ kanuma ṭiki ul ṭi uleeful aṭēnk bañaanṅ baṭum aṭu na nji ṭi uleef naan.

³ Dwul mboṣ *Pritiliya na Akila banjaanṅ bawo na nji ṭi plempar Yetu *Krittū, ⁴ bukal bambiinṅ anaṭ naṭ kawul iṭuṭ yi baka aburanaanēn pkeṭ. Dbeeb baka, mēnṭ nji aloolan kabeebuṅ baka, banfiyaaruṅ banwoonṅ baanwo bayuday bti bakak abeeb baka. ⁵ Dkak awul mboṣ banfiyaaruṅ banjaanṅ bayit du katoh ki baka.

Dwul mboṣ Epenet i mmaganuṅ anwoonṅ nateek anfiyaaruṅ *Krittū du utaak wi Atiya.

⁶ Dwul mboṣ Mariya anhaahuṅ maakan na an.

⁷ Dwul mboṣ Andronika na Yuniya bayiṭ naan ṭi *Krittū bambiinṅ awo na nji du ukalabuṣ. Bawo bañaanṅ bantiinkaniinṅ ṭi banjañan abot afiyaar *Krittū ji mbi ndo kafiyaara.

⁸ Dwul mboṣ Ampliyat i mmaganuṅ bnuura ṭi katim ki Ajugun.

⁹ Dwul ma Urabanu anjaanṅ alempar *Krittū na un, na Fitaku i mmaganuṅ.

¹⁰ Dwul ma Apelet anyuujunṅ kē amēban *Krittū.

Dwul mboṣ biki katoh ki Arittobulu.

¹¹ Dwul mboṣ Herodiyon ayiṭ naan.

Dwul ma biki katoh ki Nartitu, banwoonṅ biki Ajugun.

¹² Dwul bi Trifena na Trifota mboṣ, bukal banhaahuṅ maakan ṭi plempar Ajugun. Dwul mboṣ Peretida anjalaniinṅ abot ahaah bnuura pa Ajugun.

¹³ Dwul mboṣ Rufu i Ajugun adatuṅ na anin ankaanṅ awo ni.

¹⁴ Dwul ma Atenkritu na Flegon na Hermet na Patroba na Hermat na bayiṭ baka banwoonṅ na baka.

¹⁵ Dwul mboṣ Filologu na Yuliya na Nereyu na aṭa'ul ñaaṭ, na Olimpiya na bañaanṅ biki Naṣibaṭi bti banwoonṅ na baka.

¹⁶ Nawuladēn mboṣ an bti naboofar bboofar banyimanuṅ. Kntuk ki banfiyaaruṅ *Krittū bti kawulan mboṣ.

Nṭup ṅlon ṅbaañṣaani

¹⁷ An bayiṭ naan, dkooṭan kooṭ, nali-pariin bañaanṅ banjaanṅ banaakrēn bañaanṅ kakuṭ kaneemanan wi bajaanṅ balaṭ pjukan pi bajukanananṅ. Nalowan baka! ¹⁸ Bañaanṅ ji bukuṅ mēnṭan baanji balempar *Krittū Ajugun, iyinṅ yi baka yi yi bajaanṅ balempar. Baji baguur na ṅṭup ṅtaab ṅi baka ṅṭum bañaanṅ banwoonṅ kabaṭ kaloolan. ¹⁹ Na manjoonan pfiyaar pi nafiyaaruṅ Naṣibaṭi pameeṭana ṭi dko bti, ukaanṅ kē uwo mnlilan mi naan. Kē nṣē ṅal nawo na ṅṣal ṅntuṅa, kadolna bnuura kaṣē kabi kalow low buṭaan. ²⁰ Naṣibaṭi anwoonṅ ukumpēṣ wi mnjeeh awat hēnkuṅ Fatana ṭi ihoṭan.

Dñehan bnuura bi Yetu Ajugun bawo ṭi an.

²¹ Timote anjaanṅ alemp na nji awulan mboṣ, ul na Lutiyut na Yatōn na Fotipater bayiṭ naan.

²² Nji Tertiyu mpiitaruṅ Pawulu kakaarta, dwulan mboṣ ṭi katim ki Ajugun.

²³ Gayut anyeeknuṅ du katohul awulan mboṣ. Du katohul di di banfiyaaruṅ bti bajaanṅ bayitiiraan.

Erattut namali i ubeeka akak awulan mboṣ, na Kwartu ayiṭ nja.

²⁴ [Dñehan Yetu Krittū Ajugun awulan an bti bnuura. Uwo haṅ.]

Mndēm mi Naṣibaṭi

²⁵ Nawulēn ṅdēman Naṣibaṭi! Aka mn-hina mi pdolan naliintṅ ṭi pfiyaar. Uko waṅ wi wi nji njakuṅ wi nji kaṭupuṅ *Uṭup Ulil Unuura unṅṭiiniyaanuṅ uko wi Yetu

*Krittu, kadiiman manjoonan mamme-naniin undiimaan. ²⁶ Hënkuŋ kakşa manjoonan mēntŋ mantępna ŋi uko wi *baŋupar Naşibaŋi bapiitŋ, uko wi Naşibaŋi anwoon aankba ajakuŋ aji udolana, apēn awinana ŋi kadun ki ŋtaak bti ŋahilna ŋafiyaara ŋabot ŋado kaŋaşa. ²⁷ Nawulēn ŋdēman te mnŋo Naşibaŋi anwoon aloolan anwoon na uşal unŋa ŋi katim ki Yetu Krittu. Uwo haŋ.

Uṭup uteek wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Korint

Uṭup ujuni

Korint dawo ulon ɥi nbeeka nandēmnuŋ ni utaak wi Akayi unwoon nṭa ɥi utaak wi Gret. Bañaan batum bambiin afēt ɥi ubeeka mēntɥi babi wo bañaan banwoon baanfiyaar Naṣibaṭi abot awo bado iko iwuṭaan. Pawulu ado uṣubal na kli paaj pa pṭooran pntuk pi banfiyaarun. Wi Pawulu apiitun kakaarta ki, awo du Atiya du ubeeka wi Efet. Bañaan balon biki pntuk pi banfiyaarun du Korint bapiitulun kahepara uko ulon wi banalun pme. Ji ikaarta bti yi Pawulu, ado alon kē apiit akuṭ añooṭ kakaarta du biki apiitun ka. Kē ñaan i Pawulu ayilun katimul kawo Foten. Foten awo ñaan anfiyaarun Krittu kē bañaan baṣe wo baamme'a bnuura. Pawulu ado kakaarta ki apiitun ki ifah itēb. ɥi kateek ñaan aji win kē banfiyaarun baṭup Pawulu iko itum intēpun ɥi pntuk pi banfiyaarun mēntɥi. Kē Pawulu aṣe win iko iwajanṭ inkaan udooni : Bañaan baantiinkar ɥi pntuk pi banfiyaarun. Alon aya apiinṭ na ahar aṣin. Banfiyaarun baji bañooṭ batēntɥi baka banfiyaarun du uruha wi banwoon baanwo bayuday. Uko mēntɥi ukaan kē Pawulu ahepar baka me iko ikowandēnaan yi aktiinkun ijoonanaari. ɥi kafah katēbantēn uṭup paaj na ulon te du uṭup iñeen na paaj Pawulu ateem ɥi iko yi baheparulun. Aṭiiniyaan bniim. Aji na baka balow nton. Aṭiiniyaan kak uko wi pyit pde panwoon paanji padēman Krittu. Aji na baka bala uṭen wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unjaan uṭenk pntuk pi banfiyaarun. Aji na baka bado kala bnjalad du uṭup iñeen na nṭēb te iñeen na nbaakēr. Akak aṭiiniyaan pnaṭa ɥi pkeṭ. ɥi uba kakaarta, Pawulu aṭup aji aṅal kaya pwin baka kayeenkna iko yi baṭonkrēnuṅ kaṭēnkna bajuuk biki Yerutalem.

¹ Nji Pawulu, i Naṣibaṭi aduun pa nwo nanjañan i Yetu *Krittu, ɥiki aṅalun uko mēntɥi, na Foten ayiṭ nja, npiitanan. ² Npiitan, an banfiyaarun Naṣibaṭi nanwoon du Korint, nankakuṅ ayiman wi nawoon ɥi plooman na Yetu Krittu, an nandu'aniin pwo biki nul. Npiitun kak bañaan bti banjaan badēman katim ki Yetu Krittu Ajug nja, anwoon Ajugun akuṭ awo Ajug baka, du dko di bawohan. ³ Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittu Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṭēnan nṭhaaṣ.

⁴ Naṣibaṭi awulan bnuura wi nawoon ɥi plooman na Yetu *Krittu ukaan kē nji kabeeba wal undoli ɥi uko wi nan. ⁵ ɥi pwo ɥi plooman na a pun, nawo bayok ɥi iko bti : ɥi uṭup undoli na ɥi pme bti. ⁶ Na manjoonan, namēban bnuura uko wi nṭupanan ɥi Yetu Krittu, bado kē uneej ɥi an aṭoo alint. ⁷ Hēnk, naankwaan nin uṭen ulon, wi nawoon ɥi pyoonk Yetu Krittu Ajugun apēn awinana. ⁸ Ul aklun kadolan namēban nalint te ubaañsaani nahilna nawo bañaan biki nin ñaan awoon aankka uko uwuṭaan uṭup ɥi baka ɥi unuur wi akbiin. ⁹ Naṣibaṭi aji do uko bti wi ahoṅun, ul andatanan nawo ɥi plooman na Abukul Yetu Krittu Ajugun.

Uko wi bpulad ɥi ptoof pi banfiyaarun

¹⁰ An bayiṭ naan, dkooṭan ɥi katim ki Ajugun Yetu *Krittu nawo bti ɥi uṭup uloolan, bpulad baṭañ ɥi ptoofan, naṭepēn ṭep natiinkar nawo na uṣal uloolan na uṭup uloolan. ¹¹ An bayiṭ naan, uko unkaan kē nji kaṭiini han uwo kē bañaan biki ufēt wi Kēlowe baṭupēn aji bpulad bawo ɥi ptoofan. ¹² Dṅal kaji balon ɥi an baji baji : « Nji dwo na Pawulu, » alon kaji « Nji dwo na Apolot, » alon kaji « Nji dwo na Kefat*. Alon kak kaji « Nji dwo na Krittu. » ¹³ Naṣal aji Krittu afaaṣiiri i? Nji Pawulu i i bapanun ɥi krut pa an i? Kēme ɥi katim ki naan ki ki nayeenknuṅ batitmu i? ¹⁴ Dbeeb Naṣibaṭi ɥi uko wi nwoon mēmbattaar nin alon ɥi an bē mēntɥi Kritput na Gayut baka, ¹⁵ hēnk nin alon aankhil kaji nabattaar ɥi katim ki naan. ¹⁶ Yoow, dbaan aṣe, dbattaar kak biki katoh ki Tefanaṭ, aṣe wo mēnkak aṣe me mbattaar alon kak. ¹⁷ Krittu aanyilēn

* 1:12 Kefat: Katim kalon ki Kefat kawo Piyeer.

yil mbi pbattaar, ayilën yil mbi n̄tup *Ūtup Ulil Unuura. Aanyilën p̄tup wa na n̄tup n̄i mntit mi ñaañ najën, pkeṭ pi Krittü ṭi krut pawutna kawaan̄ udooni.

Uşal unwoon̄ untuṇa na manjoonan

¹⁸ Ūtup wi pkeṭ pi *Krittü ṭi krut uwo n̄yila pa banneemuñ aşë wo pa n̄ja n̄mbuuruñ mn̄hina mi Naşibaṭi. ¹⁹ Hënk, Naşibaṭi aṭiini ṭi *Ulibra wi nul aji : « *Dluṇ katok p̄ntuṇa pi banwoon̄ na n̄şal n̄ntuṇa, katok mntit mi bantituṇ* » ²⁰ In awoon̄ na uşal untuṇa ba? In awoon̄ name? In awoon̄ nalil mntum i umundu wi n̄ta wi? Naşibaṭi adiiman kē uşal untuṇa wi mboş uwo n̄yila. ²¹ Naşibaṭi na uşal untuṇa wi nul ado kē umundu uumme'a na uşal untuṇa wi wa. Ulila kē aṭëpna ṭi uṭup wi n̄kṭupuñ abuuran banfiyaaruñ, uṭup mēnt̄ uwo wo ji n̄yila ṭi kēş ki bañaañ bajën. ²² Bayuday bañal kawin̄ iko iñon̄arënaan kē banwoon̄ baanwo bayuday bakla pwo na n̄şal n̄ntuṇa, ²³ kē un n̄şë ṭup uko wi Krittü ampan̄aniin̄. Bayuday baji uko mēnt̄ uwo pkar Naşibaṭi, kē banwoon̄ baanwo bayuday baji uwo n̄yila. ²⁴ Kē ṭi bañaañ biki Naşibaṭi adatuñ, bayuday na banwoon̄ baanwo bayuday, Krittü ajaan̄ adiiman mn̄hina na uşal untuṇa wi Naşibaṭi. ²⁵ Na manjoonan̄ uko wi bajaan̄ bado n̄yila n̄i Naşibaṭi upel n̄şal n̄ntuṇa n̄i bañaañ bajën, kē pbiışna pi Naşibaṭi papel mn̄hina mi bañaañ bajën.

²⁶ An bayiṭ naan, natenan̄ jibi nabiiñ awo wi Naşibaṭi adu'anañ: bañaañ biki bajakuñ aji bawo na n̄şal n̄ntuṇa baantum ṭi an, kē bañaañ banwoon̄ na mn̄hina baantum ṭi an kak, kē bañaañ baweeek baantum ṭi an. ²⁷ Bañaañ biki bajakuñ aji bawo bayila, Naşibaṭi adat dat baka kakowandënaan banwoon̄ na n̄şal n̄ntuṇa. Bañaañ biki bajakuñ aji baanwo na mn̄hina, Naşibaṭi adat baka kakowandënaan bañaañ banwoon̄ na ma. ²⁸ Bañaañ bampoṭi, bañaañ biki babeehuñ, ado baka ji bañaañ bawaan̄ udooni, Naşibaṭi adat baka kadolna uko wi umundu uşaluñ aji uka udooni uwaan̄ udooni. ²⁹ Hënk nin̄ aloñ aankhil kado kahomp ṭi kadun̄ ki Naşibaṭi. ³⁰ Ul adoluñ kē nawo ṭi ploolan̄ na Yetu *Krittü, kē ul Krittü

awoon̄ ñaañ ankaan̄ kē n̄me uşal untuṇa wi Naşibaṭi. Akaan̄ kē n̄wo batool ṭi kēş ki Naşibaṭi, ayiman̄ ṭi kadunul, ul abuuranuñ n̄ja ṭi pekadu. ³¹ Hënk di di upiitaniin̄ ṭi *Ulibra wi Naşibaṭi aji : « *Woli ñaañ aloñ añal kahomp, adoon̄ kahompna iko yi Ajugun adoluñ.* »*

2

Uṭup wi Krittü ampan̄aniin̄ ṭi krut

¹ An bayiṭ naan, wi mbiin̄ du an p̄tupan̄ iko yi Naşibaṭi imbiin̄ amena mēnkla la naji dwo ñaañ anliluñ mntum kēme ñaañ anwoon̄ na kame. ² Dbaa ṭëp ṭëp aji mēnkṭiiniyaan̄ nin̄ uko ulon̄ umpaṭi na wi Yetu *Krittü, ul i bapan̄uñ ṭi krut. ³ Dbi du an na pbiışna na blal, alënk akat kat. ⁴ Pjukan pi naan na n̄tup n̄i n̄i kaṭupanañ n̄aanwo n̄tup n̄lil n̄i name, mn̄hina mi *Uhaaş wi Naşibaṭi manwinaniin̄ hënk, ⁵ kadolna pfiyaar pi nan̄ pawut kanaṭna ṭi uşal untuṇa wi ñaañ najën paşë panaṭna ṭi mn̄hina mi Naşibaṭi.

Uşal untuṇa wi Naşibaṭi

⁶ Bañaañ banliintuñ ṭi pfiyaar kakşa, n̄tup baka n̄tup n̄i uşal untuṇa, kē uşë wo uunwo wi umundu wi, wi başih biki wa, bandoon̄ abi kaba ba. ⁷ Uko wi n̄kṭiiniyaanuñ uwo uşal untuṇa wi Naşibaṭi wi bañaañ bawoon̄ baamme, Naşibaṭi adoluñ kē uwo, wi awoon̄ aando bi paş umundu, kadëmanaan n̄ja. ⁸ Nin̄ naşih aloñ i umundu wi aamme uşal untuṇa mēnt̄, woli bawo lah na wa, baankpan̄ Ajugun anwoon̄ na mndëm. ⁹ Hënk di di upiitaniin̄ ṭi Ulibra wi Naşibaṭi aji :

« *Uko wi nin̄ pkëş pawoon̄ paanwini, uko wi nin̄ kabaṭ kawoon̄ kaantiinki, uko wi nin̄ uşal uwoon̄ uunşali, wi wi Naşibaṭi ahankuñ pa banjaluluñ.* »*

¹⁰ Nja biki Naşibaṭi aṭëpnuñ ṭi *Uhaaşul adiiman̄ uko mēnt̄. Uhaaşul ujaan̄ ujeehan̄ iko bti kado ban̄ du uşal wi nul unlownuñ. ¹¹ In ameen̄ uko unwoon̄ ṭi uşal wi ñaañ najën bē mēnt̄ uhaaş unwoon̄ ṭi a wa? Kē hënk kak di di nin̄ ñaañ awoon̄ aamme uko wi Naşibaṭi bē mēnt̄ *Uhaaşul wa. ¹² Uhaaş wi n̄yeenkuñ uunwo uhaaş wi umundu wi,

* 1:19 İtayi 29.14. * 1:31 Yeremiya 9.24. * 2:9 İtayi 64.4.

uwo Uhaaş wi Naşibaţi  hilna  me iko inuura yi a enu  nja. ¹³ N nk iinyaan uko m nt  na  tup  i  şal  ntu a  i ba aa  baj n,  tiinyaan wa na  tup  i Uhaaş wi Naşibaţi ujukanu  nja, a up iko yi wa ba aa  banwoon na wa. ¹⁴ K   aa  anwoon aanwo na Uhaaş wi Naşibaţi aanji hinan pyeenk iko yi wa,  iki iji iwo wo ji  yila  i a. Aanhinan kame ya,  iki  aa  aji me ya woli Uhaaş wi Naşibaţi uwo  i a  a . ¹⁵  aa  anwoon na Uhaaş wi Naşibaţi aji me iko bti, k  bandukiin baş  wo baanji bahil pme'a kadoo kahil ka up  i a. ¹⁶ Upiitana  i Ulibra wi Naşibaţi aji : « *In ameen uşal wi Ajugun kadoo kawul u  m ntan uşal?* »* K  nja  ş  me uşal wi *Krittu.

3

P om  i ptoof pi banfiyaarun

¹ K  an bayi  naan, m ntiini na an ji ba aa  biki, banjaan ba aş *Uhaaş wi Naşibaţi, d iini na an ji ba aa  biki banjaan ba aş iko yi  leef  i baka  a alu . Nahum nwo bapo  bampo i  i uko wi pfiyaar *Krittu. ² Ukaa  k  nwulan mntow k  nadaani, m nwulan pde pantamu , naando bi hil pde pa. Te h nku  naando bi hilan pde pa, ³  iki nahum nwo ba aa  bank aşu  iko yi  leef  i baka  a alu . Woli bkujar na p om pawo  i ptoofan, naanwo wo ba aa  bank aşu  iko yi  leef  i baka  a alu  ado iko yi ba aa  biki umundu bajaan bado i?

⁴ Woli alon aji : « Nji dwo na Pawulu, » k  alon kak aji : « Nji dwo na *Apolo , » naanwo wo bti ba aa  biki umundu i? ⁵ In awoon Apolo ? K  in awoon Pawulu? Nwo balempar Naşibaţi biki na  pnu  afiyaar ; andoli  i un Ajugun a u'ulu  ulemp m nt . ⁶ Nji dtepiin bko, Apolo  k  atulan ba, k  Naşibaţi a aan ana an ba. ⁷ H nk, antepiin na antulanu  baanwo nin uko ulon, Naşibaţi anjaan ana an bko awoon uko ulon. ⁸ Antepiin na antulanu  bawo baloolan, k  andoli  i baka a   lu  kayeenk baluk bi nul bankliu  na ulemp wi adolu . ⁹ Nja  lemp lemp na Naşibaţi, k  an

naş  wo u eeh wi nul, nawo katoh ki awoon  i pniw.

¹⁰  i bnuura bi Naşibaţi awulnu , ji naniw nanuura dt f itap yi katoh k  alon a   niw katoh.  aa  andoli atenan bnuura jibi akniwi  i itap yu  duu . ¹¹ K  nin alon a   wo aanhil ka u itap ilon impa i b  m nt  inwoon da ya ; itap m nt  iwoon Yetu *Krittu. ¹²  aa  ahil kaniw na uwuuru, untaam, mntlaak mnuura, imul, pjaagal. ¹³ Uko wi akjejaan pniwna, ulemp wi nul ulu  kawinana  i unuur wi pway ş. Unuur m nt  bdoobado up n uwinana, bu  m nt  badiiman ulemp wi  aa  andoli adoon. ¹⁴ Woli uko wi aniwu  una  aliint, ayeenk katuom ; ¹⁵ uşale yik, awaanand n kaş  buura buur ji  aa  ambuuru  pyik.

¹⁶ Naamme k  nawo katoh ki Naşibaţi i, k  *uhaaş wi nul uwo  i an meet  i? ¹⁷ Woli  aa  alon atok katoh ki Naşibaţi, u  m ntan Naşibaţi atoka. Katoh ki Naşibaţi kayimani, katoh m nt  kawoon an.

¹⁸ Nin  aa  awutan kaguur uleeful! Woli  aa  alon  i an a al aji awo na uşal untu a wi umundu wi, akakan nayila ahilna akak  aa  anwoon na uşal untu a na manjooan. ¹⁹ Uşal untu a wi umundu wi uwo  yila  i k ş ki Naşibaţi. H nk di upiitaniin  i Ulibra wi Naşibaţi aji : « *Aji mob banjaku  aji bawo na  şal  ntu a  i kaguuru ki baka.* »* ²⁰ Ukak apiitana aji : « *Ajugun ame  şal  i ba aa  bant a, ame k   awaan udooni.* »* ²¹ Ukaa  k   aa  aanwo kadoo kahompna ba aa  baj n ; an nakaan iko bti na ba aa  bti : ²² uwole Pawulu, uwole Apolo , k me Kefat*, uwole umundu, uwole ubida, k me pke , k me uko wi n a na wi faan, an nakaan iko bti na ba aa  bti. ²³ Te an Krittu aka'anan, k  Krittu ul, Naşibaţi aka'ulu .

4

Balempar Krittu

¹ K  un, nawo kajejun keeri ji balempar *Krittu, ba aa  banwoon bamali biki Naşibaţi a u  pdiiman ba aa  iko yi nul immeniin. ² Namali awo kadoo kalempar ajugul na uhaaş ujint . ³ K  nji  ş  wo m nt  aten me naway şaan k me uruha

* 2:16 Itayi 40.13. * 3:19 Yob 5.13. * 3:20 Ka aam 94.11. * 3:22 Kefat: Katim kalon ki Kefat kawo Piyeer.

wi bañaan bajën uwayësaan, mënka kak na pwayëş uleef naan. ⁴ Uhaaş wi naan uunjakën aji djubani kē nşē wo kakşa mēnji dwo natool ; Ajugun akwayësaanuñ kaşup. ⁵ Ukaañ kē naanwo i kataran pwayëş: nayoonkan unuur wi Ajugun akbiin. Ul aklun kado iko immeniin yi bdēm ipēn iwinana, kadiiman iko inwoon ʔi nşal ʔi bañaan. Wal mēnt ʔ Naşibaʔi adēman űaan andoli kalinan na ulemp wi adolun.

⁶ An bayiʔ naan nakaan kē nʔēpna ʔi uko wi Apolot na wi naan nahilna najukna ʔi un pwut kado umpaʔi na uko wi bapiitun. Hēnk, nin alon ʔi an awutna kado kahomp kaji awo na imon kēme na undu. ⁷ Iwi, in adoliin kē ipel bandukiin ba? We wi ikaañ, bē iinyeenk yeenk wa ba? Kē wi iyeenkun wa, we uwoon pdo kahomp kawo ji baantenu ʔen wa ba?

⁸ Naşal aji nado bi kaka uko wi nanumiin bti i? Naşal aji nado bi wo wo bayok i? Kē nakak başih adukun kafet i? Na manjoonan, dñehan nakak başih, űhilna űşih na an. ⁹ Naşibaʔi awo wo ji aʔu un űnwoon banjañan du kafet ji bañaan banjubanuñ ataan na pket. Nkak bten bi umundu bti : űwanjut na bañaan bajën. ¹⁰ *Krittu akaañ kē űwo bayila, kē an naşē şal aji Krittu akaañ kē naji naji nawo na uşal untun. Un űbiinşnaa, kē an naşē wo na mnhina. Badēmanan kē un başē walanun. ¹¹ Te nʔa, űwo na ubon, udaan kē utijun, űwo byişu, űwo ʔi mnhaj, űwaan dko dfet, űwo ʔi pñaa na dko, ¹² űnoor ʔi ulemp wi iñen yi nun. Woli űnaan akarun, űji űñehandēra bnuura ; ahajanun le, űmiir ; ¹³ woli űnaan aşup buʔaan ʔi un, űji nʔup bnuura ʔi a. Te nʔa űwo uko unwuʔnuñ ʔi mboş awo uko wi bañaan bti bagatun.

¹⁴ Mēmpiitan piit hēnk nakownaana, dpiitan piit ji babak naan biki nşalun maakan nahilna name. ¹⁵ Woli nado ka bañaan iñeen week űyaaş iñeen week (10 000) bankjukananan bgah bi *Krittu nakaha aşinan aloolan : nakak babak naan ʔi Yetu Krittu wi nʔupanan *Uşup Ulil Unuura. ¹⁶ Dkooşan keeri, nadoonan nado kado ji nji. ¹⁷ Uko wañ ukaañ kē nyil du an Timote anwoon abuk naan ʔi Ajugun i nşalun maakan kē abot amēbanaan, alun kaleşanan mnwo mi naan wi nwoon ʔi ploolan na

Krittu Yetu mantaanun na uko wi njaan kajukan banfiyaarun bti ʔi dko bti.

¹⁸ Balon badeen iganan awo ʔi phomp aşal aji mēnkak du an. ¹⁹ Kē nşē bi du an uunkjon woli ulil Ajugun katen bahomp mēnt. Woli dlun aban, mēnken nʔup űi baka ʔañ, dten me baka mnhina na manjoonan. ²⁰ *Pşih pi Naşibaʔi paanwo ʔi nʔup ʔañ, pawo ʔi mnhina. ²¹ We wi nahokanuñ keeri? Naşal mbi du an na pmul kēme mbi du an na unşal na pjoob bkow?

5

Mnwo mwuʔaan ʔi pntuk pi banfiyaarun

¹ Na manjoonan, baji baʔiiniyaan mnwo mnwuʔaan ʔi ptoof pi nan, mnwo mnwuʔaan mandoon awo maanwo du banwoon baanfiyaar Naşibaʔi : űniinʔ alon adoo ya apiinʔ na ahar aşin. ² Kē naşē homp, nawo lah kawo ji bañaan banwoon na puum kado űniinʔ mēnt apēn ʔi ptoofan. ³ Nji kē nşē wo mēnwo da na an, uhaaş wi naan kē uşē wo da, ddo bi wayēş wayēş űniinʔ adolun uko mēnt ji űnaan anwoon da, amaar. ⁴ Ddo uko mēnt ʔi katim ki Yetu Ajugun. Aa, wal wi naklun kayit, nşē wo ʔi ptoofan na uhaaş, mnhina mi Yetu Ajugun manwo da na nja, ⁵ naşē nawutar űniinʔ nawuʔaan mēnt *Fatana, uleef wi nul utoknaana. Hēnk uhaaş wi nul uşē ulun ubuur ʔi unuur wi Ajugun akwayëşun bañaan.

⁶ Naanwo i kado kahomp nin! Naamme kē uko untiinku utajanaan pşon ujaan unaşan pşon ptum i? ⁷ Napēnaan uko utajanaani pşon ujon, nakakna pşon phalu, bañaan bajinʔ ʔi kēş ki Naşibaʔi. Nado bi wo wo bajinʔ. *Krittu anwoon unkaneel wi *Ufettu wi Mbuur awul kaşuʔul pa nja. ⁸ Nawulēn keeri űdo ufettu, űwut kawo na mnʔot na ipekadu ji ipoom inwoon na uko utajanaani pşon ujon, űwo bañaan bajinʔ ʔi kēş ki Naşibaʔi, banjaan başup manjoonan, banwoon ji pşon phalu.

⁹ ʔi kakaarta kalon ki mpiitanan djakan aji nalow bañaan banwoon ʔi pjuban pi piinʔ. ¹⁰ Wi njakuñ han, mēnt bajuban ʔi piinʔ bti biki nji kaʔiiniyaanun, kēme bañeebar iko, kēme baguuru, kēme banjaan badēman űnton. Woli hēnk di njakuñ lah, napēn ʔi umundu! ¹¹ Uko wi nşalun lah kaşupan

uwo nawut kanaakiir na ñaan anjakuŋ aji awo i *Krittü ašë wo ƚi pjuban pi piint̄ këme añeebar iko, këme adëman ƚntoŋ, akuutar, akuj, këme awo naguuru. Naando wo wo kaŋok pde na ñaan mënt̄. ¹² Nji dkaan na pwayëš bañaan banwoon̄ baanwo biki Krittü i? Nin! Mënt̄ banwoon̄ biki Krittü biki ƚwoon̄ i kawayëš i? ¹³ Našibaŋi akluŋ kawayëš banwoon̄ baanwo biki Krittü. Nadolan jibi *Ulibra wi Našibaŋi uŋu'anaŋ pdo : « *Napënaan ñaan naŋot ƚi ptoofan.* »✧

6

Pŋom na uruha ƚi ptoof pi banfiyaaruŋ

¹ Woli aloŋ ƚi an aka uhok na ayiŋul ƚi *Krittü, hum di di ajaan añoom kañooŋa pwayëš du banwoon̄ baamme uko unwoon̄ uŋool ƚi kadun ki Našibaŋi, kawo aanji ñooŋa du banwoon̄ biki Našibaŋi bawayëša? ² Naamme kë bañaan biki Našibaŋi bakluŋ kawayëš umundu i? Kë woli nawoon̄ i kawayëš umundu, nabiišna pwayëš iko impoŋi i? ³ Naamme kë ƚluŋ kawayëš ƚwanjuŋ i? Kë hum di di ƚwoon̄ ƚënhil kawayëš iko yi umundu wi ba? ⁴ An kë našë ji naka uhok ƚi iko yi umundu wi kašë ya du bañaan biki banfiyaaruŋ *Krittü baŋuun̄ bawayëš bawaan̄ udooni. ⁵ Dŋiini hënk nakownaana. Naanwo na ñaan aloŋ ƚi an anwoon̄ na ušal unŋuŋa anhiluŋ kawayëš uhok ƚi ptoofan i? ⁶ Kë našë ji nado anfiyaaruŋ Krittü aya na ayiŋul ƚi Krittü uruha, kabaa beeh kañooŋa du kadun ki banwoon̄ banfiyaari.

⁷ Na manjoonan pdo kado uruha ƚi ptoofan pado bi diiman diiman kë naŋoti. We ukaan̄ kë naambaa ƚëp ƚëp adinan badolan buŋaan ba? We ukaan̄ kë naankwut bakiiŋan ba? ⁸ Kë našë ji nabaa ƚëp ƚëp kado buŋaan, kakiiŋ bandukiin̄, kadoo do haŋ na bayiŋan ƚi *Krittü. ⁹ Naamme kë banjaan̄ bado buŋaan baankluŋ kawo du *Pših pi Našibaŋi i? Naŋiinkan bnuura : bañaan̄ banjaan̄ bajuban pjuban pi piint̄, banjaan̄ badëman ƚntoŋ, baŋupan, banjaan̄ bapiint̄ na biint̄ ji baka, këme baat̄ ji baka, ¹⁰ bakiiŋ, bajaan̄ bañeebar iko, bakuj, bakuutar na baguuru baankwo du Pših pi Našibaŋi. ¹¹ Kë hënk di baloŋ ƚi an bapiin̄ awo. Kë Našibaŋi i nja ašë ƚëpna ƚi

Yetu Krittü Ajugun na *Uhaaš wi nul añow ipekadu yi nan, kë nakak ayiman, adolan kë nawo baŋool ƚi kës ki nul.

*Pmëban uleef ji dko di *Uhaaš wi Našibaŋi ufëtuŋ*

¹² Baloŋ baji baji : « Nji, dhinan kado iko bti, » kë iko bti išë wo iinnuura pa ñaan. Aa, dhinan kado iko bti, kë nšë wo mënkðinan uko uloŋ udo kaŋoŋën. ¹³ Baloŋ ƚi an baji baji : « Uko ude uwo wi kayiŋ, kë kayiŋ kawo ki uko ude, » kë Našibaŋi ašë luŋ kaba na yul bti. Kë uleef ušë wo uunwo wo pdo kajubanaan pjuban pi piint̄, uwo wi Ajugun, ul amëbanuŋ wa. ¹⁴ Kë Našibaŋi, anaŋanuŋ Ajugun ƚi pkeŋ, akak aluŋ kanaŋan nja ƚi pa na mnhina mi nul. ¹⁵ Naamme kë uleef wi nan uwo kafah kalon̄ ki uleef wi *Krittü i? Djeŋ keeri uleef wi Krittü kado uleef wi naŋuunk i? ¹⁶ Naamme kë ñaan anyaan̄ anaakiir na ñaaŋ naŋuunk aji kak kawo ñaan̄ aloolan na a i? Na manjoonan upiitana aji ƚi Ulibra wi Našibaŋi : « *Bukal batëb bakak ñaan̄ aloolan.* »✧ ¹⁷ Kë hënk kak di di ñaan̄ annakiiruŋ na Ajugun, ajaan̄ akak uhaaš uloolan na a.

¹⁸ Nadoon kaŋi keeri pjuban pi piint̄. Pekadu dloŋ dmpaŋi di ñaan̄ adoluŋ dawo du uleef bdiŋ, kë anšaan̄ ajuban pjuban pi piint̄ aji juban uleeful. ¹⁹ Naamme me kë uleef wi nan uwoon̄ dko dyimanaan di *Uhaaš wi Našibaŋi ufëtuŋ i? Uwo ƚi an, Našibaŋi awulanaŋ wa. Mënt̄ an keeri nakaan̄ uleefan. ²⁰ Našibaŋi anugan nug ƚi preeš pweek. Nadoon kadëmana keeri na uleefan mënt̄.

7

Bniim

¹ Hënkun̄, dbi ƚi uko wi nabiiŋ aheparaan aji me unuura ñiint̄ aŋo bë aankwo na ñaaŋ. ² Uko wi njakuŋ wi : jibi nameen̄ kë ñaan̄ ahinan kajot ƚi pjuban pi piint̄, dšal aji ñiint̄ andoli aji wo kawo na aharul, ñaaŋ andoli kak awo na ayinul. ³ Ñiint̄ adoon kado uko wi awoon̄ i kado kado na aharul, ñaaŋ kak ado wi awoon̄ kado. ⁴ Mënt̄ ñaaŋ akaan̄ uleeful, ayinul a ; kë hënk kak di di ñiint̄ awoon̄ aanka uleeful, aharul akaan̄

wa. ⁵ Nawutan keeri kaneenandër nleefan bë naanŋo ƣo awat ƣi ploolan kalowiir nƣwal nƣloŋ, kahilna kawo ƣi pñehan Naşibaŋi. Woli nabaa, naşë kak, kaŋi *Tatana abi ado na pguuran ƣiki naanji nahil pmëban nleefan.

⁶ Uko wi nŋupun wi, mënjukan aji uwoon uko wi pdo kado, dji nahil kado wa. ⁷ Kë nşë hokan bañaan bti bawo ji nji, bawut kaniim. Kë ñaan andoli aşë ji yeenkna du Naşibaŋi uŋen umbaan kabi wo wo wi nul, aloŋ aji yeenk wi bniim, undu kayeenk wi pduka nayoŋ.

⁸ Kë nşë ji na biinŋ na baat banwoon baanwo ƣi bniim, kë unuura baduka haŋ ji nji. ⁹ Başale wo baanhil pmëban nleef nji baka, bawo kawo ƣi bniim. Uhokan ñaan awo ƣi bniim kë di pkeŋ na uyen.

¹⁰ Kë banşaan awo ƣi bniim, uko wi nŋuun baka pdo wi, dbaa ji nji, uko wi Ajugun aŋuun pdo wii wi : ñaaŋ anniimiin aanwo kagar na ayinul. ¹¹ Kë woli agar na a, awo kaduka hënk këme kakak katiinkar na a. Kë hënk kak di di ñiinŋ awoon aanwo kagar na aharul.

¹² Kë nşë nƣal kaŋupan kak uko uloŋ, nji ƣi uleef naan djakuŋ, mënŋ Ajugun a : ñiinŋ anfiyaaruŋ *Krittu awole na ñaaŋ kë awo anwoon aanfiyaara, kë ñaaŋ adinan pwo ƣi bniim, aanwo kagar na a. ¹³ Kë ñaaŋ anfiyaaruŋ Krittu awole na ñiinŋ anwoon aanfiyaara, kë adinan pwo na a, aanwo kagar na a. ¹⁴ Ñiinŋ anwoon aanfiyaari, aharul mënŋ aji dola akak najinŋ ƣi kęş ki Naşibaŋi, kë ñaaŋ anwoon aanfiyaari, ayinul mënŋ aji dola akak najinŋ. Woli mënŋ hënk da lah, babukan kawo baŋop ƣi kęş ki Naşibaŋi, kë jibi uwoon hënk, bawo bajinŋ. ¹⁵ Kë woli anwoon aanfiyaar Krittu aŋal pgar, agaran ; ñiinŋ këme ñaaŋ anfiyaaruŋ aanwo katanana wal mënŋ. Na manjoonan Naşibaŋi adu'an nawo ƣi mnjeeh. ¹⁶ Iwi ñaaŋ, imehaara me iluŋ kabuuran ayinu i? Kë iwi ñiinŋ imehaara me iluŋ kabuuran aharu i?

Pwo jibi Naşibaŋi ajakuŋ nwo

¹⁷ Woli mënŋ uko wi nŋiniyaanuŋ hënkun wa, ñaan andoli awo kawo jibi Ajugun aŋenuluŋ kë awoo, jibi abiiŋ awo wi Naşibaŋi adu'uluŋ. Uko mënŋ wii wi njakuŋ na banfiyaaruŋ bti bado kaŋaş. ¹⁸ Woli ñaan

aloŋ ƣi wal wi adu'aniin awala katëmp, adukiin haŋ. Woli aanwala katëmp wal wi adu'aniin, awutan kado bawalana katëmp. ¹⁹ Pwala katëmp paanwo nin uko uloŋ, kë pwo iinwala katëmp paanwo nin uko uloŋ ; uko unkaan udooni, uwo pŋaş iko yi Naşibaŋi aŋuun pdo kado. ²⁰ Aa, ñaan andoli adukiin jibi abiiŋ awo wal wi Naşibaŋi adu'uluŋ. ²¹ Woli iwo najuuk ƣi ulemp wal wi idu'aniin, kŋoo kaŋaaf uko uloŋ. Kë woli ihil kabuur, buuran. ²² Na manjoonan, ñaan i bakjuuknŋënuŋ ƣi ulemp wi Ajugun adu'uluŋ, awo najeeh ƣi kęş ki Ajugun, kë ñaan anwoon najeeh wi adu'aniin awo najuuk ƣi ulemp i *Krittu. ²³ Naşibaŋi anugan nug ƣi preeş pweek, nawutan keeri kakak bajuuk ƣi ulemp biki bañaan bajën. ²⁴ An bayiŋ naan, dkak aŋupan : andoli ƣi an adukiin ƣi kadun ki Naşibaŋi jibi abiiŋ awo wal wi adu'aniin.

ƣi uko wi bañaan banwoon baando bi wo ƣi bniim

²⁵ ƣi uko wi bañaan banwoon baando bi wo ƣi bniim, Ajugun aanŋupën uko wi pŋu'an nado kado, kë nşë wulan uşal naan. Naşibaŋi awulnuŋ mñaga mi nul, ukaan kë nawo katiinkën. ²⁶ Jibi umundu utokiin hënkun uko wi nşaluŋ aji unuura uwo ñaan andoli aduka jibi awoon. ²⁷ Woli iniimi, wutan kala pgar na ñaaŋ. Woli iniimi, wutan kado kala bniim. ²⁸ Kë işale aniim, iinjubani ; woli neegani aniimaa, aanjubani ; kë bañaan bannimiin başë luŋ kahaj, ukaan kë nƣal kalowanan mnhaj mënŋ.

²⁹ An bayiŋ naan, uko wi nƣaluŋ kajakan wii wi : uba umundu uñogi. Hënkun banwoon na baat bawoon ji baanwo na baka, ³⁰ bankwooniin bawoon ji baankwooni wooni, banwoon ƣi mnlilan bawoon ji baanlilan lilan, banknuguŋ bawoon ji baanka ka, ³¹ banwoon ƣi iko yi umundu wi badoon ji banwoon baanwo ƣi ya. Umundu jibi uwoon hënk uba hënkun.

³² Kë nşë nƣal nawut kawo ƣi manŋaaf. Ñaan anwoon aanniimi aji ŋaaf iko yi Ajugun, aji ŋal jibi akliluli. ³³ Kë anniimuŋ aşë ji ŋaaf iko yi umundu, aji ŋal jibi aklili aharul, ³⁴ wal mënŋ aji wo na nşal nŋëb. Kë hënk kak di di ñaaŋ anwoon aanniimaa, na ñaaŋ anwoon aando bi me ñiinŋ bajaan baŋaaf iko

yi Ajugun, kahilna kawo ƚi kēš nul bajint ƚi uleef na ƚi uhaaş. Kē anniimiin ašē ji ŝal iko yi umundu, aji ŝal jibi aklili ayinul. ³⁵ Dƚup uko mēnt pa bnuura bi nan ; mēnal ƚal pƚu'an pkuƚ pi nawoon naanhinani. Dƚal nado uko unwoon unuurnaaniin našē namēban ƚi Ajugun naliint, nalin ƚi ul ƚań.

³⁶ Hēnkuƚ, woli ņiint ajok ņaaƚ, ašē win kē aanhil pmēban uleeful, kē ņaaƚ akēš bniim, aniimana, mēnt pekadu da. ³⁷ Bē woli ņiint ašaluƚ bnuura du uhaaşul meet, nin alon aanwuuka wuuk, kē uwo uko wi aƚaluƚ, kē aji ayukana, aankpiint na a, aankni-ima, uƚ mēntan ado bnuura. ³⁸ Hēnk, ņaan anniimuƚ ņaaƚ i ajokuƚ ado bnuura, kē anšaan awo aaniimi ašē do bnuura kak apel. ³⁹ ņaaƚ aji wo kawo na ayinul ƚwal bti wi awoon najeb, kē woli ayinul abi akeƚ ahina kaniimar na ņaan i aƚaluƚ, bubara awo i Ajugun. ⁴⁰ Kē nšē ŝal aji woli aduka jibi awoon, anuurandēn kapel. Nji kak dšal aji dwo na *Uhaaş wi Našibaƚi.

8

ƚi uko wi pde uyemaƚ wi mngur

¹ Hēnkuƚ, dbi ƚi uko wi uyemaƚ wi mngur. ņme kē nja bti ƚwo na kame ƚi uko mēnt. Kē kame kašē ji kado ņaan adeen iganan kahomp, uƚal kē ušē ji udo bańaan baya kadun. ² Woli ņaan ašal aji ame uko ulon, aando bi me jibi awoon i kame. ³ Kē ņaan ašale ƚal Našibaƚi, uƚ mēntan Našibaƚi aji me a.

⁴ ƚi uko wi pde uyemaƚ wi mngur keeri, ņme kē iko yi bańaan bajaan badēman kawo wo ji iwo Našibaƚi iinwo nin uko ulon ƚi umundu, kē Našibaƚi awoha aloolan. ⁵ Na manjoonan udo ka iko itum du baƚi na ƚi mboš yi bańaan bajaan badu Našibaƚi na Ajugun, ⁶ kē nja nšē fiyaar kē Našibaƚi awoha aloolan, Ašin nja a ; iko bti iwoona du a, kē ul akaan kē ƚka ubida. Kē Ajugun aloolan awohan, Yetu *Krittu a, iko bti iƚēpna ƚi a, kē nja ƚkak aƚēpna ƚi a aka ubida.

⁷ Kē mēnt bańaan bti bašaan ame uko mēnt. Banfiyaaruƚ balon banƚaalun ƚfa pdēman iko ilon yi bajaan badu Našibaƚi mēnt baji bade ƚyemaƚ mēnt kašē ƚu ƚi ušal te hēnkuƚ kē bawo ƚi bƚenan. Hēnk, ušal

wi baka unwoon uunliinti ušē kak kaƚop. ⁸ Mēnt uko ude ukdolon nja ƚhil ƚnaƚ ƚi kadun ki Našibaƚi : woli ƚēndee, ƚēnkwaan nin uko ulon ; woli ƚdee, ƚēnkka nin uko ulon. ⁹ Naƚaafaraan kakša uko wi badi-nananan pdo wi nawoon banfiyaaruƚ udo bayitan ƚi *Krittu mēnt biki ƚšal ƚawoon ƚaanliinti bajuban. ¹⁰ Woli ide du kadun ki iko yi bajaan badēman kadu Našibaƚi, iwi immeen kē ihil pdo wa, kē anfiyaaruƚ Krittu alon i ušal uwoon uunliinti awinu, iinšal aji itēntēna ado kade ƚyemaƚ ƚi mn-gur i? ¹¹ Hēnk, ido na kame ki nu kē anwoon aanliint ušal kē aneemi, ayiƚu mēnt i Krittu akeƚaruƚ. ¹² Wal wi najubanuƚ han bayitan ƚi Krittu, atok ƚšal ƚi baka ƚanwoon ƚaanliinti, najuban juban Krittu. ¹³ Ukaan kē woli uko ude ulon ukaki kado ayiƚ naan ajot, kahokan pwut kade wa kawutna kado ajot.

9

Uko wi nanjańan awoon i kado

¹ Jēm badinanaan pdo iko bti i? Mēnwo *nanjańan i? Mēnwin Yetu Ajugun i? Mēnt nji dƚijanaƚ ƚi bgah bi Ajugun i? ² Woli mēnwo nanjańan ƚi kēš ki balon, dwo kawo a ƚi kēš ki nan ; na manjoonan an najaan nadiiman kē nji dwo nanjańan wi nawoon baloolan na Ajugun.

³ Uko wi nji kateemuƚ banklaƚnuƚ wii wi : ⁴ ƚēnka na pka uko ude na udaan ƚi ulemp wi pƚup *Uƚup Ulil Unuura i? ⁵ ņēnka na pƚej ayiƚun ƚi *Krittu awo aharun jibi banjańan bandukiin na babak ašin Ajugun na Kefat* i? ⁶ Nji na Barnabat ƚań ƚwoon kado kak ulemp wi ińen yi nun kadeena i? ⁷ Nabi ƚiinka kē baji nangoli aklukuƚ uko wi akdeen i? In ajaan ado uƚeeh kašē wo aanji deena wa? In ajaan ado batani kašē wo iinji kdaan mntow mi batani mēnt ba?

⁸ Dƚiiniyaan iko yi bańaan bajen bajaan bado nahilna nayikrēn, kē *Bgah bi Moyit bakak aƚiiniyaan uko mēnt kak. ⁹ Na manjoonan, upiitana ƚi Bgah bi Moyit aji : « *Iinwo kaneenan uwit unklempariin pfeer wal wi kakit kabanuƚ.* »* Našibaƚi aji ƚaaf ƚgit i? ¹⁰ Mēnt nja ƚkaan kē aƚiini han i?

* **9:5** Kefat: Katim kalon ki Kefat kawo Piyeer. ✧ **9:9** Plešan 25.4.

Aa, nja nkaan kē uko mēnt upiitanaa. Naaŋ anjaarun na ankitun baji baħat kē balun kayeenk kafah ki baka ƚi uko wi bakitun. ¹¹ Kē un ntepiin iko inuura inwoonun du Naŋibaƚi ƚi an, naŋal aji nēnwō i pyeenk du an kapelan iko inuura yi umundu wi yi nnumiin i? ¹² Woli baŋaŋ balon bampaƚi bayeenk iko mēnt ƚi an, un nēnwō i kaƚep ƚep kayeenk ya kapelan i?

Kē nŋē wo nēnto aten uko mēnt, nbaa ƚep ƚep amiir iko bti kawutna kaneenan *Uƚup Ulil Unuura wi *Krittu uya kadun. ¹³ Naamme kē baŋaŋ banjaan balemp du *Katoħ Kaweeħ ki Naŋibaƚi baka na pdeena da i? Aa, bankteŋanun du *umeeŋa wi mngur baka na pyeenk ƚi iko inteŋanun da. ¹⁴ Kē hēnk kak di di Ajugun ajakun na bankteŋupun Uƚup Ulil Unuura aji bawo kadeena pdo kaƚup uƚup mēnt.

¹⁵ Kē nji ƚi uleef naan nŋē wo mēnhepar iko mēnt bti. Mēnkpiit piit kayeenkna iko mēnt: na manjoonan, dhokan kakeƚ! Uko wi nji kanahnun, nin ŋaŋ aanktok wa. ¹⁶ Mēnwō kado kahomp kaji dƚup *Uƚup Ulil Unuura, uwo uko wi Naŋibaƚi aƚu'ēnun pdo. Woli mēntup wa, kawuƚēn. ¹⁷ Woli uwo lah uko wi nji ƚi uleef naan njakun aji ddo, kaka baluk ; kē uŋē wo uunwo haŋ, Naŋibaƚi aƚu'ēnun pdo wa. ¹⁸ Kē we uwoon baluk naan keeri? Uwoon ndo kaƚup Uƚup Ulil Unuura wi nji kaƚupun, kawo mēnklempeŋaana wa.

¹⁹ Nin alon aanhil kaƚu'ēn pdo uko ulon, kē nŋē njal njal kalempar baŋaŋ bti, kahilna kaƚij baŋaŋ batum maakan ƚi pfiyaar *Krittu. ²⁰ Woli dwo ƚi ptoof pi bayuday, dji kawo ji nayuday, kahilna kaƚij baka ƚi pfiyaar Krittu. Woli dwo ƚi ptoof pi banktaŋun Bgah bi Moyit, dji kawo ji ŋaŋ anktaŋun ba kahilna kak kado baka bafiyaar Krittu, nji ndoon awo mēnka na ptaŋ ba. ²¹ Woli dwo ƚi ptoof pi banwoon baanktaŋ Bgah bi Moyit, dji kawo ji ŋaŋ anwoon aanktaŋ ba kahilna kado baka bafiyaar. Kē nŋē wo mēnwō ŋaŋ anwoon aanji taŋ bgah bi Naŋibaƚi, wi njaan kaƚaŋ bgah bi *Krittu. ²² Woli dwo ƚi ptoof pi banwoon baanliint ƚi pfiyaar, dwo ji banwoon baanliint ƚi pa. Dwo iko bti

pa baŋaŋ bti, kahilna kado jibi nhilanun, Krittu ahilna abuuran balon. ²³ *Uƚup Ulil Unuura ukaan kē ndo iko mēnt bti, kahilna kayeenk iko yi uhoŋun.

²⁴ Naamme kē ƚi pƚi, batum baji baƚi, aloolan kaŋē jot bandukiin kadun kayeenk katuum i? Naƚiin keeri nahilna nayeenk katuum. ²⁵ Bampētar baji bawut iko bti kahilna kabomandēr. Kē baŋē ji bado haŋ kahilna kayeenk katuum. Kē katuum mēnt kaŋē ji kaba. Nja kē nŋē ji nƚo haŋ kahilna kayeenk katuum kanwoon kaankba. ²⁶ Ukaan kē mēmbubara aƚi, mēnji kabubara kagutan, dji kabi taman taman. ²⁷ Dji kamiir iko itum, kaƚijan uleef, kaƚi pƚup baŋaŋ *Uƚup Ulil Unuura kaŋē kawo mēnkyeenk katuum ki uhoŋun.

10

*Uko undolun baŋaŋ biki *Itrayel du pndiiŋ*

¹ An bayit naan, dnjal naleŋ uko umbiin ado bateem nja. Wi bapēnnun utaak wi *Ejiptu na *Moyit bawo bti ƚi kanfēlun uƚeeħ, amuur *bdēk bjeenkala. ² Uwo wo ji bukal bti babattaar ƚi kanfēlun na bdēk kawoona baloolan na Moyit. ³ Bukal bti bade pde pi Naŋibaƚi awulun, ⁴ adaan meel mi Naŋibaƚi adolun kē mampēnna ƚi plaak, kē plaak mēnt pawoon *Krittu. ⁵ Kē batum maakan ƚi baka baŋē bi wo baanlil Naŋibaƚi, ukaan kē bakeƚ kē muum manratan du *pndiiŋ.

⁶ Iko yaŋ, yi bateen nja badolun, idi-iman nja kē nwo i kawut kaŋal pdo iko iwuƚaan ji baka. ⁷ Nawutan kado kadēman iko yi bajaan badu Naŋibaƚi ji balon ƚi baka. Hēnk di di upiitaniin ƚi *Ulibra wi Naŋibaƚi aji : « *Baŋaŋ baƚo ade, adaan aŋē naƚa unoh* ». ⁸ Nawulēn nƚut pjuban pi piint ji balon ƚi baka, pul pakaan kē baŋaŋ te iŋeen itēb na nƚwanƚ, nƚaaŋ iŋeen-week nƚaaŋ iŋeen-week (23 000) bakeƚ ƚi unuur uloolan. ⁹ Nawulēn nƚut kado kadak *Krittu jibi balon ƚi baka babin adak Naŋibaƚi, uko mēnt ukaan kē nƚula nƚafin baka. ¹⁰ Nawutan kado kaŋur nƚuran jibi balon ƚi baka babin ado, uko mēnt

✧ 10:1 Natenan ƚi Ppēn 13.21-22. ✧ 10:7 Ppēn 32.6. Mnfēn 21.5,6.

✧ 10:8 Natenan ƚi Mnfēn 25.1-18. ✧ 10:9 Natenan ƚi

ukaan̄ kē uwanjut unjaan̄ ufiñ uba na baka. ¹¹ Nja n̄ñogun̄ ði uba umundu, iko mēntan̄ yun̄ bti, yi bateem nja badolon̄, iwo wo n̄hilna n̄ten ði ya abot apiitana n̄hilna n̄lipara. ¹² Hēnk keeri woli n̄aan̄ aṣal aji anaṣi, alipariin kajot. ¹³ Mn̄haj mi naha- jañ, balon̄ bahaj ma. Kē Naṣibaṣi aṣē lun̄ kado uko wi ajakun̄, aankdinan̄ iko mēnt̄ iwuukan nado buṣaan̄ bi nawoon̄ naankhi- lan pbuur. Woli iko mēnt̄ iwuukan nado buṣaan̄ aji dolan nabuur kakuṣ kaṣijan kali- int.

Pwut kadēman iko yi bajaan̄ badu Naṣibaṣi

¹⁴ Ukaan̄ keeri kē nji na an biki n̄jalun̄ maakan nalowān iko yi bajaan̄ bado Naṣibaṣi. ¹⁵ Nawo bañaan̄ bankaṣan̄ n̄ṣal, ukaan̄ kē n̄jal natiink bnuura uko wi nji kaṣupanañ. ¹⁶ Naṣalan pnkalame pan- daannun̄ ði kañah kabaññaani ki *Krittu pankaṣan̄ kē nji n̄beeb Naṣibaṣi : woli n̄daan̄ ði pa, n̄enji n̄wo ði ploolan na Krittu ði pñaa- ki pi atulun̄ i? Hēnk kak, kapoom ki n̄jaan̄ n̄pitēs kaanwo pwo baloolan na Krittu ði uleef wi nul wi awulun̄ i? ¹⁷ N̄faaṣiir nja bti kapoom kaloolan, uko mēnt̄ udiiman kē n̄tum aṣē wohā uleef uloolan. ¹⁸ Natenan̄ bañaan̄ biki Itrayel : banjaan̄ bade uyemaṣ unṣen̄anun̄ du *umeeṣa wi mngur wi Naṣibaṣi, baanwo ði ploolan na Naṣibaṣi i? ¹⁹ Kē we wi n̄jalun̄ kaṣupan̄ hēnk ba? Uyemaṣ unṣen̄anun̄ iko yi bajaan̄ bado Naṣibaṣi uka udooni i? Iko mēnt̄ yun̄ ika udooni i? ²⁰ Nin! Dji uko wi baṣen̄anun̄, na manjoonan̄ baṣen̄an̄ wa n̄nton̄, mēnt̄ Naṣibaṣi i i baṣen̄anun̄ wa. Mēn̄jal nawo ði ploolan na n̄nton̄. ²¹ Naanhilan kadaan̄ ði pnkalame pi Ajugun̄ kakuṣ kadaan̄ ði pi n̄nton̄. Naanhilan kade du umeeṣa wi Ajugun̄ kakuṣ kade du wi n̄nton̄. ²² Woli n̄do hañ udeeb wi Ajugun̄ uwala ði nja. Naṣal aji n̄hinan̄ apela i?

Pdo iko bti pa pdēman Naṣibaṣi

²³ Dhinan̄ kado iko bti, kē iko bti iṣē wo iinnuura pa n̄aan̄. Aa, dhinan̄ kado iko bti

kē mēnt̄ iko bti iṣaan̄ aji iṣu n̄aan̄ aya kadun̄ ði pfiyaar. ²⁴ Nin n̄aan̄ awutan kado kaṣal uleeful ṣañ, adoon̄ kaṣal atēnt̄ul. ²⁵ Nahinan̄ kade iko bti inkwaapun̄ du ufeeru, kawut kaṣal uko ulon̄. ²⁶ Upiitana ði *Ulibra wi Naṣibaṣi aji : « *Ajugun̄ akaan̄ umundu na iko bti inwoon̄ ði wa.* »*

²⁷ Woli n̄aan̄ anwoon̄ aanfiyaar *Krittu adu'an pyoban kē nañal pya da, nadeen̄ iko bti yi akwulanañ, nawut kaṣal uko ulon̄. ²⁸ Bē woli ajakan̄ aji uyemaṣ uwo wi baṣen̄anaanun̄ iko yi bajaan̄ bado Naṣibaṣi, wutan kade ṣiki ibi kaṣok uṣal. ²⁹ Wi n̄jakun̄ uṣal, mēnt̄iiniyaan̄ ṣiiniyaan̄ uṣal wi nan, d̄iiniyaan̄ wi undu. We ukaan̄ kē n̄aan̄ anwoon̄ aanliint̄ ði uṣal, awo kado kaṣup ði uko wi nji nwoon̄ kado? ³⁰ Nji, woli dbeeb Naṣibaṣi ði uko wi nji kadeen̄, we ukaan̄ kē bakji ddo buṣaan̄ ði uko wi mbeebun̄ Naṣibaṣi ba? »

³¹ Hēnk, woli nade kēme adaan̄, kēme uko wi nakdolarun̄, nadoon̄ iko bti pa pdēman Naṣibaṣi. ³² Mn̄wo mi nan manwoon̄ mn̄wo manwoon̄ maankdo bayuday na banwoon̄ baanwo bayuday na banfiyaarun̄ Krittu bajot. ³³ Hēnk di di njaan̄ kado : dji kañal ði iko bti pdo uko unlilun̄ bañaan̄ bti. Mēn̄ji kaṣal uleef naan, dji kaṣal bandukiin̄, bahilna babuur.

11

¹ Nadoon̄ kado ji nji, jibi njaan̄ kado ji *Krittu.

Uko unyukun̄ pwohara pa n̄iint̄ na n̄aaṣ ði wal wi pñehan̄ Naṣibaṣi

² Dbeeban̄ ði uko wi najaan̄ naleṣen̄ ði iko bti abot amēban̄ idolade yi nayeekn̄un̄ ði nji jibi njukananañ ya. ³ Kē n̄ṣē n̄jal name uko wi : n̄iint̄ andoli awoona ði *Krittu ; kē n̄aaṣ awoona ði n̄iint̄ ; kē Krittu awoona ði Naṣibaṣi*. ⁴ N̄iint̄ an- doli ankñehanun̄ Naṣibaṣi kēme aṣupara aṣē gur bkow aji walan Krittu†; ⁵ kē n̄aaṣ ankñehanun̄ Naṣibaṣi kēme aṣupara bē aan- gur bkow awalan ayinul‡: uwo wo ji awo

* **10:26** Kañaaam 24.1; 50.12; 89.12; Pleṣan 10.14. * **11:3** N̄iint̄ andoli awoona ði Krittu ; kē n̄aaṣ awoona ði n̄iint̄ ; kē Krittu awoona ði Naṣibaṣi : balon̄ baji Krittu awo naweek n̄iint̄ ; kē n̄iint̄ awo naweek n̄aaṣ ; kē Naṣibaṣi awo naweek Krittu. † **11:4** Aji walan Krittu : Bapiit̄ aji aji walan bkowul. ‡ **11:5** Aji awalan ayinul : Bapiit̄ aji aji walan bkowul. § **11:5** Bapuunka : Ṣfa du Korint̄ ppuunka ði n̄aaṣ paji padiiman̄ kē awo nawuṣaan̄, nado pekadu, najuban̄ pjuban̄ pi piint̄.

ñaat andolon butaan kë bapuunkaš. ⁶ Woli ñaat aangur bkow, apuunkiin keeri. Kë wi ukowandënuj ñaat amata këme apuunka, aguran bkow. ⁷ Ñiint aanwo kaguur bkow, anaam na Naşibaţi abot aji yuuj mndëm mi nul ; ñaat ul, ajaan ayuuj mndëm mi ñiint. ⁸ Na manjoonan, mënt ñiint apënnunj ti ñaat, ñaat apënnunj ti ñiint. ⁹ Kë ñiint awo aampaşana pa ñaat, ñaat apaşaniin pa ñiint. ¹⁰ Uko wi nji ntupun, na nwanjut njakaan kë ñaat awo kaţu ti bkow uko unkdiiimanunj kë ahinan kañehan Naşibaţi. ¹¹ Kë ti keş ki Ajugun, ñaat anuma ñiint, kë ñiint anuma ñaat. ¹² Na manjoonan, jibi ñaat apënnunj ti ñiint, hënk di ñiint abuknaaniin ti ñaat ; kë bukal bti başë woona du Naşibaţi.

¹³ Dnal naşal ti nlefan. Unuura ñaat ado kañehan Naşibaţi bë aangur bkow i? ¹⁴ Jëm umundu ujukanan kë ukowandën ñiint akujënt uwel i? ¹⁵ Kë ñaat aşale kujënt uwel, mndëm mi nul ma. Uwel wi nul udo bi ñëga ñëg. ¹⁶ Kë woli ñaan alonj aji uko wi ntupun uunjoonani, dnal kaţupa uko wi ţań: njenka udolade ulonj umpaţi, kë banfiyaaruñ Naşibaţi bti kak baanka udolade ulonj.

Kañah ki Ajugun

¹⁷ Hënkunj dnal kaţiiniyaan uko ulonj wi najaan nado unwoonj uunlilën : woli nayit pdëman *Krittu, byit mënt baanji baţijan bnuura, baji baţëp ţëp kaţijan butaan. ¹⁸ Djunna atiink kë baji woli nayit, bpulad baji bawo ti ptoofan – kë nfiyaar uko mënt ti umban ulonj. ¹⁹ Kë bpulad başë wo kawo ti ptoofan, banjaan bamëban kaliint bahilna bawinana. ²⁰ Woli nayit keeri, mënt kañah ki Ajugun ki ki najaan nabi pde. ²¹ Na manjoonan, ti wal wi nakdeenj andoli aji taran pde kayok, hënk alonj aji wo na ubon, alonj kakuj. ²² Naanka itoh yi nakdeenunj kabot kadaan i? Këme nabeeh bañaan biki Naşibaţi? Nañal pkowandën banwoonj baanka nin uko ulonj i? We wi nwoonj kajakan ba? Dwo i kabeeban i? Mënhil kabeeban ti uko mënt.

²³ Na manjoonan, dyeenkna du Ajugun uko wi njukananan: Yetu Ajugun, ti utejan wi awoonj i kawulana, ajej kapoom, ²⁴ abeeb Naşibaţi, apitëş ka awul baţaşarul aşë ji : « Uleef naan wii wi, unwulaniin pa

an. Naluñiinj nado kado hënk uwo pleşan pi naan. » ²⁵ Wi babaan pde, ajej pnkalame aji : « Poot pi pawoonj pñaak pi naan pantulun pa an, pi Naşibaţi aţejanaanunj bhoñar bhalu. Naluñiinj nado kado hënk wal undoli wi nakdaanunj pa, uwo pleşan pi naan. » ²⁶ Na manjoonan, wal undoli wi nadeenj kapoom mënt abot adaan poot mënt, naji naţup ţup pkeţ pi Ajugun kayoonkna ubi wi nul.

²⁷ Ukaanj kë ñaanj adele kapoom ki Ajugun këme adaan poot pi nul ti unoh, alun kahepna ti uleef wi Ajugun wi adeen na pñaakul pi adaanunj. ²⁸ Ñaanj andoli awo katen tenan uleeful keeri kabaa kade kapoom kakuţ kadaan poot. ²⁹ Woli ñaanj ade kapoom, adaan poot bë aanţu ti uşal kë uleef wi Ajugun wa, adu kakob ki Naşibaţi ti a. ³⁰ Uko wañ ukaanj kë utum ti ptoofan bamaakal, banţakmunj, kë baţum badoo piint akeţ. ³¹ Woli nten lah nleef ni nja, Naşibaţi aankkob nja. ³² Kë Ajugun aşë ji kob nja kakuţ kaţan nja nñilna nñwut kaduknaana ji umundu.

³³ Hënk, an bayiţ naan, woli nayitiir pde nayoonaarën. ³⁴ Woli ubon ude ñaanj, adeen du katohul, hënk Naşibaţi aankluñ kakoban. Kë iko indukiinj ti yi naheparunj, dlunj kateeman ti ya wal wi nji kalun kaban du an.

12

Iko yi Uhaaş wi Naşibaţi ujaanj uţen

¹ An bayiţ naan ti *Krittu, hënkunj nabiin nţiiniyaan iko yi *Uhaaş wi Naşibaţi ujaanj uţen, mëñjal nawo ti kapaam ti iko mënt. ² Name kë wi nawoonj naando bi fiyaar Krittu, nabi dëman iko inwoonj iinhil bţup, kë ikţonjan aneemanan. ³ Ukaanj kë nji nñal kaţupan kë nin ñaanj i Uhaaş wi Naşibaţi ukţonunj aanhil kaji : « Yetu afëpanaa! » Kë nin ñaanj aanhil kaji : « Yetu awoonj Ajugun » bë mënt Uhaaş wi Naşibaţi ukţonulunj.

⁴ Iko yi *Uhaaş wi Naşibaţi ujaanj uţen ipaţi, kë wul ţań uşaanj aji uţen ya bti. ⁵ Utum jibi ñaanj ahili kalempar Ajugun, kë ul ţań i i nklemparuñ. ⁶ Iko iñonjarenaan itum maakan, kë Naşibaţi aşë woha aloolan anjaan aţëpna ti nja bti kado iko mënt bti. ⁷ Uhaaş wi

Naşibaŋi uŋi uwinana ŋi ñaaŋ anfiyaaruŋ andoli ahilna aŋenk banfiyaaruŋ bti. ⁸ Uŋi uŋen alon uŋup unŋuŋa, kawul alon uŋup wi kame ; kē wul ŋaŋ uŋaŋ aŋi uŋen. ⁹ Uŋi uwul alon pfiyaar, kawul alon kak mnhina mi pjeban bamaakal ; kē wul ŋaŋ uŋaŋ aŋi uŋen. ¹⁰ Uhaaŋ mēŋŋ uloolan ukaŋ aŋi uwul alon mnhina mi pdo mlagre, kawul alon mi pdo kaŋupar Naşibaŋi, kabi wul alon mnhina mi ppaŋeŋ uko unwoonuŋ du wa na unwoon uunwoona da, kawul alon mnhina mi pŋup ŋŋup ŋi baŋi, kawul alon kak mnhina mi pŋolanaar ŋa. ¹¹ Aa, Uhaaŋ wi Naşibaŋi ŋaŋ ujaŋ udo iko mēŋŋ bti, andoli uwulu jibi uŋaluŋ.

Uleef uloolan untumi na iko impaŋi

¹² Uleef uwo uloolan aŋe wo na ŋmbaŋ ŋŋum, jibi ŋmbaŋ ŋi uleef ŋatumuŋ aŋe woŋa ŋi uleef uloolan, hēnk di *Krittu awoon kak aloolan kē nja ŋwoon ŋmbaŋ ŋŋum ŋi nul. ¹³ Nja bti, bayuday na banwoon baanwo bayuday, balempar baŋaŋ na baweek biki baka, ŋyeenk nja bti batitmu ŋi Uhaaŋ wi Naşibaŋi kawoona uleef uloolan ; ŋyeenk nja bti uhaaŋ mēŋŋ akēŋan.

¹⁴ Hēnk keeri, uleef uunwo umbaŋ uloolan, utum ŋmbaŋ. ¹⁵ Woli kahoŋ kaji lah : « Mēnwō kaŋen, mēŋŋok keeri ŋi uleef » kankwoha wo ŋi uleef i? ¹⁶ Kē woli kabaŋ kaji lah : « Mēnwō pkēŋ, mēŋŋok keeri ŋi uleef » kankwoha wo ŋi uleef i? ¹⁷ Woli uleef bti uwo lah pkēŋ kēŋ, hum di di ukhilaŋuŋ kaŋiink? Kē woli uleef bti uwo lah kabaŋ baŋ, hum di ukhiluŋ kaŋiink pŋekēŋ? ¹⁸ Na manjoonan, Naşibaŋi aŋu umbaŋ wi uleef wi aŋali ŋi dko di aŋaluŋ. ¹⁹ Woli ŋmbaŋ bti ŋawo lah uko uloolan, uleef uunkwo? ²⁰ Kē ŋmbaŋ ŋaŋe tum, uleef kē uwo uloolan. ²¹ Pkēŋ paanhinan kaji na kaŋen : « Mēnkak anumi'u » kē bkow baankak ahil kaji na ihoŋ : « Mēnkak anumi'an. » ²² ŋmbaŋ ŋi uleef ŋanŋeŋŋaŋuŋ ŋanumanaa ; ²³ kē ŋmbaŋ ŋi ŋbehnun, ŋanwoon ŋaanyuk pŋiiniyaan, ŋul ŋi ŋjaŋ ŋboman bnuura ; ²⁴ kē ŋanwoon ŋaanwo haŋ, ŋaannuma pboman. Na manjoonan Naşibaŋi aboman uleef adēman ŋmbaŋ ŋanwoon ŋaandēmana. ²⁵ Hēnk uleef uunfaaŋiiri, uwo wo uloolan,

umbaŋ undoli uŋi uŋaaf ŋanduŋiŋ. ²⁶ Woli umbaŋ ulon ŋi uleef ude, uleef bti ujaŋ uhaj na wa ; kē woli umbaŋ ulon ŋi uleef udēmana, ŋundu bti kak ŋaji ŋadēmana.

²⁷ Kē an, nawoon uleef wi *Krittu, naŋok ŋi wa, andoli awo umbaŋ ulon. ²⁸ Kē Naşibaŋi aŋe duna ŋu ŋi kadun ki banfiyaaruŋ Krittu banjaŋan, kē batēbantēn bawo baŋuparul, kē bawajantēn bawo bajukan aŋe ŋu na bankaŋ mnhina mi pdo mlagre, aŋu na bankaŋ mi pjeban bamaakal, mi pŋenk baŋaŋ, mi pŋih na mi pŋup ŋŋup ŋi baŋi. ²⁹ Baŋaŋ bti bawo banjaŋan i? Baŋaŋ bti bawo baŋupar Naşibaŋi i? Baŋaŋ bti bawo bajukan i? ³⁰ Baŋaŋ bti bayeenk mnhina mi pjeban bamaakal i? Baŋaŋ bti bahil pŋup ŋŋup ŋi baŋi i? Baŋaŋ bti bahiluŋ pŋolanaar ŋa i? ³¹ Naŋalan uŋen undēmnun, wi *Uhaaŋ wi Naşibaŋi ujaŋ uwul. Kē ŋŋe diimanan hēnkun bgaŋ banuurnaaniŋ.

13

Uŋal

¹ Woli dŋiini ŋŋup ŋi baŋaŋ bajēn adoo ŋiini ŋi ŋwanjuŋ aŋe wo mēnwō na uŋal, dwo wo ji untintan wi bakkobun kēme untinu. ² Woli dyeenk uŋen wi pdo kaŋupar Naşibaŋi, abot ayeenk wi pme iko immeniŋ bti na kame bti, woli ddoo fiyaar Naşibaŋi adoo hum bē mēnwō na uŋal, mēnwō nin uko ulon. ³ Woli dŋen iko yi nkaŋ bti, woli ddoo wul uleef naan batē aŋe wo mēnwō na uŋal, mēnka nin udooni.

⁴ Ñaaŋ awo le na uŋal na manjoonan, aŋi wo na kamiir, aŋi joob bkow, aanji kuj ŋaŋ, aanji homp, aanji deen igaŋan, ⁵ aanji do uko unwoon uunyuki, aanji ŋal uleeful ŋaŋ, aanji deebaŋ kēme kahank ŋaŋ ŋi uhaaŋ. ⁶ Aanji lilandēr uko unwoon uunwo utool, kaŋe lilandēr manjoonan ; ⁷ aŋi miir ŋi iko bti, aanji ŋaŋan pfiyaar, aanji ŋaŋan phaŋ ŋi Naşibaŋi, kataman ŋi iko bti.

⁸ Uŋal uunji uba. Uŋen wi pŋupar Naşibaŋi ulun kaba, wi pŋup ŋŋup ŋi baŋi kē uklun kaba, wi kame kē uklun kaba. ⁹ Na manjoonan ŋēndo bi me iko bti, ŋēndo bi ŋup ŋŋup bti ŋi Naşibaŋi, ¹⁰ kē wal wi iko ikkēŋun kakuŋ kanuura bti uklun kabi, uko unwoon uunkēŋ bti uba.

¹¹ Wi mbiin awo napot, dji kaŕiini ji napot kaŕal ji a, kawin iko ji a. K  h nkuŕ wi nwoon naweek, dp nan  i uŕal naan iko bti yi kpoŕ. ¹² H nkuŕ nji win ji  naaŕ antenuŕ  i kawini kanf luŕ k  wal m nt  s  luŕ kawin Naŕibaŕi bnuura katena  i k s, h nkuŕ n mme Naŕibaŕi bnuura, k  wal m nt  s  luŕ kame'a bnuura jibi ul ameen nja bnuura.

¹³ K  iko iwajanŕ iŕaaŕ awo nin iinkba : pfiyaar, mnhaŕ na uŕal ; k  uŕal uŕaaŕ apel yuŕ m ntan bti.

14

P rupar Naŕibaŕi na p iini n rup ni baŕi

¹ Natamaan keeri nawo na uŕal. Nadoon kala kak iko yi *Uhaaŕ wi Naŕibaŕi ujaan uŕen, k   uŕ yuŕ m ntan, wi pdo kaŕupar Naŕibaŕi wi wi nawoon kado kala maakan.

² Na manjoonan  naaŕ anjaan aŕup n rup ni baŕi aanji  iini  iini na ba naaŕ baj n, aji  iini na Naŕibaŕi  a n ; nin alon aanji te iko yi ajakuŕ, aji  up iko inmeniin yi *Uhaaŕ wi Naŕibaŕi uwululuŕ. ³ K  anŕaaŕ aŕupar Naŕibaŕi aŕ  baa   p   p a iini na ba naaŕ baj n ; n rup ni nul  aka mnhina mi pdo banfiyaaruŕ baya kadun, kaŕan baka kabot kajoob t n baka  haaŕ. ⁴ Anjaan aŕup n rup ni baŕi, uleeful wi wi ajaan ado uya kadun, k  anjaan aŕupar Naŕibaŕi aŕ  ji do pntuk pi banfiyaaruŕ bti paya kadun.

⁵ D al maakan nado kaŕup n rup ni baŕi, aŕ  hokan nado kaŕupar Naŕibaŕi. Anjaan aŕupar Naŕibaŕi apel ankaan mnhina mi p rup n rup ni baŕi. Woli anjaan aŕup n rup ni baŕi aji tolanaar  a kadolna pntuk pi banfiyaaruŕ bti paya kadun, aji wo ji ank ruparuŕ Naŕibaŕi. ⁶ K  h nkuŕ, an bayiŕ naan, dheparan : woli dbi lah du an aŕup n rup ni baŕi  a n, awo m ndiimanan iko yi Naŕibaŕi immeniin, awo m ndolan k  nawo na kame, awo m ntupar Naŕibaŕi akuŕ awo m njukanan, udooni uhoŕ wi wi nji kakaaruŕ an ba?

⁷ Natenan kak, woli  naaŕ alul k me akob kora, aŕ  naakr n ikobare hum di di ba naaŕ bakmeen uko wi akkobuŕ? ⁸ Woli nangoli alul pduuna bangoli bandukiin baya ugut aŕ  wo aanlul jibi bajaan balul,

hum di di bakbomand ruŕ pa pya ugut ba? ⁹ K  h nk di di uwoon kak pa an : woli naŕup n rup ni baŕi, n rup n nwoon  aante tanaa, hum di di ba naaŕ bakmeen uko wi nakjakuŕ? Na iini  iini  i uyook.

¹⁰ N rup n nwoon  i umundu  atumi, k  undoli uŕ  ji ute tana  i bank rupuŕ wa. ¹¹ Woli  naaŕ a iini u up wi nwoon m ntee, dji kawo  naaŕ nayaant  i kadunul, ul kakuŕ kawo nayaant  i kadun naan. ¹² Ukaan k  wi nanaluŕ na  haaŕan bti *Uhaaŕ wi Naŕibaŕi u enan iko yi wa, nawo kabi kaŕu  u  haaŕ  i pyeenk iko itum inkdoluŕ banfiyaaruŕ bti baya kadun.

¹³ Ukaan keeri k  anhiluŕ p rup n rup ni baŕi awoon kado ka ehan Naŕibaŕi a ena ahil pdo katolanaar  a. ¹⁴ Woli d ehan na n rup ni baŕi, uhaaŕ wi naan uji uwo  i p ehan, uŕal kaŕ  wo uunji ulemp. ¹⁵ K  we wi nwoon keeri kado? D ehan Naŕibaŕi na uhaaŕ wi naan kabot ka ehana na uŕal wi naan, dyeehara na uhaaŕ wi naan kabot kayeehara na uŕal naan. ¹⁶ Na manjoonan, wi ikd manuŕ Naŕibaŕi  i n rup ni baŕi, hum di  naaŕ anwoon aante n rup m nt ahiniin kateem kaji uwo haŕ b  aante uko wi i upuŕ? ¹⁷ Uko wi ik upuŕ udole wo unuura, ankntiinkiin aanji   pna  i wa kaya kadun. ¹⁸ Db eb Naŕibaŕi  i uko wi njaan kaŕup n rup ni baŕi, ddoo  up  a apel an, ¹⁹ k  n s  ji nwole  i p oof pi pntuk pi banfiyaaruŕ kahokan kaŕiini kdiim ka een ki bateen kahilna kajukan baka k  di kdiim i een-week  yaas i een-week (10 000) ki bawoon baankte.

²⁰ An bayiŕ naan  i *Krittu, nawutan kawo bapoŕ  i uko wi uŕal, nawoon baka  i uko wi bu aan, naŕ  nawo bantohi  i uko wi najaan naŕal. ²¹ H nk di upiitaniin  i *Ulibra wi Naŕibaŕi aji :

« *D  pna  i n rup ni ba naaŕ bayaant,
ka  pna  i mntum mi bayaant,
ka iiniyaan na biki pntaali pi naan
te baandoo di di wal m nt ptiink n.*

*H nk di *Yawe Nawat Kabuka ajakuŕ. »*✧

²² H nk keeri woli Naŕibaŕi a  pna  i n rup ni ba naaŕ bawoon baantee, uji uwo uko unjaan udiiman banwoon baanfiyaara k 

adeebaṭēr baka, uko mēnt̄ uunwo pa banfiyaarulun ; kē woli Naṣibaṭi aṭēpna ṭi *baṭuparul, aji ṭup ṭup na banfiyaarulun bahilna baya kadun, uko mēnt̄ uunwo pa banwoon̄ baanfiyaara. ²³ Natenan ten, woli banfiyaarulun *Krittu bti bayit aṣē ṭiini bukal bti na nṭup n̄i baṭi, woli banwoon̄ bayaanṭ banwoon̄ baando bi fiyaar Krittu baneej ṭi dko mēnt̄, naṣal aji baankji nayilaa i? ²⁴ Kē bañaan̄ bti baṣale ṭupar Naṣibaṭi woli anwoon̄ nayaanṭ anwoon̄ aando bi fiyaar aneej ṭi dko mēnt̄, uko wi atiinkun̄ bti uji udola ayikrēn kē awo nado buṭaan, nṭup n̄un̄ n̄ajaan̄ n̄adola aṣalan uleeful. ²⁵ Wal mēnt̄, iko inmeniin̄ ṭi uṣalul iji ipēn kawinana, aṣē jot kafēṭ kaara ṭi mboṣ kadēman Naṣibaṭi kaṣē kaji : « Na manjoonan, Naṣibaṭi awo ṭi ptoofan! »

Ṭi uko wi byit bi banfiyaarulun

²⁶ An bayit̄ naan ṭi *Krittu, kē we wi nawoon̄ kado? Woli nayitiir pñehan Naṣibaṭi, kē alon̄ aka kayeeh, kē alon̄ aka uko wi pjukan, alon̄ kē aka uṭup unwoonun̄ du Naṣibaṭi, alon̄ kē aka uṭup wi baṭi wi pṭup, kē alon̄ ahil p̄tolanaar wa, iko mēnt̄ bti iwo kado bañaan̄ baya kadun. ²⁷ Woli balon̄ baṅal pṭup nṭup n̄i baṭi, nadoon̄ batēb kēme bawajanṭ baṭup, andoli ji ṭup kayewan atēnt̄ul, alon̄ aṣē tolanaar wa. ²⁸ Woli natolanaar wa aanwoo, bayompan, baṭiini na Naṣibaṭi du n̄haaṣ n̄i baka meet̄. ²⁹ Kē woli balon̄ baṅal pṭupar Naṣibaṭi, batēb kēme bawajanṭ ṭi baka baṭiiniin̄ bandukiin̄ baṣē bado kaṣal ṭi uko wi baṭupun̄. ³⁰ Woli alon̄ awo ṭi pṭup kē Naṣibaṭi aṣē wul alon̄ kak ṭi banwoon̄ da uṭup, nateek ayompan awuta adiiiman wa. ³¹ Na manjoonan, an bti nahilan kaṭupar Naṣibaṭi, aloolan aji ṭup kayewan atēnt̄ul, bañaan̄ bti bahilna bajuk babot baṭan̄ baka. ³² Banjaan̄ baṭupar Naṣibaṭi baji bahil pmēban n̄leef n̄i baka. ³³ Naṣibaṭi aanwo i parēfa, ul ajaan̄ aṭij mnjeeh ; ṭi byit bti bi banfiyaarulun uko wan̄ uwoon̄ kado kadolana.

³⁴ Woli nayitiir pdēman Naṣibaṭi, baat̄ baji bawo kawut p̄naat, baandinan baka bado kahoopaṭēr da. Jibi upiitaniin̄ ṭi *Ulibra wi Bgah, bawo kado katiink̄ tiink̄. ³⁵ Woli baṅal

kame uko ulon̄, baheparan bayin baka du katoh. Uunuura n̄aaṭ ado kaṅaat woli p̄ntuk pi banfiyaarulun payit pñehan Naṣibaṭi.

³⁶ An biki Korint̄, naṣal aji uṭup wi Naṣibaṭi upēnna du an i? An nawohan̄ baloolan bantiinkun̄ wa i? ³⁷ Woli n̄aan̄ aṣal aji awo Naṭupar Naṣibaṭi kēme n̄aan̄ anwoon̄ na *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, awo kayikrēn kē uko wi mpiitanaṅ uwo uko wi Ajugun̄ aṭuun̄ pdo kado. ³⁸ Kē n̄aan̄ aṣale pok pyikrēn uko mēnt̄, Naṣibaṭi apoka ul kak.

³⁹ An bayit̄ naan ṭi *Krittu, nadoon̄ kala keeri pṭupar Naṣibaṭi kaṣē kawo naankneenan pṭup nṭup n̄i baṭi. ⁴⁰ Iko mēnt̄ bti idolaniin̄ na uṣal ujij ibot iṭēp ṭi bgah.

15

Pnaṭa ṭi pkeṭ pi Yetu

¹ An bayit̄ naan, dn̄al kaleṣanan *Uṭup Ulil Unuura wi nṭupanaṅ, wi nayeekun̄ akuṭ amēban ṭi wa aliint̄. ² Ṭi uṭup mēnt̄ wi wi Naṣibaṭi aṭēpnun̄ abuuranan, an nanjaan̄ namēban wa jibi nṭupanaṅ wa ; woli mēnt̄ hēnk da, p̄fiyaar pi nan pawaan̄ udooni.

³ Uko undēm̄nun̄ ṭi iko yi n̄ji kaṭupanaṅ uwoon̄ wi nyeekun̄ n̄ji kak unwoon̄ kē *Krittu akeṭ apēnanaan̄ ipekadu yi n̄ja, jibi upiitaniin̄ ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi. ⁴ Amoyaa aṣē naṭa ṭi pkeṭ ṭi unuur uwajanṭēn, hēnk kak di di upiitaniin̄ ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi.

⁵ Apēn awinana ṭi kadun ki Kefat*, alun̄ apēn awinana ṭi kadun ki banjañanul iñeen na batēb. ⁶ Akak alun̄ apēn awinana ṭi byaaṣ bloolan ṭi kadun ki banfiyaarulun̄ iñeen-week nyaaṣ kañeen : bantumnun̄ ṭi baka bahum bajeb kē balon̄ bakeṭi. ⁷ Wi iko yan̄ iṭēpun̄, akak apēn awinana ṭi kadun ki Jakob† na ki banjañan bti.

⁸ Abaañṣaan apēn awinana ṭi kadun naan n̄ji kak, kē nwo ji napoṭ ambukiin̄ bē wal wi kabuka ki nul uundo bi ban. ⁹ N̄ji dwoon̄ ampoṭēṭaanun̄ ṭi banjañan biki nul ; na manjoonan mēndo taan̄ taan̄ na pdu'ana nanjañan ṭiki dbi hajan̄ ṭfa bañaan̄ biki Naṣibaṭi banfiyaarulun̄ *Krittu. ¹⁰ Kē Naṣibaṭi aṣē wulēn̄ bnuura bi nul ado kē nwo n̄aan̄ i nwoon̄ ; bnuura bi awuln̄un̄ baanwaan̄

* 15:5 Kefat: Kawo katim kalon̄ ki Piyeer. † 15:7 Jakob : Yakob i awo abuk aṣin̄ Yetu akuṭ awo naweek i p̄ntuk pi banfiyaarulun̄ pi Yerutalem.

udooni, dbaa t̄ep t̄ep alemp apel banjañan bandukiin. M̄ent̄ nji a t̄i uleef naan dwoon anlempun, Naşibaŋi ajaan aŋepna t̄i nji kalemp t̄i bnuura bi awulnuŋ. ¹¹ H̄enk keeri, uwole nji k̄eme banjañan bandukiin bakt̄upun, *Uŋup Ulil Unuura wi wi n̄kt̄upun, uŋup m̄ent̄ wi wi nafiyaaruŋ.

Pnaŋa pi bañaan t̄i pkeŋ

¹² K̄e woli n̄ŋupan aji *Kritt̄u anaŋa t̄i pkeŋ, hum di di balon t̄i an bahilanun kaji bañaan baanknaŋa t̄i pkeŋ ba? ¹³ Woli bañaan baanknaŋa t̄i pkeŋ, Kritt̄u aannaŋa keeri t̄i pa. ¹⁴ K̄e woli Kritt̄u aannaŋa t̄i pkeŋ, uko wi n̄ŋupun ukeer awaan udooni, k̄e pfiyaar pi nan pawaan udooni. ¹⁵ Woli na manjoonan bankeŋun baanknaŋa t̄i pa, uwoon k̄e Naşibaŋi aannaŋan Kritt̄u t̄i pa. N̄keer awo baŋilan t̄i uko wi Naşibaŋi, wi n̄ŋupun aji anaŋan Kritt̄u t̄i pkeŋ. ¹⁶ Aa, woli bankeŋun baannaŋa t̄i pa, Kritt̄u kak aannaŋa t̄i pa. ¹⁷ K̄e woli Kritt̄u aannaŋaa, pfiyaar pi nan pawaan udooni, nahum nwo t̄i pekadu, ¹⁸ k̄e banfiyaarulun bankeŋun baankbuur. ¹⁹ Woli n̄haŋ Kritt̄u abuuran nja t̄i mboş ŋaŋ, n̄woon banñaŋanaanun.

²⁰ K̄e *Kritt̄u na manjoonan aŋe naŋa t̄i pkeŋ: t̄i bankeŋun, Kritt̄u awoon nateek anaŋiin t̄i pa. ²¹ N̄aan aloolan aŋiun pkeŋ t̄i mboş h̄enk kak di di ñaan aloolan akdolun bañaan banaŋa t̄i pkeŋ. ²² *Adam akaan k̄e bañaan bti bakkeŋ, h̄enk kak Kritt̄u akaan k̄e bañaan bti banwoon na a baknaŋa t̄i pkeŋ. ²³ T̄i uko wi pnaŋa t̄i pkeŋ, Naşibaŋi ado bi ŋup ŋup jibi uko m̄ent̄ ukŋepun: Kritt̄u awoon nateek anaŋiin t̄i pkeŋ, woli alun abi, bañaan biki nul babaa naŋa t̄i pa. ²⁴ Woli uko wan uŋepi, uba umundu uŋe bi, wal m̄ent̄ atok başih bti, baweeek bti na mnhina bti, kaşe kawul pşih Naşibaŋi anwoon Aşin. ²⁵ Na manjoonan Kritt̄u alun kaşih te wal wi Naşibaŋi akŋuun başooradul bti t̄i ihoŋul uŋeek. ²⁶ Naşooradul nabaañsaani i aktokun awoon pkeŋ. ²⁷ *Ulibra wi Naşibaŋi uji aŋu iko bti t̄i ihoŋ yi Kritt̄u uŋeek; k̄e wi ujakun aji aŋu iko bti t̄i ihoŋ yi Kritt̄u uŋeek, n̄me k̄e Naşibaŋi t̄i uleeful aanwo t̄i ihoŋul uŋeek, ul aŋuun iko bti t̄i ihoŋ yi Kritt̄u uŋeek. ²⁸ Wal wi Naşibaŋi akluŋ kaŋu iko bti t̄i ihoŋ yi Kritt̄u uŋeek, wi wi ul, Abuk Naşibaŋi,

akwoon t̄i kafet̄ ki nul, ul Naşibaŋi, anklun kaŋu iko bti t̄i ihoŋul uŋeek. H̄enk Naşibaŋi alun kawo aloolan ŋaŋ anksihun, alun kaşih t̄i iko bti.

²⁹ Naşalan kak biki babattaaruŋ t̄i katim ki bankeŋun: we wi bahaŋun pyeenk ba? Woli ujoonan k̄e bankeŋun baanknaŋa t̄i pa, we ukaan k̄e babattaar t̄i katim ki baka ba? ³⁰ K̄e nja, we ukaan k̄e unuur undoli nji n̄wo t̄i mntum mi pkeŋ ba? ³¹ An bayit̄ naan, na manjoonan dji kawo t̄i mntum mi pkeŋ unuur undoli, k̄e ulon uŋe wo mnlilan mi naan uwoon wi nawoon t̄i ploolan na Yetu *Kritt̄u Ajugun. ³² Woli uŋal wi bañaan bajen ŋaŋ ukaan k̄e ngutan na n̄ko n̄i uŋeek du Efet̄, we wi nkaan da? Woli bankeŋun baanknaŋa t̄i pa, nabiin n̄de n̄bot n̄daan; n̄keŋ faan. ³³ Naŋaafaraan: banoh bawuŋaan baji batok ñaan mnwo. ³⁴ Naŋelşan n̄şal n̄i nan, naŋaŋan pjuban. Na manjoonan, balon t̄i an baamme Naşibaŋi; uwo mnkow pa an.

Uleef wi banknaŋiin t̄i pkeŋ

³⁵ K̄e alon aŋe hilan kahepar kaji: « Hum di di bankeŋun baknaŋiin t̄i pa? Babi na uleef unaam hum ba? » ³⁶ Iwi iwo nawaan uŋal! Imme k̄e woli itepii, udeey ulon uunji uhil kabuk b̄e uunkeŋ keŋ duna i? ³⁷ K̄e uko wi itepiin uunwo uko umbukiin: uwo pbuk ŋaŋ, pi maaj k̄eme n̄deey n̄lon. ³⁸ Wal m̄ent̄, Naşibaŋi kaşe do wa ubuk bko bi anaŋun, pbuk pandoli paji pabuk bko bi pawoon i kabuk.

³⁹ N̄leef bti n̄aannaami, ulon uji uwo wi ñaan najen, ulon kawo wi n̄ntaam, ulon kawo wi n̄kat, ulon kawo wi n̄t̄eb. ⁴⁰ Uka kak iko inwoon du baŋi, na inwoon t̄i mboş; k̄e kanuura ki iko yi baŋi kapaŋ na ki iko yi mboş. ⁴¹ Kanuura ki bnuur kapaŋ na ki pli, k̄e ki n̄jah kapaŋi; ujah udoo ji upaŋ kanuura na ujah ut̄ent̄ wa.

⁴² K̄e h̄enk di di uwoon t̄i uko wi pnaŋa t̄i pkeŋ. Uko wi bamoyun t̄i mboş ji utepi, uwo uleef unkpuŋun. Uŋale naŋa t̄i pkeŋ, uunkak ahil kapuŋ. ⁴³ Uko wi bajaan bamoy uwo uleef unwaanun udooni, k̄e woli unaŋa t̄i pkeŋ, uji utum na mndem. Uko wi bajaan bamoy uwo uleef unwoon uunka mnhina, k̄e woli unaŋa t̄i pkeŋ, uji utum na mnhina ⁴⁴ Uleef wi bajaan bamoy uwo uleef wi ñaan najen, b̄e uŋale naŋa t̄i pkeŋ, *Uhaaş

wi Naşibaţi uji uwul wa mnhina. Uka keeri uleef unwoon wi ñaan najën akut aka uleef unjaan uyeenk Uhaaş wi Naşibaţi. ⁴⁵ Upiitana ti *Ulibra wi Naşibaţi aji : « *Ñiinj nateek, *Adam, awo ñaan najën i Naşibaţi awulun uhefënt.* » Kë Adam natëbantën anwoon Krittü, atum na Uhaaş wi Naşibaţi unjaan uwul ubida. ⁴⁶ Mënt ñaan anyeenkun Uhaaş wi Naşibaţi ajaan abi uteek, ñaan najën a ; anyeenkun Uhaaş wi Naşibaţi abaa bi. ⁴⁷ Naşibaţi aboman ñaan nateek na ufuuş, awoona ti mboş ; kë natëbantën aşë wona baţi. ⁴⁸ Bañaan biki mboş bawo wo ji i Naşibaţi abomanaanun ufuuş ; kë banwoon baţi kë bawo ji anwoonun baţi. ⁴⁹ Njunna awo ji ñaan mënt anwoonun ti mboş, aşë lun kanaam anwoonun baţi.

⁵⁰ An bayiţ naan ti *Krittü, uko wi nji nñalun kaţupan uwoon kë ñaan najën aanhinan kaneej du *Pşih pi Naşibaţi, kë uko unkpuţun uunhinan kaneej du dko di iko iwoon iinji ipuţ.

⁵¹ Hënkun dnjal kaţupan uko ulon umeniin: mënt nja bti nklun kakeţ, kë nja bti nşë lun kaţëlşa. ⁵² Uko mënt utaran taran, kawo ji ñaan akompëşun uyaaş uloolan, ti wal wi plul pbaañşani paklulun. Palun kalul, bañaan bankeţun başë banaţa bawo baankak akeţ, wal mënt nja bti nşëlşa. ⁵³ Na manjoonan, uko unkpuţun uwo kakak uko unwoon uunkpuţ, kë uko unkkeţun uwo kayeenk ubida unwoon uunkba. ⁵⁴ Wal wi uko unkpuţun ukkakun uko unwoon uunji upuţ, kë uko unkkeţun uyeenk ubida wi mnto, wal mënt wi wi uţup umbiin apiitana ti *Ulibra wi Naşibaţi ukdolaniin: « Pkeţ pawatanaa, pakobaa. ⁵⁵ Iwi pkeţ, pwat pi nu pundu? Iwi pkeţ, uko ufiņi wi nu uwo ţun? » * ⁵⁶ Uko wi pkeţ pajaan pafiņna uwo pekadu, kë uko unjaan uwul pekadu mnhina uwo *Bgah bi Moyit. ⁵⁷ Nabiin keeri nbeeb Naşibaţi anjaan aţëpna ti Ajugun Yetu *Krittü kado nja nwat. ⁵⁸ An bayiţ naan ti *Krittü biki mmaganun, namëbaan keeri naliint. Nadoon kataman unuur undoli ti plempar Ajugun. Name kë plempara paanwaan udooni.

16

Bajunt bţënkni banfiyaarun biki Yerutalem

¹ Hënkun dnjal kaţupan uko ulon ti uko wi bajunt bţënkni bañaan biki Naşibaţi banwoon Yerutalem. Ddobi ţup banfiyaarun biki Galatiya uko wi bawoon i pdo. Dnjal an kak nado haņ. ² Ti unuur uteek wi kanëm, andoli ti an ajejan ktaka klon jibi ahinanun aka, ahank du katohul, kawutna kayoonk mbi nabaa naneej bajunt. ³ Wal wi nji kabiiņ, dwul biki nadatuņ ikaarta yi mpiitun bañaan biki Yerutalem bameena uko unţijun baka, dyil baka bañooţ baka uko wi najuntuņ kaţënkna baka. ⁴ Woli uyoţanaan nya da nji ti uleef naan, bado bayaaş na nji.

Pya bayaaş pi Pawulu

⁵ Dnjal pţëpna utaak wi Matedoniya kabaa kabi pwinan. ⁶ Ulome ndo du an nñuur nlon këme nto da wal wi ujonţ bti, hënk naşë nawulën uko wi nnumiin pa bayaaş. ⁷ Mënnal ti byaaş bi kapant pant, dnjal pdo nñuur nlon na an woli ulil Ajugun. ⁸ Kë nşë lun kaţo du ubeeka wi Efet te ufettu wi *Pentakot, ⁹ ţiki dwın kë dhil kado da ulemp unuura wi ndoon abi jun pdo, kë başoorad nja başë tum da kakşa.

¹⁰ Woli Timote abii, nadoonan kadola awo bnuura ti ptoofan. Awo na nji kë nji nlempar Ajugun, ¹¹ nin alon awutan keeri kabeeha. Naţënkana aka uko wi anumiin pa bayaaş abiina te du nji. Nwo ti pyoonka, nji na banfiyaarun banwoon na nji.

¹² Kë *Apolot ayiţ nja ti *Krittü, ddabëra abi pwinan ul na bayiţ nja bandukiin, kë aşë wo aando bi njal pbi hënkun ; alun kabi woli ahinani.

Iko ibaañşani yi pdo

¹³ Nawoon bten, namëban naliint ti pfiyaar pi nan, nawoon bañaan batëņ, nanaţan naliint. ¹⁴ Uko wi nakdolun bti, nadolan wa na unjal.

¹⁵ An bayiţ naan, dkaak aţupan uko ulon. Name kë Fefanaţ na biki katoh ki nul bawoon bateek bankakun afiyaar *Krittü du utaak wi nan wi *Akayi, name kë baji balempar banfiyaarun bandukiin. ¹⁶ Nadoon katiink keeri bañaan ji bakan

mënɕan, na bañaan bti bankdoonaanun na baka.

¹⁷ Dllan ti uko wi Tefanat na Fortunatut na Akayut babin pwinen ; batenkën wi nawoon naanwo da, ¹⁸ batentënaan jibi batentënanan. Najukan pyikrën bnuura bi bañaan banwoon ji baka bajaan bado.

¹⁹ Banfiyaarun *Krittu bti biki utaak wi Atiya bawulan mboş. *Akila na Pritiliya na banfiyaarun banjaan bayit du katoh ki baka bawulan mboş ti katim ki Ajugun.

²⁰ Banfiyaarun bti banwoon ti na nji bawulan mboş. An kak nawulandën mboş na-boofar na uşal uyimanaan.

²¹ Nji Pawulu ti uleef naan dpiitun ti awulan mboş.

²² Woli ñaan aanjal Ajugun, afëpana.

Maranata* – Ajugun biini!

²³ Dñehan Yetu Ajugun awulan bnuura.

²⁴ Dñalan, an bti wi nwoon ti ploodan na Yetu *Krittu.

* **16:22** Maranata : Ti uhebëre dawoon Ajugun, biini! këme Ajugun abi.

Uṭup utëbanṭën wi Pawulu apiitun banfiyaaruṅ banfëṭun du uṭaak wi Korint

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta katëbanṭën ki Pawulu apiitun banfiyaaruṅ biki Korint. Ƨi kakaarta ki nul kateek aṭup baka aji aṅal pya kawin baka. Abi ji na baka kak bajunt, bajunt mëntṭ baṭënkna banfiyaaruṅ biki Yerutalem, kë ul Ƨi uleeful akyaan kayeenk bajunt mëntṭ. Kë aṣë bi wo aanya da. Hënk di di awoonṅ aanya da : Timote awo Ƨi bgah pya Korint, aṣë me Ƨi bgah iko yi banfiyaaruṅ biki da bakdoli. Kë uko mëntṭ uunlila. Atiink kë bayuday balonṅ baya Korint ajukan da iko impaṭi na Uṭup Ulil Unuura wi Pawulu abiiṅ ajukan da. Baji baji na baka kë Pawulu aanwo nanjañan i Krittu na manjoonan. Wi wi Timote aṣaan aṭiiṣ aṣë Ƨup Pawulu, kë ajooṭan maakan. Uko mëntṭ ukaanṅ kë apiit baka kaṭup uko wi aṣaluṅ na uko unkayi kë aanya du baka.

Pawulu aṭup Ƨi kakaarta ki kë awo nanjañan i Krittu aṣë paṭ jibi aklempi na bandukiinṅ bajaanṅ bajukanṅ bgah. Uko mëntṭ ukaanṅ kë baṣoora. Pawulu akak aṭëga aji aṅal ul na biki Korint bawo Ƨi ploolan. Aji na baka bataman Ƨi bajunt baṭënkna banfiyaaruṅ biki Yerutalem. Akak aṭup aji aṅal kaya kawin baka kahilna kaṭup bañaanṅ banwoonṅ baanwutṅ pṅuban manjoonan. Woli Pawulu amëban aliintṭ aji awo nanjañan aṅal ṅal bañaanṅ bame Uṭup Ulil Unuura bakuṭṭ bame kë Yetu awoonṅ Ajugun.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoonṅ:

1. Pawulu awul baka mboṣ akutṭ abeeb Naṣibaṭi (1.1-11)
2. Ulemp wi nanjañan du banfiyaaruṅ (1.12-2.17)
3. Pṅal ñaanṅ jibi Krittu aṅaluṅ nja (3.1-7.16)
4. Pṅen bajuuk (8.1-9.15)

5. Pawulu aṭup aji awo nanjañan na manjoonan (10.1-13.10)

6. Pwul mboṣ pbaañṣaani (13.11-13)

¹ Nji Pawulu, i Naṣibaṭi aduunṅ pa nwo nanjañan i Yetu *Krittu, Ƨiki aṅaluṅ wa, na Timote ayiṭṭ nja, ṅpiitananṅ an banfiyaaruṅ Krittu biki ubeeka wi Korint na bañaanṅ biki Naṣibaṭi bṭi banwoonṅ Ƨi uṭaak wi Akayi* bṭi. ² Nñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittu Ajugun bawulanṅ bnuura babotṭ baṅjoobṭënanṅ ṅhaaṣ.

Pawulu abeeb Naṣibaṭi

³ Nawulën ṅbeeb Naṣibaṭi, Aṣin Yetu *Krittu Ajugun Ƨi uko wi añagiinṅ nja abot atëṅṅën nja. ⁴ Aji tēṅṅën nja wal wi ṅjaanṅ ṅwo Ƨi unoor undoli, kadolna nja ṅhil ṅdo katēṅṅën bañaanṅ banwoonṅ Ƨi unoor undoli na ptēṅṅën pi Naṣibaṭi atēṅṅënuṅ nja. ⁵ Na manjoonan, Krittu akaanṅ kë ṅkhaj maakan, kë hënk di di akaanṅ aji tēṅṅën nja maakan. ⁶ Woli ṅwo Ƨi unoor, uwo wo pa ptēṅṅënan kabot kaṭijanṅ mbuur ; woli Naṣibaṭi atēṅṅënuṅ, uwo pa ptēṅṅënan nahilna namiirṅ mnhaj mi ṅhajuṅ. ⁷ Uhaṭ wi ṅṭuunṅ Ƨi an udëmi ; ṅme kë jibi nahajuṅ ji un, hënk kak di di Naṣibaṭi aktēṅṅënananṅ ji un.

⁸ An bayiṭun, ṅṅal name kë mnhaj mi ṅhajuṅ du uṭaak wi Atiya mantëpṭ uṭupṭ, kë ṅhaajala maakan adoo ṣal aji wi nun ubaa. ⁹ Na manjoonan ṅbi ji ji pkeṭṭ pi nun pabani, ukaanṅ kë ṅënkak ahaṭṭ ṅleef ṅi nun, ahaṭṭ Ƨi Naṣibaṭi anjaanṅ anaṭanṅ bañaanṅ Ƨi pkeṭṭ. ¹⁰ Ul abuuranuṅ un pkeṭṭ mëntṭ, akak aluṅ kabuuranun. Aa, ṅṭu mnhaṭṭ mi nun Ƨi a, ame kë aluṅ kabuuranun kak. ¹¹ An naṭok Ƨi ulemp mëntṭ wi najaanṅ nañehandërun ; hënk, Naṣibaṭi atiinkṅ pñehanṅ pi bañaanṅ baṭum, kawulunṅ bnuura, uko mëntṭ ukaanṅ kë bañaanṅ baṭum bajiṅ babeeba.

Uko unkaanṅ kë Pawulu alutanṅ bayaṣṣ bi nul du Korint

¹² Hënkunṅ, uko wi uwoonṅ mnlilan mi nun, uhaaṣ wi nun udiimanunṅ un kë mnwo mi nun Ƨi umundu wi na Ƨi kadunṅ ki nan manwo mnwo mntoolṅ akutṭ ajintṭ

* **1:1** Akayi : Korint dawo Ƨi uṭaak wi Akayi, dawoonṅ ubeeka unwoonunṅ uweek da. † **1:8** Mnhaj mi ṅhajuṅ du uṭaak wi Atiya : Ñaanṅ aamme mnhaj mi aktiiniyaanunṅ Ƨi. Manka pwo mnhaj mandëmunṅ mi aṭiiniyaanunṅ Ƨi ulibra wi Ulemp wi Banjañan 19.23-40.

ti kadun ki Naşibaţi. Uko mēnt uwoona du Naşibaţi, mēnt uşal untuŋa wi bañaan bajen ubiin aţonun, bnuura bi nul babin aţonun. ¹³ Na manjoonan, ti ikaarta yi npiitanan, nēmpiitan nin uko ulon umpaţi na wi nahilun kaleyiir kakuţ kate, kē nşē me kē unuur ulon nalun kate. ¹⁴ Uka uko ulon wi nadoon abi yikrēn : ti unuur wi Ajugun Yetu akbiin, nwo mnlilan mi nan nakuţ nawo mnlilan mi nun.

¹⁵⁻¹⁶ Dfiyaar uko mēnt, ukaan kē mbi nŋal kaţēpna duna du an, kabaa kaya Matedoniya di nji kawoonun kakak du an, kaşē kayeenk uko wi nji kanumiin pyaana bayaaş du *Yuda, hēnk nahilna nanuurandēn uyaaş utēbantēn. ¹⁷ Wi njakuŋ aji ddo haŋ, dbeŋ beŋ i? Woli dji ddo uko, dji kawo na uşal wi ŋaan najen anwoon aanji tjan ti uţup uloolan i? ¹⁸ Na manjoonan, ti katim ki Naşibaţi, uţup wi nun na an uunwo wi « aa » na « a-a. » ¹⁹ Uko wi Yetu *Krittu Abuk Naşibaţi, wi nji na Filat na Timote nŋupanan, uunwo wi « aa » na « a-a » ubaa ţēp ţēp awo wi « aa » ŋaŋ. ²⁰ Yetu Krittu awoon « aa » mēnt, iko bti yi Naşibaţi ahoŋun idolana ti a. Kē ti ul i i nktēpnun kaji uwo haŋ, kadēmanaana. ²¹ Naşibaţi ajaan atēŋtēnun na an, nliint ti pfiyaar Krittu. Ul ti uleeful adatuŋ nja, ²² adiiman kē nwo biki nul wi aţuun uhaaş wi nul ti nja, wul uwoon uko ujuni ti iko yi ahoŋun aji alun kawul nja.

²³ Uko wi nji kaţupun uwo manjoonan, Naşibaţi amee ; woli dŋilani afiŋen : mēnŋal nŋal pnooranan, ukaan kē mēnkak du Korint. ²⁴ Nēnŋal pwo başih banktu'anan uko wi nawoon i pfiyaar ; namēban aliint ti pfiyaar pi nan kē nşē nŋal kaţēnkan nawo na mnlilan.

2

¹ Dşal keeri aji mēnkak pwinan, nawutna kawo kak ti pjooţan. ² Woli ddolan kē najooţani, nin alon aankhil pdolēn nliilan ŋiki an bti najooţan. ³ Dpiit jibi mpiitun, kawutna kaban na pjooţan du bañaan banwoon kadolēn nliilan. Dme na manjoonan kē mnlilan mi naan manwo mnlilan mi an bti. ⁴ Aa, dpiitan awo na mnkuul, ajooţan, kē uleef ubeew na nji. Kē

nşē wo mēmpiitan piit najooţanaan, ddo haŋ nameena jibi nŋalanan maakan.

Pawulu amiir anjubanulun

⁵ ŋaan andolnun kē njooţani, mēnt nji ŋaŋ i i adolon kē njooţani, an bti biki adolon kē najooţani. Dbaa ji an bti, batum ti an. ⁶ Uko wi bañaan batum badiimanulun kē ajubani udo bi kēş kēş, ⁷ ukaan kē nawo i kamiira hēnkun kabot katēŋtēna awut kawo na pjooţan pampelulun. ⁸ Dkooţan keeri nadiimana kē naŋala. ⁹ Dbi piitan kak katenna me natiink uko bti wi nŋupanan. ¹⁰ Kē ŋaan i naşaan amiir, nji kak dji kamiira. Aa, woli dka uko ulon wi pmiir, dmiir miir pa an ti kadun ki *Krittu. ¹¹ Ddo haŋ *Fatana awutna kaguur nja ; nme bnuura iko yi ajaan aŋal pdo.

Pawulu ahaajala du Trowat

¹² Wi mbiin du ubeeka wi Trowat pŋup Uţup Ulil Unuura wi *Krittu, dwin kē Ajugun aţenēn kē nhinan pdo uko mēnt bnuura. ¹³ Kē uhaaş uşē ţēla ţēla na nji ŋiki mēntēnk da Tit ayiţ naan ti Krittu ; uko mēnt ukaan kē nduk baka aya utaak wi Matedoniya.

Mbuur manjaan manwoona ti Krittu

¹⁴ Nawulēn nbeeb Naşibaţi. Adolon kē Krittu akob Fatana awat kē nŋok ti pwat pi awatulun. Aji ţēpna ti nja kado *Krittu ameeţana kaniink dko bti jibi ukēra ulil pţēkēŋ ujaan uniink dko. ¹⁵ Na manjoonan, nwo pa Naşibaţi pţēkēŋ plil pi Krittu ti ptoof pi bañaan banwoon ti bgah bi mbuur na bañaan banwoon kak ti bgah bi pkeţ. ¹⁶ Ukēra mēnt uji uwo ti banwoon ti bgah bi pkeţ na pţēkēŋ panjaan paţij pkeţ, kawo ti bandukiin pţēkēŋ panjaan pawul ubida. Kē in aşaan ahil pdo ulemp mēnt? ¹⁷ Bañaan batum baji bado na plaana pyok ti uţup wi Naşibaţi. Kē un nşē ji nŋup uţup wi Naşibaţi na nhaaş njint jibi aţu'un un pdo. Ti mnhina mi Krittu, nji nŋup wa kē Naşibaţi amee.

3

Mndēm mi bhoŋar bhalu

¹ Naşal aji uko wi mbaan aţup ŋup uwoon kē nŋomp homp i? Nnuma ji balon pdi-imanan ikaarta inkdiimanun kē Naşibaţi ayilun un kēme kaheparan ya i? ² An ti

ñleefan nawoon kakaarta ki nun, kapiitana ti nhaaş ñi nun, k  bañaan bti bame ka abot aleyiir ka. ³ Bañaan bame bnuura k  nawo kakaarta ki *Krittu apiitun ahankanun. Kakaarta m nt kaampiitana na ka en ki  naan naj n kapiitana na *Uhaaş wi Naşibaţi anwoon ukump ş wi ubida, uko unwoon ti ka uumpiitana ti mnlak*, upiitana ti nhaaş ñi nan  nanwoon  ni bañaan baj n.

⁴ Ti pwo ti ploolan na *Krittu nhat ti Naşibaţi, ukaan k  nk iini h nk. ⁵ Na manjoonan,  n n oom kaji un  dolun ulemp m nt bdidi'un ; Naşibaţi awulun un mnhina mi pdo wa. ⁶ Ul awulun un mnhina mi pwo banklempun ti uko wi *bho ar bhalu, banwoon baanwo bi bgah bampiitaniin ti mnlak* a   wo bi *Uhaaş wi Naşibaţi. Bgah bampiitaniin baji batij pkeţ, k  Uhaaş wi Naşibaţi u   ji utij ubida.

⁷ Nameen k  bgah m nt bampiitaniin ti klaak, bajaan batij pkeţ a   wul *Moyit mnd m kak a, mul mambiin anuur ti kaara di nul ado k  biki *Itrayel baambi hil ptena, mnd m m nt k  mans  wo maanjoni. ⁸ K  ulemp wi *Uhaaş wi Naşibaţi u   lun kawul mnd m mampelnun. ⁹ Aa, wi ulemp wi bgah banaan bado  naan aduknaana, uwoon na mnd m, hum di di ulemp wi Uhaaş wi Naşibaţi unjaan udo  naan awo natool ti k ş ki nul uwoon uunkwo na mnd m mampelnun? ¹⁰ H nk, uko umbiin ad mana uunkak ad m, ti ki mnd m mampelnun mambiin. ¹¹ Na manjoonan, woli uko unkmbaar uwo na mnd m, hum di di unwoon uunkba uwoon uunkwo na mnd m mampelnun ba?

¹² H nkun, wi nhatun uko wan,  tum na mnt n. ¹³ N ndo ji *Moyit anjaan awun kaara kaneenanaan babuk *Itrayel bawin mnd m manktoolun pba. ¹⁴ K  nhaaş  ni biki Itrayel na   d n ta d n t te h nkun, woli baleyiir ti kadun ki bañaan ulibra wi *bgah bi Moyit, baanji bahil pwin mnd m ; pwo ti *Krittu ta  pakkaan bawin ma. ¹⁵ Te h nkun, woli baleyiir ulibra wi bgah bi Moyit, nhaaş  ni baka  jaji  awunana. ¹⁶ K  woli  naan aji a aş Ajugun, uko unneenanu-

lun pwin uji up n. ¹⁷ K  Ajugun na *Uhaaş wi Naşibaţi ba   wo baloolan, k  dko di Uhaaş wi Ajugun uwoon, dul di di mbuur manwoon. ¹⁸ Nja bti,  nhilun h nkun pwin mnd m mi Ajugun, mnd m m nt manji manwinana ti nja ; uhaaş wi Ajugun uwo ti p l ş nja k   kak anaam na Ajugun, mnd m mi nja k  mankd ma d m pya.

4

Mnd m mammeniin

¹ Naşibaţi ti m naga mi nul awulun un ulemp m nt, ukaan k   m ban aliint. ² N pok iko yi bd m ikowand naan,  n nji  wo ti kaguuru ka l ş u up wi Naşibaţi. N baa   p   p aji  diiman manjoonan, bañaan bti bawin k   wo batool ti kadun ki Naşibaţi. ³ *U up ulil unuura wi  ktupun, woli udo wunana ti balon, u  nk   nk k  bukun m ntan bawo ti bgah bi pkeţ. ⁴ Baanfiyaar u up m nt ti ki Fatana na ih i mbo  atok baka u al, bawutna kawin bjeehi bi U up Ulil Unuura banaan badiiman mnd m mi *Krittu anjaan adiiman jibi Naşibaţi awoon. ⁵ Na manjoonan, m nt uko wi nun ti  leefun wi wi  ktupanan, uko wi Yetu Krittu Ajugun wi wi  ktupanan, ul akaan k   klemparan. ⁶ Naşibaţi a iini  fa aji : bjeehi bajeeraan ti bd m. Ul akaan ajeehan nhaaş  ni nja,  hilna  me bjeehi bi mnd m mi nul banaan banuur ti kaara di Yetu Krittu.

⁷ Bjeehi m nt bi Naşibaţi a uun ti nja bawo wo ji uwuuru wi bajeun ahank ti uko undayanaan, ujin na ti k ş ki bañaan k  mnhina mnweek mi  woonaanun mun manwoona du Naşibaţi, maanwoona ti nja. ⁸ N wo ti unoor undoli a   wo ha bnat, ahaajala a   ha ara, ⁹ bahajanun, k  Naşibaţi a   wo aankwutanun nin, bakobun awat k  n   doonaanaara. ¹⁰ Na  nuur,  ji tiink ti  leefun mnhaj mi Yetu ahajun adoo ke , ubida wi nul uhilna uwinana ti un. ¹¹ Na manjoonan, un  woon bajeb, uko wi Yetu uji udo  wo ti mntum mi pke  unuur undoli, ubida wi nul uhilna uwinana ti  leef  ni nun  nanwoon  ni kake . ¹² H nk,   og pke  nahilna naka ubida.

* **3:3** Uumpiitana ti mnlak : Natanan ti P n 34 - Naşibaţi ado k  Moyit afej mnlak, apiit bgah bi nul ti ma. * **3:6** Natanan ti P n 34. * **4:13** kampiitaniin ti ulibra ujon wi bagrek. Ka aam 116.10.

13 Upiitana ti *Ulibra wi Naşibaţi aji : « *Dfiyaari, ukaan k  n upi.* »* Un kak, ti uhaaş wi pfiyaar m nt, nfiyaar Naşibaţi, ukaan k  nk p. 14 Nme k  Naşibaţi anaţanun Yetu Ajugun ti pkeţ alun kanaţanun na a, kadolun nwinana na an ti kadunul. 15 Uko wi nkhajun bti uwo keeri pa an, h nk, bnuura bi Naşibaţi baji bawo ti bańaan banjaan batuma tum pya, bańaan batum babeeba abot ad manaara d man maakan.

Phaţ iko yi baţi

16 Uko wan ukaan k  nm ban aliint. Woli uleef wi nun udoo  afa  af pya na nnuur, uhaaşun uji uwoha wo uhalu na nnuur. 17 Unoor ni nknoorun h nkun unwoon uunkjon uwo uko umpoţi ti kadun ki mnd m mweek manwoon maankba mi unoor m nt ukbomanun un. 18 H nk, n nji n tu n şal ti iko inkwinaniin, nji n tu na ti inwoon iinwinanaa ; iko injaan iwinana iinji ijon, k  inwoon iinwinanaa i   wo yi mn o.

5

1 Nme na manjoonan k  uleef wi nja wi umundu wi uwo wo ji kaloona : wal wi kakjotun, nka du baţi uleef ulon unwoon ji katoh ki Naşibaţi aniwun nja, kanwoon kaankjot nin. 2 K  n s  wooni h nkun ti nhaaş ni nja meet, ti uleef wi nja wi umundu wi  iki n şal kawohara uleef wi nja wi baţi ; 3 n wohara wal m nt, n nkwo byi u. 4 Aa, nleef ni nja n awo ji kaloona, nwooni ti nhaaş ni nja meet abot a ega wi nwoon ti unoor h nkun. N n şal n şal p  l uleef wi nja wi umundu wi, uko wi n şalun uwo pwohara uleef wi Naşibaţi akwulun nja, uleef wi nja unwoon wi pkeţ uhilna u  l  sa ukak uleef unwoon uunkkeţ. 5 Naşibaţi ti uleeful apa un nja pa uko m nt, awul nja *Uhaaş wi nul adiimanaanun k  alun kawul nja ubida wi mn o.

6 H nkun keeri nji n t ş maakan na nnuur. Nme k  n wole du kaloona kanwoon uleef wi nja, nlow Ajugun. 7 Na manjoonan, npo na pfiyaar, n nkpo na k  . 8 N t ş maakan ahokan pduk uleef wi, kaya kawo na Ajugun. 9 H nk, nbi  u  u n şal ti plila n wole ti uleef m nt k me woli n  n ti wa. 10 Nja bti

nwo i kanaţ ti kadun ki *Krittu, away ş nja wal m nt, andoli aluka uko wi alempun na uleeful wi awoon ti mbo .

Plemp bańaan batiinkaraan na Naşibaţi

11 Nme uko unwoon pdo kaţi Ajugun a   do na pdo bańaan bandukiin bado kaţi a. Naşibaţi ame'un bnuura, k  nhaţ aji an name'un bnuura. 12 N nkak a al kado nayikr nun, n şal kaţenan uko wi naknahni ti un, nahilna naka uko uteem banwoon baanknahna uko unwoon ti nhaaş ni bańaan a   nahna iko inkwinaniin du bdig. 13 Na manjoonan, woli n waan n şal, uwo wo pa Naşibaţi ; k  woli nwo na n şal uwo wo pa an. 14 Un şal wi *Krittu a alun un uk onun un. Nyikr n bnuura k   aan aloolan ake arun bańaan bti, bańaan bti badobi keţ ke  keeri. 15 Ake ar bańaan bti, nja n kaan ubida n wutna kaka wa pa nleef ni nja  a , nka wa pa anke un aku  ana a ti pkeţ pa baka.

16 H nkun keeri, n nkak aji n ten  aan jibi bańaan baj n bajaan batena. H nk, woli n doo ten  fa *Krittu na k   ki bańaan baj n, h nkun n nkak atena han. 17 Woli  aan awo ti plooman na Krittu, aji bi kak kak  aan nahalu : iko yi ubida ujon ibaa, k  ihalu ibii. 18 K  uko m nt bti u   woon du Naşibaţi an  pnun ti Krittu adolon k  n tiinkar na a aku  awulun ulemp wi pdo bańaan batiinkar na a. 19 Naşibaţi abiin awo ti Krittu ado bańaan k  batiinkar na ul Naşibaţi, aan o aten bu aan bi badolon a    u'un p up u up wi btiinkar m nt. 20 Krittu ayilun yil keeri p upara, k  uwo wo keeri ji Naşibaţi ti uleeful aji   pna ti un ka ini na an.  i katim ki Krittu njanan nawuta adolan natiinkar na a. 21 Krittu aambaan kadola pekadu, k  Naşibaţi adola k  akoba pa pekadu di nja, n hilna n kak batool ti k   ki Naşibaţi wi nwoon ti plooman na Krittu.

6

1 H nk, un n klempun na Naşibaţi n koo an koo , nawutan kanohnaana bnuura bi nayeeknun du a. 2 A iini aji :

« *Wi unuur ubanun, dtiink p ehan pi nu ;  i unuur wi mbuur, dbi abuuranu.* »*

Hênkuṅ unuur ubani, unuur wi mbuur uban hênkuṅ.

³ Nĕnṅal kado uko uloṅ unkdoluṅ ṅaaṅ aloṅ aṅiib, ulemp wi nun uwutna katoka. ⁴ Nḃaa tĕp tĕp adiiman ti iko bti kĕ ṅwo balempar Naṣibaṭi na manjoonan. Nji ṅtam kamiir ti mnhaj, unoor na phaajala. ⁵ Bakobun awat ukalabuṣ, ado baṅaaṅ kĕ banaṭari'un, aṭu'un ṅlemp ṅtam, aneenanun bṅoy aṭaṅun pde. ⁶ Kĕ ṅṣĕ diiman kĕ ṅwo balempar Naṣibaṭi ti pwo na uṣal ujint, ti pme, ti kamiir, ti pjoob bkow, ti pwo na *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, ti pṅal na uṅal unjoonanuṅ. ⁷ Nji ṅdiiman kĕ nji ṅlempara ti pṭup manjoonan, kĕ mnhina mi nul manji manṅenkun. Inaanan yi nun iyeṅanaan ṅleefun na igutni iwoon pdo kado uko unwoon uṭool ti kĕṣ ki Naṣibaṭi. ⁸ Badĕmanun, akak apoṭĕṭanun ; akarun akuṭ abeebun ; baṭu'un baṭilan te ṅwo baṅaaṅ bankṅupun manjoonan ; ⁹ baṭu'un bayaanaṅ te ṅmeṭana bnuura ; aṭu'un banṅoganuṅ pkeṭ te ṅwo bajeb ; bakobun aṣĕ wo baanṅun ; ¹⁰ nji ṅwo ji ṅjooṭani kaṣĕ wo ti mnlilan ; ṅwo bawaan aṣĕ do baṅaaṅ baṭum kĕ bawo bayok ; ṅwo ji baṅaaṅ banwoon baanka ni uko uloṅ, aṣĕ ka iko bti.

¹¹ An bayitun biki Korint, ṅtiini na an na uhaaṣ ujint, aṭu'an ti ṅhaaṣ ṅi nun. ¹² Ndiimanan kaara kĕ an naṣaaṅ adĕt dinan. ¹³ Kĕ ṅṣĕ tiini na an ji babak naan : an kak naṭu'un ti ṅhaaṣ ṅi nan.

Pdat uko unnuurnaaniin

¹⁴ Nawutan kawo ti kahoṭ kaloolan na banwoon baanfiyaar *Krittu. Hum di di uko unwoon uṭool uhiniin kanaakiir na unwoon uunwo ti bgah? Hum di di bjeehi bahiluṅ kanaakiir na bdĕm? ¹⁵ Hum di di Krittu ahiluṅ katiinkar na *Fatana? We wi anfiyaarulun ahiluṅ kaṭok na anwoon aanfiyaara? ¹⁶ Hum di di *Katoh ki Naṣibaṭi kahiluṅ kawo na ṅṅoṅ? Na manjoonan nja ṅwo dko dyimanaan di *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi anwoon najeb ufĕṭun. Hĕnk di di Naṣibaṭi aṭiiniin ti *Ulibra wi nul aji :

« *Dluṅ kafĕṭ ti ptoof pi baka kapos na baka ; dwo Naṣibaṭi i baka, baṣĕ bawo pntaali pi naan.* »

¹⁷ Ukaaṅ kĕ Ajugun akak aṭiini aji :

« *Napĕnan ti ptoof pi baṅaaṅ mĕṅṅ, nalowan baka. Nawutan nin kaban uko unṅopun, nji ṅṣĕ nyeenkan du katoh naan.* »

¹⁸ *Ajugun anhiniin iko bti akak aṭiini aji :
« *Dwo ji aṣinan, an naṣĕ nawo ji babak naan, biint na baat.* »

7

¹ An biki ṅṅaluṅ maakan, wi Naṣibaṭi ahoṅun nja iko mĕṅṅ, nabiin keeri ṅpĕnan iko iṭop bti inwoon ti ṅleef ṅi nja na ṅhaaṣ ṅi nja, ṅdoonaan ṅwo baṅaaṅ bajint ti kĕṣ ki Naṣibaṭi, ṅbot ṅdo kaṭi'a.

Mnlilan mi Pawulu

² Nawo kadiimanun kaara di nan. Nĕndo nin ṅaaṅ aloṅ buṭaan, ṅĕnlempaṣaana ujĕnk wi nin ṅaaṅ. ³ Mĕṅṅup ṭup kajina naduknaanaa, ddo bi ṭupan aji ṅṭu'an ti ṅhaaṣ ṅi nun ti ubida na ti pkeṭ. ⁴ Dhaṭ maakan ti an, alilan maakan ti uko wi nan. Ti unoor wi nun bti dji kaṭum na mntĕṅ kabot kalilan maakan.

⁵ Na manjoonan, wi ṅbanuṅ du Matedoniya, ṅĕndoo tĕp anoorfĕn noorfĕn nin, awo ti unoor uweek : ugut du bdig, palĕnk moṅ meṭ. ⁶ Kĕ Naṣibaṭi anjaan atĕṅṅĕn biki bapoṭĕnuṅ aṣĕ tĕṅṅĕnun na ubi wi *Tit. ⁷ Mĕṅṅ pbi pi nul ṭaṅ paṭiṅun uko mĕṅṅ, aṭupun jibi an ti ṅleefan natĕṅṅĕnuluṅ. Aṭupun kak aji naṅal maakan kawinĕn, aṭup jibi najooṭani na jibi najaan nayeenkaraan. Uko mĕṅṅ ukaaṅ kĕ mnlilan mi naan mandĕm apel.

⁸ Ukaaṅ kĕ ti kakaarta ki mpiitanaṅ, woli ddo ṭupan uko umbiin adolan kĕ najooṭani, mĕndug umeli. Na manjoonan dbi dug umeli du kateeku wi nwinuṅ kĕ uko mĕṅṅ udolan kĕ najooṭan ṅwal ṅloṅ, ⁹ kĕ ṅṣĕ lilan hĕnkuṅ, mĕṅṅ ti uko wi najooṭanuṅ wa : dlilan ti uko wi pjoṭan mĕṅṅ padolanaṅ kĕ naṭĕlĕṣ mnwo mi nan. Pjoṭan mĕṅṅ pawo jibi Naṣibaṭi aṅaluṅ pawo, ṅĕndolan keeri nin uko uloṅ uwuṭaan. ¹⁰ Na manjoonan, pjoṭan pi Naṣibaṭi ajaan aṭu ṅaaṅ paji pdola aṭĕlĕṣ mnwo mi nul, kadola abuur, aanji

☆ 6:16 Bgah 26.12; Etekiyel 37.27. ☆ 6:17 Itayi 52.11; Etekiyel 20.34,41. ☆ 6:18 Natenan ti 2 Famiyel 7.14.

dug umeli. Kë pjooṭan pi uṣal wi iko yi umundu paṣe ji paṭij pkeṭ.

¹¹ Natenan keeri uko wi pjooṭan pi Naṣibaṭi aṭu'anaṅ padoluṅ ṭi an : natenan jibi najaṅ natar kanaṭ kaliint, jibi nañehanun aji Naṣibaṭi amiiran, jibi nakowiin, jibi nakṭiin Naṣibaṭi, jibi nanuhunun na manjoonan, jibi naṭuun ṅhaaṣ, jibi najaṅ naṅal pweṭan andoluṅ buṭaan. Nadiiman ṭi iko bti kë najint ṭi uko mēnt. ¹² Woli dpiitan, mēnt anjubanuṅ akaan, kë mēnt i bajubanuṅ akaan: dṅal ṅal nadiiman ṭi kadun ki Naṣibaṭi jibi nanaṭi aliint ṭi uko wi nun. ¹³ Uko mēntan utēṅṅenun un.

ṅkak alilan maakan ṭi uko wi Tit alilandēranan ; an bti najoobṭēna uhaaṣ. ¹⁴ Mēnkowa wi nji ndiimanun ṭi kadunul kë dlilan ṭi uko wi nan ; kë jibi njonun kaṭupan manjoonan, uko wi ṅlilandēruṅ ṭi kadun ki nul uwo uko unjoonanun. ¹⁵ Kë hēnk, uṅal wi aṅalanaṅ uji udēma dēm pya woli aleṣ jibi an bti najaṅ natar ṭi pdo uko wi aṭu'anaṅ pdo na jibi nayeenkuluṅ akuṭ atiinka bnuura. ¹⁶ Dlilan ṭi uko wi nhilun kahaṭ ṭi an ṭi iko bti.

8

Pṭen na uhaaṣ ujint

¹ An bayiṭun ṭi *Krittu, dṅal name jibi Naṣibaṭi awuli pntuk pi banfiyaaruṅ panwoon Matēdoniya bnuura bi nul. ² Bahaj maakan, kë mnlilan mi baka manṣe dēm maakan kë badoo ṭen na uhaaṣ ujint, wi badoon awo bawaan. ³ Dwo namaar, baṭen jibi bahinanun adoo ṭep wi bahinanun kë nin aloṅ aanṭu ṭu baka pdo haṅ. ⁴ Bakooṭun maakan aji ṅdinan baka baṭēnk bañaan biki Naṣibaṭi banwoon du Yerutalem. ⁵ Uko wi bawuluṅ udoo ṭep uko wi ṅhaṭun: badun awul Ajugun ṅhaaṣ ṅi baka akuṭ awulun ṅa, ado wal mēnt uko wi Naṣibaṭi aṅaluṅ. ⁶ Uko mēnt ukaan kë ṅkooṭ Tit abi du an abaañeṣ ulemp wi pṭonkrēn itaka yi bajunt jibi abiin ajun wa.

⁷ Nawo na iko bti atuman inwoon: pfiyaar, uṭup unuura, pme, na pnaṭ kaliint maakan ṭi iko aṭu na uṅal wi naṅaluṅ un. Ukaan kë ṅṅal naṭu uṣal bnuura ṭi ulemp

wi pṭēnk biki Yerutalem. ⁸ Mēnji nawo i kado uko mēnt. Dṭupan jibi bukundi banaṭun aliint, nahilna nadiiman kë uṅal wi nan ujoonani. ⁹ Name jibi Ajugun Yetu *Krittu adolanaṅ bnuura : ul ambiin awo nayok, an nakaan kë adinan akak nawaan, kahilna kadolan nayokna bwaan bi nul.

¹⁰ Hēnk, dṭupan uko wi nṣaluṅ ṭi uko mēnt: an, nanwoon bane bateek banjuntuṅ akuṭ aṅal ṅal bajunt mēnt, unuura nataman ṭi uko mēnt. ¹¹ Hēnkun, jibi nabiin aṭu uṣal ṭi pjun uko mēnt, nabaañeṣan ulemp mēnt keeri jibi nahinani. ¹² Woli ṅaan aṭen na uhaaṣ ujint, Naṣibaṭi aji yeenk uko wi ṅaan mēnt aṭenuṅ, kaṣe katen ṭi uko wi akaan, kawo aanji ten ṭi wi awaanun. ¹³ Uunwo wo pa pṭu'an ṭi bwaan kabomanaan bukundi, uwo wo pa pdo bañaan bti baliṅan liṅan. ¹⁴ ṭi wal wi ṅwoon wi, nawo bayok ahinan keeri kaṭēnk banwoon ṭi kanuma. Hēnk, woli nalun awo ṭi kanuma unuur ulon, uko wi bapelandēnuṅ uhil kaṭēnkan, naṣe liṅ wal mēnt. ¹⁵ Hēnk di di upiitaniin ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi aji : « Anjejēntun atuman aanji pelan, kë anjejēntun ntiinku aji kēṣan[☆]. »

Bañaan biki Pawulu ayiluṅ du Korint

¹⁶ Nawulan ṅdēman Naṣibaṭi anṭuun ṭi uhaaṣ wi Tit pnaṭ kaliint ṭi plemparan ji un. ¹⁷ Adinan pdo uko wi ṅṭu'uluṅ pdo, ul ṭi uleeful adinanun ataran taran aji aya du an. ¹⁸ ṅdo ayiṭ nja ṭi *Krittu kë agakandēr na a. Ayiṭun mēnt aji lempar *Uṭup Ulil Unuura bnuura, ukaan kë kntuk bti ki banfiyaaruṅ bti kakkēmana. ¹⁹ Banfiyaaruṅ bakaan adata agakandēr na un ṅya ṅfaaṣ uko wi naṭenuṅ. ṅdo ulemp unuura mēnt Ajugun ahilna adēmana kabot kadiiman jibi ṅṭuun kabaṭ ṭi pdo wa. ²⁰ ṅṅṅal bañaan baṭiini buṭaan ṭi uko wi pjañan itaka itum injuntuṅ. ²¹ ṅṅa pdo uko unnuuriin, mēnt ṭi kēṣ ki Ajugun ṭañ, ṅṅal kak pdo uko unnuuriin ṭi kēṣ ki bañaan bajen. ²² ṅyil na baka ayiṭ nja ṭi Krittu i njonun nten ṭi iko itum, kë abot adiiman byaaṣ bi kak jibi anaṭun aliint. Hēnkun, ahaṭan bnuura ukaan keeri kë aṅal maakan kado kalemparan ²³ Kë ṭi uko wi *Tit, dṅal kajakan kaji ajaan awo na nji kabot kalemp na nji ṭi uko wi nan.

☆ 8:15 Ppēn 16.18.

Kë bayiṭ nja ṭi Krittü bangakandërun na a bandukiin, kntuk ki banfiyaarun kay-ilun baka, baji balemp Krittü kadëmanaana. ²⁴ Nadiimaan baka keeri kë naṅal baka na manjoonan, banfiyaarun bti bahilna bame kë ṅfaṅ wi ṅlilandërananṅ.

9

Bajunt pa banfiyaarun biki Yerutalem

¹ Hënkunṅ, mënkak anuma ppiitan uko ulon ṭi bajunt bi najuntunṅ kaṭënkna bañaanṅ biki Naṣibaṭi banwoonṅ du Yerutalem. ² Na manjoonan, dwin jibi naṭuunṅ ṅṣal ṭi bajunt mëntṅ, kë nji kanahna uko mëntṅ ṭi kadun ki biki Matedoniya kaji na baka kë an biki Akayi nado bi dinan dinan bane. Uhaaṣ wi naṭuunṅ utëṅṭënuṅ baṭum ṭi baka. ³ Kë nṣë yil bayiṭ nja ṭi *Krittü mëntṅ, nahilna nabomandër bnuura jibi njakuṅ. Hënk, mnlilan mi ṅlilandërananṅ manwutna kawaanṅ udooni ṭi uko mëntṅ. ⁴ Mëṅṅal woli biki Matedoniya bagakandër na nji abi, baṭënk kë naambomandëri. Uwole haṅ uwo mnkow mankwoonṅ kak mi nan. ⁵ Dṣal keeri kë dwo kakooṭ bayiṭunṅ ṭi Krittü mëntṅ bajotun kadun du an babi bajañan uṭen wi nahonunṅ. Hënk, woli ṅbani, ṅṭënk kë nabomandëri, uṭen mëntṅ uṣë uwinana ji uṭen unwoonunṅ du uhaaṣ meetṅ, uunkwo uṭen wi mpit.

⁶ Dṅal naleṣ uko wi : ñaanṅ antepiinṅ untiinku aji kit untiinku, kë antepiinṅ utum aji kit utum. ⁷ Ñaanṅ andoli ajaan aṭen jibi uhaaṣul uwululunṅ kawut kajooṭan këme kaṣal kë baṭu'a ṭu pdo wa ; Naṣibaṭi aji ṅal ñaanṅ anjaanṅ aṭen na uhaaṣ ujintṅ. ⁸ Kë aṣë wo na mnhina mi pwulan iko itum inuura indoli, nahilna naka iko bti nakëṣan nadoo naduka na uko udo kaṭënkna bañaanṅ. ⁹ Hënk di di upiitaniinṅ ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi aji : « Ñaanṅ natoool aji ṭen bawaanṅ iko utum ; awo natoool te mntṅo*. » ¹⁰ Naṣibaṭi anjaanṅ awul najaar btepi kabot kawul bañaanṅ ṅdeey ṅi bajaanṅ badeena, alunṅ kawulan iko itum keeri, katëmplën ya, nahilna nawo baṭool ṭi këṣ ki nul wi nakdoonṅ kaṭen. ¹¹ Hënk, nawo bayok ṭi iko bti, kahilna kado kaṭënk bañaanṅ baṭum baṣë babeeb Naṣibaṭi ṭi uko wi nawulunṅ

un aji ṅwul baka. ¹² Ulemp wi nakdolunṅ hënk uunji ulinṅ ṭi pwul biki Naṣibaṭi uko wi bawaanṅ, uji udo kak bañaanṅ baṭum babeeb Naṣibaṭi. ¹³ Bañaanṅ baṭum bawin ṭi ulemp wi nakdolunṅ wunṅ kë nafiyaar abot atiink *Uṭup Ulil Unuura wi *Krittü aji naṭënk baka bnuura kakooṭ kaṭënk bañaanṅ bti, wal mëntṅ badëman Naṣibaṭi. ¹⁴ Bnuura bweek bi Naṣibaṭi awulananṅ akëṣan bado balunṅ bado kañehandëran babot bañalan. ¹⁵ Nawulan ṅbeeb Naṣibaṭi bnuura pa uṭen uṭëp uṭup wi aṭenunṅ.

10

Pawulu ateem bankṭupunṅ buṭaan ṭi ulemp wi nul

¹⁻² Nji Pawulu i bajakuṅ aji dji kawo nabooy woli dwo ṭi kadunan kaṣë kaṭiini na mntëṅ woli dlowan apiitan, dkooṭan ṭi katim ki *Krittü anjoobunṅ bkow abot awo bnuura : nawutan kadolën ndo mṅoonk na mntëṅ wal wi nji kalunṅ kakak du an jibi ṅṣalunṅ pdo ba na bañaanṅ balonṅ bañaluṅ aji ṅji ṅṭaṣ iko yi ṅleef ṅi nja ṅaṅaluṅ, ijaanṅ iṭonunṅ. ³ Na manjoonan ṅwo bañaanṅ bajën aṣë wo ṅënji ṅgutan ji bañaanṅ bajën. ⁴ Injaanan yi ṅjaanṅ ṅgutanaan iinwo yi bañaanṅ bajën ; ṅgutan na mnhina manwoonunṅ du Naṣibaṭi, manhiniinṅ pwat ṅniw ṅankëmunṅ. Nji ṅtok ṅṣal ṅanjaanṅ ṅaneeman ñaanṅ, ⁵ uko undoli unnaṭiinṅ aji uneenan pme Naṣibaṭi, ṅji ṅmob ṅṣal bti kado ṅa ṅado kaṭaṣ Krittü. ⁶ ṭi wal wi nakbiinṅ kaṭaṣ Krittü na ṅhaaṣan bti, ṅbi kanaṭ naṭ kaliintṅ pa pkob ñaanṅ anwoonṅ aanji ṭaṣa.

⁷ Nahaabëṣan këṣ naten iko bnuura! Woli ñaanṅ aṭiyaar na manjoonan kë awo i *Krittü, ameen kë un kak ṅwo biki Krittü ji ul. ⁸ Ajugun awulunṅ un mnhina manwoonṅ mi pdolan naya kadun awo maanwo mi pdolan natoka. Dnahna mnhina mëntṅ, mënkowara ma. ⁹ Mëṅṅal kawo wo ji dbëgan ṭi ikaarta yi mpiitananṅ. ¹⁰ Bañaanṅ balonṅ baji baṭup kaji uko wi nji Pawulu ṅjaanṅ kaṭup ṭi ikaarta yi ṅjaanṅ kapiit ujoot akuṭ atam pṭaṣ, ṅṣale wo ṭi kadun ki bañaanṅ dji kawo ñaanṅ nañaat nawaanṅ uforta anwoonṅ aando hil bṭup. ¹¹ Ñaanṅ anṣaluṅ haṅ ameen kë uko wi ṅwoonṅ wi ṅlowananṅ apiitan

* 9:9 Kañaam 112.9.

ikaarta, wi wi nklun kawo ti udo wi nun wal wi nklun kawo ti ptoofan.

¹² Na manjoonan, njenklun kañoom plinjir na ptenar na banşaluñ aji bawo bañaan baweek. Bawaan nşal wi baktenuñ nleef ni baka na kaniibi kanwoon ki baka. ¹³ Kë un nşë wo njenkhompna uko wi Naşibaţi awoon aanţu'un pdo, nliñ ti uko wi aţu'un un pdo, unţuun kë nbi aban te du an. ¹⁴ Woli nşëmbi lah adoo ban du an, nşënkka na phomp ti uko wi nan. Kë nşë wo bateek bambiin du an aţijan *Uţup Ulil Unuura wi *Krittu. ¹⁵ Hënk, woli nşomp ti uko wi nan, njenkhomp kaji ndo ulemp wi balon badolon ; nbaa ţep ţep ahaţ kë pfiyaar pi nan pado kadem dem pya nşë nşil pdo ulemp un-kdoon kayaha ya kadun ti ptoofan, kaşë kaliñaara ti uko wi Naşibaţi aţu'un un pdo. ¹⁶ Wal mënţ, nşinan kaţup Uţup Ulil Unuura du nşatak nşanwoon du kafet ki wi nan, kë di pya du dko di bañaan balon badoon abi lemp kawutna kahompna ulemp wi badolon. ¹⁷ Kë uşë piitana ti *Ulibra wi Naşibaţi aji : « *Woli nşaan alon anjal kahomp, adoon kahompna iko yi Ajugun adolon* »^{*} ¹⁸ Na manjoonan, mënţ nşaan ankdëmanuñ uleeful ajaan awinana bnuura ti kadun ki Ajugun ; anjaan awinana bnuura awoon i Ajugun ti uleeful adëmanuñ.

11

Pawulu na banjakuñ aji bawo banjañan

¹ Ni nji nşali nawutën ndo nyila nti-inku! Aa, namiiraan! ² Dkujan bkujar banwoonuñ du Naşibaţi : djokaran nşiinţ alookan pa bniim, kadolna an nanaţ ti kadun ki *Krittu ji nşaaţ najinţ anwoon aando bi me nşiinţ. ³ Dţi mntit mi nan mantoka, maneenanan ptaş Krittu na nşhaaşan bti jibi upula uguuruñ Ewa na mntit mi wa. ⁴ Na manjoonan woli alon abi aţupan uko wi Yetu alon ampaţun na i nşupanañ, naji nadi wa. Woli alon aţiiniyaan uhaaş ulon umpati na wi nayeenuñ naji nadi uko mënţ. Woli alon abi aţup *Uţup Ulil Unuura umpati na wi nşupanañ, naji nabi dinan dinan. ⁵ Kë nşë fiyaar kë mëmpoţet nin apel banjakuñ hañ aji bawo *banjañan baweek maakan. ⁶ Ulome mënşil bţup

bnuura, aşë me uko wi nji kaţiiniyaanuñ; nşiiimanan uko mënţ bnuura ti iko bti yi nkdolon.

⁷ Wi nşupanañ *Uţup Ulil Unuura mënşepar nin baluk, awalan bkow naan nahilna nadeenana. Ddo wal mënţ pekadu i? ⁸ Uwo wo ji dyeenk bka bi kntuk klon ki banfiyaaruñ, kë bawo baluk bi naan, ahilna alemparan. ⁹ Kë wi nwoon du an, awo ti kanuma, mënwo ti iñen yi nin nşaan, ţiki bayiţun ti *Krittu banwoonuñ Matedoniya bawulën uko wi nnumiin bti. Aa, ddoonaan awo mënwo ti iñen yi nan, akak alon kadoonaanaara kado hañ. ¹⁰ Dmehna ti manjoonan mi Krittu manwoon ti nji kë mënkdinan nin alon du nşatak ni Akayi bti aneenanaan pdo hañ. Pdo hañ pawoon mnlilan mi naan. ¹¹ We ukaan kë nji kado hañ ba? Naşal kë mënşalan nşal i? Naşibaţi ame kë dşalan.

¹² Kë uko wi ndolon, dkak alon kado wa, kawutna kaţen bankhompun aji baliñ liñ na un uko uţup. ¹³ Bañaan mënşan baanwo nin *banjañan na manjoonan, bawo balemp baguuru, banjaan badaar kaji bawo banjañan biki *Krittu. ¹⁴ Kë uko wañ uşë wo uunñonşarëni : *Fatana ti uleeful aji adaar kaji awo uwanjuţ wi bjeehi. ¹⁵ Uunñonşarën keeri baţaşarul badaar kaji bawo balempar bgah. Kë başë luñ kayeenk baluk bi ulemp wi baka.

Mnhaj mi Pawulu ti pwo nanjañan

¹⁶ Dkak aţupan : nin nşaan awutan kadolën ji nayila, kë nşë nşal nadinanaan ndo nyila nşilna nşomp ntiinku. ¹⁷ Uko wi nji kabiiñ pţup mënktup ţup wa jibi Ajugun analuñ, dţup wa na nyila wi ukakuñ wi pdo kahomp. ¹⁸ Wi batum bakhompun ji bañaan bajën, nji kak ddo kahomp. ¹⁹ An nanjakuñ aji naka uşal, naji natar ti pmiir bañaan banwoon bayila! ²⁰ Naji nadinan badolan bajuuk ti ulemp, kadeenkna an, kateh bka bi nan bti, kabeehan, kadoo koban ti kaara! ²¹ Dkowa pţup uko wi : nşiişnaa maakan, wi nşwoon nşendo hañ.

Kakşa, dko di balon bañoomuñ kahomp – dţiini ji nayila – nji kak dñoom kahomp da. ²² Jëm bawo bahebërë i? Nji kak. Jëm

* 10:17 Yeremiya 9.22; 1 Korint 1.31.

bawo biki *Itrayel i? Nji kak. Jëm bawo biki pntaali pi *Abraham i? Nji kak. ²³ Jëm bawo balempar *Krittü i? Dʒup ji nayila, nji dwo nalempar Krittü apel baka : ʒi ulemp utam, ʒi pya ukalabuʒ, ʒi kakob, ʒi pwo ʒi mntum mi pkeʒ nyaaʒ nʒtum. ²⁴ Nyaaʒ kañeen bayuday bakobën kakob kandëmnun, bafudën itintël nyaaʒ iñeen nʒwajanʒ na kañeen kalon ²⁵ baromeʒ bakobën na panduk nyaaʒ nʒwajanʒ, byaaʒ blonj kē batapën mn-laak, kē njiir nyaaʒ nʒwajanʒ na ulantu, byaaʒ blonj dduka utejan na unuur upëb du meel. ²⁶ Dyaanʒ maakan apoʒ poʒ nyaaʒ nʒtum, amuur idëk, ayit na balat, ayit na bayiʒ naan bayuday banʒaluʒ pdolën buʒaan, ayit na banwoonj baanwo bayuday, ayit na iko iyibanaan du nʒbeeka, du *pndiis, du bdëk, ayit na banjaanj badaar kaji bawo bayiʒ naan ʒi Krittü. ²⁷ Ddo nʒlemp nʒtam, awo ʒi unoor, awaanj bʒoy nyaaʒ nʒtum, ubon kē ude'ën, udaan uʒijën, aʒo nʒnuur nʒtum awo mëndee, ujonʒ kē uneejën kē nwo byiʒu. ²⁸ Uko wi nwoonj mëndo bi ʒiiniyaan uwo kē dji kabi ʒu uʒal nʒnuur bti ʒi knʒuk ki banfiyaaruʒ bti. ²⁹ Woli ñaanj abiiʒnaa, nji kak dji kabiiʒna ; woli ñaanj apën ʒi bgah, dji kajooʒan maakan.

³⁰ Woli dwo i phomp keeri, kado kahompna pbiiʒna pi naan. ³¹ Naʒibaʒi, Aʒin Yetu Ajugun i bajaan badëman te mnʒo ame kē mëntilani. ³² Wi mbiiʒ awo du ubeeka wi Damat, namali i Aretat naʒih ado kē bakyeʒ ubeeka kamobnën, ³³ kē baʒë ʒu'ën ʒi pkaar pweek*, aʒëpanaan ʒi bhër blonj banwoonj ʒi uniw, adolën kē nwala uniw unfooyunj ubeeka*.

12

Uko wi Naʒibaʒi adiimanunj Pawulu

¹ Dwo kado kahomp i? Na manjoonan pawaan udooni. Kē nʒë bubara kaʒiiniyaan iko yi Ajugun adiimananunj na iko yi adolnuʒ kē mmee. ² Dme ñaanj alonj i *Krittü, udo hënkuʒ nʒsubal iñeen na nʒbaakër, adeenana te du baʒi. Mëmme me adeenana deenana na manjoonan kēme akaka mnwin, Naʒibaʒi ʒaʒ ameen. Ñaanj mëntj adeenana te du baʒi duuʒ. ³⁻⁴ Aa, dme

kē ñaanj mëntj adeenana du baʒi. Mëmme me adeenana deenana na manjoonan kēme akaka mnwin, Naʒibaʒi ʒaʒ ameen. Kē atiink nʒup nji nin alonj awoonj aanhil pʒup, kē Naʒibaʒi aankak adinan nin ñaanj alonj akakalëʒ nʒa. ⁵ Dhinan kahomp ʒi uko wi ñaanj atëntj unj, aʒë wo mënhil kahomp ʒi uko wi naan, uko wi nhilunj pdo ʒaʒ uwo pdo kahompna iko inkdiimanunj pbiiʒna pi naan. ⁶ Woli dnjal lah phomp, mënkwo ñaanj nawaan uʒal, kaʒup ʒup manjoonan. Kē nʒë pok phomp kaʒi ñaanj alonj aʒu'ën du dko dampelunj uko wi awinunj ʒi nji kēme wi atiinknuʒ kē nʒupi.

⁷ Naʒibaʒi adiimanaan iko intëpuʒ uʒup. Kē aʒë ʒu'ën uko ulonj ʒi uleef unknoranaanunj, uwanjuʒ ulonj wi *Fatana unkkobnuʒ, nwutna kado kadeenj iganjan. ⁸ Dñehan Ajugun nyaaʒ nʒwajanʒ ajaka alowanaan wa, ⁹ kē aji na nji : « Bnuura bi njaan kawulu baji bakëʒ ; mnhina mi naan manji manwinana wal wi ibiiʒniin. Ukaanj kē nji kaʒëp ʒëp kahompna pbiiʒna pi naan, mnhina mi *Krittü manhilna manwo ʒi nji nʒnuur bti. » ¹⁰ Uko wanj ukaanj kē nji kalilan wal wi pʒaʒ Krittü pajaan pado mbiiʒna, kē bakkarën, kē nwo ʒi unoor, ʒi mnhaj, ahaajala. Na manjoonan, wal wi mbiiʒniin wi wi njaan kawo na mnhina.

Phaajala pi Pawulu ʒi uko wi bañaanj biki Korint

¹¹ Dʒiini ji ñaanj awoonj nayila, kē an nakaanj. An nadoonj awo lah kaʒup ñaanj i nwoonj ʒiki mëmpoʒëtj nin apel biki najakuʒ aji bawo banjañan baweek, te mëndo wo wo nin uko ulonj. ¹² Wi mbiiʒ awo ʒi ptoofan, ddiiman na kamiir kaweeek kē dwo *nanjañan na manjoonan ʒi iko yi njaan kado, ʒi mlagre na iko iñonjarënaan. ¹³ We wi ndolonj du banfiyaaruʒ bandukiinj kē mëndo wa du an? Uko uloolan wi nwoonj mëndoo, uwo kē mëndinan awo ʒi iñen yi nan! Namiiraan uko mëntj.

¹⁴ Kē nʒaanj abomandër pbi du an uyaas uwajanʒën aʒë wo mënkɗinan nin kawo ʒi iñen yi nan. Nʒhaas nji nan nji nji nji numiin, mëntj itaka yi nan ya. Mëntj bapoʒ bajaan bawo i kala itaka kahankar bajug baka, bajug baka bakaanj na pla itaka kahankar

* 11:33 Natenan ʒi Ulemp 9.24-25. * 11:33 Natenan ʒi Ulemp 9.24-25.

bapoŋ. ¹⁵ Kë nji nşë luŋ kalilan ƚi pwul bka bi naan bti kadoo kawul uleef naan nabu-urna. Woli dŋalan haŋ, hum di di nahiluŋ kapokën ba? ¹⁶ Name bnuura kë mënwo pkuŋ pa an. Kë baloŋ başë luŋ kaŋiini kaji dtit maakan, aguuran. ¹⁷ Dbi ƚëpna ƚi aloŋ ƚi biki nyiluŋ du an aguuran i? ¹⁸ Dkooŋ *Tit abi du an, ado kë agakandër na ayiŋ nja ƚi *Krittu i nameeŋ. Tit abi guuraaran i? Nin! Nji na a, ŋwo na uşal uloolan ado uko unwoon uloolan.

¹⁹ Om naşal undiimaan aji ŋwo wo ƚi pyeŋan ŋleefun ƚi kadunan undiimaan i? ƚi kadun ki Naşibaŋi ki ki ŋkŋiiniŋ, jibi *Krittu aŋaluŋ. An biki ŋŋaluŋ maakan ŋdo uko mënŋ bti nahilna naya kadun. ²⁰ Uko wi nji kaŋiŋ uwoon pbi kaŋenk naanwo jibi ŋŋaluŋ. Uko wi nji kaŋiŋ uwoon woli dbi aban du an, kaŋenkan nawo jibi nwoon mënŋali nabot naŋenkën nwo jibi nawoon naanŋali. Mënŋal pŋom, bkujar, udeeb, na kantenaruŋ, na bkarad na bkuutar, na phomp na parëfa iwo ƚi ptoofan. ²¹ Dŋi woli dlun abi du an, Naşibaŋi i naan adolën kakowari'an, nŋëga ƚi uko wi batum bahu- muŋ ƚi pekadu ji ƚfa awo baampën ƚi iko iŋop, ƚi pjuban pi piŋnt na iko iloŋ iwuŋaan.

13

Pŋan pbaaŋşaaŋi

¹ Uyaaş uwajantën wii wi, wi nji kalun kabi du an. *Ulibra wi Naşibaŋi uji : « Uhok undoli bawo kawayëş wa ƚi kadun ki bamaar batëb këme bampeluŋ batëb✧. » ² Ddo bi ƚupan uyaaş utëbantën wi mbiŋ du an, kë hënkuŋ wi nwoon mendo wo na an, dkak aŋup bambiŋ awo ƚi pekadu na bandukiŋ bti : woli dlun abi pwinan, mënkkali nin ŋaaŋ. ³ Naŋal kame me *Krittu aji ƚëpna ƚi mntum naan kaŋiini i? Name. Aambiişna ƚi kadunan, aşë ji diiman mnhina mi nul ƚi ptoof pi nan. ⁴ Na manjoonan, wi abiŋ apanana ƚi krut, abiişnaa ; kë mnhina mi Naşibaŋi manşë wula hënkuŋ ubida. Un kak, ŋbiişna na a, aşë luŋ kaka ubida na a ƚi mnhina mi Naşibaŋi akwuluŋ un ŋhilna ŋdolan naya kadun.

⁵ Natenan ŋleefan nameena me nafiyaar *Krittu, naşalaan bnuura iko yi nakdolun.

✧ 13:1 Pleşan 19.15; Maci 18.16.

Naanyikrën kë Yetu Krittu awo ƚi an i? Këme nawin kë naanfiyaari? ⁶ Kë nşë haŋ aji nayikrën kë ŋdiiman kë ŋfiyaari. ⁷ ŋwo ƚi pŋehan Naşibaŋi nawut kado nin uko uloŋ uwuŋaan. Nënŋal kadiiman kë ulemp wi nun ƚi ptoofan uwo unuura. Nin! Uko wi ŋŋaluŋ uwo nado bnuura, woli naando fiyaar kë ulemp wi nun uunnuu- raa. ⁸ Nënhinan kalaŋ manjoonan, uko wi ŋhiniŋ pdo ƚaŋ uwo pŋaş ma. ⁹ Woli pbişna pi nun pakaŋ kë naka mnhina, ŋji ŋlilan ƚi uko mënŋ. Uko wi ŋjaan ŋŋehan Naşibaŋi uwo nawo baŋaaŋ banjinŋun ƚi këş ki nul. ¹⁰ Uko unkaŋ kë mpiitan iko yi mpiitanan bti wi nlowanaŋ wii wi : dŋal woli dlun abi du an kawut kajooŋ na an ƚi mnhina mi Ajugun awulunŋ manwoon mi pdolan naya kadun awo maanwo mi pdo katokna.

¹¹ An bayiŋ naan, hënkuŋ nawoon ƚi mnlilan! Nadoon kala pwo baŋaaŋ bajinŋ ƚi këş ki Naşibaŋi, naboofaran, natiinkaran, nawoon ƚi mnjeeh, hënk di di Naşibaŋi anjaan awul unŋal na mnjeeh akwoon na an.

¹² Nawulandën mboş, naboofar bboofar banyimanun. Baŋaaŋ biki Naşibaŋi bti banwoon ƚi bawulan mboş.

¹³ Dŋehan Ajugun Yetu *Krittu awulan bnuura an bti, Naşibaŋi adiimanan unŋal wi nul, *Uhaaş wi nul uşë udo nakak baloolan!

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Galatiya

Uṭup ujuni

Kakaarta ki kawo ki Pawulu apiitun banfiyaarun biki Galatiya. Abi ya da nyaas ṅtēb kaṭup baka Uṭup Ulil Unuura kē Bayuday na banwoon baanwo Bayuday baji batiinka kakak kafiyaa Yetu Krittu. Uko wi Pawulu ajukanun baka uwoon kē pfiyaar Yetu pahinan kado Naṣibaṭi aji bawo batool ṭi kadunul. Wi bayaan adoo jon kē Bayuday balon baṣe ya du Galatiya aji bantohi biki banfiyaarun biki Yerutalem badook baka. Batok uko wi Pawulu ajukanun bti aji aanwo nanjañan na manjoonan, kē uko wi akjukanun uunwo manjoonan. Baji na baka kē jibi banwoon baanwo Bayuday bafiyaarun Yetu bawo kado kak uko wi bgah bi Moyit bajakun. Kē uko wi baṭijanun maakan uwo pwala katēmp. Baji pwala katēmp pahinanun kado Naṣibaṭi aji bawo batool ṭi kēṣ ki nul.

Biki Galatiya bakak ado hañ, kē Pawulu amee. Adeebaṭ maakan wal mēnt ṭiki mēnt pṭaṣ bgah bi Moyit pakdoon ṅaan awo natool ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi. Uko mēnt ukaan kē Pawulu apiit biki Galatiya kadiiman baka kē Naṣibaṭi aanji hañ. Pwala katēmp pi bajakun pawo kē uṣal wi ṅaan uwo kawo ujint piṣ. Aṭup baka aji Naṣibaṭi ado Abraham kē awo natool ṭi kadunul ji abi do kawala katēmp. Pfiyaar ṭaṅ pajaan pado ṅaan awo natool ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi, kē pul pakaan ahil kado ṅaan aka ubida unlilun Naṣibaṭi.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pawulu awo nanjañan na manjoonan, uko wi akjukanun kak ujoonani (1.1-10)
2. Naṣibaṭi adatun Pawulu pa awo nanjañan (1.11-24)
3. We wi Uṭup Ulil Unuura ujakun na manjoonan (2.1-21)
4. Pfiyaar ṭaṅ pahilanun kado ṅaan abuur (3.1-4.31)

5. Nawulēn ṅṅalad, ṅwut Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṭelēṣ nja ubida (5.1-6.10)
6. Pwul mboṣ pbaañṣaani (6.11-18)

Pwul mboṣ

¹ Nji Pawulu *nanjañan i Yetu kapiitanan. Mēnt bañaan badu'ēnun pa nwo nanjañan. Kē pwo nanjañan pi naan paantēpēn ṭēpēn ṭi ṅaan alon. ṭi Yetu Krittu na Naṣibaṭi Aṣin annaṭanulun ṭi pkeṭ i i nwoonun nanjañan.

² Nji na bayitun ṭi Krittu bti banwoon na nji ṅwul banfiyaarun Yetu biki Galatiya bti mboṣ. ³ Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittu Ajugun ayuuj an bnuura na mnjeeh.

⁴ Jibi Naṣibaṭi Aṣin nja aṅalun, Krittu awul ubida wi nul kapēnanaan ipekadu yi nja ṅhilna ṅbuur ṭi umundu wi ṅṭa wi, untumun mnṅot. ⁵ Naṣibaṭi i i ṅwoon kadēman te mnṅo. Uwo hañ.

Ukaha Uṭup Ulil Unuura uloolan ṭaṅ

⁶ Dñonjar jibi natarun ṭi pkokan Naṣibaṭi kafēṭ. Aṭēpna ṭi bnuura bi Krittu adu an, kē naṣe wo ṭi pṭaṣ uṭup umpaṭi wi bajakanan aji uwo Uṭup Ulil Unuura. ⁷ Na manjoonan, uunka nin Uṭup Ulil Unuura ulon umpaṭi. Kē bañaan balon baṣe wo ṭi atokan ṅṣal, abot aṅal pṭelēṣ Uṭup Ulil Unuura wi Krittu. ⁸ Kē woli un ṭi ṅleefun lah, kēme uwanjut ulon umpēnnun baṭi, ṅbiin aṭupan uṭup umpaṭi na wi njukanun, Naṣibaṭi kafēpun. ⁹ ṅbi ṭupan kē nkak akakalēṣ ṅṭa: woli alon aṭupan uṭup umpaṭun na wi nadoon abi yeenk, Naṣibaṭi kafēpa.

¹⁰ Hēnkun naṣal aji hum ba? Dla la pdēm ṭi bañaan oo kēme ṭi Naṣibaṭi? Dla la ṅṅalana ṭi bañaan i? Woli dla la lah ṅṅalana ṭi bañaan te hēnkun, mēnkwo nalempar Krittu.

Krittu aduun Pawulu pa awo nanjañan

¹¹ Dṅal name, an bayit naan, kē Uṭup Ulil Unuura wi nji kaṭupun uumpēna ṭi uṣal wi ṅaan. ¹² Nin mēnt ṅaan awulun wa kēme ajukanaanun wa, Yetu Krittu ul ṭi uleeful adiimanaanun wa. ¹³ Natiink bti jibi nwoon ṭfa wi nhumun mēban bgah bi bayuday. Name jibi ntamanun maakan ṭi phajan banfiyaarun Yetu, banwoon pn-taali pi Naṣibaṭi. Dla pgar baka. ¹⁴ Dbi pel biki kawuun naan batum ṭi pṭaṣ bgah bi bayuday, abot amēban udolade wi bateem

naan maakan apel baka. ¹⁵⁻¹⁶ Kë Naşibaţi,  i bnuura bi nul, a e dat n apa eş ji mbi ndo kabuka, adu' n aji nwo nalemparul. K  wi ulilulun, adiimanaan Abukul pa ndola amee ana  i banwoon baanwo bayuday. Wal m nt, m nwinar na nin  naa  alon. ¹⁷ M ndoo ya ya Yerutalem du banwo' nu  banja nan uteek, a e baa  ep  ep aya  i dko m nt  taak wi Arabiya. Dul di mp nnun akak ubeeka wi Damat.

¹⁸ Wi n şubal n wajan  n  epun wi wi mbaa  aya Yerutalem ameer na Piyeer, a o na a n uur i een na ka een. ¹⁹  i banja nan, ul  a  i i nji nwinan, m nwin bandukiin. Dbot awin Jakob a a Ajugun. ²⁰ Naşibaţi ame k  m nk ilan wi nji kapiitana  uko wi. ²¹ Wi mp nnun Yerutalem a e ya nmba  n  Firi na Filitiya. ²² K  banfiyaaru  Krittu biki  taak wi Yuda ba e wo baamba  kawinar n. ²³ Batiinka tiink  a  k  baktup aji : «  naa  ambiin ahajan un  fa akak h nku  ajukan bgah bi abiin ado na ptok. » ²⁴ K  ba e wo  i pd man Naşibaţi  i uko wi naan.

2

Pawulu ayit du Yerutalem na banja nan bandukiin

¹ Wi n şubal i een na nbaak r n  epun, k  n e kak Yerutalem, agakand r na Barnabat, k  n ij Tit. ² Dya bayaas m nt  iki Naşibaţi ayuuj n k  dwo i pya da. Dyita  a  na bawee  bantiinkaniin biki banfiyaaru , a e yuuj baka U up Ulil Unuura wi nji kajukanun banwoon baanwo bayuday,  iki m n al ulemp wi naan un epun na unkm-biin uwaan udooni. ³ K  baando  u Tit i ngakand raanun pwala kat mp ul anwoon nagrek*, ⁴ te udoo ka ba aa  balon bandaaru  aji bafiyaari banja n bamena kaneer  i un n fiyaaru  ka al pwalan ba aa  kat mp. Ba aa  baka  m ntan babop aneer  i un pa pten mnjeeh mi n yeenku   i Yetu Krittu ka e kakakanun du pjuuk pi bgah bi Moyit. ⁵ N ndinan nin uyaa  uloolan uko wi baktupun, kahilna kam ban pa an manjoonan, manwoon U up Ulil Unuura.

* **2:3** Aanwala kat mp wi awoon napo . Pwala kat mp pajaan payuuj k   naa  awo nayuday. † **2:7**  i ugrek bapiit aji : Banwoon baanwala kat mp. ‡ **2:7**  i ugrek bapiit aji banwaliin kat mp. § **2:9** Piyeer dawoon Kefat  i uaramayik, uwoon plaak. * **2:11** Piyeer dawoon Kefat  i uaramayik, uwoon plaak.

⁶ K   i uko wi bawee  bamme aniin – uko wi babin awo uunjak n nin uko ulon  iki Naşibaţi aanji pa  er – ba aa  bamme aniin m ntan baanho an nin uko ulon  i pjukan pi naan. ⁷ Bado  ep  ep awin k  Naşibaţi a u' n  i ulemp wi pjukan U up Ulil Unuura banwoon baanwo bayuday† jibi a uun Piyeer  i ulemp wi pjukan wa bayuday‡. ⁸ Naşibaţi andolon Piyeer k  awo nanja nan i bayuday adolnun kak k  nwo nanja nan i banwoon baanwo bayuday. ⁹ K  Jakob, Piyeer§ na Yowan bantiinkaniin maakan  i banfiyaaru  ba e yikr n k  Naşibaţi awulunun mnhina mi pdo ulemp m nt ; ukaa  k  bawul n i en nji na Barnabat ayuuj k  ba ok na un : un, n ya du banwoon baanwo bayuday, bukal du bayuday. ¹⁰ Ba u'un  a  pleş bajuuk, k  nji kado wa na mnlilan.

Pawulu ala  Piyeer du Antiyoka

¹¹ K  wal wi Piyeer* abiin Antiyoka, dla a  i kadun ki ba aa  bti,  iki aanfa i. ¹² Uko wi adoli wii wi : ji ba aa  balon biki Jakob ayilun babi bado kaban, aji bi kade na bayitun banwoon baanwo bayuday, k  wi bayili m nt ba aa  aban, k  a e low banwoon baanwo bayuday abot a a an pde na baka. A i wal m nt bayuday banjaku  aji banfiyaaru  bawo i kawala kat mp. ¹³ Bayuday bankaku  afiyaar ba a  Piyeer  i kamena ki nul k  Barnabat  i uleeful adoo wut k  baneejana  i kamena m nt.

¹⁴ Wi nwinun k  baankpoş a aan na manjoonan manwoon U up Ulil Unuura, dji na Piyeer  i kadun ki ba aa  bti : « Iwi inwoon nayuday i kabuka, ikdoon ji banwoon baanwo bayuday. Iin aş bgah bi bayuday. K  hum di di in alun pwuuk banwoon baanwo bayuday bakak bado kado ji bayuday?

¹⁵ Un nwo bayuday biki kabuka, n nwo ji ba aa  bandukiin biki bajaan baji bado bu aan. ¹⁶ K  n e me k   naa  awoona  a  na ool  i k ş ki Naşibaţi  i pfiyaar pi nul  i Yetu Krittu, m nt  i p aş bgah bi *Moyit pa. Ukaa  k  un n fiyaar Yetu kahilna kawo

batool ti kadun ki Naşibaţi. Mënţ ti ptaş bgah bi Moyit di nşhilmuŋ kawo haŋ, ênhên, nin alon aankwo natool ti kês ki Naşibaţi ti ptaş bgah. ¹⁷ Kê woli nla pţêpna ti Yetu kawoona batool ti kadun ki Naşibaţi, nşwo wo ji biki bajaŋ baji bawo bado buţaan. Uko waŋ uyuuŋ kê Krittü aţu'un ti pdo pekadu i? Nin, mënţ hênk da. ¹⁸ Woli dkak ti bgah bi mbiin aduk, ddiiman wal mënţ kê djuban ti ba. ¹⁹ Ti uko wi bgah bi Moyit, dkeţi, pkeţ pampënnuŋ ti bgah bi Moyit ti uleef wi ba, pa nşhilna nwo pa Naşibaţi. Dpaŋana na Krittü, ²⁰ kê hênkuŋ mënţ nji dwoon, Krittü awoon ti nji. Mnwo mi naan ji ņaaŋ najên manwo ti pfiyaar Abuk Naşibaţi anşhalnuŋ adoo wul uleeful pa nji. ²¹ Hênk, dpok pşel bnuura bi nyeenknuŋ du Naşibaţi, hênk di uwoon, woli ptaş bgah pakţuuŋ lah ņaaŋ awo natool ti kês ki Naşibaţi, pkeţ pi Krittü pakeer kawaŋ udooni.

3

Ptaş bgah kême pfiyaar Yetu Krittü

¹ Mbeeh! An baŋaaŋ biki Galatiya nan-waaŋi nşşal, in abaŋ aguuran ba? An biki bayuuŋuŋ pkeţ pi Yetu Krittü ti krut bnuura. ² Uko uloolan ţaŋ wi wi nji kahep-aranan. Nayeenkna Uhaaş wi Naşibaţi ti ptaş bgah bi Moyit oo kême ti pfiyaar uţup wi natiinkuŋ? ³ Hum di di nahilanuŋ kawo bapên hênk? An nanjunuŋ na mnşhina mi Uhaaş wi Naşibaţi, kaşê kabi kabaaŋşaan ti udo wi uleefan. ⁴ Iko yi nawinuŋ bti ibi diiş diiş i? Mênfiyaar aji idiışı. ⁵ Woli Naşibaţi awulan Uhaaş wi nul, abot ado mlagre ti ptoofan, aji do do iko yaŋ bti ţiki nataş bgah kême nafiyaar uţup wi natiinkuŋ?

⁶ Natenan ti Abraham di, *awoona ţfa natool ti kês ki Naşibaţi, wi afiyaaruluŋ*. ⁷ Nameen uko wi keeri : banfiyaaruŋ bawoon babuk Abraham. ⁸ Udobi piitana piitana ţfa ti Ulibra wi Naşibaţi, aji : pfiyaar pi banwoon baanwo bayuday pakkaŋ Naşibaţi aţu baka bawo batool ti kês ki nul. Hênk di di Naşibaţi adoon abi ţupa ţup Abraham Uţup Ulil Unuura wi aji : « *Dţêpna ti iwi kawulna nştaak bti bnuura bi naan.* »*

* **3:6** Ujuni 15.16. * **3:8** Ujuni 12.3; 18.18; 22.18. * **3:10** Pleşan 27.26. * **3:11** Habakuk 2.4. * **3:12** Bgah 18.5. * **3:13** Pleşan 21.23. * **3:16** Ujuni 12.7.

⁹ Hênk, banfiyaaruŋ bti bayeenk bnuura bi Naşibaţi ji Abraham ņiint anfiyaaruŋ.

¹⁰ Baŋaaŋ bti banşaaŋ ahaţ bgah bi Moyit bafêpana. Ulibra wi Naşibaţi uji : « *ņaaŋ anwoon aanktaş nşnuur bti uko bti umpiitun ti ulibra wi bgah bi Moyit afêpana.* »*

¹¹ Umeetaŋa bti kê nin alon aankţêpna ţêpên ti bgah kadoo kawo natool ti kês ki Naşibaţi. Ulibra wi Naşibaţi uji : « *ubida wi natool uwoona ti pfiyaar.* »* ¹² Kê bgah bi Moyit başê paţ na pfiyaar ; Ulibra wi Naşibaţi kê uşê ji « *ņaaŋ anktaşun iko yi bgah bajakuŋ akaana ubida ti iko mënţ.* »* ¹³ Krittü aluk luk abuuranaan un ti pşêpa pi bgah, wi akunşin pşêpana panwoon i kajotna un. Ulibra wi Naşibaţi uji : « *ņaaŋ i puum patananiin ti bmul afêpa.* »* ¹⁴ Yetu Krittü ado haŋ banwoon baanwo bayuday bayeenkna bnuura bi Naşibaţi awuluŋ Abraham, nşbot nşyeenk un bti ti pfiyaar, Uhaaş wi ahonun.

Kahon ki Naşibaţi na bgah bi Moyit

¹⁵ Bayit naan natenan ti udolade wi baŋaaŋ. Woli ņaaŋ ado kahon ti kadun ki baŋaaŋ, nin ņaaŋ alon nampaţi aanşhil kagar kahon mënţ kême kahoţan uko ulon ti ka. ¹⁶ Kê hênk di di uwoon kak pa Abraham, wi Naşibaţi adolulun kahon ul na pşini pi nul. Uumpiit aji : « Na baŋaaŋ biki pşini pi nul » ji aţiini ţiini uko wi baŋaaŋ batum, upiit aji : « *na ņaaŋ anwoon i pşini pi nul,* »* aţiini ţiini uko wi ņaaŋ aloolan. ņaaŋ mênţan awoon Krittü. ¹⁷ Uko wi nji ŋaluŋ kaţupan wii wi : Naşibaţi abi hoŋ Abraham, kê bgah bambaan abi bi wi nşşubal iņeen week nşyaaş nşbaakêr na iņeen nşwajanţ (430) nşţêpuŋ baanhilan pgar kahon mënţ, kême katok uko wi Naşibaţi ajakuŋ. ¹⁸ Woli lah ti ptaş bgah di di nşyeenknuŋ phiiŋ, nşenkyeenkna pa kak ti kahon. Na manjoo-nan Naşibaţi aţêpna ti kahon awul bnuura bi nul Abraham.

Bgah badoona we ba?

¹⁹ Kê hênkuŋ, woli uwo haŋ, we ukaŋ kê bgah bawoo? Ipekadu iţuuŋ kê Naşibaţi akak aţij bgah ayoonkna ņaaŋ i pşini pi Abraham i Naşibaţi adolon kahon mënţ.

Naşibaŋi awul ba nwanjut, k  n helaan ba a e do Moyit k  abanan ba ba aaŋ. ²⁰  naaŋ anwoon aloolan, aannuma  naaŋ alon abanana uko wi ul a upun di. K  Naşibaŋi a e wo aloolan  a .

²¹ K  bgah, balaŋ kahon ki Naşibaŋi i? Nin! Woli nyeenk lah bgah banhilun pwul un ubida wi manjoonan, pwo natool  i k ş ki Naşibaŋi pawoona keeri  i p aş bgah. ²² K  Ulibra wi Naşibaŋi u e ji k  ba aaŋ na iko bti bawo  i pekadu. H nk, banfiyaaruŋ  i Yetu Kritt  ba epna  i pfiyaar kayeenk uko wi Naşibaŋi ahonun.

²³ Ji pfiyaar Yetu pado kabi, ntuhanaa, awo  i kayen ki bgah ayoonkna pfiyaar pi Naşibaŋi akyuunun un. ²⁴ Bgah bayewi'un yewi  fa ayoonkna Kritt  pa n hilna nwo batool  i k ş ki Naşibaŋi, wi nfiyaaruŋ Kritt . ²⁵ K  wi nfiyaaruŋ h nkuŋ, n nkak awo  i kayen ki bgah.

²⁶ An bti nawo babak Naşibaŋi  iki nafiyaar Yetu Kritt . ²⁷  nh n an bti nankakuŋ baloolan na Kritt   i batitmu, nakak awo ji a  i k ş ki Naşibaŋi. ²⁸ Uunkak aka keeri nayuday k me anwoon aanwo nayuday,  naaŋ i bakjuuknt n n k me  naaŋ najeeh,  iint k me  naaŋ. Nawo  naaŋ aloolan  i Kritt . ²⁹ K  woli nawo i Kritt  nawo keeri biki p ini pi Abraham, abot awo  i bankyeenkun uko wi Naşibaŋi ahonun Abraham.

4

¹ Uko wi, wi wi n aluŋ p upan : nahiiŋ a in woli ahum  i kpoŋ, aanji paŋ na i bakjuuknt n n, woli ul adoon akaka iko bti. ² Ba aaŋ bajaan baku a, kabot kayen bka bi nul te unuur wi a in adatuŋ. ³ H nk di uwoon  fa kak pa un, nwo wo ji bapoŋ, k  udolade wi umundu* ukjuuknt n n. ⁴ K  wal wi Naşibaŋi adatuŋ ubanuŋ, awalan Abukul  i kayin ki  naaŋ, k  ak aş *bgah bi Moyit, ⁵ ahilna abuuran ba aaŋ biki bgah bajuuknt n n nbot n hilna nwo babak Naşibaŋi. ⁶ Pa pyuuj k  nawo babakul,

Naşibaŋi a u  i n haaş n i nun Uhaaş wi Abukul unjaan uhuuran kaji « Abba†, Paap! » ⁷ Inwo keeri  naaŋ i bakjuuknt n n, iwo abuk katoh ; ukaan k  ikluŋ kahiiŋ iko yi Naşibaŋi ahankun pa babakul.

Pawulu a al banfiyaaruŋ biki Galatiya

⁸  fa wi nawoon naamme Naşibaŋi, najeŋ iko ilon ado ya Naşibaŋi, k  ikjuuknt n n. Na manjoonan iko m nt iinwo Naşibaŋi. ⁹ K  h nkuŋ wi nameeruŋ na Naşibaŋi, k me dwo kaji, h nkuŋ wi Naşibaŋi ameerun na an, hum di di nahilanun akak du udolade udah uwaan udooni wi, kakak kak ba aaŋ biki bakjuuknt n n ji unjon ba? ¹⁰ Naji nad man n nuur nlon, kli klon, nwal nlon, n subal nlon. ¹¹ Dhaajalaa : ulemp wi nji nlempun lemp pa an udi  dii  i?

¹² An bayiŋ naan dkooŋan kooŋ, nakakan nanaam n jibi nkakuŋ anaaman . Naandol n do nin uko ulon unde' nuŋ, wi mbiin awo na an. ¹³ Nale  bnuura, pmaak pakaan k  n o  fa ajukanan uyaaş uteek U up Ulil Unuura. ¹⁴ Pmaak pi naan panooranan maakan, k  na e wo naambeeh n, k me alow n. Nabaa do  ep  ep ajej n ji dwo uwanjut wi Naşibaŋi k me ji Yetu Kritt   i uleeful. ¹⁵ Mnlilan mi nan mi  fa manwo  un ba? Dme bnuura, woli nahil  fa nalook ş k ş ki nan kawul n. ¹⁶ K  h nkuŋ, wi n upanaŋ manjoonan, dkak na oorad inan i?

¹⁷ Ba aaŋ balon bado iko itum pa nakak  i baka, k  n sal n i baka n  e wo nwu aan, ba al pgar n na an, na e nabi naduka duka na baka. ¹⁸ Unuura  naaŋ ado iko itum pa bnuura, n nuur bti, b  m nt  a  woli dwo na an. ¹⁹ An biki n aluŋ maakan, dhaj pa an uyaaş ulon kak, ji  naaŋ anwoon  i kabuk, te wal wi Kritt  akjijun  i an. ²⁰ Namele lah jibi n aluŋ pwo na an kahilna ka iini na an na pdiim pannuuriin  iki m mme jibi nji kadoon na an.

Uko wi Hagar na Faara

* **4:3** Udolade wi umundu : Iko bti ink onun ba aaŋ: n ntaayi, n nton, bgah bi bayuday, na igah ilon kak ink onun ba aaŋ. † **4:6** Abba :  i u up uaramayik dawoon Paap. ‡ **4:12** Pawulu akak awo ji banwoon baanwo bayuday, k  bagalat banwoon baanwo bayuday ba e la pwo ji bayuday. Pawulu a al bakak ji a, ul ankakuŋ awo ji banwoon bawo bayuday. § **4:21** Moyit apiitun nlibra ka een n teek n i Ulibra wi Naşibaŋi,  un nlibra m nt di di bgah bi bayuday bi Naşibaŋi awulun Moyit bapiitaniin, a u na iko int pun  i bayuday. Uko wi Hagar na Faara uwo  i nlibra m nt  i Ulibra ujuni 16, 17 na 21.

²¹ Naɗupaan, an nanɗaluɗ bgah bi Moyit bado kaɗonan, naanji natiink uko wi Moyit apiitun i?S ²² Ulibra wi Naɗibaɗi uji Abraham abi buk bapoɗ batëb biint: alon awo abuk Hagar, ñaaɗ i bakjuukntënuɗ, Kë alon awo abuk Faara, i bawoon baankjuukntën. ²³ Napoɗ i ñaaɗ i bakjuukntënuɗ abuka ji bañaan bti, kë i ñaaɗ najeeh ašë buka ɗiki Naɗibaɗi ahoɗuɗ Abraham aji aluɗ kabuk napoɗ mënɗ. ²⁴ Uko waɗ uyuuj uko wi : baat batëb bukuɗ mënɗ bayuuj ihoɗar itëb yi Naɗibaɗi adoon. Hagar ayuuj bhoɗar bi pnkuɗ pi Finayi, di Naɗibaɗi awulunɗ Moyit bgah, bhoɗar mënɗ bajaan babuk bañaan biki bakjuukntënuɗ. ²⁵ Hagar awoon pnkuɗ pi Finayi, pawoon du utak wi Arabiya, ul awoon kak Yerutalem di hënkunɗ, dawoon ɗi pjuuk dul na babuk da bti. ²⁶ Kë bañaan biki Yerutalem di baɗi duuɗ bašë wo bajeer, dul dawoon anin un*.

²⁷ Upiit aji :

« Lilaan, iwi ñaaɗ inwoon iinhil pbuk,

Huuraan mnlilan mi nu,

iwi impaamuɗ unoor wi kabuk.

ɗiki babuk ñaaɗ i badukuɗ

baluɗ katum kapel biki ñaaɗ anwoon na

ñiint. »†

²⁸ Kë an bayiɗ naan, nawo ji Itaak bapoɗ bambukiin jibi Naɗibaɗi ahoɗuɗ Abraham. ²⁹ ɗfa napoɗ ambukiin ji bañaan bti, ajaan aɗoonkna napoɗ ambukiin ɗi mnhina mi Uhaaɗ wi Naɗibaɗi, hënk di uwohan kak nɗa di pa un. ³⁰ Kë we wi Ulibra wi Naɗibaɗi ujakuɗ ba? Uji : « *Dookan ñaaɗ i bakjuukntënuɗ na abukul, abuk ñaaɗ i bakjuukntënuɗ aanka kafah ɗi phiiɗ ji abuk ñaaɗ najeeh.* » ³¹ Kë hënk, an bayiɗ naan, nɗenwo babuk ñaaɗ i bakjuukntënuɗ, nɗwo babuk ñaaɗ najeeh.

5

Mnjeer mi banɗiyaaruɗ Krittu

¹ Krittu abuuran un nɗhilna nɗwo bajeer na manjoonan. Namëbaan keeri naliint nawutna kakak ɗi pjuuk. ² Natiinkan, nji Pawulu dɗup an, woli naɗal aji pdo bawalan an *katëmp paktuun nawo batool ɗi këɗ ki Naɗibaɗi, uko wi Krittu akeeri do uwaan

udooni ɗi an. ³ Dkak akakalëɗ kaɗupan, ñaan anɗaluɗ aji awo i kawala katëmp awo i kaɗaɗ bgah bi Moyit bti. ⁴ An nankɗaɗuɗ bgah bi Moyit alaana pwo batool ɗi këɗ ki Naɗibaɗi, nawayšër na Krittu, nawaan bnuura bi Naɗibaɗi. ⁵ Kë un, uko wi nɗaɗuɗ, uwo kë nɗwoona batool ɗi këɗ ki Naɗibaɗi ɗi pɗiyaar. Uko waɗ, uwoon uko wi Uhaaɗ wi Naɗibaɗi uktënkunɗ un pyoonk. ⁶ Ñaan anwoon ɗi Yetu Krittu, mënɗ pwala katëmp këme pwo iinkwala katëmp pakaan udooni, uko unkaan udooni uwo pɗiyaar pangakanderuɗ na bɗalad.

⁷ Wi najunuɗ, naɗi bnuura, kë in abaan anaɗ naɗ ɗi bgah aneenanan pɗaɗ manjoonan ba? ⁸ Uko wi baɗupanaɗ kë nadoo naɗ, uunwoona du Naɗibaɗi andu'anaɗ. ⁹ Bañaan baji baji : « Uko umpooɗ ujaan utaajan pson bti. » ¹⁰ Nji dhaɗ ɗi Ajugun aji naankɗal uko ulon umpaɗi. Kë ñaan anktokuɗ nɗal nji nan, udole wo in, Naɗibaɗi awayëšaara kaji aduknaanaa.

¹¹ Kë nji, bayiɗ naan, woli dhum lah kajuukan aji bañaan bti bawo i pwala katëmp, babaa kahajanan we ba? Pkeɗ pi Krittu ɗi kruɗ paankak adeebaɗan keeri nin ñaan alon. ¹² Bañaan banktokanaɗ nɗal bayaan keeri bakaɗ nleef nji baka!

Nawutan kaɗaɗ nɗal nji nan, nawutan Uhaaɗ wi Naɗibaɗi uɗon

¹³ An bayiɗ naan, Naɗibaɗi adu'an pa nawo bañaan bambuurun, kë mbuur mënɗ manšë wo maanwo mi kaɗu'an nado kado uko wi uleef wi nan unaluɗ. Nabaa wo kaɗëp ɗëp kaɗalad kawo ɗi bɗënkari. ¹⁴ Bgah bi Moyit bti baɗonkrën ɗi uɗup uloolan ɗaɗ: « *nalan atëntu jibi inaluɗ uleefu.* »* ¹⁵ Kë naɗale wo ɗi bdumar na bdohar, nalipariin : natokar. ¹⁶ Dɗupan keeri uko wi : nawutan Uhaaɗ wi Naɗibaɗi uɗon nɗbida, našë nahil nawo naankdo kaɗaɗ unal wi nan unwoon uwuɗaan. ¹⁷ Uko wi uleef unaluɗ upaɗ na wi Uhaaɗ wi Naɗibaɗi unaluɗ. Kë uko wi Uhaaɗ wi Naɗibaɗi upaɗ na wi uleef unaluɗ. Iko yi uleef unaluɗ na yi Uhaaɗ wi Naɗibaɗi unaluɗ iji igut ɗi ñaan meet, ukaan kë naanhil pdo uko wi nanaluɗ. ¹⁸ Kë naɗale wut kë Uhaaɗ

* **4:26** Pawulu anaamntën Faara na Yerutalem di baɗi duuɗ. † **4:27** Itayi 54.1; Itayi aɗiiniyaan Yerutalem ɗi dko di.

✧ **5:14** Bgah 19.18.

wi Naşibaţi uktoŋan, bgah bi Moyit baankak ahilanan nin uko ulonj.

¹⁹ Iko yi uleef ujaan uŋal pdo imeetana bnuura, ilonj ti iko mēnt̄ yii yi : ipekadu yi piint̄, ubida uŋop, p̄tuunk ; ²⁰ pdēman ŋntoŋ na pkaalam. Bşoorad, p̄ŋom, bkujar, udeeb uweek, bpulad, ppaŋşēr, pdo bañaan bandoli baŋo du umban wi baka. ²¹ Pñeebar uko wi ñaan ; ukuj ; kande, udaan, unoh wi piint̄ ; na iko itēnt̄ yuŋ. Dkakalēs jibi ndoon abi ŋup an, bañaan banjaan bado iko mēnt̄an yi baankneej du Pşih pi Naşibaţi.

²² Kē iko yi Uhaaş wi Naşibaţi ujaan ubuk yii yi : bŋalad, mnlilan, mnjeeh, kamiir, pjoob bkow, p̄tar ti p̄tēnk, pwo ñaan i bakfiyaaruŋ, ²³ pwo ñaan i pñaaŋ pajaan paŋi, p̄t̄ijan uleef. Bgah baanneenan iko mēnt̄ di! ²⁴ Bañaan banwoonj biki Kritt̄u Yetu bapan iko iwuŋaan yi uleef ujaan uŋal pdo ti krut. ²⁵ Jibi Uhaaş wi Naşibaţi uwulun un ubida, ŋwo kawut wa uŋonun. ²⁶ Najoh ŋwut phomp : ŋwut kalaar b̄ŋup, ŋwut kakujar.

6

Nadoon kaŋenkar

¹ Bayit̄ naan, woli ñaan alonj amobana awo ti pjuban, an biki Uhaaş wi Naşibaţi uktoŋuŋ, nakakaana ti manjoonan naşē nawut kado btam na a. Andoli ti an alipariin kajot ti pjuban. ² Andoli adoon kaŋenk atēnt̄ul pkuŋa bdaaj bi nul ; hēnk naŋaş bnuura bgah bi Kritt̄u*. ³ Woli ñaan anuŋ kē awo uko ulonj bē aanwo nin uko ulonj adaar bkowul. ⁴ Andoli adoon kaşalan udo wi nul, woli aŋenk ti wa uko wi mnlilan, alilaan pa bkowul ŋañ, aşē wut kado katenar na batēnt̄ul, ⁵ ŋiki andoli awo kajej pkuŋ pi nul.

⁶ Ñaan i bakjukanuŋ Uŋup wi Naşibaţi awo kaŋok bka bi nul bti na ankjukanuluŋ. ⁷ Nawutan kaguur ikowan, nin ñaan alonj aanji nohnaana Naşibaţi ; uko wi ñaan atepiin, wul wi aklunj kakit. ⁸ Ñaan anktepiin iko yi uleeful uŋaluŋ alonj kakit pkeŋ, pi iko yi uleeful uŋaluŋ pabukuŋ. Kē ñaan anşaan atepi iko yi Uhaaş wi Naşibaţi uŋaluŋ, alonj kakit ubida wi mnŋo wi Uhaaş wi Naşibaţi ukwulun. ⁹ Ŋwut kanoor ti pdo bnuura, ŋiki

woli ŋēnwat iñen, ŋluŋ kakit ti wal unuura, ŋdeey ŋnuura. ¹⁰ Wi ŋhumuŋ keeri nhinaa, najoh ŋdo kalemp pa bnuura bi bayit̄un banfiyaaruŋ na pa bnuura bi bañaan bti.

Pjukan pbaañsaani

¹¹ Natenan ŋpiit ŋweek ŋi ŋi kapiitanan na kañen ki naan. ¹² Banŋaluŋ pwinana ti bañaan, bukal banaluŋ p̄tu'an pwala katēmp, kahilna ŋañ kawo baankhaj pa pkeŋ pi Kritt̄u ti krut. ¹³ Banjakuŋ aji nawo i kawala *katēmp, bukal ti ŋleef ŋi baka, baando ji baŋaş ŋaş bgah bi Moyit, aşē ŋal nawala katēmp bahilna bado kahomp ti uko mēnt̄. ¹⁴ Ŋi ti uleef naan, mnhina hina kadēman bkow bi naan ti nin uko ulonj umpaŋi na krut ki Yetu Kritt̄u Ajugun. Ti krut, iko yi umundu ipaŋana pa ŋi kē ŋi nkak apaŋana pa iko yi umundu. ¹⁵ Pwala katēmp kēme pwo iinkwala katēmp paanwo nin uko ulonj. Uko unwoonj, uwo pkak ñaan nahalu. ¹⁶ Mnjeeh na mñaga mi Naşibaţi mawoon ti bañaan bti bankŋaşuŋ uko wi mbaan aŋup ŋup, banwoonj pntaali pi Naşibaţi*.

¹⁷ Nin ñaan alonj awutan kanooranaan hēnkun. Dwo na ijēn yi mnhaj ti uleef naan, ti katim ki Yetu.

¹⁸ Bayit̄ naan, dñehan Naşibaţi awulan bnuura bi Yetu Kritt̄u Ajugun. Uwo han! Amen!

* 6:2 Natenan ti Galatiya 5.14. * 6:16 Ti ugrek bapiit aji : Itrayel di Naşibaţi.

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Efet

Uṭup Ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun banfiyaarun Krittun biki Efet. Ké ašé wo aampiit wa pa bukal tañ ŋiki ŋi ŋlibra ŋteek baanṭu katim ki Efet du ujuni. Uhina kawo ké Pawulu apiit wa banfiyaarun biki ŋbeeka ŋtum ŋi Atiya bahil baji woli baleyiiri bawul bandukiin baleyiir. Apiit kakaarta ki wi awoon ukalabuṣ du Rom. Efet dawoon ubeeka unlilnuṅ ŋi ŋbeeka ŋi Rom dašihun bti ŋanwoon ŋi Atiya. Bañaan batum ŋi biki Efet bawo bawaap. Baniwar Artemit unton wi bajaan badēman katoh kanuura. Artemit mēnt awo ptu, awo ŋaaṣ. ŋi katoh kanuura mēnt ki ki bajaan baya pdēmana. Bañaan banwoon da bti baji badēman unton mēnt, Bayuday na banfiyaarun Krittun tañ bawoon baanji badēman wa. Uko wi Pawulu adiimanun ŋi kakaarta ki wii wi : Našibaṭi ado nja ké ŋme uko ummeniin wi adolon ŋi bnuura bi nul. Uwoon ké ado iko bti inwoon du baṭi duuṣ na ŋi mboṣ iwo ŋi pših pi Yetu Krittun. Akak aṭup aji banfiyaarun Krittun bawo katiinkar kawo ji banṭaarun. Uunka pdo kaji i awo nayuday ké undu aanwo nayuday. Našoorad baka bukal batēb bti awo aloolan, Tatana a. Bawo keeri kanaakiir kañehan Našibaṭi. Pawulu akak aṭup jibi ŋaan awoon kaṭijan aharul, jibi bapoṭ bawoon kaṭijan bašin baka na jibi bajuuk ŋi ulemp bawoon kaṭijan bankaṅ baka. Aji banfiyaarun Krittun bawo kawo ŋi ploolan na a.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Krittun awul nja bnuura na Uhaaṣ wi Našibaṭi (1.3-3.21)
3. Pka ubida uhalu na Krittun. (4.1-6.20)
4. Pwul mboṣ pbaañsaani (6.21-24)

Pwul mboṣ

¹ Nji *Pawulu, i Našibaṭi adolon ké nwo nanjañan i Yetu *Krittun, dwul mboṣ biki ubeeka wi Efet banwoon biki Našibaṭi abot

afiyaar Yetu Krittun na manjoonan. ² Dñehan Našibaṭi Ašin nja na Yetu Krittun Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṭenan ŋhaaṣ.

Bnuura bi ŋkaṅ ŋi Krittun

³ Najoh ŋdēman Našibaṭi Ašin Yetu *Krittun Ajugun, aṭēpna ŋi uhaaṣ wi nul awul nja iko bti inuura yi baṭi inkṅṅenkuṅ nja ŋdo kaṭaṣa, ŋiki ŋkak amēbandēr na Krittun. ⁴ Ji umundu ubi udo kapašana, Našibaṭi aṭēpna ŋi Krittun adat nja ŋhilna ŋwo ŋi kadunul bañaan bajinṭ piṣ banwoon baanwo na nin buṭaan bloṅ. Aṅal nja ukaṅ ké ⁵ aṭēpna ŋi Yetu Krittun ji ŋbi ŋdo kabuka ajeṅ nja ké ŋwo babukul. Uko waṅ wi wi aṅaluṅ pa nja ŋi pjoob bkow pi nul. ⁶ Najoh keeri ŋyeeh mndēm mi nul na bnuura bweek bi aṭēpnuṅ ŋi Krittun i amaganun, awul nja.

⁷ Krittun atul tul pñaaṅ pi nul ukaṅ ké ŋbuuri, ké ipekadu yi nja ibot apēn. Hēnk, Našibaṭi ayuuj pdēm pi bnuura bi nul. ⁸ Awul nja ba atuman wi awulun nja uṣal unṭuṅa na mntit bti ⁹ mi pme uko wi aṅaluṅ pdo, wi ŋaan awoon aambaan kame'aara. Našibaṭi ajon ŋjal pdo uko mēnt ŋi Krittun. ¹⁰ Wi wal wi adatun ukbanun uko mēnt udolana : aṭonkrēn iko bti na bañaan bti banwoon du baṭi na mboṣ kaṣé kaṭu Krittun awo naṣih.

¹¹ ŋkak ayeenk ŋi Krittun iko bti yi Našibaṭi ahoṅun. Ul anjaṅ ado iko bti jibi anumiin, adatun ji ŋdo kabuka, ¹² pa un ŋntaruṅ ahaṭ ŋi Krittun ŋṭu bado kayeeh mndēm mi nul. ¹³ An kak namēbandēr na Krittun wi natiinkun uṭup wi manjoonan, Uṭup Ulil Unuura unkbuurananan. Ké wi nafiyaarun, Našibaṭi awulan Uhaaṣ wi nul wi ahoṅun kadiiman ké nawo biki nul. ¹⁴ Uhaaṣ wi nul uwoon uko ujuni wi iko yi ahoṅun aji alun kawulan. Iko mēnt ŋyeenk ya wal wi Našibaṭi akbuuranun nja ŋi buṭaan bti. Najoh ŋyeeh mndēm mi nul.

Pawulu añehandēr banfiyaarun

¹⁵ Ukaṅ wi ntiinkun ké baktiiniyaan pfiyaar pi nafiyaarun Yetu Ajugun na jibi naṅaluṅ bañaan bti banwoon biki Našibaṭi, ¹⁶ ké mbi duka duka ŋi pbeeb Našibaṭi ŋi uko wi nan, kabot kaleṣan wonṭi dñehana. ¹⁷ Dñehan Našibaṭi i Yetu Krittun Ajugun, Ašin nja anwoon ajug mndēm awulan Uhaaṣ wi

nul unktu'anan nawo bañaan banwoon na uşal untuja ubot uyuujan Naşibaţi bnuura nahilna name'a. ¹⁸ Dñehan kak Naşibaţi ajeehanan nşal nahilna nayikrën phaţ pankaan kē adu'an, nabot name pdēm pi pyok pi ahoņuņ bañaan banwoon biki nul, ¹⁹ nabot nayikrën pdēm pweek maakan pi mnhina mi adoluņ kē manklempar nja, nñfiyaaruņ Krittū.

²⁰ Mnhina mēnt, adiiman ma bti ŧi Krittū wi anaţanuluņ ŧi pkeţ abot aţoorana ŧi kañen kadeenu ki nul du baţi. ²¹ Adola kē apel bnuura başih bti, baweeek bti, mnhina bti, na bankşihuņ bti. Ayeenk katim kampeluņ itim bti yi bahilanuņ katiman ŧi umundu wi na unkmbiin. ²² Naşibaţi aţu iko bti na bañaan bti ŧi ihoţ yi Krittū uţeeh pa aşih ya, abot adola kē awo naşih i banfiyaaruņ bti ; ²³ bukal bawoon uleeful. Krittū aţuun mnhina mi nul ŧi baka aţuman, ul ajaan awul iko bti ŧi umundu ubida katuman.

2

Bnuura bi Naşibaţi

¹ ŧfa pjuban pi nan na ipekadu yi nan ibi ŧu'an kē nawo bañaan bankeţuņ ŧi kēş ki Naşibaţi. ² Nabi yuuj kē naţaş bgah bwuţaan bi umundu, aţaş Untaayi Uweek wi, unktuonuņ hēnkun bañaan bampokuņ ptiink Naşibaţi. ³ ŧfa, nja bti nwoha haņ, nbi ji nđo iko bti kaţaş uņal wi uleef, kado uko bti wi uleef wi nja na uşal wi nja uņaluņ. Ipekadu ibi ŧu nja kē nwo biki kayeenk kakob ki Naşibaţi ji bañaan bti bandukiin.

⁴ Kē Naşibaţi aşē naga maakan, kē uņal wi akaan pa nja ubot adēm maakan. ⁵ Wi pjuban pi nja paţuun kē nkeţ ŧi kēş ki Naşibaţi, uņal mēnt ukaan kē awul nja ubida na Krittū. Bnuura bi Naşibaţi baţuun kē nabuuri. ⁶ ŧi pwo baloolan na Yetu Krittū, Naşibaţi anaţan nja ŧi pkeţ na a abot aţooran nja du baţi na a. ⁷ Ado haņ pa pyuuj iwuun bti mndēm mnweek maakan mi bnuura bi akaan pa nja ŧi Yetu Krittū. ⁸ Bnuura bi Naşibaţi baţuun kē nabuuri, wi nafiyaaruļ. Uko mēnt uumpēna ŧi an, uwo uţen wi Naşibaţi. ⁹ Naando do uko uloņ ahilna aka mbuur mēnt. Nin aloņ keeri awutan kadēman bkowul ŧi uko mēnt. ¹⁰ Uko wi nwoon hēnkun uwo

udo wi Naşibaţi ŧiki ŧi pwo baloolan na Krittū, Naşibaţi aţak nja nñhilna nđo iko inuura. Naşibaţi aboman iko mēnt ji nbi nđo kabuka, nñhilna woli nbi buka nđo kado ya.

Bañaan bti bakak baloolan ŧi Krittū

¹¹ An nanwoon naanwo bayuday, kē bayuday biki kabuka baji badu'an banwoon baanya katēmp kaşē ji bukal bawoon banyaan katēmp ŧiki nleef nji baka nşalanaa, naleşan uko wi nawoon ŧfa. ¹² Wal mēnt naamme Krittū, abot awo naanwo biki Itrayel, pntaali pi Naşibaţi, aando bhonar na an, kē nabot awo naanwo biki kayeenk ka-hoņ ki ahoņuņ banwoon biki pntaali pi nul. Naleşan kak kē nabi wo ŧi umundu awo naanka mnhaţ abot awo naamme Naşibaţi. ¹³ Kē hēnkun ŧi pwo baloolan ŧi Yetu Krittū, an nanlowuņ ŧfa Naşibaţi, pkeţ pi Krittū akeţaranan paţu kē nakak aņoga.

¹⁴ Ul *Krittū na manjoonan awoon btiinkar bi ntiinkaruņ: ado *bayuday na banwoon baanwo bayuday kē bakak baloolan. Awul ubida wi nul awatna uniw umbiin apaţeş bañaan: uniw mēnt uwo bşoorad. ¹⁵ Apēnan ŧi *bgah bi Moyit udolade wi ba na iko yi ptaş inwoon ŧi ba injaan ido bayuday na banwoon baanwo bayuday başoorad. Ado haņ ahilna ajej baka bukal batēb bti akakan baka kē bawo baloolan ŧi a, hēnk di di aţijuņ btiinkar. ¹⁶ Akakan baka kak bukal batēb bti ŧi ploolan na Naşibaţi, hēnk bakak uleef uloolan, wi pkeţ pi nul ŧi kruk pawatuņ uko unţuun kē başooradi. ¹⁷ Abi pţupan uţup wi btiinkar, an nambiin alow Naşibaţi na bambiin aņoga. ¹⁸ Ul aţēpnun ŧi *Uhaaş wi Naşibaţi unwoon uloolan aţu kē un bayuday na banwoon baanwo bayuday nñhil aban du Naşibaţi Aşin nja.

¹⁹ Wul ukaan kē naankak awo bayaan kēme bañaan bambiin bi phil, nawo kak bañaan banwoon biki pntaali pi Naşibaţi, nawo biki katohul. ²⁰ Naşibaţi anaakrēnan ŧi pniw pi akniwuņ, kē banjañan na baţupar Naşibaţi bawoon induba ijuni, Yetu Krittū ul ŧi uleeful kē aşē wo pkumel pankmēbanuņ katoh bti. ²¹ Krittū adoluņ kē uniw bti unaţ abot atool pa pwo katoh kayimanaan ki Naşibaţi Ajugun. ²² Nawo baloolan na Krittū, hēnk anaakrēnan kak ŧi uniw wi

akniwuŋ nahilna nawo *katoh ki Naşibaŋi, ki Uhaaş wi nul ukwoonŋ.

3

Pawulu nanjañan i banwoonŋ baanwo bayuday

¹ Uko waŋ ukaaŋ kē nji Pawulu kañehan Naşibaŋi pa an. Uko wi ndolonŋ pa an nanwoonŋ naanwo *bayuday, wi nji kalempuŋ pa Yetu *Krittu, uŋuunŋ kē nwo nakalabuş. ² Dfiyaar kē name ulemp wi Naşibaŋi aŋu'ēnuŋ ŋi bnuura bi nul aji ndo pa an. ³ Ul abiinŋ ayuujēn uko wi aŋaluŋ pdo wi nin alonŋ awoonŋ aambaanŋ kame'aara. ŋi uko waŋ wi wi mbiinŋ apiitan bŋiisu. ⁴ Woli naleyiir uko mēntŋ, nawin kē dme bnuura uko wi Krittu umbiinŋ amena. ⁵ Naşibaŋi aando wa ŋfa kē umeetanaa ŋi bañaanŋ jibi aŋēpnunŋ ŋi uhaaş wi nul ado wa kē umeetana hēnkuŋ ŋi banjañan na baŋuparul bayimanaan. ⁶ Uko umbiinŋ amena wuŋ uwo kē banwoonŋ baanwo bayuday bayeenk bnuura bi Naşibaŋi ji bayuday, banaakiir akak uleef uloolan, ayeenk bti uko wi Naşibaŋi ahoŋuŋ. Uko mēntŋ udolanaa ŋiki bakak baloolan ŋi Krittu wi bafiyaaruŋ *Uŋup Ulil Unuura.

⁷ *Uŋup Ulil Unuura mēntŋ, Naşibaŋi aŋenēn ŋi bnuura bi nul mnhina mi nul ndo kaŋupna wa. ⁸ Nji mpoŋētaanuŋ ŋi bañaanŋ biki Naşibaŋi, awulēn bnuura bi pŋup banwoonŋ baanwo bayuday bnuura bweek maakan bi ŋi *Krittu. ⁹ Dwo i kayuuj, kaŋinŋan ŋi uşal wi ñaanŋ andoli, uko umbiinŋ amena wi Naşibaŋi aŋaŋuŋ iko bti yi awoonŋ aanyuuj nin alonŋ ŋfa, dyuujan jibi akdolonŋ uko mēntŋ uhilna udolana. ¹⁰ Hēnk, hēnkuŋ banfiyaaruŋ bti baŋu mnşih na mnhina manwoonŋ du baŋi manhil mame jibi iko yi uşal unŋuŋa wi Naşibaŋi ujaanŋ uwul itumuŋ abot apaŋ. ¹¹ Uko mēntŋ uwo jibi Naşibaŋi aŋaluŋ uwo du ujuni, aŋēpna ŋi Yetu Krittu Ajugun adolna wa. ¹² Ul aŋuunŋ nja ŋhil pñog Naşibaŋi na mntēŋ ŋiki ŋfiyaara. ¹³ Ukaaŋ kē nji kakooŋan nawut kawut phaj pi bakhajaananŋ pa an padolan nawutandēr. Phaj mēntŋ paktijanaŋ mndēm.

¹⁴ Uko mēntŋ ukaaŋ kē nji kaŋup ŋi kadun ki Aşin nja, ¹⁵ ankaaŋ kē kşini bti du baŋi na mboş kawoo. ¹⁶ Dñehana, jibi mndēm mi nul manwoonŋ mnweek, awulan uhaaş wi nul udo katēŋŋēnan, ¹⁷ *Krittu ahilna awo ŋi ŋhaaş ŋi nan ŋiki nafiyaara. Dkak añehan, wi najabuŋ awo na intaañ abot aliintŋ ŋi uŋal, ¹⁸ name na banwoonŋ biki Naşibaŋi bti jibi uŋal mēntŋ wi Krittu udēmuŋ maakan adoo wo uunka dko di uŋaŋuŋ. ¹⁹ Ĕñhēn, dñehan nahil name kē uŋal mēntŋ upel iko bti yi ñaanŋ ahilanuŋ kame, Naşibaŋi ahilna atumanan iko bti yi awoonaanuŋ.

²⁰⁻²¹ Mnhina mi Naşibaŋi manjaanŋ manlemp ŋi nja, ukaaŋ kē ahil pdo adoo pel maakan iko bti yi ŋhilanuŋ kañehan kēme kadoo kaşal. Najoh ŋdo kadēmana te mnŋo, ŋi banfiyaaruŋ bti na ŋi Yetu *Krittu. Uwo haŋ.

4

Pwo baloolan ŋi Krittu

¹ Nji, i ulemp wi naan pa Ajugun uŋuunŋ kē nwo nakalabuş, dkooŋan nado kayuuj ŋi mnwo mi nan kē nawo jibi Naşibaŋi andu'anaŋ aŋaluŋ nawo. ² Nawalaan ikow, nabot najoob ikow, nawut kado kataran. Nayuujan kē nanjaladi ŋi pdo kamiirad. ³ Namēbaan naliintan ŋi btiinkar na pwo ŋi ploolan pi *Uhaaş wi Naşibaŋi ujaanŋ uwul. ⁴ ŋwo uleef uloolan, kē Uhaaş wi Naşibaŋi unwoonŋ ŋi nja ubot awo uloolan, hēnk di di mnhaŋ mi Naşibaŋi aduuranaŋ mankaanŋ awo mloolan. ⁵ Ajugun awoha aloolan kē pfiyaar pi nja pakak awoha ploolan jibi batitmu bi ŋkaanŋ ayeenk bakaanŋ awoha bloolan. ⁶ Naşibaŋi Aşin bañaanŋ bti awoha aloolan, ul aŋşihuŋ iko bti na bañaanŋ, ul kak ajaanŋ alemp ŋi bañaanŋ biki nul bti, kabot kawo ŋi baka.

⁷ Kē andoli ŋi nja aşē ji yeenk bnuura bi Naşibaŋi kahilna kado ulemp wi Krittu aŋu'uluŋ. ⁸ Hēnk di di Ulibra wi Naşibaŋi ujakuŋ:

*Wi akpayiinŋ bko duuŋ
aŋij biki amobuŋ,
aŋen bañaanŋ biki nul iko ilonŋ.**

✧ 4:8 Kañaaam 68.18. * 4:9 Aduna awala ŋi mboş: Balonŋ baji : aduna aya mboş uŋeeh du mnkeŋ.

9 Kë we uwoon apayaa? Uko mënt uyuuy kë aduna awala te ti mboş*. 10 Anwaliin ul akaan apaya aţep baţi bti kahilna kawul iko bti ti umundu ubida katuman. 11 Kë iko yi aţenuţ bańaan iwo : baloń bawo banjańan, baloń bawo *baţupar Naşibaţi baloń bawo bańaan bankdoon kaţup *Uţup Ulil Unuura, baloń bawo bayafan biki pntuk pi banfiyaaruń na bajukan bgah bi *Krittu. 12 Ado hań bańaan biki Naşibaţi bahilna babomandër pa ulemp wi ptentën uleef wi Krittu unwoon bańaan biki Naşibaţi bti. 13 Hënk ŋbi kaya te kadoo kawo nja bti baloolan ti pfiyaar pi ŋkfiyaaruń na ti pme pi ŋkmeen Abuk Naşibaţi. Hënk, ŋjij ti ptaş Krittu, kanaama bti. 14 Njėnkak awo keeri bapoţ biki pjukan pi bańaan baloń banti-tuń ti kaguuru pajaan pańooţ du bdem jibi ŋmaaron ŋajaan ŋaluń iţeem, uyook kaya na ya. 15 Nbaa ţep ţep kado kaţup manjoonan na uńal, kaşë kado kanaam naam Krittu pya, ul anwoon bkow. 16 Aji ţepna ti dko bti di imoh ijaan iyitiiraan kaţon uleef, uko ktaan kabot kaya bnuura. Woli dandoli ti uleef dado ulemp wi da, uleef uji udem bti kaka uforta ti bńalad.

Ubida uhalu ti Krittu

17 Uko wi, wi wi nji nńaluń kaţupan ti katim ki Ajugun : naţańaan pdo kapoş ji bańaan banwoon baamme Naşibaţi, banwoon na ŋşal ŋnaaf. 18 Nşal ŋi baka ŋawo ti bdem ; kë babot awo baanka ubida wi Naşibaţi ajaan aţen ŋiki bawo ti kapaam, kë ŋhaaş ŋi baka ŋabot adenët. 19 Pwaan mnkow pi bawaanun paţu kë bakjuban pjuban pi piint abot abi duka duka ti pdo iko iţop bti. 20 Kë an, mënt uko wan wi wi najukuń ti *Krittu. 21 Wi natiinkuń uko wi Yetu, kë bajukanan uko unwoon manjoonan manwoon ti a, 22 nawo i kaduk iko yi nakdolun ţfa, kaţelëş mnwo mi nan mi ţfa. Uńal wi uleef ujaan uguuran kadoo tjan du pkeţ. 23 Iţeb yi nan na ŋhaaş ŋi nan ŋawo ŋi kakak ŋhalu, 24 naşë nakak bańaan bahalu biki Naşibaţi adolun kë banaama awo na ubida ujint utool wi manjoonan manjaan mambuk.

* 5:5 Ampiiţun aşal kë ŋaan napit aji dëman ŋnton ŋiki aji dëman iko pdëman pi awoon kadëman ţań Naşibaţi. Natenan ti Kolot 3.5.

25 Hënk, nawutan kaţilan : Andoli ti an adoon kaţup atentul manjoonan ŋiki ŋnaakiir awo nja bti uleef uloolan. 26 Nadeebaţle nawutan kawut udeeb wi nan uţu'an pdo ipekadu. Nawutan kawo na udeeb te unuur udoo ujot. 27 Nakţen *Untaayi Uweek dko dmëban. 28 Nakiij aţańaan, aşë ţep ţep amëban ulemp wi nul, awo natool ti wa, ahilna aka uko wi akfaaşëruń na anwoon ti kanuma. 29 Uţup uwuţaan uwutan kapën ti mntum mi nan, uţup unuura ţań unjaan uţenk kaboman kabot kado banktiinkuń wa bnuura, uwoon kado kapën ti mntum mi nan. 30 Nawutan kaţu *Uhaaş wi Naşibaţi ujooţan ; Uhaaş wi nul wi aţu'anań wi wi akluń kayikrënaanan ti unuur wi mbuur. 31 Napënaan ti ptoofan iko bti inwoon itent phank ŋaan ti uhaaş, bşoorad, udeeb, pdeen pdiim, bkuutar na pdo kado iko bti yi mnnot. 32 Nawoon keeri na iţeb inuura nabot nado kańaga batentan. Nadoon kamiirad jibi Naşibaţi aţepnuń ti *Krittu amiiran.

5

1 Nawo babak Naşibaţi biki ańaluń maakan ukaan kë nawo biki kado katen ti a. 2 Uńal uwoon kaţon ubida wi nan jibi uwoon pa Krittu : ańal nja adoo wul Naşibaţi kaţuţ ki nul pa nja, kë kawo uţen na untaam udolni bţenan banliluń Naşibaţi.

Nawoon ti bjeehi

3 Hënkun wi nawoon biki Naşibaţi, naankak awo biki kado kaţiiniyaan tiiniyaan iko yi pjuban pi piint, ubida uţop, na pńeebar iko. 4 Nin naanwo kado kaţiiniyaan iko iţop keme iko inaa keme iko yi bawaan mnkow bajaan baţiiniyaan. Iko mënt iinyuk nado kaţiiniyaan. Naţëpan ţep nado kabeeb Naşibaţi. 5 Hënk di uwoon, nameen wa bnuura, nin ŋaan anjaan ajuban pjuban pi piint, kawo ti ubida uţop aankluń kaneej du Pşih pi Krittu na Naşibaţi. ŋaan ankaan aji ŋeebar iko aankak alun kaneej du pa, ŋiki aji dëman iko yun kawo ji Naşibaţi i i akdëmanun.*

6 Nin ŋaan alon awutan kaguuran na ŋţup ŋwaan udooni : uko mënt bti ujaan

uṭu Naṣibaṭi adeebaṭēr banwoon baandi pṭaṣa. ⁷ Nawutan keeri kanaakiir na bañaan batēnt bukun. ⁸ Ṭfa nabi wo bañaan biki bdēm, kē hēnkuṅ naṣē kak biki bjeehi wi nawoon biki Ajugun. Nadoon kado ji bañaan biki bjeehi. ⁹ Uko wi bjeehi bajaan babuk uwo bti unuura, utool abot awo wi manjoonan. ¹⁰ Nakeerin nado kala pme uko unlilun Ajugun. ¹¹ Nawutan kaka nin uko ulon na udo uwaan udooni wi bañaan biki bdēm, naṭēpan ṭēp nado kayuuj kē iko mēnt iwo iwuṭaan. ¹² Uko wi bañaan mēnt bajaan bado ṭi kamena ukowandēn maakan pdo kaṭiiniyaan. ¹³ Iko bti impēnun iji imeeṭana du bjeehi. Kē uko ummeeṭaniin du bjeehi uji uwo bjeehi. ¹⁴ Hēnk di di upiitaniin aji :

« *Naṭiin iwi inkṅoyēntun,*
naṭiin ṭi ptoof pi bankeṭun,

*Krittu aṣē naṭan bjeehi bi nul ṭi iwi. »†

¹⁵ Nalipariin keeri ṭi mnwo mi nan mi ṅnuur bti. Nawutan kado kado ji bapēn ; nadoon kado ji banwoon na ṅṣal. ¹⁶ Nadoon kado bnuura ṅyaaṣ bti ṅi nahilun pdo ba, ṭiki wal wi ṅwoon wi, uwo uwuṭaan. ¹⁷ Ukaan kē naanwo kado bpēn, nadoon kala pme uko wi Ajugun aṅalun nado. ¹⁸ Nawutan kadaan poot kakuj, paji patokan ubida ; naṭēpēn ṭēp natum na *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. ¹⁹ Nadoon katēntēn batēntan ṭi ptoofan na iyeeh yi pñaamarēn Naṣibaṭi, na yi pdēman *Krittu. Uhaaṣ wi nul uṭu'an iyeeh mēnt ṭi bkow. Nadoon kayeeh kadēman Ajugun na ṅhaaṣ ṅi nan bti. ²⁰ Nadoon kabeeb wal undoli ṭi iko bti Naṣibaṭi Aṣin nja ṭi katim ki Yetu Krittu Ajugun.

Banniimarun

²¹ Andoli adoon kaṭaṣ *Krittu ṭi pdo katiink batēntul. ²² An baat nadoon katiink bayinan jibi banfiyaarun bajaan batiink Ajugun. ²³ Ṇiinṭ awoon ajug katoh jibi Krittu awoon ajug banfiyaarun. Banfiyaarun bawoon uleef wi Krittu, kē ul ṭi uleeful ajaan abuuran baka. ²⁴ Jibi banfiyaarun bajaan batiink Krittu, hēnk di di

baat bawoon kado katiink bayin baka ṭi iko bti.

²⁵ Kē an biinṭ naṅalan baharan jibi *Krittu aṅalun banfiyaarun adoo wul uleeful akeṭ pa baka. ²⁶ Ado haṅ bahilna batēpna ṭi uṭup bawo biki Naṣibaṭi, wi aṅowun baka na meel, ²⁷ banfiyaarun bahilna bapēn bawinana ṭi kadunul bawo na mndēm ji ṅaaṭ ankniimiin anwoon nanuura, najinṭ piṣ kē kaara di nul daanlaatari kēme awo na iko ilon itēnt yun. Ado haṅ banfiyaarun bahilna bawo bajinṭ, batool babot bado kado uko unnuuriin ṭaṅ. ²⁸ Kē hēnk di di biinṭ bawoon kaṅal bahar baka jibi baṅalun ṅleef ṅi baka. Aṅṅalun aharul, uleeful wi wi aṅalun. ²⁹ Hēnk di uwoon, nin ṅaan alon aambaan kapoka uleeful, aji ṭēp ṭēp kade de'an wa, kaboman wa. Krittu aji do haṅ kak na nja ṅnfiyaarun, ³⁰ ṭiki ṅwo uleeful. ³¹ Ulibra wi Naṣibaṭi uji : « *Waṅ ukaan kē ṅiinṭ aklun kaduk aṣin na anin kanaakiir na aharul, bakak ṅaan aloolan* »* ³² Manjoonan mnweek manwinana ṭi ṅṭup ṅi. Nji dji uko waṅ uwo wi *Krittu na banfiyaarun. ³³ Ṇiinṭ kak akaan aṅal aharul ji uleeful, ṅaaṭ ado katiink ayinul.

6

Bapoṭ na bajug baka

¹ An bapoṭ pfiyaar pi nafiyaarun Ajugun paṭuun nado katiink bajugan, ṭiki uko mēnt uwo utool. ² *Bgah baji : « *Mēbaan ṣaaṣ na naanbnuura* »* uko mēnt uwoon uteek ṭi iko yi Naṣibaṭi ajakun ṭi Bgah ungakandērun na kahon, ³ uji : « *Ihilna iwo ṭi mnlilan ṅnuur ṅi nu ṅabot ṅatum ṭi mboṣ.* »*

⁴ Kē an baṣin bapoṭ, nakbubara kado kadeebaṭan babukan ; nadoon kakuṣ baka, kajukan baka kabot kayuuj baka iko inlilun Ajugun.

Balemp na biki baklemparun

⁵ An balemp nadoon katiink biki naklemparun ṭi mboṣ ṭi, nahetan ikow nado kaṭaṣ baka na iṭēb ijinṭ ji nalempar lempar *Krittu. ⁶ Nawutan kaṭaṣ baka ṭaṅ woli batenan pa bajakna kē nawo balemp

† 5:14 Bañaan baamme ṅaan ampiitun uṭup wi. Balon baṣal kē uka pwoona ṭi kayeeh kalon. ☆ 5:31 Ujuni 2.24.

☆ 6:2 Ppēn 20.12a. ☆ 6:3 Ppēn 20.12b.

banuura ; nadoon kado haŋ ji balempar Krittu banjaan baŋu ŋhaaŋ ŋi baka bti ŋi pdo uko wi Naŋibaŋi aŋaluŋ. ⁷ Nawutan kaŋaŋ baka kaŋe kaŋal kē baŋaanaŋ ŋaŋ biki naklemparuŋ, nadoon kaŋaŋ baka na ŋhaaŋ ŋjintŋ ji naŋaŋ ŋaŋ Ajugun. ⁸ Name kē Ajugun aluŋ katuum ŋaanaŋ andoli ŋi uko unuura wi adoluŋ awole nalemp kēme i baklemparuŋ.

⁹ Kē an biki baklemparuŋ namēbaan banlemparanan na ŋhaaŋ ŋjintŋ, nawut kabēg baka. Name kē Ajugan i baŋi awo aloolan pa an na bukal, abot awo aanji ten uko wi ŋaanaŋ awoonŋ.

Iko iguti yi Naŋibaŋi awulanaŋ

¹⁰ Dbaaŋŋaanaŋ bŋup bi kaji na an, najejan phina pi nan ŋi mnwo mi nawoon na Ajugun, ŋi mnhina mi nul mandemuŋ maakan. ¹¹ Najejan iko iguti bti yi Naŋibaŋi awulanaŋ, napokna kaguuru ki *Unŋaayi Uweek, ¹² mēntŋ baŋaanaŋ bajēn biki ŋkgutanaanaŋ, ŋnŋaayi ŋanwoon du baŋi ŋa, na mnŋih na mnhina mi bajug umundu wi, unwoon wi bdēm. ¹³ Najejan keeri iko iguti bti yi Naŋibaŋi. Hēnk nanaŋna naliintŋ ŋi ugut ŋi unuur uwuŋaan, ubale nahum bnaŋ.

¹⁴ Namēbaan keeri naliintan : najejan manjoonan natan ŋi blank manwo katēl ki nan, nawohariin kamiŋa ki ifeeru, kul kawoon pwo ŋaanaŋ natool ŋi kēŋ ki Naŋibaŋi. ¹⁵ Iŋapaat yi naktuunŋ ŋi ihoŋ iwoon pbomandēr pa pya pŋup *Uŋup Ulil Unuura wi btiinkar wi Naŋibaŋi aŋenuŋ nja. ¹⁶ Najejan pfiyaar ŋwal bti pawo ubeel wi nan, nahilna najēmŋen iŋuuri inkyikuŋ yi *Naguuru. ¹⁷ Najejan mbuur manwoon ŋi *Krittu manwo pntuuru pntak pi ugut. Uŋup wi Naŋibaŋi uwo kakej ki *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uwulanaŋ.

¹⁸ Nadoon kaŋehan Naŋibaŋi kakooŋa ŋwal bti, *Uhaaŋ wi nul udo kaŋēnkan ŋi uko mēntŋ ; natamaan nawut kayoont iŋeen nin unuur uloolan ŋi pdo kaŋehandēr banwoon biki Naŋibaŋi bti. ¹⁹ Naŋehandēraan kak, Naŋibaŋi aŋuuna uŋup wi nul ŋi mntum mi naan, hēnk nhilna ndo kaŋup na mntēŋ uko umbiŋ amena wi *Uŋup Ulil Unuura ujaanaŋ udiiman. ²⁰ Dwo naŋupar wa, kē wul ukaanaŋ kē nanaana na mnkorentu awo

ukalabuŋ. Naŋehandēraan keeri pa ndo kaŋup na mntēŋ uko wi nwoon i kaŋup.

Uŋup ubaaŋŋaanaŋ

²¹ Dŋal an kak name jibi nji nwoon, uko wi nji kadoon. Tiŋik, ayiŋ nja i nŋaluŋ maakan ankaanaŋ awo nalempar Ajugun na manjoonan, aluŋ kaŋupan jibi iko bti iwoon. ²² Dyila yil du an pa aŋupan jibi ŋwoon abot atēntēnan.

²³ Dŋehan Naŋibaŋi Aŋin nja na Yetu *Krittu Ajugun bajoobŋen ŋhaaŋ ŋi banfiyaaruluŋ bado kaŋalad babot bahoŋelēŋ pfiyaar pi baka. ²⁴ Bnuura bi Naŋibaŋi pa banaluŋ bti Yetu Krittu Ajugun te mnŋo.

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Filip

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaarun panwoon du ubeeka wi bajaan badu Filip. Ṭi bayaas bi nul btēbantēn, abi ṭup Uṭup Ulil Unuura du ubeeka mēnt̄ kē bañaan badoo fiyaar wa. Natenan ṭi ulibra wi Ulemp wi Banjaan 16.11-40. Wi babin awat Pawulu ukalabuṣ ṭiki alempar Ajugun, bañaan biki ubeeka wi Filip bajunt itaka awul alon ṭi baka i bajaan bado Epafrodit añaota. Wal mēnt̄ wi wi Pawulu apiitun baka kakaarta ki kabeebna baka. Aji na baka bamēban baliint̄ ṭi pfiyaar, bawut kadek Naṣibaṭi kafet̄, bawut kaṭiink banjaan bajukan bañaan uko umpaṭun na Naṣibaṭi. Akak aleṣan baka kē bawo ṭi ploolan na Kritt̄u, kē btiinkar bawoon kawo ṭi ptoof pi baka.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ na pñehan (1.1-11)
2. Hum di di Pawulu awinarun ubida (1.12-30)
3. Pdo bañaan bado kado ji Kritt̄u (2.1-18)
4. Bañaan banwoon Timote na Epafrodit
5. Ñaan najēn awo kalil Naṣibaṭi (3.1-4.9)
6. Pawulu abeeb bañaan biki Filip (4.10-20)
7. Pwul mboṣ pbaañaani (4.21-23)

Pwul mboṣ

¹ Nji *Pawulu na Timote, ṭnwoon balem-par Yetu *Kritt̄u, ṭwul mboṣ biki ubeeka wi Filip bti bammēbanun Yetu Kritt̄u awo biki Naṣibaṭi na baweeek biki baka na banjaan baṭēnk baweeek mēnt̄ ṭi ulemp. ² Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Kritt̄u Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṭēnan ṭhaaṣ.

Pbeeb na pñehan Naṣibaṭi

³ Dji kabeeb Naṣibaṭi i njaan kadēman ṭi uko winan, nyaaṣ bti ṭi njaan kaleṣan. ⁴ Woli dñehandēran an bti Naṣibaṭi, dji kawo ṭi mnlilan. ⁵ Dji kawo na mnlilan ṭiki du unuur uteek te hēnkun, naṭu iñeen yi nan

ṭi ulemp wi pdo kaṭup *Uṭup Ulil Unuura na iko bti yi najaan naṭēnkñēn. ⁶ Uko wi nfiyaarun wii wi : Anjunun ulemp unuura wi ṭi an ado kalempa lemp te uba wa, ṭi unuur wi Yetu *Kritt̄u aklun kabi.

⁷ Unuura nwo na uṣal utēnt̄ waṅ pa an bti. Na manjoonan dṭu'an ṭi uhaaṣ wi naan, woli dwo ukalabuṣ kēme awo ṭi pgtar Uṭup Ulil Unuura, an bti naji naṭēnkēn ṭi ulemp wi Naṣibaṭi awulnun. ⁸ Aa, Naṣibaṭi ame kē dmēbanan an bti ṭi uhaaṣ wi naan abot aṅalan jibi Yetu Kritt̄u aṅalanaṅ.

⁹ Uko wi njaan kañehan Naṣibaṭi wii wi : Ado uṅal wi nan udo kadēma dēm pya, te ṅṣal ṭi nan ṅadoo ṅajeeh bnuura nabot nado kayikrēn uko bti wi Naṣibaṭi aṅalun. ¹⁰ Hēnk nahilna najoṣ uko unuurnaaniin naṣē nawo bajint̄ piṣ banwoon baanwo na nin buṭaan blon pa unuur wi *Kritt̄u aklun kabi. ¹¹ Nawo kak bañaan bant̄umun na uko wi pwo batool wi Yetu Kritt̄u aṭuun ṭi an. Hēnk nayuuṅ mndēm mi Naṣibaṭi, bañaan babot bado kadēmana.

Pawulu awo du ukalabuṣ

¹² Baiṭ naan dṅal name kē uko undolnun ubaa ṭēp ṭēp ado kē *Uṭup Ulil Unuura ukmeṭana meeṭana pya. ¹³ Hēnk, bangoli bti biki naṣih najeenkal na bañaan bti badoo me kē ulemp wi *Kritt̄u uṭuun kē nwo ukalabuṣ. ¹⁴ Kē uko mēnt̄ ukak aṭu kē baiṭ nja batum bahaṭ ṭi Ajugun, akak aṭup Uṭup wi Naṣibaṭi na mnt̄ēṅ nin baanji balēnk.

¹⁵ Uwo manjoonan kē balon baji baṭup uko wi *Kritt̄u na uṣal wi bpulad na wi bkujar, kē balon baṣē ji baṭup wa na uṣal unuura. ¹⁶ Banjaan baṭup uko wi Kritt̄u na uṣal unuura, uṅal ujaan uṭu baka pdo haṅ, ṭiki bame kē ulemp wi naan uwo wi pdo kagutar *Uṭup Ulil Unuura. ¹⁷ Kē bukundi, na uṣal wi bpulad wi wi bajaan baṭupna uko wi Kritt̄u. Mēnt̄ uṣal ujint̄ ujaan uṭu baka banaṭa ; baji baṣal photoalēs mnhaj mi naan du ukalabuṣ. ¹⁸ Kē uko mēnt̄ uṣē wo uunwo nin uko ulon. Uko unkaan udooni uwoon woli na uṣal uwuṭaan kēme na uṣal unuura wa, baṭup uko wi Kritt̄u. Dliandēr uko mēnt̄. Dkak ado kalilandēr lilandēr uko mēnt̄ pya, ¹⁹ dme kē uṭij mbuur mi naan, ṭiki nañehandēraan, kē Uhaaṣ wi Yetu Kritt̄u

ubot aţenk n. ²⁰ Uko wi nji kayoonkuŋ abot ahaţ na uhaaş wi naan bti uwo k  nin m nkkowa, dbaa ţ p ţ p h nkuŋ kado jibi njaan kado  nuur bti kayuuj na mnt ŋ mnd m mi Kritt   i uleef naan woli dwo najeb k me woli dke i.

²¹ Woli dwo najeb *Kritt  awoon uh f nt wi naan, k  woli dke i kanuurand n. ²² K  woli pwo  i mboş paţu ulemp wi naan udo kaya bnuura, m mme keeri uko udat. ²³ Dwo na nşal  t b : dnjal pya, kaya kawo na Kritt , wul wi ndoon ahokan hokan. ²⁴ K  uş  nuura pa an nwo  i mboş  i. ²⁵ K  jibi nfiyaaruŋ uko m nt  dme k  d o  i na an bti, nahilna nado kad m nabot nawo na mnlilan  i pfiyaar pi nafiyaaruŋ Kritt . ²⁶ H nk woli dkak du an nahilna kaka uko ulon  unktuuŋ nataŋar Yetu Kritt  kak.

²⁷ Uko unkaan udooni uwo nado kaţon ubida wi nan, uţaan na *U up Ulil Unuura wi *Kritt . H nk, woli dbi du an k me awo m nwo na an katiink k  nam band r aliint awo ji  naan aloolan agutar na uhaaş uloolan pfiyaar panwoonun  du U up unuura uhalu. ²⁸ Nakwut nin uyaaş uloolan başooran bal nkanan ; uwo pa baka uko unkyuujun  p ot pi baka na unkyuujun  k  Naşiba i abuuranan. Uko m nt  up nna du Naşiba i. ²⁹ H nk di uwoon ,  i uko wi Kritt  : Naşiba i aţenan k  nahil afiyaara abot aţenan k  nahil phajara. ³⁰ Na manjoonan uko wi nakgutarun  uwoon  uloolan na wi nawinun  k  nji kagutar ; dgutaraara gutar wa jibi nameen .

2

B iinkar na pwalan bkw

¹ Woli pwo baloolan  i Kritt  paji pat ŋ nenan, woli u al wi akaan pa an uji u a anan mnt g, woli Uhaaş wi Naşiba i u u'an k  nakak baloolan, woli na aladi abot a agiir, ² natiinkaran keeri, na alad, nala pwo  i ploolan  i uhaaş na  i uşal. H nk dlun  kalilan maakan. ³ Nawutan kado kado nin uko ulon  na uşal wi bpulad, k me kado kado uko ulon  kalaana pwinana. Na  p n   p nawalan ikow nado katen bat ntan ji bad m apelan. ⁴ Andoli awutan kaşal uleeful  a n, adoon kaşal bat ntul.

⁵ Nawoon na uşal ut nt wi Yetu *Kritt   i p oofan

⁶ Ul anwoon ji Naşiba i aş  wo aan o aten plin pi alinun  na Naşiba i

⁷ abaa   p   p apok pdiiman mnd m mi nul akak awo ji ba aan bti, akakan uleeful nalempar ba aan. K  ba aan bti bawin k  awo  aan naj n.

⁸ Awalan bkowul adoo wo aampok pok pdo nin uko ulon  wi Naşiba i a alun , adinan pke , adoo dinan pke   i krut.

⁹ Ukaan k  Naşiba i adeen  du bko duu , awula katim kand mun  apel itim bti.

¹⁰ H nk, banktiinkun  bti katim ki Yetu du ba i na mboş, na du mnke  banup.

¹¹ Itum bti ibot ido kad man Naşiba i Aşin nja kaji Yetu awoon Ajugun.

Ulemp wi ba aşar Yetu

¹² An bayi  naan biki mmaganun , dme k  naambaan ka a anaara pdo ka aş Naşiba i. Nawutan kado ka aş keeri woli dwo na an  a n, nadoon ka aş kak maakan woli m nwo na an. Nadoon kalempar mbuur mi nan  i pdo kawalan ikowan na  i pdo ka aş Naşiba i na pal nk. ¹³ Naşiba i ul ajaan a u'an, k  naji na al pdo kabot kado uko wi a alun .

¹⁴ Woli nawo i pdo uko ulon  nawutan kado ka ur  uran, k me kado kala ar.

¹⁵ H nk nahil kawo ba aan bajint  piş biki bawoon baankwin nin uko ulon  wi p up  i baka, babak Naşiba i banwoon baanwo na nin bu aan blon   i p oof pi ba aan biki umundu wi banwoon ba ilan na bado bu aan. Nado kanuur wal m nt   i umundu,

¹⁶ an nam banun  U up unjaan uwul ubida. H nk, dlun  kata aran  i unuur wi *Kritt  akun  kabi,  iki p i pi naan na unoor wi naan  aankwaan udooni. ¹⁷ Woli p aak pi naan padoo wo i ptula kawo u aakan wi b enjan banwoon pfiyaar pi nafiyaaruŋ, kalilanaara lilan kabot ka an na an bti.

¹⁸ H nk kak nawo i kalilan kabot ka an na nji.

Kayili ki bi Timote na Epafrodit

19 Dhaṭ ṭi Ajugun Yetu aji dyil ṭi ṅnuur ṅi Timote du an, ahilna ajoobṭēnēn udeeb ṅi kak, woli dṭiink jibi nawoori. 20 Mēnka nin ṅāan alon kak anjaan aṭu uṣal ṭi an ṅi ṅi kala pme jibi nawoori na manjoonan. 21 Bukal bṭi ikow yi baka yi yi bajaan balempar, baanji balempar Yetu *Krittu. 22 Kē ul, nawin an bṭi uko wi ahilun pdo. Awo na ṅi alemp jibi napoṭ ajaan awo na aṣin, kē ṅklem un batēb bṭi aṭup *Uṭup Ulil Unuura. 23 Ul i i ṅi ṅṅalun pyil du an keeri, wi ṅi kamehan me jibi uko wi nan uklun kaṭep. 24 ṅi kak dhaṭ ṭi Ajugun aji dbi kak du an hēnkuṅ uunkjon.

25 Kē nṣe ten awin kē dwo i kayil Epafrodit kak, ayiṭ nja ṭi *Krittu, i ṅjaan ṅgakandēr kalemp kabot kagutar *Uṭup Ulil Unuura. An nayilulun ṭi ṅi ado kalemparaan wi nwoon ṭi kanuma. 26 Abi ṅal maakan pwinan an bṭi abot ahaajala, wi natiinkun kē amaaki. 27 Na manjoonan abi maak adoo ṅogan pkeṭ, kē Naṣibaṭi aṣe ṅagi'a. Mēnṭ ul ṭaṅ i aṅagiin, ṅi kak aṅagi'aan maakan, ado han ṅwutna woli dpēn ṭi mṅṅeg mi, kaneej ṭi mlon. 28 Dkeer ataran kayila du an nahilna woli nawina nalilan, ṅi mbot nwo mēnkak ajootan maakan. 29 Nayeenkana na mnlilan ṅi ṅāan anwoon i Ajugun, nabot namēban baṅaan banwoon ṅi a bnuura. 30 Ul ankakuṅ i pkeṭ pa ulemp wi Krittu, ayeenkaran ado ulemp wi nawoon naanhil pdo an ṭi ṅleefan pa ṅi adoo kak i pkeṭ.

3

Bnuura bi pme Yetu Krittu

1 Kē hēnkuṅ an bayiṭ naan, nalilaan ṭi Ajugun. Nin uunwo unoor ṭi ṅi nkak mpiitan uko wi ndoon abi piitan, uko mēnṭ utēnṭenan tēnṭan. 2 Nalipariin baṅaan banwoon ṅi ṅbuṣ*, bado buṭaan, bukal biki pwala katēmp pawoon ṭaṅ pfaṭ uleef. 3 Nja ṅjaan ṅṭēpna ṭi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi kadēmana, nja ṅnṭuun mndēm mi nja ṭi Yetu *Krittu, abot awo ṅēnhaṭ ṅleef ṅi nja, nja ṅwoon banwaliin katēmp na manjoonan.

4 Kē ṅi, ddoon aka uko unhilun kaṭu'ēn nhaṭ uleef naan. Woli alon anuṅ

kē ahil phaṭ uleef, ṅi dhilun kahaṭ uleef naan kapela. 5 ṅi i bawalanun katēmp wi mbukiin ado ṅnuur bakreṅ, dwo i pntaali pi *Itrayel, i pṣini pi *Benyamin, dwo na heberē abuk naheberē. ṭi uko wi pṭaṣ *bgah dwo *nafaritay. 6 Dbi wo ṅāan anṅalun uko wi Naṣibaṭi maakan adoo nun wi ṅi kahajanun banfiyaarun Yetu kē ddo do wa. Woli pṭaṣ uko bṭi wi bgah bajakuṅ aji uwo utool, nin ṅāan alon aanhil kajakēn uko ulon.

7 Kē iko bṭi yi mbiin aṣal kē iṭu'ēn nwinana bnuura ṭi kadun ki Naṣibaṭi, Krittu ado kē mme kē dbi neem na manjoonan. 8 Aa manjoonan ma, ntenle bnuura bweek maakan banwoon ṭi pme Yetu *Krittu Ajugun dji kawin kē dbi neem ṭi iko bṭi. Aṭu kē nwaan iko bṭi yi mbiin aka, kē nṣe win kē iko bṭi iwo iwetar yi nwoon i kafēl du pyewēl kahilna kaka Krittu. 9 Kē ṭi a di nwoonun natool ṭi kadun ki Naṣibaṭi, pwo natool pi pṭaṣ bgah pawoon paanhil pwulēn. Woli dṭiyaar Yetu ṭaṅ di nhilun kawinana pwo natool ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi. 10 Uko wi ṅṅalun uwo pme Krittu. Pme'a pawoon pme mnhina mi pnaṭa pi nul ṭi pkeṭ na phaj ṅi a kaṣe kanaam na a ṭi pkeṭ pi nul. 11 Kē hēnk, dhaṭ kē Naṣibaṭi alun kanaṭanaan ṭi pkeṭ.

Pten kadun, kagutan pwo natool na manjoonan

12 Mēnṭ ddo bi ka ka uko mēnṭ kēme nwo ṅāan anwoon aanwo na nin buṭaan dlon, kē nṣe taman katen me dmob uko mēnṭ, ṭiki Krittu amobnun ṅi ṭi uleef naan. 13 An bayiṭ naan, dme kē mēndo bi mob wa. Kē uko uloolan ṭaṅ wi wi nwoonaanun ṭi uṣal, uko mēnṭ wii wi : pṭilma iko bṭi yi ndoon abi do, kado katen kadun, 14 kagutandēr uko mēnṭ kahil kayeenk uko wi Naṣibaṭi adurnun du baṭi duuṭ aṭēpna ṭi Yetu Krittu.

15 Nja bṭi ṅnṅiun ṭi pṭiyaar Yetu, najoh keeri ṅṭu uṣal ṭi uko mēnṭ. Woli nawo na ṅṣal ṅṭēb ṭi uko ulon Naṣibaṭi kajinṭanan wa. 16 Kē ṭi dko di ṅbanun hēnkuṅ, najoh ṅwut kaṭaṅian pṭaṣ bgah bi ṅjejun.

17 Bayiṭ naan, an bṭi nadoon katen ṭi ṅi, nabot nado katen ṭi baṅaan banjaan

* 3:2 ṅbuṣ: Bayuday baji baji banwoon baanwo bayuday bawo ṅbuṣ.

başaş uko wi njakanan. ¹⁸ Batum baji bado ji başoor krut ki *Krittu jibi ndoon abi tapan akak atapan hênkuñ na mnkuul ti kës. ¹⁹ Babaañsaan du bdo. Mënt Naşibați i i bafiyaarun, iyin yi baka yi yi bafiyaarun. Baji batanar uko unwoon kawo lah mnkow pa baka, bukal banuun nhaaş ni baka bti ti iko yi mboş. ²⁰ Kë nja, nwo biki bați, dul di nkyoonknuñ nabuuran i nja Yetu Krittu Ajugun. ²¹ Ul aktëlëşun nleef ni nja njanjaan nakeş, kakakan na nanaam na wi nul, unwoon uleef unwoon na mndëm. Aşëlëş na na mnhina mi ajaan aşihna iko bti.

4

¹ Hênk an bayiş naan biki mmaganun maakan, dnuhan maakan, an nawoon mnlilan mi naan, na uko unkyuujun kë nji dwatun ti kampëtar ki nji kapëtarun. An biki mmaganun, hênk di nawoon kamëban kaliint ti ptaş Ajugun.

Uko wi pdo

² An bi Ewodi na Tuntic dkootan koot naten ti Ajugun nakak natiinkar. ³ Kë iwi injaan klemp ulemp wi njaan kalemp* na manjoonan, şënkana baş batëb bukuñ ti uko mënt. Babi wo na nji agutar *Uşup Ulil Unuura, na Klement na banjaan balemp na nji bti, biki itim ipiitaniin ti *Ulibra wi Ubida.

⁴ Nalilaan nnuur bti ti Ajugun ti uko bti. Aa, dkak akakalëş, nalilaan. ⁵ Pjoob bkow pi nan pawinaniin ti bañaan bti. Ajugun aanlowi. ⁶ Nawutan kaşaaş nin uko ulon. Ti iko bti, nakootan Naşibați nañehana uko wi nanumiin. Nabeebana woli nañehana uko ulon. ⁷ Hênk, ajoobşënan nhaaş udoo upel iko bti yi uşal uhilanun kaşal abot amëban itëb yi nan na nşal ni nan ti Yetu *Krittu. ⁸ Bayiş naan, uko wi nji kabaañsaanun wi : naşuun nşal ti uko bti unwoon manjoonan, uko uwoon uunji uşu ñaan mnkow, unwoon uşool, unwoon ujint piş awo uunwo na nin buşaan blon, unjaan uşu ñaan kaşalana, uko unyukuñ ptiink, uko unuuriin maakan, uko unwoon wi pmëban na iñeen itëb. ⁹ Uko wi najukuñ ti nji, wi nayeenuñ abot atiink ti nji, wi nawinnun

kë nji kado, iko mënt bti nadoon kado ya. Hênk, Naşibați anjaan ajoobşënan nhaaş awo na an.

Pbeeb Naşibați ti uko wi ajaan aşen

¹⁰ Dlilan maakan ti Ajugun, wi nakaan ayuuj kë naşu nşal ni nan ti nji. Mënji naambaan kaşu'aara nşal ti nji, naambi hil hil pyuujën uko mënt. ¹¹ Mënt kanuma kaşu'ënuñ kë nji kaşuini hênk, djuk plin ti uko wi nkaan. ¹² Dhil pwo ti bwaan abot ahil pwo ti pyok. Dko bti di nwoon na ti iko bti, Naşibați ado kë nhil kayok këme kawo na ubon, kë nhil pwo woli dka maakan këme awo ti kanuma. ¹³ Anjaan awulën mnhina adolon kë nhilan pmiir iko bti. ¹⁴ Kë an naşë do bnuura wi naşënknuñ ti unoor wi naan.

¹⁵ An biki ubeeka wi Filip name bnuura, wi njunun pşup *Uşup Ulil Unuura apëna utaak wi nan wi Matedoniya, nin pntuk plon pi banfiyaarun Yetu paanşënkën na itaka, yi nan şań yi yi nji nyeenuñ. ¹⁶ Wi nwoon du ubeeka wi Tetalonika, mënt uyaaş uloolan şań wi wi nayilbanaanun uko wi nnumiin. ¹⁷ Mënkla la nawulën uko ulon, uko wi nşaluñ uwo : uko wi nadolnuñ uwo bnuura bi Naşibați akhoşalëşun ti iko yi ahankanun. ¹⁸ Dyeenk iko yi nnumiin bti, ido pel kanuma ki naan. Dtumandëni, hênkuñ wi nyeenuñ iko bti yi nayilun Epafrodit atijën. Iwo ji pşëkëñ plil pi bşënan bi Naşibați adiin abot alilandër. ¹⁹ Kë Naşibați i njaan kadëman aşë hank ti Yetu *Krittu bnuura bweek maakan, alun kaşëpna ti ba kawulan uko bti wi nanumiin. ²⁰ Mndëm mweek manwo ti Naşibați Aşin nja te mnşo! Uwo han.

Pwul mboş pbaañsaani

²¹ Nawulan mboş bañaan bti bammëbanun Yetu *Krittu awo biki Naşibați. Bayiş nja banwoon ti na nji bawulan mboş. ²² Banwoon biki Naşibați bti awo ti na nji bawulan mboş ; banklemparun *Fetar naşih najeenkal ti baka bawulan mboş maakan.

²³ Ajugun Yetu *Krittu awulan bnuura bi nul an bti.

* **4:3** Injaan klemp ulemp wi njaan kalemp : Ti uşup ugrek bapiit aji « Tutugot », uhinan kawo katim ki ñaan. Ti, balon baji katim ki ñaan ka.

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du uṭaak wi Kolot

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaarun panwoon du ubeeka wi Kolot. Aambaan kayaha da, aṣe tiink kē baji banfiyaarun Krittun banwoon da bamēban aliint ṭi pfiyaar pi baka. Epafraṭ anjaan agakandēr na Pawulu abiiṅ aya da aṭup baka Uṭup Ulil Unuura. Wi ṅṣubal ṅlon ṅaṭepun, kē baṅaan balon baṣe ya da ajukan baṅaan uko ulon umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura wi Epafraṭ abiiṅ ajukan baka. Baṅaan mēnt baji na baka ṅaan anṅaluṅ Naṣibaṭi abuurana awo kadēman ṅwanjut na ṅnton ṅlon ṅampeluṅ baṅaan bajēn. Baji na baka bawo kawala katēmp, kawo baankde ṅyemaṭ ṅlon. Kē Epafraṭ aṣe ya wal mēnt du Rom di Pawulu awoon ukalabuṣ aṭupa uko mēnt. Wi Pawulu atiinkun uko mēnt wi wi apiitun baka, kadiimanaan baka kē pfiyaar Krittun ṭaṅ pakkaan ṅaan abuur.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Pñehan Naṣibaṭi kabeeba (1.3-14)
3. Pwo Naṣibaṭi pi Krittun na mndēm mi nul (1.5-2.19)
4. Ubida uhalu na Krittun (2.20-4.6)
5. Pwul mboṣ pbaaṅṣaani (4.7-18)

Pwul mboṣ

¹ Nji Pawulu i Naṣibaṭi adoluṅ kē nwo nanjaṅan i Yetu *Krittun na Timote ayiṅ nja ṅwul ² biki ubeeka wi Kolot banwoon biki Naṣibaṭi aṣiyaar Yetu Krittun na manjoonan mboṣ. Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja awulan bnuura abot ajoobṭēnēn ṅhaaṣ.

Pñehandēr biki Kolot Naṣibaṭi

³ Nñenji ṅṭaṅan pbeeb Naṣibaṭi, Aṣin Yetu *Krittun Ajugun woli ṅñehandēran. ⁴ Nṭiink pfiyaar pi nafiyaarun Yetu Krittun na uṅal wi nakaan pa banwoon biki Naṣibaṭi bti.

⁵ Pfiyaar na uṅal mēnt ṅawoona ṭi phaṭ pyeenk iko yi Naṣibaṭi ahankananaṅ du baṭi. Nakaan phaṭ mēnt ṭi uṭup wi manjoonan, unwoon *Uṭup Ulil Unuura wi natiinkun.

⁶ Uṭup Ulil Unuura mēnt ubi ṭi an jibi ukaan abi ṭi mboṣ bti di ukdēman dēm pya abot aṭij iko inuura. Hēnk di uwoon kak pa an, du unuur uteek wi nayeekun wa, abot awin bnuura bi Naṣibaṭi na manjoonan. ⁷ Epafraṭ nanohun anjaan alemp na un ajukananaṅ, ul anwoon nalempar Krittun na manjoonan anklempon pa an*, ⁸ aṭupun jibi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uklempon ṭi an kē nanjaladi.

Pñehandēr pntuk pi banfiyaarun

⁹ Ukaan, wi ṅmehaṅ me uko waṅ, aṣe bi duka duka ṭi pdo kañehandēran. Nñehan Naṣibaṭi ado *Uhaaṣ wi nul utumanan uṣal unṭuṅa na mntit nahilna name bnuura uko wi aṅaluṅ. ¹⁰ Hēnk, ubida wi nan ulil Ajugun nabot nado kado iko bti yi aṅaluṅ. Nado kado iko inuura itum kabot kameha me Naṣibaṭi na manjoonan. ¹¹ Nñehan Naṣibaṭi aliintanan ṭi iko bti yi nakdoluṅ na mnhina mi mndēm mi nul. Hēnk nado kataman kabot kamiir ṭi iko bti yi nakdoluṅ, ¹² nabot nalilan, nabeeb Aṣin nja andoluṅ kē nahil kaka uko wi ahoṅun baṅaan biki nul, bukal banwoon ṭi bjeehi. ¹³ Alēb nja ṭi phina pi bdēm aṅooṭ du pṣih pi Abukul i aṅaluṅ. ¹⁴ Ṭi ul di di ṅbuurnun, kē Naṣibaṭi abot amiir nja ipekadu.

¹⁵ Nin ṅaan aambaan kawina Naṣibaṭi, ṭi mnwo mi abukul mēnt mi mi ṅwinuluṅ. Ul awoon nateek, akṣihuṅ iko bti impaṣaniin, ¹⁶ ṭiki ṭi a di di iko bti ipaṣaniin du baṭi na ṭi mboṣ, ṅko ṅanwinaniin na ṅanwoon ṅanwinanaa : ṅnton ṅankṣihuṅ, ṅanwoon na mnhina, na ṅandukiin bti. Naṣibaṭi aṭēpna ṭi a aṭak iko mēnt bti, iko mēnt bti aṭak ya pa a. ¹⁷ Ul awoo, wi nin kako kalon kawoon kaando bi paṣana, iko bti imēbandēraan ṭi a. ¹⁸ Banfiyaaruluṅ bti bawoon uleeful, ul kaṣe awo bkow. Ul awoon ujuni, nateek ṭi banknaṭiin ṭi pkeṭ, ahilna kawo nateek ṭi iko bti. ¹⁹ Ulil Naṣibaṭi kē atumana iko bti inwoon ṭi a, ²⁰ abot aṭēpna ṭi a akakan iko bti ṭi mboṣ na du baṭi ṭi ploolan na ul Naṣibaṭi. Pñaaṅ pi Abukul pantuliin ṭi krut paṭijun

* 1:7 Anklempon pa an : Nlibra ṅlon ṅapiit aji : anklempon un.

btiinkar mēnt. ²¹ An, nabi low Naşibaţi, kē buṭaan bi najaan nado na bi najaan naşal kē bado kē naşoorad na a. ²² Hēnkuṅ uleef wi Abukul unwoon wi űaaṅ najēn ukeṭi, pkeṭ mēnt paṭu kē nakak atiinkar na a. Hēnk nahil kanaṭ ṭi kadunul kawo bajinṭ piş, bañaan banwoon baanwo na nin buṭaan dlon, biki bawoon baanhil pji nin uko ulon ṭi baka. ²³ Kē naşē awo i kamēban bnuura kaliint ṭi pfiyaar kawut kapēn ṭi phaṭ pi *Uṭup Ulil Unuura wi natiinkuṅ. Uṭup mēnt baṭup wa bañaan bti ṭi mboş, wul wi nji Pawulu kalemparuṅ wi nji kaṭupuruṅ wa.

Ulemp wi Pawulu

²⁴ Dwo ṭi phaj ṭi uleef naan ṭi phaj pi *Krittu pa bnuura bi banfiyaaruṅ banwoon uleeful. ²⁵ Pa an nanfiyaaruṅ bti biki Naşibaţi aṭu'ēnuṅ pdo ulemp wi pṭup uṭup wi nul bti. ²⁶ Uko mēnt uwoon uko wi Naşibaţi amenun bañaan du wi umundu uwoonuṅ, hēnkuṅ ameeṭan wa bañaan banwoon biki nul. ²⁷ Anjal bañaan biki nṭaak bti bame iko inuura na mndēm manwoon ṭi uko umbiin amena. Uko mēnt wii wi : *Krittu awo ṭi an, ul adoon kē nahaṭ kē nayeenk ṭi mndēm mi Naşibaţi. ²⁸ Kē hēnk di di njaan nmeēṭan Krittu, kaṭup bañaan bti balipara, kabot kajukan baka na uşal unṭuṅa bti, bahilna bawo ṭi Krittu bukal bti bañaan banjijun ṭi pfiyaar. ²⁹ Uko mēnt ukaṅ kē nji kalemp, agutan na mnhina bti manwoon ṭi nji, mi Krittu awulunṅ.

2

¹ Dṅal name kē dwo ṭi pṅutaran, an na biki ubeeka wi Lawoditiya, na bañaan bti banwoon baambaan kawinēn na kēş ki baka ; ugut mēnt utam maakan. ² Ddo haṅ nahilna nawo na mntēṅ ṭi iṭēb yi nan nabot naṅalad nawo ji űaaṅ aloolan ; natum na uşal unṭuṅa. Nahil wal mēnt kame uko umbiin amena wi Naşibaţi. Uko mēnt uwoon *Krittu. ³ Ṭi a di di iko inuura maakan bti yi uşal unṭuṅa na injaan ihaabēş űaaṅ uşal iwoon. ⁴ Dṭupan uko mēnt űaaṅ alon awutna nin kadaaran na nṭup ṅlil ṅi nul. ⁵ Uwo manjoonan kē dlowan, kē uşal wi naan uşē wo ṭi an, kē nṅilan maakan wi nwinanan kē namēban bnuura

abot anaṭ aliint ṭi pfiyaar pi nafiyaaruṅ Krittu.

Mnwo mi bañaan banwoon biki Krittu

⁶ Hēnk wi nadinanuṅ Yetu *Krittu aji awo Ajugun, mnwo mi nan mandoon kayuuj kē awo na an. ⁷ Najab awo na intaaṅ ṭi a, kē ajejan aniwna katohul, abot adolan kē nakliint ṭi pfiyaar jibi bajukananan, mnwo mi nan mandoon kayuuj keeri kē Krittu awo na an ṭi ubeeb wi najaan nabeeb maakan Naşibaţi ṅnuur bti.

⁸ Naṭafaraan balil mntum badaaran, ṅşal ṅi baka ṅawo ṅi bañaan, ṅawaan udooni. Uşal utēnt wun uumpēna du Krittu, upēna du udolade wi bañaan, na du mnhina manjaan manṭon umundu wi. ⁹ Ṭi ul ṭi uleeful di di iko bti inwoon ṭi Naşibaţi ifēṭun. ¹⁰ Kē ṭi a di di nayeenknuṅ iko atuman, ul ankşihun başih bti na mnhina bti.

¹¹ Ṭi *Krittu nawala katēmp kanwoon kaanwo ki űaaṅ awalananan. Katēmp mēnt kapēna du a, kul kajaan kakib pekadu danwoon ṭi uleefan kapēnan. ¹² Ṭi batitmu namoya na a, abot anaṭa ṭi pkeṭ wi nafiyaaruṅ mnhina mi Naşibaţi manaṭanuluṅ ṭi pkeṭ. ¹³ An biki pekadu di nan na pwo naanwala katēmp ṭiki naanwo bayuday, iṭuun kē nawo bakeṭ, Naşibaţi awulan ubida na Krittu. Amiir nja ipekadu bti. ¹⁴ Dko di bapiitun aji ṅduknaanaa ṭiki ṅēnṭaş uko wi bgah bajakuṅ, Naşibaţi atow da, aba na da wi apanun da du kruṭ ki Krittu. ¹⁵ Awohēs ṅnton ṅankşihun na ṅanwoon na mnhina, apēnan ṅa aṭij ṭi kadun ki bañaan, alaaṭ laaṭēn ṅa ṭi kafēṭ ki pntuk panlilanun wi awatun ṅa ṭi pkeṭ pi Krittu akeṭun ṭi kruṭ.

¹⁶ Keeri uko wi najaan nade, wi najaan nadaan, kēme uko wi ṅfettu ṅlon, na wi ufettu wi pli phalu na wi *unuur wi pnoorfēn wi bayuday uwutan kaṭu nadinan nin űaaṅ alon aji naduknaanaa ṭi iko itēnt yun. ¹⁷ Iwo ṭaṅ ulimēnt wi iko inwoon i pbi. Kē uko unwoon na manjoonan uşē wo Krittu. ¹⁸ Banjaan bahajan ikow yi baka pa pwinana, kadēman ṅwanjuṭ, nakdinan baka baji naduknaanaa. Baji babi ṭu ṭu ṅşal ṅi baka bti ṭi ṅwanjuṭ na iko impēnuṅ awinana ṭi kadun ki baka. ṅşal ṅi baka ṅaji ṅaṭu baka banah, ṅawo ṅi bañaan bajēn,

ɲawaan udooni. ¹⁹ Baanji bamëban ɲi Krittü anwoon bkow. Ul ankaan kë uleef bti uji uka uko bti wi unumiin, kamëbandër bnuura ɲi dko di imoh ijaan iyitiiraan, kabot kadëm jibi Naşibaɲi aɲaluɲ.

Pkeɲ na pkuɲ kanaɲa ɲi pa na Krittü

²⁰ Wi nakeɲuɲ na *Krittü, kë mnhina mi umundu maankak ahilanan nin uko ulon, we ukaan kë naji naɲaş udolade wi wa, ji wul umëbanuɲ ubida wi nan ba? ²¹ Uji uji « Kjej uko wi, » « Kñem wuɲ, » « Kban wundu. » ²² Uɲiiniyaan iko injaan iluɲ kaɲoka. Uko mënɲ uwo udolade wi bañaan. ²³ Udolade mënɲ uji uwo wo ji uwo na uşal untuɲa, ɲiki uji uɲiiniyaan pɲaş *Bgah, pwalan bkow na pdo kahajan uleef, aşë waan udooni, uunji uneenan uleef pdo uko wi uɲaluɲ.

3

Pmëban Ubida uhalu unwoon ɲi Krittü

¹ Jibi nanaɲiin ɲi pkeɲ na *Krittü, nadoon kala iko yi baɲi keeri, di Krittü awoon aɲo ɲi kadeenu ki Naşibaɲi. ² Naɲuun uşal wi nan ɲi iko yi baɲi, nawut yi mboş. ³ Hënk di uwoon, nakeɲi, kë ubida wi nan umenana na Krittü du Naşibaɲi. ⁴ Krittü awoon ubida wi nan na manjoonan. Unuur wi akwinaniin, an kak napën kawinana na a ɲi mndëm mi nul.

⁵ Nafiɲan keeri ɲi mnwo mi nan iko yi mboş yi uleef uɲaluɲ. Iko mënɲ yii yi : pekadu di piinɲ, ubida uɲop, pɲal iko iwuɲaan, pbi kaɲu ɲu uşal na uhaaş bti ɲi uko, pñeebar iko, ɲiki ankaan ado haɲ aji dëman iko yuɲ ji Naşibaɲi i i akdëmanuɲ. ⁶ Iko itënɲ yan ijaan itij udeeb wi Naşibaɲi [ɲi banjaan bado ya]. ⁷ Iko yan yi yi najaan nado ɲfa, wi ikɲonɲuɲ ɲbida ɲi nan. ⁸ Kë hënkun, napënaan iko yan bti ɲi ubida wi nan ; nawutan kado kadeebaɲ, kado kahank ñaan ɲi kaɲëb, kawo na bjooɲ ; nawutan kado kakarad, uɲup ulon ukowëndënaan uwutan kapën ɲi mntum mi nan. ⁹ Nɲilan ɲawutan kawo ɲi ptoofan, ɲiki nawo hënkun bañaan bahalu banwohëşuɲ ubida wi baka ujon na iko iwuɲaan yi wa. ¹⁰ Nawohara hënkun ubida uhalu, wi Naşibaɲi awulanaɲ abot aji ɲëlëş wa ɲyaaş bti kë nado naam na a, ul anɲakanan, nahilna name'a bnuura. ¹¹ Hënkun uunkak aka *nayuday na awoon

aanwo nayuday, anwaliin *katëmp na anwoon aanwala ka, ñaan i uɲëeh, këme anwoon aamme nin uko ulon ji bañaan biki utaak wi Tit, ñaan i bakjuuknɲënuɲ ɲi ulemp këme ñaan najeeh ; *Krittü ɲañ akaan udooni abot awo ɲi bañaan banfiyaaruɲ bti.

¹² Wi Naşibaɲi adatanan kë nawo biki nul, kë abot aɲalan, nadoon kañaaga, nado kaɲënkar, nabot nado kawalan ikow. Nawoon bañaan banjoobuɲ ikow banwoon baanji bataran. ¹³ Nadoon kamiirad, woli atënɲan alon adolan uko ulon, nawuladën iñeen, namiirad. Jibi Ajugun amiiranan, an kak, nadoon kamiirad. ¹⁴ Kë uko undëmnuɲ maakan uwo naɲalad, uɲal ujaan udolan namëbandër bnuura. ¹⁵ Btiinkar bi *Krittü aɲijuɲ ɲi an badoon kaɲonan ɲhaaş. Naşibaɲi aɲijan ɲi btiinkar mënɲ nahilna nawo uleef uloolan. Nadoon kabeeb Naşibaɲi ɲnuur bti. ¹⁶ Uɲup wi Krittü utum ɲi an! Nadoon kajukandër, kaɲënkar kawutna kajot ɲi buɲaan. Nadoon kado haɲ na uşal untuɲa bti, kayeeh Naşibaɲi na iyeeh yi pñaamarën na iyeeh yi pdëman Krittü, *Uhaaş wi nul uɲu'an iyeeh mënɲ ɲi bkow. ¹⁷ Uko bti wi nahilanuɲ kaɲup këme kado, nadolan wa ɲi katim ki Yetu Ajugun. Naɲëpnan ɲi a nado kabeeb Naşibaɲi Aşin nja.

Mnwo mi banfiyaaruɲ

¹⁸ An baaɲ nadoon katiink bayinan, ji bañaan banwoon biki Ajugun. ¹⁹ An biinɲ naɲalan baharan nawut kado kalëbar na baka.

²⁰ An bapoɲ, nadoon katiink bajugan ɲi iko bti ; uko mënɲ wi wi Ajugun aɲaluɲ. ²¹ An başin bapoɲ, nakbubara kado kadeebaɲan babukan ji babi bawutandër.

²² An balemp, nadoon katiink ɲi iko bti biki naklemparuɲ ɲi mboş ɲi. Nawutan kado kado haɲ ɲiki batenan këme woli nala pwinana bnuura ɲi bañaan. Nadoon kado haɲ na uhaaş ujinɲ wi bañaan banwoon baaññoom Ajugun. ²³ Ulemp wi bahilan kaɲu'an nadoon kado wa na uhaaş unuura ji nawo wo ɲi plempar Ajugun. ²⁴ Nameen kë Ajugun atuuman na iko inuura yi ahankun banwoon biki nul. Na manjoonan *Krittü Ajugun i i naklemparuɲ. ²⁵ Kë ñaan ankɲoluɲ buɲaan aluɲ kayeenk uko

wi buṭaan mēnt̄ bakt̄ijun̄, kē nin bpaṭṣēr baankwo da.

4

¹ An biki baklemparun̄, nawoon baṭool na banklemparan̄ nabot namēban baka bnuura. Nameen kē an kak, naka alon̄ kē awo Ajugan du baṭi duuṭ.

Uko wi pdo

² Namēbaan naliint̄ ṭi pñehan Naṣibaṭi, nawoon bten naṭu ibaṭ ṭi uko mēnt̄, ṭi pdo kabeeba. ³ Woli nañehan, nañehandērun̄ kak Naṣibaṭi ajeehan bgah bi ulemp wi pṭup Uṭup wi nul, nhilna ndo kaṭiiniyaan uko wi *Krittu umbiin̄ amena unṭuun̄ kē nwo ukalabuṣ. ⁴ Nañehaan nhil ndo kameeṭan wa, jibi nwoon̄ i kado.

⁵ Woli nawo na banwoon̄ baanwo biki Krittu, uko bti wi nakdolon̄ nadoon kado wa na uṣal unṭuṇa, nyaaṣ bti wi nahilanun̄.

⁶ Nṭup n̄i nan n̄awoon n̄nuura, n̄ataab pnam, nabot nahil pteem andoli bnuura.

Pwul mboṣ pbaañṣaani

⁷ Kē Tiṣik, ayiṭ nja i mmaganun̄ anwoon̄ nalempar *Krittu na manjoonan, i njaan̄ kagakandēraan kalempar Ajugun, aṭupan jibi nwoyi ṭi bti. ⁸ Dyila du an, ahilna aṭupan jibi n̄wo i ṭi abot atēṅṭēnan. ⁹ Onetim kak, ayiṭun̄ na manjoonan i mmaganun̄ ampēnnun̄ du an agakandēr na a. Baṭupan uko bti unkt̄epun̄ ṭi.

¹⁰ Arittarkut̄ anwoon̄ ṭi na n̄ji ṭi ukalabuṣ, na Markut̄ ayiṭ Barnabat̄ bawulan mboṣ. Name uko wi nawoon̄ i kado woli Markut̄ abi du an : namēbaana bnuura. ¹¹ Yetu i bajaan̄ badu Yuttut̄ akak awulan mboṣ. Bukal bawajanṭ̄ ṭañ ṭi bayuday banfiyaarun̄ *Krittu, bajaan̄ balemp na n̄ji pa *Pṣih pi Naṣibaṭi ; baji batēṅṭēnēn. ¹² Epafrat anwoon̄ i ubeeka wi nan akak awulan mboṣ. Awo nalempar Yetu Krittu abot aji bi taman taman ṭi pdo kañehandēran Naṣibaṭi nahilna namēban naliint̄, najij ṭi pfiyaar, nabot nado kado uko bti wi Naṣibaṭi aṇalun̄. ¹³ Dṭup aji dmaar uko wi : Aji noor maakan ṭi uko wi nan na wi biki ubeeka wi Lawoditiya na biki ubeeka wi Yerapolit̄. ¹⁴ Luk kak nakuraar i n̄maganun̄ na Demat̄ bawulan mboṣ.

¹⁵ Nawulan bayiṭ nja biki Lawoditiya mboṣ. Nawulan kak Ninfa na banfiyaarun̄ bti banjaan̄ bayitiir du katoḥul mboṣ.

¹⁶ Woli najuk uko wi mpiitan̄, nakaan nado banfiyaarun̄ banwoon̄ Lawoditiya bajuk wa. An kak nakaan najuk uko wi n̄ji kapiitun̄ biki Lawoditiya.

¹⁷ Nakaan naji na Arkip amēban bnuura ulemp wi ayeenkuṇ ṭi Ajugun.

¹⁸ N̄ji Pawulu kapiitan̄ na kañen ki naan, dwulan mboṣ. Naleṣan kē dwo ukalabuṣ. Bnuura bi Naṣibaṭi bawo ṭi an.

Uṭup uteek wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Tetalonika

Uṭup ujuni

Ulbra wi uwoon kakaarta kateek ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaarun panwoon du ubeeka wi Tetalonika. Pawulu abi ya da aṭup Uṭup Ulil Unuura wi Yetu Krittu (natenan ṭi Ulbra wi Ulemp wi Banjañan 17.1-10). Bañaan banfētun da baṭaṣ Krittu. Wi ṅwal ṅlon ṅaṭepun, kē bañaan balon baṣe wuuk bañaan kē balaṭ Pawulu na nanohul. Anaṭara baka. Banfiyaarun Krittu bamen Pawulu na bangakanderun na a. Na utejan kē baṣe pēnan baka ṭi ubeeka kē baya Bereya. Wi ṅṣubal ṅṭēb ṅaṭepun, Pawulu ayil Timote aya aten jibi banfiyaarun Krittu banwoon Tetalonika baduki awo. Wi ayaan abi, aṭup Pawulu aji bamēban te hēnkun, kē balon ṭi baka baṣe pok plemp kado kadeena. Baji baji Yetu abi hēnkun, kē baanuma plemp. Balon ṭi baka ṅhaaṣ ṅaanṭoora na baka ṭiki bayiṭ baka na banoh baka batum bakeṭi kē Yetu aambi. Uko mēnt ukaan kē Pawulu apiit baka katēntēn baka abot aṭup jibi ubi wi Yetu uklun kawo na jibi akdolun na banfiyaarun. Hēnk, bahinan kahaṭ kē bawo na Ajugun unuur undoli.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.2–3.13)
2. Pfiyaar pi bañaan biki Tetalonika bafiyaarun (1.2–3.13)
3. Ubida unlilun Krittu. (4.1-12)
4. Phaṭ kē Krittu abi (4.13–5.11)
5. Pṭan na pwul mboṣ pbaañsaani (5.12-28)

¹ Nji *Pawulu, na Filwanut*, na Timote ṅkpiitanan, an banfiyaarun nanwoon du Tetalonika amēban Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittu Ajugun. Nñehan baka bawulan bnuura babot bajiobṭēnan ṅhaaṣ.

Mnwo na pfiyaar pi biki Tetalonika

* 1:1 Filwanut: balon baji badu'a kak Filat.

² Nñenji ṅṭaṅna pbeeb Naṣibaṭi ṅwal bti pa an bti, wi ṅjaan ṅleṣan woli ṅñehana. ³ Na manjoonan ṅji ṅleṣ ṭi kadun ki Naṣibaṭi anwoon Aṣin nja jibi pfiyaar pi nan paw-inaniin ṭi udo wi nan, jibi natamanun ṭi bṅalad na jibi namēbanun aliintan ṭi mnhaṭ mi nahaṭun Yetu *Krittu Ajugun.

⁴ An bayiṭun biki Naṣibaṭi aṅalun, ṅme kē nadatanaa. ⁵ Na manjoonan, wi ṅbiin du an adiimanan Uṭup Ulil Unuura, ṅṅendiimanan wa na mntum ṭaṅ, name wa kak na mnhina mi udo wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. Nwin nja bti kē uṭup mēnt ujoonani. An name jibi ṅwoori ṭi ptoofan pa bnuura bi nan. ⁶ Kē an, nakak awo ṭi pdo ji un, na ji Ajugun. An nandoon awo wo ṭi unoor uweek, nayeenk uṭup wi Naṣibaṭi na mnlilan mi Uhaaṣ wi nul ujaan uwul. ⁷ Kē hēnk di di nakakun awo bankdiimanun banfiyaarun biki ṅṭaak ṅi Matedoniya na Akayi bti, bgah bi pṭaṣ. ⁸ Du an na manjoonan di di uṭup wi Ajugun upēnnun, utiinkana du Matedoniya na Akayi. Mēnt dul da ṭaṅ, baṭup ṭi dko bti jibi nafiyaari Naṣibaṭi, kē ṅṅendo ka uko uṭup. ⁹ Hēnk di uwoon, bukal ṭi ṅleef ṅi baka baṭup jibi namēbanun un wi ṅbiin du an, jibi nayaan du Naṣibaṭi aduk ṅnton alempar Naṣibaṭi anwoon najeb, anwoon Naṣibaṭi na manjoonan, ¹⁰ kayoonkna ubi wi Abukul Yetu anklun kawoona baṭi, i anaṭanun ṭi pkeṭ, ankbuurunun nja ṭi udeeb unkmbiin.

2

Ulemp wi bi Pawulu du ubeeka wi Tetalonika

¹ Na manjoonan an bayiṭun ṭi *Krittu, name an ṭi ṅleefan bnuura kē ubi wi nun du an uunwaan udooni. ² Name kak kē bahajanun akuṭ akarun du ubeeka wi Filip. Kē ṅṣe yeenkna ṭi Naṣibaṭi mntēn mi ṅhilni aṭupan Uṭup Ulil Unuura wi bañaan batum badoon adola do na un maakan. ³ Nṭup ṅi nun ṅaanwo ṅi mnlafren, abot awo ṅṅembi bi na uṣal uwuṭaan, ṅṅembi bi na kaguuru! ⁴ Naṣibaṭi atenun ten awin kē ṅhilani aṣe wulun Uṭup Ulil Unuura, ukaan kē ṅṅṭup wa. Nñenla la plil bañaan, Naṣibaṭi ammeen ṅhaaṣ ṅi nun i i ṅklaan plil. ⁵ Name kē ṅṅembaan kawoha na ṅṭup ṅṭaab ṅi kaguuru,

këme aţup nţup kahilna kaka uko ulonj ; Naşibaţi ame kë uwo manjoonan. ⁶ Nin n nla pd m  i  naanj,  i an k me  i balonj. ⁷ Ndo hilan lah kabi ji ba naanj baweeek, kayuujan k  n wo *banja nan biki Kritt  ; a   baa   p   p abi na pjoob bkow, awo jibi  naa  ajaanj aboof abukul. ⁸ N alan n al maakan adoo hilan kawo n nklin linj  i p upan U up Ulil Unuura wi Naşibaţi  a n, ma kake aran,  iki nakak ba naanj biki n maganunj maakan. ⁹ An bayi un, n fiyaar k  naleş bnuura ulemp na unoor wi nun : nlemp nfa na utaakal kawutna kawo pkunj pa nin  naanj alonj wi n k upanaanj U up Ulil Unuura wi Naşibaţi.

¹⁰ Nawin bti, k  Naşibaţi akak awin jibi n biinj awo na an nanfiyaarunj: n wo ba naanj bajinj ba ool, biki  naanj awoonj aanhil p up uko uwu aan  i baka. ¹¹ Name bnuura k  n wo na an bti jibi a in napo  ajaanj awo na abukul ; ¹² nji n t n  nan, kajakan namiir, kajakan na u kaba , nahilna  i mnwo mi nan nado kado iko yi Naşibaţi a alunj, ul ankdu'anaanj  i p ih pi nul nabot nawo na mnd m mi nul.

Pfiyaar na kamiir ki banfiyaarunj biki Tetalonika

¹³ Uko unkaanj kak k  n nji n ta ian pbeeb Naşibaţi wii wi : wi nayeenkunj u up wi Naşibaţi wi n k upanaanj, naanyeenk wa ji uwo u up wi  naanj naj n, nayeenk wa ji uwo u up wi Naşibaţi. K  uwoha u up wi Naşibaţi na manjoonan, u up m n  uklempunj  i an nanfiyaarunj. ¹⁴ An bayi un  i *Kritt , h nkuinj nawo ji banfiyaarunj Yetu Kritt , ba naanj biki Naşibaţi na manjoonan, banwoonj du utaak wi Yuda : nahaj  i i en yi biki utaak wi nan jibi bahajunj  i i en yi biki utaak wi baka. ¹⁵ Ba naanj m n  bado k  bafinj Yetu Ajugun na *ba upar Naşibaţi, un kak bahajanun. Baanji bado uko wi Naşibaţi a alunj abot a oor ba naanj bti. ¹⁶ Bado na pneenanun p up banwoonj baanwo bayuday u up unkbuurunanj ; h nk na n wal bti baji baho al ş ipekadu yi baka. K  h nk di udeeb wi Naşibaţi umobunj baka h nkuinj.

Pawulu a al pkak du biki Tetalonika

¹⁷ An bayi un  i *Kritt , n bi wo i kadukan n wal nlonj. Name bnuura k  nleef  a n n adukanaanj, n haaş n i nun n aduka na an.

Nnuhan maakan, a al maakan pwinan. ¹⁸ K  h nk, n al pbi du an, nji Pawulu  i uleef naan n yaaş n tum ddo na pbi du an, k  *Fatana a   neenanun. ¹⁹ Na manjoonan, an b  m n  nin  naanj alonj, nawoonj mnha  na mnlilan mi nun, an nakdiimanunj k  ulemp wi nun uwo unuura wal wi Yetu Kritt  Ajugun aklunj kabi. ²⁰ Aa, nawoonj mnd m na mnlilan mi nun!

3

Timote nayili

¹⁻² Ukaanj k  n nkak ahilan pyoonk, a   şal aji n yil Timote ayi  nja  i *Kritt  du an kaş  kaduka du ubeeka wi Atenay un bukal bukal. Timote m n  aji lempar Naşibaţi na un  i p up U up Ulil Unuura wi Kritt . Nyila, abi du Tetalonika a  nkan abot at n  nan  i pfiyaar pi nan, ³ n haaş n a oor na an bti nawole  i unoor wi nwoonj wi. Name bnuura k  unoor m n  uwoonj kafah ki nun. ⁴ Wi n biinj awo na an, n k upan k  nlonj kado kahaj, k  mnha  m n  mambanunj n a h nk, k  namee. ⁵ Ukaanj k  wi nwoonj m nkak ahilan pyoonk, k  nyil Timote du an, kahilna kame me nahuma nfiyaar Yetu Kritt . Dbi l nk aji me *Untaayi Uweek uguuran katok ulemp wi nun!

Pbeeb Naşibaţi  i u up ulil wi n iinkunj

⁶ K  h nkuinj wi Timote awoonunj du an, a upun u up ulil  i pfiyaar pi nan na  i b alad bi na aladunj. Akak ajakun aji naji naleş uko wi nun na mnlilan aku  anuhun jibi un n nuhanaanj. ⁷ An bayi un  i *Kritt , pfiyaar pi nan pat n  n n  i unoor na man aaf bti mi nwoonj. ⁸ N hef n  h nkuinj wi nam banunj  i Ajugun. ⁹ K  hum di di n hilanunj kabeeb Naşibaţi kadoo kak şan  i uko wi nan? Nawulun mnlilan mnweek  i kadun ki nul. ¹⁰ Nfa na utaakal, nji n taman ka nehana, a  n n n kak n winan, n hilna n jukanan iko indukiinj kaliintanaan pfiyaar pi nan.

¹¹ N nehan Naşibaţi A in nja  i uleeful, na Yetu Ajugun badolun n hil n bi du an. ¹² N kak a nehan Ajugun ado nado ka aladaara n alad pya, nabot na al ba naanj bti jibi un n alanaanj. ¹³ H nk nawo ba naanj banwoonj baanwo na nin bu aan dlonj, ba naanj bajinj piş  i kadun ki Naşibaţi A in nja, wal wi Yetu

Ajugun aklunji kabi na bañaan bti banwoon biki nul. [Uwo hañ.]

4

Mnwo manliluŋ Naşibaŋi

¹ An bayiŋun ŋi *Krittu, nbaaŋsaan kaji na an, nado kajuk ŋi un jibi nawoon kado, kadoo kaŋalana du Naşibaŋi. Nme na manjoonan kē nado bi kado hañ, kē nşē ñehanan abot akooŋan ŋi katim ki Yetu Ajugun : nakaan nataman maakan ŋi pdo hañ.

² Name iko yi njakanan nado kado ŋi katim ki Yetu Ajugun. ³ Uko wi Naşibaŋi aŋaluŋ uwo : nawo bañaan bajinŋ piş, banwoon baanwo ŋi ubida uŋop. ⁴ Ŋaan andoli awo kame jibi akwoon na ñaaŋ, kamēban uleef ŋi pekadu di piinŋ*, awo i kawo ñaan najinŋ piş, kabot kawo na a kē nin alon aanka uko ulon uŋup ŋi mnwo mi nul. ⁵ Aankwut uŋal uwuŋaan uyoha jibi banwoon baamme Naşibaŋi bajaan bado. ⁶ Kē ŋi uko mēnŋ alon awutan kaguur atēnŋul kēme kadola uko unkde'uluŋ ŋiki Ajugun aji weŋan bankjubanuŋ hañ, jibi ndoon abi ŋupan abot ayuujan bnuura. ⁷ Na manjoonan, Naşibaŋi aandu nja pa nwo ŋi ubida uwuŋaan, adu nja pa nwo bañaan bayimanaan, bajinŋ piş. ⁸ Ukaan kē ñaan ampokun pjukan pi, mēnŋ ñaan i i apokun, Naşibaŋi a, ul anwulanan Uhaaş wi nul.

⁹ Naannuma bapiitan uko ulon ŋi bŋalad, ŋiki an ŋi nleefan najukna ba du Naşibaŋi. ¹⁰ Nado bi kado do hañ na bayiŋ nja bti ŋi utaak wi Matedoniya bti. Kē nşē kooŋan nataman maakan kak. ¹¹ Naŋuun kabaŋ ŋi pwo bnuura katiinkar, kawut pdo kaneej ŋi iko yi bañaan bampaŋi ; uko wi nanumiinŋ nayikajēran wa, jibi njakanan. ¹² Woli nado hañ, biki bdig bamaganan nabot kawo naanknuma nin ñaan alon aŋenkan.

Ubi wi Krittu

¹³ An bayiŋun ŋi Krittu, nŋal name manjoonan ŋi uko wi bankeŋun, nawutna kajooŋan ji banwoon banka mnhaŋ. ¹⁴ Nfiyaar kē Yetu akeŋi, abot anaŋa ŋi pkeŋ, kē hēnk di di nkaan afiyaar kē banfiyaaruŋ aŋē keŋ, Naşibaŋi alun kanaŋan baka, bawo na Yetu

te mnŋo. ¹⁵ Uko wi nŋŋupanan hēnkun uwo uŋup wi Ajugun : nja nŋkhumun bajeb te wal wi Ajugun akbiinŋ nēnkwo ŋi kadun ki baka. ¹⁶ Hēnk di uwoon, wal wi Ajugun akdolun pdiim kaŋup kē wal ubani, wal wi pdiim pi uwanjut uweek paktiinkaniinŋ, wal wi plul pi Naşibaŋi paktiinkaniinŋ, Ajugun ŋi uleeful awalnaana baŋi, bankeŋun afiyaar ul Krittu banaŋa duna ŋi pkeŋ. ¹⁷ Wal mēnŋ un nŋhumun bajeb, nŋaakiir na baka kadeeŋana du kanfēluŋ kaya kayit na Ajugun du bko duuŋ. Hēnk nşē nwo na a te mnŋo. ¹⁸ Nadoon katēnŋen keeri batēnŋan na uŋup mēnŋ.

5

Pwo bten

¹ An bayiŋun ŋi *Krittu, naannuma baŋupan wal wi uko mēnŋ ukdolaniinŋ. ² Name bnuura an ŋi nleefan kē unuur wi Ajugun ubi jibi nakiiŋ ajaan abi na utejan. ³ Wal wi bañaan bakjakunŋ: « Nŋhaaş nŋi nja nŋaŋoora, nin uko ulon uunkdan dan » wal mēnŋ wi wi pŋoka pweek pakkuruŋ kur kajotna baka, jibi mnhaj manjaan mambi ŋi ñaaŋ anwoon na kayinŋ. Nin ñaan aankbuur ŋi pŋoka mēnŋ.

⁴ Kē an bayiŋun, naşē wo naanwo ŋi bdēm, unuur waŋ udoo ukuran kur ji nakiiŋ. ⁵ Na manjoonan, an bti nawo babuk bjeehi, babuk pnak. Nēnwo biki utejan, biki bdēm. ⁶ Nawulēn nŋwut kaŋoyēnŋ keeri ji bukundi ; nawulēn nwo bten, nŋwut kakuj. ⁷ Baŋoy, utejan wi wi bajaan baŋoyēnŋ ; kē badaan, utejan wi wi bajaan bakuj. ⁸ Kē nja, nŋnwoon biki pnak, nēnwo kakuj ; nawulēn nŋej pfiyaar na bŋalad nŋdo kamiŋa kanŋak ki bangoli, nŋej mnhaŋ mi nluŋ kabuur nŋdo utepi unŋak. ⁹ Na manjoonan, Naşibaŋi aandat nja pa udeeb wi nul umob nja, adat nja nkaana mbuur ŋi Yetu Krittu Ajugun, ¹⁰ ankeŋaruŋ nja nŋhilna nwole bajeb kēme bakeŋ nwo bajeb na a. ¹¹ Ukaan kē andolon awo i katēnŋen atēnŋul, kabot kaŋenka jibi nadoon abi kado do.

Pjukan pbaaŋsaani na pwul mboş

¹² An bayiŋun ŋi *Krittu, nŋehanan nado kado hañ, namēban bnuura baweeke biki

* 4:4 Ŋaan andolon awo kamēban uleef ŋi pekadu di piinŋ; balon baji ŋi kē Pawulu aji : Ŋaan andolon awo kame jibi akwoori na aharul.

Ajugun aṭuun ṭi kadunan, banjaan bahaaharan maakan kabot kaṭupan uko wi nawoon i kado. ¹³ Ulemp wi baka ukaan kē nawo biki kamēban baka kabot kaṅal baka bnuura. Natiinkaran an bti.

¹⁴ Nkooṭan an bayiṭun, nakakaan bañaan banwoon ṭi ubida uwuṭaan ṭi bgah, natēṭēnēn banjaan balēnk, natēnkan bambiiṣniin, nawo kado kamiir bañaan bti. ¹⁵ Naṭaafaraan ñaan akakan buṭaan bi badolulun ; nadoon kado bnuura unuur unjinti, nabot nado kado ba ṭi ptoofan na ṭi bañaan bti.

¹⁶ Najaan nawo ṭi mnlilan ṅnuur bti ; ¹⁷ nakṭaṣna pñehan Naṣibaṭi ; ¹⁸ nadoon kabeeba ṭi iko bti. Uko mēnt wi wi Naṣibaṭi aṅalun pa an namēbanun Yetu Krittū. ¹⁹ Nakneenan *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unwoon ṭi an ulemp, ²⁰ nawutan kabeeh ṅṭup ṅi Naṣibaṭi awulun bañaan balon ; ²¹ natenan bnuura ṅṭup bti : ṅanwoon ṅnuura, namēban ṅa ; ²² nalowan uko bti unwoon uwuṭaan.

²³ Dñehan Naṣibaṭi anjaan aṭooran nja ṅhaaṣ, adolan nawo bañaan bjint piṣ, amēban bnuura ṅhaaṣ ṅi nan, ṅṣal ṅi nan, na ṅleef ṅi nan, nahilna unuur wi Yetu Krittū Ajugun akbiin nawo bañaan biki bawoon baankwin nin buṭaan dlon ṭi baka. ²⁴ Andu'anaṅ ado uko mēnt ; aji do uko wi ajakun.

²⁵ An bayiṭun, an kak nañehandērun Naṣibaṭi. ²⁶ Najakan na bayiṭ nja bti kē ṅmook baka bnuura. ²⁷ Dkooṭan ṭi katim ki Ajugun, naleyiirēn bayiṭun bti uko wi ṅpiitun wi.

²⁸ Dñehan Yetu Krittū Ajugun awulan bnuura bi nul.

Uṭup utëbanṭën wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfëṭun du utaak wi Tetalonika

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta katëbanṭën ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaarun panwoon du Tetalonika. Akak aṭup baka kak ubi wi Krittun na jibi banwoon baanfiyaara bakbaañsaanun. Balon ṭi ubeeka mënṭ baji Krittun adobi bi bi, kē balon baji kē uundobi wo, kē unuur uṣë ñog. Banjakun aji unuur uñogi baankak adi plem, baji baannuma plem wi Krittun akbiin ḥenkuṅ. Kē baṣë ji baya kade du banjaan balemp. Uko mënṭ ukaan kē Pawulu apiit baka kadiimanaan baka kē ñaan aji wo kadeena ujēnk wi nul. Akak aji na baka bamēban baliint woli bawo ṭi mnhaj babot bado kado bnuura wal undoli.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Ubi wi Krittun ukakan iko bti ṭi bgah (1.3-12)
3. Ajugun Yetu Krittun aandobi kak (2.1-12)
4. Pmēban kaliint ṭi pfiyaar (2.13-17)
4. Pñehan Naṣibaṭi na Ulemp (3.1-15)
5. Pwul mboṣ pbaañṣaani (3.16-18)

¹ Nji *Pawulu, na Tilwanut*, na Timote ṅkpiitanan, an banfiyaarun nanwoon du Tetalonika amēban Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu *Krittun Ajugun. ² Nñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittun Ajugun bawulan bnuura babot baṭooranan ṅhaaṣ.

³ An bayiṭun ṭi Krittun, ṅwo i kado kabeeb Naṣibaṭi ṅwal bti ṭi uko wi nan. Uṭaan na ṅdo haṅ, ṭiki pfiyaar pi nan padēma dēm pya kē an bti nabot aṅaladaara ṅalad maakan. ⁴ Uko mënṭ uṭu kē ṅji ṅṭup uko wi nan ṭi kadun ki banfiyaarun Naṣibaṭi bti na mnlilan. Nji ṅdo haṅ ṭiki baji bahajan an kē an naṣë mēbanaara mēban aliintan ṭi pfiyaar pi nan aji namiir ṭi unoor bti.

⁵ Uko mënṭ bti uyuuṅ kē pwayēṣ pi Naṣibaṭi pawo ptool : uwoon nahilna nawo bañaan bantaanun na pneej du pṣih pi Naṣibaṭi pi nakhajarun ḥēnk. ⁶ Kē jibi Naṣibaṭi ajaan ado uko utool, aṭu bankhajananaṅ mnhaj ; ⁷ an nankhajun ḥenkuṅ, nalun kanoorfēn na un. Uko mënṭ udolana wal wi Yetu Ajugun akwinaniin kapēnna baṭi na ṅwanjuṭ ṅi nul ṅanwoon na mnhina, ⁸ kawo ṭi bdoon bweek. Abi pweṭan banwoon baamme Naṣibaṭi abot awo baanji baṭaṣ Uṭup Ulil Unuura wi Yetu Ajugun. ⁹ Bakoba kakob kanwoon kaankba, kalow kaara di Ajugun, kalow mndēm na mnhina mi nul. ¹⁰ Wal wi akbiin, ṭi unuur mënṭ, bañaan banwoon biki nul bti† badēmana, banfiyaarun bti bamaṭa. An nawo ṭi bukuṅ mēṭan ṭiki nafiyaar uko wi ṅṭupanaṅ ṭi a.

¹¹ Uko mënṭ ukaan kē ṅji ṅñehandēran Naṣibaṭi ṅnuur bti, nahilna nawo bañaan bantaanun na mnwo mi adu'anaṅ. Nji ṅñehan ado na mnhina mi nul natum na uṣal wi pdo bnuura abot ado pfiyaar pi nan pawinana ṭi udo wi nan. ¹² Hēnk, nadēman Yetu Ajugun, abot adēmanan. Uko mënṭ ukyuuṅun kē nayeenk bnuura bi Naṣibaṭi na bi Yetu Krittun Ajugun.

2

Ji ubi wi Ajugun

¹ An bayiṭun ṭi *Krittun, kē ṭi uko wi ubi wi Yetu Krittun Ajugun na jibi ṅkyitun kañoga, ṅkooṭan kooṭ, ² ṅṣal ṅi nan ṅawutan katar kagutla kēme nayewla woli alon ajakan unuur wi nul ubani. Nakfiyaar baka woli badoo ji Naṣibaṭi aṭupun baka, woli baṭup uko mënṭ ṭi kadunan, kēme baji ṅpiitun baka, nakfiyaar baka. ³ Nakdi nin ñaan alon adaaran ṭi uko undoli. Ji unuur mënṭ udo kaban, bañaan bapok Naṣibaṭi kalowa, ñaan i buṭaan anwoon i kayeenk kakob kawee abot apēn awinana. ⁴ Ñaan mënṭ ajaan anaṭara uko bti wi bajaan bado Naṣibaṭi kēme wi bajaan badēman. Adoo ya te kado kaṭo du *Katoh Kawee ki Naṣibaṭi kaji ul awoon Naṣibaṭi.

⁵ Naleṣan bnuura kē dṭiiniyaan uko mënṭ na an wi nhumun na an. ⁶ Hēnkun

* 1:1 Filwanut: Balon baji badu'a kak Filut. † 1:10 Bañaan banwoon biki nul : Balon baji baṭiiniyaan ṅwanjuṭ.

kë naşë me uko ummëbanuŋ ñaan mënŋ kë aando pën awinana, kayoonk unuur wi nul uban. ⁷ Na manjoonan, mn-hina mi ñaan i buŋaan mammeniinŋ mando bi kalemp lemp. Wal wi bakpënanuŋ ammëbanuluŋ ƚañ, ⁸ wi wi akpënuŋ kawinana. Yetu Ajugun abi wal mënŋ na mndëm mi nul katoka na uyook umpënnuŋ ƚi mntumul kaba na a. ⁹ Ñaan i buŋaan mënŋ abile, abi na mn-hina mi *ƚatana, ado uko uweek maakan, mlagre na iko iñonjarënaan kaguurna bañaan. ¹⁰ Aŋëpna ƚi iko yi kaguuru kado bankneemuŋ buŋaan ƚiki baanyeenk manjoonan abot awo baanŋal ma, mul manwoonŋ lah i kabuuran baka. ¹¹ Ukaanŋ kë Naşibaŋi ayil du baka mn-hina mankneemanuŋ baka, bahilna bafiyaar nŋilan. ¹² Hënk bañaanŋ bti bampokuŋ pfiyaar manjoonan aşë lilan ƚi uko unwoonŋ uunwo utool, Naşibaŋi akob baka.

Pmëban kaliint ƚi pfiyaar

¹³ An bayiŋun biki Ajugun anŋaluŋ, nwo i kado kabeeb Naşibaŋi nnuur bti ƚi uko wi nan. Nawo ƚi bateek biki Naşibaŋi adatuŋ abuuran, *uhaaş wi nul udolan kë nawo bañaanŋ bayimanaan, nafiyaar manjoonan. ¹⁴ Uko mënŋ wi wi aduuranaŋ wi nŋupanaŋ Uŋup Ulil Unuura nahilna nayeenk mndëm mi Yetu *Krittü Ajugun. ¹⁵ An bayiŋun, namëbaan keeri naliintan nado kaŋaş bnuura udolade wi nŋjukananaŋ wal wi nwoonŋ du an, këme wal wi nŋiitananŋ piit ƚi wa.

¹⁶ Nñehan Yetu Krittü Ajugun ul ƚi uleeful, na Naşibaŋi Aşin nja anŋaluŋ nja abot aŋooran nja nhaaş te mnŋo akuŋ aŋëpna ƚi bnuura bi nul awulun mnhaŋ ƚi iko inuura inkmbiinŋ, ¹⁷ aŋooranan nhaaş abot adolan naliint ƚi uko bti wi nakdoluŋ abot aŋup unuura.

3

Pñehandër bi Pawulu

¹ An bayiŋun ƚi *Krittü, nbaañşaan kaji na an nañehandërun Naşibaŋi, uŋup wi Ajugun uhilna udo kaniinka niink dko, bañaanŋ badoki bawin mndëm manwoonŋ ƚi wa jibi an nadoluŋ. ² Nañehandërun kak Naşibaŋi ado njuur ƚi iñen yi bañaanŋ banotŋ bado buŋaan ; na manjoonan mënŋ bañaanŋ bti

bafiyaaruluŋ. ³ Ajugun aji do uko wi ajakuŋ: adolan naliint ƚi pfiyaar pi nan kabot kabuurananŋ ƚi *nawuŋaan. ⁴ Kë ƚi uko wi nan, nfiyaar ƚi Ajugun kë uko wi nŋu'anaŋ pdo naji nado wa, abot aluŋ kadola do wa. ⁵ Nñehan Ajugun adek nhaaş nji nan ƚi nŋal Naşibaŋi na ƚi pmiir jii Krittü.

Pŋu kabaŋ ƚi ulemp

⁶ An bayiŋun ƚi *Krittü, ƚi katim ki Yetu Krittü Ajugun nŋu'an nalow ñaan anwoonŋ ƚi mnwo mnwuŋaan, manwoonŋ maanŋok na udolade wi nayeenknuŋ ƚi un. ⁷ Name bnuura jibi nawo i kaligşënun. Wi nwoonŋ du an, naanwinun kë nwo ƚi mnwo mnwuŋaan. ⁸ Nñenji na nin ñaanŋ alonŋ awulun nŋde, nbaa ƚëp ƚëp ataman ƚi unoor, alemp pnak na utejan kawutna kawo pkuŋ pi alonŋ ƚi an.

⁹ Uko wi nwoonŋ uŋenun kë nŋhil lah kaji hanŋ, aşë nŋal mnwo mi nun manwo uko wi nakdoonŋ kaligşën. ¹⁰ Hënk di uwoonŋ, wi nwoonŋ na an nŋupan aji : « Anwoonŋ aandi ulemp awutan kade. » ¹¹ Kë nşë tiink kë ƚi an, uka biki mnwo manwoonŋ mnwuŋaan, bañaanŋ banwoonŋ baandi ulemp aşë jii baneejan mntum mi baka ƚi uko unwoonŋ uunkten baka. ¹² Nkootŋ bañaanŋ bakanŋ mënŋan ƚi Yetu Krittü Ajugun bado kalempar na byompan uko wi bakdeenŋ.

¹³ Kë an bayiŋun, nawutan kado kayoont iñen ƚi pdo bnuura. ¹⁴ Woli alonŋ ƚi an apok pŋaş uko wi nŋiitanuŋ ƚi, naŋupan wa naşë nawut kaka nin uko ulonŋ na a, ahilna akowa. ¹⁵ Kë naşë wo biki kawut pjeja jii ñaanŋ i naşooraduŋ, naŋiiniin na a jii ayiŋan, nakakana ƚi bgah.

Nŋup nbaañşaan

¹⁶ Nñehan Ajugun anjaanŋ aŋooran bañaanŋ nhaaş, aŋooran nŋa nŋwal bti na ƚi iko bti. Awoon na an bti.

¹⁷ Nŋiit nbaañşaanŋ nji, nji Pawulu dpiitanŋ nŋa na kañen ki naan. Hënk di di njaanŋ kado ƚi ikaarta bti. ¹⁸ Dñehan Yetu *Krittü Ajugun awulan an bti bnuura bi nul.

Uṭup uteek wi Pawulu apiitun Timote

Uṭup ujuni

Ulbra wi uwo kakaarta kateek ki pawulu apiitun Timote. Pawulu abi ya ubeeka wi Littra pṭup Uṭup Ulil Unuura. Dul di di Timote abiin afēt. Wi atiinkun Pawulu wi wi akakun ṭi bgah bi Krittū. Agakandēr na Pawulu n̄yaaṣ n̄tum akak alemp na a. Woli Pawulu atiink kē pntuk pi banfiyaarun pi utaak ulon pajun pdek Naṣibaṭi kafet kēme bṭup blon bawo da, Timote i i ajaan ayil da aya ṭiini na baka kaṭan baka. Abi yila du Efet aya atēntēn pntuk pi banfiyaarun Krittū panwoon da. Dul di di kakaarta ki kaṭenkulun. Aleṣana ṭi ka ajaka aya aji na banfiyaarun banwoon da balipara baṅaan bankjukanun uko umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura. Aṭupa kak jibi banfiyaarun Krittū bawoon kawo ṭi pntuk pi banfiyaarun na jibi bawoon kadat bankwoon ṭi kadun ki baka.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pjukan pi banṭilanun aji bawo bajukan Bgah (1.1-20)
2. Hum di ṅaan awoon kaṅehan Naṣibaṭi kabot kadēmana (2)
3. Ulemp wi banwoon ṭi kadun ki pntuk pi banfiyaarun (3)
4. Ulemp wi Timote (4)
5. Baaṭ bayoṭ na bantohi (5)
6. Hum di bawoon kaṭan banṅalun itaka (6)

Pwul mboṣ

¹ Nji Pawulu, nanjaṅan i Yetu *Krittū dpiitū. Naṣibaṭi nabuuran i nja na Yetu Krittū anwoon mnhaṭ mi nja baṭuun kē nwo nanjaṅan. ² Dpiitū, iwi Timote abuk naan na manjoonan ṭi pfiyaar Krittū, aṅehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittū Ajugun bawulu bnuura na mṅaga babot bajoobṭēnan n̄yaaṣ.

Plipara pjukan pi baṭilan

³ Wi nji kayaṅ utaak wi Matedoniya, dkooṭu aji iduka du ubeeka wi Efet ihilna

ido baṅaan balon banwoon da ajukan iko impaṭi baṭaan pdo han. ⁴ Jakan na baka bawut kabi kaduka duka ṭi nṭup n̄anwoon n̄aanwo manjoonan, na jibi mnṣini manyeenkiirun. Nṭup mēnt n̄aji n̄aṭij blaṭar ṭaṅ kaduk pdo uko wi Naṣibaṭi aṅalun unjaan udolana ṭi pfiyaar Krittū.

⁵ Dṭup uṭup wi ṭiki dn̄al baṅaan banfiyaarun banalad. Uṅal mēnt uwoona ṭi uhaaṣ ujint, uṣal unuura na pfiyaar panjoonanun. ⁶ Kē banjaan bajukan iko impaṭi baṣe low uko mēnt, ukaan kē baneem ṭi bṭup banwoon baanka udooni. ⁷ Banal pwo bame ṭi uko wi bgah, aṣe wo baamme uko wi bajaan baṭup, wi bajaan bajukan na mntēn mnweek.

Uko wi bgah bawoon na manjoonan

⁸ N̄me kē *bgah bawo bnuura kē n̄ṣe wo i kajukan ba jibi Naṣibaṭi aṅalun. ⁹ N̄me bnuura kē Moyit aanwul wul bgah pa ṅaan natool, awul ba pa baṅaan banjubanun: bampataṭiin, baṅṅoomun Naṣibaṭi, banjaan bado ipekadu, banjaan bakar katim ki Naṣibaṭi, banjaan baṭopan katoh ki Naṣibaṭi, banjaan bafin baṣin baka, banin baka, banjaan bafin baṅaan, ¹⁰ bankdolun iko iṭop, banjaan bapiint na biint ji baka kēme baaṭ ji baka, banjaan bamob baṅaan kawaap, baṭilan na banjaan bamehna kaṣe kaṭilan na baṅaan bti bampokun pjukan pnuura. ¹¹ Pjukan mēnt pawoona ṭi *Uṭup Ulil Unuura wi Naṣibaṭi andēmun akuṭ atum na bnuura aṭu'ēnun pdo kaṭup.

Ulemp wi Timote

¹² Dbeeb Yetu *Krittū Ajugun, anwulun mnhina mi plempara. Atenēn, afiyaarēn aṣe du'ēn ndo kalempara, ¹³ nji mbiin akar ṭfa katimul, ahajan bankṭaṣulun, awo nanjoonk, kē aṣe ṅagi'aan, awin kē dwo ṭi kapaam awo mēnfiyaara. ¹⁴ Kē hēnk di Yetu Krittū Ajugun atumanaanun na bnuura, ado kē nwo ṭi ploolan na a, nhilna nfiyaara mbot n̄ṅal baṅaan.

¹⁵ Baṅaan bti bawo kate uṭup wi, ṭiki ujoonani : Yetu *Krittū abi ṭi umundu pa pbuuran bado ipekadu, kē nji dwoon nateek ṭi baka. ¹⁶ Kē aṣe ṅagi'aan, aṭēpna ṭi nji, nwoon nateek ṭi baka, kadiiman kamiir kawee

ki ajaan amiir bañaan. Hënk balon balun kafiyaara kakaana ubida wi mn̄o.

¹⁷ Iwi inwoon Naših te mn̄o,
iwi inwoon iinkba,
iwi i nin ñaan alon awoon aanhil pwin,
iwi inwoon aloolan tañ,
pdem na mndem manwo ti iwi te mn̄o.
Uwo han.

¹⁸ Timote abuk naan, uko wi Uhaas wi Našibați ubiin ațepna ti bañaan ațup ti iwi utențenu ihinan igut ugut unuura.
¹⁹ Mëbaan iliint ti pfiyaar pi nu, ibot iwo na uşal unuura. Balon bapok ptaş uko wi nşal nnuura ni baka njakjun na baka, ukaan ke pfiyaar pi baka paneemi. ²⁰ Himene na Alektandër bawo ti bukun mențen, ke nşë wutar baka *Fatana bajukna pwo baankak akar katim ki Našibați.

2

Pñehan Našibați

¹ Uko uteek wi nji kajunnun uwo pkooțan nado kañehandër bañaan bti Našibați, nakooța ațenk baka, nado kañehana ațen ñaan andoli uko wi anumiin, nabot nabeeba ti iko yi adolon pa baka. ² Dkooțan nañehandër bașih na bañaan bti bawoon ti pșih, ñhilna nwo ti bnuura na mnjeeh ndo kademan Našibați na nhaaşun bti nbot ndo kado iko inwoon itool. ³ Uko wi unuuriin ti keş ki Našibați nabuuran nja, abot alila, ⁴ ul anjalun bañaan bti babuur babot bame manjoonan. ⁵ Našibați awo aloolan, ke ñiint aloolan awoon ti ptoof pi nul na bañaan: Yetu *Krittu, ⁶ anwulun uleeful bañaan bti bahilna babuur. Uko menț wi wi Našibați adiimanun ti wal wi adaton. ⁷ Ke wul, ukaan ke ndatana pwo *nanjañan kado kațup kabot kajukan banwoon baanwo bayuday uko wi pfiyaar Yetu Krittu na uko wi manjoonan. Mențilan țilan, manjoonan mi mi nji kațupun henk.

⁸ Hënk di di njalun biint bado kañehan ti dko di bawohan, badeen iñen ijint du bați, bawut udeeb na njom. ⁹ Ke baat, dnjal bawohara, bawun nleef ni baka, bawut kajotan kadun pșiran na pțu irinku yi uwuuru keme plankara mnko na pñega

✧ 2:15 Natenan ti Ujuni 3.15.

maakan, ¹⁰ bațepan țep bado kado iko inuura jibi baat banfiyaarun Našibați bti bawoon kado. ¹¹ Ti wal wi pjukan, baat bawo kayomp, kabot kate bnuura uko wi baktupun. ¹² Mëndinan ñaaț ajukan keme așih ñiint, awo katiimandër. ¹³ Na manjoonan, *Adam i i Našibați ațakun uteek ke Ewa abaa bi. ¹⁴ Ke menț Adam i i baguurun, ñaaț i i baguurun ke ado uko wi Našibați aneenanun. ¹⁵ Ke kabuk kașe lun kadola abuur✧. Baat babuur woli bataman afiyaar *Krittu, anjal bañaan abot awo bañaan banwoon bajint piş ti kadun ki Našibați. Bawo kak kawut pdo kala pwinana.

3

Baweek biki banfiyaarun

¹ Bañaan bti bawo kate uțup wi țiki ujoo-nani : woli ñaan ala ulemp wi pwo naweek i banfiyaarun, ala pdo uko unwoon unuura. ² Ke naweek așe wo kawo ñaan i bawoon baanhinan pțup nin uko ulon ti a, awo kaniim ñaaț aloolan kalin ti a, awo kawo ñaan anțijanun uleeful, ankaan uşal, kanjal bañaan, kayeenk baka bnuura, kahinan pjukan. ³ Aanwo kawo nakuj keme nanjal njom, awo kajoob bkow, kawo bnuura na bañaan, kalow itaka. ⁴ Awo kawo ñaan anțijanun katohul bnuura, kawo na bapoț banktiinkulun, kawo nantohi ti kadun ki baka. ⁵ Na manjoonan, hum di di ñaan anwoon aanhinan pțijan katohul ahiniin kațijan banfiyaarun Našibați? ⁶ Aanwo kawo ñaan aambaan abi bi ti pfiyaar kați abi adeen iganan așe duknaana akoba jibi *Untaayi Uweek ukkobiin. ⁷ Awo kawo ñaan ti kadun ki banwoon baanfiyaari, kați awo ti mnkow ajot ti bțaaw bi Untaayi Uweek.

Banjaan bațenk baweek biki banfiyaarun

⁸ Ke henk kak di di banjaan bațenk baweek biki banfiyaarun bawoon kawo. Bawo kawo bañaan bantiinkaniin, bawo kawo batool. Baanwo kadaan maakan, baanwo kawo baguurad ti uko wi itaka. ⁹ Bawo kamëban bnuura na uşal ujint iko yi pfiyaar yi Našibați adiimanun. ¹⁰ Bawo

katen baka duna ji babi bado kadat baka pa bado kaṭenk naweek i banfiyaaruṅ. Woli bawin kē bawo bañaanṅ biki bawoonṅ baanhil kaṭup nin uko ulonṅ uwuṭaan ṭi baka babaa dat baka. ¹¹ Kē hēnk kak di di baatṅ bawoonṅ kawo. Bawo kawo baatṅ bantiinkaniinṅ, banwoonṅ baanji bakuutar, banṭijanunṅ ṅleef ṅi baka abot awo baṭool ṭi iko bti yi bajaanṅ bado. ¹² Ņiintṅ anjaanṅ aṭenk naweek i banfiyaaruṅ awo kaniim ṅaaṭ aloolan kalinṅ ṭi a, kaṭijan babukul na kato-hul bnuura. ¹³ Bankdolunṅ bnuura ulemp wi pṭenk baweek biki banfiyaaruṅ, bañaanṅ baji bamagan baka, kakuṭ kaliintṅ maakan ṭi pfiyaar pi bafiyaaruṅ Yetu *Krittu.

Uko wi Naṣibaṭi adiimanunṅ

¹⁴ Dpiitu hēnk, aṣe haṭ pbi du iwi ṭi ṅnuur ṅi, ¹⁵ ṅsale lunṅ ajon ubi, kṣe me jibi bañaanṅ bawoonṅ kawo ṭi katoh ki Naṣibaṭi kanwoonṅ bañaanṅ banfiyaaruṅ, ul anwoonṅ najeb. Bamēban manjoonan jibi pkumel na itap ijaanṅ imēban katoh. ¹⁶ Nin ṅaanṅ aanhil kapok kē uko wi Naṣibaṭi adiimanunṅ unwoonṅ uko wi ṅfiyaaruṅ udēmi :
uwinana ṭi Krittu ambiinṅ awo ṅaanṅ najen,
i *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi udiimanunṅ kē awo
naṭool,
ul ampēnunṅ awinana ṭi kadun ki ṅwanjuṭ,
ul i baṭupunṅ ṭi uko wi nul ṭi kadun ki ba-
woonṅ baanwo bayuday,
ul i bañaanṅ biki mboṣ bafiyaaruṅ,
ul andeenaniinṅ ṭi mndēm.

4

¹ *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṭup bnuura aji kē ṭi ṅwal ṅbaañṣaani, bañaanṅ balonṅ baankak aṣiyaar *Krittu, baduka ṭi ṅntonṅ ṅanjaanṅ ṅaguurad kado kaṭaṣ pjukan pi ṅa. ² Pjukan mēntṅ bañaanṅ banwoonṅ baguuru akuṭ awo baṭilan bajaanṅ baniinkan pa ṭi uṭaak, bakaṭ ṅṣal awo wo ji batēr ṅa na pfeeru pjeenkak. ³ Bañaanṅ bukuṅ baji bajukan kē ṅaanṅ aanwo kaniim, aanwo kade iko ilonṅ. Kē Naṣibaṭi aṣe paṣ iko yunṅ mēntēn banfiyaaruṅ abot ame manjoonan bahilna bado kade ya wi bakdēmanulunṅ abeeba. ⁴ Na manjoonan iko bti yi Naṣibaṭi apaṣunṅ inuura ; ṅenwo i ppok nin uko ude ulonṅ, ṅwo i kabeeb Naṣibaṭi ṭi iko bti yi ṅkyeenkunṅ.

⁵ Uko wi Naṣibaṭi aṭupunṅ na pñehan pi nja ṅado iko ide mēntṅ ijinṅ ṭi kēṣ ki nul.

Pjukan pi Pawulu ajukanunṅ Timote

⁶ Woli ijukan bayiṭu ṭi Yetu *Krittu uṭup wi, kwo nalemparul nanuura, kdiiman kē ikuṣnaana abot adēm ṭi ṅṭup ṅi pfiyaar, pjukan pi manjoonan pi iṭaṣunṅ bnuura. ⁷ Pokan ṅṭup ṅnaaf ṅanwoonṅ ṅaanwo manjoonan, ṭēpan ṭēp itaman iṅog Naṣibaṭi. ⁸ Na manjoonan ptaman kado kaṣeṅ ṣeṅan uleef panuura, kē ptaman kado kaṭaṣ Naṣibaṭi paṣe nuura pa iko bti ; pawo na kahonṅ ki ubida wi ṅṭa na wi faan. ⁹ Bañaanṅ bti bawo kate uṭup wi, ṭiki ujoonani. ¹⁰ ṅtaman keeri ṅlemp ṅbot ṅgutan pa pñog Naṣibaṭi wi ṅṭuunṅ mnhaṭ mi nun ṭi a, ul anwoonṅ najeb, akuṭ awo nabuuran bañaanṅ bti banfiyaaruṅ Krittu.

¹¹ Uṭup wi, wi wi iwoonṅ kado kajukan kabot kaṭu bañaanṅ bti bado kaṭaṣ wa. ¹² Nin ṅaanṅ alonṅ awutan kabeehu ṭiki ihoji, kē bṭup bi nu, mnwo mi nu, uṅal wi nu, pfiyaar pi nu na pjintṅ uhaaṣ pi nu ṅaṣe wo kado banfiyaaruṅ bado kado ji iwi. ¹³ Ji ndo kabi, tamaan ṭi pleyiir *Ulibra wi Naṣibaṭi ṭi kadun ki banfiyaaruṅ, ṭi pṭup baka uṭup wi Naṣibaṭi na ṭi pjukan baka. ¹⁴ Wutan kadaayanaan uṭen wi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṭuunṅ ṭi iwi, wal wi uṭēpnunṅ ṭi bantohi kē bapafu iṅen aṣe ṭiini. ¹⁵ ṭuun kabaṭ ṭi iko mēntṅ, ulemp wi nu uhilna uya kadun, uwinana ṭi bañaanṅ bti. ¹⁶ Tamaan ido kalipara ṭi mnwo mi nu na ṭi pjukan pi nu, mēbaan iliintṅ ; idole haṅ kbuuran uleefu na bañaanṅ banktiinkinṅ.

5

Mnwo mi Timote ṭi kadun ki banfiyaaruṅ

¹ Wutan nin kalēbar na ṅiintṅ naṭaf, ṭēpēn ṭēp iṭiini na a jibi ijaanṅ kṭiini na ṣaaṣ, iṭiini na baṭaṣa jibi ijaanṅ kṭiini na baṭa'u. ² Mēbaan baatṅ baṭaf jibi imēbanunṅ naan, ibot imēban baatṅ banhojunṅ ji baṭa'u na uhaaṣ ujintṅ.

Baatṅ bayoṭ

³ Mēbaan bnuura baatṅ bayoṭ, dji banwoonṅ baanka baṭenk. ⁴ Kē woli ṅaaṭ nayoṭ abuk kēme ababntēn, babukul mēntṅ kēme bababul bawo kadiiman pfiyaar pi

baka du katoh ki baka duna wi baklukun bajug baka uko wi batënkun baka. Uko mën̄t ulilun Naşibați. ⁵ Kë ñaaț anwoon aanwo na nin ñaan alon ankndoon kațënka, un mën̄tan aji tu mnhaț mi nul ti Naşibați, kañehan kabot kakooța utejan na pnak. ⁶ Kë ñaaț nayoț anşaan ahokan iko yi umundu, awo ñaan ankețun ; aji wo najeb ti bdig hënk kaşë do bi keța keț du uhaaş. ⁷ Leşaan bañaan kak uko wan bawutna kawo baanktup nin buțaan blon ti baka. ⁸ Kë ñaan aşale wo aando ji țenk bayițul, ajunna biki katohul, adek Yetu *Krittu kafet: awuț apel ñaan anwoon aanfiyaar Krittu.

⁹ Woli ñaaț aňal ppiitan katim kawo ti pntuk pi baat bayoț, awo i kaka nşubal iñeen paaj kapaf, kawo ñaaț ambiin alin ti bniimul ; ¹⁰ awo kawo ñaaț ammetaniin ti pdo bnuura : akuş babukul bnuura, ațijan bayaan bnuura, aňow ihoț yi bañaan banwoon biki Naşibați*, ațenk bajuuk, ado iko inuura bti. ¹¹ Kë baat bayoț banhumun, wutan kapiitan baka ti pntuk pi baat bayoț țiki woli uňal wi piinț udo baka kë balow *Krittu, bakak kaňal pniima. ¹² Wal mën̄t baji baduknaana țiki bagar hënk uko wi bahonun Krittu. ¹³ Kë hënk, wi bawoon baanka uko udo, baji bañaaay na itoh, kapaf țun pwaan uko udo pun bțup btum na bkuutar, kaținiyaan iko inwoon iinwo kado kaținiyaan. ¹⁴ Ukaan keeri kë nhokan baat bayoț banhumun baaniimaa, bubuk bawo na itoh yi baka, başoorad nja bawutna kațup buțaan ti nja. ¹⁵ Balon ti baka bado bi jot jot ațaş *Fatana. ¹⁶ Ñaaț anfiyaarun andoli anwoon na baat bayoț du katohul awo kațenk baka, aanwo kawut pntuk pi banfiyaarun pawo i pdo kațenk baka. Hënk di di pajaan pahil pțenk banwoon baanka ñaan.

Bantohi

¹⁷ Bantohi banktonun bnuura banfiyaarun, kajunna banjaan balemp ti pțup uțup wi Naşibați na banjaan bajukan wa, bataan na pyeenk baluk bweek. ¹⁸ Na manjoonan, upiitana ti *Ulibra wi Naşibați aji : « *Iinwo kaneenan uwit unklempariin pfeer*

wal wi kakit kabanun »* akak aji : « *Nalemp awo kaluka ujenk wi nul* ». » ¹⁹ Wutan kadinan nin batapar nantohi anktonun banfiyaarun bțup bë mën̄t bañaan batëb këme bawajanț babiin ațup. ²⁰ Woli ajubani, ținiin na a ti kadun ki banfiyaarun bti, bantohi bandukiin bahilna baten.

²¹ Dkooțu ti kadun ki Naşibați na ki Yetu *Krittu na ki nwanjut nandataniin ido kațaş iko yi njakiin yi na uşal unwoon utool, wutan kapatşër ti iko bti yi ikdolun. ²² Wutan kataran nin ti ppaf ñaan iñen kawula pşih kați ibi ineej ti pjuban pi ñaan alon. Wutan kațopan uleefu.

²³ Ţañaan pdo kadaan meel țañ, jaan kdaan ubiñu untiinku pa kayiñu kanjaan katum pnooranu.

²⁴ Pjuban pi bañaan balon paji pabi winana winana ji badi bado kawayëş baka ; kë pi balon paşë ji pațo kajon kabaa winana. ²⁵ Kë hënk di di iko inuura yi bañaan bajaan bado ijaan iwinana, ilon inwoon iinwinanaa iji ilun kawinana.

6

Pjukan ti uko wi balempar bañaan

¹ Bañaan bti banwoon balempar bañaan bawo kamëban biki baklemparun kado kațiink baka bnuura. Hënk baankdo nin uko ulon uwuțaan wi bañaan baktijanun katokna katim ki Naşibați na pjukan pi nun. ² Kë banşaan alempar bañaan banfiyaarun *Krittu, bawutan kaşal kaji babeeh baka țiki bawo bayiț baka ti Krittu. Bawo kațep țep kado kalempar baka bnuura țiki bañaan biki Naşibați aňalun biki baklemparun hënk.

Bajukan bațilan

³ Iko mën̄t bti yi yi iwoon kado kajukan kabot kațu banfiyaarun pdo. Woli ñaan alon ajukan iko ilon impați awo aanktaş nțup nnuura ni Yetu *Krittu Ajugun na pjukan pantaanun na pñogan bañaan du Naşibați, ⁴ awo nahomp naweek, aamme me nin uko ulon, atam bțup, na pñomna uko wi nțup najakun. Ţun dun mën̄t di di pñeebar iko, na pñom na bkuutar na pşalad bañaan buțaan ijaan ipenna, ⁵ yul na blațar

* **5:10** Pñow ihoț yi bayaan banfiyaarun: Ţfa du Itrayel pñow ihoț yi nayaan paji padiiman kë ñaan adëmana. ✧ **5:18** Pleşan 25.4. ✧ **5:18** Luk 10.7.

banwoon baankba. Bañaan banwoon ti blaṭar mēnt batoka nṣal, baankak ame manjoonan, wi baṣaluṅ aji plempar Naṣibaṭi pawo uko ukaani itaka. ⁶ Na manjoonan plempar Naṣibaṭi paji pawul ñaan iko inuura itum woli alin ti uko wi akaan. ⁷ We wi nṭijun wi nṭukiin ba? Nin uko ulon. Kē we wi nṭiniin kayaanaan ba? Nin uko ulon. ⁸ Kē hēnk keeri di nṭwoon kakēṣan woli nka uko ude na uwohara. ⁹ Kē banṣaan aṅal pyok, baji bajot ti kaguuru, kawo ti bṭaaw, kaṣe neej ti iko ipēn iṭop itum injaan ido ñaan atoka kakut kaneem. ¹⁰ Na manjoonan pṅal itaka pajaan paṭij iko iwuṭaan bti ; bañaan balon banṅaluṅ itaka badek Naṣibaṭi kafet aṣe yewlēn nleef ni baka na nnoor nantumuṅ maakan.

Pjukan pa Timote

¹¹ Kē iwi, inṣaan awo i Naṣibaṭi, lowan iko mēnt bti, iwo kado kala pwo natool, pdo iko inkliluṅ Naṣibaṭi, pfiyaara, pṅal bañaan, phil kamiir na pjoob bkow. ¹² Gutaan ugut unuura unwoon pmēban pfiyaar pi nṭfiyaaruṅ *Krittu aliint, iṣe iyeenk ubida wi mnto unkaan kē idu'anaa wi iṭupuṅ aji ifiyaar Krittu kē bañaan batum bammaari. ¹³ Ti kadun ki Naṣibaṭi anwuluṅ bañaan na nko uhefēnt na ki Yetu *Krittu anṭupuṅ manjoonan wal wi awoon ti kadun ki *Pont Pilat dkooṭu ¹⁴ ido iko yi nṭuun pdo yi. Wutan kapēnan nin uko ulon da, uwut kaka nin bṭup te wal wi Ajugun Yetu Krittu akluṅ kapēn kawinana. ¹⁵ Naṣibaṭi akdoluṅ Krittu awinana ti wal wi adatuṅ ; ul annurandēnuṅ bnuura, anwoon naṣih aloolan ṭañ, anwoon Naṣih *Andēmuṅ Maakan. ¹⁶ Ul ṭañ awoon aankket, afet du bjeehi bi nin ñaan awoon aanhil pban, ul i i nin ñaan awoon aambaan kawina kēme kahil pwin. Ul awoon na mndēm na mnṭina te mnto! Uwo han!

¹⁷ Hēnkun, jakan na bayok biki umundu wi, bawut kadeen iganan, bawut kaṭu mnhaṭ mi baka ti pyok panjaan paba, baṭepēn ṭep baṭu ma ti Naṣibaṭi anjaan aṭen nja iko bti kaṭuman nṣe wo bnuura. ¹⁸ Badoon kado bnuura, pyok pi baka pawoon pdo bnuura ; bawoon bañaan banjaan baṭen, banjaan banjal pfaaṣiir uko wi bakaan. ¹⁹ Woli bado

han, baji baṭonkrēn pyok ptum pa faan kahilna kaluṅ kaka ubida wi manjoonan.

²⁰ Iwi Timote, hankan bnuura uko wi Naṣibaṭi awuliin. Lowan nṭup nṭanwoon nṭaanka udooni akut awo nṭaanlil Naṣibaṭi, na blaṭar ti uko wi banjakuṅ aji uko wi baktupuṅ uwo kame aṣe ṭilan ṭilan. ²¹ Bañaan banfiyaaruṅ nṭilan mēnt baduk pṭaṣ bgah bi Yetu. Dñehan Naṣibaṭi awulan, an bti bnuura bi nul!

Uṭup utëbanṭën wi Pawulu apiitun Timote

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta katëbanṭën ki Pawulu apiitun Timote. Apiit ka wi awoon ukalabuṣ du Rom. Banohul bti baṭi wal mënṭ aduka. Luk ṭaṅ anwoon napiintan awoon aanduka. Pawulu awin kë uko ubaa, pkeṭ ṭaṅ padukiin. Uko mënṭ ukaan kë apiit Timote kaṭaṅa ṭiki ajeja kë awo ji abukul na manjoonan. Kakaarta ki Pawulu apiitun ki kawoon kabaañsaani ki apiitun. Apiita ṭi kakaarta ki aji na a amëban ji a aliint ṭi pfiyaar. Akak ajaka ataman ṭi pṭup Uṭup Ulil Unuura wi Yetu Krittu woli badoo hajana. Aji na a alipara pjukan panwoon paanwo Uṭup Ulil Unuura. Pawulu akak aṭup ṭi ka aji ul ṭi uleeful agutan ugut unwoon unuura, kë awo kaya hënkun du Ajugun Yetu Krittu. Aṭup aji ñaan anfiyaarun Krittu andoli awo kado ji a.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Pawulu aṭan Timote (1.3-18)
3. Hum di di ñaan ajaan awo nangoli nanuura i Krittu (2.1-26)
4. Hum di di bañaan bajën baklun kawo ṭi ṅnuur ṅbaañsaani (3.1-9)
5. Pmëban kaliint ṭi pfiyaar (3.10-4.8)
6. Pṭan pbaañsaani na pwul mboṣ (4.9-22)

Pwul mboṣ

¹ Nji Pawulu, i Naṣibaṭi aṅalun nwo nanjañan i Yetu *Krittu, aṭu'ën ndo kaṭup uko wi ubida unwoonun ṭi Yetu Krittu wi ahonun, ² dpiitiin, iwi Timote abuk naan i nṅalun. Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittu Ajugun bawulu bnuura na mñaga babot ba-joobṭënu uhaaṣ.

Pawulu atëṅṭën Timote

³ Dbeeb maakan Naṣibaṭi i nji kadëmanun jibi bateem naan babin adëmana na uṣal ujint. Dji kaduka ṭi pñehana utejan na pnak, kaṣë leṣu. ⁴ Dleṣ mnkuul mi nu^{*}, aji kaṅal

^{*} 1:4 Natenan ṭi Ulemp 20.37.

maakan kawinu kahilna katum na mnlilan. ⁵ Dkak aji kaleṣ pfiyaar pi nu panjoonanun. Pfiyaar mënṭ pi pi bi Lowit ateemu ñaaṭ na Ènit naan babin awoonaan uteek, dfiyaar bnuura kë pawohan ṭi iwi. ⁶ Ukaan kë nji kaleṣanu, itij bnuura uṭen wi Naṣibaṭi awuliin wi mpafiiñ iñen. ⁷ Na manjoonan Naṣibaṭi aanwul nja uhaaṣ wi blal, aṭep ṭep awul nja uhaaṣ wi mntën, wi bñalad na wi pṭoorandër. ⁸ Wutan keeri kakowa pṭiiniyaan uko wi Ajugun, wutan kakowara nji nwoon nakalabuṣ pa ul ; hajan na nji pa *Uṭup Ulil Unuura, mnhina mi Naṣibaṭi manṣë mando kaṭënku. ⁹ Naṣibaṭi abuurun nja abot adu nja ṅwo biki nul. Kë uko mënṭ uṣë wo uunwoona ṭi udo wi nja, uwoona ṭi mñaga mi Naṣibaṭi aṭëpnun ṭi Yetu *Krittu awul nja. Ado bi ṣala ṣal undi-imaan ji abi ado kapaṣ umundu aji añaga nja, ¹⁰ mnñaga mënṭën mampën awinana hënkun ṭi ubi wi Yetu Krittu nabuuran nja. Ul awatun pkeṭ abot aṭëpna ṭi Uṭup Ulil Unuura adiiman ubida wi mnṭo. ¹¹ Naṣibaṭi aṭu'ën kë nwo nanjañan anjaan aṭup kabot kajukan Uṭup Ulil Unuura. ¹² Uko wan ukaan kë nji kahaj hënk, aṣë wo mënkkowa ṭiki dme bnuura Yetu Krittu i nfiyaarun abot ame kë ahina kaṭijan bnuura uko wi ahankanaanun te unuur uweek wi aklun kabi. ¹³ Doon kaṭaṣ bnuura ṅṭup ṅnuura ṅi itiinknun ṭi nji, mëbaan ṅa na pfiyaar na unṅal yi ṅyeenkun ṭi Yetu Krittu. ¹⁴ ṭijaan bnuura uko unuura wi ahankaniin, wi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unwoon ṭi nja ukṭënkiin itijan.

¹⁵ Jibi imeen, bañaan bti biki utaak wi Atiya bawutanaan, Figel na Hermogen bawo ṭi bukun mënṭan.

¹⁶ Dñehan Ajugun añaga biki katoh ki Onetifor ṭiki atëṅṭënaan ṅyaas ṅtum abot awo aankowaa wi batuhnun. ¹⁷ Wi abanun du Rom, aṭep ṭep ataman ṭi pla'ën te adoo awinën. ¹⁸ Dñehan Ajugun añagi'a ṭi unuur ubaañsaani. Ime kak bnuura jibi aṭënkun wi ṅwoon du Efet.

2

Mnhaj mi nalempar Krittu

¹ Kë iwi abuk naan, taman ijejna mntën mi nu ṭi bnuura bi Yetu *Krittu akwuliin.

² Itiink uko wi njukanuŋ ƚi kadun ki bañaan baŋum, kaan ijukan wa bañaan biki ba- haŋuŋ, banhiluŋ kajukan wa kak ban- dukiin.

³ Hajan na nji ji nangoli nanuura i Yetu *Krittu. ⁴ Nin ñaan alon anwoon ƚi pngoli aanji nooran uleef na iko yi bañaan ban- woon baanwo bangoli woli aŋal kalempar bnuura naweekul. ⁵ Kë hënk kak di di uwoon ƚi pti, ñaan aanji yeenk katum woli aanŋi jibi bajakuŋ. ⁶ Kë hënk kak di di najaar anlempuŋ bnuura ajaan aka na py- eenk kafah kateek ki uko wi akituŋ. ⁷ Œalan bnuura uko wi nji nŋupiin, Ajugun aŋënk u ika uŒal umeeni iko bti.

⁸ LeŒan Yetu *Krittu annaŋiin ƚi pkeŋ, ampënnuŋ ƚi pntaali pi *Dayiŋ naŒih ; *Uŋup Ulil Unuura mënt wi wi nji kaŋupuŋ bañaan. ⁹ Wul ukaan kë nji kahaj adoo tanana ji nado buŋaan. Kë uŋup wi NaŒibaŋi uŒë wo uuntananaa. ¹⁰ Ukaan kë nji kamiir iko bti pa bañaan bandataniin bahilna bayeenk mbuur mi Yetu Krittu akwuluŋ baka na mndëm te mnŋo. ¹¹ Bañaan bti bawo kate uŋup wi, ƚiki ujoonani :

Wi nkeŋuŋ na *Krittu, nluŋ kaka ubida na a.

¹² Woli nmeban aliint, nluŋ kaŒih na a.

Woli npoka, ul kak aluŋ kapok nja.

¹³ Woli ndeka kafëŋ, aji woha na nja kamëban nja, aanhil kalaŋ uleeful.

Pgut na bajukan baŋilan

¹⁴ Wutan kaŋaŋan pdo kaleŒan bañaan iko yi, kaŋup ƚi kadun ki NaŒibaŋi kë bawo kawut nŋom pwaan udooni ƚi uko wi nŋup najakuŋ, panjaan paneeman ŋaŋ banjaan baŋiink pa. ¹⁵ Tamaan inaŋ ƚi kadun ki NaŒibaŋi ji ñaan anlempuŋ bnuura, nalemp anwoon aankowaa, ankjukanuŋ bnuura uŋup wi manjoonan. ¹⁶ Kë nŋup njanwoon njaanka udooni, njanwoon njanlil NaŒibaŋi, lowan nja. Banwoon ƚi nja baji balowa low NaŒibaŋi pya. ¹⁷ Nŋup nji baka njaŋi nŋatoka tok pya jibi ujad ujaan udëma dëm pya. Himene na Filet bawo ƚi bukuŋ mëntan : ¹⁸ bapok manjoonan wi baŋupuŋ aji NaŒibaŋi ado bi naŋan bañaan ƚi pkeŋ, apënan hënk bañaan balon ƚi pfiyaar pi bafiyaaruŋ. ¹⁹ Kë uŋup wi NaŒibaŋi uŒë naŋ aliint ji plaak pi bajaan baniwna, kë bapiit ƚi plaak mënt aji

: « Ajugun ame bañaan banwoon biki nul » akak aji : « Ñaan anjakuŋ aji awo i Ajugun awo kadek kafëŋ iko inwoon iinwo itool. »

²⁰ ƚi katoh kaweeek uunji uka ŋaŋ iko ideeni na idaani yi uwuuru këme yi untaam, uji uka yi babomanaani imul na yi ufuuŒ ; ilon iji iwo yi bayaant, ilon kawo pa iko yi nnuur bti. ²¹ Woli ñaan apën ƚi iko iŋop yi nŋiiniyaanuŋ aji wo ji iko yi uwuuru këme untaam. Ayiman pa Ajugun, aji lempara bnuura, ahinan pdo iko inuura bti.

²² Lowan unoh wi kpoŋ itaman ido kala pwo naŋool, pfiyaar, uŋal na pwo bnuura na bañaan. Doon iko mënt na bañaan banjaan badëman Ajugun na uhaaŒ ujint. ²³ Pënan ƚi blaŋar banwaanuŋ udooni, ime kë baji baŋij nŋom. ²⁴ Kë ñaan anŒaan awo nalempar Ajugun aŒë wo kalow nŋom, awo kaŋëp ŋëp kaŋal bañaan, kahil pjukan, kahil kamiir. ²⁵ Awo kaŋiini na banklaŋuluŋ na nŋup nnuura kahaŋ kë ulome NaŒibaŋi aŋen baka baŋëlëŒ njaŒ nji baka, ado baka bame manjoonan. ²⁶ Bakak wal mënt na nŒal nji baka kapën ƚi bŋaaw bi *Untaayi Uweek umobuŋ baka, kë bawo ƚi pdo uko wi unaluŋ.

3

Nnuur nbaaŋŒaani

¹ Dŋal ime kë ƚi nnuur nbaaŋŒaani, nwal nŋtam naluŋ kabi. ² Bañaan balon baluŋ kado kaŒal ikow yi baka ŋaŋ, kaŋal itaka, kawo bahomp, kadëman nleef nji baka, kakar katim ki NaŒibaŋi, kapok ptiink bajug baka, kapok pleŒ baka, kabeeh iko yi NaŒibaŋi. ³ Baluŋ kadënëŋ njaŒ, kawo baankŋaga, kakuutar, kawo baankhil pŋoorandër, kaŋoonk, kabot kapok uko un- uura. ⁴ Bañaan mënt baluŋ kado kaguurad, kamënaŋ, kawo bahomp baweek, kaŋal unoh kapel nŋal NaŒibaŋi. ⁵ Baji bawo ƚi bdig ji bañaan banŋogun NaŒibaŋi kaŒë poka du meet. Lowan bañaan mënt. ⁶ Balon ƚi baka baji baneer du itoh kaguur baat banwiŒuŋ nŒal, bantumuŋ ipekadu, kë iko itum yi nleef nji baka njanaluŋ ikŋon baka. ⁷ Baat mëntan baji bawo ƚi pjuk kaŒë wo baanji bahil nin pme manjoonan.

8 Jibi Yanet na Yambret* babinj alaf tfa Moyit, h nk di di ba aan m nt bakluj kala  manjoonan. Bawo ba aan biki n sal n topu, bawo ba aan banwoon baanhil kafiyaar Yetu *Kritt . 9 K  ba   wo baanhil kaya kadun  i kaguuru,  iki bp n bi baka balu, kawinana  i kadun ki ba aan bti jibi bi Yanet na Yambret babinj awinana.

Bnuura bi Ulibra wi Na iba i

10 K  iwi, iwin bnuura pjukan pi naan, ame jibi nwoon, iko yi n alu, pdo, jibi nfiyaaru, *Kritt , iwin k  dmiir, dnal ba aan aku, am ban aliint. 11 Ikak awin wi ba aan baknooranaanu, ahajanaan du Antiyoka, na Ikoniom na Littra*. Mnhaj mnhon mi mi bawoon baanhajanaan da? K  Ajugun a   p nanaan  i ma bti. 12 K   aan andoli an alu, p a  Yetu *Kritt , balu, kahajana. 13 K  ban aan awo ba aan banot na banjaan ba ilan, babi kaduka duka  i pdo bu aan, kawo  i pguur ba aan kabot kaguur nleef  i baka.

14 K  iwi, uko wi ijuku, abot adinan aji ujoonani m baan  i wa, wi imeen  aan anjukaniin wa. 15 Wi iwoon napot te h nku, ijuk ame *Ulibra wi Na iba i, wul uhiniin kawulu u al untu, unktjiin ibuur wi ifiyaaru, Yetu *Kritt . 16 Iko bti impiitun  i Ulibra wi Na iba i iwoona du a. Inuura pa pjukan nja uko unwoon manjoonan, ka an nja, kadiiman nja bgah wal wi ndolu, bu aan, kajukan nja pwo ba ool. 17 H nk di di  aan anwoon i Na iba i akyeenku,  i uhaa ul iko bti yi anumiin kadolna iko bti inwoon inuura.

4

Iko ilon kakyi Timote awoon i kado kado

1 Yetu *Kritt  alu, kawinana ji na ih kaway   bajeb na banke u, alu kabi ka ih. Ukaan k  nji kakoo u  i kadun ki Na iba i na ki Kritt  m nt: 2  upan ba aan u up wi Na iba i, banale pte wa k me woli baannali ktamanaara taman.  iiniin na bandolu, bu aan ibot inoman na banjubanu, t  t nan ba aan  i pdo bnuura, doon uko m nt na kamiir kawee

pa pjukan baka. 3 Na manjoonan wal ubi wi ba aan bawoon baankak atiink pjukan pnuura, bado ka a  iko yi nleef  i baka n alu, kawo na bajukan ba um bank upu, baka uko wi banalu, ptiink  a . 4 Baankak an al ptiink manjoonan, babaa  ep  ep katiink iko inwoon iinwo manjoonan. 5 Iwi k  i   wo i ka oorand r  i iko bti yi ikdolu, jaan kmiir  i wal wi mnhaj, tamaan ido ka up *U up Ulil Unuura, ido kado ulemp wi nu jibi uwoon kadolana bti.

6 K  nji, bado bi tul n jibi bajaan batul poot pi pgu, wal wi naan wi pke  udo bi kaban ban. 7 Dgutan ugut unuura, dba p i, dm ban  i pfiyaar pi nfiyaaru, Yetu *Kritt . 8 Uko unduki'aanu, h nku, uwoon pyeenk utepi wi  aan natool ajaan afu a. Utepi m nt, Ajugun, naway   natool aklu, kawul n wa  i unuur wi aklu, kaway   ba aan. K  m nt nji aloolan  a  kayeenku, wa, ba aan bti ban alulu, ayoonk ubi wi nul bayeenk wa.

Iko yi Pawulu an alu ba aan bado

9 Taraan ibi du nji, 10  iki Demat  i p al iko yi umundu wi, aduk n aya Tetalonika, k  Kre ent aya Galatiya, Titut k  aya Dalmatiya. 11 Luk  a  adukiin na nji. Dolan Markut abi na iwi  iki dnumi'a maakan  i ulemp wi naan  i. 12 Dyl Ti ik du Efet. 13 Woli ilu, abi, ktji n bayeti bi naan bi nduku, du uko Karput du Trowat, na  ibra, i   iwut nin ka ilma  i babomanaanu injan. 14 Alektand r na ak adol n bu aan maakan ; Ajugun alu, kaluka ulemp m nt. 15 Lipariin iwi  i ulefu,  iki abi pok maakan u up wi  kjukanu.

16 Byaa  bteek bi bakway aanu, nin alon aambi bi a ok na nji, baduk n bukal bti. D ehan Na iba i awut kaf n baka uko m nt! 17 K  Ajugun a   wo  i kaf  naan awul n mnhina mi p up u up wi nul bti, ba aan banwoon baanwo bayuday bti bahilna batiink wa. K  h nk di di abuuranaanu  i pke . 18 Ajugun alu, kabuuranaan  i iko iwu aan bti yi banalu, pdol n, ka oo  n

* 3:8 Yanet na Yambret: Balu ba al k  ba aan m nt bawo bado dayaamu biki Ejiptu : Natenan  i P n 7.11, 22 na 9.11. * 3:11 Natenan  i Ulemp 13.14-52; na  i 14.1-20.

bnuura du p̄sh pi nul du baṭi. Mndēm
manwo ṭi a te mnṭo. Uwo haṇ.

Pwul mboṣ pbaañṣaani

¹⁹ Wulaan bi *Pritiliya na Akila mboṣ, na
biki katoh ki Onetifor.

²⁰ Erattut aduka du ubeeka wi Korint,
kē nduk Trofim du ubeeka wi Milet ṭiki
amaaki.

²¹ Tamaan ibi ji ujonṭ ubi udo kajun.
Ewubulut awulu mboṣ, na Pudeent na
Linut na Klodiya na banfiyaaruṇ bti.

²² Dñehan Ajugun awo na iwi, dñehan
awulan an bti bnuura bi nul!

Uṭup wi Pawulu apiitun Tit

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun Tit. Tit mēnt̄ aanwo nayuday aṣē bi kak afiyaar Kritt̄u aji gakandēr na Pawulu. Pawulu apiita kakaarta kē kaṭēnka du Kret di abiin̄ aduka, aji ado katen ulemp wi pntuk pi banfiyaarun̄ Kritt̄u panwoon̄ da. Kakaarta ki kaṭiiniyaan iko iwajan̄ inknooranun̄ Pawulu ṭi pntuk mēnt̄. Uteek uwo kē Pawulu aleṣan Tit jibi ṅaan̄ i baṭuun̄ ṭi kadun ki pntuk pi banfiyaarun̄ awoon̄ kawo. Apiit̄ aṭup uko wan̄, ṭiki awin mnwo mnwuṭaan mi baṅaan̄ baṭum ṭi biki Kret bawoonaanun̄. Utēbant̄en uwoon̄ kē akak aṭup Tit ajukan baṅaan̄ biki da mnwo mi kawuun̄ kandoli kawoon̄ kawoonaan. Bantohi biin̄ na bantohi baat̄ (banwoon̄ kak kajukan baat̄ banwoonun̄ bampoṭi), baṭaṣa na bajuuk ṭi ulemp. Abaaṅṣaan aṭup Tit jibi ṅaan̄ anfiyaarun̄ Kritt̄u awoon̄ kawo. Awo kawo ṅaan̄ anwoon̄ aanji ṅal pla bṭup, kado pnoh na baṅaan̄ kalow bkujar, pṅom, bpaṭṣēr ṭi pntuk pi banfiyaarun̄.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon̄:

1. Pwul mboṣ na pṅehan Naṣibaṭi (1.1-4)
2. Pṭaṅ banwoon̄ ṭi kadun ki pntuk pi banfiyaarun̄ (1.5-16)
3. Pṭaṅ banfiyaarun̄ Kritt̄u (2.1-3.11)
4. Pwul mboṣ pbaaṅṣaani (2.1-3.15)

Pwul mboṣ

¹ Nji Pawulu, nwoon̄ nalempar Naṣibaṭi, dpiit̄in̄ iwi Tit, dwo kak *nanjaṅan̄ i Yetu *Kritt̄u kahilna kaṭup uṭup unṭaanun̄ na pfiyaar pi biki Naṣibaṭi adatan̄ na kame kanjoonanun̄ kanjaan̄ kaṭij baṅaan̄ baṅog Naṣibaṭi. ² Mnhaṭ mi ubida wi mnṭo manwoona ṭi iko mēnt̄. Ubida mēnt̄, Naṣibaṭi anwoon̄ aanji ṭilan ahonun̄ wa undiimaan wi apaṣun̄ umundu. ³ ṭi wal wi adatan̄, Naṣibaṭi nabuuran nja awul uṭup wi nul aji nṭup wa baṅaan̄. ⁴ Dpiit̄u, iwi abuk naan na manjoonan ṭi Yetu Kritt̄u i ṅfiyaarun̄ nja bti. Dṅehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Kritt̄u

ambuuranun̄ nja bawulu bnuura babot bajoobṭēnu uhaaṣ.

Ulemp wi Tit du Kret

⁵ Kē nṣē duku du Kret ihilna ibaaṅṣe ulemp undukiin̄, idat baṅaan̄ bankwoon̄ bantohi biki banfiyaarun̄ ṭi ṅbeeka bti jibi ṅjakiin̄ ido. ⁶ Nantohi i banfiyaarun̄ awo i kawo ṅaan̄ i nin alon̄ awoon̄ aanka uko uṭup ṭi a, awo kaniim ṅaaṭ aloolan kalin̄ ṭi a, babakul bawo kafiyaar Yetu *Kritt̄u, baanwo kawo ṭi iko iwuṭaan abot awo kado kate. ⁷ Na manjoonan naweek i banfiyaarun̄ awo namali i Naṣibaṭi ukaan̄ kē awo i kawo ṅaan̄ i nin alon̄ awoon̄ aanka uko uṭup ṭi a, aanwo kawo nahomp, kēme natar udeeb, nakuj, naṅal ugut, aanwo kawo naguрад ṭi uko wi itaka. ⁸ Kē aṣē wo i kaṭēp ṭēp kawo ṅaan̄ anjaan̄ ayeenk baṅaan̄ bnuura, anṅalun̄ pdo bnuura, aka uṣal, awo natool, aṭaṣ Naṣibaṭi, abot aṭijan uleeful. ⁹ Awo kamēban uṭup unjoonanun̄ wi Naṣibaṭi jibi bajukanun̄ wa kahilna kado kaṭaṅ baṅaan̄ na pjukan pnuura, kabot kadiiman banklaṭun̄ uṭup mēnt̄ kē baanfan̄i.

¹⁰ Na manjoonan, baṭum ṭi baṅaan̄ biki Kret baanji bate, aṭum bṭup abot aji bagu-urad. Bayuday banjakun̄ aji baṅaan̄ bawo i kawala katēmp bawoonun̄ haṅ. ¹¹ Iwo i kado baka badēt itum! Baji batok ṅṣal ṅi itoh ipēb wi bajaan̄ bajukan baka iko inwoon̄ iinwo kado kajukan. ¹² Uka ṅiint̄ alon̄ i Kret, najukan naweek, andoon̄ aji : « Biki Kret bawo baṭilan baweek, banot ji ṅko ṅi uṭeeh, awo bapēra banfeerun̄. » ¹³ Uko wi aṭupun̄ ujoonani, ukaan̄ kē iwo kaṅoman na baka bnuura bahilna baliint̄ ṭi pfiyaar, ¹⁴ bawut kaṭaṣ ṅṭup ṅanwoon̄ ṅaanwo manjoonan ṅi bayuday balon̄ na iko yi baṅaan̄ bandekun̄ manjoonan kafet̄ bajakun̄ aji baṅaan̄ bawo i kado. ¹⁵ Iko bti iji iwo ijint̄ ṭi kadun ki Naṣibaṭi pa baṅaan̄ banwoon̄ bajint̄, kē nin uko ulon̄ uṣē wo uunji uwo ujint̄ pa banṭopun̄ banwoon̄ baannal pfiyaar. ṅṣal na ṅhaaṣ ṅi baka ṅaṭopi. ¹⁶ Baji baji bameen̄ Naṣibaṭi kaṣē diiman ṭi mnwo mi baka kē bapoka : bawo baṅaan̄ banjaan̄ bado iko inṭopun̄ maakan, banwoon̄ baanji bate, banwoon̄ baanhil pdo nin uko ulon̄ unuura.

2

Hum di Tit awoon kado kajukan?

¹ Kë iwi Tit, işë wo kajukan uko untaanuñ na pjukan pnuura. ² Ťiiniin na baťať iji na baka bawo kaťijan nleef ni baka, kawo bañaan bantiinkaniin, bankaaj nşal, bawo kamëban kaliint ťi pfiyaar Yetu, ťi pñal bañaan na ťi kamiir. ³ Ťiiniin kak na baať baweeek iji na baka, mnwo mi baka manwo kalil Naşibaťi, bawo kalow bkuutar, kawut pjotan poot kadun, kaşë kado kajukan iko inwoon inuura. ⁴ Woli bado hañ, bajukan baať banhojuñ pñal bayin baka na babak baka, ⁵ pwo na nşal, pjint nhaaş, pdo kalemp ťi itoh yi baka, pjoob ikow, ptiink bayin baka, bañaan bawutna kalať uťup wi Naşibaťi. ⁶ Kë hënk kak di di nñaluñ iťiini na baťaşa iji na baka baťoorandër. ⁷ Kë iwi ťi uleefu işë wo kado kado bnuura ťi iko bti batenna ťi iwi. Doon kajukan na uhaaş ujint, pjukan pankndoon bañaan bado katiinku. ⁸ Nťup ni nu nřawo i kawo nťool, ni nin ñaan awoon aankhil plať, banklaťiin bahilna bakowa, bawo baankka nin uko uwuťaan uťup ťi nja. ⁹ Jakan na balempar bañaan bado katiink biki baklemparuñ ťi iko bti, bado kalemp bnuura bawut kado kalať baka. ¹⁰ Baanwo kado kakiij baka, bawo kawo bañaan biki bafiyaaruñ bnuura. Hënk, ťi iko bti yi bakdolun pjukan pi Naşibaťi nabuuran nja paji panuura ťi kës ki bañaan.

Pwinana pi bnuura bi Naşibaťi

¹¹ Naşibaťi adiiman nja bnuura bi nul, awul nja ba kahilna kabuuran bañaan bti. ¹² Bnuura mënť baji bajukan nja pwut iko inwoon iinlil Naşibaťi na iko iwuťaan yi nleef nja nñaluñ. Hënk nñilan pwo na uşal, kawo bañaan baťool, kado iko inlilun Naşibaťi ťi mboş, ¹³ kayoonkna unuur wi mnlilan wi nhaťuñ, wi Yetu *Krittü Naşibaťi naweeek i nja, anjaan abuuran nja akbiin na mndëm mi nul. ¹⁴ Awulun uleeful kahilna kapënan nja ťi buťaan bti bi njaan nřdo, kajintan nja kado nja nřwo bañaan biki nul, banjaan banjal pdo iko inuura. ¹⁵ Kë hënk di di iwoon kado pdiim : kaťup, kakooť, kañoman. Kdinan nin ñaan abeehu.

3

Hum di banfiyaaruñ bawoon kawo?

¹ Hënkun leşaan banfiyaaruñ iji na baka bado katiink banwoon ťi pşih bti, bawut kapataťa badoki babi nať nať ťi pdo iko inuura bti. ² Jakan na baka bawut kakuut nin ñaan, batiinkar, bajoob ikow, bawo bnuura na bañaan bti. ³ Nja kak nřbi wo ťfa bañaan banwoon baanwo na nşal, banwoon baanji bate, banneemuñ, kë iko iťop na iko iwuťaan indoli yi nleef ni nja nñaluñ kë ikton nja, nřbi wo ťi mnřot na pñeebar iko, ado iko yi bañaan bakşoornuñ nja, aşoorad ťi ptoof pi nja. ⁴ Kë wal wi Naşibaťi nabuuran nja adiimanuñ nja bnuura bi nul na jibi añaluñ bañaan, ⁵ abuuran nja. Mënť iko itool yi nşaluñ aji nřdoo ikaan, mnñaga mi nul ma. Aťëpna ťi *uhaaş wi nul ajintan nhaaş ni nja, ado nja kë nřwo bañaan bahalu. ⁶ Aťëpna ťi Yetu *Krittü nabuuran nja awul nja uhaaş mënť akëşan. ⁷ Krittü awulun bnuura bi nul ado kë nřwo bañaan baťool nñilna nhať kë nřka ubida wi mnťo.

⁸ Bañaan bti bawo kate uťup wi ťiki ujoo-nani, kë nñal iťup bañaan bnuura, banťuun mnhať mi baka ťi Naşibaťi bahilna baťu kabať ťi pdo kado iko inuura. Uko mënť uwoon uko unnuuriin pa bañaan abot aťënk baka. ⁹ Kë işë wo kapën ťi bťup bťum banwaanuñ udooni, na pťiiniyaan jibi mnşini manyeenkiirun, na pñom na blaťar ťi uko wi *bgah bi Moyit. Iko mënť iwaan udooni abot awo iinji iťij nin uko ulon unuura. ¹⁰ Woli ñaan alon aťij bpulad ťi ptoofan, ťiiniin na a uyaaş uloolan ikak iťiini na a utëbantën. Woli aantañani, lowaana, ipënanan ťi iko bti, ¹¹ ime kë awo ñaan anwuťuñ uşal, pekadu di ajaan ado dadiiman kë aduknaanaa.

Iko ibaañşani yi pdo

¹² Wal wi nji kayilun Artemat këme Tişik, iwo kataran kabi du nji du Nikopoliť, dul di di njakuñ aji dwo ťi wal wi ujonť.

¹³ Tamaan iťënk bi Fenat name bgah na Apolot bahilna bayaant, bawut kawaan nin uko ulon.

¹⁴ Bayit nja ťi *Krittü bawo kajuk ptaman maakan ťi pdo iko inuura, nin ñaan alon awutna kawaan uko wi anumiin unuur undoli, hënk baankwaan udooni.

¹⁵ Bañaaŋ banwoon na nji bti bawulu mboş. Wulan mboş banfiyaaruŋ bti abot aŋal nja.

Dñehan Naşibaŋi awulan an bti bnuura bi nul.

Uṭup wi Pawulu apiitun Filemon

Uṭup ujuni

Ulbra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun Filemon nanohul. Niint mēnt awo i ubeeka wi Kolot, awo űaan ammeetaniin du ubeeka mēnt. Abi tiink kē Pawulu akṭup Uṭup Ulil Unuura kē abi fiyaar fiyaar ṭi dko mēnt akak aṭaṣ bgah bi Krittū. Abi ka ṭi bajuuk ṭi ulemp biki nul űiint alon i katim kawoon Onetim ambiin aṭi abuur. Wi ayaan aya ayit na Pawulu du dko di awoon du ukalabuṣ, kē aṭupa Uṭup Ulil Unuura unjaan uṭiiniyaan uko wi Yetu Krittū. Wi wi aṣaan afiyaar Krittū. Pawulu apiit Filemon kaji na a amiir Onetim. Kē Onetim ṭi uleeful aṅooṭun kakaarta ki Pawulu apiitun. ṭi bgah bi wal mēnt, Filemon ahina lah kado Onetim uko wi aṅaluṅ kēme kafina. Pawulu akooṭa ṭi kakaarta ki aji na a awut kajej Onetim ji najuuk ṭi ulemp ambiin abuur. Ajaka ayeenka bnuura ṭiki hēnkuṅ awo ṭi ploom na Krittū.

Hēnk di ifah yi ulbra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1-3)
2. Pawulu abeeb Naṣibaṭi ṭi uko wi Filemon (4-7)
3. Pawulu akooṭ Filemon ṭi uko wi Onetim abuurun (8-22)
4. Pwul mboṣ pbaaṅṣaani (23-25)

¹ Nji Pawulu i ulemp wi Yetu *Krittū uṭuun kē nwo ukalabuṣ, na Timote ayiṭ nja ṅkpiitiin, iwi Filemon i ṅmaganun injaan klemp ulemp utēnt wi nun. ² Npiit kak Apifiya űaaṭ ayiṭ nja na Arkip anjaan agutan na nja, na banfiyaarun Yetu Krittū bti aji bayitiir du katohu. ³ Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittū Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṭēnan ṅhaaṣ.

⁴ Nyaaṣ bti ṅi njaan kañehan dji kaleṣu kaṣē beeb Naṣibaṭi i njaan kadēman ṭi uko wi nu. ⁵ Dtiink kē baktiiniyaan jibi ifiyaarun Ajugun Yetu na jibi inṅaluṅ banwoon biki nul bti. ⁶ Dñehan Naṣibaṭi ado pfiyaar pi iṭokuṅ na nja pado kalemp, ihilna ime iko

inuura bti yi ṅkaan ṭi ubida na *Krittū. ⁷ Iwi ayiṭ naan unṅal wi nu udo kē nlilan maakan, kē uhaaṣ naan ubot aṭoora, wi ijaan ktēṅṭēn banwoon biki Naṣibaṭi.

⁸ *Krittū aṭenēn kē nhil pṭu'u pdo uko wi ṅi kahepariin. ⁹ Kē ṅi Pawulu naṭaf i ulemp wi Krittū uṭuun kē nwo hēnkuṅ nakalabuṣ kē nṣē ṅehanu ṅehan uko wi ṭi unṅal wi ṅkaan pa Krittū. ¹⁰ Dñehanu uko mēnt pa ankakuṅ abuk naan ṭi Krittū wi nwoon ukalabuṣ, Onetim* i ṅi kaṭiiniyaanun hēnk. ¹¹ Aambi kaaru udooni, kē hēnkuṅ aṣē kaarun udooni maakan nja batēb bti.

¹² Dkakanu a, kē uṣē wo wo ji uhaaṣ wi naan wi ṅi kawuliin. ¹³ Ddoo ṅal lah kaduka na a, awooru ṭi ado kaṭēnkēn, wi *Uṭup Ulil Unuura uṭuun kē nwo ukalabuṣ. ¹⁴ Kē nṣē ṅal kayoonk idinanaan uko mēnt, uko unuura wun uwutna kawo ji dkitu kit iñen. Dṅal upēnna ṭi uhaaṣ wi nu. ¹⁵ Ulome nawayṣēr na Onetim ṅwal ṅntiinku, aṣē bi ahil akak du iwi naṭo te mnto. ¹⁶ Aankkak du iwi ji űaan i bajaan bajuukntēn ṭi ulemp ṭaṅ, apel hēnkuṅ űaan i bajaan bajuukntēn ṭi ulemp, awo hēnkuṅ ayiṭ nja i ṅmaganun. Dmagana maakan na manjoonan, kē iwi, iwo kamagana kapelēn, ṭiki awo nalemparu abot awo ayiṭu ṭi Ajugun. ¹⁷ Jēm pfiyaar Yetu pado kē nwo ayiṭu, keeri imēbana ji ṅi ṭi uleef naan. ¹⁸ Woli adolu uko ulon unde'iin kēme aṭeṭu uko ulon, kṭupēn, ṅi kalun kaluku. ¹⁹ Nji Pawulu kapiitiin na kañen naan, ṅi kalukiin. Mēnṅal pleṣanu kē iwi idoo ṭeṭēn : ṅi dkaan kē ika ubida ṭi Yetu *Krittū. ²⁰ Aa, iwi ayiṭ naan tenan ṭi Ajugun idolēn uko wi nñehaniin, tenan kak ṭi unṅal wi Krittū iwalanaan uhaaṣ. ²¹ Dfiyaar bnuura wi ṅi kapiitiin kē idinan uko wi nhepariin. Ddoo me kē idoo do kapelan uko wi nhepariin.

²² Kaan ido kabomanaan meet, dfiyaar kē pñehan pi nakñehanun Naṣibaṭi paṭu bakakanaan hēnkuṅ ṭi iñeen yi nan.

²³ Epafrat i ulemp wi Yetu *Krittū uṭuun kē awo ukalabuṣ na ṅi, awulan mboṣ, ²⁴ ul na bi Markuṭ Arittarkuṭ, Demat na Luk ban-

* **1:10** Onetim : Dawoon annumaniin, ankaan udooni.

jaan balemp na nji. ²⁵ Dñehan Ajugun Yetu
Krittu awulan bnuura bi nul ʒi n̄haaʒ.

Uṭup wi bapiitun Bahebĕrĕ

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki bapiitun bayuday bankakun afiyaar Krittū. Nāan ampiitun ka aammeetanaa, kē uko wi baṣaan ame bnuura uwo kē ampiitun ka ame bnuura Nlibra ni Naṣibaṭi, ṭiki ṭi ṅul ni ni ajaan atenna kadiimanaan baka manjoonan. Babi hajan ṭfa maakan banfiyaarun Krittū bateek kē badoo ji bamena. Uko mēnt ukaan kē nāan ampiitun hēnk apiit baka kaji na baka bamēban baliint, bawut kapēn ṭi pfiyaar pi bafiyaarun. Du unjon, Naṣibaṭi abi do bhoṅar na bayuday. Abi ji na baka woli nāan ajubani, bafiṅ ulimariya kaṭeṅan, Naṣibaṭi kaṣē miir nāan mēnt pjuban pi nul. Kakaarta ki kaṭup kē bhoṅar bhalu bi Naṣibaṭi adolon na baṅaan banfiyaarun Abukul bapel bteek. Uko wi Yetu Krittū adolon pa baṅaan bajēn upel wi ṅwanjut na Moyit na Aaron na Yotuwa badolon. Yetu awoon unkaneel umpoṭi wi Naṣibaṭi unṅeṅanun kapēnanaan ipekadu yi baṅaan bti. Nāan ambuurun afiyaara aankak anuma pfiṅ ulimariya pa pekadu di nul. Naṣibaṭi amiira pekadu di nul.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Abuk Naṣibaṭi awo nāan naweek (1.1-3)
2. Yetu adēm apel ṅwanjut (1.4–2.18)
3. Yetu adēm apel Moyit na Yotuwa (3.1–4.13)
4. Yetu awoon naṅeṅan naweek (4.14–7.28)
5. Yetu abi na bhoṅar bampelun bteek (8.1–9.22)
6. Bṅeṅan bi Yetu bawo bboolan akuṭ awo bbaaṅṣaani (9.23–10.31)
7. Balon ṭi banfiyaarun biki ṭfa (11.1-40)
8. Nawulēn ṅwo ji Yetu (12.1–13.17)
9. Pñehan Naṣibaṭi (13.18-19)
10. Pwul mboṣ (13.20-25)

Uko wi Naṣibaṭi aṭēpnun ṭi abukul aṭup

¹ Naṣibaṭi aṭēpna ṭfa ṭi *baṭuparul ṅyaas ṅṭum ado kē bado iko itum aṭiiniyaan na

bateem nja. ² Kē ṭi ṅwal ṅbaaṅṣaani ni ṅwoon ni aṣē ṭēpna ṭi Abukul aṭiini na nja. Abukul mēnt i i adaton ado kē aka iko bti, ṭi ul i i aṭēpnun kak apaṣ baṭi na mboṣ. ³ Abukul awoon bjeehi banjaan badiiman mndēm mi nul, ul ajaan adiiman uko wi awoon na manjoonan. Ul amēbanun iko bti yi apaṣun na uṭup wi nul unwoon na mnhina. Ajinṭan baṅaan ṭi ipekadu yi baka aṣē ya aṭo du kaṅen kadeenu ki Naṣibaṭi du baṭi.

Mndēm mi abuk Naṣibaṭi mampelun mi ṅwanjut

⁴ Mndēm mi Abuk Naṣibaṭi mampel maakan mi ṅwanjut, kē hēnk di Naṣibaṭi awululun katim kampelun ki ṅa. ⁵ Na manjoonan, Naṣibaṭi aambaan kajakaara na uwanjut ulon:

« *Iwi iwoon Abuk naan,*

ṅṭa di dṭup aji dwo ṣaaṣ? »✧

Kē aambaan kaṭiini ṭi uko wi ulon ṭi ṅa kaji :

« *Nji dwo Aṣin, ul aṣē wo Abuk naan.* »✧

⁶ ṭi wal wi Naṣibaṭi abiin awo i pyil ṭi umundu Abukul, anwoon bajeen, aji :

« *ṅwanjut bti ṅawo kadēmana.* »✧

⁷ Kē ṭi uko wi ṅwanjut, upiitana ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi aji :

« *Naṣibaṭi ado ṅwanjut ni nul kē ṅawo ji uyook ado ṅa kē ṅawo ji bdo banklaṅṣiṅ.* »

⁸ Kē Naṣibaṭi aṣē ṭiini na Abukul aji :

« *Iwi Naṣibaṭi, pṣihu pawo pi mnṭo, pṣih pi nu pawo ptool.*

⁹ *ṅṅal uko unwoon utool apok buṭaan, ukaan kē ni Naṣibaṭi i nu ndatu awulu mnliṅan mampelun mi banwoon na iwi bti.* »✧

¹⁰ Akak aṭiini aji :

« *Iwi Ajugun, ipaṣun mboṣ du ujuni aboman baṭi na iñen yi nu.*

¹¹ *Iko mēnt ilun kaba, ilun kamēn ji imiṣa.*

Kē iwi iṣē duka.

¹² *Ilun kaṅuj ya ji imiṣa, ilun kawohēs ya ji imiṣa,*

kē iwi iṣē duka jibi iwoon, ṅnuur ni nu ṅaankba. »✧

¹³ Naṣibaṭi aambaan kajakaara na uwanjut wi nul ulon:

« *Biin iŋo ƚi kañen naan kadeenu te wal wi nji kaŋuŋ baŋooradu ƚi ihoŋu uŋeeh.* »[☆]

¹⁴ Nwanjut bti n̄awo wo n̄haaŋ n̄anklemparuŋ Naŋibaŋi. Ayil yil n̄a n̄abi p̄t̄enk banwoon̄ i kabuur te mn̄to.

2

Mbuur mnweek

¹ Ukaan̄ k̄e n̄wo biki kam̄eban bnuura uko wi n̄tiinkuŋ, kaŋi n̄luŋ n̄neem. ² Na manjoonan, uŋup wi Naŋibaŋi aŋ̄epnuŋ ƚi n̄wanjut aŋup bateem n̄ja uyimani. N̄naan̄ awoon̄ aandi p̄tiink wa, k̄eme awo aant̄aŋ uko wi ujakuŋ, Naŋibaŋi akoba kakob kantaaruŋ na p̄juban pi baka. ³ K̄e hum di di n̄hiluŋ kabuur kakob m̄eŋŋ woli n̄en̄ji n̄tiink uŋup wi mbuur mnweek wi Ajugun ƚi uleeful ajunnuŋ aŋup? Bantiinkuŋ wa badiiman n̄ja k̄e ujoonani. ⁴ Naŋibaŋi akak afaŋan baka, wi adoluŋ iko iñon̄ar̄enaan na mlagre mn̄tum abot ado k̄e *Uhaaŋ wi nul uwul bañaan̄ uŋen wi wa jibi an̄aluŋ.

Yetu ajaan̄ aŋij mbuur

⁵ Na manjoonan Naŋibaŋi aando n̄wanjut n̄aŋih umundu wi akbiin̄ p̄paŋ wi n̄k̄tiiniyaanuŋ. ⁶ K̄e h̄enk di upiitaniin̄ ƚi *Ulibra wi nul aji :

« *N̄naan̄ awo in k̄e idoo ŋala?*

**Abuk ñiint̄ awo in k̄e idoo ƚo p̄tena?*

⁷ *Iwalana ado k̄e n̄wanjut n̄apela n̄wal n̄ntiinku, idola k̄e awo na mnd̄em mnweek,*

⁸ iŋu iko bti ƚi ihoŋul uŋeeh. »[☆]

Wi Naŋibaŋi aŋuun̄ iko bti ƚi ihoŋul uŋeeh, aanduk nin uko ulon̄. K̄e n̄ŋe wo kakŋa n̄endo bi win h̄enkuŋ k̄e iko bti iwo ƚi ihoŋul uŋeeh. ⁹ Yetu i Naŋibaŋi awalanuŋ ado k̄e n̄wanjut n̄apela n̄wal n̄ntiinku, n̄wina h̄enkuŋ k̄e awo na mnd̄em mnweek ƚiki ahaj akeŋ. Bnuura bi Naŋibaŋi bakaan̄ k̄e akeŋ pa bañaan̄ bti.

¹⁰ Na manjoonan, Naŋibaŋi andoluŋ iko bti k̄e iwoo, abot an̄al uwo han̄, abi n̄al pdo bañaan̄ baŋum bawo babukul, baŋok ƚi mnd̄em mi nul. Aŋ̄epna ƚi mn̄haj mi Yetu ahajuŋ adola k̄e abaañeŋ ulempul ƚi mboŋ, aŋij baka mbuur. ¹¹ K̄e Yetu, anjaan̄ ajin̄tan̄ bañaan̄ ƚi k̄eŋ ki Naŋibaŋi na

biki ajin̄tanuŋ baŋe ƚok bukal bti Aŋin baka. Ukaan̄ k̄e aankowa pdo kadu baka babuk aŋin, ¹² aŋiini ƚi *Ulibra wi Naŋibaŋi aji :

« *Dluŋ kaŋiiniyaan̄ katimu ƚi p̄toof pi bayit̄ naan̄*

dluŋ kad̄emanu ƚi kadun ki bañaan̄ baŋum. »[☆]

¹³ Akak aji :

« *Nji, d̄ŋu mn̄haŋ mi naan̄ bti ƚi Naŋibaŋi.* »[☆]

Akak aji :

« *Nji wi na bañaan̄ biki Naŋibaŋi awulnuŋ.* »[☆]

¹⁴ H̄enk keeri, k̄e jibi bañaan̄ m̄eŋŋ ba-woon̄ bañaan̄ baj̄en, h̄enk di Yetu akakuŋ ñaan̄ naj̄en ji baka, ahilna ƚi p̄keŋ pi nul aba na *Unt̄aayi Uweek unkaan̄ mn̄hina mi p̄keŋ. ¹⁵ Bañaan̄ babi wo wo ubida wi baka bti ji bakalabuŋ, wi bak̄tiin̄ p̄keŋ. Abuuran baka wi akeŋuŋ. ¹⁶ Na manjoonan, m̄eŋŋ n̄wanjut n̄i n̄i akt̄enkuŋ, aŋ̄enk ƚenk babuk *Abraham. ¹⁷ K̄e h̄enk di awoon̄ kakak ñaan̄ naj̄en ji bayit̄ul, kahilna kawo *naŋih i baŋenan̄ anjaan̄ aŋaga abot aji do uko wi Naŋibaŋi ajakuŋ. Akeŋ keŋ Naŋibaŋi ahilna amiir ipekadu yi bañaan̄ biki nul. ¹⁸ K̄e jibi ahajuŋ, k̄e bawuuka ajuban, h̄enk di ahiniin̄ kaŋ̄enk biki bakwuukuŋ bajuban.

3

Yetu apel Moyit

¹ An bayit̄ naan̄ nanwoon̄ bajin̄ŋ ƚi k̄eŋ ki Naŋibaŋi k̄e adatan, natenan̄ keeri ƚi Yetu. Naŋibaŋi ayila k̄e awo *naŋih i baŋenan̄, uko m̄eŋŋ wi wi n̄fiyaaruŋ akuŋ aŋup. ² Ado iko bti yi Naŋibaŋi an̄ŋu'uluŋ ulemp m̄eŋŋ ajakuluŋ ado jibi *Moyit adolan̄ iko bti yi Naŋibaŋi aŋu'uluŋ pdo ƚi katoh ki nul kanwoon̄ pn̄taali pi nul. ³ Anniwuŋ katoh ad̄em apel katoh, k̄e h̄enk di Yetu ataan̄uŋ na pyeenk mnd̄em mampeluŋ mi Moyit. ⁴ Katoh kandoli ñaan̄ ajaan̄ aniw ka, Naŋibaŋi aŋaan̄ aji do iko bti. ⁵ Moyit awo nalempar Naŋibaŋi, ado iko yi Naŋibaŋi aŋu'uluŋ pdo ƚi katoh ki nul kanwoon̄ pn̄taali pi nul, ajukan uko wi Naŋibaŋi akluŋ kadiiman. ⁶ K̄e Kritt̄u aŋe wo abuk katoh i Naŋibaŋi aŋuun̄ ƚi kadun ki ka. Nja n̄ŋaan̄ awo katoh m̄eŋŋ woli n̄m̄eban akuŋ ahaŋ ƚi a, alilan̄ ƚi uko wi n̄haŋuŋ.

Plipara ppok p̄taŋ uko wi Naŋibaŋi ajakuŋ

☆ 1:13 Kañaaam 110.1. ☆ 2:8 Kañaaam 8.5-7. ☆ 2:12 Kañaaam 22.23. ☆ 2:13 Itayi 8.17. ☆ 2:13 Itayi 8.18.

⁷ Ukaan kē, jibi *Uhaaş wi Naşibaţi uţupun:

« Woli natiink nţa pdiim pi nul,

⁸ nawutan kadēnēţan nħaaş, jibi bateeman babiın ado, adeka kafet unuur wi bakdakulun du *pndiiş. »

⁹ Naşibaţi aţiini aji :

« Du pndiiş mēnt, bateeman bado na pten me nhil pdo uko wi njakun, adakēn, te bawin iko yi nji ndolun ¹⁰ nşubal iñeen nħbaakēr.

Ukaan kē nji ndeebaţēr pntaali mēnt aji :

“Nħaaş nji baka nĵi naneeman baka unuur undoli, baandi pţaşēn.”

¹¹ Uko waŋ ukaan kē mmehna, wi ndeebaţun, aji :

“Baankneej nin du dko di nji mbomanun baka aji banoorfēnaan.” »*

¹² An bayiţ naan, naţaafaraan alon ţi an awo na uhaaş uwuţaan, aţañan pfiyaar adoo low Naşibaţi anjaan awul ubida.

¹³ Nabaa wo kaţēp ţēp katēŋţēndēr nnuur bti nĵi naktiinkun pdiimul, pekadu dawutna kaguur nin alon ţi an adēnēţen uhaaşul.

¹⁴ Nwo ţi ploolan na *Krittu na manjoonan woli nmeban te ubaañsaani ţi mnhaţ mi nħiın awoonaan du ujuni. ¹⁵ Jibi nţupanaŋ:

« Woli natiink nţa pdiim pi nul, nawutan kadēnēţan nħaaş, jibi bateeman babiın ado, adeka kafet unuur wi bakdakulun. »*

¹⁶ Na manjoonan in abiın atiink pdiim pi Naşibaţi aşe deka kafet? Mēnt bañaan bti bampēnnun utaak wi *Ejıptu kē *Moyit awo ţi kadun ki baka i? ¹⁷ Kē bahon biki adeebaţērun nşubal iñeen nħbaakēr ba? Mēnt bambiın ajuban akeţ du pndiiş baka i? ¹⁸ Bahon biki amehniın aji baankneej du dko di abomanun baka babi banoorfēn ba? Mēnt bambiın apok ptiinka baka i? ¹⁹ Nwin bnuura kē baambi hil pneej du dko dnoorfēnaani di nul ţiki bapok pfiyaar.

4

¹ Kahon mēnt ki Naşibaţi abiın ahon aji bahil kalun kaneej du dko di abomanun baka aji banoorfēnaan kahuma da pa nja.

✧ 3:11 Kañaaam 95.7-11. ✧ 3:15 Kañaaam 95.7-8. ✧ 4:3 Kañaaam 95.11. ✧ 4:4 Ujuni 2.2. ✧ 4:5 Kañaaam 95.11.

✧ 4:7 Kañaaam 95.7-8. * 4:8 Ţi ugrek katim ki Yotuwa kanaam katiinkare na ki Yetu. Natenan Ţi Pleşan 31.7; Yotuwa 21.44; 22.4; 23.1

Nawulēn nĵo kaţi keeri alon ţi an aduka kafet. ² Ntiink *Uţup Ulil Unuura jibi bambiın awo ţfa du *pndiiş batiinkun wa. Kē uţup wi batiinkun uşē wo uunka udooni ţi baka ţiki wi batiinkun wa baanfiyaari.

³ Kē nja nħfiyaarun, nħun kaneej du dko di Naşibaţi abomanun nja aji nnoorfēnaan di aţiiniyaanun ţi *Ulibra wi nul wi ajakun ţi uko wi bateem nja :

« Uko waŋ ukaan kē mmehna, wi ndeebaţun, aji :

“Baankneej nin du dko di nji mbomanun baka aji banoorfēnaan.” »*

Kē ulemp wi Naşibaţi adolon ţi ppaş umundu uşē ba undiimaan. ⁴ Bapiit ţi dko dlon di *Ulibra wi nul aji : « Naşibaţi anoorfēn ţi unuur uţēnk paaj na ulon wi adolon ulempul bti aba. »* ⁵ Dkak akakalēş uko wi Naşibaţi aţupun: « Baankneej nin du dko di nji mbomanun baka aji banoorfēnaan. »*

⁶ Bantiinkun uteek *Uţup Ulil Unuura mēnt, baanneej du dko mēnt ţiki babi pok ptiink Naşibaţi. Kē bañaan balon başē hılan te hēnkun kaneej da. ⁷ Uko waŋ ukaan kē Naşibaţi abi ţo ajon, ado unuur uhalu undu'aniın « nţa » wi aţēpnun ţi mntum mi *Dayiţ, aţup nşup nĵi ndoon abi ţupan aji :

« Woli natiink nţa pdiim pi nul, nawutan kadēnēţan nħaaş. »*

⁸ Woli Yotuwa* ado lah bateem nja kē banoorfēn na manjoonan, Naşibaţi aanktiiniyaan unuur ulon. ⁹ Pntaali pi Naşibaţi paduka keeri unuur ulon wi pnoorfēn ji wi nul. ¹⁰ Ńaan anneeju du dko di Naşibaţi abomanun pa pnoorfēn, aji noorfēn noorfēn ulemp wi adolon jibi Naşibaţi anoorfēnun ţi ulemp wi adolon. ¹¹ Nawulēn nĵaman keeri nneej du dko di pnoorfēn mēnt, nin ñaan alon ţi nja awutna kawo aanneej da, wi akpokun ptiink Naşibaţi ji bateem nja.

¹² Na manjoonan, Uţup wi Naşibaţi uwo ujev, uka mnħina, abot ajul apel kakej ki nĵe nĵēb. Uko wi aţupun wun uji ufal te kadoo ban du uhaaş na uşal meeţ, kaneej te du dko di imoh iyitiiraanun na du imoh

meet; uji uten iko yi ñaan najën aḅaluḅ na yi aḅaluḅ du uhaaḅul. ¹³ Nin ñaan aanhil kamena Naḅibaḅi, iko bḅi iji ipën kawinana ḅi kēḅ ki nul; ul i ḅwoonḅ kaḅup uko wi ḅdooḅ.

Krittu naḅih i baḅeḅan naweek i nja

¹⁴ Name kē ḅka *naḅih i baḅeḅan naweek anyaan te du baḅi: ul awoonḅ Yetu, Abuk Naḅibaḅi. Ukaanḅ kē ḅwo kamēban kaliint ḅi uko wi ḅjakunḅ aji ḅfiyaari. ¹⁵ Naḅih i baḅeḅan naweek i ḅkaanḅ aji miir nja ḅi pbiišna pi nja ḅiki bawuuka ajuban ḅi iko bḅi jibi bawuukunḅ nja ḅjuban kē aambaanḅ kajubanaara. ¹⁶ Nawulën keeri ḅñog na mntēḅ Naḅibaḅi anwoonḅ ajug bnuura, ahilna añaga nja ḅkuḅ ḅyeenk bnuura, kahilna kaḅēnkana ḅi wal wi ḅknumiinḅ.

5

¹ *Naḅih i baḅeḅan andoli aji datana ḅi ptoof pi bañaanḅ, ulemp wi nul uwo pdo kaḅoor baka ḅi kadun ki Naḅibaḅi, aji ḅen kabot kado iḅeḅan pa ipekadu yi baka. ² Ul ḅi uleeful aḅum dko di abiinkniinḅ, ukaanḅ kē aji hinan pmiir banwoonḅ baammee aḅē neem. ³ Kē wi ajaanḅ abiiḅna ul ḅi uleeful, awo i kado iḅeḅan, Naḅibaḅi ahilna apēnan ipekadu yi nul na yi bañaanḅ bḅi. ⁴ Nin ñaan aanhil kanaḅa kaji awo naḅih i baḅeḅan, Naḅibaḅi ajaanḅ adu'a awo naḅih i baḅeḅan jibi abiiḅn adu *Aaron.

⁵ *Krittu kak aannaḅa naḅa aji ul awo *naḅih i baḅeḅan: ayeenkna pa du Naḅibaḅi anjakulunḅ ḅi *Ulibra wi nul:

« *Iwi iwoonḅ Abuk naan,*

nḅa di dḅup aji dwo ḅaaḅ. »

⁶ Hēnk di di ajakunḅ kak aji:

« *Iwo naḅeḅan te mnḅo ji *Melkitedek.* »

⁷ Wal wi *Krittu awoonḅ ñaan najën ḅi mboḅ, añehan akuḅ akooḅ na idiim iweek na mnkuul Naḅibaḅi anhinanunḅ kabuurana pkeḅ. Kē aḅiinka ḅiki aji ḅaḅa bnuura. ⁸ Ajuk ḅi iko bḅi yi ahajuḅ uko unwoonḅ pdo katiink Naḅibaḅi, te adoo wo wo Abukul. ⁹ Abaañēḅ ulemp wi nul ḅi mboḅ, ahil hēnkunḅ kabuuran te mnḅo bañaanḅ bḅi banjaanḅ baḅiinka. ¹⁰ Na manjoonan, Naḅibaḅi adu'ulunḅ kē awo *naḅih i baḅeḅan ji Melkitedek.

Plipara ppēn ḅi pfiyaar

¹¹ Nka iko itum yi pḅup ḅi uko mēntḅ kē ikak atam ppibanan ḅiki naanji natar ḅi pyikrēn.

¹² Nado bi wo wo lah kawo bajukan undi-imaan aḅē huma nnuma bajukanan iko iteek ḅi uko wi Naḅibaḅi: nahum nnuma mn-tow, naando bi hilan pde pde pantamuḅ.

¹³ Kē ñaan anhumunḅ ḅi mntow, aanji me uḅup unjaanḅ ujukan uko unwoonḅ utool ḅi kēḅ ki Naḅibaḅi: awo napoḅ nampoḅi. ¹⁴ Kē pde pantamuḅ paḅē wo pi baweek, baji baḅēpna ḅi iko yi bawinunḅ kahilna kapaḅēḅ bnuura na buḅaan.

6

¹ Hēnk keeri, nawulën ḅduk pjukan pteek ḅi uko wi *Krittu, ḅya du pjukan panwoonḅ pi banliintunḅ ḅi pfiyaar. Nēnkak akak ḅi pjukan pteek mēntḅ, panwoonḅ pi pwut pdo iko inkḅijunḅ pkeḅ, pi pfiyaar Naḅibaḅi, ² pi pjukan ḅi uko wi batitmu*, pi ppaf iñen, pi pnaḅa ḅi pkeḅ na pi pwayēḅ pbaañḅaani. ³ Uko mēntḅ wi wi ḅkdolunḅ, ulille Naḅibaḅi.

⁴ Na manjoonan, bambiinḅ ayeenk bjeehi bi Naḅibaḅi, ayeenk uḅen unwoonunḅ du baḅi, ayeenk *Uhaaḅ wi nul, ⁵ awin jibi uḅup wi nul unuuri, awin mnhina mi pḅih pi Naḅibaḅi pankmbiinḅ, ⁶ aḅē duk bgah, ñaan aanhil nin kado baka baḅēlēḅ ḅbida ḅi baka, bakak bafiyaar: bawo wo ji bakak apaḅ Abuk Naḅibaḅi ḅi krut, akowandēna ḅi kadun ki bañaanḅ.

⁷ Na manjoonan, woli mboḅ mi uḅubal ujaanḅ uḅubar wal undoli manbuk ḅdeey ḅannuuriinḅ pa biki bajaaradunḅ ḅa, Naḅibaḅi aji wul mboḅ mēntḅ bnuura. ⁸ Kē manḅale buk iyiw na umbiilu, manji manwaanḅ udooni, kakak i pbi kafēpana, manji mambi baañḅaan ḅi pḅēr.

⁹ An banoh naan biki ḅḅaluḅ maakan, woli ḅdoo ḅiini haḅ na an, ḅme bnuura kē nawo ḅi bgah bnuura banjaanḅ baḅij mbuur.

¹⁰ Naḅibaḅi awo natool, aankḅilma ulemp wi nan na unḅal wi naḅalulunḅ, adiiman wa, wi nabiiḅn aḅēnk bañaanḅ biki nul abot aḅēnkaara ḅēnk baka te nḅa. ¹¹ Kē ḅḅē ḅal andoli ḅi an aji mēban kaliint te ubaañḅaani, uko wi nahaḅunḅ uhilna udolana bḅi. ¹² Hēnk,

* 5:5 Kañaaḅ 2.7. * 5:6 Kañaaḅ 110.4. * 6:2 Batitmu: Ulome baḅiiniyaan ḅi bañow bi bayuday na batitmu bi Yowan na bi Krittu.

nawutan kaşabĕr, naţĕpan ţĕp nawo ji ban-tamanuŋ ŋi pfiyaar te adoo yeenk uko wi Naşibaţi ahoŋuŋ.

Uko wi Naşibaţi ahoŋuŋ

¹³ Wi Naşibaţi akhoŋuŋ Abraham, aanka ampeluli i ahilunŋ kamehna ŋi kadunul, ukaaŋ kĕ amehna ŋi bkowul ¹⁴ aji : « *Dmehna aji dwulu bnuura bweek maakan, ddo pntaali pankpĕnnuŋ ŋi iwi patum.* »[☆] ¹⁵ Kĕ Abraham aţo amiir ayeenk uko wi Naşibaţi ahoŋuluŋ. ¹⁶ Na manjoonan, baŋaaŋ bajĕn baji bamehna ŋi ampelunŋ baka, kĕ pmehna mĕntŋ paji padiiman kĕ uko wi ŋaaŋ aţupuŋ ujoonani kaşĕ ba bţup. ¹⁷ Hĕnk di Naşibaţi, wi aŋaluŋ pdiiman banwoonŋ i kayeenk iko yi ahoŋuŋ kĕ uko wi ajakuŋ aji ado wa, amehnaa. ¹⁸ Naşibaţi aanhil kaţup uko unwoonŋ uunjoonani, ukaaŋ kĕ uko wi ahoŋuŋ amehna uunhil kaţĕlĕş. Hĕnk, nja ŋntiŋ aya du Naşibaţi ŋwo na mntĕŋ mnweek kahilna kayeenk uko wi ŋhaţuŋ unkmbiŋ. ¹⁹ Mnhaţ mĕntŋ manwo uko unţjanuŋ ubida wi nja, manji mando nja ŋneeŋ kaţĕp blaañ bweek bantaanuŋ na *dko dyimanaan maakan, di Naşibaţi awoonŋ. ²⁰ Yetu aneeŋ nja da uteek, ahilna pţĕnk nja, akak naşih i baţĕŋan te mnto ji *Melkitedek.

7

Melkitedek naşih i baţĕŋan

¹ *Melkitedek mĕntŋ, abiiŋ awo naşih i ubeeka wi Falem akuţ awo naţĕŋan i Naşibaţi *Andĕmuŋ Maakan. Wi Abraham awoonunŋ ugut wi afiŋnuŋ başih baloŋ, Melkitedek aya akita aŋehan Naşibaţi awula bnuura. ² Wal mĕntŋ Abraham awula kafah kaţĕnk iŋeen ŋi iko yi atehuŋ du başih mĕntŋ. Katim ki Melkitedek kawoonŋ « naşih natool »; akak awo naşih i Falem, uwoonŋ « naşih i mnjeeh. » ³ ŋi *Ulibra wi Naşibaţi baanţiiniyaan aşin, kĕ baanţiiniyaan anin, baankak aţiiniyaan bateem na unuur wi abukiŋ, na wi akeţuŋ. Awo naţĕŋan te mnto ji Abuk Naşibaţi.[☆]

⁴ Natenan jibi Melkitedek awo i ŋaaŋ naweek : *Abraham atĕem nja adoo wula kafah kaţĕnk iŋeen ki iko yi atehnuŋ du

ugut. ⁵ Kĕ *Bgah bi Moyit başĕ jakun kĕ bi-inţ babuk *Lewi banwoonŋ baţĕŋan, baŋaaŋ bawo kawul baka kafah kaţĕnk iŋeen ki uko wi bakaanŋ, te bakaanŋ mĕntan, bawo bayiţ baka, bawo bukal bti biki pntaali pi Abraham. ⁶ Kĕ ul Melkitedek, anwoonŋ aando wo wo i pntaali pi Lewi, aşĕ yeenkna ŋi Abraham kafah kaţĕnk iŋeen ki iko yi atehnuŋ du ugut, aŋehan Naşibaţi awul bnuura Abraham anwoonŋ ŋaaŋ i Naşibaţi ahoŋuŋ. ⁷ Kĕ ŋaaŋ anjaaŋ aŋehan Naşibaţi awul bnuura, aşaaŋ apel i bawuluŋ bnuura, baŋaaŋ bti bame uko mĕntŋ. ⁸ Babuk Lewi banjaaŋ bayeenk kafah kaţĕnk iŋeen bawo baŋaaŋ bajĕn bankketuŋ kĕ *Ulibra wi Naşibaţi uşĕ piit aji Melkitedek awohaara wo najeb. ⁹ Kĕ ŋhinan kaji : wi babuk Lewi bajaanŋ bayeenk kafah kaţĕnk iŋeen, Lewi alukaara luk kafah mĕntŋ wi Abraham alukuŋ Melkitedek. ¹⁰ Na manjoonan Lewi aando bi buka, aşĕ woha da ŋi Abraham atĕem wal wi Melkitedek ayaanŋ akita.

¹¹ ŋi Bgah bi Naşibaţi awuluŋ biki *Itrayel, biki pntaali pi *Lewi biki bawoonŋ kajeŋ bawo baţĕŋan biki Naşibaţi ; bawo baţĕŋan ji *Aaron. Kĕ pwo baţĕŋan pi baka paşĕ bi wo paankĕşi ; woli pakĕş lah, hum di di bakaanŋ anuma naţĕŋan aloŋ kak ji *Melkitedek? ¹² Kĕ wi pjoş naţĕŋan pi nţa papaţuŋ na pi ŋfa, bgah kak baţĕlĕşa. ¹³ Naţĕŋan nahalu i baktiiniyaanuŋ ŋi awoonŋ Ajugun. Ul awo i pntaali pmpaţi, kĕ ŋi pntaali mĕntŋ, nin aloŋ aambaanŋ kawoha naţĕŋan i Naşibaţi. ¹⁴ Baŋaaŋ bti bame kĕ Ajugun apĕnna ŋi pntaali pi *Yuda, kĕ *Moyit aşĕ wo aanţiiniyaan pntaali mĕntŋ wi aktiiniyaanuŋ uko wi baţĕŋan.

¹⁵ Kĕ uko uşĕ ujintŋ hĕnkuŋ bnuura : naţĕŋan aloŋ abii, aşĕ wo ji *Melkitedek. ¹⁶ Aanyeenkna ŋi bateem pwo naţĕŋan jibi upiitaniŋ ŋi *Bgah bi Moyit, ayeenkna pa ŋi mnhina mi nul mi awatnuŋ pkeţ. ¹⁷ Na manjoonan, upiitana ŋi *Ulibra wi Naşibaţi aji :

« *Iwo naţĕŋan te mnto ji Melkitedek*☆. »

¹⁸ Kĕ bgah bteek başĕ bi kak abiişna akuţ awaanŋ udooni ŋi uko wi iţĕŋan, ukaaŋ kĕ Naşibaţi apĕnan ba. ¹⁹ Na manjoonan, *Bgah bi Moyit baando nin ŋaaŋ kĕ ajintŋ

☆ 6:14 Ujuni 22.16-17. ☆ 7:3 Natenan ŋi Ujuni 14.18-20. ☆ 7:17 Kaŋaam 110.4.

ti kēs ki Naşibaţi. Kē Naşibaţi aşē wul nja mnhaţ mannuurnaaniin, ti mun mēnt mi mi nktēpnun kañoga.

²⁰ Naşibaţi amehnaa wi adatuŋ Yetu Ajugun aji awo naţenjan. Aamehnaa wi bandukiin bakakuŋ baţenjan. ²¹ Aa, Naşibaţi amehnaa wi adoluŋ kē Yetu awo naţenjan aji :

« *Nji Ajugan, dmehnaa,
mēnkak ti uţup wi naan :*
“*Iwi, iwo naţenjan te mnŋo.*” »[☆]

²² Uko mēnt ukaaŋ kē Yetu awo ankdoluŋ nja ŋwo ti bhoŋar bannuurnaaniin.

²³ Uka uko uloŋ kak : baţenjan bandukiin babi tum ŋiki pkeţ paneenan baka bawo baţenjan te mnŋo. ²⁴ Kē Yetu aşē wo na ubida wi mnŋo ukaaŋ kē awo naţenjan te mnŋo. ²⁵ Uko waŋ ukaaŋ kē ahilan kabuuran te mnŋo banjaan baţēpna ti a kañog Naşibaţi. Awo najeb te mnŋo awo ti pñehandēr baka Naşibaţi.

²⁶ Yetu awoon keeri *naşih i baţenjan i ŋnumiin. Ayimani, aanjuban nin, ajinţ ti kēs ki Naşibaţi, apēn ti bado buţaan adeenana du baţi duuţ. ²⁷ Aannuma pdo kado iţenjan na ŋnuur ji başih biki baţenjan bandukiin banjaan bado ya kapēnanaan ipekadu yi baka na yi bañaan bti. Awul uleeful kē uwo bţenjan bankēşuŋ. ²⁸ *Bgah bi Moyit babi do bañaan bajēn banjaan babiişna kē bawo başih biki baţenjan. Kē kamehna ki Naşibaţi kambiiŋ ti kafet ki bgah kaşē do Abukul andoluŋ iko bti yi aţu'uluŋ pdo kē awo naşih i baţenjan te mnŋo.

8

Bhoŋar bhalu

¹ Na manjoonan, uko unkaanuŋ udooni ti uko wi nktupun uwoon: ŋka *naşih i baţenjan anyaan aţo du baţi du kañen kadeenu ki pţij pi pşih pi Naşibaţi. ² Aji ŋenjan du dko dyimanaan, dawoon *kaloona ki bayiti na manjoonan, ki iñen yi ñaan najēn iwoon iintari, Naşibaţi Ajugun ataruŋ ka.

³ *Naşih i baţenjan andoli baţoorana ŋooran ado kado uţen na iţenjan ; ukaaŋ kē *Krittu kak awo kaka uko uloŋ wi aktenuŋ. ⁴ Woli awo lah ti mboş, aando wo wo naţenjan :

baloŋ bawo da banknţenjanuŋ jibi *Bgah bi Moyit bajakuŋ. ⁵ Kē iţenjan yi baţenjan mēnt bajaan bado işē tu kanaam na inkdolaniin du baţi, iwo wo ji ulimēnt wi ya. Na manjoonan, wi Moyit abiiŋ awo i pboman *kaloona ki bayiti, Naşibaţi aji na a : « *Tenan, ido ka bti kanaam na uko wi ndimaniin du pnkuŋ pi Finayi.* »[☆] ⁶ Krittu ul, Naşibaţi aţu'a ulemp undēmuŋ apel wi başih biki baţenjan bandukiin, Naşibaţi aţēpna ti a ado bhoŋar bannuurnaaniin, wi ahoŋuŋ iko innuurnaaniin.

⁷ Woli bhoŋar bteek* baanka lah dko di babiişni, Naşibaţi aanknuma pdo btēbantēn.

⁸ Kē Naşibaţi aşē ŋoman na pntaali pi nul aji :

« *Nji Ajugan dji :*
*ŋnuur ŋloŋ ŋabi ŋi nji kaluŋ kado bhoŋar
bhalu,
bhoŋar bhalu na bañaan biki Itrayel na
biki Yuda.*

⁹ *Bhoŋar mēnt baankwo ji bi ndoluŋ na ba-
teem baka
unuur wi mpēnanuŋ baka du utaak wi
Ejiptu.*

*Baambi ŋijan bhoŋar bi naan,
ukaan kē nji kak nwutan baka.*

¹⁰ *Nji Ajugan dkak aţiini aji :*
*woli ŋnuur mēnt ŋaţēpi
bhoŋar bi nji kaluŋ kado na pntaali pi
Itrayel bii bi :

*dluŋ kapiit bgah bi naan ti uşal wi baka
dluŋ kapiit ba ti ŋhaaş ŋi baka,
dluŋ kawo Naşibaţi i baka,
kē bakluŋ kawo pntaali pi naan.*

¹¹ *Wal mēnt, nin aloŋ aankak anaţa kaji
ajukan akintul kēme ayiţul
kaji na a : “Meen Ajugun!”*

*Bañaan bti baluŋ kame’ēn,
du anwoonuŋ nampoţi te du anwoonuŋ
naweek.*

¹² *Dluŋ kamiir baka pjuban pi baka,
mēnkak aleş nin ipekadu yi badoluŋ.* »[☆]

¹³ Wi Naşibaţi aţiiniyaanuŋ bhoŋar bhalu, ado bjon kē bakak awaan udooni. Kē uko unjonuŋ akak aţaf, uji uban ti pba.

9

Idolade yi bhoŋar bteek

☆ 7:21 Kañaaam 110.4. ☆ 8:5 Ppēn 25.40. * 8:7 Bhoŋar bteek : Baţiiniyaan ti bhoŋar bteek, bi badoluŋ du pnkuŋ pi Finayi. Natenan ti Pti 24.3-8. ☆ 8:12 Yeremiya 31.31-34.

¹ Bhoŋar bteek babi ka idolade ti pdo Naŋibaŋi btejan abot awo na dko dyimanaan ti mboŋ. ² Hĕnk, batan kaloona kaloŋ kanwoon na ŋmbaŋ ŋtĕb. Ti umbaŋ uteek wi kaloona mĕntŋ wi bajaan badu *dko dyimanaan, uka da ŋkaniya na umeeŋa wi bapafuŋ ipoom yi baŋenuŋ Naŋibaŋi. ³ Kĕ du kafetŋ ki blaani uka da umbaŋ utĕbantĕn wi bajaan badu *dko dyimanaan maakan. ⁴ Wuŋ mĕntan uwo na *bliit bi mngur bi uwuuru, banjaan batĕrna mnkulan, na umaala unwoon bti wi uwuuru wi baŋuun pŋukar pi uwuuru panhaknuŋ pde pi *Yawe Nawat Kabuka awuluŋ babak *Itrayel du *pndiiŋ, pde mĕntŋ baji badu pa *Mana✧. Pmul pi *Aaron pandukiin aŋeeŋ hĕnkuŋ pawo da kak, na klaak kanfejuŋ apiitna *Bgah bi Moyit. ⁵ Kĕ ti umaala mĕntŋ duuŋ baŋe tu iko infejuŋ innaamuŋ na ŋwanjut ŋi bajaan bado kerubim ŋanjaan ŋadiiman kĕ Naŋibaŋi awo da. Ibaaklu yi ŋa iji ido blifi ti dko di bajaan batulna pŋaak ppĕnanaan ipekadu. Mĕntŋ wal wi pŋiiniyaan iko mĕntŋ bti kajintan bnuura wii wi.

⁶ Wi iko mĕntŋ bti ibomaniin hĕnk, baŋenan baji baneej unuur undoli du umbaŋ uteek wi kaloona kado ulemp wi baka. ⁷ Kĕ *naŋih i baŋenan taŋ ajaan aneej ti utĕbantĕn ; aji neej da uyaaŋ uloolan taŋ ti uŋubal. Aji tij da pŋaak pi ŋko ŋi bafinaruŋ Naŋibaŋi aŋen pa ppĕnanaan ipekadu yi nul na yi baŋaan bti. ⁸ *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi udiiman bnuura tuŋ uko mĕntŋ kĕ bgah bneejni du *dko dyimanaan maakan baanji bahaabŋa, woli dko dyimanaan danwoon ti mboŋ dawohaara wo da. ⁹ Uko mĕntŋ bti uwo uhoŋ wi wal wi ŋwoon wi nŋa. Uwoon kĕ uŋen na iŋenan indolaniin iinhil kado uhaaŋ wi ŋaan andoluŋ ya ujintŋ ti kĕŋ ki Naŋibaŋi. ¹⁰ Iwo idolade taŋ ti uko wi pde, pdaan, na baŋow, yi Naŋibaŋi aŋuun baŋaan pdo te wal wi akdoluŋ iko bti ikak ihalu.

Uko wi Krittū adoluŋ kabuuranaan nja

¹¹ Kĕ *Krittū aŋe pĕn awinana ji *naŋih i baŋenan andoluŋ iko inuura yi Naŋibaŋi abomanuŋ nja kĕ iwinanaa ; aneej du kaloona kanwoonuŋ kaweeŋ, kanwoonuŋ kayimanaan. Kaloona mĕntŋ kaambomanaan

iŋen yi baŋaan bajĕn, kaanwo ki umundu umpaŋaniin wi. ¹² Abi neej neej byaaŋ bloolan du *dko dyimanaan, aantul da pŋaak pi ŋpi ŋkaŋ na pi ŋgit ŋkaŋ: pŋaak pi nul pi pi atuluŋ abuuranaan nja te mnto. ¹³ Na manjoonan, woli pŋaak pi ŋpi ŋkaŋ na pi ŋgit ŋkaŋ na ufob umpĕnuŋ ti ŋgit ŋantĕruŋ yi bajaan bajeeŋ ti baŋaan banŋopuŋ iji ijintan ŋleef ŋi baka, ¹⁴ hum di di pŋaak pi Krittū pawoon paankjintan ŋhaaŋ ŋi nja kapĕnan iko iwaan udooni injaan itij pkeŋ ŋhilna ŋdo kalempar Naŋibaŋi anwoon najeb? Ul Krittū awo i mnto ukaan kĕ btejan bi adoluŋ wi awuluŋ uleeful Naŋibaŋi kĕ balila.

Bhoŋar bhalu

¹⁵ Uko unkaan kĕ Naŋibaŋi aŋĕpna ti *Krittū ankeŋuŋ alukna pjuban pi baŋaan badoluŋ, wi bawoon ti bhoŋar bteek, uwo kĕ baŋaan biki Naŋibaŋi adatuŋ bahil kaduka te mnto na iko inuura yi ahoŋuŋ baka. Hĕnk ado bhoŋar bhalu. ¹⁶ Woli baŋiiniyaan pduka na iko, uji wo kameeŋana kĕ ŋaan akeŋi. ¹⁷ Phiiŋ paji paŋaan wal wi pkeŋ pawoon, ŋaan aanhil kahiiŋ ŋaan anwoon najeb. ¹⁸ Hĕnk, bhoŋar bteek bajunna pŋaak. ¹⁹ Wi *Moyit aŋupuŋ ti kadun ki baŋaan bti iko bti yi bgah baŋuun baka pdo, wi wi ajejuŋ pŋaak pi ŋgit ŋkaŋ na pi ŋpi ŋkaŋ na meel na ptal pjeenkall na kanah ki bko bi bajaan bado *hitop ki atoopuŋ tuŋ pŋaak na meel alĕt ti ulibra wi bgah na ti baŋaan bti, ²⁰ aŋe ji : « *Pi pawoon pŋaak pankŋenanaanuŋ bhoŋar bi Naŋibaŋi adoluŋ na an aji namĕban ba.* »✧ ²¹ Hĕnk kak di di alĕtuŋ pŋaak ti kaloona na ti iko bti yi bajaan baŋenanaan Naŋibaŋi. ²² Ti bgah, pŋaak pajaan pajintan iko bti ; woli paantuli, ipekadu iinji ipĕn. ²³ Woli bawo i kajintan iko innaamuŋ yi baŋi, inwoon du baŋi iwo i keeri kajintan na iŋenan innuurnaaniin.

²⁴ Na manjoonan, mĕntŋ ti *dko dyimanaan dambomanuŋ na iŋen yi baŋaan bajĕn, danŋuun kanaam di manjoonan, di di *Krittū aneejuŋ. Aneeŋ neej du baŋi kahilna kanaŋ ti kadun ki Naŋibaŋi kayenan nja. ²⁵ Aanneej neej pdo kawul uleef uŋubal

undoli jibi *naših i baŕenjan ajaan aneej du dko dyimanaan kašë wul pñaak panwoon paanwo pi nul. ²⁶ Woli ado lah haŕ, ahaj nŕyaaš nŕtum du upaša umundu te hënkun. Na manjoonan, ŕi nŕnuur nŕbaañšaani nŕi nŕwoon nŕi apën kawinana uyaas uloolan kabaana na pekadu wi awulun uleeful kë uwo bŕenjan. ²⁷ Bañaan bajën baji bakteŕ uyaas uloolan, Našibaŕi kawayëš baka. ²⁸ Kë hënk kak di di Krittü awulun uleeful byaas bloodan, Našibaŕi apënanan ipekadu yi bañaan batum. Alun kapën kawinana uyaas utëbantën, aankbi bi ppënan ipekadu yi bañaan, abi bi pbuuran te mnŕto bankyoonkun ubi wi nul.

10

Krittü aba na iŕenjan ijon

¹ *Bgah bi Moyit baanyuuj iko bti na manjoonan, bawo wo ŕañ ulimënt wi iko inuura inklun kawulana faan. Bgah mënt baji bahepar bado kadoha do ušubal undoli iŕenjan innaamuŕ. Uko mënt udiiman kë baanhil kajinŕan piš banknoguŕ Našibaŕi. ² Woli banjaan bado Našibaŕi iŕenjan bakak lah ajinŕ mndani, baankak ašal kë bawo na pekadu, baŕañan pdo kado iŕenjan. ³ Babaa ŕëp ŕëp aji bado ušubal undoli iŕenjan, kë uko mënt uji ulešan baka ipekadu. ⁴ Na manjoonan pñaak pi nŕgit nŕkaš na pi nŕpi nŕkaš paanhil nin kapënan ipekadu. ⁵ Ukaan kë wal wi abiiŕ awo i pbi ŕi umundu, *Krittü aji na Našibaŕi :

« *Iinŕal bafnaru nŕko*

kë iinŕal baŕenu iko ilon

ašë wulën uleef wi ñaan najën ;

⁶ *nŕko nŕantëradiiŕ iinŕi klilandër nŕa, iŕenjan ppënanan ipekadu, iinŕi klilandër ya*

⁷ *Wal mënt dji : “Iwi Našibaŕi, nŕi wi : dbi pdo uko wi iŕalun,*

*jibi upiitaniŕi ŕi uko wi naan ŕi *Ulibra wi nu.” »**

⁸ Hënk, *Krittü adunna aji ŕi : *nŕko nŕantëradiiŕ iinŕi klilandër nŕa, iŕenjan ppënanan ipekadu iinŕi klilandër ya, kë bgah bašë ji kë bañaan bawo i pdo iŕenjan mënt. ⁹ Akak aji : Nŕi wi : dbi pdo uko wi iŕalun. Hënk aba na iŕenjan ijon aŕij bi nul. ¹⁰ Ado keeri*

uko wi Našibaŕi aŕalun, awul uleeful byaas bloodan, kë hënk di nŕjintun ŕi këš ki Našibaŕi te mnŕto.

¹¹ Naŕenjan andoli aji naŕa na nŕnuur kalempar Našibaŕi, aji do nŕyaaš nŕtum iŕenjan, kë yun mëntan iŕë wo iinŕi ipënan nin pekadu di bañaan. ¹² Kë *Krittü ašë do bŕenjan bloodan banwoon bi mnŕto, wi wi ašaan aya aŕo ŕi kañen kadeenu ki Našibaŕi. ¹³ Hënkun aŕoo ayoonk Našibaŕi aŕu *bašooradul ŕi ihoŕul uŕeeh.** ¹⁴ ŕi bŕenjan bloodan ado kë bañaan biki aŕiŕun Našibaŕi kë bawo bajinŕ ŕi këš ki Našibaŕi te mnŕto. ¹⁵ Uko mënt wi wi *Uhaaš wi Našibaŕi uyuunŕ nja kë ujoonani wi ujakun aji :

¹⁶ « *Nŕi Ajugan dŕiini aji :*

woli nŕnuur mënt nŕaŕëpi

bhonar bi nŕi kalun kado na pntaali pi

**Iŕayel bi bi :*

dlun kapiit bgah bi naan ŕi nŕhaaš nŕi baka, dlun kapiit ba ŕi ušal wi baka,

¹⁷ *dlun kamiir baka ipekadu yi baka, mënkak aleš nin pjuban pi bajubanun. »**

¹⁸ Wi Našibaŕi amiiruŕ keeri ipekadu, ñaan aankak anuma pdo iŕenjan kapënanan ipekadu.

Nawulën nŕnog Našibaŕi

¹⁹ An bayiŕ naan, hënkun keeri nŕme bnuura kë pñaak pi Yetu pantuliin pado kë nŕhil kaneej du *dko dyimanaan maakan, ²⁰ ahaabëš nja bgah bnuura banjaan bawul ubida, bantëpuŕ blaañ bweek banwoon ŕi kadun ki dko dyimanaan maakan, banwoon uleef wi nul. ²¹ Nŕkak aka *naših i baŕenjan naweek i Našibaŕi aŕuun ŕi kadun ki katoh ki nul. ²² Nawulën keeri nŕnog Našibaŕi na uhaaš ujint, na pfiyaar panjoonanun, na uhaaš, wi Yetu ajinŕanun na pñaakul, na uleef wi baŕowun na meel mnŕjint apënan iko iŕop bti. ²³ Nawulën nŕmëban nŕliint ŕi uko wi nŕhaŕun akuŕ aŕup. Na manjoonan, nŕme kë Našibaŕi aji do uko wi ahonun. ²⁴ Andoli ŕi nja adoon kaŕaaf atëntul, nŕhilna nŕtëntëndër ŕi bnalad na pdo iko inuura. ²⁵ Bañaan balon baŕaal pwo baankmaar byit bi banfiyaaruŕ *Krittü, kë uko mënt ušë wo uunuura ; nŕbaa wo kaŕëp

* 10:7 Kañaam 40.7-9. * 10:13 Kañaam 110.1. * 10:17 Yeremiya 31.33-34.

tjèp katèntjèndër, wi nadoon ame kë unuur wi ubi wi Krittu uñogi.

²⁶ Na manjoonan, wi nmeen uko unwoon manjoonan, woli ulil nja kë ndinan aji nduka ti pjuban, uunkak aka btejan banhilun ppènan ipekadu. ²⁷ Wal mènť, nduka duka ayoonk na palènk pwayès pi Naşibaťi na bdoo bjeenkalk banklun katèr bampokun ptaşa. ²⁸ Woli ñaan apok ptaş *Bgah bi Moyit, kë bañaan batèb kème bawajant baťup aji ajubani, baankñagi'a, baji bafiña*. ²⁹ Naşalan keeri uko unkdolun anşoorun Abuk Naşibaťi, anťuun pñaak pi bhonar pi aťèpnun awo najint uko undaayanaan abot akar *Uhaaş wi Naşibaťi unwoon ukumpès wi bnuura. Nahinan kanun jibi kakob ki un mènťan kakyibani. ³⁰ Na manjoonan nme anťiiniin aji : « *Nji dlun kalukanan, nji dlun katuuman.* » Akak aji : « *Nji Ajugan dlun kawayès pntaali pi naan.* »* ³¹ Naşibaťi anwoon najeb amob le ñaan, un mènťan aji wuťan maakan.

³² Naleşan uko undolanan du ujuni wi nayeenkun bjeehi bi Naşibaťi. Tuñ nwal mènť nawin mnhaj mnweek aşè mèban aliint. ³³ Babi karan nwal nlon ahajanan kë nawo bten bi bañaan, kë nwal nlon naťok na banhajun han. ³⁴ Nabi ñaga biki bawatun ukalabuş abot alilan ti uko wi batehun bka bi nan, wi nameen kë naka bka bannuurnaaniin banwoon baankba nin. ³⁵ Nawutan keeri kaťañan phať tiki mnhať mènť mankaan kë nakyeenk katuum kaweeke. ³⁶ Nawo kataman kahilna kado kado uko wi Naşibaťi anjalun, hènke nayeenk uko wi ahoñun. ³⁷ Na manjoonan upiitana ti *Ulibra wi Naşibaťi aji :

« *Uduka nwal nntiinku, nntiinku ntiinku, anwoon i pbi aşè bi, aankjon.* »*

³⁸ « *Nji Naşibaťi, dlun kawul ubida anwoon natool ti kès ki naan tiki afiyaari. Kè woli alon adekèn kafet, mènklilandèra.* »*

³⁹ Kè nja, nènwo ti bankdekulun kafet, kaneem ; nwo ti banfiyaarun awo ti bgah bi mbuur.

11

Pfiyaar pi bañaan biki tfa

¹ Woli nfiyaar Naşibaťi, nji nme na manjoonan kë nlon kayeenk uko wi nhatun, nme bnuura kë iko yi nwoon nènwini, iwoo abot ajoonan. ² Pfiyaar pakaan kë bateem nja babi winana bnuura ti kès ki Naşibaťi. ³ Kè pfiyaar pi nja pakaan kë nyikrèn kë Uťup wi Naşibaťi upaşun umundu, hènke di iko yi njaan nwin ipènnun ti iko inwoon iinwinanaa.

⁴ Ti pfiyaar pi nul, *Abel awul Naşibaťi btejan bannuuriin apel bi *Kayin. Pfiyaar mènť pakaan kë awo natool ti kès ki Naşibaťi, Naşibaťi ti uleeful adinan ayeenk uťen wi nul ; kë pul pakaan kë baktiiniyaan uko wi nul wi adoon akeť*.

⁵ Pfiyaar pakaan kë *Henok aya du Naşibaťi bè aantèpna ti pkeť ; nin alon aankak awina win, Naşibaťi adeenulun aňooť du a. Upiitana ti *Ulibra wi Naşibaťi aji Henok ado bi lilaara lil ji abi ado kadeeja. ⁶ Kè nin alon aşè wo aanhil kalil Naşibaťi bè aanfiyaara. Na manjoonan, ñaan ankñogun Naşibaťi aji wo kafiyaar kë awoo abot aji tuum banjaan bala'a*.

⁷ Pfiyaar pakaan kë *Nowe atiink uko wi Naşibaťi aťupulun unwoon uundo bi winana. Amèban bnuura uko wi Naşibaťi ajakun, aboman upuur abuuranaan biki katohul bti. Pfiyaar mènť pakaan kë adiman kë umundu uduknaanaa, aťèpna ti pa, awo natool ti kès ki Naşibaťi*.

⁸ Pfiyaar pakaan kë Abraham ado uko wi Naşibaťi ajakulun wi adu'ulun ayila, kë aya du uťaak wi Naşibaťi ahoñulun bè aamme dko di akyaan. ⁹ Ti pfiyaar mènť aya awo ji nayaant du uťaak wi Naşibaťi ahoñulun, afet ti iloona. Itaak na Yakob bado han kak, wi Naşibaťi ahoñun baka uťaak mènť ji a. ¹⁰ Abraham abi wo wo ti pyoonk kafet ti ubeeka wi Naşibaťi aşalun abot aniw, wi nniw nankèmun*.

¹¹ Pfiyaar pakaan kë Abraham ahil abuk wi adoon aťaf maakan kë *Faara aharul akak aťañan kañowa, afiyaar na manjoonan kë Naşibaťi ado uko wi ahoñun*. ¹² Uko

* 10:28 Pleşan 19.15. * 10:30 Pleşan 32.35-36. * 10:37 Itayi 26.20. * 10:38 Habakuk 2.3-4. * 11:4 Natenan ti Ujuni 4.3-10. * 11:6 Natenan ti Ujuni 5.24. * 11:7 Natenan ti Ujuni 6.13-22. * 11:10 Natenan ti Ujuni 12.1-5; 23.4; 35.12,27. * 11:11 Natenan ti Ujuni 18.11-14; 21.2.

mënt ukaaŋ kē pntaali pweek papēna ti ņiint̄ alooman, andoon abi ʔaf ʔaf aduka duka ayoonk pkeʔ. Pntaali mēnt̄ *patum ji njah ni baʔi na pyiw panwoon ʔi kabaŋ ki bdēk*✧ pi nin ņaaŋ alon awoon aanhil p̄fēn.

13 Bañaan bakaŋ mēnt̄ bti bafiyaar adoo keʔ bē baanyeenk iko yi Naʔibaʔi ahonun, aʂē winaara ya du kalowan akuʔ alilandēr ya. Badinan ʔi kadun ki bañaan aji bawo wo bayaant̄ ʔi mboʂ mi, baanwo biki umundu wi. 14 Na manjoonan, bankn̄iiniŋ haŋ badiiman bnuura kē bawo wo ʔi pla utaak. 15 Woli banuh nuh lah wi bawoonun, bahinan kakak da. 16 Kē baʂē bi ņal utaak unnuurnaaniŋ, uwoon utaak wi baʔi. Uko mēnt̄ ukaaŋ kē Naʔibaʔi aankowa pdo kadu'ana Naʔibaʔi i baka, aboman baka ubeeka.

17 Pfiyaar pakaan kē *Abraham abo- mandēr pjeŋ *Itaak abukul kaŋar Naʔibaʔi, wi Naʔibaʔi aŋaluŋ pten me afiyaara. Abukul alooman ʔaŋ i akaan i i ajejuŋ kaʔeŋan te Naʔibaʔi ado bi hoŋaara hoŋ, 18 ajaka aji : « *ʔi Itaak i i pntaali pi nji nhonij̄ pakpēnnun.* »✧ 19 Abraham afiyaar kē Naʔibaʔi aka mn̄hina mi pnaʔan bañaan ʔi pkeʔ ; uko mēnt̄ ukaaŋ kē Naʔibaʔi akakana abukul, kē uko mēnt̄ uwo wo ji Naʔibaʔi anaʔan Itaak ʔi pkeʔ.✧

20 ʔi pfiyaar, *Itaak aŋehan Naʔibaʔi awul *Yakob na *Eʔawu bnuura ʔi uko unwoon i kaluŋ kabi.✧

21 ʔi pfiyaar, *Yakob wi aŋoganun pkeʔ, aŋehan Naʔibaʔi awul bnuura andoli ʔi babuk *Yotef aʂē mēban ʔi pjuuʔi pi nul aŋup adēman Naʔibaʔi.✧

22 ʔi pfiyaar, *Yotef wi aŋoganun pkeʔ aʔiiniyaan wal wi babuk Iʔrayel bakluŋ kapēn ʔi *Ejiptu, aʔup babukul hum di bakluŋ kado na imoh yi nul.✧

23 ʔi pfiyaar bajug *Moyit bamena kli kwajaŋ wi abukiŋ. Bawin kē napoʔ anuura aʂē pok pdo uko wi naʂih ajaŋun bē baanlēnki.

24 Pfiyaar pakaan kē *Moyit abi pok pdu'ana abuk ņaaʔ abuk Farawuna naʂih wi abiŋ akak naʔaʂa. 25 Ahokan phaj na bañaan biki Naʔibaʔi kē di pwo ʔi iko ilil yi

pekadu inwoon iinji ijon.✧ 26 Afiyaar kē pwut bakowandēna ji *Krittu paka udooni apel pyok bti panwoon ʔi *Ejiptu, aten alowan aʂal katuum kankluŋ kayeenkana. 27 Pfiyaar pakaan kē apēn du Ejiptu, awo aanto aten udeeb wi naʂih, amēban ali- int̄ ji ņaan anwinun Naʔibaʔi anwoon aan- hil kawinana. 28 Pfiyaar pakaan kē ado *Ufettu wi Mbuur alēt p̄naak ʔi ilēman yi itoh uwanjuʔ wi pkeʔ uwutna kaŋiŋ bapoʔ bajeen biki bañaan biki *Iʔrayel.✧

29 Pfiyaar pakaan kē babuk *Iʔrayel bamuur *bdēk bjeenk al awo wo ji bawo ʔi dko dkay ; kē wi bañaan biki *Ejiptu bakdoon na pmuur ba, bayooraa.✧

30 Pfiyaar pakaan kē ŋniw ni Yeriko ŋajot wi babuk *Iʔrayel bafooyun ŋa ŋnuur paaj na ulon. 31 Pfiyaar pakaan kē *Rahab naʔuunk ayeenk bnuura babuk Iʔrayel bam- biŋ amena abi pten ubeeka. Hēnk, aankeʔ na bandekuŋ Naʔibaʔi kafeʔ.✧

32 We wi nkaan aʔup? Mēnkka bwal bʔiiniyaan bi Gedeyon na Barak na Tamton na Yefte na *Dayiʔ na *Famiyel na baʔupar Naʔibaʔi bandukiŋ. 33 Pfiyaar pi bukuŋ mēnt̄an pakaan kē bawat ŋtaak, aʂih bañaan bnuura, abot ayeenk uko wi Naʔibaʔi ahonun baka. Pfiyaar pakaan kē badēt mntum mi ŋnlihu, 34 awo ʔi bdoo aʂē wo baanyiki, abuur pkeʔ pi kej. Babi maak aʂē kak ajeb ; babi tam ugut adookar na bangoli biki ŋtaak ŋyaanʔ. 35 ʔi pfiyaar, baʔ balon bawin kē banaʔan biki bakeʔandēnun akakan baka.

Balon bahajan baka te kē badoo keʔ kē bapok babuuran baka kahilna kanaʔa ʔi pkeʔ, kaka ubida unnuurnaaniŋ. 36 Balon kak baben baka akob baka na itintēl, balon kē batan baka awat ukalabuʂ. 37 Balon batap baka m̄nlaak aŋiŋ, balon kē bamob baka afal ʔi ptoof, balon kē bafiŋ baka na kej. Balon baji bañaay na dko kawohara injan yi ŋkaneel, kēme yi ŋpi, awo bajuuk, kē baknooran baka ahajan baka. 38 Bañaan mēnt̄ babi nuura ŋhaaʂ maakan adoo wo baanhil p̄fēt̄ ʔi umundu wi. Babi ņaay na *pndiiʂ na inkun, awo ʔi injiir na ihēr.

✧ 11:12 Ujuni 22.17. ✧ 11:18 Ujuni 21.12. ✧ 11:19 Natenan ʔi Ujuni 22.1-10. ✧ 11:20 Natenan ʔi Ujuni 27.27-29. ✧ 11:21 Natenan ʔi Ujuni 27.39-40. ✧ 11:22 Natenan ʔi Ujuni 50.24-25; Ppēn 13.19. ✧ 11:25 Natenan ʔi Ppēn 2.11-15. ✧ 11:28 Natenan ʔi Ppēn 12.1-23. ✧ 11:29 Natenan ʔi Ppēn 14.21-31. ✧ 11:31 Natenan ʔi Yotuwa 2.1-23.

³⁹ Pfiyaar pakaan kē bukal bti bawinana bnuura ti kēş ki Naşibaţi te baando bi yeenk uko wi abiiŋ ahoŋ. ⁴⁰ Na manjoonan, Naşibaţi abi tu tu ti uşal pboman nja uko unnuurnaaniin bawutna kawo bajinţ ti kēş ki Naşibaţi kaduk nja.

12

Nawulën njaban kēş ti Yetu

¹ Bañaan banfiyaaruŋ biki mbaan aţiiniyaan tiiniyaan bawo ji pntuk pweek panfooyuŋ nja aten. Nawulën njalan keeri iko inkdiţanuŋ nja, na pekadu danjaan datam pjab ti nja, ntaman ndo kaţi pti pi baţuuŋ nja. ² Nawulën ntu kēş ti Yetu anhaabēşuŋ nja bgah njilna njfiyaar, ul ajaan ado njliinta liint ti pfiyaar te mnţo. Amiir adoo keţ ti kruţ, bē aanţo aten mnkow manwoon ti pkeţ ptēnt puŋ mēnt ţiki abi win mnlilan manwoon i pbi, aşē ya hēnkuŋ aţo du kañen kadeenu ki Naşibaţi.

³ Naşalana keeri, jibi amiiruŋ wi bado buţaan bakhajanuluŋ, nawutna kanoor, njhaaşan njawo njankwutan. ⁴ Ţi ugut wi nakgutun na pekadu, naando bi gutan te pkeţ. ⁵ Naţilma jibi Naşibaţi atēntēnanaŋ ji babukul i? Upiitana ti *Ulibra wi nul aji :

« *Abuk naan, wutan kabeeh kakob ki Ajugun,*
wutan kawutan woli anjoman na iwi.

⁶ *Ajugun aji kakan ti bgah ñaan i njaluŋ,*
kakob ñaan i ajejuŋ ji abukul. »

⁷ Namiiran mnhaj mi najaan nahaj woli Naşibaţi akakanan ti bgah ; aji do han na babukul. Napoţ ahoŋ i i aşin awoon aanji kakan ti bgah? ⁸ Woli Naşibaţi aankakanan ti bgah ji babukul bti, naanwo keeri babukul na manjoonan, nawo bapoţ bampaţi. ⁹ Naleşan başin nja biki mboş: baji babi kakan nja ti bgah kē nşē tiinkaara tiink baka. Hēnk di njwoon katiink maakan Aşin nja i baţi kayeenkna ubida. ¹⁰ Başin nja babi ji bakakan nja ti bgah njwal njlon jibi başaluŋ, kē Naşibaţi aşē ji kakan nja ti bgah njilna njwo bnuura njbot nyiman ji a. ¹¹ Woli bakakan ñaan ti bgah, aji jooţan wal mēnt aanji lilan ; aşale ţo aban tuŋ, kakob mēnt

kaji kado awo natool ti kēş ki Naşibaţi uhaaş uşē ujoobēt na a.

Plipara

¹² Nadeenan keeri iñen imbeewuŋ, naliintan ihoţ inknaayuŋ! ¹³ Napoşan ti ilēl itool, ihoţ inkjiinkuŋ iwutna kajiink kak maakan, iţēp ţēp ijeb.

¹⁴ Natamaan nawo bnuura na bañaan bti nakuţ nado kado uko unwoon ujint ti kēş ki Naşibaţi ; woli naanwo bajinţ ti kēş ki Naşibaţi naankwin Ajugun. ¹⁵ Naţaafaraan alon ti an adek kafēţ bnuura bi Naşibaţi ; naţaafaraan alon awo ji bko bwuţaan banjaan badēm kaşē kabuk mnko mntum manwuţuŋ. Ńaan mēnt ahil kaneeman batum maakan. ¹⁶ Nin alon awutan kawo ti pjuban pi piint, nin alon awutan kabeeh iko inyimanuŋ ji *Etawu i pde ploolan pakaan kē awaap pweek pi nul. ¹⁷ Name kē wi abiiŋ aţo aban tuŋ, abi njal pyeenk ubeeb wi aşin ti pwo bajeen, kē başē dooka. Ado na pwooni kadolna aşin apēnan uko mēnt aşē wo aanhili.✧

Ubeeka wi baţi wi mnţo

¹⁸ Na manjoonan, naanñog pnkuŋ pi Finayi : naaññog dko di bdoo banktēruŋ, di utejan na bdēm, di ukēk, ¹⁹ naaññog dko di baluluŋ na di pdiim patiinkaniin. Wi babak *Itrayel batiinkuŋ pdiim mēnt, baankak adi di nin ptiink pa. ²⁰ Uko wi pdiim mēnt pajakuŋ na baka ulēnkan baka maakan, paji na baka : « *Ńaan ankbanuŋ pnkuŋ batapa mnlak kafin, awole ñaan kēme untaam.* »✧ ²¹ Uko mēnt uyiban maakan kē Moyit adoo ji : « *Dlēnk maakan adoo kat kat.* »✧

²² Kē naşē ñog pnkuŋ pi *Fiyon, ubeeka wi Naşibaţi anwoon ukumpēş wi ubida, Yerutalem di baţi di njwanjuţ ntum maakan njawoon, ²³ du dko di pntuk pi banfiyaaruŋ panwoon ti ufettu pawoon, pi banwoon bajeen biki Naşibaţi, biki itim ipiitaniin du baţi. Nañog Naşibaţi anjaan awayēş bañaan bajen bti na njhaaş nj bañaan biki Naşibaţi adoluŋ kē njawo njint piş. ²⁴ Nañog Yetu i Naşibaţi aţejanaanuŋ bhoŋar bhalu na pñaakul pantuliin ; pñaak mēnt uko wi

✧ 12:6 Uhoŋ 3.11-12. ✧ 12:17 Natenan ti Ujuni 25.29-34; 27.30-40. ✧ 12:20 Ppēn 19.12-13. ✧ 12:21 Pleşan 9.19. ✧ 12:24 Natenan ti Ujuni 4.10.

pakdiimanuŋ ulil apel wi pi *Abel pakdiimanuŋ*.

²⁵ Naŋaafaraan keeri kadek ankŋiiniŋ na an kafet. Na manjoonan, bateem nja bampokuŋ ptiink ankŋaŋuŋ baka ŋi mboŋ baambuŋ kakob. Kē nja nŋenkhiŋ kabuur kakob woli ndek kafet ankŋiiniŋ na nja du baŋi. ²⁶ ŋi wal wi *Moyit, pdiim pi nul pabi ŋint ŋintan mboŋ, kē aŋe hoŋ nja hēnkuŋ aji : « *Dkak aluŋ kaŋint ŋintan byaaŋ blon kak, mēnt mboŋ ŋaŋ, dŋint ŋintan kak baŋi* ». » ²⁷ Wi ajakuŋ aji dkak aluŋ kaŋint ŋintan byaaŋ blon, adiiman diiman kē iko impaŋaniŋ iluŋ kaŋintar katoka, uko unwoon uunkŋintar ŋaŋ uhilna uduka. ²⁸ Hēnk, wi nkyeenuŋ utaak unwoon uunkŋintar, nawulēn nbeeb Naŋibaŋi, nŋēmana na pfiyaar na palēnk, uko mēnt ulila. ²⁹ Na manjoonan, Naŋibaŋi i nja awo bdoo banjaan batēr katok.

13

Iŋejan inliluŋ Naŋibaŋi

¹ Natamaan naŋalad ji baŋaŋ banŋaarun. ² Nawutan kanohnaana pyeenk bayaant du itohan. Name bnuura kē balon bado haŋ, ayeenk nwanjut du itoh yi baka bē baammee. ³ Naleŋan bakalabuŋ, nawo ji nawo ukalabuŋ na baka nabot naleŋ baŋaŋ biki bakhajanuŋ, nawo ji an biki bakhajanuŋ.

⁴ Baŋaŋ bti bamēbaan bniim bnuura, ŋiint na ŋaŋ baji bamēbandēr andoli kalin ŋi atēt. Naŋibaŋi aluŋ kawayēŋ baŋaŋ banwoon ŋi ubida uŋon na pjuban pi piint.

⁵ ŋi mnwo mi nan naanwo kajotan itaka kadun, nalinan ŋi uko wi nakaan. Naŋibaŋi ŋi uleeful aŋupuŋ aji :

« *Mēnkwatanu nin, mēnkpoku nin.* »*

⁶ Ukaŋ kē nŋinan kaŋup na mntēŋ kaji :
« *Ajugun awoon anjaan aŋenkēn ; mēnkdo kalēnk.*

*We wi ŋaŋ najēn ahiluŋ kadolēn? »**

⁷ Naleŋan banwoon ŋi kadun ki nan banŋupanaŋ uŋup wi Naŋibaŋi. Naŋalan jibi babiŋ awo te adoo keŋ, naŋe nado ji baka.

⁸ Yetu *Krittu awo nŋa jibi awoon takal, akuŋ awoha haŋ te mnŋo. ⁹ Nakwut pjukan

pampaŋuŋ na *Uŋup Ulil Unuura paŋoŋan du bdēm. ŋaŋ awo katēŋna ŋi bnuura bi Naŋibaŋi, aanhil katēŋna ŋi idolade ŋi uko ude inwaanuŋ udooni ŋi banjaan baŋaŋ ya. ¹⁰ Nja, nka *bliit bi mngur, kē baŋejan banjaan baŋejan du *Katoh Kaweek ki Naŋibaŋi baanka na pde iko inwoon du bliit mēnt. ¹¹ *Naŋih i baŋejan aji ŋoŋ pŋaak pi nko nŋanŋuŋ du *dko dyimanaan maakan kapēnanaan pekadu di baŋaŋ, kē nko nŋi bafinun nŋuŋ nŋaŋe ji nŋatēna du bdig bi dko di baŋaŋ bafētun. ¹² Uko mēnt ukaŋ kē Yetu akeŋna du bdig bi ubeeka kē pŋaak pi nul pado baŋaŋ kē bawo bajint ŋi kēŋ ki Naŋibaŋi.

¹³ Nawulēn keeri nja du Yetu, du bdig bi dko di baŋaŋ bafētun, nwo na mnkow mntēt mi nul. ¹⁴ ŋi mboŋ ŋi, nŋfēt ŋi ubeeka unwoon uunkwo te mnŋo, kē nŋe la ubeeka unkmibiŋ unkwon wi mnŋo. ¹⁵ ŋi katim ki Yetu nawulēn nŋwut kaŋaŋna pdo kado uŋen pa Naŋibaŋi, unwoon iyeeh injaan idēmana ; iyeeh mēnt ipēna ŋi mntum mi nja nŋdinanun kē awo Ajugun. ¹⁶ Nawutan kaŋilma pdo kado bnuura na pdo kaŋenkar ; iŋejan itēt yan ijaan ilil Naŋibaŋi.

¹⁷ Najaan nado uko wi banwoon ŋi kadunan bajakuŋ, nado katiink baka. Baji babeelan bnuura, bukal bakluŋ kaŋup Naŋibaŋi jibi nawoori. Woli natiink baka, baluŋ kado ulemp wi baka na mnlilan. Kē woli naando haŋ, bado wa kaŋe kajooŋan, uŋe waan udooni pa an.

¹⁸ Naŋehandērun ; nŋfiyaar na manjoonan kē nŋenwo na nin uko ulon ŋi uhaaŋ. Nji nŋdoonan pdo bnuura ŋi iko bti. ¹⁹ Dŋehanan na uhaaŋ naan bti naŋehandēraan nhil nŋaran taran nkak du an.

Pŋehan

²⁰ Dŋehan Naŋibaŋi anjaan ajoobēntēn nŋhaaŋ, annaŋanuŋ ŋi pkeŋ Ajugun Yetu nayafan naweek, wi aŋejananuŋ bhoŋar bi mnŋo na pŋaakul pantuliŋ, ²¹ aŋenkan naka iko bti innuuriŋ nahilna pdo uko wi aŋaluŋ. Dŋehan Naŋibaŋi ado nja nŋlila wi nwoon ŋi ploolan na Yetu *Krittu. Nawulēn nŋēmana te mnŋo! Uwo haŋ.

* 12:26 Hagay 2.6. * 13:5 Yotwa 1.5; Pleŋan 31.6,8. * 13:6 Kaŋaam 118.6.

²² Bayiṭ naan ṭi *Krittu, dkooṭan namiir uṭup wi nṭupanaṅ wi kaṭaṅnan ; na manjoo-nan, uṭameñi.

²³ Dṅal name kë bawutan Timote ayiṭ nja. Woli atar aban, kabi na a pwinan.

²⁴ Nawulaan mboṣ banwoon ṭi kadun ki nan bti na bañaan bti banwoon biki Naṣibaṭi.

Bayiṭ nja biki Itali bawulan mboṣ.

²⁵ Dñehan Naṣibaṭi awulan an bti bnuura.

Uṭup wi Yakob apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Yakob apiitun bañaan biki Naşibaṭi banniinkun mboş. Du unjon Yakob abi wo ñaan naweek ṭi banfiyaaruṅ Naşibaṭi banwoon du Yerutalem, Yetu awo naweekul. Bañaan biki apiitun kakaarta ki, balon ṭi baka baji baji bafiyaar Krittū, kē mnwo mi baka manşē wo maanwo mi bañaan banfiyaaruṅ. Uko mēnt ukaan kē aji na baka pfiyaar pawo kagakandēr na mnwo mnuura. Yakob abi win kē ṭi banfiyaaruṅ, bajuuk bawo ṭi mnhaj ṭiki bayok badeen iganan maakan. Uko mēnt ukaan kē aji na bayok bawut kado kado ji bañaan biki umundu wi, bamēban bajuuk bnuura. Akak aji na baka balow pṅom, bakak baji bamēban mntum. Bawo kado kado bnuura unuur undoli jibi Uṭup wi Naşibaṭi ujakun.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboş (1.1)
2. Pfiyaar na pwo na uşal unṭuṅa (1.2-18)
3. Ptiink Uṭup wi Naşibaṭi na pdo uko wi ujakun (1.19-27)
4. Pwut bpaṭşēr (2.1-13)
5. Pfiyaar na pdo bnuura (2.14-26)
6. Uşal unṭuṅa na pṭup bnuura (3.1-18)
7. Pṅal iko yi umundu paannuuraa (4.1-5.6)
8. Kamiir na pñehan Naşibaṭi (5.7-20)

Pwul mboş

¹ Nji Yakob nalempar Naşibaṭi na Ajugun Yetu Krittū, dwul an mboş, an pntaali pi Naşibaṭi panwayşēruṅ ṭi umundu*.

Kamiir ṭi unoor

² An bayiṭ naan baṭaş Yetu, woli nawo ṭi unoor nalilaan ṭi ṅhaaş ṅi nan. ³ ṭiki name kē pfiyaar pi nafiyaaruṅ Yetu aliintan ṭi wal wi unoor, paji paṭu ñaan kamiir. ⁴ Nawo kanaṭ kaliint ṭi kamiir mēnt, kaşē kahil kawo bañaan bajint batool, banjaan

balemp ulemp ujint piş, banwoon baan-waan nin uko ulon.

Pñehan na uhaaş wi pfiyaar

⁵ Woli alon ṭi an awaan uşal unṭuṅa, awo i kañehan wa Naşibaṭi, alun kawul a wa, ṭiki aji wul bañaan bti na byompan kē aanji fēn. ⁶ Kē woli ñaan añehan, awo kafiyaar kawut kawo na ṅşal ṅtēb, ṭiki ñaan anwoon na ṅşal ṅtēb anaam umaron uweek, wi uyook ujaan udeen kalun luṅan. ⁷ Ñaan anwoon han awutan kaşal kē ayeenk uko ulon ṭi kañen ki Ajugun. ⁸ Anwoon na ṅşal ṅtēb aanji ṭu kabaṭ ṭi uko wi akdolun, uyaaş ulon aji ya kadun, ulon akak ufeṭ.

Najuuk na nayok

⁹ Naṭaş Yetu anwoon najuuk awo katan ṭi uko wi Naşibaṭi akdēmanulun. ¹⁰ Kē nayok awo katan, ṭi uko wi Naşibaṭi akpoṭētanulun. ṭiki nayok aankjon, anaam kaṭeeñ ki bgof bi uṭeēh. ¹¹ Bnuur baji banaṭa katēr, bgof kakay, kaṭeeñ kajot, kanuura ki ka kaneem. Kē hēnk di di uwoon pa nayok : Aleew, kakeṭ ṭi mnwo mi nul mi ṅnuur bti. Ñaan najēn andoli awo ji pjaagal.

Naşibaṭi aanji wuuk nin ñaan ado buṭaan

¹² Ñaan anjaan naṭ kaliint ṭi unoor anu-urandēni, ṭiki ayeenk katuum ki ubida wi mnto wi Naşibaṭi ahonun banṅalulun, woli ayuuj mntēṅ mi nul aba.

¹³ Woli ñaan aṅal pdo buṭaan awutan kaji, Naşibaṭi akwuuknun pa ndo ba. Naşibaṭi aanhil pṅal pdo buṭaan kē aanji wuuk wuuk nin alon ado buṭaan. ¹⁴ Andoli aji do buṭaan ṭi uṅal wi nul uwuṭaan, wul ujaan uwuuka kaneejana. ¹⁵ Woli ṅwut uṅal uwuṭaan mēnt kē udēmi, wul ujaan uṭij pekadu, woli pekadu dadēmi dul dajaan daṭij pkeṭ.

¹⁶ Bayiṭ naan biki mmaganun nakwut baguuran ṭi uko wi. ¹⁷ Iko inuura bti yi baṭenuṅ un na yi ṅyeenkuṅ iwoona baṭi, du Aşin nja anṭakuṅ unuur, pli na ṅjah bti ṅanwoon du baṭi. Ul anwoon aamme pṭēlşa kēme kajeēh kabot kajēmşa. ¹⁸ Aṅal ul ṭi uleeful pwul un ubida ṭi uṭup wi manjoon-nan, ṅhilna ṅwo bateek ṭi iko yi aṭakuṅ.

Ptiink uṭup wi Naşibaṭi kabot kaṭaş wa

* **1:1** Kşini iñeen na ktēb kanwayşēruṅ ṭi umundu, bawoon babak Yakob abuk İtaak, bateem bayuday. Hēnk di di bapiitun ṭi ugrek.

19 An bayiṭ naan biki nḡaluṅ maakan nawo i kame kē: ḡnaan aji wo i katar ṭi ptiink atēntul, kanoom ṭi ptiini, kanoom ṭi udeeb. 20 Mēntṭ ṭi udeeb di di ḡnaan ahilanuṅ kado uko untooluṅ ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi. 21 Ukaan kē nawo i kapēnan iko bti inṭopuṅ ṭi an na inṭotuṅ maakan, naṣē nayeenk uṭup wi baṭuṅ ṭi ḡhaaṣ ḡi nan ḡi baḡnaan banwalanuṅ ikow yi baka, ṭiki wul uhilanuṅ pbuuran an.

22 Nakliṅ ṭaḡ ṭi ptiink uṭup, nadolan uko wi ujakuṅ. Woli naankṭaṣ uṭup, ikow yi nan yi yi nakguuruṅ. 23 Hēnk di di uwoon, woli ḡnaan atiink uṭup aṣē wo aankdo uko wi ukṭiiniyaanuṅ, unaam ḡiintṭ anktenuṅ kaara di nul ṭi kawini. 24 Awin da jibi dawoon, wi atenuṅ da aba, atool aya aṣē ṭilma jibi anaamuṅ. 25 Woli ḡnaan ala pme bnuura bgah btool, banhilanuṅ pbuuranun, aji mēban ba kaliintan, aanwo i kaliṅ ṭi ptiink ba ṭaḡ kaṣē kaṭilma ba. Awo i kado uko wi bajakuṅ, aṣē ṭum na mnlilan ṭi iko bti yi akdolunṅ.

26 Woli ḡnaan aṣal kē aṭaṣ Naṣibaṭi bnuura, aṣē wo aanji mēban pndemēnt pi nul, adaar bkow bi nul, pṭaṣ Naṣibaṭi pi nul paanwo nin uko ulonṅ. 27 ḡnaan ankṭaṣuṅ Naṣibaṭi Aṣin nja na manjoonan, aji wo najintṭ piṣ ṭi kēṣ ki nul. Hēnk di di ajaan awo : aji ya pwin bapoṭ banwaanuṅ bajug baka, aji ya pwin baatṭ bayoṭ banwoon ṭi unoor, aji lipara iko iwuṭaan iwutna kaṭopana.

2

Ppaṭṣēr pawo ppēn ṭi bgah

1 Bayiṭ naan, nafiyaar ṭi Yetu Krittū Aju-gun antumuṅ na mndēm, ukaan kē naanwoyi kapaṭṣēr 2 Natenan : woli du dko di nayituṅ ḡiintṭ alonṅ anwoon na ineel yi uwuru abot awohara bnuura aneej da, kē ḡiintṭ alonṅ kak anwohariiṅ iko intowiṅ aneej da, 3 woli namēban bnuura ḡiintṭ anwohariiṅ iko inuura, aṣē ḡi na a : “Ṭoon ṭi dko di, dawo dnuura” aṣē ḡi na nawaan, « iwi naṭan » kēme « iwi yaan iṭo du kafet. » 4 Pdo han, ṭi ptoof pi nan, pawo bpaṭṣēr. Naanwayēṣ wayēṣ na ḡṣal ḡwuṭaan i?

* 2:7 ḡnaan aji yeenk katim ki Yetu Krittū ṭi batitmu. paangakandēr na udo, pakeṭ na manjoonan.

5 Natiinkan an bayiṭ naan biki mma-ganuṅ, mēntṭ Naṣibaṭi adatuṅ banwoon ba-juuk ṭi kēṣ ki umundu i? Ado han, bahilna bayok ṭi pfiyaar babot bayeenk pṣih pi Baṭi pi ahoṅuṅ banḡaluluṅ. 6 Kē naṣē ḡi naṭu najuuk mnkow ṭi ptoof pi baḡnaan. Mēntṭ bayok bajaan bahajanan, kamoban kaḡooṭ du ḡruha i? 7 Bukal kak bajaan babenṅ katim kanuura ki Naṣibaṭi awulanaṅ.*

8 Aa, woli naṭaṣ na manjoonan bgah bi Pṣih pi Naṣibaṭi jibi bawoon ṭi Ulibra wi Uṭup wi Naṣibaṭi : « ḡalan atēntu jibi inḡaluṅ bkowu » wal mēntṭ, nado bnuura. 9 Bē woli napaṭṣēr nado pekadu, hēnk bgah bi Moyit bamob an ṭiki naanṭaṣ ba. 10 Hēnk di uwoon, woli ḡnaan aṭaṣ bgah bti aṣē duk uko uloolan ṭi wi bajakuṅ, aduknaana ṭi kadun ki bgah bti. 11 Anjakuṅ, « iinkpiintṭ na ahar ḡnaan kēme ayin ḡnaan, » ul akaan aji : « Iinkfiṅ ḡnaan. » Kē woli iimpiintṭ na ahar ḡnaan kēme ayin ḡnaan, aṣē fiṅ ḡnaan, iintṭaṣ bgah. 12 Nakeeri nado kaṭiini nabot nado kado ḡi baḡnaan biki Naṣibaṭi aklunṅ kawayēṣ na bgah bi mbuur. 13 Hēnk di uwoon, Naṣibaṭi aankwayēṣ na mḡaga anwoon aaḡḡagaa, kē mḡaga manṣē pel pwayēṣ.

Pfiyaar na Udo

14 Bayiṭ naan, we uwoon ḡnaan abubara aji « Dfiyaar Naṣibaṭi » woli udo wi nul uundiiman pfiyaar mēntṭ? Pfiyaar pahilan kabuuran a wal mēntṭ i? 15 Natenan, woli alonṅ ṭi an ḡiintṭ kēme ḡnaat awaan iko iwohara abot awaan uko ude wi ḡnuur bti. 16 Kē alonṅ ṭi an aṣē ḡi na a : « Yaan na bnuura, yaan iwohara iko idiṭ, ide bnuura » aṣē wo naanwula uko ude kēme uwohara, we uwoon da unuura?

17 Kē hēnk di uwoon pa pfiyaar panwoon paangakandēr na udo pakeṭi ṭiki pagaagi.† 18 Dme alonṅ abi kaji : « ḡnaan alonṅ aji fiyaar, alonṅ kado. » Dteema kaji : « Diimanaan hum di ḡnaan ahilanuṅ kaji afiyaari woli aanyuuj pfiyaar mēntṭ ṭi udo wi nul. Dluṅ kadiimanu pfiyaar pi naan ṭi udo wi naan. » 19 Ifiyaar kē Naṣibaṭi awo aloolan ṭaḡ? Ido bnuura – ḡntaayi kak ḡfiyaar uko mēntṭ, aji ḡalēnk kakat kat. 20 Iinḡi kṣal Keeri! Wom

† 2:17 Kēme : Kē hēnk di uwoon pa pfiyaar, panwoon

injal pme kë pfiyaar pawaan udooni woli paanji pagakandër na udo?

²¹ Naleşan, Abraham atemun mënt̄ ti udo wi wi Naşibaţi ajaknuŋ awo natool i, wi ańooŋun abukul Itaak pa pfiŋar Naşibaţi✧?

²² Iwini, baanhil ppaŋeş pfiyaar na udo ŋiki udo uji utumalëş pfiyaar. ²³ Kë hënk di di uko umpiitun ŋi Ulibra wi Uŋup wi Naşibaţi udolaniin, uji : « Abraham aŋiyaar Naşibaţi, ukaan kë Naşibaţi aji awo natool. » Kë aşë yeenk katim ki « nanoh Naşibaţi. » ²⁴ Nawin kë ŋaan aji wo natool ŋi këş ki Naşibaţi ŋi udo wi nul, mënt̄ ŋi pfiyaar ŋań pa.

²⁵ Kë hënk di uwoon kak pa Rabab nawaap bduun, woli ayeenkun bayili baitrayel ŋi katoh ki nul abot aŋënk baka kë babuur na bgah bmpaţi, hënk ŋi udo wi nul wi wi awoonun natool ŋi këş ki Naşibaţi✧.

²⁶ Jibi uleef unwoon unwo na uhefënt̄ uwoon puum, hënk di di pfiyaar panwoon paanji pagakandër na udo pakeŋun.

3

Namëbaan indemënt yi nan

¹ Bayiŋ naan nawutan kado na pwo an bti bajukan biki Uŋup wi Naşibaţi. Name kë nja ŋnkjukanun, Naşibaţi alun kawayëşun pwayëş pantamun apel pi bańaan bandukiin. ² Name'un bti ŋji ŋdo ipekadu itum. Woli ŋaan alon aanji juban woli aŋiini awo ŋaan natool, anhilanun pmëban uleef. ³ ŋji ŋtan uko umpooŋ ŋi mntum mi ŋmpëlënt̄ pa ŋado uko wi ŋjalun, hënk, ŋji ŋŋon uleef wi ŋa bti. ⁴ Natenan kak ŋpuur bdëk ŋi iloona, woli ŋado wo ŋweek, kë ukëk uweek ukwuuk ŋa, kaŋon kampooŋ kajaan kańooŋ ŋa dko di naŋon ańalun. ⁵ Kë hënk di pndemënt pawoon, pawo uko umpooŋ ŋi uleef aşë ji papiitar iko iweek. Natenan, kambetan kampooŋ kahilanun uŋeek uweek katër.

⁶ Pndemënt kak pawo bdoo, pul pawoon katoh ki buŋaan. Pndemënt pawo ŋi uleef, kë pul pajaan paŋopan wa bti. Paji patehan ubida bti na bdoo bampënnun infernu. ⁷ Uunka ŋlimariya, woli ŋado wo ŋlimariya ŋjooŋ ŋi uŋeek, ŋkat, ŋpula, ŋŋëb, ŋi ŋaan awoon aanhilan akakan kë ŋadoomi. ⁸ Bë pndemënt, nin alon aanhil pkakan

pa padoom. Pawo buŋaan, paanhil pŋoora, paŋum na bnunk bankfiŋarun.

⁹ Pul pi njaan ŋdëmanaan Ajugun anwoon Aşin nja, kë pul kak pi njaan ŋñehandëraan bańaan buŋaan, biki Naşibaţi aŋakun kë ba-naam a. ¹⁰ Pdëman na pñehan buŋaan iji ipëna ŋi mntum mloolan. An, bayiŋ naan unwo kawo han! ¹¹ Ukumpëş uji upënan meel mnjoob na mnhaay ŋi bhër bloolan i? ¹² An bayiŋ naan, bjaak bahil kabuk mnlemani i? Këme blemani bahil kabuk mnjaak? Kë ukumpëş wi meel mnhaay uhilan pwul meel mnjoob i?

Uşal untuŋa unwoonun Baţi

¹³ Ahoŋ ŋi an awoon na uşal untuŋa abot atit? Ayuujan kë awo han ŋi mnwo mi nul na udo wi nul, udo ungakandërun na pdoom na uşal untuŋa. ¹⁴ Bë woli uhaaş winan utum na bkujar bweek kë nawo na uşal wi blaŋar, naanwoyi kahomp kaji nawo na uşal untuŋa. Naanwoyi kaŋup uko unwoon unwo manjoonan. ¹⁵ Uşal utënt̄ wun uumpëna baţi, uwo wi mboş, wi bańaan, wi ŋntaayi. ¹⁶ Bkujar na uşal wi blaŋar ŋaji ŋgakandër na bpulad, na pdo iko iwuŋaan bti. ¹⁷ ŋaan anwoon na uşal untuŋa umpënnun baţi aji dun kawo ŋaan najinŋ piş, anjaan akakan bańaan ŋi ploolan kawo najoobŋëraan, aanji tam bkow, aji tum na mńaga, kado iko inuura, aanji paŋşër, aanji lafrën.

¹⁸ Bańaan banŋalun mnjeeh, baji bani-inkan ma ŋi dko di bawoon ji mbuk du ujaarna, kë ŋdeey ŋi bajaan bakit, ŋawo udo utool.

4

Pŋal umundu pawo ppok Naşibaţi

¹ ŋun di di ugut ujaan uwoona? ŋun di di pŋom pajaan papëna ŋi an? Mënt̄ ŋi unjal uwuŋaan unjaan ugutan ŋi uleefan meet̄ wa i? ² Naji naŋal uko ulon, kaşë wo naanji nahil pka wa, ukaan kë naji naşal pfiŋ. Naji nańeebar uko wi ŋaan kaşë wo naanji naka wa, naşë neej wal mënt̄ ŋi pŋom na ugut. Naanji naka uko wi naŋalun ŋiki naanji nańehan wa Naşibaţi. ³ Këme woli nańehan naanji nayeenk nin uko ulon ŋiki naji nańehan buŋaan, kala ptok uko wi

✧ 2:21 Natenan ŋi Ujuni 22.1-19. ✧ 2:25 Natenan ŋi Yotuwa 2.

nañehanuj ƚi unoh wi umundu. ⁴ An pntaali pandekun Naŝibaƚi kafet ƚi ñaaf andaaruñ ayinul, naamme kë pñal umundu pawo ppok Naŝibaƚi i? Anñaluñ pwo nanoh i umundu aji wo naŝoor Naŝibaƚi. ⁵ Këme nanuj kë Ulibra wi Uŝup wi Naŝibaƚi ububara ƚi : « Naŝibaƚi aji ñal pa ul ƚañ uhaaŝ wi aŝuun ƚi un? » ⁶ Kë bnuura bi ajaan adiiimanun badëmnun maakan. Ukaan kë Ulibra wi Uŝup wi Naŝibaƚi uji : « *Naŝibaƚi aji pok bankdëmanuj ikow yi baka, kaŝë wul banwalanuj ikow yi baka bnuura bi nul* ». ⁷ Naŝaŝan keeri Naŝibaƚi naŝë napok Untaayi Uweek, uŝi wal mënt kalow an. ⁸ Nañogan Naŝibaƚi aŝë ñogan. Nañowan iñen yi nan* an bado pekadu ; nabot najinŝan ñhaaŝ ñi nan, an bañaan biki ñŝal ñtëb. ⁹ Naleŝan kë nawo bajuuk, nawoon ƚi baka puum, nadoon kawooni, pji pi nan pakakan ñwooni, mnlilan mi nan pjooŝan. ¹⁰ Napotëtënën ikow yi nan ƚi kadun ki Ajugun aŝë naŝanan.

Iwo in adoo ten buŝaan bi atëñŝu?

¹¹ Bayiŝ naan, nawutan kakuut batëñŝan, ankuutun atëñŝul këme aten buŝaan bi atëñŝul, aŝup buŝaan ƚi Bgah bi Naŝibaƚi abot ayuuj ƚi udo wi nul mënt kë baannuura. Kë woli ido hañ, iinji kŝaŝ ba, iwo nawayëŝ i ba.

¹² Naŝibaƚi ƚañ ajaan awul Bgah, kë ul kak ƚañ awoon nawayëŝ. Ul ƚañ ahilanun pbuuran këme ptok. Kë iwi, iwo in adoo ten buŝaan bi atëñŝu?

An bahomp nalipariin

¹³ Hënkun, nalipariin an nanjaan naji : « Nŝa këme faan ñya ubeeka wañ, ñhiil da, ñdo da pjula kaka itaka itum. » ¹⁴ Kë naŝë wo naamme uko wi ubida winan ukwoon, name wi faan i? Nawo ƚi udu unjaan uwinana kakur kaneem. ¹⁵ Kë wi wi nawoon kaji : « Woli Ajugun añali, ñluñ kawo bajeb, kaŝë do uko wi këme wundu. » ¹⁶ Naŝë wo naanji nado hañ, naji napiitar ƚi uko wi nañaluñ pdo. Bpiitar btënt buñ bawo buŝaan. ¹⁷ Ñaan ammeen keeri uko wi awoon i pdo, aŝë wo aando wa, ado pekadu.

☆ 4:6 Uhoñ 3.34. * 4:8 Nawutan pjuban. ☆ 5:3 Natenan ƚi Maci 6.19-20. * 5:7 Du utaak wi Itrayel, uŝubal uji ujut, bañaan katepi, udun kaŝaŝan, kado kli kañeen kabaa kak kajot baba kit. ☆ 5:11 Natenan ƚi Yob.

5

An bayok, nadoon kawooni

¹ Hënkun an bayok, nalipariin, nawoonin nado idiim ƚi pwuŝan pankyoonkanan. ² Pyok pi nan papuŝi, kë ñbob ñade iko iwohara yi nan. ³ Uwuuru wi nan na unŝaam wi nan ñadoharaa. Kë pdohara pun pakluñ kaŝiini pa an. Paluñ kade'an uleef ƚi bdoo. Umundu uba kë nakhanka hank☆. ⁴ Natenan, naanluk banklempun du ñteeh ñi nan. Baŝëga aliir kë idiim yi baka iban du ibaŝ yi Ajugun i Mnhina. ⁵ Nawo ƚi umundu wi ƚi pyok na unoh, nade amag ƚi ñlimariya pa unuur wi bakluñ kafaal an. ⁶ Naji natoool aduknaanaa abot aña ; kë aanhilan aneenan uleeful.

Namiiran, Ajugun abi

⁷ Bayiŝ naan, natamaan keeri ƚi pyoonk ubi wi Ajugun. Natenan jibi najaar ajaan ayoonk ñdeey ñnuura ñankpënuñ ƚi btepi bi aŝuun ƚi mboŝ. Aji miir wi uŝubal uteek ujuuñ kayoonk ubaañŝaani kabaa kit*. ⁸ An kak natamaan ƚi pyoonk, naŝum na mntëñ, ƚiki ubi wi Ajugun uñogi.

⁹ Bayiŝ naan, nawutan kaŝëga ƚi mnwo mi batëñŝan, woli naanñal Naŝibaƚi awayëŝan. Natenan Nawayëŝ ado bi naŝ naŝ ƚi kadun ki plëman. ¹⁰ An bayiŝ naan, *baŝupar Naŝibaƚi bahaj na kamiir, natenan ƚi baka. ¹¹ Nawini ñji ñji bañaan bantamanun ƚi kamiir banuurandëni. Natiink jibi Yob☆ atamani ƚi kamiir. Name kak uko wi Ajugun adoon pa a, ƚiki Ajugun aŝum na bnuura na mnñaga.

¹² Bayiŝ naan, natiinkan bnuura : nalipariin kamehna ƚi baŝi këme ƚi mboŝ këme ƚi uko ulon kak. Pdinan pi nan pawoon pdinan na manjoonan. Kë ppok pi nan pawoon ppok na manjoonan, nawutna kaduknaana ƚi pwayëŝ pi Naŝibaƚi.

Nañehaan Naŝibaƚi

¹³ Alon ƚi an awo ƚi mnhaj i? Añehaan Naŝibaƚi. Alon ƚi an awo na mnlilan i? Ayeehan mndëm mi Naŝibaƚi. ¹⁴ Alon ƚi an amaaki? Aduun bantohi biki pntuk pi banfiyaaruñ, bajatana ukëra ƚi bkow ƚi

katim ki Ajugun başë bañehan Naşibaţi pa a.
¹⁵ Pñehan pangakandërun na pfiyaar paburan namaakal, Ajugun aşë naţana. Woli ado ipekadu Naşibaţi amiira ya. ¹⁶ Andoli keeri adoon kaţup ipekadu yi nul batëntul, andoli adoon kañehandër batëntul Naşibaţi, hënk naşë najeb. Pñehan pi natool paji paţum na uforta. ¹⁷ Natenan Eli naţup ţi katim ki Naşibaţi i unjon, abi wo ñaañ najën ji un. Aţu kabaţ ţi pñehan Naşibaţi uşubal uwut kaşub. Kë udo nşubal ŋwajanţ na kli paaş nin pjatap paanjot ţi mboş. ¹⁸ Kë akak aluñ añehan Naşibaţi uşub, kë uşubal ujoti. Kë iko yi batepiin iwul ŋdeey.

Nakakaan bampënuş ţi Bgah bi Naşibaţi

¹⁹ Bayiţ naan, woli alon ţi an apën ţi plël pi manjoonan, kë başë kakana ţi pa,
²⁰ nameen kë ñaañ ankpënanuş ţi plël pi buţaan nado ipekadu, abuurana pkeţ abot ado Naşibaţi amiira ipekadu itum.

Uṭup uteek wi Piyeer apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta kateek ki Piyeer apiitun kntuk ki banfiyaaruṅ kanwoon ṭi ṅbeeka kañeen ṅi utaak wi Atiya. Wi Yetu abiiṅ awo ṭi umundu wi, Piyeer aji bi kagakandër na a. Wi apënuṅ ṭi wa, Piyeer kaşë wo nanjañan i bayuday. Banfiyaaruṅ Krittü biki apiitun hënk babi hajan baka ṭiki bafiyaar Ajugun Yetu Krittü. Uko mënṭ ukaaṅ kē Piyeer apiit baka kaji na baka bamëban baliint ṭi pfiyaar, baanwo bateek biki bakhajanuṅ. Aji na baka Yetu i bafiyaaruṅ i i bajunnuṅ ahajan kē adoo keṭ. Uko mënṭ ukaaṅ kē woli bahajan baka bawo kamiir ji a. Akak aṭup baka jibi bawoon kawo ṭi ptoof pi bañaan bampokuṅ Naşibaṭi.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboş (1.1-2)
2. Mnhaṭ manliintun (1.3-12)
3. Ubida ujint (1.13-2.17)
4. Mnhaj mi Krittü awinuṅ (2.18-25)
5. Anfiyaaruṅ Krittü na mnhaj (3.1-4.19)
6. Hum di di baweeek biki banfiyaaruṅ bawoon kawo (5.1-11)
7. Pwul mboş pbaañsaani (5.12-14)

1 Nji Piyeer *nanjañan i Yetu *Krittü dpiitanaṅ, an biki Naşibaṭi adatuṅ nan- niinkuṅ ṅtaak ṅi Pont, ṅi Galatiya na Kapadoşiya na Atiya na Bitiniya awo da bayaant. 2 Naşibaṭi Aşin nja ado bi datan dat jibi abiiṅ aṅal wa undiimaan. *Uhaaş wi nul udolan kē nawo biki nul nahilna nado katiink Yetu Krittü, pñaak pi nul padolan nawo bajint ṭi kēş ki Naşibaṭi.

Dñehan Naşibaṭi awulan bnuura bantumun abot ajoobṭënan ṅhaaş bnuura.

Mnhaṭ mi mbuur

3 Nawulan ṅdëman Naşibaṭi Aşin Ajugun Yetu *Krittü andoluṅ ṭi mñaga mnweek mi nul kē ṅkak abuka wi anaṭanuṅ Yetu Krittü

ṭi pkeṭ. Ukaaṅ kē ṅwo na mnhaṭ man- woon mnjeeb. 4 Nme kē ṅluṅ kayeenk iko inuura yi Naşibaṭi ahankuṅ bañaan biki nul. Iko mënṭ iinji itoka, iinji iṭop, iinji iba kanuura. Naşibaṭi ahankan ya du baṭi. 5 Wi nafiyaaruṅ, mnhina mi nul manyeṅan te unuur ubaañsaani, wi aklun kadiiiman kē abuuranan.

6 Hënk, natum na mnlilan, wi nadoon awo i kajooṭan ṅwal ṅntiinku wi nawoon ṭi unoor uweek. 7 Uwuuru undoon atoka udoo ji uṭëpna ṭi bdoo kakaana udooni, kē hënk kak di di pfiyaar pi nan pankaan preeş pweek maakan apel uwuuru pa- woon kaṭëpna ṭi unoor kahilna kadiiiman udooni wi pa. Hënk, nalun kawo na pdëm na mndëm mnweek wal wi Yetu *Krittü aklun kapën kawinana.

8 Naambaan kawina Yetu aşë ṅala ; nafiyaara te naando bi wina te hënkun, ukaaṅ kē nawo na mnlilan mnweek maakan mi ñaan awoon aanhil pṭup, 9 wi nakeenkuṅ uko unkaaṅ kē nafiyaari, unwoon mbuur mi ṅhaaş ṅi nan.

10 Du unjon *baṭupar Naşibaṭi bala aten bnuura kame jibi aklun kabuuran bañaan, bado bi ṭupa ṭup jibi akdiimananaṅ bnuura bi nul. 11 *Uhaaş wi Krittü ubi wo ṭi baka, udobi ṭupa ṭup mnhaj mi *Krittü akhajuṅ na mndëm mankmbiin kawo mi nul aşë taman kame wal na hum di uko mënṭ uk- dolaniin.

12 Naşibaṭi adiiman baka kē uṭup wi ba- woon ṭi pṭup uunwo pa baka, uwo pa an. Banjaan bajukan *Uṭup Ulil Unuura baṭupan hënkun uṭup mënṭ na mnhina mi Uhaaş wi Naşibaṭi unwoonuṅ baṭi. Kē ṅwanjuṭ ṭi ṅleef ṅi ṅa ṅaṅal maakan kame uṭup mënṭ.

Ubida uyimanaan wi babak Naşibaṭi

13 Nabomandëran keeri, nawo bten, naṭu mnhaṭ mi nan bti ṭi bnuura bi nakluṅ kayeenk woli Yetu *Krittü apën awinana.

14 Nadoon kaṭaş Naşibaṭi jibi bapoṭ bawoon kado katiink bajug baka, nawut kakak du iko yi nabiin aṅal ṭfa wi nawoon ṭi kapaam.

15 Ṭi mnwo mi nan, nawoon bañaan bany- imanun ṭi kēş ki Naşibaṭi andatanaṅ, jibi ul awoon nayimanaan. 16 Na manjoonan,

Naşibaţi aji ƚi *Ulibra wi nul : « *Nawoon bañaan banyimanuŋ, ƚiki nji dyimani.* »✧

17 Woli nañehan, naji nadu Naşibaţi kaji Paapa, aji awayeş ñaan andoli ƚi uko wi adoluŋ, bë aanji paşşer. Ukaan kē nawo kadiiman ƚi mnwo mi nan ƚi ŋnuur ŋanduki'anaŋ ƚi mboş, kē nadēmana bnuura. 18 Name bnuura kē mēnt iko injaan itoka ji untaam kēme uwuuru ilukuŋ abuuranaan ƚi mnwo mi nan mnwuŋaan mi nayeenknuŋ du bateeman ; 19 pñaak pi *Krittu pantamuŋ preeş maakan pa, panwoon ji pñaak pi unkaneel unwoon uunŋakēm nin dko dloŋ. 20 Naşibaţi ado bi dataara dat ji abi ado kapaş umundu, aşē dola kē apēn awinana ƚi ŋwal ŋi, ŋanwoon ŋbaañşani, kabuuranaan. 21 Naşēpna ƚi Krittu aŋiyaar Naşibaţi, annaŋanuluŋ ƚi pkeş aşē wula mndēm ; hēnk, naŋiyaar Naşibaţi abot ahaŋa.

22 Nakak ajint wi naktaşuŋ manjoo-nan, kaŋaladaan na manjooan ji bañaan baŋaarun, naŋaladan maakan na ŋhaaş ŋjint keeri. 23 Na manjooan, nakak abuka aşē wo naanbuknaana ƚi pbuk panjaan pakeş, nabuknaana ƚi pbuk panwoon paankkeş, ƚi uşup wi Naşibaţi unjaan uwul ubida akuş awo wi mnto. 24 Hēnk di di upiitaniin ƚi *Ulibra wi nul aji :

« *Ñaan najēn andoli awo ji pjaagal mndēm mi nul manwo ji iŋeeñ, pjaagal paji pakay, iŋeeñ kajot*

25 *kē uşup wi Ajugun uşē ji uwo te mnto.* »✧

Uşup mēnt uwoon *Uşup Ulil Unuura wi başupanaŋ.

2

1 Naŋaŋaan keeri buŋaan bti, kaguuru na kalagare na pñeebar iko yi ñaan na bkuutar. 2 Nawoon ji bapoş bambaan abuka buka, banjaan baŋala ŋañ mnwil mi banin baka, hēnk di di nawoon kak kaŋal Uşup wi Naşibaţi unwoon ji mntow mnjiilu, kaşēpna ƚi wa kadēm kaşē kayeenkmbuur. 3 Hēnk di di upiitaniin ƚi Ulibra wi Naşibaţi aji : *Nañem bnuura bi Ajugun*✧.

Pdēman Naşibaţi phalu ƚi Katoh Kaweekki nul kahalu

4 Nañogan *Krittu anwoon pnduba pjeb pi bañaan bapokuŋ kē Naşibaţi aşē ŋal pa maakan abot adat pa. 5 Nawutan Naşibaţi ajejan nawo kak ji pnduba panwoon pjeb pankniwnuŋ katoh ki *Uhaaş wi nul ukfētuŋ, nawo pntaali pi baŋenan pyimanaan kadolna uŋen na iŋenan inkliluŋ Naşibaţi jibi Uhaaş wi nul unaluŋ. Yetu Krittu akdoon uŋen na iŋenan mēnt ilil Naşibaţi. 6 Kē hēnk di Naşibaţi aşupun ƚi *Ulibra wi nul aji :

« *Tenan! Dŋu pnduba ploŋ du *Fiyon* pnduba pammēbanuŋ katoh pi Naşibaţi aŋaluŋ maakan abot adat ; kē banŋiyaaruŋ pnduba mēnt başē wo baankkowa nin.* »✧

7 Kē an nanŋiyaaruŋ, mndēm manwo mi nan keeri. Upiitana ƚi *Ulibra wi Naşibaţi ƚi uko wi banwoon baanŋiyaari aji :

« *Pnduba pi baniw bapokuŋ pakakuŋ pnduba pammēbanuŋ katoh.* »✧

8 « *Pnduba mēnt paji pado bañaan bahubta kabot kajot.* »✧

Baji bahubta ƚi pa wal wi bajaan bapok pŋiyaar uşup wi Naşibaţi. Uko mēnt kē uwo uko wi Naşibaţi adoŋ abi jaka jak aji uwo.

9 Kē an, naşē wo pntaali pandataniin, pntaali pi baŋenan bankşihuŋ, pntaali pyimanaan, pntaali panwoon pi Naşibaţi, nahilna nado kaşup iko iweek iñonarēnaan yi ampēnanaan du bdēm aŋij moŋ bjechi bñonarēnaan bi nul adoluŋ. 10 An nanwoon naanwo ƚfa pntaali pi Naşibaţi nawo hēnkun pntaali pi nul. Aambi ñagi'an ƚfa aşē ñagi'an hēnkun.✧

Mnwo mnuura ƚi ptoof pi bañaan

11 An biki nŋaluŋ maakan, wi nawoon bayaanş ƚi mboş mi awo bañaan bankntēpuŋ ƚēp, dkooŋan : nawutan kado kaşaş iko yi ŋleefan ŋaŋaluŋ, injaan igutan na uhaaş. 12 Nawoon na mnwo mnuura ƚi ptoof pi banwoon baanŋiyaar Naşibaţi. Hēnk, woli badoo taparan bŋup, bawin iko inuura yi najaan nado, kaşē kadēman Naşibaţi wal wi aklun kabi.

✧ 1:25 İtayı 40.6-8. ✧ 2:3 Kañam 34.9. * 2:6 Fiyon; Dawo katim kalon ki Yerutalem. ✧ 2:6 İtayı 28.16. ✧ 2:7 Kañam 118.22. ✧ 2:8 İtayı 8.14. ✧ 2:10 Natenan ƚi Hotey 1.6,9; 2.1,23,25.

Pdo katiink banwoonj ʒi pʒih

¹³ Nadoon katiink bañaan bti banwoonj ʒi pʒih wi nañalanj Ajugun. Nadoon katiink naʒih najeenkal ʒiki ul aʒoonj ʒi pʒih, ¹⁴ nadoon katiink bantunja biki ayilunj bakob banjaan bado buʒaan, kaʒe kabeeb banjaan bado bnuura. ¹⁵ Na manjoo-nan, Naʒibaʒi aji njal nado bnuura, henk naji nadet mntum mi bañaan banwoonj baanwo na nʒal. ¹⁶ Nawoon bañaan bajeeh ʒi mnwo mi nan, mentj bjeehi mentj bakkaan nado kado iko iwuʒaan ; bawo kaʒep ʒep kadolan nado kalempar Naʒibaʒi. ¹⁷ Nademaan bañaan bti, nañalan bayiʒan ʒi *Krittu, nawutan kañoom Naʒibaʒi, nadoon kademan naʒih najeenkal.

Balemp banfiyaaruñ Krittu

¹⁸ An balemp, nadoon katiink bnuura biki naklemparuñ, mentj banwoonj banuura ajoob bkow ʒañ, nawo kado katiink kak bantamuñ pwoonaan. ¹⁹ Woli namiir kakob ki bakkobananj ʒiki nañal ptiink Naʒibaʒi, nado bnuura. ²⁰ Ke woli najubani, amiir kakob ki bakobananj, mndem mnhoñ manwoonj da ba? Ke woli bahajanan te nado do bnuura ke naʒe miir, uji uwo bnuura ʒi keʒ ki Naʒibaʒi. ²¹ Ul adatananj pa nahaj ; *Krittu ʒi uleeful ahaj haj nahilna nado katen ʒi a, nahilna nado kado ji a :

²² Aambaanj kajubanaara aambaanj kahaabana mntum kaguur ñaanj*.

²³ Woli bakara, aanji lukan, woli bahajana, aanji begar, aji ʒep ʒep kawut anjaanj awayeʒ pwayeʒ ptool awayeʒa.

²⁴ Ul ʒi uleeful akuñiinj pekadu di nja ʒi krut nʒhilna nʒbuur ʒi ipekadu nʒe nʒwo baʒool ; ijen yi nul ikaan ke najebi.

²⁵ Nabi wo ji nʒkaneel nʒanneemuñ aʒe kak henkuñ du anwoonj nayafan na nayeñ i nan.

3

Baaʒ na bayin baka

¹ Ke an baaʒ banniimiinj, nadoon katiink bayinan. Henk, woli balonj ʒi baka baandi ptiink Uʒup wi Naʒibaʒi, bakak kafiyaar

* 2:22 Natenan ʒi Itayi 53.9. * 3:12 Kañaaam 34.13-17.

wi bakwinuñ mnwo mi nan. Naando numa numa ptiini : ² baten ʒañ mnwo mnjinj mnuura mi nan ʒi keʒ ki Naʒibaʒi. ³ Kanuura ki nan kawutan kawo ki bdiġ – ki pʒiiran, ki ptanara uwuuru, ki imiʒa inuura – ⁴ kaʒepan ʒep kawo kammeniinj ki uhaaʒan, kanuura kanwoonj kaankba ki uhaaʒ unʒooriinj, kuñ mentjan kalilunj maakan Naʒibaʒi. ⁵ Henk di baaʒ bayi-manaan biki ʒfa banʒuunj mnhaʒ mi baka ʒi Naʒibaʒi bajaanj bañega. Babi ji batiink bayin baka, ⁶ jibi *Faara abiinj atiink *Abraham ayinul kadoo kadu'a ajugul. An, nawo henkuñ babukul, woli nado bnuura be naanklenk nin uko ulonj.

⁷ An biinj kak nawoon na baharan bnuura, name ke bañeeñeʒi. Namebaan baka bnuura, wi bawoonj i kayeenk na an uʒen wi ubida unwoonj du Naʒibaʒi. Henk, nin uko ulonj uunkneenan pñehan Naʒibaʒi.

ʒi uko wi uñal

⁸ Henkuñ dnjal kabaañʒaan kajakan an bti nawo ʒi uʒal uloolan, naboofar, nañalad ji banʒaarunj, najoob bkow nabot nawalan ikowan. ⁹ Woli badolan buʒaan, nawutan kalukan ; woli bakaran, nawutan kalukan. Naʒepan ʒep nañehan Naʒibaʒi awul baka bnuura ; ul aʒu'ananj pdo hañ nahilna nayeenk bnuura bi ahoñunj. ¹⁰ Henk di di upiitaniinj ʒi *Ulibra wi nul, aji :

Ñaanj anñalanj kaka ubida ulil kawo na mnlilan,

awo kalowan buʒaan ʒi mntum kalowan kaguuru ʒi pndement ;

¹¹ *alowan buʒaan ado kado bnuura, adoon kala mnjeeh ataman ʒi pʒaʒ ma.*

¹² *Ajugun aji ʒu keʒ ʒi banwoonj baʒool, kawat kabaʒ ʒi pñehan pi baka aʒe ji pok banjaanj bado buʒaan.**

Mnhaʒ ʒi wal wi mnhaj

¹³ Woli naʒu uhaaʒan bti ʒi pdo bnuura, in akdolananj keeri buʒaan? ¹⁴ Woli badoo hajanan ʒi uko unwoonj utool, naji nanuuranden. Nawutan kaʒi nin ñaanj, nabot nawut kahaajala. ¹⁵ Nameen ʒi nʒhaaʒan ke *Krittu ayiman akuʒ awo Ajugan. Nabaan nabi nabomander bomander

pyejan nleefan ti kadun ki bankheparun bti uko unkayi ke nawo na mnhat, natup baka unkayi. ¹⁶ Natupan baka wa na pjoob bkow na pdeman Nasibaŋi. Nawoon na uhaas ujint, banktupun butaan ti mnwo mi nan, wi naktaŋun Kritt u bnuura, bakownaana. ¹⁷ Uhokan naan ahaj ti pdo bnuura woli uwo uko unlilun Nasibaŋi, ke di ahaj ti pdo butaan.

Du pkeŋ pi Yetu te du mndem mi nul

¹⁸ Ipekadu yi baŋaan ikaan ke *Krittu ti uleef ahaj byaas bloolan ; anwoon natoool akeŋar banwoon baanwo batool, kahilna kaŋooŋan du Nasibaŋi. Bafiŋa ti uleef ke *Uhaas wi Nasibaŋi use natana ti pkeŋ. ¹⁹ Ke henk di di udolulun ke aya atup na nhaas nanwoon ukalabus, ²⁰ nul nambiin apok tfa ptiink Nasibaŋi, wi amiirun ayoonk ti wal wi *Nowe akbomanun upuur. Baŋaan bantiinku, baŋaan bakren taŋ, batepnun ti meel abuur pkeŋ du upuur ment. ²¹ Uko ment uwo ji batitmu bankbuurananan henkun. Ment ppenan iko itop ti uleef pakbuurananan, ptaŋ Nasibaŋi na uhaas ujint pantepnun ti pnaŋa ti pkeŋ pi Yetu Kritt u pakbuurananan. ²² Kritt u apaya baŋi aya ato du kaŋen kadeenu ki Nasibaŋi, apel bnuura nwanjut na nntaayi, abot apel mnhina.

4

Ppen ti pekadu

¹ Henk keeri, wi *Krittu ahajun ji naan najen, an kak nawoon na usal utent wi nul ; naan ahajun ti uleef pa bnuura ji Kritt u aankak aji wo ti mnhina mi pekadu. ² Henkun, ti nnuur nanduki'anan ti mboŋ, nawutan kado kaŋas iko yi nleefan nanalun, natapan tep naŋas uko wi Nasibaŋi analun. ³ Na manjoonan, nabi jon tfa ti pdo uko wi baŋaan banwoon baanfiyaar Nasibaŋi banalun, wi nawoon ti pjuban pi piint, anal iko itop, awo bakuj, awo ti unoh uweek, aduka ti bakuji na pdeman nnton pi bgah baneenanun. ⁴ Ke henkun banwoon baanfiyaar Nasibaŋi baŋe noŋar ti uko wi nawoon naankak atirad na baka iko iwuŋaan maakan yi bakdolun asen karan. ⁵ Ke baŋe lun kahepna ti uko wi badolun ambiin anaŋ

naŋ ayoonk pwayes bajeb na bankeŋun. ⁶ Uko ment ukaan ke badoo tup bankeŋun henkun *Uŋup Ulil Unuura. Henk, bayeenk ti uleef kakob ki bajaan bakob baŋaan bajen bti, ke *Uhaas wi Nasibaŋi use do ke baka ubida unwoonun du a.

Ti uko wi pjanan bnuura iko yi Nasibaŋi atenun

⁷ Uba umundu unogi ; nadoon kalipara, namebaan nleef ni nan keeri, nahilna naŋehan Nasibaŋi. ⁸ Nawo duna kaŋalad na manjoonan ; unal uji udo naan kamiir atentun ipekadu itum. ⁹ Nadoon kayeenkar du itoh yi nan, nawut kado kaŋur nuran. ¹⁰ Andoli adoon kalempar batentun na uten wi ayeenkun du Nasibaŋi, henk, nawo bamali biki uten wi Nasibaŋi, untumun. ¹¹ Woli naan ayeenk uten wi bŋup, adoon kaŋup ji Natupar Nasibaŋi ; woli ayeenk uten wi ptenk baŋaan, adoon kaŋenk baka na mnhina mi Nasibaŋi awululun. Henk, Yetu *Kritt u anwoon na mndem na mnhina te mnto, akkaan bado kademan Nasibaŋi ti iko bti. Uwo han!

Uko wi plilan wi nfiyaarun Kritt u

¹² An biki nŋalun, nawutan kaŋoŋar woli nawo ti mnhaj mnweek awo ji baŋaan banwoon du bdoo. Uko ment uwo wo kahilna katen me nafiyaar Nasibaŋi na manjoonan ; nawutan kaŋal ke uwo uko unoŋarenan. ¹³ Natapan tep nawo ti mnlilan wi natokun ti mnhaj mi *Kritt u ahajun, nahilna nalun nawo ti mnlilan mnweek maakan ti wal wi akdiimanun mndem mi nul. ¹⁴ Woli bakaran tiki naŋas Kritt u nanuurandeni, *Uhaas wi Nasibaŋi undemun maakan uwo ti an. ¹⁵ Woli naan ti ptoofan awo ti mnhaj, uwutan kawo mnhaj manwoon tiki afin naan, akiij, ado butaan keme aneej ti uko unwoon uunktena. ¹⁶ Ke woli ahaj ahaj tiki awo nariton, awutan kakowa ; atapan tep ado kademan Nasibaŋi ti uko wi bakdu'ulun han*.

¹⁷ Wal ubani, wi pwayes pakjunun, kaŋe kajunna pntaali pi Nasibaŋi. Ke woli ajunna nja, hum di di ukwoon ti ubaanŋaani, wal wi akwayesun banjaan bapok ptiink *Uŋup Ulil

Unuura wi nul. ¹⁸ Hënk, upiitana ti *Ulibra wi nul aji :

« *Woli utam pa Naşibaţi abuuran ñaañ natool, hum di di ukwoon pa baññoomuñ Naşibaţi na bado buţaan?* »[☆]

¹⁹ Hënk, banwoon ti phaj tiki Naşibaţi aŋaluŋ uko mënţ, baţuun mnhaţ mi baka ti *Nawat Kabuka anjaan ado uko wi ahoŋuŋ, babaan babi baduka duka ti pdo kado bnuura.

5

Pţon batani bi Naşibaţi

¹ An bantohi biki banfiyaaruŋ, dŋal kaŋiini na an hënkun. Nji nwoon nantohi ji an, amaar mnhaj mi *Krittu awo kaluŋ kaţok ti mndëm mi akdiimanuŋ, uko wi nji kañehananan wii wi : ² naţonan bnuura batani bi Naşibaţi ahankananan ; nawutan kaşal kë baţu'an ţu utamu, nadoon kaţon ba na uhaaş ujint, jibi Naşibaţi aŋaluŋ. Nawutan kado uko mënţ kalaana pyok pwuţaan, nadoon wa tiki naŋal ŋal na uhaaşan bti pdo bnuura. ³ Nawutan kado kala pbeeh bañaan biki bahankananan, mnwo mi nan mandiimaan baka jibi bawoon kawo. ⁴ Hënk, woli nayafan naweek aluŋ apën awinana, nayeenk katum kandëmuŋ maakan, kanwoon kaankba nin.

⁵ Kë an baţaş, nadoon katiink bantohi. An bti najaan nawalan ikowan ti mnwo mi nan na batëntan. Upiitana ti *Ulibra wi Naşibaţi aji : « *Naşibaţi aji pok bankdëmanuŋ ikow yi baka, kaşë wul banwalanuŋ ikow yi baka bnuura bi nul.* »[☆] »

⁶ Nawalaan keeri ikowan, nawoon ti blifi bi Naşibaţi anhiniin maakan, ahilna adeenan ti wal wi adatuŋ. ⁷ Naţijan iko inknoorananan bti nawalan ti kadunul, aji wuli'an.

⁸ Namëbaan ŋleef ŋi nan, nawo bten : *Unţaayi Uweek unwoon uşooradan uñaay wu wuŋ awo ji ulihu unklihuŋ ala uko ude. ⁹ Napokan wa, namëban ti pfiyaar pi nafiyaaruŋ ; name kë bayitan ti *Krittu banwoon ti umundu bti bahaj ji an.

¹⁰ Woli nalun ahaj ŋwal ŋlon, Naşibaţi anwoon ajug bnuura, antëpnun ti Yetu

*Krittu adu'an du mndëm mi nul manwoon maankba, aluŋ kabomanan bnuura, katëntënan, kawulan mnhina kadolan nanaţ naliint. ¹¹ Mnhina manwoon ti a te mnţo! Uwo haŋ!

Pwul mboş kabaañşaan

¹² *Filaţ ayiţ naan ti *Krittu anjaan aţaş bnuura aţenknuŋ kë mpiitan ŋţup ŋtamñaan ŋi. Dŋal katëntënan kabot kajakan namëban ti bnuura bi Naşibaţi, banwoon na manjooan.

¹³ Bataşar *Krittu banwoon ti *Babilon ti, biki Naşibaţi adatuŋ ji an, bawulan mboş ; *Markut abuk naan awulan kak mboş. ¹⁴ Nawuladën mboş, naboofar bboofar banyimanuŋ.

An bti nanwoon biki *Krittu, dñehan Naşibaţi ajoobţënan ŋhaaş!

Uṭup utëbanṭën wi Piyeer apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta katëbanṭën ki Piyeer nanjañan apiitun. Aka ppiit ka banfiyaaruñ banwoon ṭi ubeeka ulon. Nin alon aanṭup aji apiit ka biki apiitun ṭi kakaarta ki nul kateek, ṭiki nin ñaan aamme na manjoonan me ikaarta itëb ṭañ yi yi apiitun. Aṭup ṭañ aji ki kawoon kakaarta katëbanṭën ki apiitun baka (natenan ṭi 2 Piyeer 3.1) Piyeer aṭup aji bañaan balon baya du banfiyaaruñ Krittun ajukan baka iko ilon impaṭun na Uṭup Ulil Unuura wi abiiñ aṭup baka. Bawo ṭi pdo uko wi bañaluñ aji Yetu aankak abi. Piyeer akak aṭup aji ubida wi ñaan anfiyaaruñ Krittun uwo kalil Naṣibaṭi. Uko mënṭ wi wi Yetu abiiñ ajukan bambiiñ awo na a wi awoon ṭi umundu wi. Kë uko mënṭ wi wi bawoon kaṭu ṭi nṣal.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Hum di anfiyaaruñ Krittun awoon kawo? (1.3-11)
3. Namëbaan naliint ṭi uko wi bakananan (1.12-21)
4. Banjaan bajukan uko unwoon uunjoonani (2.1-22)
5. Na manjoonan, Yetu aluñ kabi kak (3.1-18)

Pwul mboṣ

¹ Nji Fimon Piyeer nwoon nalempar Yetu *Krittun akuṭ awo *nanjañan i nul dpiitanan, an biki Yetu Krittun Naṣibaṭi, Nabuuran nja adoluñ ṭi pwo natool pi ṭul kë nafiyaar pfiyaar panliñun na pi nun. ² Dñehan Naṣibaṭi awulan bnuura bantumuñ abot ajoobṭënan nṣaaṣ bnuura, wi name'uluñ abot ame Yetu Ajugun.

Pwo naṭaṣar Yetu ṭi mnwo

³ ṭi mnhina mi nul, Naṣibaṭi aṭen nja iko bṭi yi nnumiiñ kakaana ubida kamëban kaliint ṭi a. Nyeenk iko mënṭ bṭi wi nme'uluñ, ul anṭëpnun ṭi mndëm na bnuura bi nul

adu nja. ⁴ Hënk, aṭen nja iko inuura iweek maakan jibi ajonun nṣon aji aluñ kawul ya nja. Ado hañ nahilna nabuur pṭoka pi unal wi iko iwuṭaan injaan itok ñaan inwoon ṭi umundu wi ujaan uṭij, naṣë nanaam na a.

⁵ Ukaan kë nawo kadoonaan kahoṭan ṭi pfiyaar pi nafiyaaruñ mnwo mnuura, kahoṭan ṭi mnwo mnuura pme Naṣibaṭi, ⁶ kahoṭan ṭi pme Naṣibaṭi pun pmëban uleef, kahoṭan ṭi pmëban uleef kamiir, kahoṭan ṭun kamiir mënṭ pmëban ṭi Naṣibaṭi kaliint, ⁷ kahoṭan ṭi pmëban ṭi Naṣibaṭi kaliint pun bboofar, kahoṭan ṭi bboofar bñalad.

⁸ Iko inuura mënṭ yan, woli nawo na ya atuman, kë ibot atuma tum pya, naji nawo bañaan banjaan badoonaan, kabot kaya kadun ṭi uko wi pme Yetu Krittun *Ajugun. ⁹ Kë ñaan anṣaan awaan iko inuura mënṭ, aji fël këṣ kadoo wo wo ji nakuul : aji ṭilma kë Naṣibaṭi apënanana pekadu di abiiñ ado ṭfa.

¹⁰ An bayiṭ naan ṭi *Krittun, natamaan maakan keeri nado kado iko inkdiimanun kë Naṣibaṭi adu'anan akuṭ adatan. Woli nado hañ, naankjot nin. ¹¹ Hënk di di Naṣibaṭi akhaabëṣanan bnuura plëman pneeji du pṣih panwoon paankba pi Ajugun, Nabuuranun nja Yetu Krittun.

Uko unkaan kë kakaarta ki kapiitanaa

¹² Name iko inuura yan, kë nṣë do kaleṣanan ya wal undoli naṣë namëban naliint ṭi manjoonan mi nawinun nṭa. ¹³ Dṣal aji wal bṭi wi nji kawoon ṭi umundu, unuura ndo kaleṣanan, nawoona bten. ¹⁴ Dme kë wal wi pkeṭ wi naan uñogi, Yetu *Krittun Ajugun ṭi uleeful adolunun kë mme uko mënṭ. ¹⁵ Kë nṣë doonaan kado woli dyaa, naduka kaleṣ unuun undoli iko mënṭ bṭi.

Uko unkyuujun kë uṭup ujoonani

¹⁶ Mënṭ intintamëṣ itit yi nṣaṣun yi yi nṣiiñ aṭupan wi nṣolanen kë name mnhina mi Yetu *Krittun Ajugun akuṭ ame ubi wi nul, nṣwin win na këṣ ki nun mndëm mi nul. ¹⁷ Naṣibaṭi, Aṣin nja *Andëmun Maakan, awula pdëm na mndëm, wi aṭiiniñ na a aji : « Iwi iwoon Abuk naan, dñalu maakan, dmaganu*. » ¹⁸ Un ṭi nṣlefun nṣiink pdiim pi nul panwoonun baṭi wi nwoon na a du pnkun pyimanaan.*

* 1:17 Maci 17.5. * 1:18 Natenan ṭi Maci 17.1-5; Markuṭ 9.2-7; Luk 9.28-35.

19 Hënk, uko mënt uliintan bnuura pfiyaar pi nun ti uko wi *baṭupar Naṣibaṭi bajakuṅ. Nawo kaṭaş wa bnuura : uwo ji unkaniya unjaan ujeehan ti bdëm te wal wi unuur ujintuṅ kē unfay, ujah unjaan ujeehan na nfa upën awinana ti nḥaaṣan. 20 Nawo kame duna kē uko wi baṭupar Naṣibaṭi baṭupuṅ unwoon ti *Ulibra wi nul uunwo uko wi nḥaan najën aṣaluṅ ti uleeful aṭup. 21 Na manjoonan, nin uṭup wi Naṭupar Naṣibaṭi uumbaṅ kapëna ti uṣal wi nḥaan najën, *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujaan uṭëpna ti baḥaan bajën kaṭiini ti katim ki nul.

2

Bajukan balagare

1 Balagare banjaan baji bawo baṭupar Naṣibaṭi babi wo ṭfa kak ti ptoof pi pntaali pi *Itrayel, kē hënk di bajukan balagare bakaan aluṅ kawo ti ptoofan kado na pneejan ti nṣalan pjukan panjaan paneeman nḥaan kabot katoka, kadoo pok Ajug baka ambuuranuṅ baka. Wal mënt baṣë ṭijar nleef ni baka ptoka pantaruṅ. 2 Batum baluṅ kaṭaş baka ti iko iṭop yi bajaan bado, baluṅ kado bakar bgah bi manjoonan. 3 Ti pṅal itaka, bajukan balagare baluṅ kadaaran na nṭup nḥil ni bapaṣuṅ. Kē pwayëṣ pi baka paṣë do bi dolana dolana undiimaan, kē ptoka pi baka paankyoonk.

4 Na manjoonan, Naṣibaṭi aammiir nwanjuṭ nambiin ajuban, aṣë fël ṅa du infeernu di ṅawoon atanana du bdëm ayoonk unuur wi pwayëṣ pi ṅa. 5 Aammiir kak baḥaan biki unjon, wal wi adoluṅ meel kē mangur iko na baḥaan bti ti umundu bti untumuṅ na banwoon baanji baṭaş Naṣibaṭi, aṣë buuran *Nowe anjaan aṭup uko wi baḥaan bawoon kado kado kawoona batool ti kēṣ ki Naṣibaṭi, aṭu na baḥaan paaj na alon. 6 Naṣibaṭi aammiir kak nbeeka ni Fodom na Gomora wi atëruṅ ṅa kē ṅakak ufob kadiimanaan bankluṅ kapok pṭaṣa uko unkyoonkuṅ baka. 7 Kē aṣë buuran *Lot ambiin awo nḥaan natool aji ṭëga maakan ti iko iṭop yi bado buṭaan mënt babin ado. 8 Ul anwoon natool, aṣë wo ti ptoof pi baka aji win baka kabot katiink

baka na ṅnuur, kē uṣal uji ujoṭ na a. 9 Iko yi idiiman kē Naṣibaṭi ahil kabuuran ti mnḥaj baḥaan bamëbanuṅ ti a aliint kaṣë kaṭooran banwoon baanwo batool bado kayoonk kakob ki baka ti unuur wi pwayëṣ, wi baduknaaniin. 10 Akob bnuura banjaan babi ṭu ṭu nṣal ti pṭopan nleef ni baka ti pjuban pi piint abot aḥoom Ajugun.

Bajukan balagare mënt baḥoom baḥaan akuṭ awo bahomp, baanji bakali pkar nwanjuṭ ṅandëmuṅ. 11 Natenan, nwanjuṭ, ṅandoon apel baka uforta na mnḥina ṅaanji nṭup ti kadun ki Ajugun uko uwuṭaan ti nwanjuṭ ṅandukiin. 12 Kē bukal, bawo ji ṅlimariya ṅanwoon ṅaanwo na uṣal, ṅabuka buka pa pmobana kafin. Baji bakar uko wi bawoon baammee kē bakluṅ kafin baka ji ṅlimariya. 13 Hënk, bayeenk baluk bi buṭaan di baka. Baji balilan ti pdo kado iko iṭop na pnak. Bawo baṭop akuṭ agëj, baji balilan maakan ti kalagare ki baka woli bade na an. 14 Baji babi ṭu ṭu nṣal ti pjuban pi piint, baanji banoor pjuban, kado na pguur banwoon baanliinti, baji babi duka duka ti pḥeebar iko. Bafëpanaa! 15 Baduk bgah btool aneem, wi bawoon ti pdo ji *Balaam abuk Boṣor, ambiin anjal pde itaka yi bdoo. 16 Kē baṣë bi ṅoman na a ti buṭaan bi adoluṅ: ubuuru unwoon uunhil bṭup uṭiini na a ji nḥaan najën ado kē nyila ṅaṭañani, ul *Naṭupar Naṣibaṭi mënt.

17 Bajukan baṭilan mënt bawo ji ṅkumpëṣ ṅankayuṅ, awo ji infëluṅ yi ukëk udookuṅ ; bawo biki kaya du bdëm bantootuṅ apel bi pti banwoon bi baka. 18 Na manjoonan, baji bahomp maakan kaṭup nṭup ṅnaaf kaguur na iko iṭop yi uleef uṅaluṅ bambaan abuurna buurna du baḥaan baneemuṅ. 19 Bahon baka pjeeh aṣë wo bukal ti nleef ni baka baḥaan banwoon ti mnḥina mi iko iṭop inktokuṅ baka ; nḥaan aji awo ti mnḥina mi uko wi awutuṅ kē ukṭoṅa.

20 Na manjoonan, woli babuur ti iko iṭop yi umundu wi ti pme Yetu *Kriṭtu Ajugun na Nabuuran nja, aṣë kak hënkun ahot ti ya kē ikṭon baka, baji bawo ti unoor umpeluṅ uteek. 21 Uhokan lah bawut kame bgah banjaan baḥooṭ du uko unwoon utool, kē di

✧ 2:5 Natenan ti Ujuni 6.1–9.17. ✧ 2:6 Natenan ti Ujuni 19.24-35. ✧ 2:6 Natenan ti Ujuni 19.1-19. ✧ 2:8 Natenan ti Ujuni 19.1-19. ✧ 2:16 Natenan ti Mnḥen 22.4-35.

pme ba kaşë kaduk bgah byimanaan mënt bi babinj adiiman baka. ²² Uko undolun baka uwo uhoñ umbiin aji : « Ubuş ude uko wi ugatun » na « Unkuma umbaan añowa ñowa ukak aşuñ du mboş. »

3

Unuur wi Ajugun ulun kabi

¹ An biki nñalun maakan, kakaarta ki kawoon katëbantën ki nji kapiitanan. Ti yul itëb bti, dji kaleşanan iko ilon kahilna kaneenjan ti nşalan mntit mannuuriin. ² Dñal kaleşanan iko yi *başupar Naşibaţi bayimanaan babinj aşup, kaleşanan kak uko wi banjañan biki nan bajakanan aji Ajugun anwoon kak Nabuuran nja añal ñdo kado.

³ Uko wi nawoon kame duna uwo kë, ti ñnuur ñbaañşaaani bañaan bambenj bambaan kabi duka ti bbeehar, aji başaş iko yi ñleef ñi baka ñañalun, balun kabi. ⁴ Balun kado kaji : « Yetu aanhoñ aji alun kabi i? Awo tun ba? Wi bateem nja bakteñun te nşa, iko iwoha wo jibi ibiin awo wi umundu upaşaniin. »

⁵ Wi bajakun hanj, baji badaar kaşilma kë du ujuni, Naşibaţi aţëpna ti uşup wi nul apaş baţi ado kë mboş mampëna ti meel aşë to ti ptoof pi ma. ⁶ Kë na meel mënt mi mi abiin abaana na umundu ujon.

⁷ Uşup mënt uşuun kë baţi na mboş mi nşa ñahankanaa, ayoonk pya pterana ti unuur wi pwayëş pbaañşaaani na wi ptoka pi banwoon baanktaş Naşibaţi.

⁸ An bayiñ naan biki nñalun, uka uko ulon wi nawoon naanwo kaşilma : ti këş ki Naşibaţi unuur uloolan uwo ji nşubal iñeen-week nyaaş iñeen (1000), kë *nşubal iñeen-week nyaaş iñeen ñawo ti a ji unuur uloolan*✧.

⁹ Ajugun aanji jonan pdo uko wi ahoñun jibi bañaan balon başalun. Aji miiran : aanji ñal alon ti an aneem kaşë ñal an bti naţañan pjuban, naţëlëş ñhaaşan na manjoonan. ¹⁰ Unuur wi Ajugun ulun kabi ji nakii ; unuur mënt baţi bafoma karoca roca, iko inwoon da iyik kayuuy wal mënt, mboş na iko bti inwoon ti ma itoka kaba*.

¹¹ Kë wi iko bti iwoon i pbi katoka kaba, natenan hënkun mnwo mi nan! Nawo kawo banjinun ti këş ki Naşibaţi kabot

kamëban ti a kaliint, ¹² wi nakyoonkun abot adoonaan unuur wi nul utarna ubi. Unuur mënt, baţi bayik bti kayuutşa, iko inwoon ti ba iyik ibot iyuuy. ¹³ Kë Naşibaţi aşë hoñ nja aji alun kapaş baţi bhalu na mboş mnhalu di iko bti ikwoon itool. Nwo ti pyoonk uko mënt.

Pdo bañaan balipara

¹⁴ An biki nñalun maakan, wi nawoon ti pyoonk unuur mënt, nadoonaan keeri nawo bajint piş ti këş ki Naşibaţi, bañaan banwoon ti mnjeeh. ¹⁵ Nameen kë kamiir ki Ajugun kahinan kadolan nabuur, jibi *Pawulu ayiñ nja ti *Krittu i ññalun maakan apiitanan na uşal untunja wi Naşibaţi awululun. ¹⁶ Hënk di di apiitun ti ikaarta bti yi aşiiniyaanun uko mënt ; ñşup ñlon ñanwoon ti ikaarta yi nul ñatam pme, kë bañaan banwoon ti kapaam akuş awo baanliint ti pfiyaar baji bapiban ña buşaan. Baji bado hanj kak na ñşup ñi Ulibra wi Naşibaţi ñandukiin kaşë toka. ¹⁷ Kë an biki nñalun, nawoon bten keeri wi nameen iko yan, kaţi nabi naşaş bado buşaan naşë naneem ji baka nawo naankak amëban kaliint. ¹⁸ Naţëpan şëp nataman nado kaya kadun ti pme Yetu Krittu anwoon Ajugun na Nabuuran nja, nataman nawo ti bnuura bi nul. Mndëm manwoon ti a te mnşo! Uwo hanj.

✧ 3:8 Kañaaam 90.4. * 3:10 Iko bti inwoon ti ma itoka kaba : Balon bapiit aji balun kawayëş mboş na iko bti inwoon.

Uṭup uteek wi Yowan apiitun banfiyaarun

Uṭup ujuni

Ulbra wi uwoon kakaarta kateek ki Yowan apiitun. Yowan i abi piit ulibra ulon uteek wi aṭiiniyaanun ubida wi Yetu ti mboş: uwoon Uṭup Ulil Unuura wi Yowan apiitun. Akak apiit ikaarta iteb inṭaşun ti ki. Du unjon baṅaan balon babi ṭilan aji Yetu Krittu ambiin abi ti umundu wi awo ṅaan najen aanwo Abuk Naşibaṭi. Baji baji kak ke ṅaan ahil kado uko wi aṅalun, ke Naşibaṭi aankdo baka uko ulon. Uko menṭ ukaan ke Yowan apiit banfiyaarun aṭup baka in awoon Yetu. Aṭup baka aji ubida wi mṅto uwo, akuṭ adiiman baka jibi ṅaan ahilun kaka wa : ṅaan anfiyaarun Yetu andoli, aka ubida menṭ. Akak ahoṭalēs aji baṅaan bawo ti plooman na Naşibaṭi na Yetu Abukul, baṅal Naşibaṭi na banfiyaarun bandukiin. Aji woli bado haṅ bame ke baka ubida wi mṅto.

Henk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Uṭup unjaan uwul ubida (1.1-4)
2. Nawulēn ṅpoş ti bjeehi (1.5-2.6)
3. Bgah bhalu (2.7-17)
4. Başoorad Krittu na babak Naşibaṭi (2.18-3.10)
5. Bṅalad (3.11-4.21)
6. Ppok iko yi mboş (5.1-21)

Uṭup unkwulun ubida

¹ Nṭiiniyaan ti nawo Uṭup unkwulun ubida ; awo du ujuni, ṅtiinka awina na keş ki nun, abot atena bnuura, akuṭ abana na iṅen yi nun.

² Anwoon ubida apen awinana, ke ṅkṭup uko wi ṅmaarun. Nṭupan uko wi anwoon ubida wi mṅto ambiin awo du Naşibaṭi Aşin nja aşe pen awinana ti un. ³ Uko wi ṅwinun akuṭ atiink, ṅṭupan wa an kak, nahilna nabi namēbandēr na un, ṅnaakiir nja bti ti pmēbandēr pi ṅmēbandērun na Naşibaṭi Aşin

* 1:4 Mnlilan mi nun : Balon bapiit aji mnlilan mi nan.

nja na Yetu *Krittu Abukul. ⁴ Npiit uko wi, un ti ṅleefun, mnlilan mi nun* manhilna mandem maakan.

Ppoş ti bjeehi

⁵ Uṭup wi ṅtiinknun ti Yetu *Krittu aşe ṭupan henkun wi : Naşibaṭi awo bjeehi, nin bdem blon baanwo ti a. ⁶ Woli ṅji ṅmēbandēr na Yetu aşe poş ti bdem, ṅwo baṭilan, ṅenkdo uko unwoon manjoonan. ⁷ Aşe wo woli ṅpoş ti bjeehi jibi Naşibaṭi ti uleeful awoon ti bjeehi, ṅkeer awo baloolan nja bti, ke pṅaak pi Yetu Abukul pajintan nja ti pekadu bti.

⁸ Woli ṅji ṅenwo na nin pekadu dlon, ṅguur ṅleef ṅi nja, manjoonan maanwo ti nja. ⁹ Aşe woli ṅdinan aji ṅwo na pekadu, ṅhinan kahaṭ Naşibaṭi, awo naṭool : alun kamiir nja ipekadu, kabot kajintan nja ti buṭaan bti. ¹⁰ Woli ṅji ṅendo pekadu, ṅṭu Naşibaṭi ṅṭilan, ke uṭup wi nul ubot awo uunwo ti nja.

2

¹ An babak naan, dpiitan uko wi nahilna nawut kado kajuban. Aşe woli ṅaan alon ajubani, ṅka ṅaan ankyenun nja du Naşibaṭi Aşin nja : Yetu *Krittu naṭool a. ² Ul awulun uleeful, awo bṅen, Naşibaṭi ahilna amiir nja ipekadu ; aanlin lin ti yi nja ṭañ, ado haṅ ahilna amiir kak yi baṅaan biki umundu bti.

Uko wi pdo

³ Uko unjaan uyuuj ke ṅme *Krittu uwo pdo kaṭaş uko wi ajakun ṅdo. ⁴ Woli ṅaan abubara aji ame'a aşe wo aanktiinka, awo naṭilan, manjoonan maanwo ti a. ⁵ Ke anşaan amēban uko wi ajakun, unal wi Naşibaṭi uji uwo ti a katum. Henk di di ṅjaan ṅmeena ke ṅmēbandēr na Krittu. ⁶ ṅaan anjakun awo ti a, awo i kado kado jibi ajaan ado.

⁷ An banoh naan, mēnkpiitan piit uko uhalu wi nawoon kado, uko ujon wi nayeekun du ujuni wa. Uko menṭ uwoon uṭup wi nadoon abi tiink. ⁸ Ke uko wi ṅji kapiitanan uşe wohu uhalu ha. Manjoonan mi uko menṭ manwinana ti Krittu abot

awinana ti an ; bdëm baya, kë bjeehi bi manjoonan bado bi kajeehan jeehan.

⁹ Ñaañ anjakun aji awo ti bjeehi ašë šoor ayiṭul ti Krittu, ahum ti bdëm. ¹⁰ Ñaañ anjalun ayiṭul awo ti bjeehi, hënk, nin uko ulon uunkhil kadola ajuban. ¹¹ Kë ñaañ anšaañ ašoor ayiṭul awo ti bdëm ; aji poš ti bdëm, aamme dko di akyaan ṭiki bdëm bawuna kës.

¹² An babak naan, dṭupan uko wi :
Yetu Krittu ado kë Našibaṭi amiiran
ipekadu

¹³ An bašin bapoṭ, dṭupan uko wi :
name anwoonun du ujuni ;

kaṭupan, an baṭaša :

nawat *Untaayi Uweek.

¹⁴ Dṭupan kak uko wi, an babak naan :

name Našibaṭi Ašin nja ;

kaṭupan kak, an bašin bapoṭ:

name anwoonun du ujuni,

kaṭupan kak an baṭaša :

nahinaa,

uṭup wi Našibaṭi uwo ti an

kë nabot awat Untaayi Uweek.

¹⁵ Nawutan kaṅal umundu këme uko unwoon wi umundu. Woli ñaañ aṅal umundu, uṅal wi Našibaṭi Ašin nja uunji uwo ti a. ¹⁶ Iko bti inwoon yi umundu : iko yi uleef uṅalun, iko yi ñaañ awinun aṅeebar na phaṭ ti bka bi tul kabot kapiitar ti ba, iinwoona du Našibaṭi Ašin nja, iwoona ti umundu. ¹⁷ Kë umundu wi ušë ba na iko yi bañaan bakñeebarun ; kë anšaañ ado uko wi Našibaṭi aṅalun aka ubida wi mṅo.

Našoorad Krittu

¹⁸ An babak naan, wal wi umundu ukbaan ubani. Natiink kë baji *Našoorad Krittu awo i pbi, hënkun kë bašooradul batum bašë do bi bi bi. Uko waṅ ukaan kë nyikrën kë wal ubaañšaani ubani. ¹⁹ Bakaṅ mënṭan bapenna ti nja, ašë wo baanwo biki nja. Woli bawo lah biki nja, baṭo na nja. Kë bašë ya, uko mënṭ uyuuṅ kë bukal bti baanwo biki nja.

²⁰ Kë an, nayeenkna *Uhaaš wi Našibaṭi ti Yetu *Krittu, name bti manjoonan. ²¹ Woli dpiitan keeri, uunwo wo ji naamme manjoonan. Dpiitan ṭiki name ma abot ame kë nin ṅṭilan ṅlon ṅaanji ṅapenna ti banwoon na manjoonan. ²² Kë in awoon naṭilan

bë mënṭ anjakun aji Yetu aanwo Krittu? Un mënṭan awoon Našoorad Krittu! Apok Našibaṭi Ašin nja abot apok Abukul. ²³ Ñaañ ampokun Abuk Našibaṭi apok Ašin kak. Andinanun aji Abukul awoo, adinan kak kë Ašin awoo.

²⁴ Kë an, uko wi natiinknun du ujuni namëbaan wa. Woli namëban uko wi natiinknun du ujuni, nawo an kak ti Našibaṭi Ašin nja na ti Abukul. ²⁵ Kë uko wi Krittu ahonun, uwoon: ubida wi mṅo.

²⁶ Uko wi, wi wi nṅalun lah kaṭupan ti bañaan bankdolun na pneemanan. ²⁷ Kë an, Uhaaš wi Našibaṭi wi nayeenkun ti Krittu uduka ti an, kë naannuma bajukanan. Uhaaš wi nul ukjukananan iko bti, uwo manjoonan, awo uunji uṭilan. Kë jibi ukjukananan, nadukiin namëban ti a.

²⁸ An babak naan, hënkun, nadukiin namëban ti Krittu, ahilna wal wi akpënuṅ kawinana, ṅhil kanaṭ kaliint, kawo ṅënkowa kanaṭ kalowa.

Babuk Našibaṭi na manjoonan

²⁹ Name kë Našibaṭi awo natool, nayikrënën keeri kë ñaañ ankdolun uko utool awoona du a.

3

¹ Natenan jibi Našibaṭi Ašin nja aṅalun nja. Aṅal nja adoo dinan kë ṅdoo du'ana babakul. Nwo babakul na manjoonan. Bañaan biki umundu baamme Ašinun, ukaan kë baanhinan pme nja. ² An banohnaan, ṅwo hënkun babak Našibaṭi, kë uko wi ṅëkbiin kawo uundo meeṭana. Kë ṅšë me uko wi : woli *Krittu alun apën awinana, ṅkak kanaam na a, ṭiki ṅwina jibi awoon. ³ Ñaañ anhaṭun uko waṅ ti Krittu, ajinṭan uleeful jibi ul ajinṭun.

⁴ Nado pekadu aji diiman kë apën ti *bgah bi Našibaṭi, ṭiki pdo pekadu pawo ppën ti bgah. ⁵ Kë našë me kë Krittu abi bi pa ppënan nja ipekadu, abot awo aanwo na pekadu. ⁶ Ñaañ ammëbanulun aanwo nado pekadu. Nado pekadu aanwina abot awo aamme'a.

⁷ An babak naan, nakdinan nin ñaañ aneemanan. Ñaañ ankdolun uko utool awo natool jibi Krittu awoon natool. ⁸ Nado pekadu awo i *Untaayi Uweek, wul uwo

udo pekadu du ujuni. Kë Abuk Naşibaţi aşë bi bi ptok iko yi Untaayi Uweek ukdolun. ⁹ Ŋaan ambuknaaniin du Naşibaţi aanji duka ti pekadu tiki ubida unwoonun du Naşibaţi uwo ti a ; aanhinan kajuban tiki abuknaana du Naşibaţi. ¹⁰ Uko umpatşun babuk Naşibaţi na biki Untaayi Uweek wii wi : Ŋaan anwoon aanwo natool këme awo aanjal ayiţul ti Krittü aanwo i Naşibaţi.

Bŋalad bi banfiyaarun Krittü

¹¹ Nwo kaŋalad, uko waŋ wi wi natiinkun du ujuni. ¹² Nënwo kado ji Kayin anwoon i *Untaayi Uweek, afiŋ aţa'ul*. Kë we ukaan kë afiŋ aţa'ul? Aji do buţaan kë aţa'ul aşë ji do iko inwoon itool. ¹³ An bayiţ naan, nawutan kaŋonar woli baŋaan biki umundu wi başooran. ¹⁴ Nja, ŋme kë ŋpënna du pkeţ aya du ubida ; ŋme uko mënt tiki ŋŋal bayiţ nja ti *Krittü. Ŋaan anwoon aanjal ayiţul aduka ti pkeţ. ¹⁵ Ŋaan anşoorun ayiţul ti Krittü awo nafiŋ baŋaan ; kë naşë me kë bafiŋ baŋaan baanji baka ubida wi mnţo.

¹⁶ Ŋme uko unwoon unal tiki Krittü awul ubida wi nul pa nja. Ukaan kë ŋwo kawul ubida wi nja pa bayiţ nja ti Krittü. ¹⁷ Woli Ŋaan alon aka iko bti aşë win ayiţul anwoyi ti kanuma aşë pok pţënka, hum di di unal wi Naşibaţi ukwoon ti a ba? ¹⁸ An babuk naan, nawutan kaŋalna ti ŋţup tañ, nadoon kaţenk, hënk naŋal na manjoonan.

¹⁹ Woli ŋŋalad haŋ, wi wi ŋkmeen kë ŋwo biki manjoonan, ŋhaaş ŋi nja ŋabot ŋaţoor a ti kadun ki Naşibaţi. ²⁰ Kë woli ŋhaaş ŋi nja ŋado leşan nja buţaan bi ŋdolun, ŋënji ŋhaajala, ŋji ŋme kë Naşibaţi adëm apel ŋhaaş ŋi nja abot ame iko bti.

²¹ An banoh naan woli ŋhaaş ŋi nja ŋaţoor a, ŋŋoom kaŋoga. ²² Awul nja iko yi ŋkŋehanulun bti tiki ŋmëban uko wi ajakun ŋdo, kë uko wi ŋkdolun ubot alila. ²³ Uko wi ajakun ŋdo uwo : ŋfiyaar Yetu Krittü Abukul ŋbot ŋŋalad jibi ajakun na nja ŋdo kado. ²⁴ Kë Ŋaan ankdolun uko wi Naşibaţi ajakun ado, aji mëbana, Naşibaţi kamëbana. Uhaaş wi nul wi awulun nja ujaan uyuu j kë amëban nja.

✧ 3:12 Natenan ti Ujuni 4.3-10.

4

Uhaaş wi Naşibaţi na wi Naguuru

¹ An banoh naan, nawutan kafiyaar baŋaan banjaan babubara kaji bawo na *Uhaaş wi Naşibaţi, naţëpan ţëp naten bnuura nameena me uhaaş wi bawoon-aanun uwoona du Naşibaţi. Baŋaan baţum bandaarun aji bawo *baţupar Naşibaţi baniink umundu. ² Hënk di di nakyikrënaanun Uhaaş wi Naşibaţi : Ŋaan andinanun aji Yetu *Krittü akak Ŋaan najën, awo na Uhaaş wi Naşibaţi. ³ Kë Ŋaan anşaan apok pdinan uko wi Yetu awoon, aanwo na Uhaaş wi Naşibaţi. Awo na wi naşoorad Krittü i natiinkun kë baji abi, ado bi bi bi, awo ti umundu.

⁴ An babuk naan nanwoon biki Naşibaţi, nawat başoorad Krittü bukun, tiki anwoon ti an adëm apel anwoon i umundu. ⁵ Bukal bawo biki umundu ukaan kë uţup wi baka uwo wi umundu, kë umundu ubot atiink baka. ⁶ Nja, kë ŋşë wo biki Naşibaţi ; ammeen Naşibaţi aji tiink nja ; kë anwoon aanwo i Naşibaţi aanji tiink nja. Kë hënk di di ŋjaan ŋmeena Uhaaş wi Manjoonan na uhaaş wi kaguuru.

Unal wi Naşibaţi

⁷ An banoh naan, nawulën ŋŋalad ; unal uwoona du Naşibaţi, kë Ŋaan anjalun atëntul abuknaana du Naşibaţi akuţ ame'a. ⁸ Ŋaan anwoon aanjal atëntul, aambaan kameha Naşibaţi tiki Naşibaţi awo unal. ⁹ Naşibaţi adiiman unal wi akaan pa nja wi ayilun Abukul aloolan i akahaŋ ti umundu ŋhilna ŋţëpna ti a ŋka ubida. ¹⁰ Unal na manjoonan unwo pŋal pi ŋjalun Naşibaţi, uwo pŋal pi aŋalun nja. Ayil Abukul kë awo bţënan bankpënanun ipekadu yi nja. ¹¹ An banoh naan, wi Naşibaţi aŋalun nja haŋ, ŋwo kaŋalad kak. ¹² Nin Ŋaan aambaan kawin Naşibaţi. Kë woli ŋŋaladi, Naşibaţi aji wo ti nja, unalul ubot kawinana bnuura ti nja.

¹³ Naşibaţi awul nja *Uhaaş wi nul, ukaan kë ŋji ŋme kë ŋmëbana, kë abot amëban nja. ¹⁴ Naşibaţi ayil Abukul kë awo nabu-uran umundu. Nwin uko waŋ, aşë ţup wa baŋaan. ¹⁵ Ŋaan andinanun aji Yetu

awo Abuk Naşibaţi, Naşibaţi aji mēbana, ul kabot kamēban Naşibaţi. ¹⁶ Kē nja, nme abot afiyaar kē Naşibaţi anjal nja. Naşibaţi awo unjal. Kē woli njal batēnt nja, nji nmēban Naşibaţi, Naşibaţi abot kamēban nja.

¹⁷ Woli njal batēnt nja na manjoonan nēnkdo kaṭaaf unuur wi pwayēş ũiki ubida wi nun ũi umundu wi, unaam na wi *Krittu. ¹⁸ Anjalun na manjoonan aanji wo na palēnk, unjal unjoonanun uji udook palēnk. Na manjoonan, palēnk paji pagakandēr na uşal wi kakob. Kē anwoon na palēnk aanji njal na manjoonan.

¹⁹ Kē nja, nşē njal ũiki ul anjalun nja uteek. ²⁰ Woli njaan aji anjal Naşibaţi, aşē şoor ayiṭul ũi Krittu, awo naṭilan, ũiki woli njaan aanjal atēntul i akwinun, aanhilan kanjal Naşibaţi i awoon aanwini. ²¹ Uko wi Naşibaţi ajakun na nja ndo kado wii wi : njaan anjalun Naşibaţi akaan anjal ayiṭul ũi Krittu.

5

¹ Njaan anfiyaarun aji Yetu awoon *Krittu awo abuk Naşibaţi, kē njaan anjalun aşin njaan aji njal abukul. ² Njaan aji me kē anjal babak Naşibaţi woli anjal Naşibaţi abot ado uko wi ajakun. ³ Hēnk di uwoon, njal Naşibaţi pawo pdo uko wi ajakun ndo kado. Kē uko wi ajakun ndo kado ubot awo uuntam pdo. ⁴ Banwoon babak Naşibaţi baji bawat iko yi umundu. Kē uko wi nkdoon kawatna iko yi umundu uşē wo pfiyaar pi nja. ⁵ Kē in aşaan awo anjaan awat iko yi umundu bē mēnt anfiyaarun aji Yetu awo Abuk Naşibaţi a?

Uko wi başupun ũi Yetu Krittu

⁶ Yetu *Krittu abiin ũi nja na meel mi batitmu bi nul na pnaak pi pkeṭ pi nul*. Aambi bi ṭań na meel, abi na meel na pnaak, kē *Uhaaş wi Naşibaţi ujaan uṭup uko mēnt, wul unwoon manjoonan.

⁷ Iko iwajanṭ ikyuujun kē uko wi Yetu ujoonani, iwoon: ⁸ Uhaaş wi Naşibaţi na meel na pnaak, iyeenkiir yul iwajanṭ† bti. ⁹ Jēm nji ndinan uko wi bańaan başupun i? Kē wi Naşibaţi aṭupun uşaan adēmna apel

* **5:6** Na meel mi batitmu bi nul na pnaak pi pkeṭ pi nul : Balon başal aji Yowan ańiiniyaan ũi iko inṭepun ũi Yowan 19.34, di batowun kantaagan ki Yetu kē meel na pnaak mampēni. † **5:8** Iwajanṭ: ũi bayuday woli bańaan batēb kēme bawajanṭ bawo ũi uṭup uloolan baji badinan kē uwo manjoonan.

wi bańaan başupun. Uko wi Naşibaţi aṭupun wii wi : ańiiniyaan Abukul. ¹⁰ Njaan anfiyaarun Abuk Naşibaţi amēban uṭup mēnt ũi uhaaşul. Njaan anwoon anfiyaar Naşibaţi aṭu'a naṭilan ũiki anfiyaar uko wi Naşibaţi aṭupun ũi uko wi Abukul. ¹¹ Kē uko wi Naşibaţi aṭupun wii wi : Awul nja ubida wi mnto kē ubida mēnt uşē woona ũi Abukul. ¹² Anwoon na Abukul aka ubida mēnt, anwoon aanwo na Abukul aanka wa.

Ubida wi mnto

¹³ Dpiitan iko yi, an nanfiyaarun Abuk Naşibaţi nahilna name kē naka ubida wi mnto. ¹⁴ Nhaṭ kē woli njaan ũi kadun ki Naşibaţi ańehana uko unlilulun, aşen nja wa. ¹⁵ Kē woli nme kē Naşibaţi aji tiink uko wi njaan nńehana bti, nńinan kafiyaar na manjoonan kē ndo bi yeenk yeenk uko wi nńehanulun.

¹⁶ Woli njaan awin ayiṭul ũi Krittu kē akjuban pjoban panwoon paanji paṭij pkeṭ, ańehandērēna Naşibaţi awula ubida wi mnto. Uko mēnt uwo pa pjoban panwoon paanji paṭij pkeṭ ṭań. Kē uşē ka pjoban panjaan paṭij pkeṭ, mēnji nańehandēr anjobanun pjoban mēnt. ¹⁷ Pjoban bti pawo pekadu, kē pekadu dlon daşē wo daanji daṭij pkeṭ.

¹⁸ Nme kē bańaan banwoon babak Naşibaţi baanji baduka ũi pekadu ; Abuk Naşibaţi aji yeń baka, *Untaayi Uweek kalow baka. ¹⁹ Nme kē nwo biki Naşibaţi, kē umundu bti uşē wo ũi inen yi Untaayi Uweek. ²⁰ Nkak ame kē Abuk Naşibaţi abi abot awul nja mnhina mi pyikrēn anwoon Naşibaţi na manjoonan. Nmēbandēr na anwoon Naşibaţi na manjoonan ũi pmēbandēr pi nmēbandērēn na Yetu *Krittu Abukul. Ul awoon Naşibaţi na manjoonan, ul anwoon anjaan awul ubida wi mnto.

²¹ An babak naan, nalowan nnton.

Uṭup utēbantēn wi Yowan apiitun banfiyaarun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta katēbantēn ki Yowan apiitun. Apiit ka « Ńaaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ. » Uka pwo banfiyaarun Krittu biki amenun itim hēnk ukaaṅ kē aṭu aji Ńaaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ. Aṭup baka ṭi kakaarta ki jibi banfiyaarun Krittu bawoon kaṅalad. Akak aṭup baka aji baliint ṭi pfiyaar babot balipara banjaan bajukan uṭup umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoonṅ:

1. Pwul mboṣ (1-3)
2. Manjoonan, na bṅalad (4-6)
3. Bajukan baṭilan (7-11)
4. Pwul mboṣ pbaañsaani (12-13)

¹ Nji nantohi, dpiitu, iwi Ńaaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ iwi na babuku* an biki nṅaluṅ na manjoonan. Mēntṅ nji ṭaṅ dṅalanaṅ, baṅaaṅ bṭi bammeenṅ manjoonan baṅalan, ² ṭiki manjoonan manwo ṭi nja akuṭ aduka ṭi nja te mnto. ³ Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu *Krittu Abuk Naṣibaṭi Aṣin nja bawul nja bnuura na mnjeeh, bamiir nja, ṅhilna ṅwo ṭi manjoonan ṅbot ṅṅalad.

Manjoonan na uṅal

⁴ Dlilan maakan wi nwinunṅ balonṅ ṭi babuku kē baji bado uko unwoonṅ manjoonan jibi Naṣibaṭi Aṣin nja ajakuṅ ṅdo kado.

⁵ Kē hēnkuṅ, Ńaaṭu, uko wi nji kañehaniinṅ wii wi : nawulan ṅṅalad. Uko mēntṅ uunwo uko uhalu wi pdo wi nji kapiitiinṅ, uwo uko wi ṅyeenkuṅ du ujuni. ⁶ Pṅal pawo pdo uko wi Naṣibaṭi ajakuṅ. Kē uko wi Naṣibaṭi ajakuṅ ṅdo wi najukuṅ du ujuni, uwo nawo ṭi bṅalad.

⁷ Baṅaaṅ baṭilan baguuru baṭum babi aniink umundu, baandi pyikrēn kē Yetu *Krittu akak ṅaaṅ najēn. Ńaaṅ ankdolunṅ haṅ awo naguuru, *Naṣoorad Krittu.

⁸ Naṭaafaraan keeri, nawutna kawaan

uko wi ṅlempunṅ ṭi an, naṣē nayeenk bnuura katum kampēnnunṅ du Naṣibaṭi. ⁹ Ńaaṅ anwoonṅ aammēbanṅ pjukan pi Krittu aṣē hoṭalēṣ da iko ilonṅ, aammēbandēr na Naṣibaṭi. Anktiinkunṅ pjukan mēntṅ amēbandēr na Naṣibaṭi Aṣin nja abot amēbandēr na Abukul. ¹⁰ Woli ṅaaṅ alonṅ abi du an aṭijṅ pjukanṅ plonṅ pampaṭi, nawutan kayeenka, nadoon napok pok pwula mboṣ. ¹¹ Ńaaṅ ankwululunṅ mboṣ akak awo ṭi ploolan na aṅ mēntṅanṅ ṭi iko iwuṭaan yi akdolunṅ.

Uṭup ubaañsaani

¹² Dka iko itum ilonṅ kak yi nwoonṅ i kaṭupan, aṣē hokan pwo mēnkpiitan ya. Dṅal pbi du an kaṭiini ṭiini na an, mnlilan mi nja manhilna manwo mnweek maakan.

¹³ Babuk Aṭa'u ṅaaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ† bawulu mboṣ.

* **1:1** Ńaaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ... na babukul : Balonṅ baji pntuk pi banfiyaarunṅ pi pi Yowan akdu'unṅ ṭi Ńaaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ, kē babukul bawo banfiyaarunṅ. † **1:13** Aṭa'u ṅaaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ Natenan ṭi uko wi bapiitunṅ ṭi v1. Pntuk pi banfiyaarunṅ plonṅ pi pi akduunṅ aṭa'ul.

Uṭup uwajanṭën wi Yowan apiitun banfiyaaruṅ

Uṭup ujuni

Ulbra wi uwo kakaarta kawajanṭën ki Yowan apiitun. Apiit ka ñiinṭ alon anfiyaaruṅ Krittü i katim kawoon Gayut. Yowan abi yil ṭfa bañaan balon baya baṭup Uṭup Ulil Unuura du banfiyaaruṅ Krittü. Wi bayaan du ubeeka wi Gayut afëṭun, ñiinṭ alon anwoon katim ki Diyotrefet apok bafëṭ du katohul. Kë banfiyaaruṅ Krittü bandoon aṅal pyeenk baka kë apok adook baka ṭi pntuk pi banfiyaaruṅ. Uko mënṭ ukaan kë Yowan apiit Gayut kaji na a amëban aliinṭ, ayeenk bnuura bankmbiin, pṭup Uṭup Ulil Unuura.

Hënk di ifah yi ulbra wi iwoonṅ:

1. Pwul mboṣ (1-4)
2. Anfiyaaruṅ Krittü aanwo kapok pṭënk atëṅṭul (5-12)
3. Pwul mboṣ pbaañsaani (13-15)

¹ Nji nantohi, dpiitu, iwi Gayut nanoh naan i nṅaluṅ na manjoonan.

² Iwi, nanoh naan, dñehan iko bti iya bnuura na iwi, iwo najoob uhaaṣ ubot uṭoor na iwi. ³ Bayiṭ nja balon ṭi Krittü babi aṭupën jibi imëbani manjoonan abot aji kṭaṣ ma, kë nlilan maakan ṭi uko mënṭ. ⁴ Nin uko ulon uunji udolën nlilan kapel woli bajakën aji babuk naan baṭaṣ manjoonan.

⁵ Nanoh, iji kṭu uṣal ṭi pṭënk banfiyaaruṅ, kadoo ṭënk baka, bukal biki iwoon iim-mee. ⁶ Baṭup jibi inṅali baka ṭi kadun ki banfiyaaruṅ bti. Doon kaṭënk bañaan batëṅṭ bukun babaañëṣ bayaṣ bi baka jibi Naṣibaṭi aṅaluṅ ; idole haṅ kdo bnuura. ⁷ Bapën kaya kaṭup uko wi *Krittü, awo baanyeenk nin uko ulon ṭi banwoon banfiyaari. ⁸ Kë nṣë wo biki kayeenk bañaan batëṅṭ bukun mënṭ kahilna kaṭënk ṭi ulemp wi pdiiman manjoonan.

Diyotrefet na Demetriyut

⁹ Dbi piit pntuk pi banfiyaaruṅ pi nan, kë Diyotrefet anjaan aṅal pwo kadun aṣë wo aanji ṅal nin ptiink uko wi njakuṅ. ¹⁰ Uko

waṅ ukaan kë woli dbii, kayuujan bnuura iko yi ajaan ado. Aji wo ṭi pṭup iko iwuṭaan ṭi un. Ado beeh beeh apok pyeenk bayaanṭ banfiyaaruṅ, kë banṅaluṅ pyeenk baka aji neenan baka kadook baka ṭi pntuk pi banfiyaaruṅ.

¹¹ Iwi nanoh naan, wutan kaligṣën buṭaan, doon kado bnuura. Anjaan ado bnuura awo i Naṣibaṭi, ankdolon buṭaan aamme Naṣibaṭi.

¹² Kë Demetriyut ul, bañaan bti baṭup uko unuura wi nul, kë mnwo mi nul mankak ayuuj kë awo i manjoonan. Un kak nṭup bnuura bi nul, kë ikak ame kë uko wi nṅṭupun ujoonani.

¹³ Dka iko itum yi pṭupu kak, aṣë wo mënṅal ppiitu piit ya. ¹⁴ Dṅal pwinu win ṭi uleefu nnuur ṅi, nṣë nṭiini bnuura.

¹⁵ Dñehan bnuura bawo ṭi iwi! Banohu bawulu mboṣ. Wulan banohun mboṣ bti andoli ṭi katim ki nul.

Uṭup wi Yuda apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Yuda apiitun. Yetu awoon naweek baka ul na Yakob. Kakaarta ki kanaam na katēbantēn ki Piyeer apiitun. Yuda apiit kakaarta ki bañaan biki Naşibaṭi adatuṅ. Aji na baka balipara bañaan banjaan bajukan uṭup umpatuṅ na Uṭup Ulil Unuura. Mnwo mi bakan mēntan manyuuj kē baanwo bañaan biki Yetu, ṭiki maanwo mnwo mnuura. Akak aṭup baka jibi Naşibaṭi ajaan ado na banjaan bado buṭaan.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboş (1-2)
2. Uba wi banjaan bajukan bañaan iko inwoon iinwo itool (3-16)
3. Banfiyaaruṅ bawo kaṅalad (20-23)
4. Mndēm manwoon ṭi Naşibaṭi! (24-25)

¹ Nji Yuda aṭa Yakob*, nwoon nalempar Yetu *Krittu, dpiitanan an biki Naşibaṭi Aşin nja adatuṅ, aṅal baka, kē Yetu Krittu akyen baka. ² Dñehan Naşibaṭi añaḡi'an, ajoobṭēnan ṅhaaş akuṭ aṅalan ; dñehan awulan iko mēnt atuman.

Bajukan balagare (2 Piyeer 2.1-17)

³ An biki ṅṅaluṅ maakan, dbi ṭu uşal maakan ṭi ppiitan ṭi uko wi mbuur mi ṅṭokuṅ. Kē nşē win hēnkuṅ kē dwo i kapiitan katēṅṅēnan nado kagutan, uko wi Naşibaṭi aṭenuṅ byaaş bloolan bañaan banwoon biki nul bafiyaar uhilna uduka te mnto. ⁴ Na manjoonan, bañaan baloṅ baññoomuṅ Naşibaṭi bamena aneej ṭi ptoofan. Baji baṭēlēş bnuura bi nul kaji badinan bañaan pdo kado iko iṭop, kabot kapok Yetu anwoon Ajugun aloolan. Upiitana undiimaan ṭi *Ulibra wi Naşibaṭi kē aluṅ kakob baka.

⁵ Name iko mēnt bti, kē nşē ṅal kaleşanan jibi Ajugun abiiṅ abuuran pntaali pi

*Itrayel du *Ejiptu, aşē do kē bampokun pfiyaar bakeṭi*. ⁶ Naleşan ṅwanjuṭ ṅanwoon ṅaambi liṅ ṭi uko wi Naşibaṭi aṭuun ṅa pdo, ṅaduk dko di ṅafēṭun: aṭu ṅa du bdēm kē ṅakyoonk unuur uweek wi pwayēş atanana te mnto*. ⁷ Naleşan kak biki ṅbeeka ṅi Fodom na Gomora* na ṅbeeka ṅanñogun baka bambiin ado ji ṅwanjuṭ mēnt awo ṭi pdo iko iṭop, abot apiint na biint kēme baaṭ batēnt baka*; hēnkuṅ Naşibaṭi akob baka ado kē bawo du bdoo banwoon baankjēmşa, bañaan bti kē bawo katen ṭi uko mēnt*.

⁸ Bañaan mēnt banwoon ṭi ptoofan hēnk di bakaan aji bado : baji bado iko injaan iṭopan ṅleef ṅi baka yi ṅṭaafi ṅi baka ṅawuluṅ baka, bañoom Ajugun, aji bakar ṅwanjuṭ ṅandēmuṅ. ⁹ *Mikayel uwanjuṭ uweek, uundo kar *Untaayi Uweek wi ukṅomnuṅ puum pi *Moyit na wa – ajakaara na wa ṭaān: « Dwutu na Ajugun! »

¹⁰ Kē bañaan biki, başē ji bakar uko wi bawoon baammee ; kame ki baka kawo ji ki ṅlimariya ṅanwoon ṅaanwo na uşal aşē ji kaneeman baka. ¹¹ Bañaan mēnt bawuṭani! Baṭaş bgah bi *Kayin ; itaka iṭon baka kē baneem ji *Balaam ; bakeṭ ṭiki bapataṭa ji *Kore. ¹² Nalipariin bañaan mēnt: woli nayit ade, baji bado iko iṭop, baanji bakowa, baji başal ṅleef ṅi baka ṭaān. Bawo ji infēluṅ inwoon iinwo na meel yi uyook uñooṭun. Bawo ji mnko manwoon maankbuk woli wal wi kakit ki ma udoo ban, mnko mi balēbuṅ, mankeṭun aba. ¹³ Jibi ṅmaaron ṅi bdēk banṭuunkuṅ ṅajaan ṅajotan plēt kadun, hēnk di di bajaan bajotan kadun iko ikowandēnaan yi bajaan bado. Bawo ji ṅjah ṅanneemuṅ añaay, kē Naşibaṭi afēl baka du bdēm bantootun apel bi pti te mnto.

¹⁴ *Henok, anwoon ateem nja na-paajanṭēn ampēnnuṅ ṭi *Adam, ado bi ṭup undiimaan ṭi uko wi baka aji : « Natenan! Ajugun aluṅ kabi na pntuni pi ṅwanjuṭ ṅyimanaan ṅi nul, ¹⁵ kahilna kawayēş bañaan bti. Aṭup bampokuluṅ kē baduknaana ṭi iko iwuṭaan bti yi badoluluṅ wi bapokun ptiinka na ṭi ṅṭup ṅtam ṅi bado

* 1:1 Natenan ṭi Maci 13.55; Markut 6.3. * 1:5 Natenan ṭi Ppēn 12.51. * 1:6 Natenan ṭi Ujuni 6.2. * 1:7 Natenan ṭi Ujuni 19.24-35. * 1:7 Apiint na biint kēme baaṭ batēnt baka : Baloṅ bapiit aji bapiint na ṅwanjuṭ. * 1:7 Natenan ṭi Ujuni 19.1-25.

pekadu banwoon baanktaşa mēnt baṭupun
 ʔi a. » ¹⁶ Bawo bañaan banjaan banur nuran,
 kaṭęga, kabi duka duka ʔi pla iko inlilun
 nleef ni baka ; bawo bahomp banjaan
 badaar bañaan na nṭup n̄lil.

Natamaan

¹⁷ Kē an biki nṅalun maakan, nalešan
 uko wi *banjañan biki Yetu *Krittu Aju-
 gun babiin aṭupan aji ubi kawo. ¹⁸ Babi
 jakan aji : « ʔi nnuur nbaañsaani, bañaan
 bambeṅ balun kabi, balun kado kaṭaş iko
 iwuṭaan yi nleef ni baka nṅalun inwoon
 iinlil Naşibaṭi. » ¹⁹ Bukal bajaan baṭij
 bpaṭşēr ; iko yi bañaan bajēn banjalun ijaan
 iṭon baka, baanwo na *Uhaaş wi Naşibaṭi.

²⁰⁻²¹ Kē an biki nṅalun maakan,
 namēbaan naliint ʔi unal wi Naşibaṭi
 aṅalanaṅ. Natamaan naliint ʔi pfiyaar
 pyimanaan maakan pi nafiyaarun nado
 kaya kadun ʔi pa, nado kañehan na mn̄hina
 mi *Uhaaş wi Naşibaṭi, nayoonek Yetu
 *Krittu Ajugun awulan mñaga mi nul
 mankwulun ubida wi mn̄ṭo.

²² Nañagiin banwoon na nṅal n̄tēb ;
²³ nabuuran balon wi naklowanun baka
 bdoo ; nañagiin bandukiin pñaga pannaaki-
 irun na palēnk, nado naṭaafara pban imişa
 yi baka ingējun na iko iwuṭaan yi badolun.

Pbeeb Naşibaṭi

²⁴⁻²⁵ Nawulēn n̄dēman Naşibaṭi anwoon
 aloolan ṭañ, anṭēpnun ʔi Yetu *Krittu Ajugun
 abuuran nja. Ul ahilun kayeṅan nawutna
 kajot ʔi pekadu, kadolan nanaṭ ʔi kadunul
 ul anwoon na mndēm, nawo bañaan bajint,
 nawo na mnlilan mnweek. Naşibaṭi awo
 naweek, ajug mndēm, mn̄hina na pşih du
 unjon, nṭa na faan te mn̄ṭo! Uwo haṅ!

Uko wi Naşibaţi ayuujuun Yowan

Uşup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Yowan, nan-jañan i Yetu Krittü apiitun. Aşup aji iko yi apiitun bti ti kakaarta ki awin win ya na keş ki nul, akak atiink ya na ibaş yi nul. Aji Uhaaş wi Naşibaţi uneejun ti a, ahilna ame iko menş bti. Babi mob Yowan ayaanaan du unjiw wi Patmot aduka da, du ubeeka wi Aşiya. Ukaaş ke apiit kakaarta ki katenşenaan banwoon ti kadun ki banfiyaaruun şiki du unjon babi hajan baka maakan. Uko menş ukaaş ke aji na baka bamēban baliint te unuur ubaañşani, bahaş şiki Yetu aji : « Bampokun buşaan, dwul baka bade mbuk mi bko banjaan bawul bañaan ubida banwoon du uwoorta wi Naşibaţi.» » 2.7. Ke Yetu ti uleeful abi henkun kawat buşaan. Uka iko yi aşupun ti ulibra wi inkaaş udooni : uteek uwo ke ŋhaaş ŋi buşaan ŋawo ti plemp ti umundu wi, ke banfiyaaruun Krittü bakluş kahaj te badoo bafin balon ti baka. Utēbantēn uwo ke Yetu awoon Nabuuran bañaan, aluş kawat bañaan bti bampokun Naşibaţi kaşu na ŋhaaş ŋi buşaan. Uwanjantēn uwoon ke Naşibaţi ahank katum pa bañaan banfiyaaruun, biki bafinun pa katimul. Aşup aji Tatana na ŋwanjuş ŋi nul, na bañaan bti bantaşuluş, Yetu aluş kawat baka kafel du bnjiir. Başı bhalu baluş kabi, na mboş mnhalu na ubeeka uhalu. Naşibaţi na Ajugun Yetu baluş kabi kafel da na bañaan bantiinkuluş.

¹ Uko umpiitun ti ulibra wi, wi wi Naşibaţi awulun Yetu Krittü pa ayuuş balemparul uko unkmbiin henkun uunkjon. Ayil uwanjuş wi nul du Yowan nalemparul ke uyuuja uko menş. ² Yowan ayuuş bnuura ke uko bti wi aşupun uwo uşup wi Naşibaţi na uko wi Yetu Krittü adiimanuluş.

³ Ŋaaş ankkakalēşun iko inklun kabi menş na bañaan banktiinkun ya abot aşaş ya banuurandēni. Na manjoonan wal wi iko menş bti ikdolaniin uñogi.

Pwul mboş pi Yowan

⁴ Nji Yowan nji kapiitun banfiyaaruun banwoon ti ŋbeeka paaj na ulon ŋi Aşiya.

Dñehan Naşibaţi awulan bnuura abot aşooranan ŋhaaş, ul anwoon, anjonun nwoo, ankmbiin. Dñehan kak ŋhaaş paaj na ulon ŋanwoon ti kadun ki pşij pi pşih pi nul ŋawulan bnuura ŋabot ŋaşooranan ŋhaaş.

⁵ Abot añehan Yetu Krittü, ammaaruun iko yi na manjoonan, aşup ya, anwoon nateek annaşin ti pkeş, abot awo naşih i başih biki mboş awulan bnuura abot aşooranan ŋhaaş. Yetu Krittü aŋal nja abot abuuran nja wi awulun ubida wi nul, Naşibaţi ahilna amiir nja ipekadu. ⁶ Ado nja ke ŋwo pntaali pi başen banwoon başih aşel lemp ti kadun ki Naşibaţi Aşin. Mndēm manwo ti a te uba umundu! Aşih te mndani! Uwo haş!

⁷ Natenan, abi ti infelun. Ke bañaan bti bakluş kawina, bandoon aluşana uleef baluş kawina. Bañaan biki umundu bti baluş kado kaşega. Aa! Uwo haş! ⁸ Ajugun Naşibaţi *Anhiniin iko bti anwoon, anjonun nwoo, ankmbiin aji : « Nji dwoon nateek abot awo nabaañşani. »

Mnwin mi Yowan

⁹ Nji Yowan ayišan, nji nşokun na an pşih, ahaj akuş amiir ji an ti pdo kaşaş Yetu, babi moben añooş du unjiw wi Patmot şiki djukan Uşup wi Naşibaţi, uko wi Yetu.

¹⁰ Unuur ulon wi pdēman Ajugun, Uhaaş wi Naşibaţi uneeş ti nji, ke ntiink ti kafel naan pdiim plon pweek panwoon ji plul.

¹¹ Pdiim pajakēn aji : « Uko wi ikwinun, piitan wa ti ulibra iya iwul banfiyaaruun banwoon ti ŋbeeka paaj na ulon ŋi : Efet, Timirna, Pergam, Fiyatira, Fardet, Filadelfiya na Lawoditiya. »

¹² Wi ntiinkun pdiim menş, dkoş aji dten ŋaaş anktiiniin na nji aşel win kfiiş paaj na plon kanşakni uwuuru. ¹³ Ti ptoof pi kfiiş kun ke nşel win uko unwoyi ji ŋaaş. Awohara kamişa kanyulun aban te du ihoş abot atan ka na katel ki uwuuru ti bjent.

¹⁴ Uwel wi ŋaaş menş ufaat feh awo wo ji muuş, ke keş ki nul kawo ji bdoo banjeenuş. ¹⁵ Ihoşul ijeen ji ifeeru inşuun ti bdoo, ke pdiim pi nul padēm ji ubulan.

¹⁶ Amēban ŋjah paaj na ulon ti kañenul kadeenu, ke kakeş kajul ki ŋde ŋtēb kaşel

pën ti mntumul, kaara di nul kë daknuur ji udiin unuur.

¹⁷ Wi nwinulun, djot ti ihoṭul awo ji ñaan akeṭun keṭ. Kë aṣë pafën kañenul kadeenu ajakën : « Wutan kalënk ; nji dwoon najuni akuṭ awo nabaañsaani. ¹⁸ Dwo anwoon najeb ; dbi keṭ aṣë wo hënkun najeb te mnto akuṭ awo na inigsaani yi pkeṭ na yi mnkeṭ. ¹⁹ Piitan uko wi ikwinun; uko unwoon hënkun na unklun kabi. ²⁰ Kë ti uko wi njah paaj na ulon ni iwinun ti kañen naan kadeenu na kfiiti paaj na plon ki uwuuru dpibanu wa : njah paaj na ulon nun ṅawoon ṅwanjut paaj na ulon ni banfiyaarun ti ṅbeeka paaj na ulon ; kë kfiiti paaj na plon kun kawo kntuk paaj na plon ki banfiyaarun.

2

Uṭup wi bapiitun banfiyaarun biki Efet

¹ Ajakën aji : « Piitan banfiyaarun* biki Efet iji na baka : “Ammëbanun njah paaj na ulon ti kañen kadeenu abot apoṣ ti ptoof pi kfiiti paaj na plon ki uwuuru aṭiini aji : ² Dme uko wi najaan nado, ame unoor wi nan na kamiir ki nan. Dme kë naanji nadinan bañaan bawuṭaan bawo ti pntuk pi nan ; bañaan banjakuṅ aji bawo banjañan aṣë wo baanwo banjañan biki naan, naten baka ayikrën kë bawo baṭilan. ³ Dme kak kë naji namiir ti mnhaj mi nakhajun pa nji bë naanwutani. ⁴ Kë nṣë wo mënlan ti uko ulon uwuṭaan wi nwinun ti an. Uko mënṭ uwo kë naankak aṅalën jibi nabiin aṅalën tfa. ⁵ Naleṣan jibi nabiin awo tfa, natenan jibi nakaki kafet, naṭëlṣan ṅhaaṣan nabot nado kado jibi najaan nado tfa. Woli naando han, kabi du an kapënan pfiiti pi nan ti dko di pawoon. ⁶ Kë naṣë ka umban ulon wi nadoli bnuura : napok ji nji iko yi banikolayib bajaan bado†.

⁷ «“Bankaan ibaṭ batiinkan uko wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujakuṅ na banfiyaarun. Bampokun buṭaan, dwul baka bade mbuk mi bko banjaan bawul bañaan ubida banwoon du uwoorta wi Naṣibaṭi.” »

* **2:1** Banfiyaarun biki Efet: Ti ugrek baji uwanjut wi banfiyaarun biki Efet. † **2:6** Banikolayit : Ulibra wi ṭaṅ uṭiiniyaanun bañaan mënṭ banjaan bajukan ṅṭup ṅanwoon ṅṭilan kë ṅṭup ni babiin ajukan naṣë wo ṅaameeṭanaa. ‡ **2:11** Baankkeṭ utëbantën : Ti uba umundu baankkeṭ kabi kaba ba te mnto. ✧ **2:14** Natenan ti Mnfen 25.1-2. ✨ **2:17** Natenan ti Ppën 16.32-34.

Uṭup wi bapiitun banfiyaarun biki Fimirna

⁸ Akak ajakën : « Piitan banfiyaarun biki Fimirna iji na baka : “Anwoon nateek akuṭ awo nabaañsaani, ankeṭun akuṭ anaṭa ti pkeṭ aṭiini aji : ⁹ Dme unoor wi nan na bwaan bi nan – kë naṣë wo bayok na manjoonan. Dme kak iko iwuṭaan yi bañaan baktaparanaṅ. Baji bawo biki pntaali pi Naṣibaṭi aṣë wo baanwo baka, bawo biki *katoh kañehanaani ki *Fatana. ¹⁰ Naklënk nin ti uko wi naklun kahaj. *Untaayi Uweek uwat balon ti an ukalabuṣ, kado na pdolan nadekën fet. Kë hënk di naklun kahaj ṅnuur iñeen. Namiiran uko mënṭ woli badoo fiṅan, nṣë lun nwulan ubida uwo katuum ki nan.

¹¹ «“Bankaan ibaṭ batiinkan uko wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujakuṅ na banfiyaarun. Bampokun buṭaan baankkeṭ utëbantën‡.” »

Uṭup wi bapiitun banfiyaarun biki Pergam

¹² Akak aji na nji : « Piitan banfiyaarun biki Pergam iji na baka : “Anwoon na kakej kajul ki ṅde ṅtëb aṭiini aji : ¹³ Dme dko di nafetun; *Fatana akṣihun da. Namëbanaan bnuura, kë wi badoon afin ti ptoofan du dko di Fatana afetun Antipat anfiyaarun abot awo aanji ṭaṅna pṭiiniyaan uko wi naan, naanṭaṅan pfiyaarën. ¹⁴ Kë nṣë wo mënlan ti iko ilon inkdolaniin ti an : nawo ti na bañaan balon banjaan baṭaṣ uko wi Balaam ajaan ajukan. Ajukan Balak jibi akdoli kadoo kaṭu bañaan biki Itrayel bado buṭaan wi bakdeen ṅntaam ni bafinjarun ṅnton abot aṭopan ṅleef ni baka na pjuban pi piint✧. ¹⁵ Nakak awo na bañaan balon ti an bankṭaṣun pjukan pi banikolayit. ¹⁶ Naṭëlṣan ṅbida ni nan keeri! Woli naanṭëlëṣ ṅa, kabi du an hënkun, kagut na bañaan mënṭan na kakej kanjaan kapëna ti mntum mi naan.

¹⁷ «“Bankaan ibaṭ batiinkan uko wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujakuṅ na banfiyaarun. Bampokun buṭaan, dlun kawul baka pde panwoonun baṭi✧, pi bañaan bawoon baambaan kawina, na plaak pfaatal pi bapiitun

katim kalon kahalu ki nin ñaan alon awoon aammee me bë mënt anyeenkun ka a.” »

Uṭup wi bapiitun banfiyaarun biki Tiyatira

¹⁸ Akak aji na nji : « Piitan banfiyaarun biki Tiyatira iji na baka : “Abuk Naşibaṭi anwoon na kēs kanwoon ji bdoo, kë ihoṭ ijeen ji ifeeru inṭuun ṭi bdoo aṭiini aji : ¹⁹ Dme uko wi najaan nado : unjal, pfiyaar, kamiir ki nan, na jibi najaan naṭenk batēntan. Dme kë nataman apel wi nabaan ame'en me. ²⁰ Kë nşē wo mēnlilan ṭi uko ulon ṭi. Nawut ñaat anwoon Jetabel kë awo ṭi ptoofan. Aji ul awo *Naṭupar Naşibaṭi aşē ji guur balempar naan kajukan baka pṭopan ṣleef ṣi baka na pjuban pi piint kabot kade uyemaṭ wi ṣntaam ṣi bafinjarun ṣnton. ²¹ Dṭena ṣnuur pa awugēş uşal kë aşē pok aduka ṭi pdo iko iṭop mēnt. ²² Dṭu'a mnhaj kadola apiint ṭi kalişa ado kahaj maakan, ul na banjaan bajuban pjuban pi piint na a. Dwut baka woli badi ṭañ aṭañan iko iwuṭaan yi ajaan aṭu baka pdo. ²³ Dkak alun kafin babukul. Hēnk banfiyaarun bti bame kë dme uko wi bañaan bajaan başal du ṣhaaş ṣi baka, kaşē katuum ñaan andoli ṭi uko wi adolon.

²⁴ «“Kë an biki Tiyatira nanwoon naanṭaş pjukan pi ñaat mēnt, an nanwoon naamme iko yi bajaan badu iko immeniin yi *Fatana, mēnkak aka nin uko ulon wi pṭupan. ²⁵ Dji ṭañ namēban bnuura uko wi najukun te ukakēn.

²⁶ «“Bampokun buṭaan abot ado uko wi nji ṣjalun te unuur ubaañşaani, dlun kaṭu baka ṭi kadun ki ṣtaak. ²⁷⁻²⁸ Mnhina mi Paapa awulun mi mi nji kawulun baka, balun kado kaşih ṣtaak mēnt na kmēni kakob bañaan bawuṭaan jibi ñaan ajaan afom iṭukar. Dkak awul baka unfay, ujah unjaan ujeehan na nfa[✧].

²⁹ «“Bankaan ibaṭ, batiinkan uko wi Uhaaş wi Naşibaṭi ujakun na banfiyaarun.” »

3

Uṭup wi bapiitun banfiyaarun biki Fardet

¹ Akak aji na nji : « Piitan banfiyaarun biki Fardet iji na baka : “Awoon na ṣhaaş paaj na ulon ṣi Naşibaṭi abot amēban ṣjah

paaj na ulon aṭiini aji : Dme uko wi najaan nado ; bañaan başal aji nawo bajeb kë naşē wo bakeṭ. ² Nawoon bten, nataman nawutna kakeṭ bti ; dwin kë uko wi nadolon uunwinana bnuura ṭi kadun ki Naşibaṭi. ³ Naleşan jibi nayeenki ṭfa Uṭup wi Naşibaṭi, namēbaan wa, nakuṭ nawugēş ṣşal. Woli naanwo bten, kabi du an ṣi nakii, bë naankme wal mēnt. ⁴ Kë balon ṭi an du Fardet başē wo banwoon baanṭopan imişa yi baka ; balun kagakandēr na ṣi kawoh imişa ifaatal ṭiki bataan na pwoh ya. ⁵ Bampokun buṭaan bakwohun keeri imişa ifaatal, nin mēnkpenan itim yi baka ṭi ulibra wi bapiitun itim yi bañaan bankaun ubida wi manjoonan. Woli dlun awo du kadun ki Paapa na ṣwanjut ṣi nul, kaṭup kaji bañaan mēnt bawo biki naan.

⁶ «“Bankaan ibaṭ batiinkan uko wi *Uhaaş wi Naşibaṭi ujakun na banfiyaarun.” »

Uṭup wi bapiitun banfiyaarun biki Filadelfiya

⁷ Ajakēn kak : « Piitan banfiyaarun biki Filadelfiya iji na baka : “Anwoon nayimanaan, anwoon Manjoonan, awo na kaniigşaani ki *Dayiṭ naşih, anjaan ahaabēş bë nin ñaan aanji dēt, anjaan adēt bë nin ñaan aanji haabēş aṭiini aji : ⁸ Dme uko wi najaan nado. Dṭu ṭi kadunan plēman panwoon bhaab, pi nin ñaan awoon aanhil pdēt. Naanhinan maakan aşē mēbana uko wi njakun, naampokēn. ⁹ Natenan uko wi nji kalun kado bañaan biki *katoh kañehanaani ki *Fatana. Baji baji bawo biki pntaali pi Naşibaṭi aşē wo baanwo biki pa, bawo baṭilan. Dluṭ kado baka babi banṣup ṭi kadunan başē bame kë ṣi dnalan. ¹⁰ Kë an naşē mēban uṭup naan, amiir, ukaan kë ṣi kanaṭ ṭi uko wi nan nawutna kahaj mnhaj mi Naşibaṭi akṭuun bañaan biki umundu bti katenna jibi bawo i na manjoonan.

¹¹ «“Dbi hēnkun, namēbaan bnuura uko wi nayeenkun, nin ñaan alon awutna kayeenk katuum ki nan. ¹² Bampokun buṭaan, ddo baka banaṭ ji pṭap du *Katoh ki Naşibaṭi i naan. Nin baankak apēn da. Dpiit ṭi baka katim ki Naşibaṭi i naan na katim ki ubeeka wi Naşibaṭi i naan. Ubeeka mēnt uwoon Yerutalem dhalu dankwalnaniin baṭi du

✧ 2:27-28 Natenan ṭi Kañam 2.8-9.

Naşibaţi i naan. Dpiit  i baka kak katim naan kahalı.

¹³ «“Ankaan iba  atiinkan uko wi Uhaaş wi Naşibaţi ujakun na banfiyaarun.” »

U up wi bapiitun tun banfiyaarun biki Lawoditiya

¹⁴ Akak aji na nji : « Piitan banfiyaarun biki Lawoditiya iji na baka : “ naan i bajaan badu uwo han, anjaan a up na manjoonan uko wi Naşibaţi, anwoon nateek, anşihun iko bti impaşaniin a ini aji : ¹⁵ Dme uko wi najaan nado uwaan udooni. Dnal nado uko unkaan udooni. ¹⁶ K  jibi uko wi najaan nado uwaanun udooni, dban  i ppokan.

¹⁷ «“Naji naji nawo bayok, naanwaan nin uko ulon a   wo naamme k  nawo banwu anun, bajuuk, bawaan, banwoon bakuul abot awo byi u. ¹⁸ H nk, natiinkan uko wi nji kajakanan: nanugan wuuru wi naan wi mbomanun bnuura maakan, wal m n  nawo bayok na manjoonan. Nanugan kak imi a ifaatal nawohara, nawutna kawo byi u kakowa, nabot nanug bko bi k ş nahilna nado kawin bnuura. ¹⁹ K  nji, ba aan biki nji n alun dji ka oman na baka kaku  kakob baka. Natamaan keeri, nawug ş n al. ²⁰ Natenan, dwo  i pl man akob.  naan antiinkun pdiim naan ahaab şaan pl man, kaneej du katohul, n de ka ah. ²¹ Nji dpok bu aan, a o na Paapa  i p ij pi p ih. Bampokun bu aan, d en baka babi ba o na nji  i p ij pi p ih. ²² Ankaan iba  atiinkan uko wi Uhaaş wi Naşibaţi ujakun na banfiyaarun.” »

4

P ij pi p ih pi Naşibaţi

¹ Wi uko wa  u epun, dkak aten, awin pl man panwoon bhaab du baţi a   tiink pdiim pambiin a ini na nji, pambiin awo ji plul k  pajak n : « Payiin ibi  i, n ş diimanu uko unklun ka ep. »

²  i dko m n , k  *Uhaaş wi Naşibaţi u   neej  i nji. P ij pi p ih plon pawo du baţi, k  alon a o  i pa. ³ Dwin uko ujeenkall na uniilu k  uknuur  i a. Ka aan ki ubopal kalon kankwoj wojun kafooy p ij pi p ih. ⁴ Bantohi i een n  b na babaak r

  5:5 Natenan  i Ujuni 49.9.

banwohariin imi a ifaatal feh, afu a n epi ni p ih ni uwuuru ba o  i i ij yi p ih afooy p ij p eek pun. ⁵ Iliik liik na idiim na imparantant ip n  i p ij. Kfi i paaj na plon kayik  i kadun ki pa, kul kawoon n haaş paaj na ulon ni Naşibaţi. ⁶ Uko ulon uwo  i kadun ki p ij, awo ji bd k banwoon ji kawini kanknuurun.

Nko n baak r n wo  i p oof pi p ij abot afooy pa ; awo na k ş  i kadun na kaf . ⁷ Uko uteek unaam na uliihu, k  ut bant n uwo ji uwit ukaş umpo i, uwajant n k  uwo na kaara dannaamun na di  naan, k  ubaakant n unaam ji ukat uweek unkyi un. ⁸ Nko n baak r nun n wo undoli na ibaaklu paaj inwoon na k ş  i ya meet  na  i iban. Naji nabi kahuuran huuran unuur bti na utejan bti kaji :

« Iyimani, iyimani, iyimani,
iwi Naşibaţi *Anhiniin iko bti,
anjonun nwoo, anwoon, ankmbiin. »

⁹ H nk, uyaaş undoli wi nko n baak r nun n jaan n yeeh kad man, kabeeb Naşibaţi an oon  i p ij pi p ih, anwoon te mn o, ¹⁰ bantohi i een n  b na babaak r bukun bajot  i iho  yi an oon  i p ij, ad man anwoon te mn o. Baji baf l n epi ni p ih  i kadun ki p ij ka   ji :

¹¹ « Ajugun, Naşibaţi i nun
ba aan bawo biki kad manu kabot
kabeebu
mnhina bti manwoona du iwi,
 iki iwi ipaşun iko bti,
i alun ppaş ya,
k  iwo yii yi. »

5

Anwoon unkaneel wi b enan

¹ Dkak awin  i ka en kadeenu ki an oon  i p ij pi p ih ulibra umpiitaniin  i meet  na  i bdig, k  ad t wa a   jatan n yaaş paaj na ulon kameel ki pbeela kakuu na wa. ² K  n ş win uwanju  unwoon na mnhina mnweek k  uhuuran maakan aji : « In ataanun na pp nan uko und tnun ulibra kahaab ş wa? » ³ K  nin alon du baţi na  i mboş na  i mboş u eeh aanhil phaab ş wa kaleyiir. ⁴ Wi wi n şaan awooni maakan  iki baanwin win nin  naan antaanji na phaab ş wa. ⁵ Alon

ti bantohi kë aşë ji na nji : « Kwooni! Tenan, uliihu wi pntaali pi Yuda*, ampënnun ti *Dayit, awat başooradul ; ul ahilun ppënan uko wi badëtnun ulibra nyaaş paaj na ulon kahaabëş wa.

⁶ Wal mënt kë nşë win ti ptoof pi ptij pi pşih na pi nko nbaakër na pi bantohi, anwoon unkaneel wi bafaalun. Awo na itiiim paaj na plon ti bkow akuş awo na kęş paaj na plon. Kęş mënt kawoon nhaaş paaj na ulon ni Naşibaţi, ni ayilun ti umundu bti.

⁷ Anwoon unkaneel abi ayeenk ulibra ti kañen kadeenu ki anşoon ti ptij pi pşih. ⁸ Wi ayeenkun wa, nko nbaakër nun na bantohi iñeen ntëb na babaakër babi anup ti kadun ki anwoon unkaneel adëmana. Andoli amëban bntuni na ikoopa yi uwuuru intumi mnkulan manwoon pñehan pi bañaan biki Naşibaţi. ⁹ Bayeeh kayeeh kahalun aji :

« Itaan na pyeenk ulibra kapënan iko indëtnun wa tiki ibi faalana,

na pñaak pi nu ikakan du Naşibaţi bañaan biki kşini bti, ntup bti, kntaali bti na ntaak bti.

¹⁰ Ido baka kë bawo pntaali pi başenjan banwoon başih

aşë lemp ti kadun ki Naşibaţi, bankşihun ti mboş. »

¹¹ Wal mënt dwin abot atiink idiim yi nwanjut ntum nanfooyun ptij pi pşih na nko nun na bantohi. Natum ptum pan awo kntuni na kntuni ktum maakan, ¹² aşë yeeh na idiim iweek maakan aji :

« Bañaan bawo biki kadëman, kabot kabeeb anwoon unkaneel unfaalaniin tiki awo mnhina abot awo pyok, awo uşal untuna, abot awo uforta. »

¹³ Dkak atiink iko impaşaniin bti inwoon du baţi, ti mboş, ti mboş uşeeh, na ti bdëk, iko bti inwoon ti ya kë ikji :

« Iwi inşoon ti ptij pi pşih na iwi inwoon unkaneel, nbeeban adëmanan tiki nawo mndëm na mnhina te mnto. »

¹⁴ Kë nko nbaakër nun nşë ji : « Uwo han » kë bantohi başë nun ti kadun ki baka adëman baka.

6

Ppënan iko inkuuţnun ulibra

¹ Hënk, kë nwin, wi anwoon unkaneel apënanun uko uteek unkuuţnun ulibra, kë nşë tiink ulon ti nko nbaakër nun kë uktiini na pdiim pweek panwoon ji kamparantant aji : « Biini. » ² Kë nten aşë win umpëlënt ufaatal kë ukbi. Andapiin wa awo na kañaanan ki işuuri, kë bafuuţana utepi wi pşih. Kë aya awo nayoh du ugut, kaya kado kayoha yoh.

³ Wi apënanun utëbantën, dtiink uko utëbantën ti nbaakër nun kë uhuuran aji : « Biini. » ⁴ Kë umpëlënt ulon ukak apën, awo ujeenk. Andapiin wa bawula mnhina mi ptij ugut ti mboş, bañaan bado kafınar. Bawula kakej kaweeh.

⁵ Wi apënanun uwajantën, dtiink uko uwajantën ti nbaakër nun kë uhuuran aji : « Biini. » Kë nten aşë win umpëlënt ujënal. Andapiin wa awo na uko upeeşaraani ti kañen. ⁶ Kë nşë tiink uko ji pdiim plon pampënnun ti ptoof pi nko nbaakër nun aji : « Ünkil wi maaj pa baluk bi unuur, nkil njwajant ni udut pa baluk bi unuur. Kë ukëra na ubiñu, nawutan preeş jibi pawoon. »

⁷ Wi apënanun ubakaanţën, dtiink uko ubakaanţën kë uhuuran aji : « Biini. » ⁸ Kë nşë win umpëlënt unwoon ji ujaagal unlewun. Andapiin wa katimul kawo pkeş kë i bajaan bado mnkeş aşë ţaşa. Bayeenk mnhina mi pfiñ na kej, na ubon, mmaak, na nko ni uşeeh bañaan biki kafah kalon ti ibaakër yi umundu.

⁹ Wi ahaabëşun uñeenantën, dwin ti *bliit bi mngur uşeeh nhaaş ni bañaan biki bafaalun tiki babi fiyaar Naşibaţi akuş aşup uko wi nul. ¹⁰ Bahuuran na pdiim pweek aji : « Ajugun Nayimanaan, anwoon na manjoonan, iyoonk lum kawayşaanun na bañaan biki umundu ti pñaakun pi batulun, kakob baka? » ¹¹ Wal mënt kë başë wul baka andoli kamişa kafaatal aşë ji na baka bayoonk ntiinku kak te bayit baka banklemparun Yetu banwoon i pbi kafınana jibi bukal bafınaniin bakeş.

¹² Hënk, kë nwin, wi ahaabëşun upaajantën, kë mboş manşë şınar maakan, kë unuur ujën awo ji ihil, kë pli bti pajeenk jud awo ji pñaak. ¹³ Njah njajot ti mboş awo ji

mnko manwoon maandobi jeenk mi ukèk uwatun, ¹⁴ kè baŋi bakak awo ji kambantan ki banujun, kè inkun na njiw bti ipèn du dko di iwoon. ¹⁵ Wal mènŋ kè baŋih biki mboŋ, bañaan baweeek, baŋih biki bangoli, bayok, bañaan bantiinkaniin, balemp bti na baweeek biki baka bti baŋe ya amena du ihër yi inkun na du mmlaak manwoon da. ¹⁶ Bawo ŋi pji na inkun na mmlaak : « Najotnun, namenun nlow kèŋ ki anŋoon ŋi pŋij pi pŋih, nakuŋ nalowanun udeeb wi anwoon unkaneel. ¹⁷ Unuur uweek wi udeeb wi baka ubii, in aknaŋun? »

7

Uko unkyuujun kè bañaan bawo biki Naŋibaŋi

¹ Wi iko yan iŋepun, dwin nwanjut nbaakër kè nawo ŋi imban ibaakër yi umundu, namëban nyook nbaakër, uyook uwutna kayook ŋi mboŋ kème ŋi bdèk kème ŋi bko blon. ² Dkak awin uwanjut ulon kè ukwoona umayar unuur apaya, uwo na uko wi ukdoon kaŋu ñaan kayuujna kè awo i Naŋibaŋi anwoon. Udo pdiim pweek aji na nwanjut nbaakër nambiiin ayeenk mnhina mi ptok mboŋ na bdèk : ³ « Nawutan katok mboŋ na bdèk na mnko : nayoontan duna nŋu ŋi ijuk yi biki Naŋibaŋi uko unkyuujun kè bawo biki nul. »

⁴ Hènk, kè baŋup hum di bañaan biki baŋuun uko mènŋ bawoon, bawo : iñeen-week na iñeen nbaakër na babaakër nyaaŋ iñeen-week iñeen (144 000) bampënni ŋi kn-taali bti ki babak Itrayel.

⁵ Biki pntaali pi Yuda biki baŋuun uko unkyuujun kè bawo biki Naŋibaŋi bawo iñeen-week iñeen nyaaŋ iñeen na nŋtëb (12 000).

Biki pntaali pi Ruben bawo iñeen-week iñeen nyaaŋ iñeen na nŋtëb (12 000).

Biki pntaali pi Gad bawo iñeen-week iñeen nyaaŋ iñeen na nŋtëb (12 000).

⁶ ŋi pntaali pi Ater bawo iñeen-week iñeen nyaaŋ iñeen na nŋtëb (12 000).

Biki pntaali pi Neftali bawo iñeen-week iñeen nyaaŋ iñeen na nŋtëb (12 000).

Biki pntaali pi Manate bawo iñeen-week iñeen nyaaŋ iñeen na nŋtëb (12 000).

⁷ Biki pntaali pi Fimeyon bawo iñeen-week iñeen nyaaŋ iñeen na nŋtëb (12 000).

Biki pntaali pi Lewi bawo iñeen-week iñeen nyaaŋ iñeen na nŋtëb (12 000).

Biki pntaali pi Itakaar bawo iñeen-week iñeen nyaaŋ iñeen na nŋtëb (12 000).

⁸ Biki pntaali pi Fabulon bawo iñeen-week iñeen nyaaŋ iñeen na nŋtëb (12 000).

Biki pntaali pi Yotef bawo iñeen-week iñeen nyaaŋ iñeen na nŋtëb (12 000).

Biki pntaali pi Benyamin bawo iñeen-week iñeen nyaaŋ iñeen na nŋtëb (12 000).

Bañaan batum maakan biki nŋtaak bti

⁹ Wi uko wan uŋepun, kè nŋe win pntuk pi bañaan pweek maakan, pi nin ñaan awoon aanhil pŋen. Bawoona nŋtaak bti, na kŋini bti, na kn-taali bti na nŋup bti anaŋ ŋi kadun ki pŋij pi pŋih na ki anwoon unkaneel wi bŋenan. Bañaan mènŋ bawohara imiŋa ifaatal, awo na ijaak ŋi iñen. ¹⁰ Bahuuran maakan aji :

« Naŋibaŋi i nun anwoon ŋi pŋij pi pŋih na anwoon unkaneel babuuranuŋ nja. »

¹¹ Kè nwanjut bti nŋaŋe fooy pŋij pi pŋih na bantohi na nko nbaakër nŋun anup afët kaara ŋi mboŋ adëman Naŋibaŋi, ¹² nŋaji :

« Uwo han! Naŋibaŋi i nun, nbeebu adëmanu ŋiki iwo na uŋal untuŋa na mndëm na mnhina te mnŋo. Uwo han! »

¹³ Alon ŋi bantohi bukuŋ anaŋa aŋe hep-araan aji : « Bañaan banwohariin imiŋa ifaatal yi, bawo bahon ba? Bawoona ŋun ba? »

¹⁴ Kè nteem aji : « Naweeek, iwi imeen. »

Kè aŋe ji na nji : « Bawo bañaan banwoonuŋ du mnhaj mnweek ; banaj imiŋa yi baka ŋi pŋaak pi anwoon unkaneel akakan ya ifaatal. ¹⁵ Uko wan ukaan kè banaŋ ŋi kadun ki pŋij pi pŋih pi Naŋibaŋi, adëmana pnak na utejan du dko dyimanaan di nul, kè anŋoon ŋi pa alon kayenan baka. ¹⁶ Ubon uunkak ade baka, udaan uunkak aŋij baka, bnuur baankak atër baka, kème uyook uyik ulon. ¹⁷ Anwoon unkaneel, anwoon ŋi ptoof pi pŋij pi pŋih aklun kawo nayafan i baka kaŋe kaŋooŋ baka du nŋkumpëŋ nŋi meel manjaan manwul ubida. Naŋibaŋi alon kawent mnkuul bti manwoon ŋi kèŋ ki baka. »

8

Ppënan uko utënk paaj na ulonj unkuuñun ulibra

¹ Wi anwoonj unkaneel wi bñëjan apënanunj uko unkuuñun ulibra utënk paaj na ulonj, kë bañi başë yomp bti ado uko ji ptoof pi uwoori.

² Kë nşë win nwanjut paaj na ulonj njanjaan nanañ ði kadun ki Naşibañi, kë nayeenk klul paaj na plonj.

³ Uwanjut ulonj kak unwoonj na pñukar pi uwuuru panjaan patërna mnkulan ubi anañ kañog *bliit bi mngur. Uyeenk mnkulan mntum katër ma du bliit bi mngur banwoonj ði kadun ki pñij pi pñih pi Naşibañi, manhilna mampaya na pñehan pi biki Naşibañi bti. ⁴ Kë udu wi mnkulan mankyikunj uşë pëna ði pñukar panwoonj ði kañen ki uwanjut wunj apaya du Naşibañi na pñehan pi biki nul. ⁵ Wi wi uwanjut uşaan ajeñ pñukar atuman pa bdoo banwoonunj du bliit bi mngur aşë fël pa ði mboş. Wal mëntj kë imparantant na idiim itiinkanaa, kë iliik liik iklañşa, mboş bti kë manşintari.

Klul paaj na plonj

⁶ Kë nwanjut paaj na ulonj njanwoonj na klul nunj nşaşë bomandër pa plul.

⁷ Uteek ululi, kë mpoj na bdoo inaakiirun na pñaaak işë jot ði mboş ; kafah kalonj ði ifah iwajanñ yi mboş kë kayiki, kë kalonj ki mnko kayik na ujaagal bti.

⁸ Utëbantën ululi, kë uşë wo wo ji pnkun pweek pankyikunj pajotnunj bdëk ; kë kafah kalonj ði ifah iwajanñ yi bdëk kakak pñaaak. ⁹ Kafah kalonj ði iwajanñ ki nko njanwoonj ði bdëk bweek kakeñi, kë kafah kalonj ði iwajanñ ki iñeem na nlanñu katokaa.

¹⁰ Uwanjut uwajanñen ululi, kë du bañi, ujah uweek uşë jot ayik ji bdoo bweek. Ujot ði kafah kalonj ði iwajanñ yi idëk na nkumpëş. ¹¹ Katim ki wa kawo unhaayun, kë kafah kalonj ði iwajanñ yi meel kahaayi, ukaanj kë bañaanj batum bakeñi.

¹² Uwanjut ubaakanñen ululi, kë kalonj ði ifah iwajanñ yi bnuur na ki pli na ki njah işë koba, hënk, kafah kalonj ði iwajanñ yi na ijëmşaa : unuur uwaanj kafah kalonj ki bjeehi bi wa, kë utejan ukak awaanj bi wa.

¹³ Wal mëntj dten ten, aşë tiink ukat uweek unkyiñun du kalowan du bañi ahuuran maakan aji : « Pwuñan, pwuñan, pwuñan ði bañaanj biki mboş wal wi nwanjut nwanjanñ nhandukiin plul nklulun. »

9

Plul pñënanñen

¹ Uwanjut uñënanñen ululi, kë nşë win ujah kë upëna bañi ajot ði mboş. Ujah mëntj uyeenk kaniigşaa ki bnjiir bweek, ² aya ahaabëş ba, kë udu uşë pën ði ba awo ji udu wi bdoo bweek. Udu ufëlan bnuur na dko bti. ³ Kë nguul nşaşë pëna ði udu mëntj aniink mboş ; nayeenk phina pannaami na pi nñifar ni mboş. ⁴ Baneenan na pban ujaagal na mnko, nawan kaban nin uko ulonj unjaan umay ði mboş. Bañaanj banwoonj baanwo na uko unkyuujunj kë bawo biki Naşibañi ði ijuk tañ biki nawanj i katap. ⁵ Kë başë neenan na nafiñ baka, baji nahajan hajan baka kli kañeen. Mnhanj mi njajaan nawan manwo ji mi nñaan ajaan ahaj woli utifar utapa. ⁶ Tunj nnuur mëntj bañaanj bado kala pkeñ paşë pañi ; banal pkeñ paşë papok baka.

⁷ Nguul mëntj nawo ji nmpëlënt ni babo-manun pa ugut. Nawo na uko ulonj unnaamun na ntepi ni pñih ni uwuuru. Ikaara yi na iwo ji yi bañaanj. ⁸ Uwel wi nguul mëntj uwo ji uwel wi baat, kë iñiin yi na iwo ji yi uliihu. ⁹ Nawo na uko ulonj unnaamun ji kamişa kantak ki bangoli. Woli itiink na kë nakyiñ, ibaaklu yi na iji do ji nkaarun ni nmpëlënt nkapulun nñum nkanñiirun dko di ugut. ¹⁰ Nawo na itant innaami na yi nñifar, awo na itapi. ði itant yun di di mnhina mi phajan bañaanj kli kañeen manwoonj. ¹¹ Naşih i na awoonj uwanjut wi bnjiir bweek ; katim ki wa ði uhebërë kawo Abadon, kë ði ugrek kawo Apoliyon, uwoonj natok.

¹² Kañaafa kateek kañëpi, kë itëb işë duka inkbiyi.

Plul ppaajanñen

¹³ Uwanjut upaajanñen ululi, kë nşë tiink pñiim kë papëna ði imbanj ibaakër yi *bliit bi mngur bi uwuuru banwoonj ði kadun ki Naşibañi. ¹⁴ Pñiim mëntj paji na uwanjut unwoonj na plul : « Wutaan nwanjut nbaakër nantananiin du bdëk bi Ëfrat. » ¹⁵ Kë

bawutan nwanjut nbaakër nun, nannaŋun abi kayoonk yoonk uwoori, unuur na pli na uşubal wi nakiŋun kafah kalon ƚi iwajanƚ yi bañaan biki mboş. ¹⁶ Njowo na bangoli bandapiin nmpëlent ; baŋupën hum di di bangoli mënƚ bawoon: bawo iñeen-week nƚëb nyaaş iñeen-week iñeen nyaaş iñeen-week iñeen (200 000 000).

¹⁷ Kë nwin nmpëlent na bandapiin na : bawohara imişa inƚak yi bangoli, iwo ijeenkal jud ji bdoo, awo iniilu awoj woj abot awo kak ileel ji pdëpalën panjaan patërad. Ikow yi nmpëlent iwo ji bi uli-ihu, nƚpënan ƚi mntum mi na bdoo, udu na pdëpalën panjaan patërad. ¹⁸ Iŋaafa iwajanƚ yun, inkpënuŋ ƚi mntum mi na ifin kafah kalon ƚi iwajanƚ yi bañaan biki mboş. ¹⁹ Mnhina mi nmpëlent nun manwo ƚi mntum na itant yi na. Itant yi na inaam na npula, iwo na ikow, kë na ikow yun mënƚan yi yi njaan nadolna buŋaan. ²⁰ Kë bandukiin ƚi bañaan, banwoon baankeƚ ƚi kaŋaafa kanƚëpun kun, baandug umeli aŋaanan pdo buŋaan di bajaan babi kado, awo ƚi pdëman nŋtaayi na nŋton ni baŋakuŋ na uwuuru na ni baŋakuŋ na untaam na ni ifeeru na ni mlaak na ni imul, nul njanwoon njanhil pwin, ptiink këme kapoş. ²¹ Baankak adug umeli aŋaanan pfin bañaan, pkaalam, pjuban pi piinƚ na kakiij.

10

Uwanjut unwoon na ulibra umpoƚi

¹ Dwin uwanjut ulon kak unwoon na mnhina kë uwalnaana baƚi. Uwohara kanfëluŋ, kaŋaanan ki ubopal kafooy bkow bi wa, kaara di wa dawo ji bnuur, kë ihoƚ yi wa iwo wo ji itap yi bdoo. ² Umëban ulibra umpoƚi unwoon bhaab ƚi kañen. Utap ka- hoƚ kadeenu ƚi bdëk, atap kamayu du mboş, ³ aşë huuran na pdiim pweek panwoon ji pi uliuhu. Wi uhuuranun, kë imparantant paaj na kalon işë dug. ⁴ Wi imparantant idugun, dya ppiit uko wi ijakuŋ, aşë tiink pdiim panwoonun baƚi, kë pajakën : « Kpiit uko wi imparantant paaj na kalon ijakuŋ, nin alon awutna kame wa. »

⁵ Kë uwanjut wi mbiin awin kë unaƚ ƚi bdëk na ƚi mboş uşë deen kañen kadeenu baƚi, ⁶ aşë mehna ƚi katim ki ankwoon te

mnƚo, ƚi katim ki ampaşun baƚi na iko inwoon ƚi ba, ƚi katim ki ampaşun mboş na iko inwoon ƚi ma, ƚi katim ki ampaşun bdëk na iko inwoon ƚi ba, aji : « Wal ubani, kë pyoonk pabaa! ⁷ Kë ƚi nnuur ni baktiinkun uwanjut uƚenk paaj na ulon ululi, wi wi iko immeniin yi Naşibaƚi ikdolaniin jibi abiin aƚup *baŋuparul banjaan balempara. »

⁸ Kë pdiim pi mbiin atiinkna du baƚi pakak aƚiini na ni ajakën : « Yaan ijej ulibra umpoƚi unwoon bhaab unwoon ƚi kañen ki uwanjut untapun ka hoƚ kalon du bdëk atap kundu du mboş. » ⁹ Kë nya du uwanjut aji na wa uwulën ulibra. Kë uşë ji na ni : « Yeenkan, deen wa ; ulil ƚi mntumu ji mnob, kaşë katëru du kayin. » ¹⁰ Dje ulibra ƚi kañen ki uwanjut, ade wa. ƚi mntum naan uwo wo ji mnob kë wi ndeen wa aba, kë kayin naan kaşë yik. ¹¹ Wal mënƚ kë başë jakën : « Iwo kaŋup kak uko wi Naşibaƚi ajakuŋ ƚi uko wi kntaali ktum, nŋtaak nŋtum, nŋŋup nŋtum na başih biki baka. »

11

Bamaar batëb

¹ Wi wi nşaan ayeenk pmul pannaamun na pi baniw bajaan baniibna. Kë Naşibaƚi aşë ji na ni : « Naŋiin iya iniib *Katoh Kaweek ki naan na bliit mi mnguur, ibot ifën bañaan bambiin ƚi ka adëmanaan. ² Wutan kaniib blay bi bdig bi Katoh ki naan. Wutan ba hënk, ƚiki ddukar ba banwoon baanwo bayuday, balun kapoş poşan ubeeka uyimanaan kli iñeen nbaakër na ktëb (42) katok wa. ³ Dluŋ kayil bamaar batëb biki naan bado kaŋuparaan, bawoh nşaa ku nnuur iñeen-week nyaaş iñeen na nƚëb na nnuur iñeen paaj (1260) mënƚ. »

⁴ Bukal bawoon mnko mntëb mi mno- liwera na kfiiƚi ktëb kannanun ƚi kadun ki Ajug mboş. ⁵ Woli ñaan alon aŋal pba na baka, bdoo bapëna ƚi mntum mi baka katok başoorad baka. Aa, woli ñaan aŋal pfin baka, hënk di akkeŋun. ⁶ Bawo na mnhina mi ptuh baƚi, nin uşubal uunkjot ƚi wal wi bakwoon ƚi pŋupar Naşibaƚi. Bawo kak na mnhina mi pkakan meel pñaak na mi pŋu iŋaafa itum ƚi mboş, wal wi banjaan.

⁷ Kë wal wi bakbaan pŋup uko wi Naşibaƚi aŋuun baka pŋup, uko ulon unkmpeñnuŋ du

bnjiir bweek upën kagut na baka, kakob baka kabot kafin baka. ⁸ Muum mi baka manduka ti bayiti bi ubeeka uweek wi bapañun Ajugun, unwoon ji Fodom këme Ejiptu. ⁹ Bañaan biki kntaali bti, kşini bti, nşup bti na nşatak bti babi pten muum mi baka. Mawo ti bayiti bi ubeeka nnuur nwanjan na ptoof pi unuur, bapok bamoy ma. ¹⁰ Bañaan banfëñun mboş bañan ti uko mënt kawo ti mnlilan kabot kañenar iko, ŋiki bañupar Naşibaŋi batëb bukuñ babi hajan baka maakan.

¹¹ Kë wal wi nnuur nwanjan na ptoof pi unuur naktëpun, uhefënt unwoonun du Naşibaŋi uneej ti bankeñun bukuñ, başë banna. Wal mënt palënk pweek paneej bambiin pten baka. ¹² Batëb bukuñ başë tiink pdiim pweek pampënnun baŋi paji na baka : « Napayiin ti. » Başë bapaya baŋi ti kanfëluñ ti kadun ki başoorad baka.

¹³ Wal mëntan wun, mboş manşınar maakan, kafah kalon ti iñeen yi ubeeka kaşë jot ; bañaan iñeen-week nyaaş iñeen paaj na ulon (7000) bakteñ ti kañaafa mënt. Bandukiin balënk maakan aşë dëman Naşibaŋi anwoon baŋi.

¹⁴ Kañaafa katëbantën katëpi, kawajantën kabi hënkun.

Plul pñenk paaj na plon

¹⁵ Wi iko yan itëpun, uwanjut utënk paaj na ulon ululi, kë idiim iweek işë tiinkana du baŋi aji : « Pşih pi mboş pawo hënkun pi Ajugun na *Krittu i adatuñ ; aşih te mnşo. »

¹⁶ Kë bantohi iñeen nteb na babaakër banñoon ti itij yi pşih ti kadun ki Naşibaŋi, başë fëñ kës ti mboş adëmana, ¹⁷ baji baji : « Nbeebu, iwi Ajugun Naşibaŋi *Anhiniin iko bti,

inwoon, abot ajon nwoo,
ijej mnhina mnweek mi nu
abëkanaan pşih pi nu.

¹⁸ Bañaan biki nşatak badeebaŋi,
kë udeeb wi nu uşaan abi.

Wal wi pwayëş bankeñun ubani,
wal wi ptuum bañuparu banjaan
balemparu,
na bañaan biki nu bti,
banjaan batiinku,
bampoŋi na bawee,

kë wal wi ptok banktokun umundu ubani. »

¹⁹ Wal mënt, kë *dko dyimanaan di Naşibaŋi danwoon du baŋi daşë haabş, kë *umaala uyimanaan wi bhoñar uşë pën awinana da. Wi wi iliik liik işaan awinana, kë imparantant itiinkanaa, mboş kë manşınari, kë uşubal uweek wi mpoj mmag uşë jot.

12

Ñaañ na unjumpul

¹ Wi iko yan itëpun, uko uñonarënaan maakan uwinana du baŋi : ñaañ anwohariin unuur kë uwo kamişa abot atap ihoŋ ti pli, aşë wo na njah iñeen na nteb ti bkow kë nawo utepi wi pşih. ² Ñaañ mënt awo na kayin aşë do idiim ŋiki wal wi nul wi kabuk ubani, kë akhaj. ³ Uko ulon ukak awinana du baŋi : uwo ji unjumpul uweek unjeenkun ji bdoo. Uwo na nkw paaj na blon na itiim iñeen. Bkow bandoli bawo na utepi wi pşih. ⁴ Uji uwet na ptant pi wa kafah kalon ti iwajant yi njah ni baŋi kawat ti mboş. Uya naŋ ti kadun ki ñaañ ankdoon na kabuk, kahilna kade napoŋ wal wi akbukiin. ⁵ Kë ñaañ aşë buk napoŋ niin. Ul akbiin kaşih nşatak bti na btintël bi pfeeru. Napoŋ un ajejanaa, aya wo du Naşibaŋi, na du pñij pi pşih pi nul. ⁶ Kë ñaañ aşë ti aya du *pndiis du dko di Naşibaŋi abomanulun. Awo da bado kade de'ana nnuur iñeen-week iñeen na nteb na nnuur iñeen paaj (1260).

⁷ Ugut uweek uwo du baŋi : *Mikayel uwanjut uweek na nwanjut ni nul nanej ugut na unjumpul, kë wul na nwanjut ni wa, natak anaŋa wa na Mikayel. ⁸ Kë nşë yoh ni unjumpul kë nankak aka dko du baŋi. ⁹ Bawat unjumpul uweek, upula ujon wi bajaan bado Fatana Këme Untaayi Uweek, unjaan uguur umundu bti. Bawat wa ti mboş wul na nwanjut ni wa.

¹⁰ Kë nşë tiink pdiim pweek du baŋi kë pakji :

« Wal wi mbuur ubani,
wal wi mnhina na pşih pi Naşibaŋi i
nun,
wal wi *Krittu i adatuñ akdoon kaşih!

Ñaan anjaan atapar bayit nja ti Krittu

ñaan anjaan aya du Naşibaţi i nun kat-
apar baka

unuur bti na utejan bti
awatana du mboş.

¹¹ Kë biki ataparun başë koba
na pñaak pi anwoon unkaneel wi
btejan,
na uşup wi Krittu wi baktupun ;
baanal ubida kadoo kado kaţi pkeţ.

¹² Ukaan, iwi baţi, na banfetuţ  i iwi,
nalilaan.

Kë an mboş na bdëk nawoon na pwuţan,
 iki *Untaayi Uweek uwala  i an.

Uwala  i an na udeeb uweek

 iki ume kë uduki'a wa  wal  ntiinku. »

¹³ Kë wi unjumpul uwinun kë ujot  i
mboş, aşë na a pla  naa  ambukun napo 
 iint. ¹⁴ Kë  naa  aşë yeenk ibaaklu yi ukat
uweek ahilna ayi , aya du pndiiş alow up-
ula, du dko di babomanulun pa kado kade
de'ana  şubal  wajan  na kli paaj. ¹⁵ Kë
upula uşë pënan  i mntum mi wa meel
kë manwo ji bdëk  i kafet ki  naa  meel
manhilna manya na a. ¹⁶ Kë mboş manşë
bi a enk  naa , manhaabşaa, ayoor bdëk
bampënu   i mntum mi unjumpul. ¹⁷ Kë
udeeb wi udeeba eru   naa  udo kë un a 
ugut na babukul bandukiin, banjaan ba aş
bti bgah bi Naşibaţi abot amëban manjoo-
nan mi Yetu ayuujun.

¹⁸ Kë unjumpul uya na  kakab bdëk*.

13

Ulimariya umpënnun du bdëk

¹ Dwin wal mën  ulimariya ulon unkaan
itiim i een na  kow paaj na blon kë upën
du bdëk. Ptiim pandoli pawo na utepi wi
p ih kë katim kankkarun Naşibaţi kë kapiit
 i bkow bandoli. ² Ulimariya wi nwinun
unaam na uwu , iho  yi wa iwo iweek abot
ajab maakan, i iri yi wa iwo ikujën aan,
uwo na mntum mi uliihu. Unjumpul uwul
wa mnhina mnweek mi wa na p ih pi wa.
³ Bkow blon bi wa bafalanaa kë ba aan bti
badoo nun kë uke i, kë uşë jeb. Wal mën 
kë ba aan biki mboş bti başë ma  uko wun
a aş ulimariya. ⁴ Banup adëman unjumpul
 iki uwul ulimariya mnhina. Badëman kak

ulimariya aji : « In awoon ji ulimariya wi?
In ahilun kagut na wa? »

⁵ Uyeenk mnhina mi phil b up, aşë  up
  up  joo   i Naşibaţi abot akara. Uyeenk
p ih pi kli i een  baakër na ktëb. ⁶ Uhaabëş
mntum akar Naşibaţi, katimul, katohul
na banfetu  du baţi. ⁷ Naşibaţi awut wa
kë ugut na banwoon biki nul adoo kob
baka. Uyeenk p ih a ih k ini bti, kntaali bti,
ba aan biki   up bti na  taak bti. ⁸ Banfetu 
mboş bti balun kadëman wa, biki itim
iwoon iinwo  i ulibra wi ubida wi anwoon
unkaneel unfaalaniin pa btejan ji mboş
mambi mando kapaşana.

⁹ Ankaan iba  atiinkan. ¹⁰ Anwoon i pya
ukalabuş, aya wa. Anwoon i pke  na kakej,
bafina na ka. Wal mën  uwo pa biki Naşibaţi
wal wi kamiir na pfiyaar.

Ulimariya umpënnun  i mboş

¹¹ Wal mën  dwin kë ulimariya ulon
kak kë upën  i mboş. Uwo na ktiim
ktëb ji ki unkaneel aşë ji u ini ji un-
jumpul. ¹² Uji udo mnhina bti mi uli-
mariya uteek  i kadun ki wa. U u ba aan
banfetu  mboş p up kadëman ulimariya
uteek, umbiin afaalana aşë jeb. ¹³ Udo iko
i on arënaan maakan adoo ji upënan du baţi
bdoo, kado ba bawala  i mboş  i kadun
ki ba aan. ¹⁴ Uguur ba aan biki mboş
na iko i on arënaan yi uhilun pdo  i kadun
ki ulimariya uteek. Uji na ba aan biki
mboş bado ptu pannaamun na ulimariya
umbiin afaalana aşë na a. ¹⁵ Uyeenk mn-
hina mi pwul ptu uhefën  kë padoo hil
b up abot ado kë bafin ba aan bti bam-
poku  p up kadëman pa. ¹⁶ Ulimariya u u
kë ba aan bti, bapo  na baweek, bayok na
bawaan, balemp na baweek biki baka kë
baya piitana  i ka en kadeenu këme  i pjuk
uko wi wa. ¹⁷  aan anwoon aanwo na uko
wi, unwoon katim ki wa këme mnfën mi
katim ki wa, aankhil pnug këme pwaap.

¹⁸ Uko wi, uwo wi  aan awo na uşal
untu a. Antitun atenan bnuura ame uko
unwoyi  i mnfën mi ulimariya : uwo mnfën
mi  aan najën, uwo i een-week paaj na
i een paaj na paaj (666).

* **12:18** Unjumpul uya na  kakab bdëk :  i  libra  lon  jon bapiit aji : kë nşë ya ana  du kakab bdëk.

14

Anwoon unkaneel wi btejan na bañaan biki nul

¹ Dten kak ašë win anwoon unkaneel wi btejan kē anaŋ du pnkuŋ pi *Tiyon awo na bañaan biki nul iñeen-week na iñeen nbaakër na babaakër nyaas iñeen-week iñeen (144 000) biki bapiiŋuŋ ti ijuk yi baka katim ki nul na ki Ašin. ² Dtiink pdiim ploŋ kē pakpēna baŋi, pawo ji ubulan uweek, ji kamparantant kaweeek. Kē pdiim pi ntiinkuŋ pawo ji kayeeh ki bankkobuŋ intuni bakyeehuŋ. ³ Bayeeh kayeeh kahalu ti kadun ki ptiŋ pi pših na ki ŋko nbaakër na ki bantohi. Nin ñaan alon aanhil pjuk kayeeh mēnt bē mēnt bañaan iñeen-week na iñeen nbaakër na babaakër nyaas iñeen-week iñeen (144 000), bambuuruŋ ti mboš. ⁴ Baanŋopan nleef ŋi baka na baat, baambaan kabanaara ñaaŋ. Baji baŋaš anwoon unkaneel dko bti di akyaan. Babuuran baka ti bañaan bahilna bawo bateek biki Našibaŋi na biki anwoon unkaneel. ⁵ Nin nŋilan nambaan kapēnaara ti mntum mi baka, baanwo na nin buŋaan dloŋ.

Uŋup wi nwanjut nwanjanŋ

⁶ Wi uko waŋ uŋepuŋ, dwin uwanjut ulon kē uwo du kalowan du baŋi. Uwo na Uŋup Ulil Unuura unktuon te mnto wi uwoon kaŋup bañaan banwoon ti mboš: uŋup wa ntaak bti, kšini bti na nŋup bti na kntaali bti. ⁷ Uji na pdiim pweek : « Nadoon kaŋi Našibaŋi, nado kadēmana, ŋiki unuur wi akwayešuŋ ubani. Nadēmaan ampašuŋ baŋi na mboš, idēk na nŋumpēš ŋi meel. ⁸ Uwanjut utēbantēn upēn ti kafet ki uteek ašë ji : «*Babilon, ubeeka uweek ujoti, ujoti ; wul undaanuŋ poot pi wa ntaak bti, kē pdaan poot puŋ pawoon pŋopan uleef na pekadu di piintŋ ji wa. »

⁹ Uwanjut uwajanŋen upēn ti kafet ki nteek ašë ji na pdiim pweek : « Woli alon adēman ulimariya na ptu pi wa, bapiitle uko wi wa ti pjuk pi nul kēme ti kañen ki nul, ¹⁰ adaan kak poot pi udeeb wi Našibaŋi. Poot mēnt paankjēm wal wi pakjeešaniin du pnkalame pi udeeb wi nul. An mēntan ahaj maakan ti bdoo na ti pdēpalēn panjaan patērad ti kadun ki nwanjut nyimanaan na ti kadun ki anwoon unkaneel wi btejan.

¹¹ Udu wi mnhaj mi baka udo kapēna pēn te mnto. Bukal bandēmanuŋ ulimariya na ptu pi wa, bampiitaniin katim ki wa, baankka pnoorfēn na pnak kēme na utejan.

¹² Wal wi, uwo wal wi bañaan biki Našibaŋi bammēbanuŋ bgah bi nul abot afiyaar Yetu bawoon biki kataman. »

¹³ Kē nšë tiink pdiim ploŋ du baŋi kē paji : « Piitan : banuurandēni, bankketuŋ hēnkuŋ ašë fiyaar Ajugun. »

Wal mēnt kē *Uhaas wi Našibaŋi ušë ji : « Aa, banoorfēn ti ulemp wi baka, udo wi baka uŋaš baka. »

Kakit ti mboš

¹⁴ Dten kak ašë win kanfēluŋ kafaatal, uko ji ñaan uŋoon ti ka awo na utepi wi pših wi uwuru ti bkow, ašë wo na kakaawi kajul ti kañen. ¹⁵ Uwanjut ulon upēna du Katoh Kaweeek ki Našibaŋi ašë do pdiim pweek aji na anŋoon ti kanfēluŋ: « Jejan kakaawi ki nu ido kakit. Wal wi kakit ubani, mboš manjiji. » ¹⁶ Wal mēnt kē anŋoon du kanfēluŋ ašë ŋu kakaawi ti mboš, kē kakit kadolana ti mboš bti.

¹⁷ Uwanjut ulon upēna du Katoh Kaweeek ki Našibaŋi kanwoon du baŋi, uwo wul kak na kakaawi kajul ti kañen.

¹⁸ Uwanjut ulon kak upēna ti *bliit bi mngur, uwo na mnhina mi bdoo. Udo pdiim pweek aji na unwoon na kakaawi kajul : « ŋuun kakaawi ki nu imar mnko mndolni ubiñu ti uwoorta wi mboš, mnko mi wa manjeenki. » ¹⁹ Kē uwanjut wuŋ uŋu kakaawi ti mboš amar uwoorta wi mboš. Uŋu mnko mi umaruŋ ti kako kaweeek ki udeeb wi Našibaŋi kapooñna ma. ²⁰ Bañooŋ mnko muŋ du bdig bi ubeeka apooñ, kē pñaaŋ pampēnuŋ ti kako kapooñni paniink dko danliuŋ na nŋkilometēr iñeen-week nwanjanŋ (300) abot aya aliŋ na ijaas yi umpēlēt unnaaŋuŋ.

15

Nwanjut paaj na ulon na mnhaj mbaañšaani

¹ Dwin du baŋi uko ulon kak uweek wi ñaan ajaan amagan maakan, uwo : nwanjut paaj na ulon nambēbanuŋ iŋaafa paaj na kalon. Iŋaafa mēnt iwoon ibaañšaani, yul iktuun udeeb wi Našibaŋi uwinana bti.

² Dwin kak uko ji bdëk banwoon ji kawini bannaakiiri na bdoo. Bampokun ulimariya na ptu pi wa, na mnfën mi katim ki wa, banaŋ ƚi ba duuŋ amëban intuni yi Naŋibaŋi awulun baka. Bakob intuni mënŋ ³ aŋë yeeh kayeeh ki bi *Moyit nalempar Naŋibaŋi na anwoon unkaneel wi bŋenjan, aji :

« Iwi Ajugun Naŋibaŋi *Anhiniin iko bti ; udo wi nu udëmi abot awo uñonjarënaan, iwi naŋih i nŋaak.

Bgah bi nu bawo btool abot awo bi manjoonan

⁴ Iwi Ajugun, in awoon aankdo kaŋi'u? In awoon aankdo kadëman katimu? Iwi ƚaŋ iyimanun.

Nŋaak bti nabi kanup kadëmanu ƚiki bañaan bawin kë iko yi ikdolun iwo itool. »

⁵ Dwin kak du baŋi, *dko dyimanaan di *kaloona kanjaan kadiiman kë Naŋibaŋi awo da kë dahaabëŋaa. ⁶ Kë nwanjut paaj na ulon nambëbanun iŋaafa paaj na kalon kë napanna ƚi dko dyimanaan, nawohara imiŋa ifaatal feh inkyikun, aŋë tan ƚi ilank itël yi uwuuru. ⁷ Ulon ƚi nko nbaakër uwul nwanjut paaj na ulon nun knkalame paaj na plon ki uwuuru kantumi udeeb wi Naŋibaŋi, ankwoon te mnŋo. ⁸ Kë mndëm mi Naŋibaŋi na mnhina mi nul manŋë do kë dko dyimanaan datum na udu. Kë nin alon aanhil pneej ƚi da bë iŋaafa paaj na kalon yi nwanjut paaj na ulon iindolanaa.

16

Knkalame paaj na plon ki udeeb wi Naŋibaŋi

¹ Dtiink pdiim pweek pampënnun du *dko dyimanaan kë paji na nwanjut paaj na ulon: « Nayaan najeeŋ knkalame paaj na plon kanwoon na udeeb wi Naŋibaŋi ƚi mboŋ. » ² Uteek uya jeeŋ pnkalame pi wa ƚi mboŋ, kë njad njanjaan nade abot aŋëkëñ napan ƚi banwoon na uko unjaan udiiman kë bawo biki ulimariya, banjaan badëman ptu pi wa.

³ Utëbantën uya jeeŋ pnkalame pi wa ƚi bdëk bweek, kë bakak ji pñaak pi ñaan ankeŋun, kë nko bti nanwoon ƚi bdëk nakeŋi.

⁴ Uwajantën uya jej pnkalame pi wa ajeŋ ƚi idëk impotï na ƚi nkumpëŋ ni meel, kë

meel mi iko yun bti mankak pñaak. ⁵ Dtiink wal mënŋ uwanjut wi meel kë uji :

« Iwi nayimanaan, ibiin awo abot awo, iwo natool, iyuuŋ kë pwayëŋ pi nu pawo ptool.

⁶ Jibi bukal batulun pñaak pi *baŋuparu na bandukiin banwoon biki nu, hënk di ikaan awul baka pñaak badaan : uko mënŋ ulin baka. »

⁷ Kë nŋë tiink *bliit bi mngur kë baji :

« Aa, iwi Ajugun Naŋibaŋi *Anhiniin iko bti pwayëŋ pi nu bti pawo manjoonan abot awo ptool. »

⁸ Uwanjut ubaakantën ujeeŋ pnkalame pi wa ƚi unuur, kë uyeenk mnhina mi pter bañaan na bdoo bi wa. ⁹ Hënk kë bnuur byik maakan batër baka, kë bawoha wo ƚi pkar Naŋibaŋi ankaan mnhina mi pŋu baka iŋaafa yun, apok pŋëlëŋ mnwo mi baka kado kadëmana.

¹⁰ Uñënantën ujeeŋ pnkalame pi wa ƚi pŋij pi pŋih pi ulimariya kë pŋih pi wa pawo ƚi bdëm bweek. Bañaan bahaj maakan adoo dum indëmënt yi baka. ¹¹ Mnhaj na njad ni baka nŋatu kë bakkar Naŋibaŋi anwoon du baŋi, apok pŋëlëŋ mnwo mi baka.

¹² Uwanjut upaajantën ujeeŋ pnkalame pi wa ƚi bdëk bweek bi Èfrat, kë bakayi, baŋih bampënnun umayar unuur bahilna baŋëp. ¹³ Wal mënŋan kë nŋë win nŋtaayi nwuŋaan nwanjanŋ nannaamun ji nbopal kë napan ƚi mntum mi unjumpul, mi ulimariya na mi ulimariya unwoon uŋupar wa. ¹⁴ Na manjoonan nawo nŋtaayi ; naji nado iko iñonjarënaan, naya du baŋih biki mboŋ bti kahilna kayitrën baka pa ugut wi unuur uweek wi Naŋibaŋi Anhiniin iko bti.

¹⁵ Ajugun aji : « Natenan, dbi ji nakiiŋ! Anuurandëni anwoon bten awo na imiŋa yi nul, anwoon aankpën byiŋu kaduk bduun ƚi kadun ki bañaan. »

¹⁶ Nŋtaayi nun nado kë baŋih bayit du dko di bajaan bado ƚi uhebërë Amagedon.

¹⁷ Uwanjut uŋënk paaj na ulon ujeeŋ pnkalame pi wa na dko, kë pdiim pweek paŋë pëna ƚi pŋij pi pŋih panwoon du dko dyimanaan aji : « Uko mënŋ udolanaa. » ¹⁸ Wal mënŋ kë iliik liik iŋë pën kë idiim na imparantant itiinkanaa. Mboŋ

manşın̄ar maakan jibi manwoon maambaan̄ kaşın̄tëraara wi ñaañ awoonun̄ ƚi ma. ¹⁹ Pşın̄tar puñ pado kē ubeeka uweek upaşşari akak ifah iwajan̄t, kē n̄beeka n̄i n̄taak b̄ti n̄ajoti. Naşibaƚi aan̄tilma *Babilon ubeeka uweek : adaanan wa pnkalame pi udeeb wi nul unkfatuñ. ²⁰ Njiw b̄ti n̄awunanaa kē inkun̄ iweek ibaa, iinkak awinana. ²¹ Uşubal wi mpoj mndiƚ maakan ugot ƚi bañaan̄ ; kē kaƚaafa kun̄ kē kado kē bakkar Naşibaƚi ƚiki katam maakan.

17

Ñaaƚ naƚuunk

¹ Kē ulon̄ ƚi n̄wanjut paaj na ulon̄ n̄amëbanun̄ knkalame paaj na plon̄ ki uwuuru ubi ƚi n̄ji aƚiini na n̄ji aji : « Biini, dyuuju kakob ki ñaaƚ naƚuunk naweek anwoon̄ du kakab idëk iweek akkobiin̄. ² Başih biki n̄taak n̄i mboş bawinar na a, kē bañaan̄ banfëtuñ mboş bakuj poot pi nul panwoon̄ ubida uƚop. »

³ Wal mënƚ kē uwanjut wun̄ uşë neej ƚi uşal wi naan aňootën du *pndiis, kē nwin ñaaƚ alon̄ anƚoon̄ ƚi ulimariya ujeenkal, itim inkkarun̄ Naşibaƚi ipiitana ƚi uleef wi wa b̄ti. Uwo na n̄kow paaj na blon̄ na itim iñeen. ⁴ Ñaaƚ awohara imişa inuura maakan ijeenkal. Aƚu iko itum itam preeş yi uwuuru, iwij wijaan na mnko mnuura maakan. Amëban ƚi kañen pnkalame pi uwuuru pantumun̄ na buƚaan bi b̄topar bi pƚuunk pi nul. ⁵ Bapiit ƚi pjuk pi nul katim kalon̄, kē uko wi kawoon̄ uşë wo uumeetanaa. Uko umpiitaniin̄ wii wi : « Babilon ubeeka uweek, anin pƚuunk na pƚop na buƚaan bi umundu. »

⁶ Dwin ñaaƚ mënƚ kē akuj pñaak pi banwoon̄ biki Naşibaƚi, pi banjaan̄ baƚup uko wi Yetu. Wi nwinulun̄ aşë ñon̄ar maakan. ⁷ Kē uwanjut uşë ji na n̄ji : « we ukaan̄ kē iñon̄ar hën̄k ba? Dƚupu uko wi ñaaƚ umeniin̄ na wi ulimariya wi n̄kow paaj na blon̄ na itim iñeen wi aƚoornun̄. ⁸ Ulimariya wi iwinun̄ ubi wo aşë wo uunkak awo, kē uşë wo i kapën du bnjiir kaya katoka te mnƚo. Kē bañaan̄ biki mboş biki itim iwoon̄ iimpiitana ƚi ulibra wi ubida wi umundu

upaşaniin̄ bañon̄ar wal wi bakwinun̄ ulimariya umbiin̄ awo, awo uunwo hën̄kun̄, kaşë kabi kawo kak.

⁹ « Ñaañ awo kawo ƚi uko wi na mntit na uşal untuñ : n̄kow paaj na blon̄ n̄un̄ n̄awo knkun̄ paaj na plon̄ ki ñaaƚ aƚoon̄, n̄awo kak başih paaj na alon̄. ¹⁰ Kañeen ƚi baka bado bi wala ƚi pşih, napaajan̄tën akşihun̄ hën̄kun̄, naƚenk paaj na alon̄ aandobi bi, kē wal wi akbiin̄ aankƚo kajon. ¹¹ Kē ulimariya umbiin̄ awo, aşë wo uunkak awo hën̄kun̄ uwo wul ƚi uleef wi wa naşih naƚenk bakren̄. Uwo alon̄ ƚi başih baƚenk paaj na alon̄, utoka te mnƚo.

¹² « Itiim iñeen yi iwinun̄ iwo başih banwoon̄ baando bi yeenk pşih. Kē başë yeenk bukal na ulimariya kaşih uwoori uloolan ƚañ. ¹³ Bukal b̄ti bawo na uşal uloolan : pwul mn̄hina mi baka na pşih pi baka ulimariya. ¹⁴ Balun̄ kagut na anwoon̄ unkaneel wi b̄tejan̄ aşë kob baka, ƚiki awo naweek i baweek, naşih i başih. Bandu'aniin̄, bandataniin̄, banfiyaarulun̄, banaakiir na a, kakob bambiin̄ pƚutan na a. »

¹⁵ Uwanjut uji na n̄ji kak : « Meel mi iwinun̄, mi naƚuunk aƚoon̄ manwo kntaali, knƚuk, n̄taak, na n̄ƚup. ¹⁶ Ulimariya na itim iñeen ki iwinun̄ n̄alun̄ kaşoor naƚuunk, katok tokana b̄ti kabot kaduka byişu, kade uyemaƚ wi nul kabot katëra. ¹⁷ Na manjoonan, Naşibaƚi aƚuun̄ ƚi n̄haaş n̄i başih bukun̄ uko wi an̄alun̄ bado kē bawo na uşal uloolan wi pdo wa : balun̄ kawul pşih pi baka ulimariya kē udoo do uko b̄ti wi Naşibaƚi aƚupun̄. ¹⁸ Kē ñaaƚ i iwinun̄, awoon̄ ubeeka uweek unjaan̄ uşih ƚi başih biki mboş. »

18

Pjot pi Babilon

¹ Wi uko wañ uƚëpun̄, dwin uwanjut ulon̄ kē uwalnaana baƚi. Uwo na mn̄hina mn̄week, kē bjeehi bi wa başë jeehan mboş.

² Udo pdiim pweek aji :

« *Babilon ubeeka uweek ugoti!

Ugoti! Ugoti!

Ukak ufëƚ wi n̄ntaayi,

dko di n̄ntaayi b̄ti n̄awoon̄

na di n̄kat n̄ƚop n̄wuƚaan b̄ti.

³ N̄taak n̄i mboş b̄ti n̄adaan poot pi da,

kë pdaan poot puñ paşë wo ptojan
uleef na pekadu di piinţ.

Başih biki mboş bti bawinar na da,

kë bawaap biki mboş bayokna ti pñal
iko yi umundu pi bañaan biki da. »

⁴ Wal mēnt̄ dkak atiink pdiim ploñ
panwoonun baţi, paji : « An pntaali pi
naan, napēnan ti ubeeka wun, nawutna
kanaakiir ti pjuban pi baka, iṭaafa inkmbiin
ti baka iwutna kajotnan. ⁵ Buṭaan di baka
dajunkan adoo ban baţi, Naşibaţi aleş iko
inwoon iinwo itool bti yi badolun. ⁶ Nadoon
biki Babilon uko wi badolun, nadoon nado
do baka nyaaş nṭēb iko yi badolun, naṭuun ti
pnkalame pi bajaan baṭu poot, panhaayun
apel pi baka nyaaş nṭēb. ⁷ Naṭuun da mnhaj
na pwuṭan panliñun na mndēm na pyok
pi dabiin aka, daji ti uşal wi da : “Dṭo ji
naşih ñaaṭ, mēnkwo nayot̄ nin, mēnkwo na
puum nin unuur ulon.” ⁸ Uko wañ ukaan
kë ti unuur uloolan ṭañ, Naşibaţi Ajugun
anwoon na mnhina akkob da na iṭaafa
inwoon i pjotna da : pkeṭ, muum, ubon na
uyik. »

Nwooni ni bawooniirun Babilon

⁹ Pdiim pakak aji : « Wal wi başih biki
mboş bambiin awo ti pjuban pi piinţ na
Babilon abot awo na da ti pñal iko inuura
maakan yi da bakwinun udu wi uyik wi
da, bawooni kabot kaṭēga. ¹⁰ Balun kanaṭ
kalow kaṭi mnhaj mun kaşë kaji :
“Pwuṭan oy! Pwuṭan oy!

Ṭi iwi, *Babilon, ubeeka uweek,
ubeeka unwoon na mnhina,
ikobana ti uwoori uloolan ṭañ!”

¹¹ « Bawaap biki mboş bawooni abot
aṭēga ji bawo na puum, ṭiki nin alon aankak
anug iko yi bajijun abi bwaap. ¹² Iko mēnt̄
iwo uwuuru na unṭaam, mnko mwij wi-
jan mantamun preeş na mnko mnuura,
itenda inuura, ijeenkal, idaan iwoj wo-
jaan na ilon kak ; mmul mnuura man-
tamun preeş na iko yi bafejun na mmul
mēnt̄, iko yi babomanaanun iñiin yi nlon,
yi ifeeru inuura, kēme mnlaak, ¹³ ukēra
ulil pṭēkēn utum umpaṭun kalilare na itoh
ilil pṭēkēñ na mnkulan, ubiñu na ukēra,
pşon na uloort, nṅgit na nkaneel, nṅpēlēt̄
na nkaaru ni nṅpēlēt̄ nṅakpulun ; badoo ji
bawaap bañaan bajen.

¹⁴ « Balun kaji kak na Babilon : “Iko bti
yi uhaaşu unalun iinkak awin ya, ilowu!
Iko inwoon yi mndēm mi nu na inuura
maakan, iinkak awin ya nin.” ¹⁵ Bawaap
bambiin ayokna ti ubeeka mēnt̄ banaṭ
kalow kaṭi mnhaj mi ubeeka mamob baka.
Bado kawooni, kaṭēga ti ubeeka mēnt̄ ¹⁶ kaji
:

“Pwuṭan oy! Pwuṭan oy!

Ubeeka uweek
unwohariin itenda inuura itam preeş,
ijeenkal, iwoj wojan,
unṭuun uwuuru na mnko mnuura mntam
preeş,

¹⁷ ti uwoori uloolan ṭañ kë pyok mēnt̄ bti
paşë toka.”

« Kë bajug nlanṭu na banjaan baṭon ṇa na
bañaan bti banjaan balemp ti bdēk başë naṭ
alow. ¹⁸ Wi bawinun udu wi uyik aşë ji :
“Ubeeka unliñi na wi ubi woha i?” ¹⁹ Baṭu
mboş ti ikow yi baka aşë njar awooni ji
banwoon na puum aji :

“Pwuṭan oy! Pwuṭan oy!

Ubeeka uweek
wi bankaen nlanṭu ti bdēk bti
bayoknun ti pyok pi wa,

ti uwoori uloolan ṭañ kë uşë toka!

²⁰ Baṭi, banjaan na baṭupar Naşibaţi na an
biki nul bti
nalilaan ti pjot pi wa,
Naşibaţi akob wa ti uko wi udolanañ.” »

²¹ Wal mēnt̄, kë uwanjut unwoon na mn-
hina mnweek uşë jej plaak pweek maakan
afel du bdēk aşë ji :

« Na mnhina mntēt̄ mi,

mi mi Babilon ubeeka uweek
ukfēlaniin,

baankak awin wa nin.

²² Nin iyeeh yi banjaan bakob intuni na
bayeeh

iinkak atiinkana.

Nin bateen na balul

baankak atiinkana.

Nin pñaat pi baṭak paankak atiinkana ;

nin phuunṭ paankak atiinkana ti btēk.

²³ Nin unkaniya uunkak ateh ;

nin baankak atiink pdiim pi naniim na
pi naniima.

Bawaap biki nu babin awo bañaan
baweeek biki mboş.

Dayaamu di nu daneeman nṭaak bti.

24 Pñaaak pi baɕupar Naɕibaɕi, banwoon biki nul,
bañaan bti banfiñaniin ɕi mboɕ, pawo ɕi iñen yi nu. »

19

Iyeeh yi mnlilan du baɕi

1 Wi iko yan iɕepun, dtiink uko ulon unwoon ji pntuk pweek pi bañaan du baɕi kɛ paji :

« Haleluya

Naɕibaɕi i nun adɛm abot awo na mnhina, ul ambuurun nja,

2 pwayɛɕ pi nul pawo manjoonan abot awo ptool.

Akob naɕuunk naweek ambiin aɕopan mboɕ na pɕuunk pi nul,

alukan ɕi a pñaaak pi balempar Naɕibaɕi. »

3 Kɛ bakak ahuuran aji :

« Haleluya!

Udu unkpɛnnun ɕi ubeeka wi *Babilon uunkba. »

4 Kɛ bantohi iñeen nɕɛb na babaakɛr na nko nbaakɛr baɕɛ nɕup adɛman Naɕibaɕi anɕoon ɕi pɕij pi pɕih. Bahuuran aji :

« Uwo han, Aleluya! »

5 Wal mɛntɕ, kɛ pdiim plon paɕɛ pɛnna du pɕij pi pɕih aji :

« An balemparul bti,

an nanjalulun apel iko bti,

baweek na bampoɕi,

nadɛmaan Naɕibaɕi i nja. »

6 Kɛ nɕɛ tiink uko unwoon ji pdiim pi pntuk pweek, panwoon ji ubulan uweek, awo ji imparantant iweek kɛ pakhuuran aji :

« Haleluya!

Ajugun Naɕibaɕi *Anhiniin iko bti aɕih.

7 Nawulan nwo ɕi mnlilan na mntan

nɕbot nɕdɛmana,

ɕiki bniim bi anwoon unkaneel wi bɕɛnan babani,

kɛ aharul añɛga bnuura.

8 Bawula patenda pnura pfaatal, pjintɕ piɕ, panknuurun, aji awoh. »

Patenda pfaatal pun pawoon iko itool yi banwoon biki Naɕibaɕi badolon.

9 Kɛ uwanjut uɕɛ jakɛn : « Piitan uko wi : “Banuurandɛni biki baduun pmaar bniim bi anwoon unkaneel wi bɕɛnan.” » Ukak

aji na nji : « Uɕup wi uwo uɕup wi Naɕibaɕi ɕi uleeful. »

10 Wal mɛntɕ kɛ nɕɛ jot ɕi ihoɕ yi wa kadɛman wa. Kɛ uɕɛ ji na nji : « ɕaafaraan kado uko wi! Dji kalempar Naɕibaɕi ji iwi na bayitu bammɛbanun uɕup wi Yetu. Naɕibaɕi i i iwoon kadɛman! Uɕup wi Yetu wi wi Naɕibaɕi aɕuun ɕi baɕuparul.

Andapiin umpɛlɛnt ufaatal

11 Wal mɛntɕ, kɛ nɕɛ win baɕi kɛ bawo bhaab, kɛ umpɛlɛnt ulon ufaatal uɕɛ wo da. Andapiin wa katimul kawo « Ammɛbanun Naɕibaɕi na manjoonan. » Awo natool ɕi pwayɛɕ pi nul abot aji gut pa iko inwoon itool. 12 Kɛɕ ki nul kawo ji bdoo banjeenu, kɛ abot awo na nɕɛpi nji pɕih nɕum ɕi bkow. Apiitana katim kalon ɕi uleef ki nin alon bɛ mɛntɕ ul ameen ka. 13 Awohara bayeti banwoon na pñaaak. Katimul kawo « Uɕup wi Naɕibaɕi. » 14 Bangoli biki baɕi bawo ɕi kafɛɕul aɕaɕa, adapa nɕmpɛlɛnt nɕfaatal akuɕ awohara imiɕa yi itenda ifaatal inuura ijintɕ piɕ. 15 Kakej kajul kapɛn ɕi mntumul ki akkobni nɕtaak. Ul aklun kaɕih baka na btam. Alun kayuuj udeeb unkfatuɕ wi Naɕibaɕi *Anhiniin iko bti wi aklun kaɕu bañaan ɕi kako kaweeek ki bajaan bapooñna mbuk mndolni ubiñu, kapooñ baka. 16 Apiitana ɕi bayeti bi nul na pnkantul katim ki : « Naɕih i baɕih na Naweeek i baweek. »

17 Kɛ nɕɛ win uwanjut ulon kɛ uwo ɕi unuur, uhuuran maakan aɕiini na nɕkat nankyitun du kalowan du baɕi aji : « Nabiini, nabiin nayit pa ufettu uweek wi Naɕibaɕi, 18 nahilna nade uyemaɕ wi baɕih, wi bangoli na baweek biki baka, wi nɕmpɛlɛnt na bandapiin nja, wi bañaan bti, balemp na baweek biki baka, bampoɕi na baweek! »

19 Wal mɛntɕ kɛ nɕɛ win ulimariya na baɕih biki mboɕ na bangoli biki baka kɛ bayitiir kabi kagutan na andapiin umpɛlɛnt ufaatal na bangoli biki nul. 20 Kɛ ulimariya uɕɛ mobana, wul na naɕupar wa, undolon iko iñonarɛnaan ɕi kadun ki wa, aguur banyeenkun uko wi ulimariya abot anɕup adɛman ptu pi wa. Nul nɕɛb bti nɕafɛlana nɕjeb du katant ki bdoo kanwoon na pdɛpalɛn panjaan patɛrad. 21 Bandukiin

bafinana na kakej kampënnun ƚi mntum mi andapiin umpëlënt, ƚkat ƚnade muum mi baka adoo yok.

20

Pših pi ƚšubal iñeen-week ƚyaaš iñeen

¹ Dwin wal mënt, uwanjut kē uwalnaana baƚi, awo na kaniigšaani ki bnjiir bweek abot amēban mnkorentu mnweek. ² Uya mob unjumpul, upula wi ƚfa, wul uwoon Untaayi Uweek, *Fatana ašē tan wa pa ƚšubal iñeen-week ƚyaaš iñeen (1000). ³ Afēl wa du bnjiir bweek anigan ba abot aƚu uko ulon atuhna ba, uhilna uwo uunkak aguur ƚtaak te wal wi ƚšubal iñeen-week ƚyaaš iñeen (1000) ƚaktēpun. Woli ƚaƚēpi babaa wutan wa ƚwal ƚntiinku ƚaƚ.

⁴ Dkak awin iƚij yi pših, bambiin aƚo ƚi ya bayeenk mnhina mi pwayēš. Dwin kak ƚhaaš ƚi bañaan biki babin afaal ƚiki baƚup Uƚup wi Našibaƚi na uko wi Yetu, banwoon baanup adēman ulimariya na ptu pi wa, awo baampiitan katim ki wa ƚi pjuk kēme ƚi kañen. Banaƚa ƚi pkeƚ aših na *Kriƚtu ƚšubal iñeen-week ƚyaaš iñeen (1000). ⁵ Pnaƚa pteek ƚi pkeƚ pu pun. Kē bankeƚun bandukiin, baannaƚa ƚi pkeƚ te wal wi ƚšubal iñeen week ƚyaaš iñeen ƚaƚēpun. ⁶ Bannaƚiin uteek ƚi pkeƚ banuurandēni! Bawo biki Našibaƚi, pkeƚ ptēbantēn paankhilan nin uko ulon ƚi baka. Bawo baƚenjan biki Našibaƚi na Kriƚtu kabot kaših na a ƚšubal iñeen-week ƚyaaš iñeen.

Pjot pi Fatana

⁷ Wal wi ƚšubal iñeen-week ƚyaaš iñeen (1000) ƚaktēpun bawutan *Fatana apēn du ukalabuš, ⁸ ašē aya du ƚtaak ƚi umundu bti ƚi bajaan badu Gog na Magog, aguur bañaan. Ado baka babi bayit pa ugut. Batum ƚi pyiw pi bdēk. ⁹ Baniink mboš bti, kakool ubeeka wi Našibaƚi analuƚ, di banwoon biki nul bawoon. Kē bdoo blon bašē pēna baƚi abi atēr baka. ¹⁰ Wal mënt, kē *Untaayi Uweek, unguurun baka, ušē fēlana du katant ki bdoo banwoon na pdēpalēn panjaan patērad aƚēnk da ulimariya na naƚupar wa. Bahaj maakan pnak na utejan te mnto.

Pwayēš pi bankeƚun

¹¹ Dwin wal mënt ptij pi pših pfaatal pweek na anƚoon ƚi pa. Mboš na baƚi ƚaƚii, kē nin ñaan aankak awin ƚa. ¹² Kē nšē win bankeƚun, baweeƚ na bampoƚi, kē banaƚ ƚi kadun ki ptij pi pših, kē anƚoon ƚi ptij pi pših ašē haabēš ƚlibra. Ahaabēš ulibra ulon kak, unwoon ulibra wi ubida. Awayēš bankeƚun, andoli ƚi uko wi adoon jibi upiitanin ƚi ulibra.

¹³ Wal mënt, kē bdēk bašē kakan muum manwoon ƚi ba, kē pkeƚ na mnkeƚ ƚakakan muum mi ƚahankun kē awayēš andoli ƚi uko wi adoluƚ. ¹⁴ Kē pkeƚ na mnkeƚ ƚašē fēlana du katant ki bdoo ; katant ki bdoo mënt bawoon pkeƚ ptēbantēn. ¹⁵ Anwoon i katim kawoon kaampiitana ƚi ulibra wi ubida bafēla du bdēk mënt.

21

Baƚi bhalu na mboš mnhalu

¹ Wal mënt dwin baƚi bhalu na mboš mnhalu ; baƚi bteek na mboš mnteek ƚaankak awo, bdēk kak baankak awo. ² Kē nšē win ubeeka uyimanaan, Yerutalem dhalu, kē dakpēna baƚi du Našibaƚi awo ƚi ñaƚ nanim ambomanderun pa ayinul. ³ Dtiink wal mënt pdiim pweek pampënnun du ptij pi pših aƚi : « Katoh ki Našibaƚi akfēƚun na bañaan kii ki. Awo da na baka, bawo pntaali pi nul, ul ƚi uleeful ašē wo Našibaƚi i baka. ⁴ Awent mnkuul mi baka bti ; pkeƚ, mntēg, ƚwooni, na mnhaj maankak awo, iko ijon iinkak awo. »

⁵ Kē anƚoon du ptij pi pših ašē ƚi : « Natean, dkanan iko bti kē iwo ihalu. » Ajakēn kak : « Piitan ƚƚup ƚi ; ƚawo manjoonan abot adolana. »

⁶ Akak ajakēn : « Udolanaa, ƚi dwoon Nateek na Nabaañšaani, dwoon Ujuni na Ubaañsaan. Ñaan i udaan uƚiƚun, dƚena adaan du ƚkumpēš ƚi meel manjaan manwul ubida, nin aankluk uko ulon. ⁷ Ampokun buƚaan ayeenk uko mënt. Nƚi dwo Našibaƚi i nul, ul ašē wo abuk naan. ⁸ Kē balal, bandeknun kafēƚ, bado iko iwuƚaan maakan, bafin bañaan, bado iko iƚop, bado dayaamu, banjaan badēman ƚnton na baƚilan bti, kafah ki baka kawo baya du katant ki bdoo banwoon na

pdëpalën panjaan patërad ; uko mënt uwoon pkeṭ ptëbantën. »

Yerutalem dhalu

⁹ Wal mënt, ulon ṭi ṇwanjut paaj na ulon ṇamëbanun knkalame kantumun na iṭaafa paaj na kalon ibaaṇṣaani, ubi aṭiini na nji aji : « Biini, dyuuju ṇaaṭ anknüimiin, ahar anwoon unkaneel wi bṭejan. » ¹⁰ Uneej ṭi uṣal wi naan aya na nji du pnkun pweek pkujëntaan duuṭ aṣë yuujën ubeeka uyimanaan, Yerutalem, dampënnun baṭi, du Naṣibaṭi. ¹¹ Danuur na bjeehi bi Naṣibaṭi. Uko unwoon ji unobna ujaagal na ujeenkalanuura uwoj woj ṭi da bṭi awo ji kawini. ¹² Ṇniw ṇkëm abot akujënt ṇafooyun wa. Uwo na klëman iṇeen na ktëb. Uwanjut uwo ṭi plëman pandolon, kë babot apiit ṭi pa katim kalon, itim mënt iwo yi kntaali iṇeen na ktëb ki babak *Iṭrayel. ¹³ Klëman kwajant kawo du umayar unuur, kwajant du btamṣanka, kwajant du btammaṇu, kwajant du kayoba. ¹⁴ Baniw ubeeka ṭi klaak khaan iṇeen na ktëb, ṭi klaak mënt bapiit itim iṇeen na itëb yi banjaṇan biki anwoon unkaneel wi bṭejan.

¹⁵ Uwanjut unktiiniin na nji umëban ṭi kaṇen pko pniibi, pawo pi uwuuru, pawo pniibni ubeeka, klëman, na uniw unfooyun ubeeka. ¹⁶ Ibaṇ ibaakër yi ubeeka ilin lin, kamban kalon kaandëm apel katënt. Uniib wa kë uwo ṇkilometër iṇeen week ṇyaaṣ iṇeen ṇtëb na ṇbaakër (2400). ¹⁷ Uniib uniw wi ubeeka kë uwo ṇmetër iṇeen paaj (60). Uwanjut uji uniib jibi baṇaan bajaan baniib. ¹⁸ Uniw mënt uwo na uko ulon unwoon na unobna wi ujaagal, na ujeenkalan. Ubeeka uwo wi uwuuru ujint piṣ unjaan uwoj woj ji kawini. ¹⁹ Klaak kweek ki bapafnun ubeeka aniw kawo na iko inuura maakan iwoj wojaan itum. Pteek pawo na iko yi unobna wi ujaagal, na ijeenkalan, baji bado ya Jaṭpi ; ptëbantën pawo na iko iniilu baji bado pa Faṭira ; pwajantën pawo na iko inwoon na inobna itum, baji bado ya Kaltedoniya ; pbaakantën pawo na iko iniilu na yi unobna wi ujaagal baji bado ya Emarda ; ²⁰ pṇeenantën pawo na iko ijeenkalan ji pṇaak baji bado ya Fardonika ; ppaajantën pawo na iko ijeenkalan jud baji bado ya Fardiwu ; pṭenk paaj na plon pawo

na iko inwoon na unobna wi ujaagal, baji bado pa Kritolit ; kë pṭenk bakren pawo na iko ijeenkalan, baji bado pa Berilu ; kë pṭenk kaṇeen kalon pawo na iko ileel baji bado ya Topat ; pṭenk iṇeen pawo na iko ileel na yi unobna wi ujaagal baji bado ya Kritoprat ; pṭenk iṇeen na plon pawo na iko inwoon na unobna wi uko ujeenkalan unnaakiirun na uleel, baji bado ya Yakint ; kë pṭenk iṇeen na ktëb pawo na iko inwoon na unobna wi uko ijeenkalan unnaakiirun na uniilu, baji bado ya Ametut. ²¹ Kë klëman iṇeen na ktëb kun kawo ji mnko, plëman pandoli pawo ji pbuk pi mnko ; kë bayiti bi ubeeka baṣë wo uwuuru ujint piṣ anuur ji kawini.

²² Mënwin nin *dko dyimanaan di Naṣibaṭi : Ajugun Naṣibaṭi *Anhiniin iko bṭi, na anwoon unkaneel bawoon dko dyimanaan. ²³ Ubeeka unuma bnuur këme pli kajeehanaan wa, ṭiki bjeehi bi Naṣibaṭi bajeehan wa, kë anwoon unkaneel awo unkaniya. ²⁴ Ṇṭaak ṇalun kado kapoṣna ṭi bjeehi bi wa, baṣih biki mboṣ baṣë babi baṭij wa pyok pi baka. ²⁵ Nin ilëman yi wa iinkdët unuur ulon ṭiki utejan uunkak awo. ²⁶ Baṭij wa mndëm na pyok pi ṇṭaak. ²⁷ Nin uko ulon unṭopun uunkneej ṭi wa, nin ṇaan nado buṭaan, nin naṭilan aankneej da : bampiitaniin itim ṭi ulibra wi ubida wi anwoon unkaneel wi bṭejan ṭaṇ bakneejun ṭi wa.

22

¹ Wal mënt uwanjut uyuujën kabuul ki meel manjaan manwul ubida, manjint piṣ ji kawini ; meel mi ka mampëna ṭi pṭij pi pṣih pi Naṣibaṭi na pi anwoon unkaneel wi bṭejan. ² ṭi ptoof pi itant itëb yi kabuul un inwoon ṭi ptoof pi ubeeka, uka bko banjaan bawul ubida, baji babak ṇyaaṣ iṇeen na ṇtëb ṭi uṣubal, pli pandolon baji babak. Itoh yi ba iwo ijebanaani baṇaan biki mboṣ bṭi. ³ Nin Naṣibaṭi aankak afëp ṇaan. Pṭij pi pṣih pi nul na anwoon unkaneel pawo ṭi ubeeka meet, balemparul bado kadëmana ; ⁴ bawin kaara di nul, katim ki nul kabot kawo ṭi ijuk yi baka. ⁵ Utejan uunkak awo, nin ṇaan aankak anuma unkaniya këme bjeehi bi unuur, ṭiki Naṣibaṭi Ajugun aṭu ṭi baka bṭi bjeehi bi nul, baṣë baṣih te mṇṭo. »

Ubi wi Yetu

⁶ Uwanjut ukak ajakën : « Njup ni nawo manjoonan abot adolana ; Ajugun, Naşibaţi anjaan aţu baţuparul nşal, ayil uwanjut wi nul, uyuuj balemparul uko unkmbiin hënkuj.

⁷ Yetu aji : « Natenan, dbi hënkuj! Anuurandëni, ankmëbanuñ njup ni Naşibaţi nankţupun uko unkmbiin ni ulibra wi. »

⁸ Nji Yowan dtiinkuñ abot awin iko yi. Kë wi ntiinkuñ abot awin iko yun, djot ţi ihoţ yi uwanjut unyuujnuñ iko mënt kadëman wa, ⁹ kë uşë ji na nji : « Ţaafaraan kado uko wi! Dji kalempar Naşibaţi ji iwi na baţupar Naşibaţi bti na bañaan bti bankmëbanuñ njup ni ulibra wi. Naşibaţi i i iwoon kadëman. »

¹⁰ Ujakën kak : « Khank njup ni Naşibaţi ni ulibra wi kamen na bañaan. Wal wi iko yi aktupun ikdolaniin uñogi. ¹¹ Nado iko inwoon iinwo itool amëbaan ţi iko inwoon iinwo itool yi akdolun, anwoon ţi ubida uţop amëbaan ţi wa. Kë anşaan awo natool adoon kado uko unwoon uţool, anwoon najinţ piş adoon kajinţanaara jinţën uleef. »

¹² Yetu aji : « Natenan, dbi hënkuj! Dwo na baluk bi andoli, ddo kaluk andoli uko wi adolun. ¹³ Dwo Nateek na Nabaañşani, Najuni na Nabaañşani, Ujuni na Ubaañşani.

¹⁴ « Banajuñ imişa yi baka banuurandëni, hënk bahil kaneejna ţi ilëman yi ubeeka, kabot kade ţi mnko mi bko banjaan bawul ubida. ¹⁵ An nbuş: bakaalam, bañaan banwoon ţi ubida uţop, bafin bañaan, badëman nnton, na bañaan bti banjalun nşilan abot aji baţilan, napënan bdig.

¹⁶ « Nji Yetu, dyil uwanjut wi naan uţupan uko wi. Uwo pa banfiyaaruñ bti. Dwo i pntaali pi *Dayiţ, awo unfay, ujah unjaan ujeehan na nfa. »

¹⁷ Uhaaş wi Naşibaţi na naniima njaji : « Biini! »

Anktiinkuñ ajakan : « Biini! »

Ñaan i udaan uţijun, abiini ; annumiin, abiin ayeenk ţi meel manjaan manwul ubida, bë aankluk nin uko ulon.

¹⁸ Nji Yowan, dţup wa, manjoonan ma, ñaan anktiinkuñ njup ni Naşibaţi ni ulibra aşë hoţalëş da uko ulon, Naşibaţi aţu'a iţaafa yi baţiiniyaanuñ ţi ulibra wi. ¹⁹ Kë woli apënan uko ulon ţi njup ni Naşibaţi ni ulibra wi, Naşibaţi kapënan kafah ki nul ţi bko banjaan bawul ubida na ţi ubeeka uyimanaan ni baţiiniyaanuñ ţi ulibra wi. »

²⁰ Anţupun uko wañ aji : « Aa, dbi hënkuj! »

Uwoon hañ! Iwi Yetu Ajugun, biini!

²¹ Dñehan Yetu Ajugun awulun nja bti bnuura bi nul.